

مکتبہ اسلامیہ

لاہور

سوفت در عبادت و تقوی و راسته فرمودیم نوم ایضا است

2007/11

721

محله لایه در اراضی مضافات

خاتمه و من قسط از معرفت الهی علی سر لاله ای منشا و حاتم

قطر از معرفت لای علی بن ابی طالب
از خرافات و افسانه ها
مستخرج

۵ ۵ ۵ ۵ ۵ ۵ ۶

حوالی را هم کوک گفته باشند روز خیار نیده صاف گفته

ما کبر او غایتی از صفات کعبه

اما اگر برود و غنی مانند بعد از آن که مقال

مرکب افغانه نمايند

مجلس ششم
در روز دوشنبه
در روز دوشنبه

محمد امانی در کفیه
 نهفته نماندند
 بعد از آن روح رسوایان را
 بعد از آن دادن حاضرین
 نهفته نماندند که کرم
 که از آن سالها

10. die 1. 12.
 11. die 2. 12.
 12. die 3. 12.
 13. die 4. 12.
 14. die 5. 12.
 15. die 6. 12.
 16. die 7. 12.
 17. die 8. 12.
 18. die 9. 12.
 19. die 10. 12.
 20. die 11. 12.
 21. die 12. 12.
 22. die 13. 12.
 23. die 14. 12.
 24. die 15. 12.
 25. die 16. 12.
 26. die 17. 12.
 27. die 18. 12.
 28. die 19. 12.
 29. die 20. 12.
 30. die 21. 12.
 31. die 22. 12.
 32. die 23. 12.
 33. die 24. 12.
 34. die 25. 12.
 35. die 26. 12.
 36. die 27. 12.
 37. die 28. 12.
 38. die 29. 12.
 39. die 30. 12.
 40. die 31. 12.
 41. die 1. 1. 1871.
 42. die 2. 1. 1871.
 43. die 3. 1. 1871.
 44. die 4. 1. 1871.
 45. die 5. 1. 1871.
 46. die 6. 1. 1871.
 47. die 7. 1. 1871.
 48. die 8. 1. 1871.
 49. die 9. 1. 1871.
 50. die 10. 1. 1871.
 51. die 11. 1. 1871.
 52. die 12. 1. 1871.
 53. die 13. 1. 1871.
 54. die 14. 1. 1871.
 55. die 15. 1. 1871.
 56. die 16. 1. 1871.
 57. die 17. 1. 1871.
 58. die 18. 1. 1871.
 59. die 19. 1. 1871.
 60. die 20. 1. 1871.
 61. die 21. 1. 1871.
 62. die 22. 1. 1871.
 63. die 23. 1. 1871.
 64. die 24. 1. 1871.
 65. die 25. 1. 1871.
 66. die 26. 1. 1871.
 67. die 27. 1. 1871.
 68. die 28. 1. 1871.
 69. die 29. 1. 1871.
 70. die 30. 1. 1871.
 71. die 31. 1. 1871.
 72. die 1. 2. 1871.
 73. die 2. 2. 1871.
 74. die 3. 2. 1871.
 75. die 4. 2. 1871.
 76. die 5. 2. 1871.
 77. die 6. 2. 1871.
 78. die 7. 2. 1871.
 79. die 8. 2. 1871.
 80. die 9. 2. 1871.
 81. die 10. 2. 1871.
 82. die 11. 2. 1871.
 83. die 12. 2. 1871.
 84. die 13. 2. 1871.
 85. die 14. 2. 1871.
 86. die 15. 2. 1871.
 87. die 16. 2. 1871.
 88. die 17. 2. 1871.
 89. die 18. 2. 1871.
 90. die 19. 2. 1871.
 91. die 20. 2. 1871.
 92. die 21. 2. 1871.
 93. die 22. 2. 1871.
 94. die 23. 2. 1871.
 95. die 24. 2. 1871.
 96. die 25. 2. 1871.
 97. die 26. 2. 1871.
 98. die 27. 2. 1871.
 99. die 28. 2. 1871.
 100. die 29. 2. 1871.
 101. die 30. 2. 1871.
 102. die 31. 2. 1871.
 103. die 1. 3. 1871.
 104. die 2. 3. 1871.
 105. die 3. 3. 1871.
 106. die 4. 3. 1871.
 107. die 5. 3. 1871.
 108. die 6. 3. 1871.
 109. die 7. 3. 1871.
 110. die 8. 3. 1871.
 111. die 9. 3. 1871.
 112. die 10. 3. 1871.
 113. die 11. 3. 1871.
 114. die 12. 3. 1871.
 115. die 13. 3. 1871.
 116. die 14. 3. 1871.
 117. die 15. 3. 1871.
 118. die 16. 3. 1871.
 119. die 17. 3. 1871.
 120. die 18. 3. 1871.
 121. die 19. 3. 1871.
 122. die 20. 3. 1871.
 123. die 21. 3. 1871.
 124. die 22. 3. 1871.
 125. die 23. 3. 1871.
 126. die 24. 3. 1871.
 127. die 25. 3. 1871.
 128. die 26. 3. 1871.
 129. die 27. 3. 1871.
 130. die 28. 3. 1871.
 131. die 29. 3. 1871.
 132. die 30. 3. 1871.
 133. die 31. 3. 1871.
 134. die 1. 4. 1871.
 135. die 2. 4. 1871.
 136. die 3. 4. 1871.
 137. die 4. 4. 1871.
 138. die 5. 4. 1871.
 139. die 6. 4. 1871.
 140. die 7. 4. 1871.
 141. die 8. 4. 1871.
 142. die 9. 4. 1871.
 143. die 10. 4. 1871.
 144. die 11. 4. 1871.
 145. die 12. 4. 1871.
 146. die 13. 4. 1871.
 147. die 14. 4. 1871.
 148. die 15. 4. 1871.
 149. die 16. 4. 1871.
 150. die 17. 4. 1871.
 151. die 18. 4. 1871.
 152. die 19. 4. 1871.
 153. die 20. 4. 1871.
 154. die 21. 4. 1871.
 155. die 22. 4. 1871.
 156. die 23. 4. 1871.
 157. die 24. 4. 1871.
 158. die 25. 4. 1871.
 159. die 26. 4. 1871.
 160. die 27. 4. 1871.
 161. die 28. 4. 1871.
 162. die 29. 4. 1871.
 163. die 30. 4. 1871.
 164. die 31. 4. 1871.
 165. die 1. 5. 1871.
 166. die 2. 5.

~~D. p. a. 10~~

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

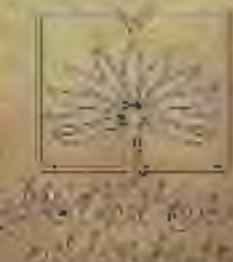
مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

مرکز علمی و فرهنگی
مرکز علمی و فرهنگی

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely Persian or Urdu, covering the entire page. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper.]

درد آتر کتب کد به شماره دلی
 بشماره
 ثبت گردید ۱۷۱۵۲

معالجه داء اخضر که موجب دارم

کتاب شرح واک رساله
 علم علم علم
 مقدار یکصد و هفتاد و دو عدد

کتاب نادران رخم شود
 عدد از علم شدن کلام علم
 مفقود

بسم الله الرحمن الرحيم
 قد استعمل هذا الملك الملك الواسع
 ولا الراعي محمد طيب الطاهر
 على السلام

آقای فرستاد به این کتاب
 در سفر به کوه دماوند

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي خلق الانسان في احسن تقويم وشرقه بشرف الروح والعقل القويم وادبه بتأيد النفس السليم
والذهن المستقيم ثم رده الى اسفل استغلب في عالم الكون بالبحر والحرارة والبرودة والرطوبة والاسهية
والارواح والقوى الجسمانية لتصدر عنه الافعال ابتلاء بالامراض والاعلال واعلم طريقه المعالجة ومعرفة
الاسباب وعلامات الفقيه والخبر العلية والعملية بالتدبير في الاغذية والادوية برعاية الله الضرورية لرد
الصحة الزائلة وحفظها الى صلته والصلوة والسلام على سيد انبيائه وسند اوليائه محمد المصطفى وعلي المرتضى و
اولادهما آلهم اهل الاصطفا واذنب الله عنهم الرحمن وطهرهم تطهيراً **اصابعه** يكون بينه
فاطمي محمد حسين بن محمد باقر العقيقي العلوي غفر الله ذنوبهما وستر عيوبهما كما تدق يد يد بود که اشتیاق این شش
که کتاب در طب جمیع و تألیف نماید که مشتمل باشد بر هر شیء فن آن در سبب بعضی و فرومایگی علم و عمل و عدم حصول
اسباب و کثرت امراض و اعلال اتفاق نمی افتد تا آنکه قبل ازین در **اصابعه** که میگرداند و یکصد و شصت و پنج مجری
نبوی صلی الله علیه و آله بفرمان واجب الاذعان جناب مستغنی القاب ارشاد نماید که هر درشت حقیقی میر محمد
علی الحسینی ادام الله طلال افاضاته و افادته متوجه جمیع و تألیف فرماید که در دید بدین نسق که اول بعض ادویه
مفروده که اصل و محمودند در بعض مرکبات و آن مرکبات بنام آنها مشهورند با بیان طبع و خواص و منافع و
مقدار شربت و مضار و اصلاح ذکر نماید و در ذیل هر یک تراکیب موسوم به ایزاد در ضمن جای نیز مرکباتی که
هر یک موسوم باسمی خاصند نه باسم و آن خاص معین برای آنکه نام و جامع باشد و احتیاج کتابی دیگر نیست اقرار نماید
همگی نیز در حدیجی برای سهولت اخذ و تلقی در ضمن کتاب و ابواب و فصول و فائده و بعد اتمام آن بگویند
الله تعالی و فضل و حسب الامر انجناب سامی در نظر العالم متوجه جمیع و تألیف ادویه مفروده کرده و به ایضا بر طبق
حروف تنجی از الف تا یا با رعایت حروف ثانی نیز در ضمن ابواب و فصول و آن فرماید این را مستحکم بجای هر دو دنیا
الترکیب و ادویه مفروده را بنحویز ان لا رویه و تدکره اولی التهی که در ایند و نیز برای آن ادویه مفروده فرماید و نیز بر طبق

حرف تخی انتخاب از قریب این نمود و بعد اتمام آن توفیق ملک عظام و عون و امداد انتخاب ادام آله فیض و برکات
حال که ۱۹۵ نیز از او یکصد و نود و پنج است امر بکلیت و تالیفات آن فرمودند و حسب الامر شریف انتخاب
آله عظام عطفه و فیض متوجه گردید امید از فضل و توفیق او سبحانه و امداد و اعانت آنجی نسبت که صورت
انعام و تمت نسیم پذیرد و این را مسمی بکلامه الکلیت در کلیات مجمع الجوامع اردابند و مرتب نمود و بر مقدمه
و دو مقاله دخاتره و در هر یک فصول چند در آورد زیرا که طب را دو جز است نظری و عملی مقادیر اقل
در بیان جزه نظری شتمل بر چهار رکن رکن اقل در بیان امور بسیعیه در ضمن هفت فصل رکن دوم
در بیان تشریح اعضا مفروضه و مرکبه در ضمن دو باب باب اول در تشریح اعضا مفروضه در ضمن شش فصل
باب دوم در تشریح اعضا مرکبه در پنج فصل رکن سیم در بیان احوال بدن انسان و اسباب
و علامات و آله بر آنها در ضمن چهار فصل رکن چهارم در بیان نبض و قشره و براز و عرق و نفث در پنج
باب هر باب شتمل بر چند فصل مقادیر اقل در بیان جزه عملی شتمل بر دو فن فن اول
در بیان حفظ صحت در ضمن شش فصول فن دوم در بیان معالجات بعنوان کلی و دستور العمل در
ضمن سه فصل مقادیر اقل در بیان تعریف علم طب و غایت و موضوع و شریک و پان و صایا و
نصایح در آداب طبیب و مرئیس و در ضمن چهار فصل اقل در بیان تعریف غایت و موضوع
علم طب به انکس طب و لغت بمعنی سحر و عادت و صدق در علوم و صنایع است با اصطلاح اطباء عبارت
از علمی است که دانسته میشود بآن احوال بدن انسان از حیثیت صحت و مرض و صحت عبارت از طهر و
یاحتی است که بان صادر گردد از انسان افعال صحیح و یا معیشتی است که بان انسان در مزاج
و ترکیب بدن خود بحیثیتی باشد که صادر گردد از او کمال افعال صحیح و سلیم و مرض بکلاف است و غایت
و عرض آن حفظ صحت حاصل و استر و او صحت زیاده است و موضوع آن بدن انسان است زیرا که بحث
طبیب همگی مقصور بر عوارض ذاتیه است از حیثیت صحت و مرض و حالت متوسطه میان آن هر دو بنا
بر برای جالبینوس و بر علم اسباب و بر معرفت و لایح علامات آنها و بر طریق حفظ و معالجه آنها
بدانکه طب را لا تقسم میکرد و بر دو جز و یکی علمی که از انظری گویند و دیگری عملی یعنی علم عملی و بر یک از این هر دو
تقسیم دو قسم اند یکا علمی یعنی علم جزه و عملی فقط و دیگری علم عملی بطریق ظاهر و بدون قصد مباشرت عمل و قسم اول
علمی عملی و طریقه مباشرت عمل است بالتفصیل بدون قصد مباشرت عمل و قسم دوم در علم ان عملی است

عمل است با مباشرت عمل زیرا که مقصود از دانستن آن با حصول علم فقط است و با حصول علم متعلق کیفیت
 عمل با اجمال بدون قصد مباشرت عمل و با حصول علم متعلق کیفیت عمل با تفصیل با قصد مباشرت عمل بدون
 مباشرت بالفعل و با حصول علم متعلق کیفیت عمل با تفصیل با مباشرت آن بالفعل و هر یک انشاء الله تعالی
 بالتفصیل مذکور خواهد شد **فصل** در بیان فضیلت و شرف آن به آنکه فضیلت و شرف آنرا
 این بس که دارد است العلم علما علم الابدان علم الادیان و با علم دین که اساس همه احوال و عبادت فناء
 آخرت و غایت کمال است و پیش از این و مقدم داشته شده زیرا که تحصیل علم دین اشتغال
 بوظایف اعمال آن از طاعات و عبادات موقوف بر صحت بدن و سلامت جوهر و مدارک و قوی است
 و صحت و سلامت آنها موقوف بدانستن اسباب علامات هر یک و رعایت قوانین کلیه و جزئیة عملیه
 آنست که اگر از آن انحراف درزد و میل بمرض نماید باز بر عاده استقامت صحت راجع نماید و مستقیم دارد و
 همین امور عبارت از علم طب است و نیز آن را بدانستن علم طب و ترکیب و تشریح بدن خود از بدو خلقت
 و تشریف نفخ روح مضایف بر مرتب جلش و تعلل نفس حرارت و رطوبت غریزه و ارواح و قوای طبیعی بنیه بدو
 و احاطه و شمول آن جمیع اعضا و جوارح و مدارک و قوی بر تنه که هیچ ذره از قبضه تدبیر و تصرف و علم و احاطه او بیرون
 نیست و بدون اراده او حرکتی و امری مطلقا صادر نمیشود و ادنی از تنی و آفتی که بدین وارد گردد خواه از خارج و
 خواه از داخل الفور آگاه میگردد و باعث معرفت نفس خود است که کلید و دلیل معرفت پروردگار خود است بگویم اگر کسی
 و فی نفس کم افلا تبصرون افلا یظن الانسان الی الله و حدیث شریف من عرف نفسه عرف ربه و اعرفکم انفسکم
 بر تنه و آنکه روح نفس او و بدن و جمیع تعلقات آن مشابه بدن است از روح و نفس او که بدون علم و اراده و امر او سبقت
 هیچ حرکتی و امری از نفس صادر نمیکردد و از خود هیچ حرکتی و اراده ندارد مانند بدن زنده و پائیده همه اوست سبحانه و
 نیز علم بآنکه روح و نفس او اثرش در روح و نفس و بدن او اثرش ابدان و ترکیب و اجماع و اتقان و حکم ابدان کل موجودات
 و جمیع موجودی از موجودات چه روحانیات چه جسمانیات چه مجردات و چه مادیات و چه لطایف و چه کثایف است
 که در آن جمیع و ترکیب و تخریت و شکل و هیئت و صورت و بهترین اشکال و هیئات و صور و مخلوقات حاصل میگردد
 و لهذا بعد از معرفت تمییز این امور و جهتی از زبان حال و مقال گویند تبارک الله احسن الخالقین و در نهایت کمال
 و حصول که معرفت خود است که بنده مخلوق ضعیف حقیر فقیر محتاج و جمیع امور باو سبحانه است و عدم احاطه و شمول معرفت
 بکذات و صفات و افعال او تعسر و تقاع و بینایی و بینایی و غایت از سبحانه و سبحان با معرفت آنک

حق معرفت نماید و بسبب تصور از امتثال حق عبادت و ادای شکر نعمی پهنیت قدیم و جدید او که دهم بدو میرسد
 که اگر لحظه و آنرا زنده معدوم میکرد و خواهد گفت ما عبادناک حق عبادت زیرا که عبادت فرع معرفت و بقدر آنست و بیان
 دیگر آنکه شرافت و فضیلت بر دو قسم است یکی آنکه دیگری عرضی و ذاتی یا مختص نوع است و با شخص و اما فضیلت و شرف
 نوعی آن باعتبار تعلل نفس ناطقه است بدان جامعیت آن مفسر حیوانه و نباتی را چنانچه فضیلت حیوان بر نبات و عبادت
 تعلل نفس حیوانه است بدان و فضیلت نبات بر حیوان و جمیع نفس نباته است بدان و فضیلت عباد بر سایر باطن اعتبار
 است و ظهور فنون افعال و خواص و منافع است از آن و شرف فضیلت انسان بر ملک نیز جمیع نفس ناطقه و زکات
 و صدق در افعال و اعمال متفکره از علوم و معارف و حقایق و طاعات و عبادات و غیره و مخصوص بودن آنها
 هر یک بامری خاص و مجرد است بکرم و مانتا آلاء مقام معلوم و مأمور شدن بسجده حضرت آدم علیه السلام و کل اسماء را
 که هر دو دلیل و شاهد اند و نیز خلقت همه اشیا برای او و برای خدمت او است و خلقت او برای معرفت او و جل شانه
 بحکم حدیث قدسی بن آدم خلقت الاشیاء لاجلک و خلقت لاجلی و اما فضیلت و شرف شخصی او چیست با علم و معرفت
 بخود و پروردگار خود است پس هر چند و هر که را علم و معرفت بخود و پروردگار خود زیاده باشد او افضل و اشرف از دیگران
 خواهد بود و فضیلت و شرف علماء و عرفا بر جمیع اهل بیت است و عقل و شرع که او آید آن و آیات و احادیث بسیار باطن
 بدان از آنکه کلام مجرب نظام جناب لایت صلوات الله علیه که انفس من جهة التمثال الكفاء ابوهم آدم والام حواء
 ما الفخر الا لاهل العلم انهم والجاهلون لاهل العلم اعداء و اما شرف و فضیلت عارضی او بر دو قسم است یکی عارضی آنرا می
 آنست که ترکیب مزاج بدن انسان باعتبار اعدائیت و قابل نفی روح و متعلق نفس ناطقه است و نفس ناطقه او قابل و
 لایق بجهل جمیع کمالات صوری و معنوی و باری و باطنیه و علوم و معارف خود است اما عارضی شخصی آن بر دو قسم است
 یا محتاج بکسب و تعلیم نیست از دیگری مانند نبی و اولیاء ایشان صلوات الله علیهم که علوم و معارف ایشان نهی لدنی
 است و لهذا اشرف کل مخلوقات و خلقه الله و سایر الناس همه مأمور بتبیت اطاعت ایشان خصوص نبی و اولیاء
 او که اهل بیت اطهار و صلوات الله و سلامه علیه و علیهم اجمعین که معبود بر کافه خلافت و در دنیا و در عقبی شافع کل چاره
 و چه فتنه و رتبه حجت و نارند و یا محتاج بکسب و تعلیم و تحصیل و درین همه مساوی نیستند بلکه بعضی رافق است و استعدا و قوت
 زیاده است بر بعضی بکرم آیه کریمه خلقکم اطوارا و اشیاء و اوصیاء نیز هر یک در مرتبه خود متفاوتند بکرم آیه کریمه و نقد فضیلت
 بعضی نسبت به بعضی و رفعا بعضهم فوق بعض درجات پس این بیانات رسید که اشرف و افضل کل مخلوقات است
 و ازین نوع انسان کسی است که اعلم و اعرف و کثیر النفع و متفکر در احوال کافه و علایق مخصوص بجاگان و محتاجان و

صحب زوایا سبل النور زیرا که اجابت ایالات صلیح زود میرود و مقتضای علم نیست است نکته معرفت فعل اول رجسته
 ریح و صیف و خریف و شتا از برای تقیة الفصد و اسفال و قی و غیره و معرفت محله استخوان و تقسیم اقدار سبب و غیره
 طلال بلدان و انفرجه بلدان و اسویه سرک و ضلوع و غایت اوج و جنس و قیاس و تقابل و تثبیت و ترجیح است پس مایه
 نظرات کوکب سبب سیر و امور متعلقه بدان اوقات کجایین و غیره باشند علم احکام نجوم است چه معرفت اوقات
 فصد و حیات و اسفال که در زایده النور یعنی از اول ماه نهار و سیم و در وقتی که قمر در برج جوزا باشد حق الفصد و سیریت
 فصد و حیات و اخراج خون مطلقا مگر آنکه ضرورت بسیار داعی و خوف ناکت باشد و فصد در وقت بودن قمر در جوزا ممنوع
 در اسد و یا حمل و در محال سعد و ناقص الضواء و تثبیت و ترجیح و تسلیس مجوز و حیات کردن و بودن قمر در جوزا و حیات
 در اسد و بر این قیاس در هر برجی که بعضی منسوبست چون قمر در آن برج باشد حیات آنضو ممنوعست مگر آنکه در آن برج کوکبی
 سعد باشد و یا ضرورت بسیار داعی بود و فصد نماید از حیات مگر که قمر در سرطان باشد زیرا که خوف مصادف است و
 سزاوارست حیات در وقتی که قمر در برج ثابت و مسعود باشد از جنس و قیاس استعمال ادویه که وقتی که قمر در برج فی الثیاب
 مرض و ناظر بر سعد باشد نیکوست و قیاس ترکیب ادویه که در وقتی که ترکیب نماید که قمر در برج موافق طبیعت و یا باشد و همچنین
 و التقاط و اعلیٰ ادویه مذوقه و مرکب و چه نسبت به وقت تقیة مبسمل که حکم بودن قمر در برج ماله و یا بطرف الاغیر
 متصل بکوکبی سعد مانند زهره و غیر آن جاری است و در قیاس شتری غیر مجوز و مضر از آن استیم و چه فینا وقت استغفار
 بقی که هنگام بودن قمر در ثور مسعود و از تحت الاض و متصل بکوکب فوق الاض نیکوست و چه استعمال غره و زکامی که
 قمر در برج سعد و متصل بشتری و یا زهره و فوق الاض بود و چه است قیاس استعمال فصد که وقتی که قمر در میزان و یا عقرب
 متصل بکوکب سعد و زایده النور بود نیکوست و زهره درین امر اقوی است از شتری و چه تعیین هنگام استخام که چون شتر
 در خانه مرغ و یا شتری باشد نیکوست و چه سزاشی و موازیدن سزوان و زکامی که قمر در برج مائی باشد و چه است و در
 سبب زبون و بهر آنکه این قضایا است تعیین اوقات و امراض غیر عاده و توفیق وقت و غیر ضرورت شدید است و امر
 مده و تعیین وقت و ضرورت شدید و مراعات آنها ضرورت نیز چه معرفت اوقات کجایین که تعلق بر زایده و ناقص و سیریت
 و همچنین ترایده و ناقص و میان و سکون اکثر امراض مانند بکبر که در ملک بکماله مرض میگردد که در سنگم مریضه و قیاس
 قمر با شمس و وقت میان و آینه است و در اوقات دیگر ساکن و فصل کجایین انشا الله تعالی و باب غیبات
 مذکور خواهد شد که محاسب چه معرفت ضرورت قسمت و عبات ادویه مگر که استخراج امر و مقدار و غیره است
 و آنچه محتاج بکتاب شد و هم علم کلمات و فرات است که از بعض احوال و عدا و سبب است و شکی شکال غایت

در فصل کوکبی که در این کتاب است

در کتاب

و صورت آنرا در این که زود متغیر می‌باشد و یا محبت بخیر اند و یا انتقال بر ارض و احوال دیگر می‌آموزند و یا بهجت
در این قیاس امور غیر متغیریه و غیر از خود و آب و اوراق طبیعیه با اوصاف مذکوره است و دو امر است اول اگر
مستقیم معالجه خود را در میان بگذرانند و ثانی حق اجتناب نمایند و چنانچه در بیم مستقیم خود در بکات از او سبب باشد
معه و دستا خود را بسته بایستاید و شکرسان نماید زیرا که چنانچه در او مداخله و واسطه تولد صوری و حیوة جسمانی
او نیز معلوم و او است و او باعث تولد روحانی و حیوة معنوی و استحضار و نباتات و از لکنای ظلمت جمل برستگاه عالم
و نورند چنانچه حضرت عیسی روح الهی بتیاری و اله علیه السلام میفرمایند لن یخ ملکوت السماء و السموات من لم یولد مرتین
بیس الریق و الحق تعظیم و ستایش و شکر نعمای و باید که رسید سخن نیکو و امری پسندیده بآن نماید و یا غلط و خطائی از او صادر
گردد و یا اخطا کند بلا تا مل و در دوا نکار او و بنیاید و معارض با کسی نکرد و باطلان کان و حقا و تقبیح و تشنیع صبیحی دیگر نماید و خطا
و دیگر از انما یافقار و تعزیر خود شمار و بلکه مایه تنبیه خود و اندک خود چنانچه پرا نماید و ویکم انکه باید که بس فضل و نبات لطیف
کلام متفقد و متوجه احوال برسی مرضی باشد و اگر تکرار و یا سوء تدبیری نمایند بزودی از عباد رب یارید و پیش و غضب کند و از خود
زکات و سخنی گوید که باعث یس ایشان گردد و بلکه بر حرم و مطلق و مدارا که سخن آنرا بشنود و بعنوان نصیحه و موعظه ایشانرا
از پرمیزی و سوء تدبیر باز دارد و بگوید محنت و مشقت چند روزی را برای صحت و تندرستی ایمنی اختیار باید نمود این سهل
و آن دشوار سیوم که خانه سر مرضی باشد و منت از او امراض تنه مخصوص برش که نموده است به طبع گردانند و
زیرا که آب مراض است به در آب سرد و بسیار آب و برادر از برادر و همیشه از همیشه و زن از شوهر و شوهر از زن که اقرب از
ایشان بهر یک کسی نیست نمی‌سازد و چه جای ماند چه گرم انکه چون کسی مرضی را امراض منسویه مانند آشک و جرب و جذم و
مثال سینا بسبب شربت سحر است و همان آن امراض مبتدا کرد و آنها را تشنیع بدان نماید بلکه بس فضل و نباتات
و بعد صحت بعنوان غشیع تمنع نماید که دیگر با ایشان بهمان مباشرت و معاشرت و مجامعت نمایند چنانکه حرامی شده
بر معالجه و تدبیر مرضی و تقیض امراض و ادویه چه قدیمه و چه جدیده و مفرد و مرکبه و معرفت اینها بشا بده و تجربه و اکثر مشغول اینها
کتاب فهم و حفظ ان و لیل سلف و خلف و مجربین و منرا و لعل و پارسنات و مواضی که پاران بسیار باشند و مذابره
مشورت با استادان حاذق و اطباء و ماسر باشد و اگر سخن حقیقی و دلیل صدقی که خود نداند از ایشان شنود و بحسب قول از میان
نماید و ممنون گردد و همچنین اگر غلبه باشد و یا بسوء از او صادر گشته و ایشان و یا دیگری در امتنبه گردانند متنبه گردد و باز
آید و معتز بر غلط و سهو خود نباشد که علامت جمل مرگ است ششم انکه اگر کسی سخن ضعیف یا سخیف و یا باطل گوید بر او امری
الکانه نماید و رد مطلق کند و او را جمل و منفعل گرداند و معارض نشود و خصوم در مجمع بلکه حتی المقدور محمل شک و تحقیر باشد

رای آن باید بعلامت بحسن کلام گوید آنچه می نماید شاید توان بعضی باشد و یا در وقتی و یا مزاجی و یا فی خاص نه قول الحمود
دریم و طبع درین محل و موقع چنین باید تحصیل این بهتر باشد مقسم که چون نبرد بیماری رود یا بیماری نژاد و آید و رجوع
به آورد قبل از آن پس بجای دادن بهتر از آن و توجه معالجه او بوده و نه از پیرا و همه صایب پسندیده و مخصوص که در وقت آورد
باشد ملطف کلام بکشت با گوید دست از معالجه او نباید برداشت که او ازین بهتر است بلکه رجوع باید بهمان دست
و انشاء الله تعالی غم ترسب صحت تام حاصل خواهد شد ششم آنکه چون پسند که پسبسی متوجه معالجه مرضی است و او
خط است رای صایب ندارد در خلوت و غیابانه او بر بعضی و یا اولیا و پرستاران او اظهار نماید که او بر خط و غلط است
در رای صایب ندارد بطیب دیگر رجوع باید آورد ششم آنکه اگر مرضی بد رجوع آورد و او را معتقد خود نداند و ترس زلزله
متردد و یا بل دیگر می پندد و یا آنکه سخن ناشنوا بر میز باشد که آنچه گوید بکلمات آن بعمل آورد از او و یا از اولیا و یا از پزشک
او غم نخواهد و گوید بطیب دیگر رجوع باید آورد و اگر بنا بر بعضی جهت قبول نماید لابد گوید مضایقه ندارد و من هم شریک خجسته
بود و بتدریج دست بکشد و یا بنا بر مصیبت تراض نماید و خود را بد نام نکند ششم آنکه چون مرضی بد رجوع آورد و او
الواع تدبیر نماید و در وصیته نماید و بطول انجام بحسن خلق و انطلاق و جدا از او و یا اولیا و یا پرستاران بگذرخواهی
نماید و گوید شایسته ای ایشان مقدر بدست دیگری باشد یکدور و روزی طبیعت و اگر اند و تدبیری نکند پس بطیب
که طبیعت خود راغب و یا بل و یا بد و یا آنکه استیرو بنام او خوب آید و اگر خود پسبسی بهتر و عاقل تر داند و پسند گوید
بد رجوع نماید و بالجمله جهت در معالجه نماید و کار او را تابان سازد یا زدهم آنکه باید که طبیب اکسالت و یا مبرات
بر آن نذارد که در هر انحراف سهلی و سوء مزاج حقیقی و مرض ضعیفی متوجه قصد و مقصدی گردد و این را عادت و طریق
خود سازد و کلی اند که در هر وقت در هر مرض و هر سن و هر بلد باید این را بعمل آورد بلکه حتی المقدور بتدبیر
در امر اندیزه و اثر و سایر کسب ضرورتی نماید اگر این امور را بل کردید و صحت حاصل شد فهو المطلوب و الا لا بد متوجه
ادویه شود و تا بادویه غرقه و ضعیف مقصد حاصل گردد و بادویه قویه و مرکبه نبرد از او و اگر محتاج بادویه مرکبه و قویه شود پس
هر چند ترکیب آن کمتر و سهل الا قدر قدرت آن کمتر باشد بهتر است یعنی تدریج از ضعف بقوی و در دوا بملطفات و
مطیفات خون و صغیر است که بخیان خون و قدرت صغیر شود و تسکین بایست متوجه انحراف خون بگذرد و تا بحالت و ارسال
علت رفع احتیاج شود مخصوص در امر من مختلفه باطراف من متوجه قصد گردد و کرد امر من مده دستت بیان و غلبان
خون که سبب کثرت قدرت صغیر قوت پذیرد و در آن منککم بنا بر لا بد است مجوز است تا خیر آن مطلق جایز نیست که
در شب باشد و عین قدرت که را در او چنین استعمال ادویه قویه و مسهلات مقویات و قندهای تو سطر و عاده و هر یک

بعد ضروره نه زياده و نه كتر و از هم انكه اقامت و استنادي ننمايد بريك دوا در مسالجه تا آنكه مالوف طبيعت گردد
 و اثر فعل و انفعال آن ضعيف شود بلكه تبديل و تغير زياده و نقصان بحسب اقتضاي احوال و اوقات و تغيرات امريزه
 باشند و جرات بر استعمال ادويه قويه در فضول عايره قويه ننمايد و در عين شدت كه ما و سر با تجور قصد و اسهال و
 ادويه قويه ننمايد مگر زدن شدت ضرورت سيزدهم انكه چون شكل گردد بر او امر و حال مرض كه بار دست يا حبه بزره آن
 با دويه مفطره در كيفت حرارت برودت ننمايد بلكه يك دور و زني دوائی كه انك تايل بجرارت باشد استعمال ننمايد
 اگر انكه زياده نيافت بلكه مرض در توقف باشد انك باز زياده ننمايد حرارت او همچنين تا بنسكه مي كه ميل موافقت
 و صحت در يابد و يا نمي لغت و مرض و اذيت پس مزاج و در همه مرض را در يابد كه در صورت موافقت بهمان را مرعي دارد
 از دست نه بد و مرض را بار داند و در صورت مخالفت و ضرر مرض را در داند و بر ذوي الطرف مخالفت از اكره و تدبير
 بارده از ادويه و اغذيه و اسهال و غير بنمايد چهاردهم انكه چون چند مرض با هم مجتمع گردند ابتدا ننمايد بمرض اصلي كه سبب
 مرض و كبر است مانند حمي عفته حادثه از سد كه اول توجه تفتيح شده و دفع عفونت اخلاط گردد كه چون تفتيح شده گشت
 و دفع عفونت اخلاط حمي ايل ميكرد كه بكنجش بعضي ادويه سخته كه مفتوح باشد كه از ضرر بالفعل خالي باشد يا ادويه سخته
 كه بكمي منقرض باشد و ادويه سرد كننده بالفعل منقطع شده و مغز به المال استعمال ننمايد و همچنين حميت عارضه از اورام
 مانند حمي ذات الجنب و ذات القدر و ذات العرض و امثال اينها و فرقه حادث از اورام كه چون اورام را ايل گشت
 و يا منقرض گردد و سوء مزاج حضور ايل گشت حمي را ايل ميكرد و بكنجش مي بايد و فرقه سرد بكنجش مي آورد و يا انكه مي از
 ان امراض اتم از دكيري باشد مانند انكه يا حادثه دكيري مرض باشد مانند انكه محرقه و يا سوء خوس يا فالج يا براقان اصغر
 با استسقا جمع گردد و اول توجه حادثه گردد با انك رعيت جانب مرض نيز و غافل از ان مطلق نگردد و همچنين هرگاه
 مجتمع گردد مرض و عرض با هم اول توجه مسالجه مرض گردد پس عرض مگر انكه عرض بسيار قوي باشد مانند وجع قوليخ و اوجاع كثر
 جراحات و اورام و پيدا رها در امراض عاده و صلاح ننديد و حيات كه اول توجه عرض و شكيب آنها ننويم كرد و زيرا كه ضرر آنها
 زياده است پس توجه مرض گردد با نهم انكه مداومت بر غلط ننمايد و ترك و كبر از امراض عته تاخير اثر آن هر دو ننمايد
 مثلا در سطر الفجب بن مبررات صرفه مانند شيره غم خرقه و يا بنه و لانه با شربت بيلو فرو يا شربت صندل يا قرص كافور يا قرص
 طباشير و يا براي شكيب جرات تب غافل باشد از جانب سده و بطنم و ضعف معده كه لازم آن تب است و سرد و خنك
 و منفره باشد بلكه تب شكيب يافت و نداند كه ايل سده اقيمه و استسقا خواهد گشت و امثال آن تا ببرد اكثر امراض كه بحسب
 چند روزي في الجمله شكيب در بعضي عوارض ط هر كرد و قياسي مقتضي آن باشد كه اين غلط و فريب است و او بهر آگاه نگردد و يا انكه

مواد

متوجه شده و انصاف طبعی که در او به سحر قویه و جاذب صغیر و غلبه حرارت و شدت قوی ملاحظه نماید و بخود آید و نمی دانی کرد
 شایسته است که غلط نماید تا به عرضی و دارا از دانی آن بر که آب او به اندک خصوص او به قویه و مرکب القوی که ابتدای او به
 با فعل اثری قوی از حرارت یا برودت آنند که هر یک در او با آن تفاوت آن باشد انفعال آب سرد که مسخن بالعرض
 است برای تکثیف و تسامط به غلبه و احتقان و اجتماع حرارت و باطن و همچنین افزون که اولاً بسبب تخمد و تسام
 و احتقان حرارت و باطن گرمی نماید و بالآل سبب افتاد امت حرارت غریزی و روح حیوانه بالمصادفه و تولید اعضا برودت
 نماید و مانند قمری که برود بالعرض است باعتبار استغراق و دفع آن غلط عارضه در آن صغیر است و مانند چوب صبی که ابتدا
 گرمی و تاثیر آن چنان محسوس میگردد و تدریجاً غلبه بر میگردد پس باید که مجرب نظر در ذات و عرضی آن نماید و از تکرار نکشت
 استعمال آنرا در باید تا آنکه بطل غلبه و دایم در پناه ذات و نافع بالعرض نباشد و تسام که دایم مفروق است و نقطه
 و قاتل جنین و یا منفی بعضی اعضا مانند چشم و گوش و ضعف بعضی اعضا مانند ادراکات و باطنی و باطنی و اشال اینها هرگز استعمال
 نماید و دایم در پناه اتصال خیر و نفع باشد و در ضرر زیرا که طبیعت خاد و طبیعت است و طبیعت در بر مصلح و در فساد بدین معنی
 و منفی و غفل از آن مگر آنکه در عدم اسقاط و یا از کمال تقویت به سحر باشد و در آن اشکال آن شخص کرد که در آن تسام این هر دو سحر
 است که بخیل نباشد و قبل نورزد و آموختن علم طلب و مداوای مرضی بلکه حرص بر آن باشد و شفیق بر شاگردان و مرصیان
 و تفقد و متفحص و محتسب احوال ایشان و دایم در تدبیر اصلاح و ترقی ایشان و تعلیم و امرافیه و اثر به داد و دیه و غیره باشد
 صحبت و تسلی نکند و فرقی میان ملوک و ملوک و غنی و فقرا و متمولین و مسکین نکند و در بزرگوار و متفخر نباشد بر اشال و اقوال خود
 و بظرف حقارت بر کسی ننهد و هر چند فقیر و بی زبان باشد و تقریری درست باشد بلکه توبه و تفقد او بر ایشان زیاده باشد و نوزدهم
 آنکه منت ننهد بر شاگردان و بهاران بلکه بر خود منت ننهد و آنها را آلت و موضوع صنعت خود و ماده قبول افعال و باعث ظهور
 ما بالقوه خود و جاذب و جالب آن اند و چنانچه تسام آنکه قانع و شاکر و راضی و شخی و عالی است باشد و طمع و حرص و موله
 بخیل نباشد و طمع بر مال و منال شاگردان و مرصیان نماید و طلب از ایشان نکند و اگر بطوع و رغبت خوشنودی و نیاز خود
 هدیه برای او آورند برای خاطر ایشان قبول نماید و اگر بنا بر پارس خاطر و بعضی جهات بعنوان هدیه چیزی برای او آورد
 و آنها را مکرر و متسلسل خاطر بدان باید و چنانچه باید قبول نماید و غدا بخوابت و یکم آنکه متوجه معالجه هر مرضی باشد و در قضا و شش
 الطب و مجرب گشته نگردد و هر چند ایشان ابرام نماید او مبالغه در مدح و خدای نماید و خود را به نام دلیل و تقیر کرد و از دست و دایم
 آنکه بر کوه و پر خوار و مشغول کند و توشش و تنعم و هنر و لطیفه کوئی و شرب خمر و سایر سکران و ارتکاب مناهی نباشد
 نظر حرام بر محارم نمیند از بلکه همه اطفال و برادر و مادر و خواهر خود را نداند و چنانچه ذکر مباح و فواید آنها و مدح و خوبی و

اخلاط اغذیه و اشربه و سایر مریزانی از مردم مخصوص چهارم باشد چنانچه بخواهی بخواهی بخواهی بخواهی بخواهی
 بالجملة متصف باوصاف اخلاق ستمه فرموده کوره و غیر مذکوره و مجتنب و غیر مرکب از اوصاف ستمه و اخلاق رذیله
 ضایع از عذاب عقاب و راجی رحمت و ثواب الهی قلم نماند باشد چنانچه ذکر یافت اند و فصل چهارم
 در بیان آداب و شرایط و اخلاق مریض منعالی بدانکه از جمله آداب و شرایط و اخلاق و این پنج امر است اول آنکه
 طلب نماید خستیا کند طبعی که متصف و متعلی باوصاف و اخلاق مذکوره کلاً او بعضی باشد و اعتقاد بدان داشته
 باشد و اگر چنین کسی در بلاد او یافت نشود که عالم و عامل هر دو باشد چنانچه خستیا کند طبعی را که علم باشد که در عمل قاصر
 و یا ناک بود زیرا که بر عالم علم چندان اعتمادی نیست و عالم دیده و دانسته در هر وقت و حال و مرض او و بیضره
 و ستمه بالفعل و یا بالقوه و المال و ادویه مجهوله استعمال نخواهد نمود و عند الضروره و لابد اگر بمرض من و دایمی
 استعمال نماید البته با مصلحت بعضی تر یاقات آن بمقدار لاین خواهد نمود و بالغرض اگر اندک ضرری نماید که
 آن را میتوان نمود بخلایف عامل حاصل که نه از مصلحت و نه تر یاقات و نه مفاد و شراب و نه مواضع استعمال است
 مطلق است بلکه نفع و فایده بالفعل و یا بعمل بعضی را دیده و از ضرر و ابلاک بالقوه و یا بعمل آن غافل و در مجاد و بر مریض
 و بر شخص استعمال خواهد نمود و همچنین سایر ادویه مجهوله مسموه و درکت دیده و دویم آنکه چون رجوع طبعی آورد باید
 که خود را با تمام بد و بسیار و بالکل دست از اراده و خستیا رنج و خویش خود بردارد و آنچه او گوید بعمل آورد و آنچه
 کند قبول نماید و چون و چه را گوید سیوم آنکه باید که بداند و معتقد آن باشد که بهتر از او طبعی نیست و چنانچه اگر مرض او
 در مریض باشد و یا بطول آنجا مد تفکر و تردد الحاحی مکرر کرد که رجوع بطبیع دیگر آورد و همچنین خود را تخم شش طلبا
 و مجتنب نماند زیرا که بعضی امراض است که در ابتدا اعراض آنها ساکن میماند مانند حمیات صفراویه و دموئیه و
 اورام که در زمان تراید و نوائب و بحرانات و مکه نام نفیج و تقرح کشنده ادمی یا سبب و نامواد آنها منفع نکرده و بهر حال
 و قصد و انجاء مثل است کیس آنها ممکن نیست و بعضی امراض زمان القضاء آنها طولانیست مانند امراض بلغمیه و سوداویه که
 بر زمان اندک ممکن نیست که اصلاح یا سبب چهارم آنکه باطبیع کجس فطن و ادب و حرمت و ولایت تکلم و معاشرت نماید و
 با او خوشنود و سخن رکیکت نگوید و اگر از او منع قطع کرد و بطبیع دیگر رجوع آورد و آتش شمع و مذمت ننماید و هر چند او خطا
 و غلط و سواد هر بوده و رای صایب باشد چنانچه اگر برای طبعی معالجه خود نخواهد بود یا آورد باید که مدافعی و لایق او آورد
 و آنرا حقیر شمارد و قریب و محلی بر آن قرار ندهد و اگر قبول نماید بر او دست نکند و در سر زدنش نکند و مایه تفاخر و تکبر خود و ولایت
 و معارفت الهی را بلکه بر خود متنت نماند که او قبول نمود و دست رد بر او نکند و اشتیاق زیرا که او مجتنب است و تشریفش نموده

معالجه

و کسی که معالج کسی است او میداند که بر او چه میکند و نزدگیری با مجله مدام که او در نفس است گویا خود در نفس است خصوص در
امراض صعبه شدیده عاده و واسطه صحت و تندرستی او شده و او را از قید و بند امراض و اعتدال ربانی و در خصوص که متولد
نموده باشد و سبب نبوده و توغای کفیل علم و عمل و معالجه از اشتغال کسب و تحصیل معیشت خود و عیال خود باز نماند
و ننگست باشد زیرا که از یک کس و دانی آید و دیگر آنکه با صحت و تندرستی هیچ خبر را بدی میکند چنانچه گفته اند بیت
چرا که کسی از شکستگی که کج پیچ است تندرستی و بعد صحت و شفا همیشه تعظیم و توقیر و حرمت او را در مجلس
مجلس غیر از عید اردو و از آنجا که چنانچه گفته اند بیت چو بکشتی طبیب از خود میازار جراح زهر بار می نماید

دکن اقل اجزاء نظری در بیان امور طبیعی و آن مثل بر یک مفاح و ففت فصل است مفناح

در بیان معنی نظری و علمی طبیعت و حقیقت آن و تعداد امور طبیعی به آنکه مراد از اجزاء نظری اینجا علمی است نه فایده جزو دوم
که علمی است و اطلاق نظری بجای علمی منسبه و اشاره به آنست که هر یک از آن جزو و هم علمی اند و قسم علمی یعنی هر دو
موضوع تبیین و کتب و قبیل اند و عرض از تعلم جزو علمی دانستن فقط است بدون قصد مباشرت عمل مانند علم با موطنی که از کائنات
چهار بند و امر جزو و اخلاط چهارده و غضا و قسمه مفروده و مرکبه منویه و غیر منویه و ارواح سه اند و همچنین بواجی امور طبیعی و علم بهر حال
بدان همان علم باقسام حیات اصله که سه اند روحیه و غلبه و عضویه و عرض از تعلم و تبیین جزو علمی دانستن کیفیت علمی است
برای مباشرت آن نفس مباشرت مانند علم بحفظ صحت و علم بکیفیت عمل و معالجه مرضی مثلا دانستن آنکه حفظ صحت
ممثل است و معالجه بقصد و دانستن آنکه در معالجه او را م عاده در زمان ابتداء و ادع استعمال نماید یعنی اشیاء بارده یا
که منع الغصاب مواد با غضا نماید باعتبار کیفیت حله و در زمان تراید و ادع با مخریات یعنی ترکیب کیمیاء بارده یا عاده که
برگشت و تحلیل هم نیافت سبب کثرت داده بدرج رو ادع را کم نماید و مخریات را بفرایند و در زمان انتها مخریات صرف
استعمال شود و در زمان انحطاط نیز بکین سبب عاده را کم نماید و با بعضی را مبدل معبد له نماید و این تدبیر او را
غیر مغایر است که پس کسش و زیر بغل و کج زان باشد که در ادع آنها ایمنی مقصور نباشد با غضا و این سه عضو خنجر اند
بلکه معصوب فضول اعضا و ریه اند و ادع او را م آنها جایز نیست و امور طبیعی اموری را گویند که منسوب به طبیعت باشند و طبیعت
بقول القراط عبارت از قوه مدبره بدنیه است بدون راده و شعور یعنی آنچه لایق و سزاوارتر به حفظ بدنست از ادع حیاتی
صدا میگرد و یعنی در او تردی و تقصیری در افعال نیست و امور با بر واحد است و بقول افلاطون قوه هیبت الهی بر مصلح
بدان یعنی آنچه مصلح و لایق حال بدنست از آن بطور می آید و بقول قرنی قوه هیبت که از شان آنست حفظ کالات جسمی که
در آنست یعنی کالات کامنه بالقوه از ازمای قوت نموده بدرج بالفعل و ظاهر میگردد و آنرا لایق و آهسته احوال از الحقیقه امر واده

بقول علامه زید و طبایع است انچه چهره است یکی مزاج مخصوص بدن و دومیست ترکیبی بدن سیم قوه مدبره مدبره جسم
 حرکت نفس و طبایع است میسرند احوال طریقه بدن و طبیعت مدبره مدبره طبیعت را قوه جسمانی میسرند و فلا نفوس
 منسوب میسرند و نیز قوه اند طبیعت میسرند اولت برای حرکت ممکن چیزی که در آنست بالذات که هر جسمی
 باشد و فی الحقیقه طبیعت مرتبه است از مرتبه نفس متعلق جسم منطبق فرد و قوه در جسم و مدبره منصرف و حافظ آن و مادام که
 و التحقیق در خارج از آن مفارقت نمی نماید خواه جسم مفرد باشد و خواه مرکب و عبارت دیگر طبیعت عبارت از نفس
 ضعیف بالقوه است که چون تقویت و فعلیت یابد و از بدن تواند که گاه گاهی جدا گشته بمبداء خود که عقل است پیوسته
 تفصل کالات تقویت یافته باز بدن آید و آن کالات محصور و تقویت و ظاهر کرد و همچنین علی الله و اعم پس باشد
 از آن نفس آمده چون کمال تقویت و فعلیت یابد از آن از عقل گویند نفس مطهره و روح شرعی و عقل و قلب
 یک امرند و عبارت دیگر طبیعت عبارت از آنست که تدبیر و تصرف آن در بدن و حفظ آن بدن بواسطه کیفیات
 اربعه و حصول مزاج حاصل از ترکیب عناصر باشد و نفس عبارت از امریست که تدبیر و تصرف آن در بدن بواسطه ارواح
 و قوی و جوارح و عناصر است و عقل عبارت از امریست که تدبیر و تصرف آن در بدن بواسطه نفس باشد و غده الموت موی
 طبیعت همه باطل مفارقت نمایند و بعد از آن طبیعت بندگی نیز مفارقت نمایند و آن زمان بدن از هم میپاشد و ترکیب
 میشود و هر یک از اجزاء ترکیب یعنی عناصر و جوع باصل و مرکب خود میمانند که کل شئی بر جمع الی اصله و آن امور طبیعی
 معتمد درینست جمیع اندازان و مزاج و غلط و اعصاب و قوی شناس و افعال و اجزاء آنها که ارکان
 اعضاء و اعصاب و ارواح باشند ماده اند برای ترکیب و دو که مزاج و قوی باشند صورت آن مزاج صورت اول و
 قوی صورت ثانوی و یکی که افعال باشند غایت و غرض ترکیب آن زیرا که ترکیب و جمع این بنیه و شکل برای مد و افعال
 است هر یک از آن امور غفله تا به ترتیب داده و باعث حصول دیگری اند **فصل اول** از ارکان اول از امور طبیعی
 در بیان ارکان است بدانکه ارکان جمیع رکن است که از عنصر و اقل و اصل نیز مانند هر یک باعتباری جمعی مشتمل
 باعتبار آنکه اجزاء ترکیب اندر رکن و باعتبار آنکه ابتدای ترکیب اندر رکن است عنصر و اصل نیز همین جهت و باعتبار آنکه
 انتهای تحلیل بر آنهاست و نفس و فی الحقیقه هر یک چهار اند و آنها را بی حد بسیط اوله ابدان انسان و غیر انسان
 مولد اند و ممکن نیست که منتزعه شده شوند جسمان مختلفه و اجتماع و ترکیب از آن اجزاء حاصل میگردد
 و بافتضای تحلیل نماید و حاصل و فاسد و مراد و بسیط است که از اجزای مختلفه است و نبات که مرکب از غیر و اجزاست
 باشد و آن ارکان چهارند آتش و هوا و آب و خاک و هر یک از اینها در بدن و در کائنات و در اجزاء و

الاعضاء

بر چهار رکنست

۱۳

که یا توجیه محض اند و یا مرکب از عبارت دیگر و یا لای غایت نه یا جانب یا لای جهت یا بین بین و عبارت ثالث آنکه
 باللطیف خفیف مطلق اند و یا کثیف ثقیل مطلق و یا لطیف خفیف بلاضافه و یا کثیف ثقیل بلاضافه و آنکه توجیه محیط و
 جانب یا لای غایت و لطیف خفیف مطلق است آنکه طبع آن گرم خشک و دلیل آنکه مقرر است که
 این کیفیت با این دو فاعل که حرارت و برودت باشند و دو مفعول که رطوبت و یبوست باشند و هر یک از کیفیات
 در بعضی متغیری نمیتواند که متحقق گردد و یا هیچ پس در بعضی که حرارت و یبوست است تا زمانه و در بعضی که حرارت و
 رطوبت است همان زمانه و در بعضی که برودت و رطوبت است تا زمانه و در بعضی که برودت و یبوست است این زمانه
 و در ای این چهار عنصر دیگر متصور نیست متحقق از برای آنکه حرارت و برودت و رطوبت و یبوست جمع نمیکردند باعتبار ضدها
 پس منحصراً این یکسانند و فاعل آن هر مرکبات اصحاب و مفعول آن غایت و تفاوت و جمع متممات و کسر است
 برودت و حرارت و آنکه توجیه مرکبات است کثیف و ثقیل مطلق است فاعل آن است و طبع آن سرد خشک و فاعل
 آن در مرکبات مختلف است آنکه لطیف خفیف بلاضافه است و طبع آن گرم و تر و فاعل آن
 آن خفیف و ثقیل است بالثقیل بلاضافه است و طبع آن سرد و تر و فاعل آن در مرکبات تجزیه ترکیب و استخراج
 سهولت قبول اشکال و ترک آن در رفع سبب و کسر سبب عنصری یا سبب است و در کیفیت فاعل حرارت و برودت
 و در مفعول رطوبت و یبوست و علت اشتراک این مرکبات از آنکه در کیفیت فاعل و دیگری مفعول برای استخراج و ترکیب
 و تبدیل و سستی و یا یکدیگر است که با جهت مرکبات با دیگری ضدها است و تجربه دیگر مناسب است و اشتراک باشد مثلاً اشتراک
 با تعبیر این فاعل و مفعول مناسب است فاعل دارد که قریب بدان و تجربه مفعول مناسب است فاعل آن و مانند آن مفعول مناسب است فاعل آن
 و با جهت حرارت نیز مناسب است و تجربه سبب است فاعل آن که بر آن سبب آن زایل کرده و مفعول مناسب است فاعل آن و با جهت
 با جهت حرارت نیز مناسب است و با جهت رطوبت نیز مناسب است آن دارد پس هرگاه رطوبت آن زایل کرده و مفعول مناسب است فاعل آن
 میگردد و آب اعتبار برودت ضدها است با جهت رطوبت مناسب است بدان پس هرگاه حرارت هوای ازل شود و آب
 و سستی آب میگیرد و برودت آب میگیرد و ازل شود و مفعول مناسب است فاعل آن و با جهت مناسب است فاعل آن
 و تجربه رطوبت ضدها است آن و فاعل نیز همان جهت پس هرگاه رطوبت آب زایل کرده و مفعول مناسب است فاعل آن میشود و آب
 خاک چون بر طرف کرده و مفعول مناسب است فاعل آن میگردد و سستی آن اگر کسی گوید که مقرر و ثابت است که سبب این عناصر
 خود از برای توجیه است و این سبب را در هر یک از این عناصر میبینیم و در هر یک از این عناصر میبینیم و در هر یک از این عناصر
 میبینیم که این سبب را در هر یک از این عناصر میبینیم و در هر یک از این عناصر میبینیم و در هر یک از این عناصر

ترکیب و مزاج نیز نمایند و موایده هم میسرند و اینها نیز دایم در تحلیل و ترکیب با بقای نوع خود و به تبدیل اجزا
سؤال اگر کسی گوید که در هر قشری و ترکیبی چه کیفیت باید برای چهار فعل و در ترکیب هوا با خاک چه کیفیت
موجود است پس چه اعتنا بخار و آت است جواب آنست که باید در هر یک از آن چهار قوی بالاستقلال باشند
تا با هم فعل و افعال نموده مصدر و فاعل اثری گردند و حرارت و رطوبت هوا و برودت و یبوست ارض هر یک قوتی
تقویت استقلال ندارند تا بمائل خود تقویت و تعاضد نمایند و مائل هوا و حرارت نار است و مائل آن در رطوبت
آب و مائل یبوست ارض نار است پس خود و مائل آن در برودت آب پس هر چهار باید تا ترکیب حاصل گردد و
افعال و آثار بر آنها مرتب شود و مراد از منفعل آنست که منفعل از فاعل گردد و در فاعل فعل خدایان نمکند و اگر در مثل
خود فعل نکند یعنی در منفعل دیگر مثلاً رطوبت و یبوست فعل میکند و بر رطوبت با هم فعل و افعال نمایند
و مؤثر و متاثر میگردند و علت گرمی آتش گرم نمودن اشیاء سرد است و جمیع اجزاء و قشایر متفقد و احراق و تفریق
اجزاء غیرتشنه و کافیه گرم و منفرد شدن و علت خشکی آن خشک نمودن رطوبات و استیلاء اشیاء رطوبه است
چنانچه رطوبت هوا را تخفیف نموده سبیل و غلبه بخود میگرداند بلا واسطه و آب بواسطه و دیگر قبول و ترک
اشکال است به شوری و علت گرمی هوا لطافت و خفت است و علت تری آن ثقل و الاضافه آن قبول و
ترک اشکال سهولت و علت سردی آب تسکین حرارت و زوال آن و غلظت و انجماد و علت تری آن قبول و ترک
آن اشکال را با ساد و علت سردی خاک سردی بالفعل و انجماد و علت خشکی آن قبول و ترک اشکال
به شوائب تسکین تعریف آتش این باشد که جسمی است عنصری بسیط لطیف خفیف مصلی گرم و خشک حیز آن زیر شک قمر
و هوا جسمی است عنصری لطیف بسیط خفیف و الاضافه گرم و خشک حیز آن زیر کره آتش و آب جسمی است عنصری بسیط سبیل
ثقیل و الاضافه سرد و تر حیز آن زیر کره هوا و زمین جسمی است عنصری بسیط با ثقیل مصلی سرد و خشک حیز آن زیر کره آب و
معدن است و مرکز کل است فصل اول در بیان مزاج و نسبت آن به احوال مزاج و مصدر میمی است
جمع آن از مزاج و امزاج نیز آمده و مجاز بر قشری با هم مفعول اطلاق نمایند و آن عبارت از کیفیت متوسطه است به حاصل
از ترکیب و مزاج اجزاء یعنی هر که چون بسیار ریزه ریزه شوند و محاسن و مخلوط و متزج گردد بیکر گردند بحیثی که از هم متماز نگردند
و با هم فعل و افعال و کس و نکس نمایند بقوتی متضاده شود و شکست کیفیت هر یک سورت و حدت و کیفیت دیگری را
تا بعدی که حاصل گردد از آنها کیفیتی متماثل با هم مناسب کیفیات اجزاء خود و متماثل با هم مزاج حاصل از غلط و ترکیب هر که با
شکر و بکینجین جسمی که با هم متماز گردند و حاصل گردد از آن کیفیتی و با همی جدید و در حدت مناسب کیفیت هر یک و در حدت

التمیز

[illegible]

ضعف و قوت و نقصان و غلبه و خور آن مرد و سبب و کمبود و در باطل و نقصان دارند پس اگر آن دو من و ضعف
 نسبی چند آن ظاهر و من نیست و ابتدا و لیکن تبیین فی الجمله هر دو بین یکدیگر و جهتها ضعف و تحلیل طوبت غریبه که مقام
 آن بود و غلبه پس بدان بالعرض و این اسباب که است مانند و ابتدای آن از سن چهل و یا چهل و دو سالگی تا شصت است
 جمیع آنکه با آن حالت حرارت رو بریده و نقصان گذارد و در بدن و قوی و غری و ضعف و نسبی طوبت هر دو بین کرد و سبب
 زیاده شود این حالات تا آنکه سبب ضعف آن مرد و پوست و برودت بالعرض و طوبت غریبه غلبه نماید و بدن و قوی روز
 بروز در انحطاط و کاهش باشد و افغانی که بعضی صادر کرد تا آخر عمر که بالکل فانی کردند و سبب عبارت از افغانی آن مرد
 است و این را سن شیخوخه و انحطاط مانند و از شصت سالگی تا آخر عمر است پس سبب که نشان در احوال مرا تبیین است
 احوال و توسط حرارت و طوبت و عدم استیلا و برودت و پوست بر اثر جوشان و صبیان از سن کم تولد تا آخر
 نامساوی آنها اند و حرارت غریبه و لکن سبب غلبه طوبت غریبه یا طب آنها اند و این سبب حرارت از جوشان ملایم
 و ضعیف تر میباشد از حرارت نشان و کما السبب قریب نشان نشان در اثر جوشان حرارت و پوست نسبت به شایع غالب است
 و نسبت نشان برودت و پوست زیاد و شایع از کما السبب برودت و پوست غالب تر و حرارت و طوبت و کما السبب
 و نقصان اند و احوال فضل فضل رسی است با اعتبار بودن شمس در برج حمل و است وی لیل و نهار و خور و برود و افغانی حرارت و
 تقویت اعتدال آن فضل و احوال که بقول شیخ اگر سبب تحت خط استوا است بدلیل و قیاس عقلی و لکن بحسب شایع و مشابه
 بخلاف آنست زیرا که اکثر طبه آن سبب که جزایر دریای شور و احوال کوستان و کمرستان آنست بسیار گرم و آب و هوا
 است بلکه احوال که استیلا بر اربع است بجهت آنکه وسط اقلیم است زیرا که ربع فوقانی شمالی که زمین را عرض از خط استوا تا قریب
 بقطب شمالی است قمر فرض نموده اند و هر قسمی از اقلیمی نامیده اند بدین قسم که چون زمین بر کره عالم است مثل از مشرق تا مغرب
 و هر کسند که آنرا از نصف مساوی قسمت کنند و این خط میانی دایره مفروضه بر فلك الافلاک باشد که از نقطه مشرق و مغرب
 گذرد و آنرا اعتدال النهار نامند و از دایره عظیمه است و آن مفروضه بر زمین را خط استوا نامند و نیز خط دیگر فرض نموده اند که از هر
 نقطه مغرب و مشرق گذرد و این را دایره افقی نامند و از دایره عظیمه است و آن دایره و این دایره لامی در زمین منقسم میگردد بچهار
 ربع و شمالی و جنوبی یکی فوقانی و دیگری تحتانی و در ربع شمالی یکبار معصومه و ربع سکون گفته اند و از آنست که نسبت به
 اند و عرض و ناچاه درجه و نیم آنرا بهفت قسمت نموده اند و هر قسمی از اقلیمی نامیده اند و عرض اقلیمی آنقدر باشد که نیم است
 بر دوازده ساعت طلسم احوال تحت خط استوا زیاده کرد و طول هر قسمی از مشرق تا مغرب باشد و نیز دایره دایره فرض نموده
 که از هر دو قطب جنوب و شمال بر دایره مستطافه البرز و گذرد و دایره اعتدال النهار را قطع نماید و نقطه فوقانی از عرض

وقت تاریک و زوایه نصف النهار مانند جهت که چون زوایه آفتاب به آنجا رسد نصف قمری روز باشد و بعد از آن چون
 صبح سلف اطلاع بر کرده اخص بواقعی باشد و لکن اینان گفته اند و حکمی فرنگ چون آنرا سباحت و یا میانید با فضل
 در پشتمت نهاد و در ربع جنوبی و چند در ربع تحت الارض نیز قریب بخط استوار قریب ربعی معموره یافته اند آن نیز مرکز
 عالم است و در قطب آن غیر دو نقطه معادل یکدیگر نیست و در ربع نیم از آن دو راست و منطقه آن زوایه نقطه مغرب و مشرق گفته
 بزوایا عاده و مغرب و آن خط نصف النهار بهر چهار نقطه معدل و منطقه البروج که رسد و منطقه البروج که یکبار قمری است و قمری است
 زوده که چون آنجا رسید غیر از خود در ربعی سیر کند و نقطه دیگر رسد هر ربعی متصل باشد و هر نقطه می آید در مشرق و در ربع
 شمال متصل نقطه مغرب نقطه فوق الارض متصل به وضع قاطع و در نصف النهار ربع ربعی و ربع دوم از موضع نقطه قاطع
 را تا نقطه مشرق ربع صغری و ربع سیوم از نقطه مشرق تا نقطه قاطع دوم را ربع غربی و ربع چهارم از آن نقطه تا نقطه مغرب
 ربع ششمی را و چهار دایره مجریه و غیره منطقه البروج را در دوازده قسمت نموده اند و هر قسمی را ربع نامیده اند و در هر ربع
 نقطه مغرب تا نقطه قاطع اصل و ثور و جوزا مانند و بروج ربعی است دیگر از آن نقطه قاطع تا نقطه مشرق سرطان و اسد و
 سنبل و بروج بسوی گویند و در یک از نقطه مشرق تا نقطه قاطع دوم را میزان و عقرب و قوس و بروج خریفی مانند و در دیگر از
 آن نقطه قاطع تا نقطه مغرب احدی و دلو و حوت و بروج ششانی مانند و از بروج آفتاب سیر خاصه خود نقطه مغرب که بر
 حمل است رسد و سیر در آن نماید و در مساوی باشد در جمیع افق و همچنین چون نقطه مقابل آن در مشرق که سیر نیست
 رسد از نقطه اول آن روز بر روز و در خط لایق کرد و در شب کوتاه تا نقطه سرطان که نقطه قاطع است که انتهای طول روز است
 و کوتاهی شب که آن روز را روز باقی نامند و از آنجا باز روز کوتاه کرد و آنچه زیاده گذشته بود تا نقطه مشرق که بر سر میزان است
 شب و در باقیمت مساوی کردند و چون از آن یکدزد و در روز کوتاه کرد و در شب در آن تا نقطه قاطع دوم آخر قوس اول احدی است
 که نهایت کوتاهی روز و نهایت درازی شب است که آن شب باشد شب یکدزد از آنجا باز روز بر خط لایق کرد و آنچه که تنه
 بود بتدریج تا نقطه مغرب از مساوی کردند و لکن آن دو نقطه را که بر سر حمل و میزان است اعتدالین ربعی و خریفی مانند و این
 دو نقطه را اعتدالین صغری که راس سرطان است و شهری که راس حدیث گویند و بعد از تسلیم دو یکجائی باشد که ا طول
 نما آن در آن هنگام سیزده ساعت و ربع باشد و عرض آن است و ربع خمس درجه و منسوب ششتری و بعد از اقلیم سیم باشد
 بود که ا طول ایام آن در آن وقت سیزده ساعت و نصف و ربع باشد و عرض آن است و وقت درجه و نیم و منسوب ربع و بعد از
 اقلیم چهارم جایی بود که نما ا طول آن چهارده ساعت و ربع باشد و عرض آن سی و سه درجه و نصف و منسوب ثمن و منسوب آفتاب
 بعد از اقلیم پنجم جایی است که ا طول ایام آن در آن چهارده ساعت و نصف و ربع باشد و عرض آن سی و سه درجه و الا عشر و

و لوان اسفند دلات برودت و در وقت می کند نیز به سست و یا بسته و بعد فرض بر کثیف بود و فرق میان غلبه گرم و
سده است که بدن تر بل نرم باشد بخلاف اصلی و در بر وجهی که بل و سیک و لوان اسود دلات برودت و بیست
می کند نیز به سست و یا بسته و یا در فغان اسود و بسته باشد و فرق میان سرد و است که در اصلی آن بدن لاغر باشد بخلاف غیر
آن و در فغان رنگ چشم زرد و قار و قار و صاحب آن سیاه تر باشد خصوص منسل قار و بخلاف آن سرد و فرق بین
اصلی و اصلی اصغر نیز همین است و بر از هر دو سبب و اما سخن که حال است در سمن و نزال سمن که فرجه می باشد اگر کمی باشد
که گوشت بدن صاحب باشد و بل حرارت و طوبت و غلبه خونسنت زیرا که ماده گون آن خون منین غلیظ و فاعل انعقاد آن جگر است
است که طوبت آنرا به تجمیر تقلیل نموده و باقی بصورت لحم منعقد میگردد و اگر شحمی است که گوشت بدن خود نرم است
و بل برودت و طوبت و غلبه منیم است زیرا که ماده گون آن باقیست و منیم خون باقی است که از طب از دم منیم است
فاعل انعقاد آن برودت و با حرارت ضعیف است و در بیان اعضا هم فرود در لحم و سمن آن سرد و انشا الله تعالی خواهد
و نزال یعنی لاغری اگر با ستمت یعنی کدم کوفی رنگست دلیل حرارت و بس و محل طوبات کثیف لحم و جلد و احراق آن است
و اگر با بیاض است برودت و پوست است زیرا که آن دلیل قلت دم و حرارت و غلبه بر و بس و کثیف است و غلبه
آن بر اقدال فصل سیم از رکن اول در بیان غلط و استام آن بد که غلط که جمیع آن اخلاط است و هم طب
سیال بالفعل را مانند که استقاله و غلبه با بسوی آن غذا اولاد بر نسیم که چون غذا وارد معده کرده و طبیعت در
بدن به واسطه حرارت غریزیه و قوت ضمیر در آن تصرف نماید و صورت نوعیه آنرا بشکند و بصورت کشاکش غلیظی گرداند
و خود از آن متاثر و تغییر نکند و این را منقسم اول و زبان سرانی کیلوس و منقسم کیلوسی نامند و چون رطوبات رقیقه صافی آن
بواسطه عروق رقیقه شریکه که مساریف نامند و از قعر معده رسته که به متصل شده که به منجذب کرده و حرارت کبدی در آن
تصرف نماید و طنج و نضج دهد و آنرا زبان سرانی کیلوسی نامند و درین طنج و نضج اجزاء خفیفه لطیفه از اجزاء کثیفه ثقیله و متوسطه
نیز از هم جدا و انباز نمایند و چهار چیز حاصل گردد آنچه خفیف لطیف رقیق شبیه بر غده و کف و زرد رنگ بر سر آمده است آنرا
صفرا و باری بر و تلخ نامند و آنچه ثقیل کثیف غلیظ شبیه بیکر و دردی سیاه رنگ نشین است آنرا اسود نامند و آنچه در
وسط و طنج و نضج نام یافته و قوام آن معتدل و رنگ آن سرخ است آنرا دم و باری خون نامند و آنچه طنج و نضج نایافته و رنگ
آن سفید باشد بغم نامند و به رنگ از اینها نیز یکی از ارکان اربعه اند و طبیعت آن شد صفرا و نیزه آتش و گرم خشک است
و دم نیزه هوا و طبیعت آن گرم و تر و بغم نیزه آب و طبیعت آن سرد و سرد و نیزه خاک و طبیعت آن سرد خشک و
و اعمدی و غیره می باشد طبیعی است که در کبد تولید یافته باشد و غیره که در معده و ریه و باطن و غیره

و اخراق اخلاط و است از غیر حرارت و سبب

فصل
در بیان
خلط و طنج

طنج

افز

۱۲۸۰

مردوست چه اگر تغذیه و تمیز بدن بحرمان است بخاطر لطیف صفاتی آن روح حیوانیت که غایت آنست که متعطف بدین است
صفت و قوه ای که سرخ فاصل برکت کبد باشد یعنی احمر قافی فاصل الحمر و بیکویند عبق قتی ای فاصل البودیه و معتدل القوام
بسیار شیرین باشد و بدو نباشد زیرا که اینها سه دلیل اعتدال و تصرف محاررت غریزی در آن مساوی و عدالتی و عدم تسلط
شیء غایب است در آن و هرگز نه که در غیر کبد و عروق غیر آن تولید یافته امرفانی نیست بلکه احمر ناصع است و بدو ی بسبب غفرت
و تاثیر محاررت غریبه است در آن و غیر طبعی آن نیست که بر خلاف اوصاف مذکوره باشد خواه در جمیع اوصاف و یا در بعضی
بحسب آن و قوام و صغور و کج و معریت باغذا و یا بر کسب شامی و یا طلای و یا باغی و استام آن چهارده میشود و بعد از آن
در افضلیت و طبعی است چه از جهت نیت فاضل که طبع و انضج نام ناقصه چون طبع نام باید چون سکر و دو آن یعنی منفعل
القوام باطل شیمی و می بود قریب است به چون که چون عروق و اعصاب رود و خون فاعله تغذیه نماید و می بود
آن تصرف نموده خون گردانید و غذا سازد و فایده آن در بدن تری و تاملی و قی بودن برای غذا چنانچه ذکر یافت و غذا
بعضی اعصاب مانند دماغ و نخاع و اعصاب سیر در بدن و غیره و آن یعنی است که عیال است و یا عیال است و یا عیال است
باشد یعنی قابلیت و صحت است آن ندانسته باشد خواه در کبد تولد باشد یا در غیر آن و عروق و اعصاب است و آن
بافت است چهار رتبه صغیر یکی فاعل یعنی سر باشد و سبب آن در حد مرده صغیر است و سبب فاعل است و سبب است
غریبه قویه است در آن زیرا که هرگاه محاررت در پهنه و در ماده غلیظه و سبب تصرف نماید از اثر سکر و اندو این قسم است
از مزاج اصلی بود و یا فاعل است و سبب است و در حاضری یعنی قسم ششم است و یا فاعل است و یا فاعل است
و یا تصرف محاررت غریبه در آن زیرا که هرگاه محاررت غریبه در ماده غلیظه و سبب تصرف نماید از اثر سکر و اندو این قسم است
است سیم مسیح که تغذیه نامند یعنی طعمی طعمی مزه و سبب آن با عدم تاثیر محاررت غریبه است در آن و یا فاعل است
طعم قیق یا با در بدن و این با در محض است و چهارم غفیر و غلظت آن با فاعل شدن و در آفتاب فاعل است و یا فاعل است
بسیار چکننده بر آن و این با در مایل به نیست و سبب آن از جهت قوامی که قی سبب مخلوط شدن اجزاء و یا فاعل است
عدم تاثیر محاررت غریزی در آن و این را طعم نامی نامند بجهت شادمانی و سبب آن در عروق و غلظت و فاعل است
بطول مکت و بکثرت حرکت اعصاب و با فاعل شدن اجزاء غلیظه آن یا بجهت استیلا سردی و یا فاعل است و یا فاعل است
بجهت شادمانی که کد اثر در آب و سفیدی و غلظت آن و این نیز مایل به نیست و سبب آن در مختلف القوام یعنی طعمی که
قوام اجزای آن است و می نباشد و این برده قسم است یکی آنکه هر چه نباشد اختلاف اجزاء و آن در سبب غایبی و برده است
شدن بعضی اجزاء آن محاررت این طعم نامند برای فاعل شدن آن و یا فاعل است و یا فاعل است و یا فاعل است

[illegible]

و جانی معنی خاص اطلاق نمایند و مراد حکما از آن مطلق نیست بلکه مراد نفع طبیعی کبدی است که بی حرارت تمام نشود
 که علت فاعلی کلی است و درین هم هر یک از اخلاط را نفعی خاص و کبدی را نفعی عام غیر طبیعی کبدی و هر یک از
 اخلاط را که در هر عضوی خاص تواند یافت شد بطوری خاص لایق است مثلا غلط بسیار رفیق مختلف الاجزا
 را بغلیظ و است و اجزای آنرا مجتمع گشته برودی منفع کرده و منتشر و متفرق کرده و زیاده را دفع و نماند و این اگر صغرا
 است بزرگ را اگر بزرگ است متعین بحد اعتدال لایق و اگر غلط بسیار و تشبیه بعضی است بترقی و اذابه و
 تحلیل آن بالعبه اشیا بارده و طبعه و نسخه معتدله نیز حاصل میگردد **فصل چهارم** از رکن اول در
 بیان اعضا و تفصیل آن بدانکه اعضا جسمانی چند غلیظ اند که تولیدی باید از امتزاج و ترکیب اخلاط چنانچه اخلاط
 از مولدات که نبات و حیوان باشند تولید می یابند سوای جمادات زیرا که آنها قابلیت غذا نیست پس نبات از
 همچنانکه مولدات از امتزاج و ترکیب ارکان تولید یافته اند و امتزاج و ترکیب هر یک بواسطه ماده ترکیب و کیمی اند
 و اعضا بر دو قسمند منویه اولیه و غیر منویه ثانویه و منویه نیز بر دو قسم است مفردة که تشابه نیز نامند و مرکبه که آئیه
 نیز گویند و در تکوین اعضا منویه و تعذیم و تاخیر بعضی بر بعضی اختلاف است معلوم اول مکیم ارسطی طبع بر آنست که
 اول عضوی که تکوین می یابد در رحم قلب است بعد از آن دماغ و کبد و بعضی بر آنند که اول دماغ است و بعضی بر آنکه
 اول کبد است هر یک بدلیلی که حیات مقدم بر همه است و آنکه تا حیات حرکت نباشد آثار حیات ظاهر نگردد و آنکه
 اولاً باید خون تولید یابد تا روح حیوانه از آن حاصل شود زیرا که روح حیوانه نزد اطباء عبارت از بخار و دم طبیعی است که
 در بطن السیر قلب حاصل میگردد و بعضی بر آنند که چون نطفه در رحم قرار گرفت با نطفه زن آمیخت و حرارت غریزه
 در آن تصرف نمود و در آن غلیان و نفعی خاص بهم میرسد و چهار نطفه از آن ظاهر میگردد یکی در محل قلب و یکی در محل
 دماغ و یکی در محل کبد و یکی در محل ناف محیط و محتوی بر کل علاقه این را کبد و علاقه بقعر رحم میباشد بواسطه عرفه که
 از رحم جذب غذا نماید و کبد رساند و کبد بسیار اعضا و این مذموب حتی و اقرب تحقیق است و بعضی دیگر میگویند
 یا معطی مطلق اند مانند قلب جهت آنکه مبدأ جمیع قوی و روح حیوانه است و نخست نطفه بدان مطلق است و از آن
 بسایر اعضا بواسطه شرا این قوت و روح حیات میرسد و یا قابل مطلق مانند لحم که قبول حیات حس و حرکت و
 تغذیه و تمیز بقدر احتیاج نماید و دیگر اعضا نیز رساند و یا معطی قابل هر دو است مانند دماغ و کبد که هم قابل اند
 روح حیوانه را از قلب و هم رساننده اند قوت حس و حرکت و تغذیه و تمیز را بواسطه اعصاب و او را در سبب اعضا
 و یا نه معطی و نه قابل مانند عظام و بدن آنکه آنچه گفته اند که قلب معطی مطلق و لحم قابل مطلق و عظام نه قابل و نه معطی است

جای نابل است زیرا که هر یک اینها نیز بحیثیت تغذیه و تمییز و تقاضای نفس جوهر خود قابل اند و محالست که قابل غذا نباشند
و کبد و دماغ بلکه کل اعضا نیز چنین اند و بوجهی معطی نیز اند که ضعیف باشد اعطایشان مانند لحم که حافظ حرارت است و اعطای
افاده حرارت با بعضی امحاء و خوردن غشت و جلد میباشد و نیز باعث نرمی و روانه و دو قایه اعصاب و عروق است و عظم
و عماره و ستون و باعث استحکام اعصاب و انحالته و غیر اینها از فوائد خلقت هر یک که بعضی از آنها را که میگردانند
آنکه تعالی مراد از اعضا مفرد است که هر جزء مخصوص از آنرا که بگیرند با کل خود در لحم و عود و رسم در نوعیت خود
شریک باشد یعنی توان گفت که این است مانند آنکه چون قدری از استخوان و یا عصب و یا لحم را بگیرند هر چند اندک
باشد آنرا استخوان و یا لحم و عصب نامند و تعریف استخوان و عصب و لحم بران صادق خواهد آمد همچنانکه سایر اعضا مفرد
در کبد است که چنین باشد یعنی پاره از کبد و یا قلب و یا انگشتی از دست و یا پاره انگشت که قلب و کبد و دست و پا است
و مفرد و منویش است از اول عظم که بغاری استخوان نامند مخصوصیت سیف صلب کبدی که منحنی و منحنی یعنی دوتای دهن
نکردند و بهر سبب و شکلی که مخلوقند از آن تغییر نیابند زیرا که فایده خلقت آن برای اسکن و عماره و ستون بدن
استواری و استحکام اعضا بر حرکات ارقام و مقود و رکوع و سجود و سرعت نشی و دویدن و غیر اینها است و آنکه عصب
و او نار و عروق و غیر اینها بران کشیده شوند و حرکات ضروریه از حیوان کما فی فی و سرعت صادر گردد و آنکه سپردن اعضا
باشد از خدمات و ضربات و غیره و لهذا حیوانات که استخوان ندارند مانند خرافین و بعضی که مها از آنها هر گاه فواید
صادر نیک گردد و در دماغ و بقا دارند و جمله استخوان بدن انسان را دو صده و چهل و شست بعد و رحم گفته اند و دویم
عقروت و آن مخصوصیت نرم تر از استخوان که منحنی و منعطف و دوتایه میگردد و صلب تر از سایر اعضا است فایده
خلقت آن آنست که واسطه باشد میان استخوانها و اعضا و رتبه اینها متناهی نگردد و مخصوص استخوانها که بر اطراف
و خارج بدن واقعند مانند حلقوم و قفسه ریه و سر استخوان شانه و عظم منجر کینه و فنی و گوش و بالچه بر سر و مفصلی تا آخر
دادن اعضا و رسیدن خدمات خارجی بدانها رسانیده و متناهی و منفرد و شکسته نگردد و در اعضا که استخوان باشد
مانند حلقوم و قفسه ریه قایم مقام استخوان باشند در آنها سیوم رباط کبیر را مملو و فتح با موصوده و الف و ط
و عظم منویش عصبان را یک و سیف و نرم شبیه عصب و جیس که از استخوان آمده بسوی عضل و با عضل بسوی استخوان
و با از استخوان بسوی استخوان دیگر برای ربط و انداز سر استخوانهای فاصل کل بدن بسیار رسیده اند و آنچه از
استخوان و با از عضل بسوی اعضا دیگر آمده آنرا عصب نامند و این بین تر و صلب تر میباشد از اسوای خود فایده
آن ارتباط و اتصال استخوانها با استخوانها و با عضل و بسوی دیگر است و آنکه بافته شود با عصب و پر کند فرجه های

بسته با ویرند و فایده دیگر آنکه برای اعضای عذریه الحس مانند ریه و کبد و فم معده و طحال و غیره مصلحت است باشد که
 بآن ادراک کیفیات ظاهریات و منافیات نمایند و فایده دیگر آنکه واسطه باشد میان اعضا و صلبه و اینست تا متضرر نگردد
 این از صلبه بمنتهی و غشا که در دماغه یکی متصل با ستخوان کاسه سر که صلب است و آنرا نخیس نام غلط نامند و می
 که متصل منفرجه محیط بر آنست و نازک و نرم است و آنرا ام رقیق نامند و همچنین سایر غشیه که میان اعضا و استخوان
 واقع و یا بر کل اعضا کشیده شده مانند صلبه بدن و فایده دیگر آن که مانع باشد عصبی را که بر آن کشیده و پوشیده
 است از رسیدن ضرری و آفتی بدان مانند غشای مری و معده و سایر بدن و فایده دیگر آن که باقیه شود از آن عروق که
 قایمست بدان است غذا مانند غشای شیمی و فایده دیگر آن که حاجب مانع میان بعضی اعضا از وصول فصلات بدان
 غشای عکس و عین که نمیکند از وصول عینی بر طبقات و طبقات آن برسد و غشیه مقسم دماغ و نخاع و صدر و غیره و فایده
 دیگر آن که مانع وصول اجزای روده که ریه با اعضا شریقه لطیفه شود و منتهی نماید اعضا را مانند حجاب عاجز میان معده و
 قلب و حجاب صدر و حجاب منصف نخاع و دماغ و نخاع و غشای مقسم دماغ و بطون و سایر حجب و غشیه و فایده دیگر آن که
 محافظت نماید حرارت غریزی ارواح و قوی را از تحلیل مانند صفاق معده و غشای مجلل کبد و عضلات و غیره و منقسم آورد
 بفتح همزه و سکون و او وقع را و دال مهملین و اجمع و رید است و آن جسمی است عصبانی الجوبه مجوف باقیه شده از او
 عصبانی و از کبد روئیده و سایر اعضا رفته و خادوم و آلت کبد اند و جمیع آورده و مطلقه یعنی کمترین اند که مرکب و رید که بر ریه
 که دو طبقه است آنرا و رید شریانی نامند بجهت آنکه چون از کبد روئیده است و رید که نید و چون است به شریانیست منسوب
 بدان نموده اند و همه آورده و جبهه نیست یعنی حرکت قدری ندارند بلکه حرکت بسیار ضعیف که حکم سکونت زیرا که در آن
 خون بسیار و روح کمی است و فایده آن توزیع و تقسیم و رسانیدن غذا و روح طبعی کبد است بسیار احصا نیست شریانی
 بفتح شین مجهول و رای محله و الف و و یا آثانه تحتانیه اول کمسوره و دوم ساکنه و نون جمع شریانیست که بغیری رک
 جبهه نامند و آن جسمی است شبیه آورده در جوهر و تجویف مکرر آنکه دو طبقه است همه آن مرکب شریانی که کبد رفته
 است که یک طبقه و آنرا شریانی و ریدی نامند شریانی بجهت آنکه از قلب روئیده و نسبت بوریجه آنکه یک طبقه است
 و از بطن ایسر قلب که محل رجست روئیده اند و سایر اعضا رفته و جهت رسانیدن روح حیوانه بسیار بدن زیرا که
 آلت و خادوم قلب اند و همه ضواری یعنی جبهه اند بجهت آنکه از قلب روئیده و از ریه که نشسته و رید دایم در حرکت انقباضی
 انقباضی است جهت تزویج روح حیوانه و از حرکت او همه شریانی متحرکند و بستن حالات قلب و اندازن سس نخس
 و حالات آن از سرعت بطو حرکت و اعتدال و صلابت و لیس و رخاوت و ارتعاش و ترقیق و کرمی و سردی و گرمی

شریانی و ریدی

فصل پنجم
از کمال

کمال ضعف ظاهر باشد تفصیل اعضا هر که در کمال و در کمال در کمال انشاء الله تعالی خواهد آمد با فواید و منافع هر یک
فصل پنجم از کمال اول در بیان ارواح بدانکه ارواح جمیع روح است و آن اصطلاح اطباء عبارت از کمال و طبعی
متین صافی حاصل از لطایف اغذیه است و از کبد بواسطه ورید شریانی بسطن اریتر قلب رود و حرارت قلبی و آن حرارت
نمایند و از آن کبد لطیفی حاصل کرده از ارواح حیوانه و محل قوت حیوانه مانند قتل نفس و روح شرعی و یکی بدین است این
مقدور و معاون و مقوی و عامل و مرکب است و چون قوتی از آن بدین آید و در آن است که باید و شبیه بواجب و هر دماغ کرد
از ارواح غسانه و محل و بعد احس و حرکت نامند و چون قوتی از آن کبد آید و در آن است که کیفیت آن باید و محل و بعد
تغذیه و نیزه کرد و از ارواح طبعی نامند و دلیل آنکه بخار طبعی حاصل از اغذیه لطیفه است آنست که نزاجوع منقطع و مخورون
غذا چند روز به هم ضعیف میگردد و بنادول غذا و رسیدن بدل یا تحمل تقویت می باید و بنادول اغذیه لطیفه غلیظه موله
حون غلیظه کثیف نگردد و آن عرض میگردد و لیکن اینقدر است که هوای بار و لطیف مستثنی مروح و اندک کما سر سوت
حرارت آنست زیرا که بسیار است و اگر هوای بار و بدن از رسد و جوف قلب محقق گشته از کمال لطافت بر روی
متمرق میگردد و هلاک بسیار و از این است که از هوای که کثیف غلیظه و متعفن و منادی میگردد و آب است که از
کمال روائت هواست و از این است که بسیار و از این است که بسیار و از این است که بسیار و از این است که بسیار
کثیف آنها و ارواح حاصل قوی اند و مرکب آنها زیرا که هیچ روحی بی قوت نباشد فصل ششم از کمال اول در بیان
قوی بدانکه قوی جمیع قوت است و قوت بمعنی امر موجود و حیوان است که ممکن باشد از آن بواسطه آن امر صد و در ظهور افعال
ش و حرکات متغیر متوقفاً بر مثل آن هسته و باز نماید از آن و ضد از ضعف نامند و قوت باین معنی را مبدء او
لازمی است مبدء آن قدرت بر فعل و ترک است که اگر خواهد بکند و اگر نخواهد نکند و ضد این را عجز نامند و لازم آنست که بزرگ
و سهولت است از منفعل نکرد و از چیزی زیرا که اگر برودی و سهولت منفعل کرد و در اول امر باز میماند از تحکیمات شانه
و اینان افعال صعبه و چون او را کمال و عدل از آنها عرض نکرد و باینکه از فعل و در که وسیع باشد و اتمام آن و همین امور
خودش بود و باین حد است آن قوت و قدرت پس افعال نموده اسم آن قوت را از آن مبدء که قدرت است و آن
لازم که عدم افعال است بآسان و از قوت قدرت عدم افعال است و از آن قدرت را وضعی است که بزرگ است
آنست و آن عبارت از صفت مؤثره و غیر است و لازم است که آن امکان را قابل فعل معنی حصول است زیرا که اشخاص
قادر بر کاره صحیح باشد و فعلی با ترک آن امکان فعل نموده و لازم خواهد بود زیرا که معنی امکان آنست که طرف بود
و عدم او را مساوی و بی ممکن قایل بود و باشد پس نامیا فعل کرده اند اسم قدرت را بسوی آن جنس که صفت مؤثره و غیر است

و مبدأ است آن ایشان مردوزان و جماع و ترکیب آن هر دو با هم در جم و حکیم فاضل ارسطاطلیس قوه حیوانیه را مقدم
و اصل و مبدأ آن دو قوه دیگر میداند تجربه شرافت حیات است که تا حیات نباشد هیچ امر دیگر نخواهد بود و همه امور متفرع بر آنند و گفته اند
بعد از آنکه مغزی از قوه حیوانیه بدماغ آید و مغزی بکبد و در آن رستی که تغییر یابد بقوه دماغی و کبدی و تکلیف کیفیت آن مرد
کردن آنرا قوه نفسانی نامند و طبایق قوه نفسانی را مقدم میداند نیز تجربه شرافت حیات است که تا حیات نباشد هیچ
امری متشی نیس کرد و حیات خود نفس در آن حرکت و جانب و مانع و دفع ضار از آن و حرکت است و بعضی قوه طبیعیه
مقدم میداند تجربه آنکه ماده ارواح که دم لطیف صاف و جید است از آن و در محل آن که کبد است تولید می یابد و هر یک از این اقوال
چونستاری صحیح است و فی الحقیقه قول حکیم فاضل راجح است و تحقیق آنست که آن سرشته اول خلقت مع اندامها و ذکر است
و چون اکثر طبایق قوه طبیعیه را مقدم ذکر نموده اند بنا بر متابعت ایشان از مقدم ذکر نمودن قوه طبیعیه پس آن برود
قسمت است مخدوم و مخدوم قوه طبیعیه مخدوم بر دو قسم است یکی که تصرف نماید در غذا برای بقای شخص یعنی تحمیل جوهر غذا
تصرف در آن به مفهوم اربعه نماید و غذا را شش پیچیده می سازد و از آن قوه غاذیه نامند و دوم آنکه از آن غرض بدن سازد و بر طبق
مثله آن که طول و عرض و عمق است بحسب طبیعت نوع آن بفرایده نام نشود و نام این قوه غاذیه گویند و نام این قوه
تغذیه است امر حاصل بکود اول تحمیل جوهر غذا که دم طبیعی و خلطی که فرسب است که به است که به طبع طبیعی باشد و غذا
و سودا بالعرض دوم آنکه از آن مرق و متصل با اعضا گرداند تا آنکه غذای بالفعل آنها شود و این بعد از مفهوم اربعه است
سیرم است که غذا را شش پیچیده و جوهر از مزاج و لون و شکل و سبب گرداند و در هر یک از اینها که غلی و غله نامی است
کردن فصل و نقصان در اعضا هم میرسد مانند آنکه استسقاء و باریقان و یا حتی و غیر آن از امراض استسقاء و سوء مزاج و نفق
انصال حادث گردد مثلاً اگر خلل در اول سیرم بدن مانع گردد و در دویم امراض مذکوره و در سیرم بر زمین و سایر
امراض صلبه یا عرضی گردد پس قوه غاذیه عبارت از این افعال است که مبینی و مقدم بر اینها است و قوه غاذیه عبارت از
انجام و تکمیل آن در باز و در اقطار مثله است و این با تین و یکا است چنانچه در کسین موچ باشد و یا غیر تین و یکا هر چنانچه
در کسین و قوت و یا ناقص این با نقصان آن چندین تن و یکا است چنانچه در کسین کسولت و یا با هر دو تن است چنانچه در
کسین شینوخت و لهذا شیخ الرئیس سه فرموده و می باشد و در غذا ایدان ریاده از مقدار تحلیل چنانچه در کسین است
چنانچه در کسین و قوت و یا کمتر چنانچه در کسین کسولت دوم آنست که تصرف نماید برای بقا نوع و این بدو قوت نامند
یکی که تولید نماید مری مردوزان را از فضل و قسم رابع در شین و این قوت از شین جدا نموده و در دویم آنکه تحمیل و جدا نماید
جوهر مری را برای هر یک از اعضا و هر یک از آنها مزاجی خاص بخشد این و مناسب آن باشد که جزو غلی مزاج غلی و جزو رقیق

انسان
قوه طبیعیه

قوه غاذیه

فی قوه الغاذیه

من القوه و از قوه طبیعیه
مشتق از قوه طبیعیه

امرو الکوله و هو من قوه الغاذیه
مع بقا قوه و هو من قوه الغاذیه
قوه غاذیه و قوه طبیعیه
من قوه طبیعیه

و بعضی را قابل مطلق

الغرض من
الغرض من

الغرض من
الغرض من

و بان این همان باین تقسیم اعضا است که بجا فرست نموده و بعضی را مطلق و بعضی را قابل
 نه مطلق که از چنانچه در اینجا ذکر یافت و بعضی کوینه چار قوت برای تغذیه و تمیز و بقا و نفس جوهر خود عضوی باید که در جوهر
 اعضا باشند و چهار دیگر باید که در تجویف اعضا غذایه و قلب و دماغ باشند برای تحصیل و تمیز غذا و ارواح و قوی برای
 سایر اعضا و مراتب مضموم بر چهار است چنانچه در آخر بحث اخلاط ذکر یافت و بالجمله مضموم بالانضمام ندارد و خلط صورت غذا را
 بالتمام و از آن مضموم اول کیلوسی مانند که در معدیه میسبب شود و شبیه کشکاب غلیظ و ابتدای آن هنگام مضغ غذا در دهان و انتهای
 آن قطن لطیف صاف است بواسطه عروق و ساریق کبد و انفعال آن با معاد بالانضمام دارد و خلط صورت غذایه را بالتمام و
 بسبب صورت غلیظ و این را مضموم دوم کیلوسی مانند که در کبد میسبب شود و ابتدای آن در ساریقا و آمدن کبد و انتهای آن
 رفتن از کبد بعروق است و بالانضمام دارد و شبیه بعضی از مزاج و لون و قوام که در هر عضو که برسد شبیه آن گردد و مزاج
 رنگ و قوام و این را مضموم سوم عروقه مانند در طوب ثانی و ابتدای آن در عروق متحد کبد و انتهای آن ترشح آن
 رطوبت در عروق صغیر متصل اعضا است و بالانضمام دارد و قبول صورت عضوی و جزو عضو شدن را با فعل و این را مضموم
 رابع مانند و فرق میان قوه باغذیه و غایبه است که باغذیه میسازد غذا را که جزو عضو گردد و بالقوه و این را مغیره اولی
 و غایبه که میگرداند از اجزای عضو و این را مغیره ثانی مانند و فعل آن متمم فعل است یعنی چون قوه باغذیه عضو جذب
 قدری از خون لایق غذا بخورد و قوه باغذیه عضو را از نگاه داشت و قوه غایبه در آن تصرف نموده و مستعمل صورت
 عضو گردانید و تدریج صورت سوئی آن بالکل از آن رایل گشته و قابلیت صورت عضویه در آن بهم رسیده و تصرف
 قوه مغیره پس در آن دو حالت عارض میگردد یکی سابقه و دوم لاحقه سابقه را قوه و فعل و مغیره اولی مانند
 و لاحقه را قوه و فعل غایبه و مغیره ثانیه و این افعال آنهاست در غذا و محمود و اما در غذا غیر محمود که فضا است است که
 حتی المقدور در آن تصرف نمایند و استیلا میدهند از آنها صالح و قابل غذا نیست اعضا است تحصیل نموده بدستور
 در آن تصرفات نمایند تا آنکه جزو عضو گرداند و آنچه قابل نیست بهر نحو و طریق که اقرب اسهل باید دفع نمایند و اگر قابل دفع
 نیست قابل آن گردانیده دفع میکند مثلاً اگر بسیار رقیق است که بسبب کمال رقت منشر و متفرق گشته قبول دفع برودی
 نمی نماید از قدری غلیظ نمایند و اگر لزج است دارد که باعضای چسبند لزج است از رایل میازد و اگر سبب غلیظ است
 از آنکه رقیق میگردد و اگر مختلف الاجزاء و القوام است از انشایه و سادی میگردد و از وضع عبارت این است
 چنانچه ذکر یافت و مراتب مضموم چون چهار است فصول طبیعی آن نیز چهار است هر یک بخوی خاص و فصول مضموم را
 که افعال مشابهه است در معدیه از ابراز دفع میکند و فصول مضموم دوم که رطوبات و امیت و اندک در دست

فصول طبیعی
یکون علی اربعة
اقسام

که در مضم کبدی جدا میگردد و از لطایف اخلاط ببول دفع میکند و لهذا بول طبیعی اترجی رنگت با سوب معتدل القوام بین
 رفت و غلظت است و فضول مضم سیوم عروقه اجزاء یعنی رطوبه با اندک صفرا ویت است و آنها را ببول بخار و عرف
 دفع نمایند و فضول مضم چهارم که رطوبات رقیقه قلیله با اندک صفرا ویت و سودا ویت است بخار و عرفان و اگر آنها
 دفع ننمایند و در بدن بمانند باعث ضرر و حدوث امراض میگردد شش و جوارق اول آنکه مانع ورود غذا جدید میگردد سبب آنکه
 امکان را بر نموده و تنگ گردانیده مجاری را بجای ورود غذا جدید نمی ماند و دوم آنکه چون دفع نگردد و بماند البته متعفن میگردد
 بتصرف حرارت غریبه در آنها و تعفنشان باعث امراض عفونه آن از حیثیات و اورام و غیره میگردد سیوم آنکه سبب
 تصرف حرارت در آنها از مزاج اصلی خود منحرف میگردد و سوء مزاج ردی موزی ستمی بهر ساینده موجب امراض سوء
 مزاج میگردد چهارم آنکه باعث امراض استلای میگردد چشم آنکه باعث ثقل و سنگینی اعضا میشوند ششم آنکه باعث ضعف
 حرارت غریزی و قوی و ارواح میگردد بجهت انفجار آنها تحت ماده پس لامحاله باید آنها را دفع نماید و این چهار قوه مذکوره را
 چهار کیفیت که حرارت و برودت و رطوبت و پیوست باشند خدمت نمایند و مراد از حرارت حرارت غریزی است
 یا حرارت ناریه معتدله غیر مغرطه و غیر فاسده اما خدمت حرارت ششگرست در هر چهار آن و مقوی فعل همه آنها است زیرا که
 افعال همه آنها بحرکات است و حرکت را محرک حرارت است و لهذا حرکت محدث حرارت است و لیکن در قوت مضم حرارت
 زیاده باید بجهت آنکه در آن حرکت زیاده باید و در جذب دفع حرارت از آن کمتر زیرا که فعلش ن در حرکت تمام میشود و حرکت
 آنسب علی لیف و دویم انقباضی آن و همچنین در مساک که مادام که مضم تمام باید باید که لیف آنرا مجتمع و محوی دارد تا آنکه
 بسبب شتمال و احتواء حرارت در آن تصرف نموده زود غذا را مضم نماید و اما برودت پس خدمت آن برای قوه باسکه
 و دافع بالعرض است زیرا که برودت مضا و روح حیوانه که در کمال حرارت است و مخدر و میراننده و مانع جمیع افعال است
 ولیکن با اعتبار قبض و جمع معین آن هر دو قوه است اما خدمت آن قوه باسکه را بجهت حبس لیف است بر مین شتمال
 متیا گردانیدن برای حفظ فعل مضم و اما خدمت آن بحبس و منع ریحی است که معین بر دفع و تحلیل است زیرا که ریح متعفن
 خود مجازا سبب کشیدن اجزاء آن اعانت بر دفع میکند و دیگر آنکه باعث حبس لیف و غلیظ ریح میگردد و هر چند ریح
 غلیظ قوه تغشیح آن زیاده و دفع آن بر تعیر میباشد و دیگر آنکه باعث تکثیف و اجتماع لیف عرض نش رنده است
 آنچه را در جوف اسعاده و رتست و اما رطوبت خادم قوه باسکه است فقط زیرا که ما در غذا رطوبت نباشد مضم کما یسبغ
 استعمال نمی باید بلکه میسوزد تا قوی نباشد نفوذ در مجاری مخصوص نیست یعنی نماید و قبول اشکال سهوت و اتصال و التزاق
 باعضای نمی نماید و سه قوه دیگر محتاج بر رطوبت نیستند و اما پیوست خدمت آن مشترک با باسکه و دافع است اما

و تخدم القوی
 الاربع کیفیات
 الخ

تثنية
القوت النفسانية

و دافع را برای آنکه باعث تکلیف و اذیت و تقویت روح عامل آن هر دو است در حرکت جذب و دفع را تا
قوت ماسکه را برای آنکه معین و محافظ قوه مسکن و هیئت اجتماعی است و اشتغال اعضا است و قوت غذایه خادم یا جریب بخ
غذایه و ماسک و ضمیر خادم غذایه اند و اما قوه نفسانیه که قسم دوم است قوه است مغلق و روح نفی و مبداء است
حرکت است با قوه حیوانه که در قلب است و باعث ادراک و حرکت جمیع اعضاء است و علت آن
نفس ناطقه و علت نفس ناطقه وجود آن علت است و این قوه نفسانیه منقسم بر دو قسم است مدر که و محر که و مدر که مقدم
بر محر که است زیرا که تا ادراک نباشد حرکت نخواهد بود و باعث حرکت ادراک است برای آنکه حرکت یا بسوی یا منسبت که ادراک
نفع آن نموده و یا هرب و گریز از هرب است که ادراک ضرر و اذیت و از آن نموده و محر که بر دو قسم است بعضی باعث بر
حرکت و بر اکثراننده حرکت است و این بر دو قسم است باعث قریب که باعث قوه محر که بر تحریک است و باعث بعید که حاصل میگردد
در قوه خیال و در هم بقصور صور ملذذ و ملایم و نافع مطلقه بر مغرب و توجه بسوی آنها و اخذ آنها و یا صور غیر ملذذ و غیر ملایم ضاره و مضره
مؤذیه و گریز از آنها و اول را شوقیه و زو غیره می نامند و این غیر قوه متخذه و اوامر است بلکه غم شدید مستحکم غم از تردد و قوت
است که غم جزم نامند بر فعل و یا ترک و اول را اراده و تمانه را که ایت نامند و خادم قوه شهوی و غرضی است شهوی جهت
تحریک از تمیل موهوم ملذذ نافع برای تحصیل و اتحاد آن و غرضیه برای تحریک بر دفع امر بر قسم در آن از ضرر و افساد را برای
گریز از آن و یا غلبه بر خصم برای تشفی و استخلاص از آن بلکه عند الخفص قوه شوقیه منقسم میگردد بشهویه و غرضیه آن هر دو در
شعبه از شوقیه اند و حرکت را در این نام میگرد و مگر بچهار قوه اول متخذه و یا شهویه دوم قوه شوقیه سیم قوه غریزه چهارم قوه
فاعله مثلاً چون انسان تصور نماید شئی نافع را و یا ضار را اطاعت مینماید از قوه شوقیه و او را شوق آن بهم میرسد پس قوه غریزه
پس قوه محر که عضل پس بغیر می آورد آنرا و بعضی از آن فاعل حرکت اند که تشنج میگرداند عضل محر که را که مطیع قوه غریزه
است با نقیض و انجذاب بسوی مبداء پس منجذب میگرد و با انجذاب آن و تر ویز بسوی مبداء او زیاده میگرد و عرض آن و
منقبض میگرد و عضوی که متصل بدانت و بکسترخی دست میگرداند عضل را بسوی خلاف جهت مبداء پس کشیده میگرد
و تر ویز بسوی خلاف جهت و طول آن زیاده میگرد و عرض آن کم و منبسط میگرد و عضف است بارت که حس الی اقلین که هر
عضوی را آنکه لایق و سزاوار و محتاج بدانت عطا فرموده پس امر بفعل کرده که تکلیف یا لایق نباشد سبحان
الذی اعطی کل شئی خلقه ثم بدی و اما قوای مدر که نیز بر دو قسم است یکی مدر که ظاهر خارج از دماغ و دیگر مدر که داخل
دماغ و مراد از مدر که اینجا مدر که صور جزئیات است نه کلیات زیرا که مدر که کلیات نفس ناطقه است اما مدر که ظاهر که
افعال آنها مقدم بر افعال مدر که باطنه است هیچ قوه اند که نمیرد جو اسیس اند که میرسانند مدر که کات خود را بجو اسیس

برای فیضان صورت بر تنقای عصبین و فیضان آن بر آن می نماید و برای فیضان آن بر حس مشترک و این مقام
 ممتاز میگردد بسبب آن چون متاثر گشت تنبذ آگاه میگردد و نفس را احساس میگرداند بزرگ موجود در خارج و غلبه
 در جهت مثبت آن بحسب قرب بعد پس آن صورت حاصل آت ادراک در آن مبعوضت نفس مرکب و مبعوضت
 گفته که شیخ مراد واقع میشود بر روی که برگزیده است بقیه غلبه را برای آنکه جوهر آن متوسط میان جوهر آب و هوا است
 پس برای بودن آن غلیظ تر از هوا ممکن است و قوی شیخ بر آن و برای بودن آن الطیف از آب سریع الحول است
 بسوی موضع تقاطع و در اثبات این قریب مطلق می دارد که محل کنجایش آن ندارد و اقوال دیگر در کیفیت عبارت دارد
 است خلاصه کل این بود که دریافت با الجمله خروج اشعاع اقرب مینماید بجهت آنکه بعضی اوقات محسوس میگردد که گویا از
 چشم چیزی بر می آید و خیر که مینماید خصوص هنگام گرمی مزاج و دیدن بسیار در ریشی و اشعاع آفتاب و ضعف مزاج و عین
 دلیل آنست و لیکن عینک الطباع نیز مقبول اند و بمقتضای الطباع صور مراد آن از آن بسبب قرب جوهر با جوهر از آن
 دوم از آن قیاس ظاهر قوه سمع است و موضع آن عصب شناس بر سطح صفا است بدین نحو که صوت که هوای شکفت
 بکیفیت حاصل از تضاد و اصطکاک و در هم با هم حاصل گردید و از سوراخ گوش و احوال مزاج از آن که نشسته بر دهان
 بر بالای جوهر که شکل طبل و زنی است کشیده و در جوف آن هوایست که در زیر آن جوف نیز پرده است محسوس
 زیر آن عصبی که از مقدمه و باغ که موضع حس مشترک است بسته گردیده رسیده اتصال یافته چون آن هوای شکفت
 پرده بر ضرب زدن و علت احوال غده گوش همین است که ضرب صدرا آن هوای پرده برسد و هوای را که
 جوف آن حرکت در آورد و از حرکت آن پرده برین حرکت در آید و اثر از او اسطه عصب مشترک رساند و آن
 ادراک نماید این است که اگر فعلی آفتی بصفا رسد فعل و آفت با آن سمع رسد مثلاً اگر طوطی و یا بگوشتی
 از افق الی آفتی بر آن عصب یا پرده برین رسد و یا بسبب سعال این شود و یا صدای بسیار قوی بدان رسد که
 فستق بار گردد و در جمیع ضعیف و نقصان یا افعال آن هم رسد و دلیل آنکه احساس سمع به هوای آن هوایست
 بصفا رسد و وجه است یکی آنکه چون کسی انحراف بطولانی که یک طرف آن شکست بقدر سوراخ گوش باشد و طرف دیگر آن نشانه
 بر گوش گذارد و طرف گشت آن شخص و من گشت ده حکم نماید دیگری آن صدرا نشنود و اگر او را نشنود و آن را بگیرد
 که در ایران برای وزیدن باد بسیارند این معنی خوب محسوس میگردد که انواع صدرا بلند و واضح معلوم میگردد و در
 برون صدرا شنیده نمیشود اگر شنیده شود غیر غموم دوم بعدی و فاصله خاص میان سامع و مسموع که اگر
 بر آن باشد شنیده نشود بسبب رسیدن آن هوا سیوم آنکه جانب مسموع را و وزیدن باد از آن اثر تمام است

که در جائی که هوا از صدمه برود و بلند رسد و در حالتی که مخالف زمین آن باشد بدیری و اندک و در مکانی که باد است
تند مختلف در هم صدق است شنبه نشود و مختلف است در شرافت و خفیت سمع و بصر و بالعکس و بنا بر تقدیر ذکر سمع و بصر
آیات کریمه سمع بصیر و التسمیع العیون و السمع و البصر و الفکر و کل اولئک کان عندنا سؤلوا غیر اینها از آیات لطیف
و اقرب تجربه و اعطای حجیات در کات آن اشرفیت و فضیلت سمع معلوم میگردد و همبسا را که در کات بصر اندر او
است و یکتظرفه العیون از شرفی تا شرف تا نیک نهم دیده میشود و بعد از آن صدای آن که پیش میرسد بصر اشرف و فضل
و نه الحقیقه در در شرافت مساویند حکم دو بال ظاهر روح دارند در پرواز بسوی سیه معانی و ترجیح کی بر دیگری ترجیح
است سیم از آن حج ظاهر قوه ششم است و موضع آن و محسب از این شنبه در سر پستان است که در پنهانی انف روئید
اند بر سر و محسب که روئیده اند از مقدم دماغ و موضع حس شکر و در اینجا رسیده اند و بواسطه آنها است ادراک رواج هوا
مستفسر و مجرای انف نزد اعلائی آن غشیم میسود بدو قسم کی غلیظ که وسیع میگردد و بدین جهت تا آخر فضای دهان و در آن نفوذ
نمایه هوا با بجزره و قصبه ریه و دیم مار یک که در آن صعود مینماید و اما مضافه و از اینجا بسوی اقل ام جان در سوراخانی که در است
مخاری سوراخانی مضافه و از اینجا نفوذ مینماید بسوی ریه تین شبیه تین بدو حلقه بندی یعنی دو تکه سر پستان که مذکور شد و اختلاط
در کیفیت ادراک نهم بعضی بر آنست که اجزای لطیفه بخاریه از شیء صاحب را یکجا شده مخلوط بهوشته بدان میرسد و بعضی گفته اند
که هوا تکلیف بغیث را که آن گشته بدون مخالطه مجری از اجزای آن بدان میرسد و نه الحقیقه هر دو درست است اشیا بخفیه
متخلل الحزم بار که مانده اکثر ریهین شکوفه و کله و ثمر با بطر اول است و اشیا غیر متخلل بحیف الحزم مانده بعضی اجزاء
صاحب به مانند حرمه و از سر سده بخواند و اشیا متوسطه میان هر دو بهر دو و نحو چهارم از آن حج ظاهر قوه ذوق است و
موضع آن بعضی است که در حرم زبان غرضش است و از اتصال مقدم دماغ موضع حس شکر است و از شان آن ادراک
علوم است بواسطه رطوبت لعاب که پراکنده در لحم رخوفه دی که در سینه ریخته است و از امولہ اللعاب مانده و آن ادراک با تملک
اجزای صاحب طعم است و غرض آن در سینه زبان آن عصب و سایرین را که حس شکر و با تکلیف شدن آن رطوبت بطن
آن سبب مجاورت بدان بدون مخالطه اجزای پس غرضش حقیقت نفس رطوبت است بدون واسطه و قول اول اقوی است
چشم از آن حج ظاهر قوه لمس است و موضع آن نام جلد ظاهر بدن و غشیه است و لیکن حس بعضی از بعضی زیاده است
الکه جلد بدن غشیه یکی مؤلف از تار و پود تارهای عصبی اند و اعصاب یکی از دماغ روئیده اند و جنبه الکه محسوسات آن
مخصوص بعضی درون عضوی نیست و دلیل این ظاهر و تین است که از فرق سراسر سینه با سراسر میگردند از کیفیات طایفه
لذذ و منافره موزیه و از شیء معتدل و شیء خارج از اعتدال اکثر الحوم که تحت جلد اند نیز اعتبارات آنها با جلد و همبسا

الکه در حرمه و از سر سده بخواند و اشیا متوسطه میان هر دو بهر دو و نحو چهارم از آن حج ظاهر قوه ذوق است و موضع آن بعضی است که در حرم زبان غرضش است و از اتصال مقدم دماغ موضع حس شکر است و از شان آن ادراک

بمنطق کرده و نه از ادراک نماید و قسم درکات باطنه و درکات ظاهری هر یک جوهری است آن دارند و آن حکم فاضلی و عاقل و سلطان
دارد و در حق میان جوهری ظاهر و باطن است که در حکم قضا و اجرای حکم و جمیع طوایف اهل حجاج مختلفه از اطراف و اکناف
حاضر جمع میگردد و هر یک اعراض و حوائج خود را عرض نمایند و آن مطالب هر یک را در یافته بناسبت هر یک حکم خاص بنمایند
و هر حکم جانی و حوائج انسان و ذیری دارد که حجاج اطراف و اکناف ملکات ابوابه با بیان و محققان طلبیده و در خزانه خود
جمع و ذخیره میگردد از جهت آنکه امداد و مایه جوهری باطنه از جوهری ظاهر است و تقویت روحی و ظهور آن جوهری ظاهر
از جوهری باطنه و دلیل بر وجود آن در بدن است که ادراک مینماید قطره ناز را در احمی مستقیم و حال آنکه در خارج چنین نیست و هر یک
از درکات ظاهر و باطن را حکما غیب بودن آنها و حاضر نبودن آنها از حسی ظاهر و باطن هر دو است که خواهد باز ادراک نماید
هر صورتی و حقایق که از باطن در روح و نفس بر او القا شود و بخاطر و خطره نماید و او را بقالب صورتی و الفاظ در آورده و در آن
مرتب و نقش کرده و در زبان بیان مردم القای نماید و یا بنویسد برای اشخاص غایبه و یا حفظ و نگاه داشت خود و یا سواي آن از
درکات باطنیه هر یک هر یک یک امر خاص اند و ادراک ادراک دیگر نمی تواند نمود و همچنین ادراک و امر دوم از آن
چند حسی باطن که خوانده اند که است خیال است که خزانه و آلت مورد در که مشترک است و موضوع آن آخر باطن مقدم از دماغ
است برای آنکه نزدیک به مشترک باشد و سهل و سریع باشد از ابداع صور در آن و انداز آن هنگام رجوع به آنها و یا به خود
آن است که چنانچه ذکر یافت صور در که را حفظ نماید که هرگاه غایب شوند مواد و صور آنها از نظر خواهد که حاضر گردند صور آنها
و رجوع به آنها نماید و دیگر آنکه اگر بر تبه اول خوب ادراک نموده بسبب شباهت و یا اشتراک با مورد دیگر و یا کمتر
در دو مورد غیر با تبه دوم و سوم بکار آید ظاهر نموده ادراک تمام نماید و سوال اگر گویند چرا همان مشترک خود را که
بست حفظ صور در که خود و محتاج به مشترک است جواب آنست که از یک حس چنانچه ذکر یافت و کار نمی آید و در که فقط است
و یا حافظ فقط و در که فاعل است و حافظ قابل و ادراک را عوارضات طوبت باید و حفظ را برودت و بهوست و هر دو با هم ضد اند
مذت و دلیل تعدد و تغایر است و بدانکه اگر خیال نسبی و بی سبب جز تبه غیبت داده و صورت آن از مشترک هرگز نماندنی آید
و هر که شخصی را از ادراک نماند و ثالث نمی تسخیر و فرق میان دست و دشمن و ضار و نافع نمی نمودی و امر معاش و معاد با کل
مخل بودی پس نوم از آن پنج حس باطن که معروف و معروف جزیه است تنجید است و از متفرقه تیر مانند و بیان این بعد ازین
خواهد آمد و آن قوه است و در دماغ که معروف مینماید و صور مخزنه محفوظ در خیال که حس مشترک ادراک نموده و در خیال سپرده
در متناجربه در که و هم ترکیب بعضی با بعضی و یا تفصیل بعضی از بعضی و این در شش صورت صورت اول آنکه بعضی صور را بعضی
صور ترکیب کند مانند آنکه تخیل نماید انسان و سورا یا چهره با انسان با پر و بال و منقاد و یا اگر ترکیب نماید بعضی صور را

فی الدلیل علی وجود
الاشترک

و حجاب

فی تخیل

الحکم

بعضی مانند صدق خبریه مادی است خبریه بر آنکه ادراک کلیات که نفس ناطقه است هر چند با استعداد متخیر باشد
سیوم آنکه بعضی معانی را با بعضی صور ترکیب کند مانند تجل صدق خبریه برای زید چهارم آنکه بعضی صور را از بعضی صفات تفصیل نماید
یعنی کند مانند تجل انسان بر سر و پا است یا با جسم آنکه بعضی معانی را از بعضی معانی جدا کند مانند تفصیل صدق
خبریه از عدوت خبریه ششم تفصیل بعضی صفات از بعضی صور مانند تجل تفصیل صدق خبریه از زید و آن گاه میباشد مطابق و
موافق یا خارج نفس الامر و گاه غیر مطابق و مخالف و موضع آن اول بطین دوم از دماغ است و فایده آن تصرف در آن
صور مخزنه در خیال امام فخر رازی گفته اگر باشد برای آن وقت ادراک لازم می آید که شئی واحد هم درک و هم متصرف باشد و
اگر برای آن ادراک نباشد با آنکه متصرف است ترکیب تفصیل باطل باشد قول آنها که قاضی و حاکم میان دوشی لابد باید که حاضر
باشد نزد آن متعینی علیه ما جواب داده است از آن خواهی که با آنکه درک نیست تصرف آن در دخیل قضای حضور آن
هر دو میکند ادراک آن زیرا که در حقیقت اگر باشد هر شئی حاضر متصرف در آن درک برای آنکه ادراک عبارت از حضور
درکست نزد درک و این قوه درک نیست و بعضی گفته اند که متصرف و هم است که درک بالذات است و لازم می آید از آن که
شئی واحد هم درک و هم متصرف باشد و در جواب آن بعضی گفته اند که ممکن است شئی واحد هم درک و هم متصرف باشد لیکن
هر یک بوجهی یکی بحسب ذات و دیگری بحسب الیه و میماند این قوه را بجهت استعداد نفس ناطقه مرآه آزاد و متکلیه متفکره
برای تصرف آن در مواد فکریه بعضی گفته اند متصرف و هم است که درک بالذات است و جواب این همان است که قبل از گفت
و باعتبار استعداد هم مرآه آزاد و حضور و متخیر برای تصرف آن در صور خیالیه معونی آنها اگر گویند چگونه استند
می نماید و هم آزاد و محسوسه با وجود آنکه درک آنها نیست جواب بعضی گفته اند با آنکه قوای طبیعی حکم آینه ای متقابل یکدیگر دارند
که منعکس میکرد بسوی هر یک از اینها چیزی که در تمام در دیگر نیست و بعضی فضلا چنین جواب گفته اند که هم حاکم است بر قوا
حتی و آن آلت است و آن درک متخیر و صورت است و تمت نمایند و تفصیل کنند و ترکیب کنند بواسطه خیال و لیکن بر گاه
نباشد غیر و هم را از قوای حسیه و فعلی در ادراک معانی باشد ادراک آن منسوب بسوی آن فقط و اما سایر ادراکات و اعمال
حتی پس آنها بوجه است و بقوه دیگر فرو بردن آن در مرتبه پس نسبت داده میشود و هر یک آنها را بسوی قوه که مشارک در هم
در ادراک و با تصرف و موضع آن تمامی دماغ است برای عموم تصرف آن مگر آنکه سلطنت آن در وسط دماغ است تا آنکه
قرب باشد بصورت متخیر و ممکن باشد آنرا که بسبب است اندک تا بداند و هم در معانی را چهارم از آن است که درک
متخیر است و هم است و آن قوه است که درک متخیر را تا به صورت مخزنه در خیال است زیرا که هر صورتی را معانی است
خاص مانند محبت خبریه در آنکه از زید نسبت به سید و عدوت خبریه از لعل نسبت به زید نسبت به زید نسبت به زید است

ادراک متناهی بر همه با وجود اندک صورتی تر است آنست که مجرد ادراک است و اگر چه در کلیات نفس الهیه است
 و موضع آن آخر عقل و دریم از دماغ است برای آنکه قریب باشد بخیاں سهل باشد از اعضاء و امور و دلیل مناسبت آن از خیاں
 ظاهر است که خیاں حافظ صور محسوسه است و این تصور در آن صورتی و اعضاء کننده متناهی جسم از آن پنج حس است که
 خزان است نه در که حافظ است و آن قوه است که حفظ نماید معانی را که هم ادراک نمود تا اگر از خاطر زود و دور است
 که باز خواهد رجوع بدان نماید حاضر باشد نزد او و آن صیغه است و حفظ معانی زیرا که شان هم ادراک متناهی است و از آن
 حفظ ضبط نمی آید پس لامی را و قوه دیگر باید که انسان آن حفظ ضبط باشد و آن حافظ است نسبت این دو هم مانند نسبت
 خیاست بحس مشترک بنا بر آنکه دریافت و تصرف در هر دو است و موضع آن عقل میسریم از دماغ است تا اگر قریب بود هم است
 جنبه سپردن معانی در که خود بدان و اعدا از آن با حکام استیجاب و علت در آن آنست که حفظ نماید معانی را که هم ادراک نماید
 که اندر آنکه از یک قوه چنانچه دریافت و در کمالی آید باید که است یا مانند دیگر که در حکام و در دماغ است و کثیره تا یکبار
 حفظ ضبط نماید دیگری را نمیتواند ادراک نمود و این است که حکام سرعت و بلندی و اشتغال و توجه باری امور دیگری را
 اگر صورت حس مشترک و تمیز ادراک تمامی آن صورت و اگر معانی است هم ادراک ممکن معانی نمیتواند نمود یعنی نفس
 و یعنی با الکی فرصت و آن فی باید و علت در آن هر یک از این قوی زیری حدوث است در موضع آنست و فعل آن بدست
 و بدانکه چنانچه خیال در صورت غوطه خیاں است معانی غریب آن آن که بزرگ زد و امر است یکی صورت که ادراک نموده قبل حس
 مشترک و در دویم حفظ آن صورت که حفظ نمود خیاں همچنین هم که از او سرور و اگر نیز مانند برای اندک و یاد آور معانی است
 که قبل ادراک نموده و باقی سپرده و بعد از همان از آن آن نیز مرکب زد و امر است یکی ادراک اول و دیگری ادراک ثانیه
 و فی الحقیقه که باید که بزرگ زد و امر و حفظ است و از آنکه در دستر خبر نماید برای سرعت استعداد تدک و رجوع و عود نمودن
 متناهی که نزد او فعل او تمام شده قوه میگردید و می تصرف و در دویم و در دویم حافظ هر یک معنی که دریافت پس فی الحقیقه که
 مرکب از سه قوه باشد و اما قوه حیوانیه که قسم میسریم است از آن قوای ثلثه آن قوه است که متعلق بروج حیوانه و مرکب آن
 و آن حرارت غریزی و مدبر روح نفیث و متد آنست و ادراک و تحریک مبدأ آن قلب است و بواسطه شرا من بسیار اعضا
 میرسد و فایده آن حیات نجفی و زنده داشتن کل اعضا است و مقیاد داشتن برای قبول قوه و روح نفیث و طبعی و انبساط طلب
 شرا من و انقباض آنها برای ترویج روح نسیم بارد خشک و اخراج بخار و عارضه و فایده زیرا که روح حیوانه شدید بحراره و ایم محتاج
 ترویج است و در شرا من و مقبیه بر سر و در عادم ترویج آنکه اگر می و حفظ هوای بار و بدان زنده محترف میگرد و در انقباض
 نسیم بار و بدان هم لطیفی و آن هم منی و قسم منافذ تمام مایه است و آن قوه شبیه است بقوه طبعی را که به شعور است

و بقوت نفس از جهت آنکه متعلق به است حرکت قوه فرجی و خونی و غصی پس روحی با اختیار و شعور است و
 روحی را دی اختیار با شعور و هر چه مبادی کل حرکات و افعال قوه نفس است و لیکن بقوت و امداد همه از قوه حیوانیت
 زیرا که چنانکه ذکر یافت حیوانه مقدم بر کل است و نیز ساق و مع با حیوانه و حرارت غریزی است و روح فاعلی با اعانت حرارت
 صادر میگرد و در کل حرارت در بدن و قسم است غریزی که متعلق بر روح حیوانیت و معین حیوانیت و اطمینانی که متعلق بر روح
 طبیعی است و معین غریزی و تمیز و تولید مثل است اما با قوه حیوانه نه تنها فرجی بسوی شیء ملایم موافق نافع و میل در فعل
 خارج مرد و بانکه زیاد میل خارج و خونی میل داخل و شعوری قریب غریزی و غصی میل خارج و اینست که در هنگام فرج
 صاحب آن جانش پشاش و رنگ آن بایل بسوی جانی بارون و به باد باند و در هنگام خوف رنگ آن زرد و پشمرده و در وقت
 حال و در هنگام غضب رنگ آن سرخ بایل به تیرگی و شوشن الاحوال و مضطرب افعال و الاحوال و این است که در هنگام فرج
 مضطرب صاحب آن پلاک میگرد و که بغایت شادی مرکب نمید سبب میل و توجیه ارواح و قوی و حرارت غریزی و دفعه با تمام
 بسوی ظاهر و تحلیل و فایتن آنها و همچنین در غضب مضطرب و در هنگام این اعضا متشنج گردد و لرزه در اندام او افتد و کفایت
 برودان آرد و زبان او گت گیرد و بسیار است که از نهایت شدت طاعت کرد و اندک سبب بیداری حرارت بسیار در قلب
 میل و توجیه آنها با تمام بسوی ظاهر برای انتقام از خصم تشنگی غایط و دفع مودی و غشاق و احتراق و تحلیل حرارت غریزی و
 قوی و ارواح با تمام و همچنین در هنگام خوف بسیار رنگ او زرد بایل بسوی لرزه در اندام او افتد و طاعت سازد
 بسبب حربه که بر حرارت قوی ارواح با تمام بسوی قلب که منبع و منبع آنها است و اعتقاد در آن و علت مغایرت
 آن مرقه نفس از آنست که دیده میشود بعضی اعضا مانند عضلات خارج که صاحب حیات است لیکن جسم و حرکت ندارد و حیات
 آن مرقه طبیعی آنست که اعضای خشک از حرکت بازده حیات دارند و لیکن تغذیه و تمیز دارند با تحلیل و با تحلیل و ضعیف نشد
 اطمینان قوه غاذیه و یا نامیده یا ضعیف آنها و مزاج اعضا و ضعیف آنها در کسب کفایت و شیعینت و همچنین اطمینان
 قوه مولده مثل در رجال در او اندک تر است تحلیل قوای مثله که برای بقای شمع و در زمان هنگام بیست و شش اقسام
 حیض در هر کس که اتفاق افتد خصوص در پیری که حاکم پذیریت و محبت با شستن آنست که اندک گرمی دارند و مانند
 اعضا موده که از سراسر آن متاد می گردند و در هر کس که از اعضا حیات فیه اشتد است آن را در هر کس که در
 و از همی پاشیده مانند اعضا می باشد که در هر کس که از اعضا حیات فیه اشتد است آن را در هر کس که در
 اعضا با آنکه غایت غرض از غایده تر است بدن است و اعضا در هر کس که از اعضا حیات فیه اشتد است آن را در هر کس که در
 جسم و قطع روح قدسی قوی غرض از غایده تر است بدن است و اعضا در هر کس که از اعضا حیات فیه اشتد است آن را در هر کس که در

زیرا که افعال ظاهر هر فرع افعال باطنی اند و فاعل و محاکم و مؤثر آنها باطن و منفعل و محکوم و متاثر آنها هر چند با فاعل افعال باطنی
 در اکثر امور ظاهر است یعنی هر دو با هم نام و مع اند و انسان عبارت از هیئت ترکیبی مجموعی صادره از افعال است و مستفیع
 کشتن او را وجود خود که معرفت خود و خالق خود و ادای و خالیف عبودیت و شکر نعمای چه و نهایت ربوبیت او را
 بجا آوردن و منع دیگران رسانیدن باعث تکمیلش آن کشتن حتی المقدور زیرا که اگر این افعال از او صادر نگردد و
 فعلی و اثری از او ظاهر و مترتب نشود مرا نیز وجود آن لغو و بی فایده و میری رتب حیوانات بلکه از نباتات و جمادات
 نخواهد داشت بلکه از اینها هم انزل خواهد بود زیرا که بر وجود اینها هر یک فعلی و اثری مترتب است علی قدر نیاز لهم
 اقدارهم و فرقی از مرده نخواهد داشت و افعال بر دو قسمه بعضی از آنها افعال اند که نام میگرد و فعلشان بکثرت قوه
 مانند جذب و دفع و اساک و مضغ که هر یک اینها نام میگرد و فعلشان بکثرت قوه سؤال اگر گویند مضغ محتاج بدو
 قوه است یکی اساک و دویم انحلال پس چگونه گفته که نام میگرد و فعل آن بکثرت قوه جواب آنست که درست است
 ولیکن اساک شرط آنست و داخل در حقیقت آن نیست چنانچه عاذه شرط ماسکه است و محصل ماده مضغ است و
 همچنین مضغ را دافع نیز شرط است پس چگونه این قوای اربعه را در حقیقت فعل دیگری مدخل نیست و بعضی مرکب از دو
 قوه و زیاده میدهند مانند نفوذ غذا که فعل آن نام میگرد و دو قوه از عاذه و دافع چون از غذا ایستنی فرو بردن از
 دهان که محتاج بدو قوه است یکی قوه عاذه طبیعی که در معده است و دیگری قوه دافع ارادی که در عضله از دراد است
 که چون باطل میگردد یکی از آنها دشوار شود از دراد بلکه تا منبعث و برانگیخته نگردد از دراد صورت نه بند و دلیل برین آنست
 که اغذیه و اشربه و ادویه لذیذ و مرغوبه خوش طعم و رایحه را در هنگام کسب تشنگی و احتیاج بسبب جذب مینمایند
 و کبد و مجاری سایر اعضا هر چند صاحب آن سر را بر او نخیه باشد و در هنگام سیری و سیراب و عدم احتیاج بدشواری بلکه
 مطلق از کل فرو میزند و اغذیه و اشربه و ادویه غیر مرغوبه کرب الطعم و رایحه و شبع تلخ و تیز را بدیری و دشواری و مجاهده
 هر چند مفید باشند یا شبه قوه مانند تغذیه که فعل آن نام میگرد و بقوت محصله جوهر غذا و قوه ملصقه با اعضا و قوه
 مشابه اعضا ترکیب قوای اثر در بدن و با محتاج است ترکیب قوای مختلفه الحقایق که میان آنها مغایرت باشد
 از حیثیت جنسیت مانند ترکیب و جمع قوه طبیعی با غف و شهوت طعام و از دراد با حقایق متفق که در بدن
 با هم متحد باشند مانند جمع قوای طبیعی عاذه و ماسکه و با ضمه و دافع با هم در سائر اعضا که
 حق ما از مقاله اول در بیان تشریح اعضا و در آن یک مقدمه و دو باب و در هر یک چند فصل چنانکه در مقدمه
 پنج فصل و در باب اول شش فصل است فصل اول از مقدمه رکن دوم در بیان معنی تشریح بدانکه تشریح

و نسبت بعضی اندک و کثیف و بعضی بیش است میگوید شرح کردیم منی غرض را یعنی ظاهر و معین نمودیم آنرا با مطلق عبارت
 انعمی است که شناخته میشود آن حقیقت اعضا از روی کثرت کیفیت و وضع یعنی تعداد و صورت و اشکال و وضع و موقع
 و نسبت آنها به هم از جهت و مشارکت و محاذات و غیره فصلی است که در مقدمه ذکر کردیم و در بیان فایده علم
 تشریح با جمیع احوال که فایده علم تشریح را در علم و معرفت آن بحسب نظر و علم محض مجرد از قضا و شرع عمل باشد خواه رای
 مباشرت عمل خواه من حیث الاستدلال یا از جهت اول که معرفت اجزاء بدن بالتفصیل است بحسب نظر و در مقصد عمل
 این خود ظاهر و متین و بدیهی است که طبیب محتاج بدین است که نا و او را معرفت کلی معنی حاصل کند و بحث از اعضا و
 ذرات آن که موضوع است آنسان نخواهد بود و بجهت اول که اعضا بعضی مفرد و بعضی مرکب اند و معنی هر دو در تحت اعضا
 و فصل چهارم ذکر یافت دوم آنکه اعضا حیوانات مختلف میباشد بحسب اختلاف نفوس ایشان و است از
 تکلیفشان زیرا که اعضا آلات نفوس و ظهور و صدور و افعال آنند و حکوم آن و حکیم علی الاطلاق قبل و بعد از هر یک
 از حیوانات بحسب حاجت و ضرورت اعضا و تعداد و مقدار و نسبت و شکل و اوضاع و ترکیب و طایفه و سبب از میان
 افعال و اعمال کرده و طریق آنرا بدان تعلیم و هدایت نموده بکرم و الهی علی کل شیء خالق و مبدی مانده شیر که چون غذا
 از آن قریب گوشت حیوانات کرده اند از اینها و اعضا آنرا مستحکم و قوای آنرا قوی و نفوس آنرا اشتیاق و مقدر و غلبه حیوانات
 دیگر نموده تا آنکه نسکون و ثبات در برقرار آنها و اکل لحوم آنها باشد همچون هر حیوانات قریب بدان که استخوان بنیان آنها را مستحکم
 و قسمت و مفصل آنها مخفی خلق کرده که کو با یک عضو واحد و سریع اسیر و در ویدن و عدد و از حیوانات دیگر و همچون هر
 حیوانات را با آنچه محتاج بدانست و با اختلاف از جهت بساطت و ترکیب اعضا اما اختلاف در بساطت که هر حیوان را
 بعضی خاص مخصوص گردانیده مانند آنکه باقی انفس و قفدر را بخار و طایر را به پرواز و غنم و بقرا و شاه و کرک را شای و قیل
 که از از اینها و هر یک بخوبی خاص و سلفات را بعد و بعضی انفس و نفوس و غیر نفوس و بعضی را بکف و ناخن و
 بعضی را بشیر و بعضی را بکف و بظلمت و اما اختلاف در اعضا که مانند آنکه در سر را بال و دم و شتر را کوهان و قیل را خرطوم
 و طایر را جناح و اما اختلاف بجهت اعضا بجهت و جهت یکی از جهت مفادیر که سر انسان اعظم از نسبت سایر بدن است
 و غیر انسان چنین نیست و دوم از جهت تعداد که عدد استخوان بدن انسان نسبت ببدن سایر حیوانات زیاده است
 و انسان را در پستان و بعضی حیوانات را پشت و زیاده بر آنست مانند کبک و خنزیر و انسان را در پا است
 بعضی حیوانات را پشت ناچل و چهار مانند عنکبوت و اربع و اربعین که بغیری هزار یا مانند بعضی که چهار و دیگر سینه
 کیفیات اعضا مانند آنکه استخوان شیر و قیل و امثال آنها از سایر حیوانات قویتر و مستحکمتر و در یک چشم که به میخلف

بیشتر حیوانات دیگر است چهارم از انواع اعضا مانند که پستان انسان در وسط سینه آن واقع است پستان
 قبل از پستان آن پستان سایر حیوانات قریب ناف آن و مفصل دست اکثر حیوانات در وسط دست آنها است
 بخلاف قبل که در دو جانب دست است و مانند در وقت نشستن اول پا را میخواباند و بعد از آن پستان را از
 پیش باز میکند بجهت افعل اعضا است مانند که دست انسان برای انداختن و اعطای اشیاء نافه بخود و غیر خود و دفع
 اشیاء نافه موزیه جسم خود و صدق خود بخلاف اکثر حیوانات غیر مریخ و غلظت قبل قائم مقام است در مائل
 دفع بجهت پیش از ششم انفعالات است مانند که چشم خفاش از شدت نور و سیاه منقلب میگردد و مانند در روز
 می بیند بخلاف حشرات پستان در تاریکی بخلاف اکثر حیوانات دیگر تخمیس کریم و سباع مفرغ دفع موزی است از خود و مانند
 اکثر حیوان را سحر که بدان دفع موزی از خود نافه عطا شده و قوه که بدان نیز مضار از نافع و در لباسی که بدان ضرر
 از خود دفع نماید مانند شاخ و دندان و منقار و ناخن و سم و چشم و پر و چنگال برای شیر در گرت و خوردن و غیره و برای حشر
 و برد و انقادات و شکاف کوهها و دیوارها و سوراخها و زمین برای مادی و سکن بخلاف انسان که هیچیک از آنها ندارد
 و در همه محتاج بحقیل و کسب ترکیب ندای و جمیع است و فکری استسناج و مدنی الطباع مخلوق گشته و او را نفس نافه
 و عقل عطا شده و بکم اکثر که عقل دای چه ندای که مایه بحقیل کل و سرایه همه است که تفکر و اندیشه و تدبیر صنعت خود
 و بامر تعلیم بسیار علیه السلام برای خود کفایت اکل و شرب و لباس و مسکن و سایر بکنج و آلات جلب نفع و دفع
 دفع موزی و عدد و دیگر از آن هر یک بحسب نیاز و قوه لایق نماید و نیز فکر و اندیشه معرفت خود و خالق خود و جلالت
 نماید و از افعال و صفات ذات اشناست و از ذات صفات افعال را که دلیل آن و کم که از معلول علت و علت
 معلول پدید آید زیرا که هر دو با هم مع اند و هیچیک بد دیگری وجود و تحقق ظهور و تبیین و خارج ندارند و هر چند فکر و اندیشه
 زیاده نمایند و در بحقیل آن ریاضت بیشتر کشند بر او امور مخفیة و تحقیاتی فاضله که از مایه برتر گردد و هیچیک از مخلوقات را
 سوای او این امر و قوت و قدرت عطا شده و همه نسبت بر او مقرر و بجز او و بحقیل او و برای همه است و انتفاع او مخلوق
 از جناب حق تعالی و حق ابوالهست مقرر نماید انما جعلناک خلیفه فی الارض و در حق او نادر و بفرماید و خلقی لکم فی الارض
 جمیعاً و همچنین بخلقین افراد بنی نوع او را که نسبتاً و اصیلاً علیه السلام باشند رئیس گردانیده بر ایشان جناب کینه بفرماید
 و جعلناکم خلائف فی الارض خطاب بحضرت او و بفرماید علی بن ابی طالب علیه السلام مژده میفرماید یا داود انما جعلناک
 خلیفه فی الارض فاحکم بین الناس بالحق و لا تتبع الهوی فی شکک عن سبیل الیه پس سبیل انسان است که هر یک از مخلوقات
 بطبیعه خود را بکار لایق و سزاوارت عقیده و سرگرم دارد و عقل و صفات بگذارد و از بیت نرسانده و بفرماید و خلقی لکم

و عمر کرانمایه بدل خود را ضایع و باطل صرف کند و ازیت بخورند بلکه صرف در معرفت خود و فانی خود جلالت
 و تعقیب و محبت رسول خدا و اهل بیت او صلوات الله علیه و قیام بر وظایف عبودیت و ایثار شکر نعمای پنهان
 او نماید و متعلق با خلاق نبی و تمثیل مد پر او لی خود باشد که نگذارد مزاده چون او نشین جمله ذرات او خود بین
 و اما انتفاع معیب این فن از جهت عمل نیز چند وجه است اول آنکه بشناسد مواضع اعضا را تا آنکه تواند ادویه مخصوصه
 هر یک بجای یاقی خود وضع نماید مانند امده و طلیه و فطولات و کمادات و محارم و فصد و کی و سل و بط و غیره تا آنکه
 بزودی اثر ادویه بعضی مآوف مخصوص برسد و نفع آن با سرع زمانه ظاهر گردد و خطا و خطرو واقع نشود و دویم شناسد مبادی
 شعب اعصاب و عروق و مفاصل و استخوانها را تا آنکه تواند ادویه را بر مبادی آنها استعمال نماید تا انتفاع آنها بزودی ظاهر
 گردد و آنکه چون مبادی اصلاح میبستند بواند که فروغ آنها بالتبع اصلاح می یابد سیوم آنکه شناسد مبادی اعضا را
 هیئت مفاصل که اگر از جای خود بدر روند بجای خود تواند آورد و هر آفتی که هر یک برسد کبد لایق آن تواند اصلاح نمود
 چهارم آنکه شناسد مواضع اعضا و مواضع آنها را بنسبت بعضی تا آنکه در تکامل اعمال به ارتباط و قطع و صل و
 و غیره خطا واقع نشود و آفتی با بعضی دیگر مانند الیاف و عضلات و اعصاب و عروق و غیره نرسد و اما انتفاع طبعی این فن
 حجت است لال نیز چند وجه است یا برای استدلال سابق احوال یعنی احوال گذشته پیش از مرض و یا برای غیر آن یعنی
 در تکامل مرض تا اول آنکه تدبیر با تقدم را معلوم کرده بحسب آن در تدبیر و اصلاح و معالجه کوشد زیرا که آزا دخل عظیم است
 درین امر چنانچه معرفت مواضع اعضا داخل نامست در اعمال به یا آنکه ضرری خطائی صادر نگردد و اما از جهت دویم آنکه چنانچه
 استدلال مینماید بر احوال امراض از اعضا ظاهر هیچکس استدلال مینماید بر امراض باطنیه مانند آنکه در امراض طریقه
 استدلال نماید بر رمد که اگر انتفاع از جانب جفن ابتدا کرده است و سماق کبرکسین مهله و سکون سیم و قمع ماء
 مهله الف و قاف قشر قریقی است که بالای استخوان سرست و اما باطنیه مانند آنکه استدلال نماید از جوهر عضوی یا
 اعراض آن و یا از هر دو با هم و اما استدلال از جوهر اعضا یا بجزئی است که ظاهر گردد در بدن و یا بدون آن تا مانی
 چنانچه استدلال نماید در تکامل آفت در مضمع معده بر آفت بر حقیقه خارج و داخل آن برای آنکه خارج معده و داخل آن جمیع است
 و مضمع معده بسبب لحم است زیرا که در آن حرارت میباشد چنانچه در فایده خلقت لحم بیان شد در فصل چهارم و در آفت در
 شهوت طعام بر خلل درای طیفه داخل آن برای آنکه محصلی است صاحبش و اما اول که استدلال با آنچه ظاهر شود از
 بدن نماید آن برآمدن حریت از مخرج طبیعی و یا از غیر مخرج طبیعی یا از مخرج طبیعی مانند آنکه استدلال نماید بقروح معده و
 یا مری از برآمدن قشور قبیقه از دهان و یا نفث بر قروح ریه و یا از اسهال مانند برآمدن قطعه لحمی و دم غلیظ از روده و یا

و اما استدلال از جواهر اعضا و اعراض آنها باینکه چنانچه استدلال کرده میشود بر سوب لحمی سرخ مایل بسیاری باینکه از کبد
 است برای آنکه جرم کبد لحمی و رنگ آن سرخ مایل بسیاری است بر سوب لحمی مایل بزردی باینکه از کبد است برای آنکه جرم
 لحم آن چنین است فصل پنجم از مقدمه کن دوم در اثبات منافع اعضا باینکه قوه می و طبیعتین اولین منبع موده اند منافع
 اعضا را ذکر اند که آنها مخلوق برای منفعت و قوه نبیسته و آنها و غیر آنها مخلوق با غایت برای آنکه قضا و قضایان
 چنانست که در آن اجزای لحمی و عظمی و دماغی و سادوی و غیر اینها باشند و این اجزا را بدین حرکت اندیش که اتفاق شود جمیع کتب
 آنها با هم زمین و آسمان و با عرض و پامانند اینها هم میرسد پس اگر صلاحیت ایجاد شده باشد باقی میمانند و اگر صلاحیت نسل
 نتایج دارند از آن نسل و نتایج هم میرسد و مستمر و باقی باشد نوع آن نبوالد و ناسل و اگر صلاحیت نسل نباشد فاسد
 و فانی میگردد و مقصود نیست نزد آنجمعت آنکه یافت شود نوعی که آنرا انسان و نوعی که آنرا فعل و نوعی که آنرا شیء و مانند اینها
 و همچنین اینها مقصود ملک و غرضی نباشد و چنانست که در آن قصاص لحمی بنایت از آن نباتات حیوانات و میاکل غیر
 معهوده نزد ما باشند هم بی فایده و حق آنست که این عقیده باطل است برای آنکه فعل ما کیم علیم قادر متعالی و عاقل و حکیم و متواضع
 بود که غایب از حکم و مصالح و اعراض و غایات و فواید باشد که عقل ناقص باید آنها را تصور از جانب عقول و انهم ما است نه از
 جانب خالق جل شانه ما چشم خفاش که تابیدن نور و سیاه اقباب دارد که نمیدرورش چشم چشم آفتاب
 چه گناه و شخص که مبصرات را مطلق نمی بیند و علم بدانها ندارد و همچنین شخص که مسمرحات را باید از این که آنها وجود نداشته
 و مخلوق نباشند و خلق چشم و گوش و حسی باشد بلکه خلق هیچ چیز نیست و لغو و بی فایده نیست بلکه در هر واحد از اعضا
 و اجزا بدن و اخلاقی و خارجی و اجزا عالم نامتناهی سر موند و پرش لغو و بی فایده نیست از کم و کیف و این دو وضع و زمان و مکان
 و غیره با قوایل لذت کفر و افعی و این آیه یعون و له السلام من السموات و الارض چشم عبرت و دیده بصیرت حقیقت پسندان
 که نظره عجایب خلقت زمین و آسمان و خلقت آفاق و افق و عالم صغیر و کبریا و بگویند سبحان من قال بالصدق و اطلقا ما
 الا بالحمی و تفکرون فی ظل السموات و الارض و یقولون سبحانک یا خلقت فی ابطان انکه کفران و زندقه انکار نمایند چنانچه
 حق تعالی در سوره الرحمن مکرر و حق این جماعت میفرماید فبائی لا یرکبنا کنه بان فصل چهارم از مقدمه کن دوم
 در بیان ببادی که استخراج کرده میشود از آنها علم منافع اعضا بطریق تشریح بدانکه کافیه است شناخت منافع اعضا
 مشا بد جسم و صورت آن اعضا تنها بلکه باید که نظر نمایند و استدلال کنند از ظاهر آن بحقیقت آن و احسبم آن معنی آن و از
 اثر آن بگوثر آن و این استدلال یا بر مدعی است و یا بر وجودی اما استدلال بر مدعی یا بآنست که مدعی آن مدعی است
 و یا پسینیست و اولی مانده استدلال بر مدعی و دیدن موهوم و کف دست و سرگشتان زیرا که فایده اعضا است و کف دست و سرگشتان

ادراک مملو است ادراک قوی کما یغنی و رویدن موحایل مانع آنست پس باید که حایل مانع نباشد تا ادراک قوی حاصل
 گردد و مانند استدلال نمایا بودن گفت با از کوشش بسیار و اندک که بود و آن زیر که فایده قدم توطی است و احاطه
 بر چیزی که بر آن قدم میکند از پس باید که شش بر دو طرف برآمده آن واقع شود تا آنکه خوب متوطی گردد و قدم لغزد و حاوی آن
 باشد و برودی مانده نشود و دوم مانند استدلال بر فایده رکی که آمده است از طحال بسوی فم معده تا آنکه مضب که در دوزخ
 از آن سودا بقیم معده و باعث قندها و آگاهی بر جز شش طحال شود و قدری از سودا بخل معده بریزد که آنرا دباغت نماید و بهم کشد
 تا طعام را خوب حفظ نماید و مضم سریع واقع شود و چون سده در آن واقع شود و سودا از برزخ شش طعام بر طرف کرد و طعام
 در معده خوب نماید و مضم دیر یابد اما استدلال با بر وجودی و آن با آنست که جوهر است یا عرض یا مجتمع از آن سرد و دیر
 از آن هر سه با عضو است یا غیر عضوی پس این جمله شش قسم میشود اول آنکه استدلال جوهر عضوی مانند استدلال
 بخلق کرده که لحمی است بر آنکه شدت جذب نماید یا نیت را زیرا که جوهر لحمی را سخونت و گرمی زیاده چنانچه از غیر لحمی و
 فعل جذب سبب حرارت قوی میباشد و دوم آنکه باشد جوهر غیر عضوی مانند استدلال نمایند بر طوبت از جمله که بر سطح
 داخل است بر آنکه فایده آن نکل و اقدار جرم است و است بر ملاقات ثقل با جرم ششم آنکه عرضی عضوی باشد
 یعنی عارض قائم بعضو باشد و هشتم آن است که یکی کلیات اعضا و این با کلیات متصدیه است که مقدار عضو باشد مانند
 استدلال بر که استخوان را بر آنکه فایده آن اینست که باشد قوی برای حمل با فوق خود و نقل با تحت خود و با کلیات
 منفصله که عدد باشد مانند استدلال بکثرت عدد اصابع و اظفار و استخوان مشط و ریح بر آنکه فایده آن آنست که باشد
 اشتمال آن بر شئی مقبوض حید و نیکو و محکم و دوم کیفیات اعضا اما کیفیات مملو مانند استدلال نمایند بحرارت
 قلب بر آنکه منفعت آن استخوان خونسر بسوی جوهر روح حیوان و بیروست مانع بر آنکه فایده آن تعدیل روحی است که
 می آید بسوی آن از قلب تا آنکه صلاحیت آن داشته باشد که صادر گردد از آن افعال حس و حرکت ارادی و اما الوان چنانچه
 استدلال نمایند بر رنگ مملو غلبه بر آنکه فایده آن جمع روحی است که در چشم است و تقویت آن و اما اصلاط و لیس چنانچه
 استدلال کرده میشود شدت صلابت استخوان و تدی که قاعده استخوانهای مرست با که دعامه دستون باشد برای
 استخوانهای سرد و اینکه باشد بختی که در قبول نماید از ملاقات فصول طبعه استدلال بر شش که شست بر آنکه فایده آن اینست
 که باشد خشم میان فرجه و موضع غایب از اعضا تا اینکه اعصاب عروق و اوتار و غیره بر تنم نمفتد و در هم چیده نگردند و دلا و غلی
 باشد برای بدن از ضربات و سقطات خارجی و اما اشکال چنانچه استدلال نمایند با سده ابره و کروی بودن سر
 برای آنکه فایده آن آنست که دور باشد از قبول آفات و آنکه تجویف آن وسیع تر باشد و غیره و از آن نیز معده بر آنکه

فایده آن اینست که در زمانه ازبشت تا آنکه ضرری بدان بسبب ملاقات آن بهشت نرسد سیوم از آن اعراض اصناف عضا
است بعضی بعضی چنانچه استند لال کرده میشود مجاورت شرب کبد معده بر آنکه آن هر دو مانع اندر کرم و کشتن آن تا آنکه
مضمّن آن اتم واقع شود چهارم از آن اعراض وضع اعضا است چنانچه استند لال نموده میشود میل سردی بسوی جانب چپ بر آنکه
باشد هر دو جانب بدن متعادل و حرارت برای آنکه در جانب راست کبد است که بسیار گرمست و بسبب گرمی آن آنجا
کرم میباشد پنجم از آن اعراض آنست که باشد عضو در مکان از آنکه مانده استند لال خلقت حجاب میان آلات غذا و آلات
تنفس را آنکه منع نماید نفوذ قدرت بلع غذا در معده و بسوی قلب و نواح آن و خلقت اضلاع در سینه را آنکه مانده باشد و فایده
پنای برای قلب از هر جانب که صدمه آسپی بدان نرسد از هیچ طرف ششم از آن اعراض بودن عضو است در زمانه ازین
عمر چنانچه استند لال کرده میشود بر و سیدن نواصبه که چهار دندان آخرین است که از اعوام دندان عقل نامند در وسط سن نمو
بر آنکه فایده آن استنظر بر تکثیر آلات غذا است مضمّن از آن اعراض بودن عضو است در غشاء محیطی که لازم آنست چنانچه
استند لال کرده میشود بودن کبد و کرده و طحال و غشاء که محیط برنت بر آنکه فایده آن غشاء حساس بعضی است بر و
افاق ششم از آن اعراض بودن موثر چنانچه استند لال کرده میشود تصفیر رگسان برای کول بر آنکه فایده آن آنست
معد است در فعل آن که مضمّن غذا است و لند او دارد است که غذا را خوب ردان باید خائید و فرو برد زیرا که ابتدای
مضمّن غذا از سنگام جائید است در دهان چنانچه در آخر فضل سیوم در بان اخلاط ذکر یافت ششم از آن اعراض بودن عضو است
منفعل چنانچه استند لال کرده میشود بتاثر شدن امعاء از لید صغیر سنگام رگین آن بر آنکه فایده آن تنبیه و آگاهی قوه
دافعه است بر نقل چهارم از امر وجودی اینکه باشد استند لال با بر عرضی غیر عضوی چنانچه استند لال کرده میشود بزرگ شدن
زجاجیه بر آنکه فایده آن آنست که باشد غذا برای بطوب جلیه به برای دلالت کردن رنگ آن بر آنکه خوشت سستی و پاش
و شبیه شسته آب میخورد که از ابله نامند نوع استی که پنجم از آنها آنکه باشد امری که استند لال بان بنمایند مرکب از جوهر
و عضوی باشد مانند استند لال ششم بسیاری که بر حواله قلب است بر آنکه فایده آن تطبیق قلب است بسبب دینی که دارد تا
آنکه خشک نکند و بسبب قوت حرارت و حرکت و همچنین بر هر عضوی که مشتمل است ششم آنکه باشد چیزی که بان استند لال
بنمایند مرکب از جوهر عرضی و غیر عضوی باشد چنانچه استند لال کرده میشود بروج محوی باطن چشم بر آنکه فایده آن بسیار
چهارم است که برسد بسوی چشم از اشباح مرئیات به پیش قوه با صره فضل پنجم از مقدمات رکن دوم در بان اهمیت تشریح
بدانکه معرفت تشریح عظام و فواصل و مانند آن هر دو آنست در تیت از کربسی که باشد موت آن خصوصاً که تده که نشسته
و گوشت پوست آن فایده شده و استخوانهای متصل بهم بر باطات مانده که این محتاج بعمل بسیاری نیست برای معرفت

کردند و جنس و جوف آن مانند بافت فساد و ابر نص کردند و دیگر آنکه تاثیر ادویه موضعیه از اضمه و طلیه و قطرات و کاهوت
 و غیره بر روی بدماغ برسد و اما بهترین اشکال سرد و گرمی شکل که پیش آن بین و عقب آن باریک باشد برای آنکه شکل گردی
 و یا قریب به آن شکل پس و اوج اشکال و محفوظ تر آنها از قبول آفات داخلی و خارجی است بخلاف اشکال دیگر که شکل را
 که فرض نمایند که همه غیر طبیعی و ناقص اند حتی گرمی و سردی و عدد استخوانهای سر را بعضی زیاده برین صفت گفته اند آنچه مشهور بود
 ذکر یافت ما نکین که لحنی بر مانند با آنکه نکت بفتح فاء و کاف مثله و که افحسی الواره نامند نکت بجهت آنکه از هم منفک گشاده میگردد
 در هنگام تحکیم و فزانت و اکل و لحنی بجهت آنکه ظاهر آن موضع رویدن جبهه است که بغاری ریش نامند و آن دو است یکی بالا و دیگری
 پایین که نکت اعلی و نکت اسفل نامند نکت اعلی مرکب از چهارده استخوان است بدین ششم موضع بر و چشم هر چندی است و اتصال
 با استخوان جبهه یافته و دو استخوان دیگر هر یک مثلث شکل و وسط آن برآمده و قوی و مستحکم که چفتین نامند که بغاری ریش
 نامند و دو استخوان که با هم پیوسته مثلث شکل در وسط آنها برآمده برای انف فاعده آن بطرف پایین و زاویه آن با اتصال
 با استخوان جبهه و در طرف فاعده آن متصل به چفتین بر سر فاعده آن فخر و در صلب تجدی که منحنی میگردد و اتصال آن در وسط این نیز
 برآمده است محاذی متصل برآمده استخوان انف و آن هر دو سوراخ را منحرفین نامند و دو استخوان دیگر در زیر انف در هر یک
 آنها سوراخی است از انف تا باطن جنک و دو استخوان کوچک زیر هر دو فاعده مثلث انف واقعند تا بنابت هسان ثنایا
 در باعیات و تجويف منحرفین که یکی جانب راست و یکی جانب چپ با فضای انف رفته با هم متحد گشته با بر ختم بد شعبه و دو مجری
 ششیم بی غظم صفات رسیده و صفات کبریم و سکون صادم و مملو و فتح فاء انف تا ماصدی استخوان نرم و متغلی است
 که در آن سوراخهای متوجع بی دارند سوراخهای سفنج میباشد و بر بالای دو عصب زاید شبیه و حلیم یعنی دو سر پستان بر نهتهای
 انف بر نغذ و دو سوراخ آن واقع و آلت ششم و بونیدن چیزی است و مجرای دیگر آن با جنک رسیده بد آنکه استخوان جنک
 اعلی از زیر چین رفته با استخوان جبهه متصل گشته بد رازی و ازین است که اگر فعلی وضعی بدان عارض گردد موی حاجب زیاده
 روید و طولانی شود و بد چفتین در تن بری بسبب ضعف آن و کثرت فصول و ماغیه موی بر و بلند میگردد و فایده تکمیل و
 اسفنجیت سوراخهای صفات و اصول و اوج ششومات بجهت شتر گشت که بتدریج تصفیه و اصلاح و تعدیل یافته بجهت شتر گشت
 برسند و ازین و فساد میماند و آن برسانند خصوصاً ادویه ماده غریبه الحار و بارده قویه و یا غلیظه و نیز واسطه آنکه ارد و دفع
 فضلات و ماغی از بلاغم و غیره باشد بتدریج منقطع گردد اند چیزی از مجرای انف چیزی از مجرای جنک بغیر و یا مری و یا قصبه ریه
 و فایده استماع مقدم سخن و سیس فتهای آن مجرای که بجنک رسیده نیز بد نسیم و اجتماع آن در فضای انف و
 رسانیدن آن بریه است و بستر او و دفع هوای و خانه رازی است و حکم باد پزند دارد و از برای ریه منجمد و سنگی

جسفس و بند نمودن آن و فایده کثرت استخوانهای فک اعلیٰ چند امر است یکی آنکه نامشروع محفوظ ماند از غرض
 آفات که اگر آفتی بخیزد رسد به اجزای سالم مانده چنانچه در فایده کثرت عظام را کس نمی کورشد و بیم آنکه باید مجرای آن
 مختلف باشند در صلابت و این وضاحت و نازکی و یک استخوان چنین مختلف الاجزا نمیتواند بود مانند آنکه استخوان تحت
 انف باید که شاشی و خوشخصل باشد بجهت کثرت آنکه از فضول و فایده بسوی آن و از آن بسوی انف و یا تقصیر ریه و یا مری مانند استخوان
 و جهه که بسیار صلب و قوی و ضخیم باید باشد برای آنکه اکثر مصدمات و سقطات بر آن واقع میشود و نیز اضراس در آن مرکوز است
 تا صلب و مستحکم باشد تا مصدمات در و آفات و توانا از ارتکاز اسنان و طعن و کسر اشیا صلب نخواهد آورد و نیز
 بزرگ که پنج دندانهای اضراس محتاج است که خفتر و آنها عظیم و بزرگ باشد بحسب آن تا تواند در آن قرار گرفت و دیگر آنکه به
 صلابت متضرر نگردد و از وصول فضول رتبه و فایده سیوم از فواید کثرت استخوان آن فک است که چون عادی مانع
 واقع است و شاک آن همیشه فضول بخار و متصاعده از بدن بسوی سر و انحلال آنها بطوابعات سبب سردی و تری جوهر
 و مانع مانده قروح و نهش بدان منصب بگردد و همچنین فضول متولد در نفس و مانع و لهذا باید اجزای آن متعدد و بسیار باشد تا از
 خلل و فرج آنها آن فضول مندرج گردد و تکلیل باشد و نگذارد که متعسر باشد و باعث عفونت و فساد گردد فک اسفل که بزرگ
 و دو استخوان صلب ضخیم است یکی ازین یکی از بسیار یکطرف آن در وسط فک باهم اتصال یافته و طرف دیگر هر یک استخوان
 وندی و با استخوان جمجمه نیز ششایای عصبی و رابطات بدو در یکی از ظاهر و یکی از باطن برای کمال استحکام که اگر یکی ضعیف
 آفتی رسد دیگری محفوظ و قایم مقام آن باشد و نیز فضول از دماغ بدان منصب گردد و بزودی از خود مندرج سازد و تحلیل دهد
 چنانچه فایده کل در روز واقع بر مفاصل است و چون اصحاب فضول فک اسفل کمتر است لهذا محتاج کثرت استخوان
 نیست و محتاج بدو استخوان صلب قوی است برای آنکه محل ارتکاز و استقرار اسنانست و دندانهای فک اسفل
 در آن هر دو قرار یافته اند باید که قوی و مستحکم باشند و اگر چه با ریه باشند در عین مضغ و طعن و کسر اشیا صلب منصرف شوند و
 بزودی از هم کشیده گردند و اما تشریح الف ضمنا ذکر یافت و فایده آن جدا بنسیم بارد و اتصال آنست فک اسفل
 مستحکم بند نمودن آن و دیگر دفع فضول مانع از مجرای آن و دیگر کس و زبانه خسار و تکلم و دیگر آنکه در یک و آلت ششم
 رواج است که عظم ملت خلقت آنست و غیر استخوان فواید و هر یک ازین فواید متعین فوایدی چند است مانند غیب
 نسیم بارد برای آنکه تا مجتمع گردد اندیش ثقیله بسوی جنک و یا بسوی دماغ و در آن اعتدال یافته و اگر کرد و عباری بر آن
 آینه باشد تصحیف کرده بریه برساند و همچنین در ششم رواج و در نهمین عظام جدا آنکه اکثر مخارج حروف مقلد تعلق انف
 دارند مانند دندان و دلیل این آنست که چون ضعیف و نسیج ادا در انف از زکام یا غیر آن عارض گردد و عظم نقصانست

و باقی می ماند و آن استخوان است معروف مثلث شکل از یک طرف پس بازگشت از طرف دیگر باریک و ضخیم و در طرف
 باریک آن دوازده یعنی دو گوشه برآمده و در طرف بازگشت آن غضروف نرم پیوسته برای آنکه از مصدمات ضربات و سقطات
 محفوظ ماند و تضرر نکند و در سر باریک آن نقره غیر یعنی اندک کودی برای ارتکاز و قرار گرفتن برآمد که سر استخوان غضروف
 بر پشت آن زیاد مثلث شکل کشیده تا به انتهای آن و قاعده آن بجانب حشی و زاویه آن بجانب السنی و شیخ الرئیس
 گفته که استخوان است باریک بازگشت پس از جانب حشی و ضخیم و غلیظ از جانب السنی و در طرف حشی آن نقره است
 غیر غایر که داخل میشود در آن طرف غضروف که در است و کتف و دوازده است یکی از بالا و یکی از شیب که آنرا از مردم و
 مقدار الغراب نامند و آن هر دو تمام میشود ارتباط کتف با ترقوه و یکی باعث عدم انحراف و برآمدن غضروف است از فوق و
 خارج و دوم از داخل و اسفل و آن استخوان کتف بند ریج عرض میگرد و در چند بطرف السنی میرو و برای آنکه اشتغال آن دوازده
 و کاذب باشد و بر پشت آن برآمدگی است مثلث شکل قاعده آن بجانب حشی و زاویه آن بجانب السنی رفته تا آنکه ضرر و غل
 رسد به سطح ظهر و اگر قاعده آن بجانب السنی باشد یکشد بلند پشت از مصدمات این زیاده و برآمدگی بزرگ سنه یعنی
 طرف و کناره است از برای فقرات ظهر یعنی پشت و دوازده و حفظ و این را یعنی الکتف یعنی دوازدهم شانه نامند و نهایت
 طرف عرض کتف محل اتصال غضروف پس است آن که یک طرف آن مستدیر است برای فایده که ذکر یافت و خلقت
 غضراف یعنی بعضی گفته اند آن دوازده موسوم به قاعده الکتف و مقدار الغراب مخصوص کتف است و الحقیقه کتف
 داخل در است زیر آن شروع آن از شک است و آن بر وزن مجلس و مفصل بجهت اتصال استخوان شانه و بازو است که
 بغیری و بیش میماند پس بعد از آن از استخوان یک بطرفی مجاز است و فایده خلقت کتف دو امر است یکی تعلیم و ارتباط
 عضله ترقوه و سینه است و زمی حرکات به جهت که خواهد و مصدور حرکات مختلفه و دوم آنکه فایده و تکامیل باشد برای
 اعضای مخصوصه در صدر و قیام مقام اجنه و سناسن باشد برای فقرات ظهر جهت مقاومت مصدمات و اما عضله نفیج
 مهر و ضم صا و سحر و دال مهر در آخر بغیری باز و مانند آن استخوان است بزرگ و در وسط آن اندک باریک و بزرگتر از آن
 استخوان غیر استخوان فخذ در بدن نیست و الحقیقه آن مرکب از چهار استخوان است و سطح یک استخوان بزرگ اندک خم دار
 و بر سر آن موضع برآمد که در آن یکپاره استخوان که یکمانند قطعه کرده و محسوس است که یکی که میماند و در طرف دیگر آن محل اتصال
 با ساعد و استخوان بخونند که اتصال یافته شکل دو برآمدگی یکی بطرف باطن و یکی بظاهر آنکه بطرف باطن مولانا ترو باریکتر و
 مفصلی ندارد بلکه محض برای دقایق و پناه و تکیه نمودن عصب و عروست برای آنکه در طرف ظاهر است برای تمام مفصل است که
 مرفق نامند و فرو رفتن سر استخوان ساعد است در آن و بر سر غضروف و نقره است یکی از قدام و یکی از تحت و فو قایه آن سلس

غیر مستقیم و جری آن نیست بلکه مانند دو است و این را فقره استیسه نامند و فقره دوم بخانه را که بزرگتر است فقره ششم
 گویند و چون حرکت فایده یکبارگی و شش متصل میگردد و بدان استاده میماند و انحراف این دو فقره را عجزه میگویند و انحراف
 عجزه کثیف برابطات غیر مستقیم است و لهذا برود و صدات برودی بیرون میرود از جای خود و فایده استاده از خلقت
 استخوان عجزه استحکام و عدم قبول آن است بآسان و فایده اندک انحراف عجزه که آن جدم مساوی بودن آنست باشد
 و دیگر احتیاج بر ششیا بوجه اکل و فایده غایت مفصل آن سلاست و سهولت حرکات آنست بسوی جمیع جهات و رابطات
 اتصال آن چهار است یکی بر عجزه شش و محیط مفصل چنانچه سایر مفصل را میپاشد و در رابطات فرود آمده اند از اخر کمترین آن
 عجزه شش مثل طرف عجزه و یکی آن از آن صلب نزدیکتر و چهارم از زاویه دوم کثیف که مفصل را غراب نامند آمده بعضی که
 در داخل آنست پیوسته و نشان و فعل این هر دو رابطات سباط و باز نمودن عجزه است اما ساعد نفع بین مهر و الف و کسر
 عین و ال میگویند که بغایت ساق دست نامند ثلث از دو استخوان است و طول کمی ضعیف تر و کوتاه تر از اندامی که میگویند
 و درین اندک پیچیدگیست و در طرف آن اندک قوی و دیگری قویتر و بلند تر و درین پیچیدگیست و زنده اسفل نامند و اول
 سمت انگشت اهام که بغایتی از انگشت نامند و دوم سمت خضر که انگشت کوچک نامند واقع اند و در الحقیقه ساعد
 مرکب از چهار استخوان و دو قطعه بزرگ و دو قطعه بسیار کوچک که بر سر و بر آمد که آن اتصال فایده بخوبی که یک استخوان
 ینماید و لهذا بشمار دو استخوان و ثلث از دو استخوان گفته اند و فایده تعداد استخوان آن و پیچیدگی زنده اعلی چه امر است
 یکی استحکام آن و دیگر احتیاج او استمال آن باشد ششیا استحکام و فعل گرفتن برای آنکه مکمل استداره دارد و با قریب بدان
 که نا استیسا از وسط آن حرکت نتواند نمود و نتواند لغزید و دیگر آنکه چون اکثر حرکات بدان واقع میشود و در این حرکت
 است چه مفصل عجزه و چه مفصل رینگ و خارج است که در آن عضلات و اوتار و اعصاب عروق بسیار باشد و عضلات
 و اعصاب عروق را پناه میبرند آن محل اتصال و فعل فرج هر دو استخوان با هم پناه اند است که اگر یک استخوان باشد
 لا محاله ظاهر و بر آمده میباشند و با آنکه مدنه و منبر متضرب میگردد و ضرر آنها باعث خلل در حرکات است و غیر آنها از قوای
 که غیر او مثل ششیا که خالق ظل است نمیدانند و اما رینگ بد آنکه رینگ بضم را و سکون بین مصلحتین و غیرین معجزه وضعی است که
 چهار سی قصبه دست نامند و آن ثلث از شش استخوان است مفت اصلی و یکی زاید و حلقه مفت اصلی بد و صفت قرار یافته
 اند از اجزای ساعد و چهار از اجزای اصابع در دو قطعه است با هم اتصال یافته اند که زاید است و فایده عصبی است که
 یکف دست اند و در طرف شش عجزه و پیوسته این استخوان است که در شش است و در شش است و در شش است و در شش است
 متصل اند با اندک انحراف عجزه که بخوبی آن را حرکت یکبارگی و شش متصل است و در شش است و در شش است و در شش است

و اگر چنین نبودند هر یک یک جفت و غیره را برآید آن دستار بودی و اما کف پنج کلاف و ناسته و آن موانع از
 از چهار استخوان است که از گشتان تا وسط کف موزی یکدیگر با هم پیوسته اند و در وسط آن اندک تقیه ای و گوشت
 و که در آن موانع کف دست و پند ی آنها بطرف پشت دست و چهار انگشت که ستابه و وسطی و پنجه و ضرب باشند
 با آنها پیوسته اند و ابهام با استخوان رینگ و استخوان کف را مشط نامند و مشط با سر چهار استخوان صفت دوم رینگ اتصال
 یافته اتصال مستحکم و فایده آن قبض و جمع و اخذ اشیا است با ستوری و اصدار افغان با ساند و اما اصابع که گشتان
 باشند پنج اند هر یک موانع از سه استخوان که سلامیات نامند که مجموع با پزوه باشند و مجموع اینها صلب و تحریف و
 آنها اندک باریک و در طرف آنها اندک قوی و سر آنها به اتصال یافته و در بین هر مفصل استخوانها پزوه که آنها را همسانه
 بکسر و پسین و سکن و سیم و فتح سیم دوم و الف و کسر نون و فتح با پشته تا تحتانیه شده و با نامند و سلامیات جمع
 سلامی ضمیر اولست که مفصل را نامند و فایده خلف انگشتان احکاک و ناردین بدن و التقاط و اخذ اشیا و
 قبض و جمع آنها است با استحکام و لند اغالی نام حمل و غرائز را این بیست فاعل آفرید و بر سر آنها اطفا را و باینه تا وسط
 آنها حصول ارام انتظام تمام باید و برای این فواید خلقی بهتر و معینی مستحکم تر صورتی چون خوب اندیشه نمایند پس بگویند بیک
 اله اسر الخافین و اطفا را جمع غفر است که بغاری ناخن نامند و اطفا را نیز آمده و آنچه گفته اند جمع آن اطفا است غلط است
 اینها از اعضا منوبه نیستند و در آخر فصل چهارم از فن اول که کور شد فصل بیست و یک از باب اول از کتب دوم در بیان تشريح
 غرض از قوه و صدر را غرض که بغاری کردن نامند موانع از غف استخوان است که آنها را غف غرض نامند و غف را کبر فاعل غف
 تحریک است و آن استخوانها خورد و مغلوب توسط یعنی وسط آنها سوراخ که از اصل کردن تا به شستگاه قرار یافته اند
 در وسط سوراخ آنها نخاع که از دماغ روئیده و در بنا که دماغ است منحد رسته و فرو آمده تا انتها و مجموع فقرات که بغاری مهره
 نامند که یک در دیگری ارتکاز و استقرار یافته فقرات و برآمد که اطراف برای استحکام دست و حفظ نخاع و برآ که
 آن نایب دماغ و از اعضا انزغیه است و حرکت اعضا را درون رقبه باستنداد است زیرا که اعصاب حس و حرکت آنها
 از آن روئیده اند چنانکه در محبت اعصاب دریافت نیز خواهد آمد و مجموع فقرات را پنج مرتبه قرار نموده اند اول فقرات غرض که مفصل
 استخوانند و دوم فقرات که بغاری مهره ای پشت نامند و آنها دوازده اند سیوم فقرات قطن که که گاه نامند و عدد آنها پنج است
 مهره ای غیر از آنها است چنانچه فقرات محصر و عدد اینها نیز سه و همه کل فقرات که فقرات که بغاری مهره است سی عدد اند و
 هر یک از این فقرات را سوای فقره دوازدهم فقره که بطن متصل است در دو طرف و از او یعنی دو گوشه برآمد که است که فقره
 سنانس و اجنه آنها است و بر پشت آنها نیز زوایست مشی که آنها را شونک و جنو سنانس نامند و در اوید مفصل کثیر

علی الاطلاق جان عزت بخت با خود درین صفت قزیده و محترمه بخرمان و قایم و پناه قسم میدود و واسطه میان قطن و غنچه آریشه
 است برای نیکویی انصاف عضو صلب بلین و کرک یک استخوان میبود و اتصال و غیره از آن صادر نمیکشت و نیز ثقیل میبود زیرا
 چنانست ضخیم باشد تا استقامت صدمات تواند نمود و نیز آفتی که بخیزد از آن میرسد سرایت بجای دیگر نمیدود و همه را
 فاسد میساخت و غیر اینها از نواید فصاحتها از باب اول از کتب دوم در بیان شرح کلمه و غیره و محصل آنست که
 ظهر بفتح طاء مجرور سکون و او را ممل که بفارسی شبت نامند مؤلف از معده فقره و پست و چهار ضلع است مراد از ظهر اینجا
 مادون عنق تا عجز است که قطن نیز داخل آنست که دوازده فقره از ظهر و پنج فقره از قطن باشد و فقرات دوازده گانه ظهر را
 فقرات صدر نیز نامند و از اینها دوازده فقره ظهر صاحب سناس و اجنه اند چنانچه قبل ذکر یافت مگر یک فقره آخر که خال
 است از سن و جناح کجبه آنکه کناره حجاب را بپوشانده است تا آنکه بلند نامند و آسبی بدان رسانند و اجنه اینها ستادی
 بنسبت کجبه آنکه آنچه بطرف انصاف شرفیه اند اعظم و اقوی اند و اجنه فقرات صدر صلب تر اند از غیر آنها کجبه اتصال
 اضلاع بدانها و هفت فقره بالای سناس یعنی اند آنها و آنرا بزرگ و اجنه آنها غلیظ و مطبوع برای محافظت قلب و اعصاب
 ماتحت آنها بحال قوت سناس و اجنه فقرات قطن عریض و زواید آنها بشکل مفصل است و سفلی آنها بسوی عرض نشسته
 و شبیه جناح گشته و زواید فقره بالای آن نزد مخارج اعصاب بسوی سفلی میباشد و در دو فقره پائینی آن کرک یک و
 جالینوس گفته که در فقرات قطن سوراخهاست که نفوذ کرده در آنها عروق و این سوراخها کم یافته میشوند درین فقرات و اگر
 یافته شوند در غیر آنها غنی غیر ظاهر بود و در اینها ظاهر بود در هر جایی از فقرات یک استخوان کج قوسی یعنی خم دارد و دیده است
 که از اضلاع و بفارسی و تده و تبر که قمره نامند و جمیع آن اضلاع و ضلع آمده پس جمیع اضلاع ظهر است و چهارده هفت بالا که
 پوشیده است سر آنها بر استخوانهای سینه اضلاع صدر نامند که مجموع از هر دو جانب چهارده باشند و دو وسطی آن
 هفت بلند تر و بزرگتر و پنج که دو طرف آن مرد و اندک کوتاه تر اند و این اضلاع میل نموده اند و لایسوی سفلی پس
 اندک برشته اند بسوی فوق و متصل فقر شده اند تا آنکه اشتغال آنها بهتر و کمند آنها وسیع تر باشد و داخل شده
 است سر هر یک از آنها که دوازده است در دو فقره غایر در هر جناحی از فقرات و عادت گشته است از آن مفصلی عصب
 و همچنین مفصل عظام علیا اعظام قطن یعنی بر سر بر ضلعی از آن هفت ضلع و زوایه یعنی دو گوشه برآمده و در آن فقره غیر غایر
 یعنی اندک کوتاست که در آن سر استخوانهای فقرات صدر از کار و استقراریافته اند برای استحکام و باقی اضلاع ده دیگر
 از اضلاع خلف که اضلاع زوایه نامند متصل اند به پنج فقره و باقی فقرات ظهر از هر جایی پنج و کوتاه تر اند و تدریج کوتاه گشته اند
 مگر ضلع آخری از فقرات است و اندک از ضلع قطنی نامند و بر سر یک فقره و اتصال یافته برای کمره و سوزن و غرض

و جفره است که سر استخوان فخذ که برآمده و مدور است و آن قرار یافته برای استحکام و این دو استخوان عظیم مسطور در وسط
 زمار با هم پیوسته اند و در عبارت از موضع رستن موی غلیظ زیر ناف است و فایده فقرات و استخوانهای آن آنست که
 بنای بنیاد و مهمل اند برای فقرات و عظام فوقانی و حامل پشتیبان استخوانهای زیرین و بالا و زیر آن استخوانهای
 شریقه اند مانند مثانه در رحم و ادویه منی و مقعده و قصبه فرج و اما محصل نصیر هر دو عین سکون و دو صفا و مهملات که بفارسی
 نشسته اند نامند مؤلف از سه فقره غفرونی است و زوایدی ندارد از عصب از آن رویده اند و عصب از هر دو جانب از
 ثقب مشترک چنانچه از رقبه رویده اند بسبب صغیر آن و از محیط آن یک عصب فصل پنجم از باب اول از رکن
 دوم در بیان تشریح جلیس بدانکه سر یک از دو رمل مکبر را سکون جسم و لام که بفارسی نامند مؤلف از فخذ و ساق و قدم
 است اما فخذ یعنی فاد که سر فاذال جمیع که بفارسی آن نامند بزرگترین استخوانها بدست برای آنکه حامل و ثقل همه
 اعضا فوقانی بر پشت و ثقل و حرکت فرماید اعضا ماتحت خود و آن استخوان از آنکه بدست تغییر است که آن بجانب
 وحشی و قدام تغییر آن بجانب انسی و خلف است بر سر آن که پیوسته بود کتف و بلند است که در جفرونی قرار گرفته
 و بر سر دیگر آن دو برآمدگیست برای مفصل که در وسط آن جفره و تغییر است که قبه در میان ساق و در آن استقرار و ارتکا یافته
 برابطات قویه برای استحکام و اقدار بر حرکات وشی و بالا رفتن و بر سر مفصل مذکور استخوان غفرونی مستدیر و شکل تغییر
 واقع است و این استخوان از اضعف نفع را مهمل و سکون صادر میجوید و فاد و عین آلر که نیز و بفارسی آینه و کاسه انونامند
 و فایده کتف و تغییر استخوان فخذ حسن اطاعت بر جلوس و موارات جفرونی و فایده برای عضل که بر د اعصاب عروق بودن که
 اگر مستقیم بود این فواید بر آن مرتب نمیکشت و فایده تغییر بر آن که اتصال سابق یافته آنست که زوایا مفصل را پیوسته
 و دیگر آنکه چون مفصل مذکور حرکات کثیره قویه واقع میشود جهت توشیح آن بنای بر پوشش نیاهی باشد از ورود آفات خارجی از آن
 و اما ساق مؤلف از دو استخوان متلاصق پیوسته با هم است در طول یک از دیگری اندک کوتاه تر و این را کتف و تغییر است
 مگر کتف آن بجانب وحشی و تغییر آن بجانب انسی و کتف دیگر آن بجانب انسی آن هر دو استخوان از قصبه ساق نامند یکی انسی که
 اکیرو اطلوست و طرف فوقانی آن پیوسته بد فقره فخذ منقسمی قصبه گیری است و دوم که در جانب وحشی و اصغر و اقصر و ملا و فخذ
 نشده از باب السبب کوتاهی و از اقل منقسمی قصبه گیری گشته و پیوسته بد است قصبه منفری نامند و فایده ساق عبارت از
 قصبه گیری است بر هر دو جانب اسفل ساق و دو برآمدگیست یک بجانب وحشی و دیگری بجانب انسی که مشهور نزد عوام کمعین و
 بفارسی کورکت و فایده الحقیقه عبارت از عظم مفصل زیر ساق بالای قصبه است چنانچه است آله تکیه پان آن خواهد آمد و
 ساق با کوتاه تر از فخذ است برای چنانچه فایده یکی ثبات و قرار بر محل و فوق خود و ثقیف و حرکات و دیگر آنکه تا با استخوان قدم

استقرار

جمله نخست عصبه سحر شستن بر سر مسادی بود و مثل بسیاری بران واقع نشود و اگر مسادی نبود بایست که در سنگام
 شستن بر سر مساق را با فقه مجتمع شوند و جمله آتش بایست که در از نایده تا مثل بر فقه روند و فایده ترکیب آن بقصه
 مصری یا تقویت و زیاده اعتماد و استحکام است و دیگری ستر و پناه برای محملات و عصاب و عروق که در خلل و فرج است
 و استعدان بایند و فایده آنکه فصل و محل انعطاف فقه با مساق بسوی قدم است و استعدان چند است یکی حسن بنیاد و دوم عزم
 قیام و فتور و در کرم و جنب یعنی بر سر شستن و بایند فایده است و دیگر دفع بعضی مویات از بعضی بدن و گناره نمودن بعضی اشیاء
 از سر راه سهولت و آسان از زانو و قدم و بد آنکه بر سر شستن و بر آمدن که بر مفاصل و هست یک قطعه استخوان کوچک که
 یک طرف آن بین و طرف دیگر آن کروی شکل اتصال یافته برای زیاده تقویت استحکام و آنکه صدر که واقع شود بران واقع
 شود و بر محل استخوان چنانچه در شرحی ساعد ذکر یافت اما قدم نفع یافت و ال مهله و سیم عبارت از مادی و مساق تا انتها
 اصابع است مؤلف از پوست و پنج استخوان است یک از کعب و یک از عقب و یک از زورق و یک از زردی و سه از ریح و پنج از مشط
 چهارده از پنج انگشتان بدین تفصیل اما کعب نفع یافت و سکون عین مهله و آب مومعه که بغاری شش انگشت نامند موضع
 اتصال قدم با مساق و دو مظهر میان مساق و عقب و فوق عقب و تحت مساق است و معنوی است بر آن و بر آمدن که دو طرف عقب
 مساق و در حجب نظرت از او زاید و بر آمدن که در دو طرفه ساقین کبری و مغزی است و قرار یافته و در بر آمدن که سابقین از جانب
 سفل برای استحکام است و در جانب خلف در عقب از تکار و استقرار یافته و طرف وحشی آن بطن زورق و کعب آن نسبت یک است
 حیوانات بلند تر و شرف عظام با است و فاده حرکات و اما عقب نفع عین مهله و کسر قاف و آب مومعه که بغاری شش انگشت نامند
 استخوان است صلب است و در طرف پشت و دو جانب و مثل شکل و از جانب وحشی قدم اندک طولانی و تدریج باریک شود
 تا با جمیع وحشی منتهی گشته برای مقاومت بر آفات و زیران عظیم صاف المرن و تغییر حبه آنکه بر زمین است قرار یابد و بستر است
 استقرار آن بر زمین نشاء خیر و استخوان ساجر حبه است چنانچه در حدیث دارد است که جناب محمد بنوی که منکامی که ام
 سله را برای دیدن زنده خود میفرستند میفرمودند انظری الی عقبها لانه اذا استوی استوی ساجر حبه
 و انحنفت ففتح الی سکون غایب و فتح سیم و صا و مظهر موضع کودی است و از انزورق نیز نامند و اما زورق و استخوان
 است از طرف آنکه پشت پائین باشد بر آمده و از طرف پائین که کعب باشد کودی از پیش طولانی شبیه زورق که بغاری شش
 نامند اما آنکه گشت بسیاری در کعب قرار یابد و معاون بر ثبات عدم ماند که اثرش باشد و کعب به تباط یافته بجز مقدم
 خود در آن دو حبه است که در پهل شدن در آن و ابده عقب در مجموع محصل محل گشته که حرکت مینا بد قدم هر دو جانب
 و از جانب وحشی استخوان روی و از قدم بعد از مریخ پسته و انزوری استخوان است شبیه کعب سیم و در شبیه شکل طولانی

بستر

که اتصال یافته یکطرفه نشی آن بخبر و انسی آن بازورده برای افاده استقد و ثبات بر زمین و آثار رخ استخوان است
 که یکطرفه آنها بازورده و طرف دیگر بسته استخوان شط اتصال یافته و با آنکه مختلف است در آنکه رخ استخوان است یا چهار
 استخوان بنا بر آنکه استخوان است چارمی آن زدی خواهد بود و یک سر آن زدی استخوان شط اتصال یافته و بنا بر آنکه رخ
 چهار استخوان است زدی زاید واقع میشود و شماره استخوانها بر دین پس باید که استخوان نباشد و فرجه علامه ذکر زدی است
 اختلاف بیست و شکل آن استخوانهای دیگر رخ است استخوان زدی را بقاری استخوان خورده نامند و رخ یا مخالف
 رخ دست است زیرا که رخ دست چنانچه دریافت مؤلف ازشت استخوان است در دو صفت قرار یافته و رخ یا بازورده
 چهار استخوان است در یک صفت اما شط مؤلف از پنج استخوان است مواری و محاذی انگشتان که یکطرفه آن متصل بر رخ
 طرف دیگر آن انگشتان است برای زیاده استخوان و ثبات اما اصابع که پنج انگشت باشند هر یک مؤلف از سه استخوان
 که سلامیات نامند و در وسط هر یک استخوان ریزه است که مسمانیه نامند بیستی که در انگشتان دست دریافت مکر
 انگشت بزرگ که مؤلف از دو استخوان است و اتصال بزورده از جانب حشی یافته این بود و عظم مبدن انسان که منوی اند
 و از مخرج قناتخرج بر می آید عدد استخوان بود صحیح از حرم رسید کن بدان تشریح از نو خواهی عدد عظم بدانی یقین می کن
 آید از آنکه که بر دین آمده و بدانکه عدد استخوانها است مجموع هفت زوج با در و چهار که در و زوج باشند فیکین شتر و کسان
 سی و دو فقرات غنی و ظهور غیر اسی ترقوه و دو قفین با قفین آن چهار بدین شصت فقر هفت اضلاع است چهار فقر
 دو در جلین شصت که مجموع دو صد و چهل و شصت اند بعد در حم و صد و چهل و شصت میشود بحسب اصبع اقوال و بعضی عدد چهل و
 هفت گفته اند بنا بر آنکه فقر فقر استخوان خاصه کی شمرده اند و اگر مواضع است یعنی استخوانها که بر سر آید که با اصل است
 و استخوانهای ریزه که در بین مفصل انگشتان و عظم لامی اینر محسوب اند و صد و هشتاد و نه بشود و هفت آنرا که
 علامه بالا مختار دریافت و هفت جز آنرا شمرده استخوانم و استواری و محافظت بیه عمارت بدن از ای فعال
 و صد و مکرکات از آنها به جراتم و ایستاد است و اعطای علم بشری از معرفت اثر آنها قاصد و با معرفت چو جای کل اینقدر است
 که سبب آنرا اطلاع می یکنیز است بک آنکه حسن الیقین فضائل ششم از باب اول از کون دویم در بیان بقیه استخوان
 مفرد و انقضوت عصب و وتر و رباط و مفصل و عروق و غایب استخوانها که در این استخوانها و در این استخوانها
 ششم و شش و عروق و عظم غنیمت و سکون و جمیع استخوانها و عظم و سکون او و جمیع استخوانها و عظم و سکون او
 از استخوان و سلب تر از سایر اعضا بدانکه برای تعریف دارد می آید که قول بعضی که دندان را عضو عصبی است و بعضی که
 و بدانکه این تعریف نام نباشد جواب است که مرادشان از آن قول که دندان را عضو عصبی است است که آن عضو

صفت عصبی که همسایه باشد یافته میشود که در جمیع اوصاف مانند است و فایده وجود خلقت آن در بدن چند امر است
یکی آنکه واسطه ارتباط و اتصال و مایل باشد میان اعضا، این مانند عضلات و رباطات و غشیه و غیره و اصل مانند عظام لهذا
اقتصاد حکمت بالغه الهیه جل شانه که جسمی متوسطه الجوهر میان صلابت و لین برزخ و مایل در میان هر دو باشد که هر دو مناسبتی
داشته باشد ارتباط آن هر دو گردد و اصل طبعین و از لین بصلب آید برای صدور افعال و ایتان حرکات استخوانها
آنکه متضرر نگردد لین از صلب مانند غضروفه که بر اطراف استخوانها اطراف و مفصل است از قبل استخوان کتف و عظم
خیز و فقرات شراسیف و سرپنی و گوش و کاسه زانو و غیره تا آنکه در حرکات و اصطکاکات ضرر با اعضا، این و غشیه
جلد رند و خراشند و شکافند آنها را و دیگر آنکه در اعضا یک استخوان نباشد قایم مقام استخوان باشد در آنها و دیگر آنکه
عماد استخوان باشد برای استقامت حسن و در بنای بعضی اعضا مانند غضروف سرپنی و گوش و جفن و مانند آنها که اگر استخوان
مخفف میبودند برای استقامت بود و ضربه و سقط و صدمه شکسته میکرد و دیدند و دیگر آنکه از برای حفظ رطوبات منفعه از آنها
و قایم و بنای باشند که بی اختیار جاری نگردد و فضوله که در آنها مجتمع و منجمد گردد تصفیه آنها دشوار میبود اگر ملائم نمی بود مانند
غضروف و اگر بسیار نرم میبود مانند غشیه افاده و بدینا میبود و اقتصاد بر سرعت حرکتی که محتاج الیها است نیست
چون قلب که دتری که در یک جانب است مستلزم ارتفاع با آن اجزا نیست لهذا بر اطراف آن جسم غضروفه متوسط مابین
صلابت و لین مخلوق شده تا آنکه معین باشد از افعاله که تمام میشود بان آلت افعال آنها مانند آلات صوت و قصیه
که تمام آن غضروفه است برای آنکه صورت خارج از آن حسن و ملائم طبایع سلیمه سیقره زخمنا فزونه بسیار غلیظ خوش کوب
بر آید که اگر بسیار نرم عصبی مانند عروق و غشیه و اصل عظمی باشد و دیگر آنکه چون مجرای تنفس است باید که در پداری و حوائج
نرم و ملائم و منقب و ایستاده باشد و در استنشاق و انقباض و تنبساط و قبض و جمع و انقباض و قبضه و غیره سهل الانقیاد باشد
و مانع و مخل نباشد اگر بسیار صلب باشد استخوان باشد و یا بسیار نرم مانند عروق و غشیه که بر هم میفتند و مانع آید و دیگر آنکه
اگر مودی و منافذی در آن داخل گردد چنانچه در بعضی اوقات آب یا غذا داخل آن میشود که برای اخراج و دفع آن سرفه بسیار
طاری میگرد و آنچه بر غشیه و فیت و بلند و پستی اجزای آن بزودی پائین میزود بلکه در همان نزدیکی مدینه میماند و لهذا بعد
چند سرفه دفع میگرد و بر می آید و اگر غیر غضروفه عصبی نرم میبود بزودی فرو میرفت و در پهن نمی ماند مانند مری که طعام و شراب
وارد و بدان سرعت تمام وارد معدیه میگرد و همچنین اگر از استخوان میبود و دیگر آنکه در صدمات و سقطات بر سینه و پشت
احتمال کینجتن شکستن داشت و همچنین غضارین گوش که معین بوصول هوای حامل صوت است بوجهی که نه بسیار قوی و
شدیده و نه بسیار ضعیف و ملائم باشد و غضروفیت فقرات عصبی که آخرین فقرات است بر آن است که بتسلط توان

بر آن نشست و گیر نمود باطراف مانع حرکات اعضا در روز و اینها کردند و چون غضروف در تلو عظم است
 لهذا آن فقار را در تعداد عظام شمرده اند و همچنین اعضا دیگر که بر سر آنها غضاريف است که هر یک از آنها بسیار است
 و غیر خالی آنها جل شانگی میگیرند اندام عصب بفتح عین و صاد و هتین و با او موده جسمی است سفید نرم در حس و انعطاف
 و خم شدن و پیچیدن و در تن شدن و صلب و انقباض و کشیدن و سبب سفیدی آن برودت مزاج و لطیفیت است
 زیرا که رنگ لطیف سفید و برودت جسم تر را سفید میگرداند و سبب نرمی آن غلبه رطوبت است بر آن و سبب صلابت
 و عدم انقباض آن با سبب لزوم و برودت جسم و برودت مزاج است و هر قدی از آن قیود برای اخراج امری است
 مثلاً از قید سفید بودن خارج گشت لحم و از قید نرم بودن در انعطاف خارج گشت غضروف و عظم و از قید صلابت
 سایر اعضا مفزوده که هر یک از اینها اند و همچنین همه اعصاب مصمت غیر مجوفند مگر دو عصبی که چشم آمده اند و محل نور بهره
 اند در انقباض و تصلیبی چنانچه در مسجحت قوی در قوه بصیرت دریافت و لهذا آنرا عصبه مجوفه نامند و دیگر عصب قصبی که این نیز
 مجوفست و اعصاب غیر مجوفه بعضی قوی غلیظ و بعضی ضعیف باریک طولانی و بعضی عرض مغروش و هر سه نوع آن در صورت
 و حسب و مطلق عصبیت در اسم و رسمش با هم متفاوتند و لیکن در افعال و منافع متفاوت یک نوع آن که قوی و
 طولانی است آنرا عصب و لغاری می نامند با هم مطلق و مراد از عصب درین محل همین نوع است نوع دوم را رابط و نوع
 سوم را وتر گویند و فایده خلقت عصب در بدن استکمال اعضا صاحب حس و حرکت بالقوه است که در آنها افاده
 حس و حرکت نموده مابالغوه آنها را از ادراکات و حرکات افاضیل بفعل آورد و از صاحب آن صادر میگردد و چون مبدأ
 حس و حرکت کل اعضا دماغ است لهذا اعصاب آنرا اندر اعیال آن سایر اعضا چنانچه قبل نیز ذکر یافت و ماب
 الاقبار حیوان از نبات و جهاد همین حس و حرکت ارادی و تحریک آله است که اگر گویند بیان نموده اند که مبدأ حس
 حرکت همه اعضا دماغ است و نبات همه اعصاب نیز دماغ با وجود آنکه اعصاب بسیاری از تنوع روئیده اند و گسترده اند
 حرکت آنها نیز از تنوع است این چگونه باشد جواب آنست که تنوع از موضوع دماغ رسته و فلیفه و نایب و نایم مقام دماغ است
 در نباتات اعصاب افاده حس و حرکت اعضا را بدون رقبه پس آنچه از آن روئیده است گویا از دماغ روئیده بلا تفاوت
 چنانچه حضرت آدم که مخلوق جناب اقدس الهی است با مادر و پدر و باقی مردم همه مخلوق بواسطه او و حضرت حواء
 اند و همه را مخلوق حق میگویند مثل و عز و همچنین جسم و نوع و سن و سنی که ملاحظه نمایند نسبت بانواع و اصناف و اشخاص و
 منفعت آن کلیه بر دو گونه است یکی ذاتی و دیگری عرضی منفعت ذاتی آنست که آلت دماغ باشند در اعیال افاده حس
 حرکت سایر اعضا و منفعت عرضی آن بچند وجه است یکی تشدید لحم و استواری و تقویت بدن و دیگر فایده و پناه بودن

اعضای اندام حس را محرک و در واقع در آنجا است مانند غشاء کبد و ریه و طحال و غیره که اگر سبب ورم و یا برنج متسد و کردند
غشیه آنها و یا قروح و تفرق احشاء در آنها عارض گردد که آنها متالم و متضرر گردند از الم و وجع موضع آن زیاده ورم و
وجع را که امعنه است تا تا آنکه آن تواند نمود که اگر این اعصاب را غشاء حسس نبود و بر آن به اطلاع برآفت آنها معلوم
نباشد سئوال اگر گویند چنان نمود که حبله اعصاب هوای و عصب همه غیر مجوفند پس چگونه روح نفوذ در آنها نفوذ
نموده با اعصاب رسد و نیز مواد مغذی چگونه در آن داخل نموده و محدث فالج و غیر آن بیکرد و جواب آنست که درست است که
اعصاب جوف ندارند لیکن مسام مساکن ضیق دارند و روح نفوذ در نفوذ چون جسمی است لطیف و قلیل المقدار همان مقدار
منفذ از الکافیت میکند و نیز طوطی که در عصب است که از جوهر دماغ بدان رسیده و باعث زرمی و طایمت آن گشته
است همان عامل روح نفایت چنانچه خون که در شریک است عامل روح حیوانیت و همچنین خون که در او رده است عامل
روح پستی است و نفوذ طووبات در اعصاب و باعث فالج و غیر آن از امراض برده و طبع شدن آنست که چون اعصاب
اعصابند که قابل قیاس و طووبات چون ماده و طووبات رقیق لطیف بدانها رسیده و غموس در غایت آنها حرارت و بسوت
حافظه فایده نمیکند مانند آنها را غایت خود قهوس سازد در آنها نفوذ میکند و آنها از آن شرب نموده و جزا فخر از اعصاب
دیگر متصله بخود را قشر بستر میگردانند و باعث امراض مذکوره میگردد و محتاج تجویف و سیمی شست درین امور
چنانچه مذکور میگردد از غلبه حیوانات بعد از آنکه اعصاب آنها که در کان و غیر آن کستمل اند که چون طوطی بدین
رسیده شرفی دست میگردند و چون پوستی بدانها رسیده قوی و شست کم دارند است که در رس جان که حرارت و
برودت و رطوبت و پوست بکشد مانند آنکه غلبه از حرارت و پوست است جمیع اعصاب قوی و شست کم و ادراکات
و حرکات کاینهمی جسم و جوه از آن صادر میگردد و در رسن بری که حرارت غریزی و رطوبت اصلی ضعیف و فایده گشته
و برودت و رطوبت عرضی قلی غلبه نموده اعصاب ضعیف و ناتوان میگردد و ادراکات و حرکات به تنواری صادر
میگردد بلکه بعضی منفقود میگردد و بداند که اعصاب شست کم میگردند و بدینجهت کلی عصبانیت با که بعضی آنها مجوفند مانند ریه
که بسوی چشم آمده اند چنانچه مرکز دریافت و بعضی غیر مجوف چنانچه سایر اعصاب و دیم باعتبار قوام که بعضی بسیار میزند مانند
اعصاب حس خصوصاً آنکه از مقدم دماغ روئیده است مانند هر دو چشم و بعضی بسیار رسل مانند اعصاب حرکت مثل اعصاب
از اسفل نخاع روئیده اند سیم و چهارم که بعضی بسیار غلیظ تر مانند عصبتین مجوفتین برای آنکه میباید که آن مجوف باشد
و بعضی بسیار باریک مانند اعصاب که از فقره اول از فقرات غش روئیده است و بعضی نه چنان درختین مانند سایر اعصاب
چهارم و پنجم که میفید آنند از قوه بلکه بعضی اعصاب مفید قوه حس اند فقط مانند اعصاب ذوق و سمع و شم و مانند آنها

و بعضی عقیده بر آنست که بعضی مغفید و امر اند چنانچه اعصاب که بطرف هر دو دست و پیر و پا آمده
اند و مانند اینها اکثر اعصاب جسم با اعتبار اعضا که ملائمه آنها گشته با که بعضی ملائمه است فقط گشته مانند اکثر اعصاب
و بعضی ملائمه اعضا را بر فقط گشته اند مانند اکثر اعصاب نخاعی ششم با مبادی با که بعضی اعصاب از دماغ رسته
اند و بعضی از نخاع یعنی هر یک مخارجی فاصه دارند و آنچه از دماغ رسته اند هفت زوج اند بعضی از آنها از مقدم دماغ و بعضی از
اوسط و بعضی از مؤخر و آنچه از مقدم دماغ رسته اند حس نمایند و آنچه از مؤخر افاده حرکت و لیکن این کلی نیست گاه
از هر یک از آنها افاده فعل و گاهی نیز ظاهر میگردد و چنانچه در تفصیل نوشتار الله تعالی بسیر خواهد گشت و همچنین اعصاب
نخاعی بعضی غشی اند و بعضی صوری و بعضی قطنی و بعضی رخی و بعضی غیر اینها مانند اعصاب ششیه ناشئه از مجر و عصب که حلی
قدیمی اند و گاه بمستبانات دیگر نیز تقسیم نمایند و بدانکه حس و حرکت با فوق رقبه از راس و وجه و حواس را بعد از
بصر و سَمع و ششم و ذوق و حش است باطنیه از اعصاب دایمیه است بطول و در سایر اعضا را بدون رقبه حس و حرکتشان
از اعصاب نخاعیه است زوج اول از هفت زوج دماغی نسبت آن غور و باطن مقدم از طول دماغ است قریب به وزان
نسبه به در پستان که آلت ششم را یکند و از آنجا دو عصب مجوف و بعضی بزرگ و در حجم و مقیر در طول روئیده یکی بطرف
چپ و دیگری بطرف راست در قعر جمجمه آن بقدر وسیع که مکی است و بتجویف آن باریکی سر سوزنی و بمقدار است که موی
متوسط حیاطه آن بچند و این سبب آنست که روح با صوره نسبت به روح دیگر غلیظ دارد و نیز مقدار آن نسبت به روح دیگر
بیشتر است زیرا که هر دو طریقی کیفیت رؤیت چه بعنوان خروج اشعاع و چه بعنوان الطباع مقدار بسیاری باید آن را
تا خروج و با الطباع حاصل گردد و گاهی منافی نیز در آن باید که غلطی باشد تا زود منتشر و متلاشی گردد و قبول الطباع و عکس نماید
و از آن جهت مشترک برساند و وجه قصر یعنی کوتاهی آن آنست که از نسبت خود بسیار دور زفته باشد که محتاج آن باشد که طولی
کرد پس آن هر دو عصب در آن موضع که محل نشانی است با هم ملاقات و تقاطع صلیبی نموده بدون انقطاع و بر شدن
همان ششم آنچه از جانب راست دماغ رسته بجانب چشم چپ و آنکه از جانب چپ دماغ رسته بجانب راست و چنانچه
مذهب مشهور است چنانکه کشف بعد تقاطع صلیبی منعطف گشته آنچه از جانب راست رسته بجانب چشم چپ است و آنچه
از جانب چپ رسته بجانب چشم چپ است و چون قریب چشم رسیدند ثقبه تجویف آن هر دو وسیع میگردد تا اینکه بر طریقت فحشیه
که محسوس بر طریقت ملیده از جانب تحت مخوی میسر گردد و در موضع تقاطع خواهد بطور مشهور و خواهد بطور عاقلینوس که
به نوع باشد مدعا حاصل شد اندک و سعی است برای اجتماع آن هر دو نور بمسجم و فایده اجتماع آن هر دو نور بمسجم دیدن
مرکز هر دو چشم است یک چیز با تفاوت و ازین است که اگر از عیاجی و انحراف واقع شود که هر دو نور یکدیگر را در آن مرکز

این صفت را در تمام اعضا می بینیم و همین جهت شش تنه تنه از او غلبه کرده و غلبه کرده را بلب می گویند
 است که آنرا غلبه نامند و چون این غلبه مستقیم است متفرق شده تنه تنه از او غلبه کرده
 در کوبید را بلب می گویند و غلبه تنه تنه از او غلبه کرده و در غلبه تنه تنه از او غلبه کرده و در غلبه تنه تنه از او غلبه کرده
 و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده
 شش تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده
 و غلبه تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده
 انچه که اسوی می آید برای او صلابت این و این آن معادل با غلبت آن و وقت این نماید روح چهارم همان است
 روح فشا ابیات آن غلبت است و روح سیود است و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او
 پس به کشته سوی ملک آمده و غلبه تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده
 اند اسوی غلبت آمده و غلبت تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده
 از این غلبت روح غلبت آن و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او
 و غلبه تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده
 غلبت است و غلبت تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده
 و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او
 احمی است بر آمده برای شدت انوار و غلبه تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده
 پس چون آن بر آمده و غلبت تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده
 بجانب عضله صدغین می آید چون آنست حسن ذوق و غلبه تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده و به تنه تنه از او غلبه کرده
 که کشوف باشد و صوت اصوات به آنها آسان و آنست حسن ذوق باید که مجرد باشد پس و جب شد از آنکه که غلبه
 حسن سمع صلب تر و غلبت آن مؤخر و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او
 صدغین اسوی اعصاب بسیار است که استخوان مقرر برای ضبط مقدر حتمی است و اینها بسیارند و در آنکه غلبه
 آن اخراج است که به غلبه مجوز که ضعیف و غلبه است و سمع باشد که آنست اعصاب عضله صدغین بسیار است
 مخارج زیاد از غلبت نیست بلکه غلبت آن باعث ثقل و منع حرکت آنست و نیز چون مخرج آن غلبه حرست آن بسیار است
 محمل سوختنهای بسیار است لهذا اعصاب آن تعدد شده و روح ششم از آن غلبت روح و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او و باطل تر از او

و باز پنج پوسته و غشیه را بطنه شد و گسیده شده که گویا هر دو یک عصب اند پس جدا گشته منفصل گشته و هر سه
 جزو آن از سوراخی که در آنها در زلالی واقع است بهم برآمده پس جدا گشته جزو آن بجانب عضلات حلق و پنج زبان گشته
 برای معاشرت و معاشرت زوج منفصل در تکمیل زبان و جزو دوم منفصل گشته و فرود آمده بسوی عضل کف و آنکه در پشت
 و متفرق گشته اکثر آن در عضله عریضه که در کف است این جزو صالح المقدار و طولانی است و نفوذ کرده معلول تا اینکه
 متصل گشته بمقصد خود و جزو سیم که غلظت و بزرگتر از آن است جزو است منفصل گشته بسوی آستانه مقصد و منفصل و در وقت
 و شد و بدان گشته برابطات و چون محاذی مجزوه رسیده منشعب میگردد و ثابت و بلند میگردد عضلات مجزوه را که آنها
 بسوی بالا است و بر میگردد مجزوه و مختار یعنی آزاد چون تجاوز از مجزوه نمود و گذشت از آن سر آنها صعود نمایند و بالا میروند
 و تنبیه می دیگر از آن جدا میگردد و می آید بسوی عضلات مجزوه که سر آنها اکنون با من است این عضلات ضروری اند برای
 انطباق طر حجاب و انقباض آن و از جذب بسوی اسفل و لهذا این را عصب راجع نامند رای آنکه بالا رفته و باز برگشته اند و
 و هر آنکه نزول نموده اند از دماغ است که اعصاب نخاعیه هرگاه صعود نمایند صعودشان مورب غیر مستقیم خواهد بود از
 مبداء خود پس سایر آن عصب نیز بمرتبه جدا گشته و شعبها از آن برآمده و در غشیه حجاب صدر و عضلات آن و در قلب
 ریه و آورده و شریان که در آنها اند متفرق گشته و باقی آن در حجاب صدر نفوذ نموده و شریان مجزوه از جزو سیم گشته
 و متفرق در غشیه احشائیه و منتهی تا اعظم عریضه مانده گشته اند زوج مقسم از آن مفت زوج دماغی متساوی است آن موضع شریک
 میان دماغ و نخاع است و اکثر آن عضل محاذی که زبان و عضل که شریک است میان زوئه و عظم لامی متفرق گشته و سایر آن
 عضلات دیگر که مجاور آن عضله است لیکن این اتفاق است نه همیشه این بود بیان تشریح اعصاب دماغی بالا بحال و فایده
 آنهاست و حواس خمس ظاهریه و بعضی اعضا است و حرکت آنها بجا آنچه ذکر یافت و اما اعصاب که از نخاع که بقاری حرام منفر
 نامند رسته می یکروز چند و یک فرد که از زوج نیست این فرد افوی از همه و مشابهت و همه منفر که فروع و شاخهای آنها
 و آن می دیگر فرد را بعد در جوار فصل بیان مینمایم فصل اول در بیان اعصاب نخاعی که محصور در غشیه اند و آنهاست
 زوجة زوج اول روئیده است از دقتی که در فقره اول واقعند و عضلهای منتشر گشته و این زوج نسبت به زوج دیگر
 ضعیفتر و کوچکتر است لهذا از زوج ثانی جزو نقصان آن کرده و متساوی میسر از آنست زوج دوم منفر آن با من فقره اول و ثانی
 واقع است و توری شده محصور با عروق قرار گرفته و برگشته بطرف تقدم پراکنده و طبقه خارجیه هر دو کوشش گشته و در آن استقرار
 یافته حبه تراک ضعیف و تصور زوج اول و حسی می آن از آنست زوج سیم استخارج یافته از ثقبه که میان فقره دوم و
 سیم است و هر فرد آن متفرع بدو فرع گشته و یک فرع آن در غشیه منفر آمده متفرق در عضلات و گشته و اندک فرد

بسوی بقا صاعده و بعد رسیدن آن در برابرها چون محاذات آن گردید مثبت بمحوال آنها میگرد و بسوی تنفیج میگرد و بسوی
 سر آنها و مختلط میگرد و بارطفاش آید که از سناسن آنها دید و پس مختلط گشته نفوذ میکند بجانب هر دو گوش و حرکت عضلات
 آن فروغ دویم آن میل بسوی قدام میکند و تا بعضی عضله که در کتف است میرسد و چون به آنها رسید می چید آن عضلات
 و عضلات که حافظ اویند تا اگر قوی گردد و فروغ مذکور گاه مختلط میگرد و با عضل صد منین و عضل اوین در پشت تفرق و قشای
 آن و عضل صد منین است زوج چهارم از آن پشت زوج نخاعی منخرج آن ثقبه است که میان فقره سیوم و چهارم است این نیز
 مانند آن زوج منقسم و فروغ میگرد و یک فروغ مقدم یک فروغ مؤخر فروغ مقدم صغیر تر و بجانب قدام آمده و مختلط با زوج خاص
 گشته برای تقویت آن و گفته اند که نفوذ کرده از آن شعبه ششیم منبج منکبوت که مجیده شده است بطرف عن ستیانا که
 آمده بسوی حجاب ملجوز و گذشته بر مردوش حجاب منصف صدر و فروغ دویم مؤخر آن بزرگتر است از آن گذشته بسوی
 و در عضل نفوذ کرده فروغ تا به سناسن رسیده و جدا گشته و شعبها از آن بسوی عضل مشترک میان سر و قبه رفته و نهایت
 خود رسیده پس گذشته بسوی قدام و متصل گشته بعضی از این بعضی گفته اند که از آنها اصل نیز منبج گشته است و فروغ
 از آن پشت زوج نخاعی مثبت آن ثقبه میان فقره سیوم و چهارم است و این نیز و شعبه مانند از و اج مذکور گشته یکی که مقدم
 صغیر است بجانب منین و عضلی که برای تکمیل و تکون نمودن سر و سایر عضلات شتر که سر و قبه است آمده و شعبه دوم آن که
 قویتر است مشعب به شعبه گشته شعبه متوسط میان شعبه اول و شعبه دوم بطرف اعلا کتف آمده و مختلط با گذشته شعبه
 زوج ششم و هفتم و ششم و شعبه دیگر آن مختلط گشته با شعبهای زوج پنجم و ششم و هفتم و نفوذ کرده در وسط حجاب زوج ششم
 و هفتم و ششم از از و اج نخاعی و خارج گشته اند هر یک از آنها از میان و فقره بر سبیل و لا اچنانکه زوج ششم از ثقبه مشترک
 که میان آخر قفا عنق و اول قفا طر بر آمده و مختلط گشته شعبهای اینها در یکدیگر اختلاطی بسیار ولیکن اکثر شعبی زوج سابع
 بسوی سطح کتف آمده و از آنها تجاوز کرده و بعضی از آن به مرکز حجاب رسیده و لیکن این بعضی شتر بعضی است که از رابع آمده
 و کمتر است از بعضی که از قاسر آمده و اکثر شعبی زوج سابع بعد آمده و از آنها تجاوز کرده و بعضی از آن بعضیهای سر و گردن
 و پشت و مرکز حجاب رسیده و با شعبه قاسر صاحب گشته اما زوج ششم بسوی هلد ساعد آمده اگر کتف و مختلط گشته
 با عصاب اول ثابت از قفا صدر و چیزی از زن زوج حجاب رسیده و دو ثقبه سیم این عصاب برای حجاب و ان عصبهای
 نخاعی که تحت این روئیده اند آنست که باشد و در آن حجاب منقسم و فروغ آمده از موضع شرف و لا ا که گفتیم آن در آن
 به حسن و به صورت گیر و خصوصاتی که باشد اول مقصد آن غشا منصف صدر و نیاید بسوی آن غصب نخاع بر استقامت
 بدون آنکه شکسته گردد و بر اوید اگر چه و جمیع عصاب منقسمه بسوی حجاب نازل از دماغ هر اینه مسلک آن بطول میکشند

آینه است لیکن این دو شعبه که در آن آینه اند تجاوز کرده و نگذاشته اند از عضل و رگ بلکه در عضله و رگ منتشر
 گشته و جدا گانه مانده اند و شعبه های آن دو زوج مذکور از آنجا که در گذشته تا سابقین فرود آمده اند و بدانکه اعصاب که بسوی
 رجل فرود آمده اند بعضی از آنها ظاهر و نمایانند و بعضی در زیر عضله فرو رفته و پنهان شده و از جمله عصبی که بسوی عضله ناحیه
 عظم عانه رفته چون طریقی بجانب جلین از طرف پشت بدن از باطن قفصین نیز دارد بسبب کثرت عضل و عروق که جاری
 گشته است از عصب خاص عضلی که در جلین است پس با نفوذ نموده در مجرای که اخذ یافته و فرود آمده بسوی خصیتین
 متوجه بسوی عضل عانه گشته پس فرود آمده بسوی عضله که فصل چهارم از آنجا فصل در میان اعصاب نخاعی
 که تقسیم نفیر است عجز و عصعص یافته اند و اینها شش زوج و یک فرود اند زوج اول از اینها با عصب قطنی آینه بخار قول
 بعضی از اوج باقیه و فردی که زوج ندارد و آخرین جمعه است از فقره آخرین معصر رویده و منتشر در عضله مقعد و در قطنیه
 و در عضله مثانه و رحم و مثانه بطن و در اجزاء انسید و اعلیه عظم عانه در آمده و در عضل آن منتشر گشته و در عظم نیز منتشر گشته و بدانکه
 فیما بین هر دو فقره و ثقبه واقع است که از آن اعصاب بر می آید بخلاف چهار فقره که ثقبه در نفس آنها واقع است همان
 ثقبه مخرج عصب آنها است فقره اول از آنجا فقره مخلاط قطنیه شده و فقره دوم و سوم از آنها فقره از فقرات صدر
 است که یازدهم و دوازدهم باشند و فقره چهارم فقره آخرین عضل است که عصب سفرد از آن مسخر میگرد و چنانچه ذکر شد
 و فایده خلقت اعصاب سی و یک زوج و یک فرد نخاعی حس و حرکت اعصاب را دون رقبه است یعنی بواسطه حس و حرکت
 اعضا که زیر کردن واقع اند اعصاب نخاعی اندامانه بطریق انحصار که اعصاب نخاعی مطلق در خل و تصرف در فوق رقبه و اعصاب
 دماغی مطلق در خل و تصرف در دون رقبه ندارند بلکه نه چنین است و قلیه نیست چنانچه ذکر یافت باید است که اگر گویند
 قبل ذکر یافت که حس و حرکت را دون رقبه که تنوره بدن مرا است از اعصاب نخاعی است نه از دماغی حال آنکه منشأ
 میگرد و در هنگامی که فساد دماغی است نسبت اعصاب دماغی هم سید ضرر و خلل را اعضا را دون رقبه که تصرف اعصاب
 نخاعی است نیز لا محاله میگرد و چنانچه در حال سکه و صرع و حس و حرکت همه اعضا متورم و قصور یافته میگرد و جواب آنست که
 اگر چه آن قول صحیح است ولیکن آن بعنوان کلی نیست چنانچه ذکر یافت و دیگر آنکه دایم در رنج و غمش و تقویت آن نخاع
 از دماغ که منشأ آنست میرسد و چون آفتی در دماغ عارض گردد و در تقویت بدن میرسد و لهذا در افعال حس اعضا
 و قوی حس و حرکت آنها قصور و متورم عارض میگردد و اما او تا بفتح سوره سکون و او دفع تا قنایه قنایه و الف
 را به جمع و تراست بخیر لیت و او تا اجسامی اند که میرودند از سر عضله و شپه عصب اند و رنگ و طبع و طهارت
 قبول حرکات مختلفه و صاحب حس بودن در لرین و صلابت باطن و عصب اند و تا یف آنها از عصب باط است

که از هر عضلات بر می آید چنانچه در شرح عضلات انشاء الله تعالی خواهد آمد و بعضی گفته اند که از غیر عصب و ربط می تواند که متکون باشد و درین باب حکما را اقوال بسیار است اصح آنها و اقرب بصواب این بود که ذکر یافت و باید دانست که قول آنکه از هر عضله و تری و دیده است کلیه نیست بلکه بعضی عضلات و ترندارند مانند عضله شبهه که و ترندارند سؤال اگر گویند ازین بیان رسید که و تر مرکب باشد پس چگونه از اعضا مفرده شمرده اند جواب اینست که در تعریف اعضا مفرد اشاره بدان کرده اند که نسبت مراد از جوهر حقیقی بلکه جزئیست که در بادی نظر نگفته میشود که این جزو است و عصب و ربط را جزو عصب میگویند در بادی نظر بلکه یکی را ربط و دیگری را عصب میگویند و فایده خلقت آن در بدن آنست که ملایم و متصل اطراف اعضا است و گاه باعث جذب و انقباض و جمیع و گاه باعث استرخا و انبساط و استرسال اعضا شده یعنی چون محل مبدأ ظهور حرکت اعضا عضلاتند پس هرگاه عضله تشنج و مجتمع گردد و میل مبدأ خود نماید او تا زیر تبعیت آن کشیده شوند و اعضا را که در آن نفوذ کرده اند با خود نیز بکشند و هرگاه عضله منبسط گردد و بخلاف جهت میل نماید او تا نیز استرخا گردد و از استرخا آنها با ضرورت انبساط در اعضا واقع گردد و انواع حرکات اراده از اعضا صادر گردد و هر دو فعل قبض و بسط عضلات تابع قبض و بسط حالات قبل و اراده روح و داعی است و هر دو مقهور تحت قدرت قبض و بسط و اعطاء و شمول نفس با طمعه و او مقهور اراده و امر حق جل شانهد و هر القابض و الباسط و هر آخذ بناصيته و هومن و رانهم محیط و هو القاهر فوق عباده و اما رابطات کبر را مهمل و فتح با موصوده و الفنا طاء مهمل جمع ربط است جهام شبیه بعصب اندر زکات و قوام و لیکن باریکتر و سفیدی و صلابت آنها نشانه از عصب است زیرا که ربط از استخوان میروید و عصب از دماغ و یا نخاع و مراد از صلابت در اینجا نیز مانند صلابت عصب است که عبارت از غر و دشواری انفصال آنست نه عدم انحاء و انعطاف چنانچه ذکر یافت می آید پاره از آن از استخوان بسوی گوشت عضل و پاره دیگر از سر فصل عضوی بطرف مفصل دیگری و پاره از بعضی اعضا بسوی اعضا دیگر برای ارتباط و اتصال آنها و لهذا از ارتباط مانند تشبیه بر باطنی که می بچد بر یکان و سر شک و غیره و فایده آن بعضی این بود که ذکر یافت و دیگر آنکه تا قشطن و تشنج و تشنج شود و با عصب تشنج گردد و خلل و فرج آنها بگوشت ملوک گردد و در بالای آن غشائی محیط گردد و عضله متکون شود پس تشنجی آن تشنجی عصب از عضله بر آید با هم و و تر از آن بهم رسد چنانچه ذکر یافت و دیگر آنکه از شط یا در شیار آن بعضی تشبیه کتون مانند و بدانکه رابطی که بعضی آمده همی با هم مطلقا ربط است و از انبساط دیگر نمی نامند بخلاف آنچه برای اتصال عظام و مفصل و اعضا دیگر که از عضوی بعضی دیگر می آید که آنها را عصب نیز نامند همیشه به عصب تشبیه است از آنکه بر یکان می چسبند برای استحکام که بفارسی بنده گمان نمند و این نیز چنان

برای استحکام است بدان نام موسوم گشته و بدانکه رباط حسن ندارد و فایده عدم حسن آن اینست که از کثرت حرکت عضلات
و وقوع اصطکاکات ایذاء و المی نیابد و اما عضلات که جمیع عضله است نفع عین مصلحت و مصلحت و لام جسمانی نمی باشد
یعنی در مجرم آنها بیشتر کوشش است و ترکیب آن از لحم و غضن و از رگها و از رباطات و غشای مجلل آنست
چنانچه ذکر یافت که شطایب و شامهای رباط و عصب بهم بافته و در خلل و فرج آنها کوشش صلب و محض بر یکدیگر و در شکل سکو و
ماسی کو یک کتون می یابد و بر سر آن و تری می باشد چنانچه ذکر یافت و در و از انبساطی مایع و مایک می مانند و بسیار
و آنست که در وسط عضله در طول شبیه مجر می باشد که آنرا محو عضله نامند و لیکن در عضله های کبارین و نمایان می باشد و در
عضله های صغیر مانند عضلات پلک چشم مختفی و غیر متین و بدانکه در ترابری هر چه ترکیب عضله و غلیظ است و لیکن چون سر
عضله منبسط و تار است کویا عضله نیز از آن مرکب است و ششای هر چه داخل قوام آن نیست و لیکن مجلل و محافظ آن است
و نفع آنها تحریک اعضا است بمعادنت او تار که بر سر آنهاست منقبض قوه محرکه هر چه انقباض کند و دیگر آنکه تا بپوشد
و می نطف نماید و غلام را از آفات نزدیک و غیره و دیگر آنکه احتقان و احتفاظ حرارت غریزی نماید و بدان سبب
کثافت و صلابت مجرم خود که بزودی تحلیل نیابد و آنچه در اعضا تحلیل یابد بدل و مدد بدان رساند و بدانکه در بودن عضل از
اعضا مفرد و یا مرکب اختلاف است شیخ الرئیس از اعضا مرکب و جالیوس از اعضا مفرد و شمرده و توجیه هر یک در بحث
اعضا مفرد و مرکب ذکر یافت و جمله عضلات را با عضد و پست نه گفته اند باین شرح بعضی عضلات اما شرح بعضی و جمله
جمله بدان بدستی که عضل و جمله انواع آن بحسب عدد اعضا متحرکه است هر یک بعضی که مخصوص بالذات یا
بالعرض به تبعیت و شرکت عضود دیگر و گاهی برای عضود آمد یک عضل است و گاه دو و گاه سه بحسب اختلاف حرکات آن
چنانچه از برای هند و جبهه و دو طرف نمی هر یک یک عضله است و عضل جبهه قوی و غیر غشایه و محاط بجلده است برای آنکه
عضوی که متحرک است بسبب آن جلده خفیف است و محتاج بسیاری مجرم رباط و عصب نیست و غرض غشایه بسبب
لحم و رقت مجرم آنست که محکم غشا دارد که بسیار محاط بجلده است تا تحریک آن جمیع اجزاء بیک حرکت متحرک گردد
و حرکت آن عضل را میروند و جبین و گاه معین چشم می باشد و تقصیر باسترغاء آن و اما شرح عضل منقله نصیم و
سکون قاف و قف لام و گاه مدقه و بغاری می باشد چشم نامند شش عضله است چهار از هر جانب بالا و پایین و هر دو
طرف با قین هر یک حرکت یک جهت اند و در عضل مورب واقع است برای حرکت دوری آن و یک عضل دیگر عقب
منقله است برای حفظ و استحکام عصبه مجر که منع نماید آنرا از استرخا و محو و برآمدن و تمدنی و فزونی و این بنا
بر مشهور است و بعضی یک عضله مرکب از دو عضله و بعضی از یک عضله گفته اند و بعضی گفته اند یک عضله نیست و در مشهور است

و منی در عضله گفته اند و بالجلد هر چه که باشند مراد اثبات حرکات مختلفه آنست و حفظ آن از تجرد و تکلیف خواه یک
 عضله متخف کرد و باید و و یا بسته و یا زیاده و اما عضله جن نفیج جیم و سگون فاونون جمیع آن اجغان و بغاری یک چشم
 مانند و چشمی را و جن است یکی از بالا و یکی از پایین که جن اعلی و سفلی مانند و چون جن اسفل محتاج تحریک نیست زیرا
 که غرض از آن حاصل و انام می باید حرکت جن اعلی تنهایی لیکن احوال تمیض و تمدنی حاصل میگرد و چشم اسفل و عنایت
 التیه و حرکت بالغه را بنیه جل و غرض و دست بسوی تعلیل آلات بدن جنی الا مکان زیرا که در تکثیر آفات بسیار است و
 که جن اعلی ساکن باشد و جن اسفل متحرک و دیگر آنکه چون جن اعلی اترست به نسبت اعصاب و عصب هرگاه باید بسوی
 آن محتاج بالنعوظ و انقباض بسیار نیست بخلاف اسفل و هرگاه که جن اعلی محتاج است بسوی دو حرکت یکی حرکت از قاع
 نزد کشودن طرف دیگری آنکه از فرو آوردن نزد تمیض و چون تمیض محتاج است به عضله جاذبه بسوی اسفل و جاذبه
 آنرا از آنکه باید بسوی آن عصبی که منحرف گردد بسوی اسفل پس متغیر گردد بسوی آن پس این هنگام باید جاذبه باشد از آنکه
 یک عضله متصل گردد بان طرف جن و یا بوسط جن اگر متصل گردد بوسط جن مرا به غلیظ و ضخیم میشود و صاعده بسوی
 آن و اگر متصل گردد بطرف جن پس نکو میگرد و انطباق جن با عذال بلکه تورپ میباشد و شود
 میگرد و تمیض و جینی که ملا و تراست اولاً و ضعیف میگرد و در جهت دیگر پس بطریق استواء انطباق حاصل نمیکرد بلکه شیب
 بانطباق جن صاحب قوه چون از یک عضله این مرد فعل صادر میگرد و حرکت بالغه و عضله آفریده شد بهر دو طرف مابین
 یکی همین یکی بسیار تا آنکه جذب نماید جن را بسوی اسفل چنانچه و اما انقباض جن که کفایت میکند از یک عضله که
 می آید بوسط جن و بنسب میگرد و از طرف و ترا از این جن که چون تشنج گردد و کشاید آن عضله زود نموده بر استقامت
 میان دو عضله متصل گشته بطریق عرضی که شیب است بفضوف مفروض زیر نسبت احداً و اما شرح عضله
 نفیج غا و مجر و شدید ال مهله که جمیع آن ضد و بغاری حساره مانند و آزاد و حرکات است یکی تابع حرکت یک عضله
 و دیگر حرکت شغلیه لب و حرکتی که تابع حرکت عضوی دیگر است سبب آن عضل آن عضو است حرکتی که حرکت
 عضوی دیگر است نیز حرکت آن بسبب غیوشت که آنست و این یک عضله عرضی است و هر جنبه و آن اسم معروف است
 و هر یک از آن بر دو مرکب از چهار جز است قتی که باید لیف بسوی آن از چهار موضع نشانی از آنها ترقوه است و
 متصل است نهایت آن بر دو طرف شغلیه بسوی اسفل و جذب نماید فم را بسوی اسفل بطریق تورپ و دوم نشانی از
 قف و ترقوه است از دو جانب و مر و مرده است لیف آن بر تورپ ناشی از همین قاطع ناشی از شمال نموده و غنود
 کرده و متصل شده ناشی از همین طرف لب سیر و ناشی از شمال انقباض آن گشته و چون تشنج گردد این لیف شک میگرد

دهان و برمی آید بطرف قدام مانند خطاطی که دو طرف آن سیما باشد که چون بکشند سر آنرا از پیش برآید و سیموم
 نشان آن نزد اخرم در کف است متصل بغض متصل بمصل است و میل میدهد لب بسوی هر دو عاصب طریق
 نشانه چهارم نشان آن از سناسه بر قبه است و گذشته است بمقابل هر دو گوش و متصل گشته است بجای فته
 و حرکت میدهد و حرکت ظاهر و بتبعیت آن شغفه نیز بسیار است که قریب میگردد بسیار از معرزا و در متصل میگردد
 بدان پس حرکت میدهد از آنرا و اما تشریح عضل شغفه پنج شین معجزه فادیه جمیع آن شغفات است بغایری لب مانند
 بعض عضل آن مشترک میان آن و فته است بعضی مختص بآنست و آن چهار عضل است یکزوج آن آمده است بسوی لب
 از بالا از سمت و بتبعیت متصل گشته است بقرب و طرف آن دو دراز اسفل و این چهار لغایت میکند آنرا در حرکت دادن
 و چون حرکت نماید یکی از آنها حرکت مینماید بسوی آن شق و چون حرکت نمایند دو از آنها از جهت منبسط میگردد از دو
 جانب و تمام میگردد و حرکات آن بسوی جهات اربعه و حرکتی دیگر و رای این چهار حرکت از آنست و اطراف عضل مشترک
 گاه مخالف حرکت شغفه است مخالفه که مقدور است و ادراک نیست و نمی توان نیز از آنرا از جوهر خاص شغفه زیرا که شغفه عضوی
 است نرم لحمی استخوان و اما تشریح عضل مخزن کبریم سکون نون و فتح غایب معجزه و آرمه سلون یا فته تحتانی
 و نون که شغفه مخزن است جمیع آن منخر و آنرا از لب بغایری پاره منی مانند متصل بآن هر دو است و عضل که یک قوی و یکی
 آن جهت آنست که شکلی و منحر است و رساله بعضی دیگر که محتاجند در تحریک اعضا فته و شغفه و قوت آن جهت ادراک که یکی
 آنست و نشان آن از ناحیه جنبه است مخالف طایف و جهت گشته است و لاجه آنکه تحریک آن بسوی آنست و اما تشریح عضل فک
 اسفل بدان بدستی که اختصار فک اسفل حرکت بدو فک علی برای چند فایده است یکی آنکه آن اخف است و
 تحریک اخف نیکوتر صادر میگردد و دیگر آنکه تحریک عضوی که غالب باشد از اشتغال بر اعضا شغفه اولی و اسلم است
 دیگر آنکه چون فک علی متصل است مفصل آن بمفاصل اسس و شوار است حرکت آن محتاج است حرکت آن بکرات
 راس نامی بخلاف فک اسفل حرکات فک اسفل سه گونه است یکی کشودن دهان و فغره و از داشتن آن دویم حرکت
 انطباق و بند نمودن دهان و سیموم حرکت مضغ و سخن و حرکت فائده و از کشنده میل دادن فک است بسوی اسفل و نزول
 آن و حرکت منطبقه بکشنده بسوی بالا و حرکت ماضغه و ساقه بطریق تدویر و میل دادن آنست اینها نیز بسوی هر
 گشت که حرکت انطباق اصعب است که باشد بعضی که نزول نموده است از بالا که بکشد آنرا بسوی بالا و حرکت فائده و فته
 آن که از اسفل آمده و ماضغه و ساقه تدریجی مخلوق شده است برای انطباق و عضل که عضل سیدیه نامند و بتبعیت
 نیز و او بکشد در همان زیرا که عضو متحرک آن هر دو است اینها نیز تحتانی خفیف و لو نیست تحتانی حرکات

برای انداختن یکی از آن هر دو مشتبّه و در سر از آن بهم رسیده و نگاه که حرکت نماید یکی از آن هر دو کمان میگردد و سر میل
 نمایند سر بسوی آن شق و بجانب آن و اگر هر دو حرکت نمایند با هم کمان میگردد و سر بطریق مستوی افتد و السبوی قدام و آ
 عضله که در اس و رقبه با هم بسوی قدام زوجی است که موضوع است زیر می و بر آمده است بسوی ناحیه فقره اول و ثانیه
 و الحام با هر دو یافته پس اگر متشنج گردد و غیر آن که بجانب مری است کمان گردد و سر تنها و اگر میل نماید جزو عضله الحام یافته
 است هر دو فقره کمان میگردد و رقبه و اما عضله منقلب که بر سر تنها بسوی خلف چهار زوج است که هر دو رقبه زیر از زوجی که ذکر
 نموده شد و نسبت آن ازواج فوق عضل است پس بعضی از آنها آمده است بسوی کسان نسبت آن دو تر از وسط
 است بعضی که آمده است بسوی اجنحه و نسبت آن بسوی وسط است پس از آنکه زوجی است که آمده است بسوی هر دو
 جناح فقره اول و فوق زوجی که آمده است سننه ثانیه را و زوجی که مشتبّه است نسبت آن از جناح اول و بسوی سننه
 ثانیه و خاصیت آن آنست که بپایه میدارد میل سر از د انقلاب بسوی حالت طبیعی از آنکه زوج رابع است نه
 اندام نموده از فوق و نفوذ کرده زیر سیوم بطریق تورپ بسوی حشری متصل شسته جناح فقره اول را بدو زوج اول و میل و آن
 سر بسوی پشت بدون میل یا با یک میل سیوم بپایه میدارد سر را بعد از میل و چهارم میگردد اند سر بسوی پشت
 با تورپ با سیوم چهارم هر کدام از آن هر دو میل میکنند به تنهایی سر بسوی تبه آن و چون متشنج گردند آن هر دو
 با هم حرکت نمایند سر بسوی پشت بدون میل و اما عضله منقلب که بر سر جناح است از زوج غائر است و زوجی مجلل هر فرد از آن شش
 شکل فاعده آن غلظت مؤخر و پشت و نزول کرده با آن بسوی رقبه و اما سه ازواج منبسط تحت آن زوجی از آن منبسط شده و
 فرود آمده که بجانب فقره زوجی میل نموده است بسیار بسوی اجنحه و زوجی توسط است بسوی هر دو جانب فقره و اطراف
 اجنحه و اما عضله میل دهنده سر بسوی هر دو جانب و زوج اند که لازمند مفصل ریس را از زوج از آن هر دو موضع آن قدام
 است و آن عضلی است که رسیده است میان سر و فقرات ثانیه آن فردی از آن بجانب مین و فردی از آن بجانب
 یسار و زوج دوم موضع آن عقب است و جامع است میان فقره اول و دس فردی از آن بجانب مین و فردی از آن
 بجانب یسار رقبه پس هر یک از آن چهار جهت متشنج گردد میل نمایند سر بسوی جهت آن با تورپ و هر دو از آنها که یک
 جهت متشنج گردد میل نمایند سر بسوی آن سر و بدون تورپ و چون متحرک گردند و که بجانب قدام اندام است نمایند
 بر کمان نمودن سر و دو که بجانب خلف است چون حرکت نمایند میگردد اند سر را بجانب پشت و این هر چهار جهت نمایند
 با هم با امید از سر رسته و این هر چهار عضله که میگردانند و لیکن تدارک که یکی آن نمایند وجودت موضع آنها بدون نسبت
 تحت عضله دیگر و چون میباشد مفصل ریس محتاج بسوی دو است و استوارتی مفصل نگاه داشتن

مفصله بسوی و لهرم

آن و مطابقت مرئیات را در این جهت که در این متعلق سلسله و زنجیره حاصل است و از آنجا که این
 است از آن فصل ابوابی که حاصل میگردد از بزرگترین تفاوت فصل که محیط آنست تا آنکه حاصل گردد و غرض از اینست
 آنست که این فصل و اما شریح و فصل حجه و نتیجه و معلوم و معلوم و اما که بفارسی معلوم نامند و جمع آن جناح
 آنست که در صورت غرض و محله برای آنست که صورت مؤلف از آن غرض و بی میرساند آنرا حس و این قدام حل است تحت
 دفتر و این را در و شری نامند جنبه الما بطن آن که در و ظاهر آن برآمد و شبیه سپرد و در غرض و آنست که عقب آنست متعلق
 مربوط با آن و این معروف به لا اسم است و سیوم مکتوب بر آن مرد و فصل بلا اسم له ملائمه و در و بدون اتصال میان
 آن و میان لا اسم له مفصلی است مضاعف بدو فقره که در آن قرار یافته است در آن دو زاید از لا اسم له مربوط با آن
 مرد و بر و بطا که از املی و طریحا نامند و بالفصام و در و بسوی لا اسم له و بدوری یکی از آن مرد و از دیگری چنانست که تسبیح
 حجه و شری آن و با آن طریحا و در و در و اتصال این از او بدوری این از آن چنانست که انفاج حجه و و غلاق آن از حجه
 و قدام آن استخوان است مثلث شکل که از اعظم لامی نامند بدین شکل و فایده غلقت این عظم آنست که بچسبند
 کنیه نماید و شری که از آن لبیف عضل حجه و حجه و منج است بسوی عضل که منضم گرداند و در و را بسوی لا اسم له و عضل که
 منضم گرداند طریحا را و منطبق گرداند و عضل که در گرداند طریحا را از دیگری حجه و یکباید عضلات منضمه حجه بعضی
 از آنها زوجی است که رونده است از اعظم لامی و آمده است بقدم و در و منبسط گشته و ملحق بدان شده پس چون متشنج گردد و در و
 نماید و بر اید طریحا بسوی قدام و فوق کشاید که حجه و زوجی است که شمرده میشود و عضل صلی که کشنده است از بسوی
 اسفل و شری از ریس از اشتراکات میان آن مرد و شمرده و شش آن مرد و از باطن نفس است بسوی و در و در بسیار
 از حیوانات با و زوج دیگر است و در و جنبه یکی از آن مرد و عضل که آن آمده اند بسوی طریحا از خلف و ملحق بدان گشته که چون
 متشنج گردند بر میداند طریحا را و یکباید از بسوی خلف و در و میدارند از الفصام با و در و کشاید و میدارند حجه را و
 زوجی که می آید عضل آن بدو کناره طریحا که چون متشنج گردند جدا میگرددانند از و در و یکباید از از جانب عرض و
 اعانت مینماید در سبب حجه و اما عضل شک کشنده حجه بعضی از آنها زوجی که می آید از ناحیه لامی و متصل میگردد
 بوزنه و در نفس کشنده می چسبد بر لا اسم له تا آنکه تنه میگردد و در و طرف و فرد آن بر عقب لا رسم که چون متشنج گردد شک
 گرداند از او آن چنانست که بعضی کمان کرده که و عدد مضاعف اند که متصل گشته اند با این و در و در و
 لا اسم له که چون متشنج گردند شک نمایند اسفل حجه و بعضی کمان نموده که میزد و از آن مرد و بطرف باطن بسته
 و مخفی اند در آن زوجی طریحا اما عضل مطبقه که بهانه حس و منافع آن که مخلوق باشد و در حجه و اما که در تنه

متعلق به مجتمیع گردد و جذب نماید و طحال به سوی اسفل و بطین گرداند آنرا و مخلوق نشسته برای این زوجی که منشأ آن از اهل ریه
 است و صعود نموده از داخل ناف و غار طحال و بی لا اسم له از زمین بسیار پس چون متعلق گردد و بلند عضل را و بطین گردد
 حنجره را بخوبی که مقاومت عضل صدر و جاب نماید و این هر دو عضل در خلقت کو مکنه تا آنکه شکلی نمایند داخل حنجره را و بوی
 اند برای تذکره که کو مکنی آنها در غلظت انطباق حنجره و غش بر او مسلک آن هر دو بر استقامت بر طریقی صعود با
 قلیل انحراف است برای وصل میان و قی و لا اسم له و کاسی یافته میشود و عضل موضوع زیر طحال را برای اعانت زوج
 مذکور و اما تشریح عضل حلقوم بدانکه از جمله عضلات حلقوم را و زوج اند که جذب نمایند آنرا بسوی اسفل که از آن هر دو
 زوجی است که ذکر نموده شد در باب حنجره و دیگر زوجی است که روئیده است نیز از قشر بالا رفته است و عضل لامی
 پس کل حلقوم متصل گشته و جذب نماید آنرا بسوی اسفل و اما عضل آن دو و اند که تغشایان بطن و دهن و در میان
 دو غشای مجرای اول ساکن و دو دم مفتوح و فتح تا آئینه فتوتانیه و الف و نون نامند و آن دو عضل اند که موضوعه کسب
 حلقوم برای اعانت بر فرد و بدن غذا و اما تشریح عضل لامی بدانکه از ایک عضل خاص و یک عضل مشترکست با عضل
 اما عضل مخفی آن سه زوجند زوجی از آنها آمده است از دو جانب لحمی و متصل گشته به ساق استیقامت بر این عظم و آن عضلی
 است که جذب نماید آنرا بسوی لحمی زوجی است که منتهی گشته از زیر دهن پس که نشسته بر زبان نام طرف اعلی از آن
 عظم و این نیز جذب نماید آن عظم را بجانب لحمی و زوج سیوم فتا آن از زواید سهمی است که جانب هر دو کوشش است
 و متصل گشته بطرف اسفل بر خط استیقامت بر آن عظم اما عضلی که مرا از اشتراک غیر نیست دریافت و نیز ذکر می نماید اما تشریح
 عضل لسان بدانکه عضل محرکه زبان نه اند و اما از آنها عرضی که آمده اند از زواید سهمی و متصل گشته اند به دو جانب آن
 و در طولانی که فتا آن هر دو از اعلا عظم لامی است و متصل گشته اند به وسط زبان و در حرکت میدهد و از امور مترب
 منشأ آن هر دو ضلع منحنی است از اضلاع عظم لامی و نفوذ کرده اند در زبان با این عضل طولانی و عضل عرضی و عضل
 ماطح گستراننده را بنده و منقلب آن و موضع این هر دو زیر آن دو عضل مذکور است و منبسط است لیف آن هر دو بر
 آن بطریق عرضی و متصل گشته اند به جمیع عرضی و در حلقه عضل لسان عضلی است منفرود رسیده با این لسان و
 عظم لامی و جذب نماید یکی از آن هر دو بسوی دیگری و در نسبت اینکه باشد عضل محرک لسان از طول عضله ریزی که
 محرک آنست همچنین برای آنکه مرا از است که حرکت نماید در غش خرد بسته او چنانچه مرا از است که حرکت نماید در غش
 خود و تقاضای تشنج و اما تشریح عضل غش بطن عین ممل و نون و قاف که جبهه بزرگ بر حیم و سکون یا آئینه تختانیه و در ال
 ممل و این بنوعی و مذکور نیز آمده و جمیع آن اعناق و بغاری کردن نامند عضل محرکه که آن که کردن باشد تهنه

و زوج است یعنی یکبار پس هر که ام از آن مرد که متشنج کردند بنهاده منعذب میکرد در قبه آن کجبه تورب و
 چون دو از آنها از کجبه با هم متشنج کردند میل میان بر قبه بسوی آن جهت بدون تورب بلکه بر استقامت و چون هر چهار
 با هم متشنج کردند اینست که در کردن بدون میل کجایی اما تشنج عضل صدر بعضی از آن منبسط میکرد اند از اینها و
 منقبض نمیکرد اند پس از آن مجاب عاجزین اعصاب نفس و اعصاب غذا است که پشت از قباله بان آن خواهد آمد بعد از
 و زوجی است که موضوع است زیر تر قوه محبت آن چیزی است که کشیده شده است بسوی راس کتف نصف آن
 و آن متصل بصلع اولکچین و با رقبه بنیاید از و زوجی است که هر فرد آن مضاعفت مراد و جزو است جز
 و آن متصل است بر قبه و حرکت میدهد از و جزو سفلی آن محرک صدر است و مخلوط آن کشته عضلی که ذکر میایم آنرا
 و این متصل است بصلع پنجم و ششم و زوجی است که فرد و ثانی است در موضع مفتر کتف و متصل کشته است بان زوج
 گردیده اند آن مرد و یک عضل و متصل کشته اند با ضلع خلف و زوج سیوم منشا آن از فقره هفتم است از فقرات
 عنق و از فقره اول و دوم از فقرات صدر و اتصال یافته با ضلع خلف و اینها از ضلع باسط صدر اند و اما عضلات
 قاصده آن از انجمله عضلی است که منقبض میکند آنرا بالعرض و آن مجاب است هنگامی که ساکن باشند بعضی از آن
 عضلی است که قبض بنیاید آنرا بالذات و از انجمله زوجی است متد تحت اصول اضلاع علیا و فعل آن استواری و
 جمع است و از انجمله زوجی است نزد اطراف آن ملاصق قعر مامن جنجری و تر قوه و ملاصق عضل سقیم از عضل اطن
 و زوج دیگر اند که معین اند از او اما عضلات قاصده باسط با هم عضلات اند که میان اضلاعند و لیکن بستفا در تامل
 موجب آنست که قاصده غیر باسط باشد زیرا که اثری واحد و امر ضد صادر نمیکرد و اگر میان مرد و ضلعی فی الحقیقه چهار عضله
 و هر چند گمان یک عضله میرود و آن عضله منظومه متشنج از لیف مورب است بعضی از آن یعنی است که مستطیل است بعضی
 مجمل است بعضی از آن یعنی است که آمده است از طرف غضروف ضلع و بعضی سلطینی از طرف دیگر قوای آن لیف مستطیل
 نامی آن مخالف است در وضع مجمل و لیفی که بر طرف غضروف است مخالف است نامی آن در وضع لیفی را که بطرف
 آخر است و چون میست لیف بعد و چهار چنانچه پس سر او است اگر باشد عضل آن چهار بحسب عدل پس از آن یعنی که
 بالا است لیف باسط است و لیفی که زیر آنست لیف قابض و میرسد بعد عضل صدر بهشت و دشت و گاه معین
 است عضل صدر را و عضل دیگر که می آید از چیزی که در آن بسوی سر کتف و متصل میکند و عضل اول از آن میکشند آنرا
 بطرف بالا و معین اند بر باسط صدر و اما تشنج عضل حرکت عضل نفع بین مهر و ضم صا و عجز و دال مهر که بغاری بازو
 نامند عضلات محرکه آن عضلات کتف است که سه عضل اند آمده اند از صدر و جذب بنیاید از بسوی اسفل و از انجمله

عضلی است که منشأ آن زیر زدی است و متصل گشته مقدم عضده این نزدیک گردانده عضده است بسوی سینه تا آنکه
تا به کتف گردد و عضلی است که منشأ آن از اعلا اعلا است و الطباق نمایند النسی سر عضده است نزدیک گردانده است
از بسوی صدر با آنکه بلند نمودن و عضلی است مضاعف عظیم که منشأ آن جمیع قعر متصل با سفلی مقدم عضده است که چون
حرکت نماید بواسطه یعنی که برای جبر فوقانی است پیش آورده عضده را بسوی سینه و کشد بسوی آن و بجز دیگر پیش آورده بسوی
سینه در حالتی که خافض و فرود آورنده است بآن برود و قبالی نماید بر استقامت بدو عضده که آمده اند بسوی ناحیه قاعه
و متصل گشته اند پیشتر از موضع اتصال عضله عظیمه صاعده از قعر کبک از آن برود و عظیم است که آمده است از جانب قاعه
و از اضلاع خلف و منجذب میگردد از عضده را بسوی اضلاع خلف با استقامت و در دیگر قسمی که می آید از جانب جلده قاعه
نه از استخوان آن مایل تر بسوی وسط از آن عضل و متصل گشته بوتری که صعود نموده از ناحیه ثدی و غیر است و فعل این
مانند فعل اول است بر سیل معاونت مگر آنکه آن مایل است بسوی خلف و پنج عضل است که منشأ آنها از استخوان
کتف است یک عضله از آنها منشأ آن از استخوان کتف است و آمده است باین مابین و ضلع اعلای کتف و لغو کرده
است بجز اعلاای حشی از سر عضده آن مایل بجانب النسی و این دور است بامیل بسوی النسی و دو عضله از آن پنج عضل که
منشأ آن ضلع اعلا است از کتف یکی از آنها عظیم که آمده است لیف آن بسوی اجزاء سفلی از اجزاء شامل است
باین مابین و ضلع اسفل را متصل است از سر عضده از جانب حشی بسیار پس رو گشته است بامیل بسوی حشی و دیگری
متصل است باین عضل اول تا آنکه کو یا جبر از آن گشته و لغو کرده بآن و فعل این فعل آن است لیکن این متعلق نیست
با علاء کتف تعلل بسیاری و اتصال آن بطرفی تورب بظاهر عضده است و میل میدهد از بسوی حشی و چهارم عضلی است
که شامل موضع مقعر عظم کتف و متصل است بآن اجزاء داخلی از جانب النسی از سر عظم عضده و فعل این عضل گردانیدن
عضده است بسوی خلف و عضل دیگر منشأ آن از طرف اسفل از ضلع اسفل کتف است و در آن اتصال با قاعه بالای اتصال
عظیمه صاعده از خاصره و فعل آن جذب اعلاای سر عضده است بسوی فوق و برای عضده عضله دیگر است صاحب و سرشان
آن دو فعل مشترک است و این آمده است از اسفل تر قوه و از غنق و فرا گرفته است سر عضده را و قریب موضع اتصال عظیمه
صاعده از صدر است و بعضی گفته اند بدستی که یک از سر آن برود و از داخل میل مینماید بسوی داخل آن مگر مورب سر و نیم از
خارج بر پشت کتف نزد اسفل آن که میل مینماید بسوی خارج آن مگر مورب و فعل این برداشتن با عده است بر استقامت
بعضی مردم زیاد نموده بر آن دو عضله دیگر که صغیره که آمده است از ثدی و دیگری که فوسف است در مفصل کتف بسیار است
که کرده اند شده است برای عضل مرفق نیز مشترک آن اما تشریح عضل حرکت ماعده با آنکه عضلات محرکه ماعده بسیارند

بعضی از آنها متصل است که فعل آن قبض است بعضی مفصل است که فعل آن بسط است و این موضوع است بعضی
 بر آن افاده بعضی مفصل است که پس میآورد آنرا نیست این بر عصب پس مفصل با بسط عصب میزوج است یکی از دو فرد است نسبت
 میگرداند آنرا با میل بسوی داخل که منشأ آن زیر مقدمه عصب است از ضلع اسفل از کتف متصل است بر فرق جاذ که
 اجزاء داخلی است و فرد دوم آن منبسط میگرداند با میل بسوی خارج برای آنکه آمده است از قفای عصب و متصل است به جاذ
 هر دو مرفق و چون هر دو با هم مجتمع گردند منبسط میگرداند ساعد را بر استقامت و عضل قافض ساعد میزوج است یکی از
 دو فرد آن که عظم است قبض با میل بسوی داخل میباید برای آنکه منشأ آن زنده اسفل از کتف است و از قفا مختص
 است هر یک منشأ از کسی اندو میل میدهند بسوی باطن و متصل میگردند هر دو در عصبان را بمقدمه زائده اعلا و فرد دوم
 قبض میباید با میل بسوی خارج برای آنکه منشأ آن از ظاهر عصب است از خلف آن عضل عصبی است که آزاد و سطحی است
 یکی از آن هر دو از عقب عصب و دیگری از پیش آن و اندک میل باطن نموده و گذارشته پس برآمده بسوی مقدمه زنده اسفل
 اتصال یافته با عضل که میل میباید و قافض است آنرا بسوی خارج بطرف اسفل و بعضی که میل میباید بسوی داخل بجانب اعلا
 تا آنکه جذب محکم باشد و چون آن هر دو متصل با هم مجتمع گردند در فعل قبض نمایند ساعد را بر استقامت و گاه مستعمل میگردند
 عضل با بسط بعضی که محیط است با ستوان عصب و گویا این جز از عضل قافضه اخیر است و اما عضل باطن یعنی که تریزه ساعد رومی
 است که یکی از دو فرد آن موضوع است از خارج میان زمین و ملاقه زنده اعلا است بدون ورود دیگری منشأ آن رقب طولانیست
 از جز اعلا از سر عصب متصل با هر آن و بسیاری از آن گذشته است در ساعد و نفوذ نموده تا آنکه قریب مفصل رسد
 و آمده است جز باطن از طرف زنده اعلا و متصل گشته است آن و غشای و اما عضل که یعنی خم نمایند ساعد رومی است
 که موضوع است از خارج یک از دو فرد آن و ابداً کرده است از اعلا و استی از دو سر عصب و متصل گشته است بزنده اعلا پائین
 مفصل رسد و دیگری کوتاه تر از آنست و لیف آن بعضی افاده و گناره آن شدید عصبان است و ابداً کرده انقباض زنده
 اسفل و متصل گشته است بطرف اعلا از دو مفصل رسد اما شرح حرکت عضل رسد به آنکه عضل محرکه مفصل رسد بعضی
 آنها قافض اند بعضی با بسط و بعضی کتب خم کنند بعضی باطن پس بکننده برقفا اما عضل با بسط یعنی کشنده بعضی از آنها
 مفصلی است که متصل است به دیگری که گویا آن هر دو یک عضل گشته اند مگر آنکه منشأ این از وسط زنده اسفل است و متصل
 است و تر آن با بهام و با آن دو میگرداند از سبب و دیگری منشأ آن از زنده اعلا است و متصل است و تر آن با ستوان
 اول از استخوانهای رسد یعنی موضع آن بمقابل ابهام است که چون حرکت نمایند با هم منبسط گشتاده میگردند و رسد با اندک
 خمیده که اگر حرکت نمایند از استخوان دو میگردند میان ابهام و سبب و بعضی است که افاده است از استخوانی بر جانب خمی و

و فشا آن با سفل بر عضده است و میفرستد و تری صاحب و سر است متصل میگرد و توسط شط قدام و سبب
 که میزنند است سر و تر آن بر زنده اعلی ز در سبب میگرد و اندر سبب را با اندک خمیده که و اما متصل با بعضی عامه و آن زوجی است
 بر جانب چپ و سبب را سفل ای سفل آن مرد و از موضع دوسر داخل از سر عضده است و فسی کشیده است شط قدام خضر و ابتدا آن
 آن مرد و از ابتدا آن دوسر داخل عضده است و انتهای آن با شط قدام خضر و اعلی آن مرد و ابتدا آن اعلی از است و انتهای
 این انتهای آن و عضلی است یکبار آن که ابتدا نموده از اجزا سفلی از عضده توسط آن و موضع مذکور و آنرا و طرقت که با هم
 تقاطع نموده اند تقاطع صلیبی پس متصل کشیده اند بموضع که میان سبب و وسطی است و چون حرکت نمایند با هم متعلق و مجتمع میگرد
 و یکشده و تقبض میگرد و انتهای سبب را و اینها عضلات قوا البصر اند و عضلات ابتدا آنها بعینها فعل آنها انقباض و خیمه که و انقباض
 و گسترش و قوی که حرکت نماید هر یک از آنها متقابل یکدیگر میگرد و سبب بلکه فصل متصل شط قدام خضر و چون حرکت نماید قهقرا
 میگرد و اندک را پس چون ایست نماید آنرا عضله ای با هم که مذکور میگرد و بعد از این تمام میگرد و اندک انقباض که گسترش و
 عضله متصل بر سبب قدام ای با هم چون حرکت نماید قهقرا خمیده میگرد و اندک و چون با خضر حرکت نماید آنرا با تمام خمیده و نماید
 تا شرح عضل حرکت اصابع در آنکه عضلات محرکه اصابع بعضی آنها در کف است و بعضی بر ساعد و اگر مجتمع می بود تمامی آنها کف
 بر آینه ثقیل میگرد و سبب باری لحم آن چون دو کشت سبب است از آنها بر اصابع و غیر در دست و تا آنها طولا و دست حکم گردند باین
 که آمده است بسوی آنها از جمیع نواحی و او را آنها مستدیر قوی مخلوق کشیده اند و نزد افعال بعضی بعضی کشیده اند برای جود
 اشتغال بر عضو متحرک و جمیع عضلات با سبب اصابع موضوع بر ساعد اند و همچنین بجز آن بسوی اسفل پس از جمله عضلات با
 عضلی است که موضوع است در وسط ظاهر ساعد و دیده است از خنده که شرف بر سر عضده اسفل و فرود آمده است و چهار
 انگشت با تری که منبسط گرداند آنها را و اما عضلات که میل میدهند آنها را بسوی اسفل سه از آنها متصل اند بعضی آنها با بعضی در
 اینجا یکی از آنها دیده است در جزا وسط از سر عضده و چپ و پایین و در آینه آن و فرود آمده است تا بخضر و خضر و یکی از جمله دو
 عضله مشاهده که دو تا اند آنها را از آن فشا آن مرد و از اسفل و در آینه عضده است بسوی داخل و از کنار زنده اسفل است
 و فرود آمده و متصل بسوی وسطی و سبب کشیده و دومی آن مرد و که عضله سیریم است فشا آن از اعلی زنده اعلی است و فرود
 آمده است بطریق و تر بسوی ای با هم و نزد این عضل عضلی است که آن یکبار از دو عضل مذکور است از عضل تحریک رینگ فشا آن
 مرد و موضع وسط زنده اسفل است و از وسط آن دو میدارد ای با هم را از سبب اما عضلات با بعضی پس بعضی آنها بر ساعد
 است بعضی آنها در باطن کف و آنچه بر ساعد است عضل است بعضی آنها منضود فوق بعضی موضوع در وسط و اشرف آنها
 که اسفل است و فوشت از تحت متصل است با ستخوان زنده برای آنکه فعل آن اشرف است باید که محرز تر و محفوظ تر ماند

نیز وج کشیده است فصل آن هر دو از دو جانب اگر که چون کشیده شود که نه نایز مجری را چون منبسط گرداند راست
دارد مقدر و نایز کرد در آن یکی سمت و زوای که مدیده است از استخوانها و متصل گشته به ج و دیگر بر یک جهت
کشیده شود بطریق قهال اینسانه دارالت راست و چون ریه کشیده شود میل نماید آنرا بسوی خلف و اگر
کشیده شود یکی از آن هر دو میل میدهد آنرا بسوی خود اما تشریح فصل مقعده بدانکه فصل مقعده چهار اند بعضی از آنها عضلانی است
که لازم بدان و مخالف گوشت آنست کبدی که مخالف نموده است عضل شفته که نیز آن دشوار است و این قبض میباشد شرح
و مستحکم میدارد آنرا و نفوذ نمیدانند بهشت آن اقبای بر از در آن و عضله دیگر موضوع است و اخترازی و مالی آن
بقیاس بسوی سر که آن و گمان نموده اند که این را در طرفت متصل است طرف آن پنج قضیب با حقیقه و زوای آنست
مورب بالای جمیع و فایده آن کشیدن مقعده است بسوی بالا و خروج مقعده باستره آن حاصل گردد اما تشریح فصل دیگر که قه
نقیه فاکر فادال و جمیع جسم آن افخاذ بقاری آن نامند بدانکه اعظم عضلات قه عضله است که منبسط میگردد آنرا
و بعد از آن عضله است که منقبض گردد آنرا جهت اکثر افعال آن و حرکت منبسط و مضطرب است و جهت آنکه قیام
حاصل نمیکرد و مکرر منبسط و بعد از آن عضله منقبضه و در گرداننده و بعد از آن عضله نزدیک گرداننده و بعد از آن عضله بر یک
دوری و عضل باسطه مفصل قه بعضی از آنها عضل است که آن اعظم جمیع عضلات است و آن عضله است که پوشیده است
از استخوان عاده و در یک پیچیده است تمامی آن بر قه از داخل و پشت تا آنکه منتهی گشت بر کبه و برای لیف آن مبادی مختلفه
است لهذا افعال آن متنوع و بصنوف مختلفه است جهت آنکه بعضی لیف آن منشا آن بالاتر از آنست اند که آن میکشد
قه را بسوی بالاتر و منشا بعضی بالاتر از آنست بسیار و آن میکشد قه را بسوی بالا با میل بسوی الی و برای آنکه منشا
لیف بعضی آن از استخوان و در کت و آن منبسط میگردد اند قه را بر استقامت نیکو و بعضی عضل آن مجلل عضل و در کت نامی
از خلف و آنرا سه سر و در طرفت منشا این رؤس از غامر و در کت و برای معص و عضل لحمی از آنها است و یکی منشا
و اما آنچه بر دو طرف نخاع و موخر از سر قه متصل اند که چون منقبض گردد پکطرف و منبسط میگردد با میل بسوی آن و اگر منقبض گردد
هر دو طرف منبسط گردد بر استقامت و از آنها عضل است که منشا آن از نامی ظاهر استخوان غامر است و متصل گشته
با علای زاید کبری که آنرا اعظم طرف و ناظیر نامند و اندک کشیده است تا قدام و منبسط گشته با میل بسوی الی و دیگری مثل آن
و متصل گشته است و بالا با عضل زاید صغری پس منقبض گشته و فعل آن از آن صادر شده مگر آنکه بسط آن اندکست اما آن
بسیار و منشا آن از رفل استخوان و در کت با میل بسوی خلف و منبسط گشته با اندک میل بسوی خلف و میل میدهد آن را
میل نیکو بسوی الی اما عضل قه بعضی از آنها عضل است که قبض نمیدانند با اندک میل بسوی الی و الی الی این عضل است

طایفه غامر است از آنها عضل است که رویده است از اعظم

مستقیم که فرو آمده است از دو فشاکی از آن هر دو متصل است با غن من درم از عظم خاصه و آن متصل است بر اید مغزی
 انسید و عضلی از استخوان عاده متصل است با سفل زاید مغزی و عضله منته به جانب آن بر دو آب که با غن از کبری است
 و چهار روئیده است از غن قائم منقب بر استخوان خاصه است این منقب منیاید ساق را با غن با غن فخذ و اما عضله سفل منته
 آن بسوی داخل بعضی آنهاند کور شد در باب قبض و بسط و برای این نوع عضله است که روئیده است از عظم منته بطول
 رفته تا رسیده بر کبه و اما عضله سفل منته بسوی خارج دو عضله اند یکی از آن هر دو آمده است از استخوان عریض و اما
 عضله که حرکت میدهد فخذ را بطریق دیگر و خارج از آن هر دو عظم حشی و استخوان عاده است و دیگری خارج آن انسید
 و مورب رفته و ملحق می گردد با هم اتصال یافته نزد موضع غایر قریب بموضع زاید کبری هر یک از آن هر دو منته
 میگردانند فخذ را بجانب خود با اندک انقباض و اما تشریح عضل ساق و کبه بصیر را از منهل و سکون کاف فخذ با موعده و
 تا که بغایری از آن نامند از جمله عضلات حرکت که آن سه عضله اند که موضوعه پیش فخذ و بزرگترین عضلات منته و شان عضل آن
 انبساط است یکی از آنها حکم مضاعف دارد و آزاد و سر است که ابتدا انبوه است یکی از آنها از زاید کبری و دیگری
 از مقدم فخذ و آن دو طرف است یکی از آن هر دو لحمی متصل بر ضغه یعنی گرد اگر در آن پیش از آنکه بگردد و ترود دیگری فشا
 است و متصل بطرف انسید از دو طرف فخذ و اما دو تا، دیگری یکی از آن هر دو عضلی است که مذکور شد در قوا بعضی فخذ بعضی
 عضلی که روئیده است از استخوان خاصه و دیگری مبداء آن از زاید حشی است که در فخذ است این هر دو متصل و
 منته اند و عادت میگردان آن هر دو و تری عریض محیط بر ضغه رستخاکم کنده آن و ماتحت آن با استخوان پس متصل است
 با اول صف و منبسط میگردانند کبه را بکشیدن ساق برای بسط عضله است فشا آن متغایر عظم عاده است و منته میگرد
 که نشسته از جانب انسید از فخذ مورب پس التمام یافته بخیر معرق از املا ساق و منبسط میگردانند ساق را با میل بسوی
 انسید و عضل دیگری بعضی کتب تشریح مقابل آن دیده شده در جانب حشی مبداء آن از استخوان و کست مورب و جانب
 حشی تا آنکه می آید موضع معرق را و عضلی مورب تر از آن نیست و منبسط میگردانند با املا بسوی حشی و چون منبسط میگرد
 یکی از آن هر دو چنانکه مستقیم و اما عضلات قاعیه ساق بعضی آن عضله ضیفه طویل است فشا آن عظم خاصه و عا
 است قریب بپشت عضله با سبط داخله و از خارجی که در وسط خاصه است پس نفوذ منیاید مورب داخل به طرف
 رکبه پس بر زمینایه و منته میگردان بسوی نتوی که در موضع معرق از رکبه است و ملحق آن میگردان و آن جذب میسند
 ساق را بسوی بالا با میل تقدم بناچار بر سه عضله انسید حشی و وسطی است انسید و وسطی قبض منیاید با میل بسوی
 حشی و انسید قبض منیاید با میل بسوی انسید فشا آن از فاعده استخوان و کست پس بر زمینایه مورب عقب فخذ

تا اگر با تمام رسیده در موضع معرق از ساق در جانب الی و ملحق آن گشته و لون آن بایل نخبرست و غشا هر دو دیگر
 نیز فاعده عظم و گشت مکرر که هر دو میل میدهند بسوی اتصال با جزای معرق از جانب وحشی و در مفصل که عضله است که حکم
 مدفون دارد در محل عطف که فعل این مانند فعل وسطی است و بعضی گمان نموده اند که جزای ناشی از عضله با سینه مصافحه
 از اجزای ب است که قبض نماید که بر العبره و انگاه ماه منبت میگردد و متصل آن هر دو تری که ضربه نماید تری که
 را و اصل نماید بعضی که قریب است اما تری عضله مفصل قدم بدانکه از عضلات محکم که مفصل قدم بعضی میشوند قدم
 را و بعضی منقبض و است میگردانند قدم را اما عضله بر دارند و قدم بعضی عضله است عظیم موضع پیش قصبه نسبه آن جزو
 وحشی است از سر قصبه نسبه که چون بر روی میل نماید بسوی ساق و میگذرد از جانب ایهام و متصل میگردد بخبری که قریب
 با محل ایهام است و رسیدار قدم را بسوی بالا و دیگری روئیده است از سر وحشی و روئیده است از آن و تری که مفصل
 بخبری که قریب با محل منقبض است و میگذرد قدم را بسوی بالا و محاذی که مطبق نماید از عضله اول و باشد این بر بستن
 و استقامت و اما عضله منقبضه وحشی است این که غشا آن سرفه است و منقبض شده و میل نموده اند باطن مؤخر شانه
 لحمی روئیده است از آن هر دو تری که از اعظم تا است متصل گشته باشند آن قب و جذب نماید او بسوی خلف
 مورب بسوی وحشی و سبب ثبات قدم بر زمین اینست و معین این عضله است که غشا آن از سر وحشی است و رنگ آن
 با بجا است و منقبض میگردد و غشش آن بدون تری که بفرستد بسوی آن بلکه باقی میماند لحمی پس متصل میگردد به مؤخر عقب
 بالاء الصا که قبل است چون آن هر دو عضله را به و تر آن هر دو آفتی برسد و سبب میگرداند و از حرکت میماند قدم و
 عضله است که منقبض میگردد از آن دو و ترکی از آن منقبض میگردد از قدم را و دیگری منقبض میگردد از ایهام و اجتهاد که منشا
 آن از سر قصبه نسبه است جائه که ملاقات حشریه نموده و منقبض گشته در میان آن و منقبض بدو و گشته که از آن هر دو به
 متصل است از مفصل بر سینه فدام ایهام و این قریب باشد انقباض قدم و در دیگر عادات میگرداند از جزای این عضله که تجاوز
 نموده است او را و تر از دستاده و تری بسوی کعب اول از ایهام و منقبض گردانیده از امور تب الی و گاه میروید از حی
 از قاعده متصل میگردد یکی و عضله از عقبین و مفصل میگرداند از آن شکام محاذات باطن ساق و میروید و تری را که
 مستطیل شکل قدم است و منقبض میگردد و زیر آن نامی مانند عضله مفروضه باطن رحمت و منفعت این نیز مانند منفعت
 است و اما تری عضله اصابع میل بدانکه عضلات محکم که عضلات بعضی فو بعضی اند و اما عضلات بسیارند بعضی از آنها
 عضله است که غشا آن از سر قصبه وحشی است و فرود آمده کشیده بر آن و فرستاده و تری را که انقباض تمام قصبه بسوی دو و در
 قبض و سلی و بخبر و دیگری که میگذرد از آن منشا آن از عقب سر و چون برسد به تر منقسم گردد و در آن برود تری برای قبض و خنثی

و بسیار پیش میبرد و هر یک از آن دو قسم بونری که متصل میگردد و اشع بگیری و میگردد و یک و ترکشیده تا با هم
و مقصود میگردد اند از عضل سیوی که نشأت آن وحشی و طرف قصبه النسی است و فردی آید میان دو عصبه و میفرستد
به اندام برای انقباض قسم دوم و جزه را برای انقباض کعب اول از ابهام و این عضلات حرکت که اصابع اند و موضوعه بر ساق
و عقب آن و اما عضلات که موضوعه در کعب پا و آنند و عضله اند اکثر مشرین آنها زبان نموده اند و اول که میگردد حرکت
بدانها بسیار ساینده جالینوس است و آنها متصل پنج انگشتند به انگشتی و عضله از این بسیار و حرکت انقباض آنها
بدانها است رست قامت اگر حرکت نمایند با هم و یا با میل اگر حرکت نمایند یکی از آنها و از آنها عضل بر رست است برای
همه سببی که در عضل مخصوص با هم و خضر است برای قبض این عضلات مانع که یکدیگر اندکجه که چون آفتی بکلی رسد در
عمل بر آن که مخصوص هر یک آنها است فعل خاص ضعف عارض گردد و یا اگر متورم گردد بعضی از اینها و برای این سبب است که
دشوار میگردد انقباض بعضی اصابع قدم و در بعضی و این عضلات اصابع پنج عضل اند که موضوعه بالای قدم و از میان آنها است
که میل نمایند بسوی وحشی و پنج موضوعه زیر آنها میرسد هر یک آنها انگشتی که قریب است از شش انسی و میل میدهند از سوی
جانب انسی و این پنج پا و تا آنکه مخصوصه با هم و خضر بر قیاس مفت عضله اند که برای رختند و همچنین و عضله دیگر و بعضی عضلات
بدن پا عضله است و مفت عضله است چنانکه شنج الرئیس علیه الرحمه نوشته اند و اما شرح عروق و عوارب که شرمین نامند
بر آنکه شرايين جميع شرايين کبر ششین معبر و فتح یا قناته تحتانیه الف و نونست که بغاری یک جمده نامند و با هم عصبی یعنی
بافته شده اند از تارهای عصبی و مضاعف و دو طبقه و دو توکیا برد بگیری برای استحکام و محفوظه که روئیده اند از تجويف اسیر
قلب که محل روح حیوانیت و رفته اند بسیار اعضا و آنها را حس و حرکتی و نفسانیت و در جوف آنها روح بسیار و خون کم الطیفی
است و فایده خلقت آنها در بدن افاده حیات است بر ساینده روح حیوانه که عامل آنست بسیاری اعضا و دیگر آنکه نزدیک نمایند
قلب را ب حرکت شش اطالی و انقباضی خود بجز نسیم بارد خشک قلب بواسطه ریه و دفع هوای دخانه از آن گشته زیرا که چنانکه
جذب نسیم بارد و دفع بخار دخانه بواسطه تنفس از مجرای قف و الف میشود و همچنین از مجرای شرايين و جميع منافذ و سام علیه بدانی
و لیکن از مجرای نفس بریه اوضح مره است و بواسطه خفی و چون روح حیوانه در کمال حرارت است و ایم محتاج ب ترواج است بر سیدن نسیم
بار و بدان چون بدان رسیده فتنه گرم و متحرک میگردد و روح آنرا دفع نمایند و باز نسیم بارد بواسطه آن جذب میکنند چنانکه
قبل تر ذکر یافت و باعث استنشاق هوای بارد همین و لهذا حکمت بالغة حکیم علی الاطلاق جل شانه طری استنشاق نسیم
بار در امتداد و آفریده و شرايين را که آلات و مسالک آن روح اند و تو مملوق نمود برای آنکه حفاظت آن روح را زیاده نمایند
که اگر یکی آفتی رسد دیگری تا یم مقام حفاظت آن باشد و دیگر آنکه مواد تجويف آن اعتدال یافته و بدان برسد و شرايين که بر

آمده و در آن منتشر گرداند و آنرا شریان و ریدی نامند یک ثوابت حقه نسبت برید که یک تو است برای اینکه نرم و لطیف
مطابق باشد انقباض و منقباض را تا آنکه نفوذ نماید در کرب و اسط و به اصلاح هوا بقلب میرسد هر آنکه این
میرساند بدان و نیز از تمام آن خواص لطیف و در بیشتر ترشح نموده برید رسد برای تغذیه آن و لهذا آن شریان و ریدی غیر
عروق ما سازنا است و منبسط و منقبض نمائید و غایده و چسب بودن آن است که تا از حرارت روح و خون
حرکت اخلاط در آن متناهی نگردد که از حرکت باز ماند و در آنکه حرکت آنها بالذات است یا بالقدر یعنی تابع حرکت ریه است
اعتاد در شرح ریه مذکور خواهد شد و اینقدر قسری بودن آنها قوی است زیرا که آلت مسلک و مجری اند و آلت مجری را الحق
و بالذات حرکتی پیدا شده نخست آن تابع اصل و مثلاً و مبدأ و سالک و شئی مرکب نشده در آنست و وجه بودن روح بسیار
و خون لطیف یکی در تجویف آنها است که چون مخلوق برای اتصال روح بسیار اعضا بنا بر ذرات یافت روح و روح
بنا بر قوای جسمانی است و آن چیز بسیار لطیف است بدون مرکب و عاملی مناسب حافظ آن نمیتواند بصرافت ذات
خود با اعضا رسیده و از آن خون لطیف آنست چیزی از اخلاط نیست آنرا و لهذا اگر کرب خون کم لطیفی گشته و عروق حیوان
چنانچه بسیار اعضا میرسد و حیات بخش میکند و اگر در آن خون بسیاری میبود هر آنکه غالب می آمد بر روح و آنرا مخلوق
و مقهور خود و منغم می ساخت و اگر باده غالب بر مرکب باشد تا آنرا اسیر و جولان تواند فرمود و چون غایده خلقت
آورده رسیدن غذا است بهایر بدن در آن خون بسیار و روح جسمی کمی است و بدانکه چون شریان مخلوق از روح حیوان
و خون قلیل و لطیف است و آورده مخلوق از خون تنین و روح قلیل طبیعی است هرگاه خون شیرانه که مرکب روح حیوان است
تحلیل یابد و کمی کند از آورده استمداد و جذب میاید خون لطیف صافی را و آورده نیز افاده روح حیوان و شریان می نمایند
با اعتبار آنکه قوای و اطراف هر یک با لایف عضلانی بگیری اتصال دارند و بدلیل آنکه هرگاه شیرانه گشوده گردد که بنفشه و جمیع
خون که در آورده است مردف گردد و بالعکس نیز چون آورده گشوده شود یکی روح حیوان و خون شیرانه منفع گردد و حسب
آن پاک شود بایده است که اختلاف است در آنکه دم شریان نیز تصرف در تغذیه و تمییز افاده آن میاید باینکه دم
و ریدی را تقویت افاده آن می باشد و قول فاضل ربانی انقراط است که ذکر یافت و فضل طبیب البیونس بر نه است که
خون شیرانه با لطیف زیاده و نقصان نمی یابد از قدر لایق و باینکه عرض از امر منجمله و انواع استغرافات قویه و نزد استمداد
شدید که ناقص و زیاد میگرد و در شیخ الرئیس علی الرعمه و اکثری از متاخرین بر آنند که دم شیرانه حکم نبرد و غم دارد در انبات که
انکه آن افاده تغذیه و تمییز بسیار میاید و بدون افعال تغذیه و تمییز انضام و انعام نمی یابد و وجه آنکه اکثر شریانات از بطن
السر قلب روئیده اند از بطن ایمن آنست که بطن ایمن آن متوجه جذب خون صافی است از کبد رای تولید روح و تغذیه

قلب و بدانکه بعضی گفته اند که در سطح داخلی بقدر اصل شریان غشا از قوس ششینه و بکبر حسی پدید می آید و سطح
خارجی طبقه خارجی غشا و مجمل است و حجم شریان بسیار زیاد از حجم ورید یکدی که گفته اند بزرگ شریان نسبت به حجم ورید
زیاده چند است که بطریق خارج شش از طبقه باطنی پنج اند و بعضی گفته اند در اندرون شریان زیاد می باشد است منزه
و ندانند چون معرفت شریک شریان است و آن با عصاره زری بود لهذا بالا جمالی که می باید محقق نماید که شریان منزه
از قلب و رنده اند و چه قسم اند و قسم اول شریان ورید است که از تجویف ایتر قلب روئیده است و آن در شریان است
یکی از آنها بریه آمده است و لغت نام در مقدم آن یافته برای استنشاق سیرم دارد و رسانیدن خون جهت تغذیه آن از قلب
برای آنکه هر دو طریق غذا آوریه قلب است و از قلب میرسد غذا بریدنی باشد و بخورد و بطریق ترشح از مسام شریان و
اما شریان قسم نهم که بزرگتر است که ابر نامند و از سطح طریس او طلی نامیده و آن رگ است که سلوک مینماید در آن مع
از قلب سایر بدن و مشتق میگردد از آن جمیع شریان و یکدیگر و آن در کینه که بران نامند و بغاری شاه رگ در کین
در کین نامند که چون آن هر دو را بفشارند و بجای بریدن نخس منقطع میگردد و و ملاک میشود صاحب آن و مخوق که بفشار
خفه کرده شده نامند عبارت از شریان آن هر دو است و سیاه همین دو رگ حیوانات اگر خفه کرده پس دریده میخورند و در
ابتدای نبات از قلب دو شعبه شده و بزرگتر آن دو رگ گشته و متفرق در اجزای آن شده و شعبه دوم آن کوچکتر است و در
در اطن قلب در تجویف امین آن نموده و باقی از آن دو شعبه چون از قلب جدا گردید منقسم بدو قسم میگردد و یک قسم بزرگتر و این
برای آنکه از نزول بسوی اسافل قسم دوم که اصغر است اصعاد و ارتفاع بسوی اعلا نموده و وجه اکبر است برای آنکه از
است که متولا اعضا بسیار است از اعضا مادون قلب و قسم صاعد که از شریان صاعد نامند و قسمی از او طلی است نیز
منقسم بدو قسم میگردد و قسمی که بزرگتر است صعود مینماید بسوی لثه پس میرسد و بجای امین تا آنکه میرسد به جم خوتونه که در
آنجا است و در آنجا سه جزو میگردد و جزو از آنها را که دو شریان است نامند صعود مینماید از طرف راست و چپ
با و دایم که غایر اند و بعد از این مذکور خواهند گشت و قوس اند و در لغت نام و جزو سیم متفرق در قوس که اضلاع سینه
باشد و در اضلاع اول که برآمده است و فقرات شش اول از رقبه و در نواحی ترقوه تا آنکه میرسد بشانه و از آن گذشته
به رد دست می آید و اما قسم صغیر از دو قسم او طلی صاعد می آید بنا بر این بطور منقسم میگردد بدو قسم نامند و قسمت نام که بر
او طلی اما دو شریان است که هر یک از آن دو شریان نزد رسیدن با شش و رقبه دو قسم میگردد و قسمی که بایست مقدم قسمی که
مؤخر و قسم مقدم نیز منقسم بدو قسم میگردد و قسمی بطول میرود و بران میرسد و بعضی باطنی از فضلات فک اسفل و قسمی
بطول ظاهر و با میرود تا رتبه او از زمین بسوی قسم صغیر و از آن هر دو در یکدیگر بعد از آنکه یکدیگر را در آنها از خود

میگردد

شعبه‌های بسیاری بودی که راس و طاقات میبایست با هم اطراف قشر منی با اطراف قشر سیری و اما جز مؤخر پس تجزیه
 میکرد و بدو جزو یکی اصغر و دیگری اکبر اصغر آن هر دو بالا میرود اکثر آن بسوی عقب سر متفرق میکرد و غرضی که محیط است
 مفصل راس و بعضی آن متوجه میکرد بسوی قاعده مؤخر دماغ و داخل میکرد و در کوه عظمی که نزد زلالی است و اما جزو اکبر آن
 پس داخل میشود بطرف پیش سر از جانب داخل سوراخی که در عظم حجری است بسوی شبکه و منتهی میکرد و بنا به هم شبیه شبکه
 از آن حاصل میکرد و داخل شدن عروق و عروق و طبقات و طبقات بخوبی که ممکن نیست اخذ هر یک از آنها قشانه بدون
 الصفاق و ارتباط بعضی بعضی مانند شبکه و متفرق بجانب قدام و خلف و بین یکدیگر و متفرق میکرد و در شبکه پس مجتمع
 میکرد و حاصل میشود از آن نیز و چنانچه اول بود و متفرق میکرد و برای اعشانه و بالا میرود بسوی دماغ و متفرق میکرد
 و غشای قشری از لای پس در جرم دماغ بسوی بطون آن و صفاق بطون آن و اما شریان نازل از او پس آن میکند
 او را بطریق استقامت تا آنکه تکیه میکند بر فقره خامس زیرا که آن بمقابل سر قلب واقع است آنجا نرسد و برآمد که است
 بنزد تکیه گاهی و دعامه برای آنکه حاصل شود آن میان قلب و عظام صلب و مری و چون بدان موضع رسیدگی میکند از آن
 بطرف راس و تجاوز از آن نمیکند پس استقلال متعلق غشیه که نزد انتها حجب است میکند تا آنکه مضایقه و شکلی نماید از
 و این شریان نازل چون برسد فقره پنجم منحرف میشود و فرود می آید بسوی اسفل و متدکشیده بر صلب میکند تا آنکه برسد
 بعجز و چون بجای می رسد میکند و آن میکند در آن شعبه‌های کوچک باریک از خود که متفرق میکند و در دعامه
 از صدر رومی آید اطراف آن در قشریه و همچنین همیشه میبایست از آن شعبه هر فقره که مرور میباید آن که می آید بسوی پهن
 اضلاع و نخاع و چون بگذرد از صدر متفرق میکند از آن و شریان که می آید بسوی حجاب متفرق میکند در آن بجانب
 بین یکدیگر و بعد از آن پیدا میکند از آن و شریان که متفرق میکند در شعبه از آن در کبد و معده و طحال و بر می آید و جدا
 میکند از آن شعبه بسوی مثانه و می آید و میرود بعد از آن شریان که می آید بسوی جدا و که اطراف و گرد معده و دقاق و
 قولون است پس بعد از آن مفصل میکند از آن شریان صغیر بعضی از آنها مختص کرده چپ میکند و متفرق در لغاوه که در پشت
 و چیزی که محیط با است از حجاب و افاده حیات آنها مینماید و در شریان دیگر می آید بسوی هر دو کرده تا اینکه جذب نمایند
 هر دو کرده مایه‌ای که از آنها برای آنکه آن هر دو بسیار جذب مینماید از معده و اما سخن غیر نفی خالص را پس میگویند
 از آن دو شریان می آید بسوی انشین و آنکه می آید بسوی سیری از آن هر دو با و می آید همیشه فقط از آن که می آید بسوی کره سیری
 بلکه سب است که چنانچه غشای شریان که می آید بسوی خفیه سیری همان شریان که آمده است بسوی کرده سیری قشانه و آنکه آمده است
 بسوی خفیه منی غشای همیشه از شریان اعظم است و در ندرت صاحب سلب با شعبه از شریان که آمده است بسوی کرده است

پس بعد میگردد از آن شریان کبر شش را این چند و متفرق میگردند در بعد اول عروقی که اطراف معده مستقیم اند و غنچه متفرق
 و نخاع داخل میشود در سوراخهای فقرات و عروقی که می آیند بسوی هر دو خاصره و شریان دیگر از آن شراین بسوی پیشین می آیند
 و از جمله این زوج صغیری که منتهی میگردد بسوی قبل این زوج غیر زوجی است که ذکر کرده میشود بعد ازین و این در مردان و
 زنان مساویست مخلوط با و در میگردد پس آن شریان که چون میرسد باختر فقرات منقسم میگردد و با و ریدی که همراه او است
 بدو قسم منقسم میگردد در کتاب یونان بدین شکل و هر واحد از آن هر دو میرسد بطن عظمی و توجیه میگردد بسوی فخذین
 پیش از بانام رسیدن بفقذین میگردد و هر یک از آن هر دو را که میرود بطرف نشانه و بطرف ناف و با قسم
 ملاقات نمایند پیش ناف و ظاهر میگردد و در اجنه ظهوری بین و اما در مستطیلین با غنچه میگردد اطراف آن هر دو باقی میماند
 اصل و پنج آن هر دو یعنی در جنین ظاهر و نمایانند بسبب قوت حله آنها و در بزرگان غیر ظاهر و نمایان بسبب غلظت جلد
 ایشان پس متفرع میگردد از آن هر دو فردی چند و متفرق میگردد و عضلی که در استخوان مجز است و عرقه که می آید بسوی شانه
 منقسم میگردد در آن دو می آید اطراف آن بسوی قصبه با آن می آید بسوی رحم و این زوجی است صغیر و اما و شریانی که
 فرود آمده اند بسوی هر دو پا شکسته اند و فخذین بدو شعبه عظیم و حشی و انس و حشی آن نیز میل مانی میماند و از خود میگردد
 شعبه در عضلی که در آنجا اند پس فرود می آید و میل میکند از آنجا بسوی قدام شعبه کبری بن اسیام و ستبیه و بطرف بطوان میل
 میماند با آن و حال آنکه آن در اکثر اجزای پا است نفوذ میکند کشیده بزر شعبه و ریدی که بعد ازین مذکور خواهد شد و اما
 تشریح عروق غیر ضواری که آورده و عروق سواکن غیر متحرک نامند و آورده و نفع العت سکون و او دفع ترا و او ال مهلتین و با
 جمع و رید است اجسام مصبیه اند شبیه شراین مگر آنکه مضاعف و دو طبقه نیست بلکه یک طبقه و یکتو است مگر یک و رید
 که بسوی قلب رفته که آنرا و رید شریانی نامند بجهت مناسبت و مشابست شریان در دو طبقه بودن و آنها را حس و حرکت نیست
 یعنی ادراک و جهند ندارند و مجوفند و در جوف آنها خون بسیار و روح قلبی است فایده خلقت آنها آنست که استسقا
 و سیراب نمایند اعصارا برسانند خون کبدی که در جوف آنها است و عامل آنند زیرا که آلت و خادم کبد اند و همه را کسبه
 روئیده اند و فایده مصبیت آنها آنست که نرم و ملایم در العطاف و انحاء و انقباض و انبساط و صلب در انفصال و کسختن
 و تشعب شدن شعب کبیره و صغیره و وسیع و ضیق و دقیقه و شریه باشند و فایده یک طبقه بودن آنها آنست که در شریان
 و ریدی ذکر یافت که افاده تغذیه اعضا آریه و غیرا نمایند ترشح خون لطیف صانع ارشادات و فروات آنها و فایده آنکه
 حس و حرکت ندارند آنست که تا زمانی نگردد از گرمی خون و مدت اغلاط حاده لذا که جوف آنها است و عدم حرکت آنها
 بجهت آنست که محتاج بحرکت نیستند و فایده آنکه در آنها خون بسیار و روح قلبی است آنست که معایه و جد اول و مالک مجرای

خون در رگ و اندک رقیق و چسبی و روح حیوانه برای البقا حرارت جاری فرمودن خون را بسیار بحد و اندازه تغذیه
 تجربه فی است چون معرفت تشریح او در دقت زیاده با بعضی ضروری و از اعظم مطالب این فن است لهذا اولاً بطریق مختص
 ذکر می باید پس از آن مفصل تر بدانکه اولاً از کبد دو ورید روئیده است یکی از آنها یک نبض معررفه و بیشتر منفعت آن مذاب غذا
 است از کبد و این را باب نامند و دیگری از جانب کبد با بد و فایده آن رسانیدن غذا است از کبد بسیار بحد و این را
 نامند که اصل همه کبدی غیر مجبیه است از باب شعبهای بسیار یک شعری جدا گشته و مجده و معار سیده که با سایر اعضا
 نامند برای جذب غذای منقسم کیلوسی معدی یکبار برای منقسم کیلوسی و ابتدای این منقسم از سایر اعضا است چنانچه بیشتر در گرفت
 زیرا که در آنها نیز قوه اخیره است بنابر اسامی اقوال فایده بار یکی شعری بودن با سایر اعضا است که اجزاء لطیفه صافه کیلوسی را
 جذب نماید آسوده و کبد واقع نشود که اگر اجزاء غیر لطیفه صافه داخل آن شوند و نیز از آن با سایر اعضا حصول کبدی منفع میگردند
 نسوی حده و معارضه بر آنکه محضی دیگر غیر استهسان کبد و معایت و نیز بعضی آنها که متصل با معارضه با بقا عصبانیت حرم
 که قابل ضیق است ساعتی برنگشته و میگردند و قوه ای بزرگ بمقدار بقا کبد و مرغ از آنها با معارضه منفع میگردند
 در اسهال کبدی و قوه ای کوچک بسیار و علامت آنکه از کبد است نه از امعاء از عصاره دیگر و خون مجده است که
 حرم معارضه عصبانیت اندک می و حرم کبد لحمی است و عضوی دیگر لحمی سوای کبد بدن مجراند و در آب که اخته میگرد پس از
 اجزاء کبد است و دیگر آنکه از علامت آن ابله است و برودی مرض ملاک میگرد و اجوف منشعب گشته بعضی از شعب آن
 و نفس کبد متفرق میگرد و برای تغذیه و باقی بودن آن در منشعب بدو منشعب یک شعبه آن صاعد بطرف بالا میگرد و منشعب
 اعلا بدن میشود برای تغذیه آنها و شعبه دوم با بطا بطرف اسفل و این نیز منشعب گشته بعضی شعب آن میل باطلای بدن و
 بعضی شعب آن بطرف اسفل و این شعبها تا رسیدن بانتهای افاضی بدن بکبار رسم میگردند و هر چند اقرب میباشند
 که کبد است چنانچه او سع اند و هر چند دور تر میگردند باز کمتر میشوند تا بانتهای که بعروق شعریه تمام میشوند و اول که قریب
 یکبار و او سع اند آنها را جداول آورده نامند و دوم یعنی بعد از آنرا که اندک دور تر و باز کمترند سوائه جداول گویند و
 سیوم یعنی بعد از آنها که از آن دور تر و باز کمترند و از سوائه نامند و چهارم که در انتها و بسیار دور تر و باز کمترند
 عروق شعریه خوانند و او ائل نمیزد نه درختند و بعد از آنها شعبها و شاخهای کبار و بعد از آنها شاخها و شعبهای صغیر
 و بعد از آنها شاخها و ریشهای بسیار باریک در اطراف اشجار واقع اند و نیز اولاً از اجوف و شاخ روئیده برگزیده و
 مثانه می آید جهت دفع مائیت از کبد و تغذیه آن محدود و این دو شاخ بطا لعین نامند جهت آنکه بازطالع شده اند و در
 تشریح کرده است الله تعالی تفصیل آن خواهد آمد اما بان آن مفصل تر بدانکه باب اولاً عصاره کبدی و طریقت نمایان در

توشه مانند درمی آید پس چون قریب تر قوه رسید منتجب میکرد و از آن دو شعبه منقسم میکرد و هر شعبه بسوی ناحیه تر قوه و چون
دور تر گردید میکرد و هر شعبه از آنها دو شعبه یک شعبه از هر یک از آن هر دو منقسم میکرد و هر دو در می آید بطرف قعر از جانب راست
و چپ تا اینکه منتهی میکرد و بجزئی میکند از آن شعبه چند که متفرق میکردند میان اصلاص و ملاقات میانند افواه و در میان
آنها افواه عود و منتهی متفرق و در آن در روز میانند از آنها ملاقات از آن شعبه بسوی عضل که برآمده است از سینه و چون
بجزئی رسید ظاهر میکرد و پاره از آنها بسوی عضل متر که محرکه کتف و متفرق میکرد در آنها ملاقات از اول میانند بریز
عضل سینه و متفرق میکرد در آنها از آنها شعبه و اواخر آنها متصل میکرد و باغیر اصابع از درید مجزئی که غنچه پیکر
میکرد و اما باقی هر یک از آنها هر دو که مجزئ است هر فرد آن پنج شعبه میکرد و یک شعبه آن متفرق میکرد و سینه برای
افاده تغذیه اصلاص اربعه علیا و شعبه دوم آن برای افاده تغذیه موضع هر دو کتف و شعبه سوم آن بطرف عضل قاع
و غنچه میرود برای افاده تغذیه آن شعبه چهارم آن در غنچه های شش کانه علیا و نفوذ نمایند برای تغذیه آنها و از آنها کشته
بسوی سرمی آید و شعبه پنجم که از همه عظیم تر است می آید بجانب فقرات ابط از هر جانب متفرق میکرد و بجا فرج اول
آنها متفرق میکرد و در عضل که بر قعر است که عضل محرک کتف است و فرج دوم منتشر میکرد و در لحم و خوشه می توشه و
صفاته که در ابط است فرج سوم آنها فرو می آید که کشته از جانب سینه بجانب مراق و فرج چهارم که از همه عظیم تر است
منقسم میکرد و بجا فرج چهارم منتشر میکرد و در عضل که در غنچه کتف است و فرج دوم در عضل کپره که در ابط است و فرج سوم
که از همه عظیم تر است میگذرد بر عضله و جانب است می آید و این را ابطی نامند و متفرق میکرد و بعضی از آن شعبه شریه در ابط
غشیه منصفه صدر و ابط غلاف و لحم خود که بر برای تغذیه آنها و اختصاص هر چهارم باین ساعد بجهت است و فایده
بودن این شعبه شریه آنست که خواص غلیظه در آنها دخول و نفوذ نمایند و طبع چهارم در میان عروق عظیم ماعده با این
عروق منتجب میکرد و شعبه نزد حصول تیرب نسبتین تا نهایت رسیدن بر کس و آنچه باقی میانند از انشا الله
آن شعبه کشته می آید و در آن شعبه بسیاری جهت آنکه آن عروق و لا صعود نمایند بجانب غنچه و پیش از آنکه بگذرد
از آن منقسم میکرد و بدو قسم یک از آن هر دو قسم را و داج ظاهر نامند و قسم دومی را و داج غایب و داج ظاهر منقسم میکرد و
همان وقت که صعود نمود از تر قوه بدو قسم قسم اول میرود بجانب قدام و بسوی یک جانب قسم دوم و لا بجانب
قدام میرود و باین می آید پس بالا میرود تا نایا از تر قوه و گرد تر قوه میکند و باستنداره پس بالا میرود بطرف ظاهر رقبه
تا آنکه ملحق بقسم اول میگردد و مختلط با آن میشود پس جدا میگردد از آن و در مجزئ کتف بطرف غرض میرود پس نزد مقامی ترقون
در موضع غایر با هم ملاقات میانند و فرج دوم میرود بطرف غنچه و با هم ملاقات میفرمایند این هر دو جز بعد از آن

و متفرع میگردد از این دو زوج شعبه کبوتریه برای تقویت حرکت و لیکن گاه متفرع میگردد از این زوج دوم تخمین در حلقه فرو می آید
 آورده شده محسوسه که مرآت قدر است سایر اینها غیر محسوسه اند یکی از آن ثلث محسوسه صاحب فکر کشیده میشود که گفت و
 این عروق کتفی نامند و قیال از آنست و دیگر بر وجه کتفی اند و پسیده آن بر کتف با هم و لیکن یک از آن هر دو که
 منحصر است تا مایه میماند و تجاوز از آن نمی نماید بلکه متفرع در آن میگردد و دوم از آن هر دو که مقدم است تا مایه میماند و تا سر
 عضه رسیده متفرع میگردد و در اینجا اما کتفی تجاوز از هر دو نموده تا بانه است دست میرسد و اما دواج ظاهر بعد از آنکه هر دو
 و در آن با هم منقسم میگردد بدو قسم قسمی از آن بطرف باطن میرود و متفرع میگردد شعبه صفار و متفرع میشود در رگ باطنی و
 شعبه کباب و عظم از آن شعبه صفار و متفرع میگردد در رگ اسفل و از هر دو منف شعبه اجزای چند متفرع میگردد و
 گردان در آن و در ظاهر از اجزای بعضی موضوع آنجا و جزو دوم ظاهر میگردد و متفرع میگردد در موضع که قریب به سمت
 و در هر دو گوش و اما دواج غایب از مریست صعود می نماید با آن مستقیم میگردد از خود در مسلك آن شعبه ای چند که
 مختلط میگردد با شعبه ای که آمد و انداز دواج ظاهر و قسم میگردد و یکی آنها در مری و حنجره و جمیع اجزای بعضی غایب و نفوذ می نماید
 آنرا آن تا منتهای درز لای و متفرع میگردد و اینجا از آن فرو می چند که متفرع میگردد در اعضا که میان قاعه اول و ثانیه اند
 و می آید از آن عروق شری تا نزد مفصل سر و گردن و متفرع میگردد از آن فرو می چند که می آیند بغشاء مجلل محف و بقای
 مجمل محف و فرو میروند آنجا در محف و با آن بعد فرستادن این فرو می نمایند در جوف محف در منتهای درز لای و
 متفرع میگردد از آن شعبی چند در هر غشاء دماغ برای تغذیه آنها و ربط غشاء سلب بگری که در او است و بالای
 او است پس بر می آید و در اصل مجاب مجلل محف میگردد و برای تغذیه آن پس نزول می نماید از غشاء رقیق بسوی دماغ و متفرع در
 آن میگردد و مانند تفرع عروق ضواریب و مستحکم میگردد و نامی آنها را مانند طی و چیده که صفای تخمین ضخیم بگری و میرساند آنها
 بموضع وسیع که عبارت از فضا است که منصب میگردد بسوی آن خون و مجتمع میگردد در آن پس متفرع میگردد در مایه
 طاقین که معصوم نیز نامند و چون این شعب سیلن اوسط از دماغ قریب گردند محتاج میشود که بگردند عروق که با آنها که مفصل
 مذکور نمایند از معصوم بگری که منشعب شده اند از آن خون بسیاری کشیده میشود و میروند از بطن اوسط بسوی دماغ و بطن
 و نیز ملاقات می نمایند بعروق ضواریب که صعود نموده اند آنجا و منتهی میگردد و غشاء معصوم و شبکه شبیه و آتش که آورده
 بدین اما کتفی از آن که قیال نامند کبر قاف و سکون با اثناة تحتانیة دفع فاو الف و لام که متفرع کفباله یونان است که
 معنی پادشاه عظیم است چون این دکن از عروق عظیمه شریعه تعلق بسر دارد که از اعضای رئیس شریفه پادشاه پادشاه
 عظیم است در بدن برای اعطای و شمول تصرف آن در حرکت که سر نموده از بدن از تحت تصرف آن بدون نسبت و لهذا

مستحق بدان نموده اند پس اول شعبی که متفرق میگردد از آن چون محاذی غصده رسید شعبی است که متفرق میگردد در جلده
اجزاء اطراف آن از غصده پس قریب آن از مفصل هر منقسم میگردد از قسم اول را جمل الذراع نامند و آن ششیده است
بر خط هر زنده اعلی پس میل نموده است بسوی جوشی مایل کعبه زنده اسفل و متفرق گشته است در اسافل اجزاء جوشی از راس
و قسم دوم از آن هر سه متوجه گشته است بسوی مثل عطف مرفق و خط هر سه بعد از مخلوط با آن گشته است شعبه اعلی متوجه
میگردد از آن هر دو عرق اکمل و قسم سیوم یعنی قزو میرود و در عطف مخلوط شعبه از اعلی نیز میگردد و اما اعلی اول چیزی که متفرق
میگردد از آن چنانچه است که بعضی میرود در غصده و متفرق میگردد و غصده که آنجا است و فایده میگردد و از آن شعبه از آن که
میرسد بعد و چون رسید با اعلی قریب مفصل مرفق منقسم بدو قسم میگردد یک قسم میل کباب یعنی منباید و مفصل میگردد
شعبه که بجانب عطف رفته است از فعالیت در محاذی آن اندک پس بعد از یک در متفرق و پوشیده میگردد و یک از آن سر و تا آنکه
میرسد بخضر و بنصر و نصف و اعلی پس هر نفع میگردد و در آن منقسم میگردد و با جز آن خارجی است که معاسر است و نسبت
قسم دوم از آن قسم اعلی متفرق میگردد و در وسط کباب فرغ اول آن منقسم میگردد و در اسافل ساعد تا سطح فرغ دوم
بالای انقسام اول منقسم میگردد و باقسام آن و فرغ سیوم نیز همچین در وسط ساعد منقسم میگردد و فرغ چهارم که فرغ
همه است ظاهر میگردد و بالا میرود و بنصر است از خود فرعی را که منقسم میگردد و با شعبه از فعالیت میگیرد و از سر و اعلی و باقی
آن باسلیق است و آن نیز غور یعنی منباید و در کمال ابتدا می نماید از آنسی و بالا میرود و در کمال پس از آن با شعبه
و متفرق بدو فرغ میگردد بصورت حرف لام که یونانی پس میگردد و در اجزاء هر دو نیز از آن لطف زنده اند و میرود و نسبت
رأس و متفرق میگردد و در خلف ابهام و فیما بین آن و میان سبابه و در سبابه جزو اسفل از آن می آید بسوی طرف زنده
و متفرق بدو فرغ میگردد و فرعی از آن متوجه بسوی موضع که میان اعلی و سبابه است میگردد و مفصل شعبه از عرق که در
سبابه آمده است از اجزاء اعلا شده و متحد با آن گشته یکت شده است و میرود و فرغ دیگر از آن که پسینم آمده
متفرق میگردد و فیما بین اعلی و بنصر و متداد می یابد سیومی آن بسوی خضر و بنصر و نسبت این فرغ منقسم میگردد و در میان
و اما شرح اجوف نازل بدانکه این اجوف نازل اول فرعی که متفرق میگردد از آن منکح طلوع و بر آمدن از کعبه و نسبت
رسیدن و مکی نمودن بصلب شعب شعریه است که می آید بسوی افایف کرده و نسبت است و نسبت است و نسبت است
و متفرق در آنها میگردد برای افاده تعذیه آنها پس بعد از آن هر یک میگردد و از آن عرق عظیمی که می آید کباب و نسبت
و متفرق میگردد و نیز عروق شعریه که متفرق میگردند در افایف کرده و نسبت است و نسبت است و نسبت است
متفرق میگردد و از آن و عروق عظیم که آن هر دو رابط العین نامند و متوجه میشوند بسوی برده کرده برای تعذیه و نسبت است

زیرا که کرده جذب نماید از آن هر دو غذای خود را که مایه دم است و کما و منشعب میگرداند از این طالعین عروق که
می آید به چند سیری مردان و زنان بخوبی که پان نموده شده در شرائین و فرو نمیکند از چیزی در این بدن در آنکه متفرع میگردد بعد از این
عروق و متوابع میگردند بسوی انشعاب و عروق که می آید بسوی سیری میگردند همیشه شعبه از این بدن در طالعین و با است که پاشند
بعض مردم هر یک از اینها نشأ از آن و آنکه می آید بجانب می پس اتفاق میگردد مراد از بذرت آنکه شعبه از این بدن
طالعین اخذ نماید و سبب اکثر احوال آن این است که مخلوط با آن میگردند و عروق که می آید از انشعاب از کرده در آن مجرای
است که نفع می آید در آن بینی و سفید میگردند بعد از سرخ بودن برای کثرت معاطف عروق آن و استعدادت
آنچه می آید از این اصل و اکثر این عروق غایب میگردند و تنبیه و غنی رحم چنانچه در عروق خوارب گرفتار
شعبه از اجوف که گفته کرده است بر عظام صلب آنکه منتهی شده است به هر دو پا بسته نموده است از اجوف نازل و متوابع
آنکه گشته و متفرع شده از آن نزد هر فرد و داخل آن فقره گشته و متفرق شده و عضلی که موضوع است نزد آن پس متفرق
گشته است عروق که آمده است بخا صریح و منتهی گشته بسوی عضل بطن پس عروق که داخل گشته و ثقب قمار بسوی کاع
پس چون منتهی گشت بسوی آخرها منقسم بدو قسم میگردد و در هر یک از دیگری راست و چپ تا آنکه برسد هر یک از آنها
به افقه و منشعب میگردند در هر یک بعد و مانند آن نفع از طبقة طبقه اول فصد من و ظاهر آن هر دو نماید و طبقة دوم شعبه آن
و منقسم و طبقة بعضی اسافل اجزا اصفاق نموده و متفرق میگردد در آن طبقة سیم متفرق گشته است و عضلی که بر
استخوان مجریست طبقة چهارم متفرق گشته است و عضل مقعد و ظاهر عروق طبقة پنجم متوابع گشته بسوی غنی رحم زنان
متفرق در آن گشته و در عضوی که متصل است با آن بسوی شایه منقسم گشته آنچه متوابع نشانه شده بدو قسم قسمی متفرق در نشانه
گشته و قسمی متوابع آن شده و این قسم مردان بسیار بزرگست برای مکان قصبه و در زنان صغیر طبقة ششم متوابع
گشته بسوی عضل که موضوع است بر استخوان عظامه طبقة ششم صعود نموده بسوی عضل که رفته است در استقامت بدن بر
بطن و این عروق صعود نموده باطراف عروق که گفته شده آنها که اریافته اند از صدر بسوی اراق بطن و خارج گشته از اصل
آن عروق که آمده اند بر رحم از اجواب و متفرق گشته اند از آن عروق صاعد بسوی پستان برای آنکه مشارکت با بد آن رحم و
طبقة ششم می آید بطرف قبل مردان و زنان هر یک طبقة نهم می آید بجانب عضل بطن فقه و متفرق در آن میگردد و طبقة دهم از اینها
نخاعه صلب بر آمده و با غنی منقسم میگردند بر اطراف عروق که مسخر فرود آمده اند مخصوص از ناحیه من و مجموع آنها یک عروق
منقسم گشته بسوی عضل استین می آید و آنچه باقی مانده از اینها می آید بسوی فقه و متفرع و منشعب در آن میگردد و فروع و غنی چند
یکی از آنها منقسم میگردند و عضلی که بر مقدم فقه است و غنی میگردند عضل اسفل و اسی آن بعضی فرود رفته و بسیار دیگر از آن

متفرق میگردد در عمق فخذ و آنچه باقی میماند بعد از این تمامی منقسم میگردد و منقسم محلول و مفصل را که قبلی بسوی سه شعبه
 پس و حشی آن کشیده میشود بر قصبه صغری بسوی مفصل کعبه اوسط آن کشیده میشود بر محل انسی و موضع دوتای کشتن را که
 و فرود می آید و یکبار در شعبه مفصل باطن ساق و شعبه دیگر در شعبه و غاب میگردد و از آن میرود در عضوی که در محل است
 از اجزاء ساق و در ویم آن می آید بسوی پانزدهمین شعبه کشیده شده بسوی مقدم پا و مختلط میگردد و شعبه از حشی مذکور به سیم
 که انسی است میل مینماید بسوی موضع معرق از ساق پس کشیده میشود بسوی کعبه و بسوی طرف متحد قصبه عظمی و فرود می آید
 بسوی انسی مقدم و این راعرق صافن نامند و این هر سه فی الحقیقه چهار عرقند و حشی که می آید طرف قدم از ناحیه قصبه صغری
 و در انسی یکی از آنها بالای قدم میرود و متفرق میگردد در اما ناحیه سفرد و ویم مختلط شعبه حشی از سیم انسی مذکور میگردد
 و متفرق در اجزاء اسفل میشود و اما تشریح غش کبرئین و فتح شین مجتبین و الف مد و در جمیع آن غشیه است و بغاری برده
 مانند جسم عصبانی منتج یافته شده از الیاف عصبی یا ریاطی یا بر دو با هم و حق عرض مدیم الحرح که در نفس حق و باقیل حشی و در زنگ
 ملائمت شبیه عصب است و بدانکه وجه عصبانیت آن آنست که در اعصاب ذکر یافت که نرم و لطیف و در انحاء و انعطاف
 مسک و قابل جمیع اشکال و هیأت باشد و جبرقت آن آنست که هیئت اعضا مذکور بر آن پیچیده شده است تغییر نمیدد
 از تمام آن تواند که ارواح و غذا در آن نفوذ و ترشح نمایند و فضول متولد در آنها منفع گردد و وجه مدیم الحرح که بودن آن
 آنست که تا محسوسا کن و برقرار خود ماند و توشش و اضطراب در آن وارد نکرد و زیرا که حرکت اکثر اعضا مانند دماغ و
 نخاع و کبد و معده و غیره باعث فساد و اختلال بسیاری است و وجه حس قلیل آن برای ادراک آفات و دفع مضرها
 است از خود و بدانکه غشیه متولد در اعضا کلیه منقسم به سیم اندک قسم منتج از لیف عصبی است فقط مانند غش
 مجلل نخاع که انتاج آن از رابطات سه وجه از اطراف عظم نخاع است و ویم منتج از لیف رابط فقط است مانند غش
 مجلل دماغ که انتاج آن از رابطات روده از اطراف عظم نخاع است سیوم منتج از لیف عصبی و لیف باطنی هر دو است
 مانند سایر غشیه و بدانکه جمیع غشیه صاحب حس نیستند بلکه بعضی مطلقا حس ندارند مانند غش مجلل دماغ بجهت آنکه مولف از لیف رابط است
 و رابط حس نیست و بعضی صاحب حس بسیارند مانند غش مجلل نخاع بجهت آنکه مولف از لیف عصب فقط است و عصب صاحب حس است
 بعضی بین این قلیل الحس اند مانند سایر غشیه بدیهه بجهت آنکه تالیفات از برود است فایده خلقت آن را بدین بسیار است از
 آنچه نیست که پوشیده اعضا را نگاه دارد و آنها را از وصول آفات برساند و از خارج درجه از داخل مانند کل غشیه خارجیه
 و دیگر آنکه حفظ هیأت و شکل اعضا که پوشیده است بدانها نماید مانند غش دماغ و نخاع و دیگر آنکه مانع حصول مضر معقوس
 باشد مانند غش آری و امعاء و معده و غیره و نیز از فواید خلقت غشیه آنست که عضوی را بر عضوی مربوط سازد و آنکه گره است

و دیگر آنکه تا واسطه باشد میان عضو صلب و لیس تا از هم تمیز نگردد مانند غشیه دماغ و دیگر آنکه تا آورده و شرا بین آن
منتج گردد برای فاده تغذیه و تمیز و حیات و در این غیریه مانند غشاء ششمی و غیر آن و دیگر آنکه جلوده و مانع باشد از ورود
انجروه و اخذ و اخلاط فاسده غذایه با اعضا و ریه شریفه و غیره و قرار گرفتن آنست جمیع اجزاء معصوم را مانند غشاء عکسویه محب
ما بین بطون دماغ و مجلل آن و مجلل نخاع و منصب آن و حجاب عاجز صدر و حجاب بافرغنا که حجاب عاجز ما بین مری و جگر است
که فیما بین اعضا تنفس است که ریه و قلب باشد و اعضا غذا که مری و معدده و معبا باشند و انشاء الله تعالی بتفصیل در بیان
لما مضی خواهد آمد و دیگر آنکه حفظ ارواح و حرارت غریزه و قوی نماید و مانع اندازد از تحلیل آنها و برسد آنها را با اعضا بتدریج تا
غشیه داخلیه و دیگر آنکه اعضا عمده الحس را باعث افاده حس باشد مانند جگر و ریه و سپرز و کرده و غیره و اما تشریح لحم
نفع لام و سکون عا مهمل و سیم که جمیع آن لحوم است و بفارسی گوشت نامند متولد میگردد از متین خون غلیظ یعنی ماده تکون
آن است فاعل انعقاد آن حرارت و بسبب تحلیل طبوبات مایه آن و تغلیظ و انعقاد باقی و رنگ آن سرخ است و رنگ ماده
آن که خونسف فایده بودن آن در بدن تخمین و گرم نگاه داشتن اعضا است بالذات با اجتماع حرارت در بدن
خود و حفظ آن از تفرق و آفتی و آنکه وطا و سپاه باشد برای دفع آفات از اعضا از قبیل صدمات و سقطات و ضربات خارجی
ملاقات صلب بالیس و حفظ شکل حسن و مبار درونی و نرم و ملایم داشتن بشیره و اعضا و سرو مانع آمدن از آنکه عروق و
اعصاب غشیه و غیره با که بر عظام کشیده شده اند بر هم افتد و در هم پیچیده گردند یعنی در خلل و فرج آن در آمده و ملو ساختن مانع
آید از امور مذکوره در همین حرکات و صدمات منع نمودن نفوذ و نفوذ حرارت و برودت خارجی بسوی باطن مانند سیاه
غشیه و دیگر آنکه در موضع لحم با غلبه اتصال از صاحب حس است تا آنکه مدد بکند رساند و مانع از حس است بدینجهت
اکثر آن صاحب حس اند و قلیلی با حس ریز که اکثر صلب بدن اتصال با گوشت دارد و قلیلی با اتصال صلب با استخوان است
به واسطه گوشت مانند راس و سر و فاصل دشت دشت با فایده تعلیل حس آن خلیفه معین جابج بودن در
احساس بوقوع آفت بکلیه است چنانکه در یافت و سبب حس آن است اتصال افعال لطیفه حس است و آن نه
بالذات ریزه بالذات حس صلب است و غیر آن بر عضو می باشد حس ندارد مگر بالعرض به واسطه عصب الیاف
و اما تشریح ششم نفع ششم سکون عا مهمل و سیم که جمیع آن لحوم است و بفارسی گوشت نامند جمیع آن شحم آمده و جمعی است سفید و رغایت
نرمی متولد از نامرسم و دوسوم فاعل انعقاد آن برودت مجده و فایده است و لذت بیشتر غشیه و اعضا
عصبانیه تولید و ایجاد می نمایند برای برودت مزاج آنکه ماده لطیف و سیم چرب از مایه خون چون برسد با اعضا
سبب برودت مزاج آنها می گردد و عده میگرد و در چون حرارت بدانها برسد که از خسته میگردد و در نهایت آن اعضا

تر و چرب تازه داشتن عضو است که مجاور و متصل به است تا آنکه از حرکات مستحکم محله رطوبات مانده از حرکات محفوظ
 در و در بدن آنها رسانده و نگذارد که جفاف و پسر ضعیف و لاغری بدینا عارض گردد و از حرکات بازمانده و اما جلد کبر
 جسم و سکون طام و دال ممل که بغاری پوست نامند و جمیع آن مبلور آمده جسمی است عصبانی یعنی شبیه عصب است
 رنگ سفیدی و نرمی و ملائمت قابل التواء انحناء و بعضی بسط و تشنج و در سترغ و صلب در انفصال بودن و باقی شده
 است از شطایبای عصبی معتدل الانساج در رقت و صفاقت و نازکی و ضحاکت تا آنکه در غایت تکمیل و رفاقت باشد
 بجدی که بتواند جمیع حرارت در باطن خود نماید مطلقا و نه در غایت صفاقت و ضحاکت و ملائمت باشد بجدی که نتواند
 به اجزای و ادخا از مسامات او بپردازد و آینه و فضلات داخلیه و مجتمعه تحت آن بعرق و حرک و مواد امثال اینها منفع
 گردند تا باعث خفت و سبکی اعضاء و دفع عمل شود و مبلط ظاهر بدن نسبت به غشیه باطنیه ضعیفتر و ضخیمتر است چنانچه
 آنکه در اینها حرارت و پوست و رطوبت و جمیع آفات خارجیه است و اندک استلزم صفاقت و ملائمت زیاده است
 از غشیه داخلیه و آنرا حس بسیار است بجهت عصبانیت و انساج آن از شطایبای عصبانی که کثیره الحس اند و در آنها
 منافذ ضعیفه بسیار است که سام نامند و فایده خلقت آن در بدن چند امر است یکی آنکه سائر و حافظ و لباسی باشد
 از برای کل بدن از رسیدن و تضرر گشتن از جمیع آفات خارجیه چنانچه ذکر یافت و دیگر آنکه منتج گردند در آن عرق
 شریه و اعصاب برای افاده حیات و تغذیه و تمییز حس و حرکت و دیگر آنکه از سام آن نسیم بار و لطیف مستنش
 گردد و باعث ترویج حرارت غریزی و روح حیوانه شود چنانچه ذکر یافت و فایده کثرت حس آن آنست که بموصول اندک
 سوء مزاجی و انحراف و افقی و از بی چه از داخل و چه از خارج برودی شاعر آگاه گردد و کجاست شکر رساند و این طبیعت
 مدبره که نایب نفس حیوانیه است و نفس حیوانیه نایب نفس ناطقه است رساند تا در تارک در آید و منفع گردد
 بهر نحو که انسب و الحق دانسته و بداند که چنانچه پیشتر ذکر یافت در بحث اعضاء که معتدترین اعضاء جلد است یعنی کیفیات
 اربعه در آن مساویند و کجاست لمس در می یابند اعتدالات و انحرافات سایر اعضاء را از مزاج اصلی خود مانند سرکه ابرو
 اعضاء است که در حال انحراف برسدن کمی بر آن و گرم شدن آنرا سبب آن در یابند که گرم گشته و همچنین عین
 میسر می آید که مبلد آنرا خشک و جوش در یابند همچنین قلب که کمترین اعضاء است در حال انحراف بیرون است از طبع جلد
 موصوفه آن در یابند کیفیت آنرا از غشیه نیز همچون سایر اعضاء را و اعضاء جمیع مبلط ظاهر بدن مبلط کثرت است خصوص مبلط
 سرانگشت سبب و بداند که فایده سام آن همان چیزیست که ذکر یافت از اندفاع فضول داخلیه و اجزای و ادخا که
 ماده عرق و وسخ و شریه و استنشاق نسیم بار و داخل و دفع آن بخارج و بداند که جمیع اعضاء در صفاقت و حریت

و ضحمت و منافذ و مسام متناهی نیستند بلکه بعضی زیاده و بعضی کمتر و بعضی
 صاحب موی و بعضی بی موی و بنا بر این ظاهر است و بیان مفرد یا مرکب بودن آن و اختلاف احوال در آن و محبت بعضی
 ذکر یافت و مفرد بودن آن اولی است جمیع تصدیق تعریف اعضا مفرد و بر آن و اما تشریح شعر نفع شین معجزه و سکون
 در اعصاب که بفارسی موی مانند جمیع آن شود و شمار آمده جسمی است متولد از ماده بخاریه و غایبه منفصل از غلظت بایر حرارت
 در آن که چون صاف مسام بدن کردند به آنها رسند و رطوبت آنها تحلیل رود بخار و بخرآه و غایبه متولد از ناپیت و
 هوایت و ناپیت و از ضیعت آن صعود نموده از منافذ و مسام هر آنی که جزو ناری و هوایه و ماله آن تحلیل رود و زایل
 کردند مگر قدری قلیلی که عاقل و مرکب است و صورت جزو از ضیعت آن شکل موی و دایم از باطن موی در رسد و در طول آن بفرز
 و از نخبه است و در امرها اشخاص و اسنات مردمی در سنان که در آنها انجروه و اوخته و مینه بسیار است و مسام آنها
 وسیع و قوه دفعه آنها قوی موی بدن آنها بسیار و غلیظ و بلند و سیاه باشد و در امرها که حرارت و پس و تکلیف بر
 مسام عاید است غالب باشد مانند حیثیان که موی آنها پیچیده و سیاه و خشک باشد و بسیار بلند نمیکرد و در امرها که
 بدانها برودت و رطوبت و ضعف غالب باشد مانند اکثر بلدان بارده و رطبه از قلیم خیم و ششم مانند اهل فرنگ و
 سقاه و کرستان و چین و غیره و مردم سفید پوست بسیار از مردوزن موی آنها باریک و ضعیف و بیگون باشد
 و چون بخار مطلق نفوذ در مسام نماید و با نفوذ نماید و لیکن بقدر مصالح و زمانه که در آن منعقد تواند شد محسوس نماید و یا
 محسوس نماید اما لایعنت آن از سوء مزاج اصلی تغیر شود و کیفیت غیر ملائم درین صورت موی کم متولد گردد و یا مطلق تولد نیابد
 و عدم نفوذ بخار در مسام بر چند وجه است یکی آنکه ماده آن قلیل باشد یعنی بخار و غایه کمتر متولد شود و سبب نقصان حرارت
 و مار و سیدن بحیث در اطفال و زنان و خصیان از این جهت است و دوم آنکه خون که ماده بخار و غایه است کمتر متولد گردد
 و سقوط موی در ماهین و پیران کمتر رسیدن مدد به است سیوم آنکه در بدن رطوبت بخار بیشتر و ماده
 و غایت کمتر باشد و ظاهر است که تا ناریت غالب باشد بخار را امیل بخارج و دفع به بیرون نمی نماید و از نخبه در مسام
 بحیث میزد و بدین جهت آنکه منافذ و مسام بسیار تنگ و باریک باشند سبب برود پس مزاج کثیف پس ماده موی تواند که از
 آنها بیرون آید و بهم آنکه سیلان فضول مانند طشت و دم بود و اسیر و مانند آن باعث اماله بخار گردد و اما محسوس است و
 در تنگ بخار و غایه در مسام ماده متولد گردد و در وجه است یکی آنکه ماده آن بسیار رفیق باشد و بدین سبب و تحلیل رود
 و ظاهر است که تا کثافت موی که لازم و غایت است بخار باشد قبول انعقاد نمیکند و انعقاد لازم است و در تنگ
 نمودن آن دوم آنکه مسام بسیار وسیع باشند بحدی که ماده مستعد و حروری بر آید و تحلیل یابد و سیوم آنکه ماده مسام

کلمات غیره که بر پشتان بدون ناخن ممکن است و مقسم برای زینت پشتان است حسن شکل و میوه آنها که اگر
 نباشند قبیح و در صفت می نمایند و غیر اینها از منافع بسیار و وجه نشود نمای آنها در طول نه عرض و عمق آنست که ماده کلون
 آن منقول و ضربه است طبیعت بر آن دفع باطراف مینماید و از آن مبرمی آورد و لند ادایم در تراید است و در برخورد
 با صفت روز که زیادتی آنرا بگیرند باز میرود زیرا که ماده آن در مبدع میرسد و بداند که در بودن طغرا از جمله اعضا مفرده قائل
 است نسخ محمد بن محمود چینی صاحب قانونچه و صاحب کامل الصناعات چهارده دانسته اند اعضا مفرده اگر عظم
 عضلات و عصب و تر و رباط و عضل و شریان و ورید و لحم و شحم و غشا و جلد و شعر و طغرا باشند و صانع با عمل عضل
 ترک نموده برای آنکه از امر که دانسته و مصنف قانونچه سیمین را در بعضی نسخ قانونچه لحم نیز داخل نیست برای آنکه از اعضا
 منویسته نسخ رئیس و قانون ذکر فرموده اند نا لحم و باقی را بپان نفر نموده و ابو سهل سیحی تابع صاحب کامل است
 مگر آنکه شرب و مخ را از یاد کرده و شعر را ساقط نموده و ابو سهل شریان و ورید را یکی شمرده و بدل مخ شعر آورده و قری
 عضل و جلد و طغرا و شعر و مریه را در نموده سیحی ساقط کرده برای آنکه غیر شعر همه اعضا مرکب اند از مواد و مخ از بطو
 و شعر از دهان و طغرا از فصول است **باب** حق ما از کن دوم در بیان شرح اعضای مرکب شستل بر
 پنج فصل فصل اول از باب دوم در بیان شرح دماغ و عین و ازین دسان اما دماغ کبر دال مهله و فتح مسم و
 الف و عین مسم که مخ بضم میم و تشدید فاء معجزه نماند و لغاری مغر و جمیع ادمه و امحاح آمده جوهر بنحو متصل عید
 رنگ چربست و نایده جوهر نرم بودن آن آنست که قبول شکل و استقامت حیوانات بحسن و جمی نماید برای آنکه شی رخنه
 سهل القبول الاستقامت است و دیگر آنکه غذا را و افزودن زیاد با عصاب نخاع رساند حبه که تغذیه آنها از دماغ است
 و نرمی مقدم آن بیشتر از مؤخر آنست برای آنکه نسبت اعصاب حس است و حس افعال از محسوس است و مؤخر آن نسبت
 اعصاب حرکت و حرکت اصلاست لازم و مراد از صلاست مؤخر دماغ بنسبت به الاصل و مقدم آنست که الین است
 نه آنکه صلب مطلق است بلکه مقدم آن الین و مؤخر آن الین است و آن دماغ مرکب از مخ و شریانات و آورده غشا که سستی
 به و اتم دماغ یکی ملاقی متصل محقق که کاسه سر باشد که آنرا اتم غلیظ و نامحسوس و دیگر که ملاقی متصل بنخ و مؤخر دماغ است که
 ام قوی نماند زیرا که آن نزد و با هم مایل و وقایه و بنام و حافظ مخ دماغ اند و شکل و صفت و ماص قوی و افعال آن در
 کشته آفت و ازیت از استخوان و اجزیه و اخنه و غیره اند و حبه که مخ که جوهر دماغ باشد جسم بسیار نرم و کی محسوس
 است در حالت ترید جوهر و بساط و شکاف میخوردیده و عوارض دیگر ممکن است که تریج و حرکت و ماس متجف که
 کاسه سر باشد زرد و ستازی شود و ماس شریان این حبه افاده حیاست بدخواست نهاد و جوت متجف و احتیاج بافتن از آنها

شبکیه دماغ برای انضاج و استیلا روح حیوانه بروی غشای در آن پس متبوع گردند آن شریانها با هم رسند از آنها
 دو رگ و با باروند در دو ثقبه اتم دماغ و متفرق گردند در آن و اما آورده آن حبه افاده تغذیه آنست که داخل هر دو غشا
 آن گردند و در آن فرو آیند و متفرق در آن شوند و از فوائد عروق ضواریه بسوی مضمی که فشرده میشود بسوی آن خون
 که از اسعده نامند و آن تجویف در وسط دماغ طولانی میل نموده آن وسیع است مانند برکه و مضمی طولانی و خون که
 تغذیه دماغ بدان کرده میشود و او را در آن فشرده میشود و میماند در آن تا آنکه حرارت آن کم گردد و نفع باید و شبیه کوب
 دماغ شود پس متفرق گردد و غشای در دماغ و چون قریب بطن او سطر رسید زیاده میگرد و عظم آن برای متحمل
 و انجذاب از آنها فدا را پس کشیده میشود بسوی ظاهر هر دو مقدم و مؤخر دماغ و یکی بهین و یک ریشه ملاقات مینماید
 بشرائینی که بالا رفته اند و در آنجا رسیده و باقیه میگرد از آنها شبکیه و شیره و فایده بودن حجب آن دو آنست که چون
 آن عضو بسیار شریف و رئیس شدید الحس و الذکا است باندک حرکتی و صدمه بوصول کیفیت و بخاری و دماغ ستانی
 و مومل میگرد و اید او الم آن باعث اختلال افعال جمیع بدست زیرا که حس و حرکت جمیع بدن از آنست غلغل آن باعث
 غلغل کل است لهذا بجلت بالغه صفت محکم و تاب غشا برای آن متکون گردید یکی رفیق نازک ملایم که متصل بحویر
 آنست و دیگری غلیظ صغیر صلب بالای آن که متصل بصفحه است چنانچه ذکر یافت و هر دو حکم شیره و بچه دارند
 برای محافظت آن و هر دو پیوسته اند به هم بعد از آنکه غده آمده است از غلیظ بر قوی غلیظ پیوسته بصفحه است
 بر و با غشای که روئیده است از غلیظ پیوسته است بر و زنا که غلغل دماغ رساند و این رباطات از ششون ظاهر
 محف روئیده و باقیه شده است از آن غشا و بجلل محف و بواسطه آن استحکام یافته است ارتباط غشا و غلیظ بصفحه
 و وجه سفید بودن رنگ آن برودت و رطوبت مزاج آنست و آنکه غذای آن خون طبعی است و فایده برودت آن آنست که
 مشتمل گردد بکثرت و در قوای محرکه اعصاب و انفعالات حواس و حرکات بروج در استقامت تخذیه و فکریه و ذکریه
 و آنکه باعث اعتدال است و روح حایر و قلبی صاعد بسوی آن بواسطه عرقین صاعدین گردد و اما فایده رطوبت آن
 و همچنین در سومت آن آنست که حفظ حرکات تخذیه فکریه و ذکریه و غیره نماید و باعث تحفیف خشکی مان از حرکات نماید
 و فی الحقیقه آن هر دو غشا اصلی در جوهر دماغ ندارند و ما چند از آن چون کمال احتیاج است جوهر دماغ را در آن بکته اسماء
 لهذا حکم اجزاء آن دارند و مجاز از اجزاء آن میمانند و بیست شکل دماغ مثل مخروطی است که سه زاویه دارد و آن
 که بجانب قاعده آنست نزدیک هم و ذرا پیوسته هم که در مؤخر دماغ است از آنها دو در جوهر آن در طول تقسیم بدو قسم است
 و در عرض آن به قسم که آنها را بطول دماغ نامند چنانچه قبل نیز ذکر یافت بطن مقدم از صراط است برای آنکه مضمی

بر شکرست و قیاس بر سعه زیاده است و از آن که محل حفظ است ثلث تر نسبت بطین اول و ایلین نسبت بطین اوسط
 بحسب است بر اکثر نسبت و فایده غمت هم آن را یافت که آفتی که شقی و بخیزد رسد سرایت بر دوشن اجزاء دیگر نماید و مقدم
 آن ایلین و موخر آن نسبت مقدم آن اسلب است بجهت امر مذکور و آنکه مقدم محل ادراک است و موخر محل حفظ و ادراک را ثبات
 و زنی تا به حفظ امداد است و جمیع بطون آن ملو از هر جهت که آزار و فتنه نامند و بطین مقدم موضع انجذاب هوا
 است به اشتیاق و دفع مضرات و بطینه را است فاضله قوه غالبه بحسب غلبه او و آن ظاهر شود قوه حیالیه و بسوی
 آنست تا وی در رسیدن اشباح مدركات و از آن روئیده اند و زاید به شیبه بدو سرپستان که او را است ششم بواسطه
 آنست و بطین موخر فاضله می باید قوه غیر که جمیع اعضا و اندک در حفظ تعلقی بدو است و بسوی آن میرسد معانی دیگر که بوسه
 بطین اوسط و غیر است میان آن برود و لهذا آنرا جمیع البطینین نامند و محل قوه منفرد و واسعه است و صالح است برای آن
 و نیز این بطین را راجع و دوری نامند بجهت آنکه اجرای دماغ بر این عاودند و در می گری اشکل نمایند بنسب و در فتنه
 و سبب حرکت مذکوره آنست که بر دو جانب این بطین دو زاید است که زواید دماغ بر استقامت روئیده و باطل بر ط
 کشته اند از شان این زاید تین است که یکبار حرکت می نمایند و ماس و قریب یکدیگر میگردند و بار دیگر میایدت و جدا
 از هم و لهذا اطباء تشبیه بغمیزین نموده اند که بر کاه میزد و کشیده میگردند که حرکت انقباضی نامند یعنی بهم نزدیک میشوند
 مجرای آن بطین بسته میشود و چون متقلص و منقبض گردند انقباض کوشاک و دیگری بهم میرسد و حرکت انقباضی عبارت از آنست
 فایده انقباض و انقباض آن تقویه روح فغانه است از انجیزه و مایه و از حرکت دور و جمیع دماغ حرکت میگرد و این
 زاید تین را نور تین و عینین و لیتین دماغ نیز نامند و فایده زاید تین آن است که چون روح بسیاری در آن آید و در
 افضیه و بطون آن یکجند و عقب این زواید آید و فایده دیگر آنکه روح در جوف آن لبث و درنگ نماید و باعث نفس و تکلیف
 آن نبراج دماغ گردد و جمیع انجیزای آن متصل اند به مدركات بطین اول و نفوذ می نماید و بطین اوسط و میرسد تا بطین موخر
 و استهلال بطون آن آنکه در حرکت قوه معین و محل عمل فاعل است بر رسیدن آفت است بهر یک از آنها و احتمال
 در افعال آنها و مشهور نزد اطباء است و شنج الرئیس نیز بر آنست روح حیوانی از نفوذ می نماید و بطین مقدم و در آن
 شنج الرئیس و احتمال لایق روح فغانه است و در میان دماغ و نفوذ از بطین اوسط می نماید و آن است که زاید
 می باشد بین این موخر و استهلال و می باشد از قوه معین است که روح حیوانی از نفوذ می نماید و بطین موخر نیز بر پس
 آن اعتدال است که در فتنه بطین اوسط و میرسد و بطین اوسط و در آن است که روح حیوانی از نفوذ می نماید و در
 این قسم است و حال اعتدال است و آن است که در فتنه بطین اوسط و میرسد و بطین اوسط و در آن است که روح حیوانی از نفوذ می نماید

[illegible]

بهمه مزاج بواسطه شفا یا عصبانیة از طریق ششون مانند صداع عادت از ضرب و سقوط که بر آن طبقه واقع شود و بعضی لطیفترند
 اند این طبقه را با طبقه شبکیه و عکبوتیه از جمله طبقات برای آنکه اینها شبیه بر باطن عین اند از پرده نیستند که پوشیده باشند
 طبقه را که انعام یافته است آن مایه طبقات بعضی فوق بعضی پس طبقات نزد ایشان چهار باشد نه هفت و چهارده مثل
 متعلق بدین است نه آنکه تعالی در محالجات خواهد آمد طبقه دوم قرنیة است و آن طبقه است صلب شفاف پر رنگ برآمده مانند
 قرن که شفاف نامند سبب است شکل و صفت بدان و از جهت محال شفاف و بد رنگی خالی و همین رنگ طبقه است که در زیر است
 که طبقه غنیه باشد و مثلاً آن اطراف طبقه صلبیه است و تنایه و پناه بر آن طبقات زیرین و رطوبات است و از جهت
 با قضا حکمت بالغه صنعت کماله حکیم و صانع علی الاطلاق بل و عز صلب و صاحب طبقه آفریده شده و طبقه پرده از هر
 صلب تر است برای آنکه متصل بظاهر منافست که اگر آفتی پدید رسد و دیگری سالم و قایم مقام آن باشد و حفظ و این بعد از
 مطمئن است و نیز فایده شفاف و عدم لون آن است که موجب شفاف و نفوذ نور و مانع الطباع کشایح مرئی در ثقبه غنیه و از آن
 بجلیدیه نباشد و آن نیز لایق قید بل زجاجی است از برای چراغ نور جلیدیه از صانع آفات خارجی و مانع نبودن نفوذ روح و
 بروز آن از خارج و در خلل بعضی این طبقه را با طموک دانسته غنیه و شبکیه و عکبوتیه را نیز از جمله طبقات شمرده و گفته اند که
 اینهاست آن همه از طبقه صلبیه است پس برین تعدیه طبقات نزد ایشان دو باشد که صلب و شیرین باشد نه مرغی اختصار این
 دارد در کتاب الامراض نه آنکه تعالی خواهد آمد طبقه سیم غنیه است و آن طبقه مست زیر قرنیة سطح ظاهر آن صلب بجهت آنکه
 ملاقه قرنیة است و سطح باطن آن نرم ملایم که یالحم انقبضی صاحب خلل و خشونت است و فایده خلل و خشونت آن سه امر است
 یکی آنکه چون آب نازل شود غنیه و قاع از اجسنتکاری در خلل آن اندازد و آن باید و از محاذی ثقبه دور گردد و باز نیاید و بجا
 دوم آنکه فضل که در چشم ریزد در خلل آن بماند و حقی المقدور ثقبه نیز در سیموم آنکه رطوبت چغنی که صاف و نرنگه است سبب
 مجاورت جسم صاحب خلل بر جای خود مستقر ماند و سیلان نیابد و در وسط طبقه غنیه سوراخی است محاذی رطوبت جلیدیه
 مانند سوراخی که بر سزانه انکوینکام بعد از نمودن آنرا از خوشه میسب باشد و لهذا آنرا ثقبه غنیه نامند و فایده این ثقبه نفوذ
 روح و نور و شعاع و الطباع شمس بر آن و خروج از آنست بنابرند همین الطباع و خروج اشعاع و رنگ این طبقه گاه سودا
 مجله اسبیه چاشنی رنگ چشم بعضی مردم سیاه باشد و گاه ازرق که رنگ چشم بعضی مردم ازرق است و گاه سفید
 بعضی شملایا میل سبز میگویند شبیه رنگ چشم بیشتر رنگ طبیعی غنیه یعنی رنگ چشم طبیعی نزد ارسطو اول است بجهت آنکه جمیع
 مینایه بعد از تقوی آن و معدل ضو است و نزد جانفیس ثانی است برای آنکه کثیف روح است کثیف شده و جمیع
 و معطل است و ازرق همه آنکه در آن سفید است باطن اسباط روح و تخیل و زیاده ماده و غنیه و تخیل است و لهذا

جالیوس افراط نموده در مع زرق و شعله نیست و مدت کمیت و بعضی گفته اند سبب سودا و کلا اقلیت روح و کدورت
آن و صغر رطوبت جلیدیه و غور آن و کثرت طوبت چغیه و کدورت آن و شدت تاثیر غنیه است به سبب اول
موجب قلت اشراق و بوقی مانع شعاع جلیدی است و سبب زرق و شعله است یکی کثرت روح با صوره برای انداختن آن لطیف
ارواح بسیار شفاف و نورانی و اثر است و چون بسیار شود رنگ طبقه جلیدی پوشد از او میل میدارد رنگ چشم را بسوی
تلاؤ و زرق و دویم صفاد نورانیست که مقاومت مینماید با نجه رنگ غنیه را سیوم عظم جلیدیه است برای آنکه آن غنوی
است سفید صافی شفاف و با وجود آن محل روح با صوره تیره است پس باعث تلاؤ و استناره و خفا و لون غنیه گردد و عظم
خود چهارم تنو و برآمدگی جلیدیه است برای آنکه قرب آن بسوی قیاح تلافی افعال عظم آن میکند چشم قلت رطوبت چغیه است
پس عامل نمیشود میان رطوبت جلیدیه و روح و میان غنیه و مانع نمیشود روح شفاف را از بروز بسوی ظاهر مقاومت غنیه
ششم صفای آنست که مانع روح نیست از مقاومت مغنم قلت سواد غنیه است و اعانت آن مینماید صفای روح و رطوبت
آن و ششیم سبب اختلاف بعضی اسباب سودا است با سبب زرق و شعله قوی که هر دو با هم تمکانه باشند و گفته اند موافق
ترین و اعدل الوان غنیه آسمان بخوزه است برای آنکه بعضی مفرق بصر است و اسود جامع آن و آسمان بخوزه است با اقله انجام
معدل هر دو و ششیم رئیس علیه الرحمه بر این است و نظر کردن بر رنگ سیاه و آسمان بخوزه یعنی نیلی باعث تقویت بصر است
سبع مرض مختص باین است و در بحث امراض الشا و اله تعالی خواهد آمد و بعد از این طبقه که بعد از طبقه قرنیه است رطوبت چغیه
است که رطوبت اول است و پیش رطوبت جلیدیه واقع است جسمی است طبع صاف و غلیظ شسته باض مغزی نسبی
نظم مرغ در رنگ و صفاد قوام دهند استمی بدان نموده اند و فایده خلقت آن پیش رطوبت جلیدیه آنست که مانع و مانع
باشد وصول اضواء قویه را تا گرمی بسیار دفعه بر طوبت جلیدیه نرسد بلکه تدریج بدان رساند تا باعث ازیت و تخفیف
آن نشود و عامل مانع باشد از افات دیگر و اعانت آن نماید در ایصال رطوبت و نیز عامل مانع باشد از رسیدن رطوبت
جلیدیه بر پرده غنیه و متاد می شدن از صلابت و خشونت آن و سه مرض مختص باین است و طبقه چهارم عنکبوتیه است و این طبقه
ایست شبیه عنکبوت و لند استمی بدان نموده اند و این از اطراف شبکیه رسته و ریشهای بارکیت از طبقه ششمیه این مختلط
گشته و مانند پرده عنکبوتیه بافته شده پیش رطوبت جلیدیه کشیده شده و تبه آنکه عاجز میان جلیدیه و چغیه باشد و مختلط گردد و بر رطوبت
زجاجیه که فضل رطوبت جلیدیه است باعث اضرار آن گردد و سبب قلت و شکی مانع خروج و دخول نور و شعاع و البصارت
و همین سور فایده خلقت آنست و در مرض مختص باین است و در بحث امراض الشا و اله تعالی خواهد آمد و بعضی این طبقه را از حلقه
طبقه ششم نموده اند و تبه آنکه گفته اند از اجزاء شبکیه است و طبقه علامه نیست و بعد از این طبقه رطوبت جلیدیه است

دوم است و این رطوبتی است صافی نورانی شبیه بکلیه که ششم منجد است در صفات و صفات و تنویر و شکل و در وسط
هر دو رطوبت پخته و زجاجیه واقع است و این را رطوبت بر دیه نیز نامند بجهت مدح بودن شکل شبیه بر دیه که بقاری
تکرک نامند و این مدح محرومی شکل قاعده منفرطح آن محاذی ثقبه غبیه است برای تشنج و انطباع صور مرئیات در آن
و از دیه و حرکت مارکین آن محاذی ثقبه مجوفه است برای ایصال روح با صوره در آن کجاست شکرک و فایده بودن آن در وسط
شرافت و ریاست آنست زیرا که روح با صوره بالذات تعلق بدین دارد و آنکه جمیع اجزاء عین مخلوق برای خدمت و حفاظت
و وقایع آنند و یک مرکز تعلق بدین است مشارکت امرای بسیاری و بعد از این رطوبت زجاجیه است و این رطوبت سیوم است
شبیه زجاج یعنی آئینه که اخته در صفات غلظت و قوام سفید اندک بایل سبزی و لند است می بد آن گشته و این شتمن بر نصف زمین
جلیدیه است و فایده غلظت آن رسانیدن غذا است بجلیدیه زیرا که ممکن نیست استخوان خون سبزی آن بکدام نوعی بختیاج
است بسوی متوسطی میان جلیدیه و خون که زجاجیه است چه آنکه این اقرب به باطن و صفا است از خون با صفای آن برای آنکه
از صفات آنست و اهمیت آن برای اینکه از جوهر خونس و اما غلظت آن برای آنکه سیدان نیاید و تفرق نکند و مؤخر از
جلیدیه برای آن واقع است که مد آن از دماغ میرسد بنوع شبکیه و لند او واجب است که بعد آن باشد توسط قرص سبزه
و امراض مختلفه بدین پنج است و معالجه اینها صعب تر از دیگر است زیرا که اثر و ادب این خوب میرسد بسبب غلبه و نیزگی الحکشی
اثر بایست و بعد از این طبقه ششم شبیه است و این طبقه است شبیه شیر یا فیه شده از اطراف غشا و قشق و دماغی از او
و شرا این شتمن است بر شبکیه مانند ششمال شبیه بر چنین و لند است می بد آن نموده و بعضی گفته اند شبیه است کثرت عروق شریان
شبیه شبیه است فایده آن تغذیه شبکیه است بواسطه آورده که بسوی آن آمده است و افاده حرارت غریزی و روح حیوان
شرا این که در آن آمده و بعضی این طبقه را از حبه طبقات شمرده اند و طبقات نزد ایشان شش است و امراض مختلفه بدین اکثر
و موهب است بعد از این طبقه ششم صلبیه است این متصل و ملازم با شش و ان چشم است و این از اطراف غشا و صلب دماغ
روید و متصل العصبه مجوفه است و بعضی این طبقه نامیده اند بلکه گفته اند غشا است برین بعد از طبقات نزد ایشان
شش است زیرا که طبقه را عبارت از جسم تخمین صلب ضخیم الجرم میداند و فرق میان غشا و طبقه میکند از آنکه آنچه ذکر است
از طبقات مفت اند بنا بر مشهور است و با کجا باختلافات اقوال اشاره کرده شده و در آنکه رطوبات سه اند اتفاق است
و امضا متعلقه چشم دوم است از یک قسم افاده حسن و حرکت مینماید و اینها غیر مجوفه و قسم دوم که مختص بصارت است مجوف است
از عصبه مجوفه نامند باینکه مرکز ذکر یافت بد آنکه چون هر دو چشم از غشا و ثقبه و قوه البصار تعلق بدین است بدون آن البصار
متمم نیست و اینها سبب الحویر و زرم و ضروری الوجود لایذی اند و لند آنها محتاج بسوی و قایه و نیای که آنها را از آفات

زبان زانست و تریات آن برای ایصال حرارت غریزی و روح حیوانه بدان و در زیر زبان دو عرق کپرسبز رنگ اند که
 از آنها رگهای بسیار متفرق گشته و در جرم زبان منتشر شده و آن دو رگ را از رگ نامند و محاسب آن نایف یافته اند
 اعصاب را بعد که از دماغ آمده اند چنانچه در شرح اعصاب مذکور شد و غشاء آن متصل است بفتل مری و فم معده و در طول
 زبان منصف به و نصف و دو قسم است مجازی در رسمی در میان آن هر دو یک قسم مشارکت و اتصال یافته بر باطن و در سطح
 غده لخمی است که آنرا مولد اللعاب و سبب اللعاب و بغاری ملازمه نامند و در زیر آن دو سوراخ است بمقداری که میلی در آن
 کججه خروجه لعاب و این دو سوراخ را دو منبع لعاب و سبب اللعاب نیز نامند یعنی زیر دندان لعاب در آن و فایده نخست لعاب
 در آن مداومت تری و نرمی زبانست و حواله آن زیرا که زبان در کفشار و تقلیب طعام دایم در حرکت میباشد و حرکت سخت
 و محقق است تا آنکه آنرا اجفاف خشکی عارض نگردد که از اطاعت بیرون رود بلکه رطوبت بسیار دایم بدان رسد
 سهل الاطافه و انعطاف باشد و ایضا برای حرکت زبان عصب و عضلهای چند مخصوص اند و فایده خلقت آن تقطیع
 صوت و اخراج حروف از آن و تکلم بحسن و جود و تمیز زوفاات حسن ذوق و تقلیب طعام بانواع برای صنع و نمائیدن
 و معونت و یاری دادن بر فرد بودن بدو و تعلی است دیگر اعانت برفت و دفع اخلاط وارده بدان از دماغ و سینه
 معده و چون جرم آن نازکست و مشارکت و اتصال تمام دارد نفهم معده لهذا از کیفیات بدیهه زود متاثر میگردد و از لون
 و طعم آن هستند لال باحوال بدن غنیانید بخلط غالب و از دلایل مقرر است تا خشم و باید دانست که بهترین اشیاء
 زبان معتدل و در طول و عرض آن که اطراف آن باریک باشد و فایده لغت تمام آن بدو قسم در طول و با اتصال آنها
 با هم آنست که اگر آفتی بضعفی و طرفه رسد نصف دیگر محفوظ ماند و فایده اتصال آن هر دو یک قسم سهولت تکلم و صنع و
 از درواست که اگر دو تا مانند زبان مار میبود دشوار میبود و فصل در قسم از باب دوم از رگن دوم در بیان شرح اعصاب
 مرکبه در شرح قلب و ریه اما شرح قلب بقیع قاف و سکون لام و با موده که بغاری می نامند جسمی است مخروطی شکل صغیری
 یک طرف آن بعض قوی که قاعده آن مانند یک طرف آن باریک که زاویه و سر آن کونید و جانب چپ از صدر واقع قابل
 بطرف اسفل قاعده آن در وسط صدر و سر آن بجانب چپ قریب پستان چپ بن میست و رنگ آن سرخ رماند و مرکب
 مؤلف از گوشت صلب و لیف قوی و غشای صلب و صغیر منبج حرارت غریزی و روح حیوانه است و در آن دو عروق
 یکی بطرف راست و این مملو از خون بسیاری و روح کمی است و این را مجاری است از قلب بسوی ریه برای رسانیدن
 دم غده بدن و از ریه بسوی قلب بسم از جهت ایصال هوای بارد برای ترویج آن و هم از برای رسانیدن خون تنین صافی
 جهت ایصال غده بدن و حصول روح حیوانه که بخار آنست و مجرای اول کما یقوم و بدان و لغت آمده و طعم آن بسیار

اعضا صغیر آن و مجرای دوم که ورید شریانی باشد از کبد روئیده و بر برآمده و بطین و دیم آن که بجانب چپ آن واقع در این مملو
از روح بسیاری و خون کمی است این بطین منبعث شریان است یعنی همه شریان که خواهم و آلات اعیان روح حیوانه از جمیع
اعضا از آن روئیده اند چنانچه در بحث شرح شریان مذکور شد و میان هر دو بطین مجرایست برای رسیدن خون از بطین
ایمن بایسر و روح از بطین ایسر باین زیرا که محل تولید روح بطین ایسر است و اندک خون که در بطین ایسر است برای حمل و مرکبیت
روح نیست زیرا که آن روح بخاری و ابر بسیار لطیفی پیش نیست بدون اندک جسمی که عامل و مرکب آن باشد استقرار و
تحقق ندارد و فایده خلقت و ترکیب آن اولاد و بالذات تولید روح حیوانه است و رسانیدن حیات به جمیع اعضا و باعث
حرارت و تنفس خون و لطیف آنست و قابلیت حصول روح حیوانه از آن و لهذا در شریان نیز روح حیوانه تولید می یابد و
تعلق نفس ناطقه و روح معنات با مرتبه نفس و تعالی به هفت و مندر آیت کبریا و محبت و عبودیت پروردگار آن نفس و
روح است و چون آن مضموم و سبب اچنان امر شریفی است لهذا باید که در کمال استحکام جسم و بنیه و قوت و در محلی که
دور از جمیع اغاث باشد بود و لهذا در وسط صدر که مسند و قریب و در وسط بدن و در وسط بدنت و اعطای و تعبیه و جمیع اطراف است
و بنابر مرکز دایره است و نیز به انجمن جسم آن مخروطی صنوبری شکل است زیرا که بعد از شکل گردی سببی شکل صنوبری
است که آنرا یک زاویه است که اوسع اشکال است زیرا که محتاج باوسع مکان است برای غلیان و استقامت و حصول انجا
لطیف از آن که عبارت از روح است و دم و روح هر دو در یک مکان و بطین نمیتوانند مجتمع گردند و لهذا از یکت با لجه وضعت
کامه خالق جلث نه برای آن دو بطین مخلوق گردانید یکی در جانب ایمن قریب یکدیگر برای استقرار دم در آن و این بطین محتاج
بچند آن و معنی و فضا و معنی نیست بجهت آنکه دم را چنان لطافتی نیست که روح راست و بطین و دیم بجانب ایسر بجهت استقرار
روح در آن و چون روح لطیف است و فایده و خروج آن بسیار لهذا باید پشتر باشد و محل آن اوسع و عیس و وجه صنوبری
شکل آن که اعلا آن اوسع و اسفل آن ضیق باشد و قاعده بطین ایسر مایل باسفل است برای آنکه آنچه خون معانی است در آن
میل باسفل نماید و کثیف آن سماکها با فایده استقرار قلب بجانب ایسر صدر است که چون کبد بجانب ایمن است و آن
بجارت خود آنجا بایست که گرم دارد قلب مایل بطرف ایسر باشد تا این نیز بجارت خود ایستاید که گرم دارد و اعتدال در میان
حاصل گردد و رنگ آن سرخ رتانی بزرگ خون متین متولد از آنست مصلب و لیف آن قوی و مضروف آن که بجانب قاعده و
سج آن اتصال با قاعده مصلب بنیز که عظم منشای آن مصلب بای آنکه دور از قبول اغاث باشد و حفظ و مساک حرارت غیری
و روح حیوانه و قوت آنرا احسن و جوی نماید غشاء آن که آنرا اندک شفاف قلب نامند محیط بر تمام آنست و پسید نیست
بنام آن بلکه از جانب قاعده آن پسیده است برای سهولت نبساط آن و فایده مضروف آن استقامت آن و

صانع که از قلب می آید آن و اما فایده لحم آن آنست که پس از فصل اجتماع آن نماید و اما تکمیل و سفیجیت لحم آن برای اوست
 رستنی شاق و بد نسیم است برای آنکه هوا نفوذ نمی نماید و قصبه ریه تنها بلکه در جرم ریه نیز می آید و دیگر آنکه معین باشد آن را
 بر انقباض و دفع بخار دافعه و نسیم طبع نسیم بارد که متغیر و پدید آید و در قلب رسد و اما در دیت رنگ آن سبب غلبه
 هوایست است بر آن و آنکه غذای آن لطیف رفیق باشد است چنانچه ذکر یافت و فایده خلقت بیست مجموعی ریه ترویج حرارت
 غریزی و روح حیوان در کمال حرارت است که در قلب است بجزکت نسیم طبعی و انقباضی برای جذب نسیم بارد و لطیف طبعی
 دفع و اخراج فضول بخار دافعه عازان و لیس از این حرکت است و قرحه و جراحتی که بدان عارض گردد سبب و اهم حرکت
 حرارت است و با لیسوس و سبب کفشت از منفعت آن هوا آنست که معدل ترویج حرارت قلب و مده روح است
 سبب جبری که غالب است بر مزاج آن بدون آنکه هوا متبنا در روح گردد چنانچه بعضی گمان نموده اند و تسبیح الرئیس
 اشاره بطلان آن کرده و گفته چنانچه آب متبنا در غذا و جزو بدن نمیکرد و همچنین گویا آب نفوذ فرمایند و بدین غذا است
 همچنین مواد برقه غذا و روح است زیرا که باید غذا بدن و روح جسم مرکب باشد نه بسیط و ثابت و مناسبتهای غائی
 و متغیری شرط است در هر حال و آب چون با رطوبات و اجزاء الطبیعه از ترکیب استخراج باید بصورتیت غذایست می باید
 و همچنین هوا چون با بجزه اخلاط استخراج و ترکیب باید ممکن است که استیلا بر روح باید و غذای آن شود و فایده و شران بر
 آن آنست که نفوذ نماید در آن خون نفیج یافته و برسد بر ریه و صاحب آن باشد حرارت برای تمام نفیج آن زیرا که سبب آنکه
 ریه را این حرکت است نمیتواند که مشغول مضمر و نفیج غذا گردد باید غذا نفیج یافته بدان رسد و باندک تصرف حرارت در آن
 جزو آن گردد چنانچه ریه خادم قلب است برای ترویج و نفیج قلب مکان آنست با بابت و اما حرارت حاصل است بابت
 آن هر دو مکافات و خدمت از جانبین هر یک بواسطه امری و گفته اند که ریه بهیئت مجموعی شکل منبری است خورده
 بزرگ بزرگ باشد که دی منور است مراد از ریه این است و کوچک آن نیز در گردن و قصبه و سر آنرا حنجره نامند و تشریح
 آنرا بدین نحو بیان نموده اند که هر دو در یک غنسی و تنه آن دو در یک قصبه آن دو ستیرم حنجره آن اما نفس آن که جزو اول
 آنست مؤلف از شعب قصبه و شعب شران و ریه و شعب ریه شران و لحم ریه و غدهای سفیجی و هوا که شاغل ملل و منافذ
 آنست و غشای که محیط بر آنست و این غشا مانند لحم ریه با منافذ است تا رطوبات فضا سینه و ریه داخل آن توانند شد
 زیرا که مجرای طبیعی برای خروج رطوبات فضا همان ریه است و آنچه در نواح آنست در آن آمده از مجرای قصبه ریه می آید
 و ریه دو حصه است یکی بطرف راست و دیگری بطرف چپ که بطرف راست است منفعتش سه بوده است که یک طرف چپ
 است و شعبه و فایده نفیج تمام آن بدو قسم تکمیل جرم آن است که یک شعبه ریه شران و لحم سفیجی و حصول مواد بدل و اما در آنست

بدان برای آنکه اگر آفتی بقتل رسد قسم دوم مقوم آن نفس باشد و تحمل در سختی آن باعث زیاده نسیب و جذب نسیم
 و اگر هست ممکن بر آن و همچنین استقامت بر انقباض و دفع فضول وارد می‌گردد و در اینجا نیز در انقباض منتهی می‌گردد که آب بسیاری
 تشریف نموده منبسط و بزرگ می‌گردد و باعث آب بسیاری از آن منفع می‌گردد و آنکه از غیر جسم تحمل آفتی این منسل می‌گردد
 و انقباض جسم آن موجب منبسط و بزرگ شدن است پس چنانچه ذکر یافت مجموع ریه از اطراف مشتق و منشعب به پنج شش که گشته است
 بجانب این قلب و دو جانب این ریه را فضا آنرا از جهت نرساند و هر دو طرف سینه را پر نموده باشد و دیگر آنکه هوای
 بسیار در آن گنجد که در هنگام تنفس و عدم دخول هوای خارج بسبب انقباض مانده غوطه خوردن و زیر آب رفتن و یا گرفتن منی و
 و بان در هنگام عبور بر مایه زود و قاذورات جمیعهای بد بود آنکه هوا مجتمع در آنرا انقباض بسیار و باعث خفگی و استغفار
 حرارت غریزی نگردد و هر چه هوای مختص در ریه بسبب مجاورت کم باشد ولیکن بالنسبه مجرات قلب مبرزه است بهشتی و
 آن هر چه استنشاق هوا مختص مبرزه در ریه و منی نیست از جمیع منافذ و سام بدن بواسطه شریانین جذب استنشاق نسیم کرد
 میشود ولیکن این نسبت آن سرد و مجری ضعیف و قلیل اند چنانچه نیز قبل ذکر یافت و بدانکه سنج اگر حصر نفس را
 عادت سازند میتوان بود که زمانه چند ساعتی نفس نترند و شنیده شده که جوکیان مندر نسیم روزی یکبار و کامل و زیاده هم
 منفس نسیم نمایند و استقامت استنشاق و منافذ دیگر نمایند ولیکن آن شخص باید که از استعمال اغذیه وادویه مآثره استنشاق
 و الا باعث فساد و ابله است و اما قصبه ریه که جزو دوم است مرکب از غضاریف کثیره باشد و درست آنچه مری اتصال
 ندارد کامل اند و درست و آنچه متصل به است ناقص اند و در هر یک از اینها بقدر و ثلث دایره است و در وسط
 آن شش متصل گشته که منقسم آن گردیده و فیما بین غضاریف آن غشیه سینه حاصل آمده و در سطح میان آنها شده و در سطح قصبه
 تا منشا یامایه پوست و صلابت پوسته و همچنین بر ظاهر آن و آن قدام مری است و باید دانست که چون
 انسان در نفس و اینمحتاج است و لهذا اسلک آن غرضوفی مخلوق شده تا منطبق بهم نگردد و چون بعضی اجزای آن از غلف
 بری پیوسته است منصف غضاریف آن ناقص مخلوق شده غشیه آن قدام مقام است در آن محل تا از صلابت غرضوف
 ایذائی بری نرسد و از دراد و فرو بردن شئی کثیرا الحزم مانع می‌باشد و چون آن آلت صلب است لهذا در باطن آن غشیه
 اطلس مستطیل گشته حتما استکمال صوت و چون محیط نواز از ماده و مصلحه انجازه قلب و متفرع صدات صوت غشاء آن
 صلب مخلوق گشته مایل به پوست تا سهل القبول و سریع الانفعال باشد و از صدات از رعجب و ایلامی نیاید و همه
 غضاریف آن بار بطرف غشیه با یکدیگر مبر و بگشته و علاوه برین غشیه بالای آن نیز پوشیده تا محافظت تمام نماید آنرا
 و از حفره که بزرگ است منقسم غرضوف مرکب از غشیه غرضوف کی از پیش آنرا در قی و تری نمایند و هر دو نام سینه

در قی نفع دال سکون را اصلین و قاف و یا نسبت و تری نعمت آئینه فواید سکون را در کسرین جعلین و یا نسبت
 حجت آنکه این مفروض من حیث العتوره یا من حیث الحافظه مقبیه بر حسب نیاز این مشابیه دارد و ما خلف و انداختی
 به آن گشته و متوجه برآمدگی آن زیر زنج محسوس و بعد بلوغ مرآت موضع نشی میگرد و در حسیط هر نمایا بود و مفروض باقی از
 عقب آنند مایل بری و کوچکتری را که نامی نیست از اسم که میخواهند و دیگری را که نامی نیست از وقت طبع طعام و
 آب بر دهن ثقبه مقبیه بر منطبق میگرد تا طعامی و شرابی در آن داخل نشود و فتنای و اغلاق حنجره از آنست و بدین است
 که جهت نفس حاجت بافتاح ضروری و دایمی است و همچنین نزد طبع احتیاج با اغلاق آن لازم زیرا که اگر بسته گردد و قدری از
 جسم غریب در آن داخل شود سر فرزند بهر سبب و شکن نباید تا آن بر نیاید و اگر حیانا با مدد بر نیاید و متعفن گردد ملاک سار و
 و اندک تا کید طبع در شرع شریف و از ملک دارد است که در حکام الکلی و شرب محرکات شدید نماید بخوبی که احتمال ورود آن
 در قبه باشد و اقوامی اسباب فتنه شده است و متعفن قویست از انشای طبع و میل همین و یا سبب روغن و برود و منتهای
 و یا پشت خوابیده طعام خوردن و آب نشیدن و یا سرعت تمام و با لجه حنجره سبب نامی صوت و طفره سر است و حرکت
 آن جسمی است مشابه لب و منار که بغیری زبانته فی و ملازمه مانند که منضم و نفع میگرد و صوت از آن حاصل میشود و اینجمله
 است که نزد صدوت آفت از حنجره و آن زبان فرساده و صوت عارض میگرد و فصل سببها از باب دوم از این دویم در
 تشریح اعضا و مرکب در بیان تشریح مجامع و معده و اسعاجا حجاب صدر یکبریا و همد و فتح جیم و الف و با و معده و کعبه
 برده مانند و جمیع آن مجامع جسمی است مرکب از لحم و عصب و جاس متحرک به آنکه سینه پوشیده است از ذغال فشان
 که از استخوان آخرین نفس برآمده و با سفلی میل نموده تا بقعره و غیره و صد و هشتاد و شش و جمیع اضلاع ملتحق و ملتزم شده و از
 مبدأ آن غشاء روئیده و بطرف اعلا رفته و در محل ملتحق تر قوتین بهم پیوسته و از قدام متصل است به نصف القص
 فی الحقیقه آن غشاء است یکی در جانب یمن و دیگری در جانب سیمار آن و ملاقی میگرد و طرف هر یک از آن هر دو بطرف
 دیگری از قدام و از خلف پس جدا میگردند از آن و میرود آنچه از جانب یمن آمده بجانب یمن و آنچه از جانب سیمار آمده
 بسبب رو ملاقات نمایند در وسط تا آنکه متصل میگرد و بطرف دیگری که مقابل آن طرف است نفوذ نمایند هر یک از آن هر دو
 در جانب خود و بطرفی استقامت بلکه مورب حجت آنکه آن هر دو تنای میخط و فرد آمده اند از موضع قلب و فلوک آن و
 نمیکند و هیچیک از آن هر دو بجز قلب و الا می شکاف آنرا و از اینجمله متصل کن قلب و فلوک آن میکند و آن هر دو
 نفیس و تخیف نمایند صدر را بحدتسم و در نصف و اندک آنرا حجاب منقسم و نصف صدر نمایند و شیخ الراسخ فرموده
 در حجاب و ثقبه هست یکی کبیر که منفذ است برای مری و شراب و کبیر و کبیر که نفوذ نموده و آن در بدی که آنرا اهریامند

از محب کبر روئیده و این بسیار متعلق و پیوسته به است و قرشی گفته این کلام را غنیمت می زیرا که شرابان محتاج به کفر
حجاب در نفوذ خود نیست اما ماصعد برای آنکه آن از بالای حجاب گشته و در جوف آن نفوذ نموده و اما نازل برای آنکه این مرد
مکرده است بحجاب مکرر و فقره دوم از دهم از فقرات ظهور در آخر فقره و آن شکافه است بحجاب بلکه مرد کرده است
از پشت آن تکیه نموده بر عظام صلب این حجاب را جمهور حجاب عاجز و یا فرغانا می نامند مکر صاحب حساب و ملامت که
حجاب معترض میان کبر و معده را بدین نام خوانده و بعضی حجاب مذکور را از جمله عضله شیاره غشا و فایده آن بسیار است
و انقباض آنست بحکمت انبساطی مایل به انقباض برای توسیع فضا و جذب نسیم بار و انقباضی مایل به انقباض برای تضییق فضا
و دفع فضول و غده و دیگر آنکه در اصل و اصل مایل باشد میان اعضا تنفس و اعضا غذا و اما اعضا تنفس از اجزای غده ای مصون و محفوظ
ماند و دیگر آنکه اگر آفتی بطرف دیگر سرایت کند و باید دانست که از شان بعضی عضله محرکه صدر است و فضا
بدون انقباض مانند حجاب عاجز میان اعضا تنفس و اعضا غذا و زوجی که موضوع است بر ترقوه و پشت آن از اجزای مقدم
کشیده شده تا حرکت و آن متصل بصلع اول از اضلاع صدر از جانب بین و یا گشت زوجی که هر فرد آن بصاعقت
و آنرا دوجره است یکی عماد دیگر سافل مایل متصل بر ترقوه است محرک آن و سافل محرک صدر است و این متصل است بصلع
پنجم و ششم و زوجی که فرد رفته است در موضع متعرج کتف و متصل است باین زوجی که فرد آمده است از فقرات اول و کتف
و گردیده اند آن هر دو یک عضله و اتصال یافته با ضلاع خلف و زوج سیوم نشأ آن فقره هفتم است از فقرات غش و فقره
اول و دوم از فقرات صدر و اتصال یافته با ضلاع قفس و اینها جمله عضلات باسطه اند و اما عضلات قاصفه صدر از جمله آنها متصل
است که قبض نمایند بالعرض و آن مجابست و بعضی عضله است که قبض نمایند بذات و بنمایند از اجزای زوجی است که کشیده است
نحت اصول اضلاع علیا و فعل آن استوار و شهن و جمیع نمود است و این زوجی است نزد اطراف آن هر دو ملاصق بعضی
و این پنج جری و ترقوه و ملاصق عضله مستقیم و عضله بطن و زوج دیگر همین آن هر دو اند و اما عضلات که هم باسط و هم قاصفه اند
عضلات اند که میان اضلاع اند و لیکن استقصا بر مایل موجب آنست که باسط غیر قاصفه و قاصفه غیر باسط باشد زیرا که از
اعضا مفرد بدون یک فعل صادر میگرد و خصوص افعال متضاده و امراض مختلفه باین ذات العرض و ذات الصدر است که
اگر درم در طرف غشا و قدامی عرض کرده ذات الصدر گویند و اگر در جانب خلفی ذات العرض و این غشا را بحجاب مذکور
تعلق نیست و اما معده بفتح میسر و کسر معین و فتح و ال ملتن و جمیع آن معده و باغاری شکسته و شکم مانند جسم سست
الیه ترکیب مولف از لحم و عصب و عروق و شرابین است هر یک بجهت فوایدی که در اعضا مفرد و مرکب نیز ذکر افتاده و از
و طبقه است مانند اسما طبقه داخل عصبان است و طبقه خارجی همانی و سبب آن مانند کدی که در آن درازی است که اصل

که در معده باشد و کردن آن مری و از آن قسم چهارم جزا را مری و جزا را فم معده و جزا را مقعر آن نامیده اند اما
مری ابتدای آن از انتهای دایان تا نزد قطع عظام فم که محاذی استخوان خنجر می باشد و بدانکه مری عقب قصبه ریه واقع است
و لهذا در امراض آن ادویه موضعیه یا پس گرفتن می کند از مذلولک و در و طعام و شراب را خلط معده همین است و هیچ اجزائی آن
چنانچه ذکر یافت مؤلف از اجزاء مذکوره است مگر فم آن که فم معده نامند که عاری از لحم و عصبانیت است و طبقه غشائیه که
طرف باطن مرست لیغهای آن طولانی و غشائیه که خارج است لیغهای آن عریض و حکمت بالیه در استقامت آن و استقامت
این برای سهولت جذب طبع است و اما فم آن پس نزد قطع عظام فم است چنانچه ذکر یافت عاری از لحم و عصبانیت
مخفف است چنانکه شدید الحس و الادراک باشد بزجوع و در کسکی که سرایه بقای حیوان و سایر کیفیات دارد و بر آن که فایده
خلط معده است و در اینجا شعبه از عصب باغی آمده و متفرق گشته چنانکه فم حس و از اینجا است که استقامت در وای کره
غشایان می آورد و اثر آشامیدن آب بسیار سرد میان حاجین محسوس میگردد زیرا که عصب که در از دماغ بجانب حاجین می رود
منورده و فرو آمده بفم معده و نیز اثر غذا و طعام در معده و کثرت اخلاط در آن دماغ رسیده باعث سوء مزاج آن و صداع
میگردد و همچنین در حال غلظت معده و در کسکی که بارات معده منورده باعث صداع میگردد و معرفت فم آن در موضع عروص
مرض است و لزوم تالم و جمع آن نزد آن عظام فم خلط غشوات خنجر و همچنین نزد در منقحان صدی و اسباب صبر
در هنگام کسکی چنانچه اکثر صفراوی مزاجان را در تابستان در آخر روز که کسکی مغرط عارض میشود و همچنین نزد افراط
اخراج خون بقصد غیر آن و همچنین نزد بعضی سباب بود بفم معده خصوص که در سودا در است کیفیت باشد مانند اکثر صاحبان
مراقب یا غلبه سودا بر مزاج که احساس و جمع نزد استخوان فقر خلط غشوات خنجر محسوس میگردد پس همان موضع فم است
و فایده غشوات خنجر چنانچه پیشتر ذکر یافت و فایده و پناه برای فم معده است و ازین بیان ظاهر گشت که آنچه مشهور است
نزد اطباء آنکه مری منتهی میگردد نزد فقره دوازدهم از فقرات ظهور و آنکه آنجا حجاب امشکافه باطل است چنانکه این فقره
آخرین فقره متصل بقاعظن متصل بصلبعی است که آن فقره اضلاع خلف است و شک درین نیست که این موضع باطن
نرازان موضع مذکور است و این موضع را کسی قسم معده نمی نامد و فم معده را ابد استماع نیز نامند چنانکه ابتدای استماع
از آنجا است و فواد که معنی ال است مجاز نام این موضع است باعتبار مرتب جوار و اما فقر آن در آن گوشت بسیار است چنانچه
اجتماع حرارت در آن و مساعدت برضم زیرا که موضع مضمر غذا فقر معده است و موضع آن فوق سره اندک ذیل بجانب این
بجهت استفاده حرارت از کبد و تقویت آن و دیگر آنکه تا بعد از انضمام معده می کند از غذا بطریق عروق با سایر اعضاء شروع
اسهل و اقرب باشد و فقر معده را حسی نیست چنانکه متادزی نشود از ورود ادویه و اغذیه و حلقه ماده و منفعت آن مضمر غذا

تا که میسر از آن برای غل و مضرم کبدی چنانچه نم و مری میسازد غذا را برای مضرم معدی و پان منوم اربعه در مجت اخط
 ذکر یافت و باید دانست که همچنانکه مری از لاله غل طعام در معده است اما از پان منوم منخرج فضل است و لیکن مری وسیع است
 و معاد قیصصی تا یکده فوج در معده است و در دنیا به معده از خلط بقا ظهور از این کبد و از این طحال مربوط است و از یکده
 و این نیز مانند مری و طبقة و طبقة اصلی مستطیل متوسّط برای جذب امساک طعام و فوج او یعنی طبقة مارجیه برین
 برای دفع بقی و بر از و اسهال و اعتداه معده از خون است که مترشح میگردد بدان از عروق و با منصب یکد و از کبد مری
 آن و آنچه مشهور است نزد بعضی غذا آن از مضرم معده است باطل است زیرا که مقرر است که غذا اکل بدن از فوج خود است
 و با مخلوط با نذک بلغم و با اندک شایه صغرا و یا سودا و یا مائیت هم و تولید نموده اینها در کبد است خصوص دم که تولید معظم آن
 در کبد است و قلیلی در عروق چنانچه ذکر یافت در مجت اخط و آن اما اسکون بهم و فتح عین مملو و الف ممدوده که جمع معا
 است کبریم که بقاری روده مانند حباب عصا صاعف یعنی دو طبقة و دو صفاق اند و طبقات و صفقات معا
 محسوس بر صاحب حس اند برای ادراک فقول و اضداد علی که دارد اینها میگرداند مانند صغرا که منصب این میگردد برای دفعه
 انباء بدفع فقول و حرم آنها مرکب از عصب شحم و عروق و شرا این است مرکب بجهت فایده که ذکر یافت و محله آنها منقسم
 بشش قسم اند و هر یک بنامی مشهور متصل بدگری سه علی و سه سفلی و سه علی و سه سفلی اند و سه سفلی همه فقاظ فایده بقیه
 مضرم پوسی معدست و آن اگر سبب و طبقة بودن حفظ حرارت را از یاده نماید و اگر آفتی بکی رسد و دیگری قایم مقام آن
 باشد و هر سه معا علی و ری انشعاب که آنرا آنجا معا علی و ری عماره یکجانب قلب و یکجانب کبد فرسپ اند و سه سفلی آنها
 شحم است با اعتبار آنکه اینها از آن هر دو در اند و سطح باطنی همه شحم و طوبت زنجی بهم مقام پیه آلوده چسبیده است
 خصوص برین آن که بواب است و آن طوبت ر غرسس که جمیع غرسس است فوج عین معجم و مسروج الامعا مضرم معاد مملو و
 سکون با مضرم را عمل و سلان و او جمیع نامند برای محافظت و دفع مضرت حدت صغرا و اخلاط ماده و انفعال بالیه
 خشنه و کذا آنرا بقدر اند و من دفع س از اول را اثنی عشری نامند و بواب نیز اثنی عشری بجهت آنکه طول آن بعرض دو از ده
 انگشت است از ششخصی و بواب هجده که دروازه امعا و ابتدا شروع امعا است متصل بقعر معده و بواب معا اند و از
 تا تکام انام مضرم و فوج کیلوسی و امتلا معده و بعد از آن در و صفاتی آن کبد و بطن صغرا بقعر معده و رسیدن فوج
 آن بواب مفتوح سازد تا مضرم را با معا مندر گردد و با مخلوط با نذک مائیت مشروب پس منند نماید و چنین تا تکام انصاف و
 انصاف غذای دیگر بر خیزد و است نام نم است و لیکن بر کل مجاز از قبیل تسمیه شئی با اسم اشرف اجزاء آن اطلاق نمایند و این
 روده مستقیم در طول واقع است و اعوجاجی ندارد و در دویم امعا مایه گویند و وجه تسمیه این بواب این روزه و در حبه

فتح اول

است که فضول را معارضه می نماید تا آنکه طوبات لطیفه غذا را از طریق ماساژها که بسوی آن آمده اند منجذب
 بکبد گردد پس بصایم که متصل به است فرو می آید و درین چون بسیار توقف نمی نماید زیرا که صغیر از مراره باین روده بخشد
 غسل فضول و اشغال داده زودی من دفع میگردد و زمان بسیاری در آن نمی ماند و زمان خلوت آن بیشتر از زمان بیداری است
 است در آن کو با صایم است نسبت با معارضه دیگر و گویند که این روده در حکام مرض نیک تر میگردد و این روده با تلخیص
 التواء است و التواء تلخیص آن منافات میرسد از دفع فضول از آن دارد و سببوم را معارضه دقت و لغایغی نیز نامند و قوت
 بجهت دقت آن لغایغی بجهت کثرت تلخیص و طول استنداره بسیاری که دارد و فایده آنها برای کثرت در نیک غذا است
 در آن نامافی آن بالتمام از مجاری ماساژها که متصل به است منجذب میگردد و نیز تا آنکه فضول در آن زمان طول میکشد
 و کبد لطیف آنرا منجذب سازد و زود بزود انسان محتاج تناول غذا گردد و دست این هر سه روده مساویست و لیکن قوت
 انقباض در علیا بجهت قرب مجده و کبد زیاد است از سفلی و در تحتضیم این در قوت هر چه مردم قوت اند بجهت است که این با آنست
 هر دو قوت تر است و دیگر آنکه چون مرکب از آن هر دو را نامی خاص است سوای نام عام و این را نام خاص نیست بهمان نام
 عام ناما بخوانند و بعد ازین سه معارضه سفلی اند که در غلیظ و تخنن الجرم اند اول را اعور نامند یعنی اول سکون پس مملو و دفع
 و او را امهر در آخر یعنی یک چشم بجهت آنکه از یک منفذ پیش نیست برای مدخل و مخرج هر دو بمنزله گمب است که بپای آن دارد
 کرد و بطریق قهقری باز از همان مخرج من دفع گردد و فایده اعوریت آن است که بشا به خواند باشد برای ثقل و در نتیجه محفوظ
 ماند از سده و قولنج و نیز بجهت آنکه احتیاج تبرز و دفع قضا حاجت هر وقت نشود و نسبت این روده برود تا غلظت دیگر نسبت
 معده است با معارضه ضمیرین روده زیاد از روده آ و دیگر است جبهه استفاده حرارت مضر از کبد و لهذا سبب لطافت
 راست بیشتر دارد و لطافت بیشتر کمر و سبب رابطی باین مرتبط نیست و از نتیجه متحرک و متقل میباشد و قوت بیشتر درین
 واقع میگردد و کمیس خصیه درین فرو می آید و نیز فایده دیگر اعوریت آن است تا سبب است فضله در آن دیدان بهم رسد
 و فایده بهم رسیدن دیدان در آن دفع اکثر امراض عقیقی است بدان مانند تولید و تکوین جنین و حرارت و هوام در موافقین
 تا آنکه بدانند دفع فضول و سمیت هوا گردد و بمردم اذیت نرساند و لیکن بشرط آنکه کم و کو چک باشند و آنکه کثرت عدد و
 بزرگی آنها خود مرض است باعث ایدای سایر اعضا مردم است و لهذا کم کسی خواهد بود که روده او غلظت از دیدان باشد
 و لیکن تا کم و کو چک است مرض نیست و چون بسیار بزرگ شد مرض میگردد و از هر یک طرف این متصل به قوت است
 و طرف دیگر متصل بر روده بعد از آن دوم را قولون نامند بضم قاف و سکون و او و ضم لام و سکون و او و نون حبت
 آنکه قولنج درین روده بسیار واقع میشود و لهذا اشتقاق از آن نموده اند از قبل تسمیه شی با سیم مال و نیک تر است و سیم

واقع نیست و در از امور است باین طرف همین تا آنکه قریب یکبار باشد پس میل بسیار نموده فرود آید و چون بخاوی اسیر
 گردد و نایاب گردد بطرف همین و بسوی پشت آید تا آنکه مخاوی فتره قطن گردد و اینجا مفصل معیا، مستقیم شود و بعد از آن
 که میل بجانب بسیار نموده نزدیک بطحال رسیده بسیار شک و فراهم آمده است و لهذا اکثر شده در آن واقع میشود
 قولنج عادت میگرد و لهذا باید که موضع چپ در آن منکام برود و غن کل و بایبونه و امثال آن تدریج نماید و ببالند تا قهق
 و تحلیل را در فضول راجع تحسیر المبرازند و منفع و برانکه سازد و سیوم را انشی عشری و مستقیم نامند انشی عشری بهمان
 جهت که ذکر یافت و مستقیم حبه استقامت در راستی آن تا آنکه فضول از آن برودی منفع گردد و این نسبت بمعیا و غلظ
 و وسیع تر است تا آنکه فضول بسیاری در آن کجند و منفع و خارج گردد زیرا که فضول السبیل خود بیشتر میل به غلظت را
 و بعضی غایب این امر مجاز با زافوق خود است خصوصاً از قولون که جذب مینماید غلظ را و پاک میکند اندک از از حد
 سه و مستند بر قطن است و بطرف اسفل آن نزدیک بقعه عضله است که آنرا شرح نامند بفتح شین معیور را و معیور هم
 فعل این است که منفع مقعده است نزدیک تر تا آنکه کثرت دهد و غلظ بر آید و بعد انقضای حاجت منقبض گردد تا آنکه
 در منفع حاصل گردد و وقت منفع نگردد و بر سطح داخلی معیار طوبی لرح می علی غروی مخلوط با شحمیت که اغراس و صروج نامند
 آورده است برای حمایت آن از تانیر عفونت و منع ازیت از انصباب منوعا داده و انفعال یا خشنه و بد آنکه فایده معیا
 دفع فضول انفعال معلوم است تا در آن متعین نگردد که متعین شود و باعث حدوث امراض و آفات گردد و بد آنکه تعفن فضول
 امعاء غلظت اسفل می باشد و تا در معیا، اتفاق است تعفن ندارد و بسیار قریب بید احرار غریزی و چون دور گردد و تا
 حرارت غریزی بدان ضعیف گشت حرارت غریبه استیلا یافته از متعفن میگردد و فایده نقد از امعاء وقت بعضی غلظت
 بعضی اعمواج و چ و خم آنها است که چون سلکان آن مسافت بسیار ندارد اگر بدین نحو واقع نگردد تطویل نمی باشند
 لابد باید مستقیم باشند و فضول سرعت از معده با معیا آید و از امعاء منفع گردند و تیرز و لسان هر ساعت محتاج به
 تیرز باشد و این منفع و غلظ اکثر امور و سطل فواید مذکوره است بالتمام و نیز در جمیع امینا با وجود صلبانیت عصبان و
 شرا من و آورده آمده برای افاده تسو و حرکت حیات و تغذیه و تمیز و عضلات محکم که قابضه و باسطه و رابطات معلقه و
 رابطه با عضاء دیگر مجاور آن فصل چهارم از باب دوم از رکن دوم مد بیان شرح اعضاء مرکبه و تشریح که در مراد
 و طحال اما کبد بفتح کاف و کسر با موصوفه و دال مملو در آخر و این ثنوت است بجهت آنکه گفته اند هر چه در بدن لسان زوچ است
 مانند عینین و از منین و خنیزین و جبین و عضدین و غیره همه ثنوت اند و آنچه مفرد است مذکر که کبد و طحال و جفنی
 آنرا مکرر نامند و جمع آن اکباد آمده از جمله اعضاء مرکبه محل اوج و قوت طبیعی و محل صنع و دفع انفعال است چنانچه پیشتر ذکر

یافت و آن جسمی است مرکب از لحم و عروق و فشان که محسوس سازه و مجمل آنست و لغزشها خود حس ندارد و غشاء از اجزای
 بسیار است و رنگ آن شمشیرگون میزند و منته عروق غیر ضروری است که آورده نامند که آنست که خود را آنند از اعصاب
 غذا بسیار اعضا و در جانب این در بدن واقع است پشت آن در صفاق اجزا خلقت است و بطن آن در صفاق حده است و در
 اشتمال بدان برای غنم غذا و جذب غذا از معده سرعت و آسانی و آنرا زواید چند است که پنج عدد گفته اند و دیده شده
 و آنرا اصابع الکبد نامند جهت احتواء آن بر معده و اعظم زواید آن زایده است که مخصوص کسب زایده است و موضوع
 است بر آن مراره و جانب اعلا که میان حجاب صدر و فلفل آن منتهی بخامره است که تکیه گاه نامند و بدینجا اتصال یافته
 بعضی مردم شبست استواری و در بعضی مردم بدان شدت نیست و در بعضی کبد اعصاب بسیار نیست بلکه یک عصب
 بسیار باریک که از معده بسوی آن پیوسته و لینه معده را از شکر آن معزیت کمتر میرسد مگر نزد حقوق آفت بسیار
 و الم شدید که عارض کبد گردد که درین هنگام ازیت آن معده نیز میرسد بشارکت و فایده خلقت آن تولید خون برای تغذیه
 اعضا است و فایده لحم آن برای حفظ حرارت است در خود و چون ماده آن خونسست فاعل انعقاد و انقباض آن حرارت لینه
 سرخ با کمودت و غیرتست و فایده شریان آن افاده حیات و حرارت غریزی است در آن و فایده او در آن رساننده
 غذا است بدان بسیار اعضا و فایده عضلات آن تحریک انقباضی و بساطلی آنست و فایده رباطات آن ربط است
 بواسطه غشاء آن و فایده غشاء آن افاده حس و حفظ میست و شکل و دفع آفات باطلاع و آگاهی از آن چون آن غشاء
 غوص نموده در بعضی اجزای آن در طایفه از این بهره از حس است و همین رباط آنست لغزش و مجمل معده و معاد و کجاست
 بواسطه رباط عظیم قوی و باضایع خلقت بواسطه رباط صغیر دقیق و فایده عروق دقیقه شعریه که ماساژ و غلبه بسیار
 که از آن روئیده و بجانب معده و امعاء آمده مگر زکریا یافت و تفصیل آورده نامند از آن در شرح آورده پس گشت و
 بالاجمال آنکه دو درید که بنشایه اصل و عمده اند از کبد روئیده یکی از جانب محاسب آن که اجوف نامند و یکی از جانب مقعر
 آن که باب گویند آنچه برای ایصال غذا با اعضا تمامی و خروج مایه بجانب کرده آمده از شعبهای اجوف است و آنچه جهت
 جذب مغذات کلسر از معده و امعاء است مختص و مستی با ساریقا شده است چنانچه تفصیل زکریا یافت و چون فایده
 اصل خلقت آن چنانچه زکریا یافت تولید اضماط است برای تغذیه بدن و اعظم و عمده همه خونسست و بواسطه مغز و زواید
 مصلحت آنست چنانچه در باب درید تولید اضلاط مذکور شد و محل و منفرد و اعینه آن عروق است بعد طبع و نضج تمام
 در جوف آن یعنی فلفل و فرج آن زیرا که جوف کبد مانند جوف معده و امعاء نیست بلکه متخلخل است و غلبه آن نیز
 بطریق اسفنج و تشرب است که در فلفل و فرج آن اضلاط تولید می یابند و خون را بعروق میفرستند بیدرجه مایه تشربه

و طبع نر و صغیر براره و سود را بطحال که عا و فرغ آند و اما مراره کبر و شیر و شش را و هله در میان مرده و الف و ادر و غیر
 که بخاری زیره و تخمه ناسه حبیبی است صغیر عصبانی شبیه کبیه یا یک طبقه منتج از اصناف الیاف مورب و عرض و سنبلی
 قم آن بجانب مغرب است و در آن مجرا است که میریزد در آن صغیر از کبد تولید و مجرا دیگر است آنرا که می آید بطرف
 معده و امعا که میریزد در آن قنطاریق و تنبیه بر دفع فضول و این را شعبه یاری است که آن متصل با شش و کبد
 که بواسطه بعضی مجاری صغیر و این عا و فرغ صغیر است لهذا طامق و آویخته کبد است و با است که گذشته است
 شعبه صغیر از آن با فعل معده و با است که واقع است امر کفایت آن و چون در آن سده بهم رسد آنرا سوا تقیه نامند
 و شعبه از عصب شریان که کبد آمده اند به آن رسیده اند عا و فرغ حیات آن و فایده آن جذب صغیر است از کبد زیرا که اگر
 صغیر از آن منجذب نگردد و در آن بماند و با عصاره و با خون یرقان و اورام کبد بهر سده و اگر متعفن گردد باعث حیات و زیاده
 و اگر نفوذ در اعضا بول نماید لنج و حرقت بهر سده و اگر با عصاره دیگر آید حمزه و نمل بهر سده و اگر بسیار منقب گردد و بسوی امعاء
 اسهال مزاری و سحج گردد و امراض دیگر صغیر می دهند از عروق سده در مجرای آن امراض مذکوره عادت میگرد و فایده
 دیگر آن یکس صغیر است بقدر معده و معده برای تسهیل و تخفیف معده از رطوبت لزج و قوامه و تنبیه بر تقاضای فضول و جذب
 که در ریه است زیرا که اگر منقب گردد این فواید حاصل نشود و اجتماع فضول باعث فساد معده و امراض دیگر شود و چنانچه در کتب مذکور است
 و این مجاری و فروع میگرد و اما طحال کبر و شش و قنطاریق و الف و لام که بخاری سبز نامند حبیبی است مرکب از لحم متغزل
 سحج تنبیه کبد قوام کبد که ماده آن خون بود او است شبیه کبد در سفحیت جوهر طولانی است شبیه زبان و گوش حیوان
 و از عروق و شریان بسیار برای نسیج خون در آن و شبیه جوهر آن کشتن و اندفاع فضول از آن و فواید بسیار است برای
 اندام سازی و نگه داشتن از انصباب فضول و اما معده در آن زیرا که طعم آن عا و فرغ است و اما غشاء از اجزای بسیار است برای
 دفع آفات از خود و روئیده است و سفحیت و شش که حجاب است بکبد که از آن نیز روئیده است و مربوط به معده و ضلوع
 بر و اطراف و در آن بطرف ضلع مرتبط شده بر عروق بدون استحکام تام و لهذا الصاق و نزدیکی معده دارد و استحکام بسیار
 می آن و صلابت شش سیر معده سبب آنکه با هم شاکت نام دارند فرق میانشان شکل است و موضع آن در جانب چپ
 است و پشت معده است زیر قلب و مقعر آن قدام معده و محب آن متصل با ضلع است و لیکن تعلیق آن با ضلع بر پشت
 بسیار قوی است بکبد و باندک رابطات لغویه بسته شده است همیشه ضلع و از این جانب متصل است بوده و شریان
 برای تغذیه و فواید حیات و حرارت از ریه بدان سطح آن مقابل کبد است و حال است میان آن و میان معده و عروق
 و فواید و در او آویخته در آن و استخوان و شش که در آن آمده و منفرد گشته در آن و عا و فرغ و

متولد در کبد است و فایده آن جذب مژه سودا است از مجرای که میان آن و کبد است اگر منجذب گردد و در آن بماند و
 یاسده در مجرای آن واقع شود اکثر امراض و آفات عادت کرده و فایده دیگر آن ریختن قدری از سودا است بفرم معده سنگام
 غلو آن از مجرای که میان آن و کبد است و جهت تنبیه و دفعه بشهوت طعام و اصدات و بافتن خشونت خل آن و
 دفع ملاست آن برای قبول و رساک غذا و دفعه مجرای اول و وسیع تر و دفعه مجرای ثانی شکست تراست برای آنکه سودا در آن
 بسهولت و بسیار آید و صافی نماید و دردی برود و تنبیه کبد حاصل گردد و بفرم معده اندک ریزد و کثرت جوع و تعب است
 هزال و لاغری آنست و لازم آنست که چون آن غریبه و بزرگ گردد کبد بسیار بدین لاغر و ضعیف گردند و گشتن ساقها
 شود و چون آن کوچک و لاغر گردد آنها قوی و غریبه بسیار مضادت کبد دارد و امده چون امراض آن بطول انجامید منجر
 بصعف کبد و امراض متعلقه بدان میگردد و در شرائین آن خون طنج و بلیج یا بدوشت یا بچوهر سپرز شود و فضل آن منافع کرده
 و چون ضعف در قوه دفعه آن بهر سه کبر و ملاست در آن بهم رسد و چون ضعف در قوه مجاذبه آن بهر سه و یاسه
 در مجرای آن اکثر علل سوداویه از یرقان سودا و سرطان و دوالی و دال اخیل و قوبا و هت و مایخو لیا و جذام و امثال اینها
 بهر سه و اگر عفونت بهر سه و قیات سوداویه حادث گردد اگر اندک ریزد بفرم معده و یاسده در آن واقع شود
 تنبیه بر شهوت طعام ضعیف و یا باطل گردد و اگر بسیار با فراط ریزد شدت جوع بهر سه و اگر بسیار ترش و مغبین باشد
 قی سوداویه آورد و اگر لطیف امعاء و آید اسهال سوداویه و سحج امعاء بهر سه و این ممکن و قتال است و اگر بوده
 باشد الصباب آن بمعده و اوعارض گردد از آن افتاب معده و محدث مراق نیز از الصباب سودا است براق که نام
 پرده است از پرده های معده فصل پنجم از باب دوم از کتب دوم در تشریح اعضای مرکبه در بیان تشریح بقیه اعضا
 مرکبه الکلیستان و مثانه و اثیان و قنیه و رحم اما تشریح کلیستان که تشبیه کلیه بضم کاف و سکون لام و فتح یاء و است
 که بغاری کرده مانند هر یک از آن هر دو مرکب و مولف از گوشت صلب کم رنگ و شحم و عروق و شرائین غش است
 که مجمل آنست و موضع آن اسفل پشت یکی بجانب مین و یکی بجانب سیه و آنکه بجانب مین است اندک بالاتر است تا
 آنکه قریب کبد باشد برای جذب بایست از آن کبدی که کوبا عا سمدان و عا سز ایده که متصل است بآن و آنکه بجانب سیه
 است از آن فروتر است برای آنکه مزاجت نماید و جانب اسیر بطحال و در باطن هر یک تجویفی است بری که منجذب
 بسوی آن بایست از عروق طالع که میان آن و کبد است و این کوتاه است پس منجذب گردد از آن بسوی مثانه در حلق که منفصل
 میگردد از آن اندک اندک بعد تطهیر کرده با چیزی که همراه آن بایست از خون است منطاف بلیج حتی لامحان و کلیه
 و لفسه حسنی غشاء آن صحت است تا آنکه دفع نماید از آن ادیت را و خود آن از الصباب مولد عاده و با بچو

بسیاری از این است غرض از خون و برشته بسوی کبد و از کبد بسوی آن ترش تر گردد و تقوین کفایت این صحبت فایده
 ذکر یافت فایده آن جذب بول از مذهب کبد است و جاری نمودن آن بسوی مثانه از همان وقت مسمی بطالع و این از کبد برود
 آمده و باز بار فیه و لکن اطلاع نامند هر دو را که برود کرده آمده اند عالمان و با لافتن شش و دل پرسند و طریقی در
 غذا شش و دل این مرق است برای آنکه غذای آن مرد و باید صافی لطیف خفیف باشد و ضم در کمال نیکویی باشد و بجهت نفوذ
 و مجازی نیز وقت بهر سبب و نیز غذا کرده و مثانه از آن مایه است زیرا که مایه منفصل از خون مستخرج از کبد و
 کرده آب غایب نسبت ببلکه مروج باخوست و کرده خون را از آب بالتمام جدا نمایند و جزا از آن خون صافی را شش و دل میگیرند
 برای تغذیه آنها و باقی را صرف غذای خود نمایند و اندکی با مایه مثانه میسرستد از تغذی که از این برخ نامند و غالب نیز
 و مثانه نیز در موت الزامیت بالتمام جدا نموده برای صرف غذای خود مایه را ببول دفع نمایند و لکن چون با سکه و یا با صند
 کرده ضعیف گردد که تواند جدا نماید و یا نگاه دارد زمانی که استقصای فعل خود نماید بول را بکین میباشد چنانچه در ضعف مکرر
 و فایده صلابت گوشت آن است تا جرم و جوهر آن قوی باشد و از امثال مایه و انصباب افلاطون ماده و الحاح برودی
 منفصل گردد و نیز محافظت باشد و نیز جذب آن از کبد بخلاف رقیقه صافیه باشد و ماده آن چون مایه است در دست اندازم
 میباشد فایده کثرت شحم آن تعدیل و تربیت و حفظ است و فایده او در شرا من آن تغذیه و افاده حیات بدست و اما
 شرح مثانه بدانکه آن مرکب از خیم حبابه را بطی صاف و طبقه و وق شرا من بطوی و اسیدلجی آن شکل است و از غنی
 است بکثرت غلظت و تصدیه مردان و تفرج در زمان و طبقه مایه آن نسبت بظاهری آن صلب تر و ضخیم تر و چند حاجی
 و خارج آن صفاتی با قوت موضع آن بیان نموده و درست بالای معالیه مستقیم مردان و وزیر استخوان عاده و در زمان
 و صفای حمر فایده آن به سلولان زنده و جمیع آن در خود و خارج آن ببول و بطریقی که آن دو مجری که از کرده مثانه آمده اند
 بلایین یکی بسیار که بطن و مایه این مانند بر سبیل استقامت نیست بلکه با تعاریج و مویست و بجهت حاجی اسواخ کرده
 در مثانه که میان طبعین است اخل شده و طول تا قریب به آنجا که مخرج بول است پس بخلاف طبقه باطنیه نمود کرده و کثیف
 مثانه و در او شاد و کشته و بقدرت حکیم علی الاطلاق مثانه از اندون بر روی آن ثقیلین منفرد شش شده و مایه از نواحی آن
 در جوف آن میریزد و غرض فایده این غشا آنست که هر چند زیاده مایه در آن مجتمع گردد و طبقه اندرونی با طبقه بیرونی ملاصق گردند
 و برشته این و منفرد صفت مایه است بسته کرده و در شش مایه را به آن منفرد باز نرزد دفع ممکن نباشد پس قوه دفع
 مثانه با مراد سبب مایه را از منفذ غش آن که معروف قبل واقع است انحراف نماید و غش مثانه در مردان سه قسم دارد که از غش
 مثانه پایین آمده پس بالا رفته تا پنج قصبه رسیده باز فرود آمده و با بقصیب رسیده و مانند مایه تنطیف تمام میافزاید امر منقطع

باشد مردان را زیاده از زمان عارض میگردد و در زمان بیستیم اعتبار قرب آن بعمرم کم است و مبدء این غنی از غنی است
 که مجتهد بر این است برای مساک آن و با رفته است حاصل بطن اتصال یافته تا مائیت را بی اراده نگذارند که برآید و چون
 آفتی بدان رسد به اراده برآید و فایده عصبانیت محسوس و تصنیف آن مصلحت محرم و استحکام است اما هر مقدار که تواند
 توسیع یابد و از حدت و لذت بول متاثر نگردد و صفات طبقه خارجی و قوت آن برای محافظت طبقه داخلی است فایده
 و شراستین افاده تغذیه و حیات و حرارت است بدان اما شریک قویب نفیج قاف و کرم صا و مجر و سکون یا شتاة تحتانی و با
 موصده که ذکر و اعلیل نیز در بقاری است مردی مانند جسمی است مرکب از گوشت اندک و عصب و عروق و شراستین بسیار
 غشا و رابطات و عضلات و اجزای مخصوص در سر آن که خشک نامند و فایده آن رسانیدن منی است مستقر آن که قعر رحم
 باشد و اخراج بول و فواید هر یک از اجزای آن همان فواید مذکور در اعضا دیگر است از حفظ حرارت و راجع متعلقه و حس
 حرکت و تغذیه و تمیز افاده حیات و اتصال بعظم عا و تحریک آن و بایده است که لحم آن غذاست و نازک و رابطات
 آن کثیر التجا و عروق آن وسیع است جهت آنکه روح و دم بسیاری در منافذ آن در آیند و از انبساط کشیده و از
 تا غوطه وصل گردد و مبدء قوت و روح آن از هر سه عضو رئیس که دل و دماغ و کبد باشد و تقویت معده را نیز از آن فعل تام است
 و در اختلال هر یک از آنها اختلال در آن جاری میگردد و در اختلال کل فعل تام و حیات و حرارت آن از روح و قوت قلبی حس و
 حرکت آن از عصب دماغی نخاعی که از فقرات عجز آمده و اثر نخاع از دماغ است و قوه تمیز و تغذیه و غذای آن از کبد مشت است
 کرده و معده و مل قلب است هر چه صحت آن زیاده و فرج و سرد و آن بیشتر تقویت این زیاده و فایده کثرت حرمت خشک
 از سایر آن اجتماع اعصاب است در آن و آنکه از احتکاک آن بفرج و رحم و غیر آن اندک بسیار باید باعث غلبت بر شراست
 گردد و مل خفت آن نماید و با آنکه در قصبه مجری است یکی برای اخراج بول که بشانه اتصال دارد و دوم برای منی که
 با شش متصل است و سیوم برای ددی که بعد از پنج ذکر پوسته و این هر سه در پنج ذکر از هم متمایز اند و در اعلیل آمده از یک
 منفذ و مجری خارج میگردد و خلقت این هر سه مجری ضرورت و هر یک باید که تجوی خاص باشد مجرای بول را بل صلابت
 تا آنکه منقل و مت لم نگردد از حدت بول و مجرای منی باید که مایل نرمی باشد تا هنگام خروج منی برنگشت ده گردد و منی برای
 و چند کی برآید و بسته قمر خود قرار یابد و چون این دو مجری متحرک گشت مجرای دیگر میان آن هر دو برای خروج ددی نام است
 که مجری را نرم و تر و با غروریت دارد زیرا که بول و منی سرد و خا و جاذب مجری را بسبب صفت و جدا که یا منجر باشند چنانچه
 محسوس میگردد و این رطوبت و دی بخت تعدیل و غروریت و معین اندفاع هر دو است و ددی یعنی واو و سکون دال
 ممل و با و بذال مجری نیز آمده و آن جنوبی است لعلی مانند سفیده بضم مرغ که بعد از بول و اخراج منی بر می آید و ددی یعنی مرغ

و سکون ذال معجزه و آیه رطوبتی است که هنگام غوطه بر سر قصبه ظاهر میگردد و هر چه مباشرت از آن بیشتر نماید این بیشتر
 میگردد و موضع آن غده است که در ابتدای مجرای بول و قطع است و بداند که طول قصبه از شش انگشت مضموم حساب
 آن تا نهایت دوازده انگشت مضموم است و عرض و حجم آن نیز مختلف میباشد بعضی قوی و بعضی ضعیف همچنین
 طول غنی رحم و این کو یا ذکر مقلوب بر کدنا نیده است و باید دانست که ماده ریخته منعط متشره و خورده است که منی از آن
 تولد می یابد و آن خون اگر حاصل شود از افزیه و ادویه بامیه است یعنی در آن رطوبت فضیله بسیار است که بعد از منم
 و نفع ثالث ماده ریخته از آن بعد از کشته و در اعضا و ادویه تناسل منی در آمده و حرارت شوقیه در عصبه و رقبه جماع و با حرارت
 بدنی در آن تصرف نموده راجع ساخته در آن منتشر گشته باعث استفراغ و پری و غوطه و انتشار شده و گه گاه کشیده و سنگین
 استاده میدارد و لکن آن حرارت شوقیه بدنی نیز نور باقی است و انزال منی نشد و غوطه باقی و برقرار است و بعد
 انزال زایل میگردد و لکن در حالت نوم که حرارت بدنی میل باطن منیاید و عروق و شرايين و اعصاب را گرم میکند و غوطه با
 را بهیجان می آورد و روح و ریج دم منجذب میل بدان منیاید مخصوص که در هنگام خواب بزرگ و فکر آن باشد یا غیبت و شوق
 که در آن رطوبت غذایه اعضا شاسل تصرف نموده مستحیل بر راجع گردانیده باعث انتشار و غوطه تمام میگردد و جماع
 باعث انزال و بعد انقسام غذا با عظم و تقویت قصبه و آلات تناسل میگردد و ترک آن خصوص هنگام قوت اعضا بر سر
 غیر از صحت بدن باعث ضعف و نقصان آن و در هنگام امتداد قبل از انقسام غذا خصوص کثرت آن باعث ضایع
 بعضی ضعف معده و کبد و دماغ و خفقان رسته و عروق شش و عروق ضعف با صبر و سامه و اعصاب استخوان و
 ارتعاش خصوص در پادشاهال اینها عرض میگردد و پان اغذیه و ادویه بامیه صاحب رطوبت فضیله در مفردات ذکر است
 و جمعی شش و اله تعالی در کن آینه در دستام و او غذا اندک و خواهد شد و اما تشریح ایشان که بستان نیز مانند که تشنیه
 انشیه و بقیه است هر واحد از آن هر دو مرکب و تفاوت از گوشت سفید غدیه جرب نرم و از عروق و شرايين عضلات
 و شعب کثیر القوات و خشک است یعنی در باطنی که محیط و محلول است و از صفای لطن آمده و شش بر آن هر دو گشته
 و هر یک از آن هر دو را مجرای است کثیر شعب که جماع و دماغ و قلب و کبد و سایر اعضا پیوسته است چنانچه تفصیل
 انشای اله تعالی بیان می یابد و نفع آن هر دو انضاج منی است زیرا که ادویه و ظرف و محل نفع و تولید است و ماؤ
 آن فضل و زیاده مضموم است که بعد نفستام غذا با اعضا بر سبیل ترشح از عروق و دقاق شریه که رطوبت قریب
 العمد بالانفعاد مانده و چون هر یک از اعضا آنرا اقتدا خود سازند و منعقد و جزو آنها گردد و هر یک از آنها با مانده
 بواسطه آن و مجری و شعب آن با و عید آن که انشین است آید و در بین راه نیز نفع و رستی و تقویت بصورت منوی

فاعلم ما بدو چون به چسبیدن آید هیچ واسطه تمام باید و سفید رود و یکی آن مانند را بکلیه که شکوفه نخل باشد و آن
 رطوبت نبرزه رطوبت اصلی و حرارت غریبه قریب العمد بالاعضا است که بعد و در رحم است و آن
 و امزاج با منی است و تصرف قوه میزده و صورت در آن مستباز یافته و اعضاء در آن قرار می یابد چنانچه در تولد جنین است
 اله تعالی مذکور خواهد شد پس فصلی در مضمون رابع بدان معنی مذکور است که قسطی و قلیلی از اجزاء لطیف قابل التذیه را فاضل
 زیاده میدارد قوه مدبره بدین طریقت نامند و همه را بصورت اعضائی نماید و برای تولید مثل و حفظ نوع نگاه میدارد
 آنرا با وجوه آن که از اجزاء اعضا ریشه است برای بقا و نوع میفرستد نه مانند فضول و فضلات غذائیه و حسب دفع است
 چنانچه بعضی توهم نموده اند و از حجه نیست که امر غریز شریعی است که در شرع شریف و حکما و افاضل منع از جبر و توجیح و
 حدود و تعذیرات مقرر نموده اند برای کسیکه از اعیان است و استناد و بجا و برنا و لواط و سایر امور نماید و منع کرد اند
 و از اینجاست است که در حکام مبالغه بدفع و اخراج آن بهر نحو که باشد ضعف و مقهور و جمیع اعضاء و ارواح و قوی و امر
 مذکوره عارض میگردد و ماده آن بقول البقراط از دماغ نزول مییابد بواسطه دوری که حلق ازین است و جماع میگردند
 از جماع بکلیتین و از کلیتین باقی می آید و از هر عضو رئیس و غیر رئیس شعبه این دورک پرورده است که ماده منی که خیر
 فاضل از هر عضو است از آن شعبه بجانب آن رک می آید و در آن نفع و استعمال و صورت باطنی حاصل مییابد پس در بعضی
 و نفع و استعمال نام یافته سفید غلیظ بلون محل میگردد و مانند شیر زیستان زیرا که منی و شیر مادر اعضاء از رنگ خونند
 و چون در کما کس و عروق زیستان آمدند سرخی آنها اندک کم میگردد و چون باقیست زیستان اعلی شده سفید میگردد و
 از اینجاست است که در بعضی بسیار جماع منی بزرگ خون دفع میگردد و در ضعف انشین منی سرخ رنگ بر می آید و دلیل بر آنکه
 ماده و خیزه آن از دماغ می آید آنست که از انقطاع آن هر دورک قطع شاسل لازم می آید و دلیل بر آمدن از جمیع اعضا
 بواسطه شعبها که فصل بدان و ملحق بدان شده اند آنست که از استفرغ آن قوه و ضعف و جمیع اعضاء خصوص اعضا
 رئیس ظاهر میگردد و مقهوری که در بعضی اعضاء پدر باشد در اعضاء فرزندان نیز اغلب میباشد بعضی بر آنند که
 ماده منی از مافی اعضاء بجانب کبد می آید بدون تعیین بودن اصل و خیزه آن در بعضی غامض پس از مکر توسط شعبهای
 اجوف نازل بکلیتین میرود و در اینجا از نایب صادر گشته اندک قوامی یافته و مجازا که بیان کرده و خیزه منی است
 و عیار و پیمایی بسیار دارد و در اینجا نفعی و استعمال فاضل یافته بعد از آن خصیتین می آید و منی و استعمال تام منی
 و قول و اقامتی است و بدانکه از هر خصیه یک رک می آید و چنان می نماید که گویا از خصیه مد است از آن مکنون
 با قوه مرجه من و ماده آنست و آن دورک متسع گشته اند و نزدیکی آن بعدی که شمع آن محسوس است باز رنگ

و از اینجاست که در حکام مبالغه بدفع و اخراج آن بهر نحو که باشد ضعف و مقهور و جمیع اعضاء و ارواح و قوی و امر

گشته و بر دسبب شده مخصوص در زمان نزد منتهی دکن در کت را او عیبه منی نامند و اینها بالارفته اند پس نه یک تکیه سینه
میل باشد یا من ترا از مجرای بول نموده تشریح او عیبه زمان در رحم بان نموده یافت انشاء الله تعالی و باید است که چنین
چنانچه مردان دارند زمان نیز دارند ولیکن در زمان طاهره و آنکه نیست و غایر و همین در دو طرف فرج ایشان اتصال
فایده بد آنکه حکما متفق اند بر آنکه کتون چنین هم از منی مرد و هم از منی زن مرد است با هم و اثبات منی برای زنان
نموده اند چنانچه مردان را محقق است و آنکه قرآن مجید باطل بدان گفته که تعالی فلیضرب الانسان قمل خلق من با و افری
یخرج من بین اصاب و الترائب و اتفاق مغیران ترا ب سینه زمان نامند و احادیث بسیار باطل بر اثبات منی زن
است و توله حضرت عیسی علیه السلام و آنکه و علیه السلام از حضرت مریم علیها السلام بی پدر شایسته است بخوبی که در قرآن
مجید و احادیث اهل بیت علیهم السلام مذکور است و محققین عرفا بیان نموده اند که بسبب کمال قوت رجوع نام حضرت مریم
مکمل عالم قدس بخوبی که از کمال غلبه از حواس باطنه بخواس طاهره میل نمود که از قبیل خلق با لهر باشد و شخص شری متزلزل گردید
نزد او کم و استشمام را یک از آن نمود و حضرت عیسی علیه السلام از او زاده شد و توله یافت هر روزی بساعتی در روز
برابر ساعتی و بد آنکه حکما متفق اند بر آنکه قوه عاقله در منی مرد است و قوه منفعه در منی زن مانند انفع و پس بعضی اطلاق میکنند
که در منی مرد هم قوه عاقله و هم منفعه است و در منی زن نیز هر دو قوه است تا آنکه نامی منی مرد تواند جز چنین شد و منی زن
نماید آنرا منفعه گردانند و ذکر چنین و مثل گشت و تفصیل انشاء الله تعالی در خلقت چنین مذکور خواهد شد و اما تشریح
رحم و کیفیت خلقت چنین رحم بفتح را و کسر عاقله و منی که بغاری بچه دان نامند و جمیع آن را رحم آمده جمیع است که
مشابه بعضی زنی و سفیدی گستره بر شکل منتهج از الیاف عصبی و مؤلف از اعصاب شرایین و آورده و عضلات و شفا
عصبی هر یک برای فایده مذکوره در اعضای مفرد و موضع آن باین مشاهد و معانی مستقیم و زیاده است و آنرا غشی است که
منتهی گشته تا بفرج و طول غشی آن مختلف میباشد بعضی اقصی مقدارش از شش انگشت مفهوم صاحب آن و بعضی زیاده تا ناست
دوازده انگشت و بعضی راضی و بعضی را وسیع مانند صغیر و کبر و باریکی و بطریقی قشرب و درج غشی آن از برون در حلقه اتصال
یافته برای جمیع و در منی زن در آن منفذ آن ضیق است لهذا ایشان را در انزال میشود و یک دفعه بسیار میشود بلکه
اندر آن اندک و بدفعات از کرا جماع بدان سبب ضعف ایشان را عارض میگردد و بخلاف مردان که منفذ او عیبه آن وسیع است
و یک دفعه منی بسیار منع میگرد و بدین سبب ایشان را ضعف عارض میگردد و در اندرون آن دوزایده است که آنرا قرف
الرحم نامند و در وقت مباشرت با وجود آنکه در آن صین منقبض میگردد و بهر طرف خورده و سوس سیکر و خصوص منکام حمل که فم آن
ضیق باشد و طول رحم قریب بآن است تا آنکه منفذ فرج با غشی آن و غشی آن هر چه بحسب غلبه غشی منتهی میشود و منتهی

اما باطن آن نرم و لطیف است تا آسیمی تقصیب نرسد و مانع دخول نباشد و باعث التذاذ گردد و نیز باعث التذاذ و خطا هر دو با هم توافق آلتین است و در صغر و کبر و توافق از این نیز زیرا که نرم رحم را احساس بسیار است و از احتساک که خردمند بدان خطا و لذت بسیاری باید و قهر رحم جاذب و شتاق و حصول منی است بدان و در صورتی که احتساک بسیار باید و توافق از این نیز لذت نام می باید و علت انعقاد جنین نیز این است و در صورتی که تقصیب کوتاه و باریک و غنی رحم که بمنزله خلاف حکم تقصیب مقلوب است و طولانی و وسیع باشد و علاوه آن مرد سریع الانزال زن مطلقا خطا و لذت نابد و تسنفر گردد از آن و یا اگر بالعکس تقصیب طولانی و مطهر و غنی رحم کوتاه و تنگ زن از مجامعت ادبیت نام باید و اگر نیز از آن باشد و یا اگر رحم مملو از رطوبات باشد در وقت مقاربت رطوبت بسیاری از آن منقطع گردد که مرد و بی خطا گردد و نیز غنی رحم یعنی التمنج و با شکنج مخلو مست برای آنکه تا طویل و قصیر بعضی بعضی می شود و قبضه بر آن منکام بول و مقاربت و وضع حمل آسان بود و آسیمی آن نرسد و نرم رحم بعضی باریک و بعضی بسیار است و نرم آن همیشه بسته باشد خصوص منکام حمل که اگر خواهند میل باریکی در آن داخل نمایند بسبب کمال انضمام و بستگی به شواری و داخل گردد و اما در حالت جماع بسبب کمال التذاذ و شتاق و من خود را بکشاید و منی را جذب و طبع نماید زیرا که بالطبع شایق جذب و طبع است بکدی که مباسطه بر آن بدون دخول و ایلاج که انزال واقع شود آنرا جذب نماید چنانچه نقل است که شخصی جاریه را در صغر سن پیش از بلوغ فرج او را داغ نمود و بعد الیام حرام از آن منفذ بسیار باریکی مقدار آنکه خفزی به شواری در آن داخل گردد و مانند صلب مانند کف دست و در رحم کشیده کرد و بعد بلوغ و میجان قوه بهیمی و جلی شوهری اختیار نمود شوهر آن مرتبه خواست که دخول نماید ممکن نشد و قوه منکام مسک طه بر آن او را انزال شده و منی را جذب نموده حامله گردید چون نه ماه شد و قریب وضع حمل اهل او شکوش شد و آخر الامر منکام ولادت را نشان بر آن قرار گرفت که موضع منته را چاک نمایند و آنگاه بهر سید و آنرا شکافت صلبی تولد یافت و لیکن خراشی بر سر طفل بهر سیده بود و طفل و مادرش هر دو سالم ماندند و نقل معجزه جناب لایت تاب امیر المؤمنین صلوات الله علیه مشهور است که جاریه شوهری را کرده بکر حامله گردید و او را مستم بر ناموده نزد خلیفه نماند و در زمانه که او غاصه خلافت بود او حکم بر حرم نمود اتفاقا در بین راه با آنحضرت صلوات الله علیه برخوردند و با جوار ابرض مقدس رسیدند آنحضرت آنها را برگردانید و مسجی آوردند و از راه معجزه فرمودند که این بکر است و زاینه نیست مردی با زن خود مجامعت نموده از آن گرمی و زودی با این مسجی نموده منی از رحم او بر رحم این انتقال یافته و منته گشته حامله شده است چنانچه تحقیق نمود و جنین بود و معجزه دیگر آنکه زن با شوهر خود مقاربت نموده و بدان زودی و گرمی بجام رفت و بر زمین جام گشته بسبب رطوبت آن گستره یافته و منی از فرج آن برآمد و بر زمین جام ریخته و از آنجا آن زن جو گشته و ذلغور این را که با شوهر خود بر زمین

نشست آن می در فرج این مجذوب گردید و معامله شد و ستموریش غلبه نماند و برود حکم نرنا و تیمام بود با آنحضرت صلوات
 الله علیه ملاقات نمودند آنحضرت با عجز احوال را فصل بیان فرمودند بدانکه از برای تشبیه و تائید سخن مذکور این ستر
 نقل کافیست و بر من غنی رحم که در آن فرج است ثنایا، بار یک صبی اشته شده شبیه غشا و در وسط آن منفذ باریکی برای
 اخراج بول است و هر چند صفت بزرگتر شود اندک وسیع تر گردد و خصوص که لغوی مزاج رطوبی باشد و بکارت عبارت از است
 و پاره شدن آن عبارت از انقباض و رفع بکارت و نفس رحم نمیرد مثانه است وسیع القعر و طول آن نیز مانند از غنق
 است و رحم نام بالغ از مثانه کوچکتر میباشد و نزد بلوغ و دیدن جنین برابر آن میگردد و تکامم حمل بزرگتر از آن و بر مقدار جنین
 بزرگتر گردد و آن نیز بزرگتر شود و بعد از وضع حمل آن نیز کوچک گردد و بعد از اول و اکثریت حمل و وضع وسیع گردد و غنق آن بکارت
 مجامعت و مدوت رطوبت و مزاج عورت طویل و عریض میگشاده گردد و اوقات آن تنگ در حدیث است که روزی
 در حضور جناب مقدس منوی صلی الله علیه و آله مذکور شد که در وضع حمل شد آنجناب هم فرمودند جناب مقدس الهی و ملک میفرستد
 در آنوقت یک غلی وسیع میگردد و اندک بعد از آن یکدی که جنین برقیاید و ملکی یکدی که بعد از آن تنگ میگردد و اندک بعد از آن
 از صاحب برخواست و بعضی مقدس رسیده که ملک دویم در خانه من نیاید و آنجناب تسبی فرموده فرمودند خواه آمدن بعد
 هر وقت آن صاحب باز و خود ستاربت میمورد از اقرب بکارت می یافت و جرم و جوهر رحم چست است و حس بسیار
 و آنرا است جبهه اند از غل جنین اید ایامد و بر جنین خون جفت عار بر آن نیز و جرم آنرا و طبقه است یک طبقه ظاهر بر
 و یک طبقه بطنی و آن لها بسیاری دارد و در محل اتصال کهای مذکوره و در جرم آن پستیها و کودیا است که
 آنها را فقرات الرحم نامند و جنین را این فقرات بر می آید غشا و جمل جنین بهین فقرات مربوط میباشد و غذا و جنین این موضع
 میرسد بواسطه مناف آن و در اطن آن حمل است تا آنکه نطفه و جنین را در حال غلقلی و مضغکی خوب ضبط و غذا نماید و نگذارد که
 بلغزد و منقطع گردد و نیز طبقه مزبوره و خانه است یکی بجانب من و دیگری کانب بسیار اما دهن و غنق آن هر دو یکی است
 و گفته اند تعداد غشای رحم ششبار است چنانچه جوان میباشد چون انسان و دوستان ارد بطون رحم آن دو است اکثر یک
 می آورد و بندرت دو و چندی یک و آمده و او غذا و آب شتر و فیل که از یک یک زیاده نمی آید و مذکور که بندرت دو می آید
 و اما با وجود دوستان است چنانچه چهار و پنج بطنی آید و خصوص در ملک مند و بحاله اما لرب و سک و خاک بعد بستنی
 خود یکی می آورند و اما ملک و در جمل نه انسان با وجود دوستان و شش خانهای هم آن نیز زیاده باشد و اما اکثر هر خانه
 زیاده از یک یک کتون به سبب مزاج مزاج دینی و در نطفه بعد طلق است قریب یک دهنی و بعضی مانند بز جاکچه
 شد که بندرت بعضی زمان از یک مل سبب و باجه و یا زیاده آورده و اما جمل گفته اند و یکبار و نیز بندر بندرت

۲. الحیدر با درجوان به نخستین آید نفع و استقامت تمام باید و سفید گردد و در آنچه آن مانند آنچه صلح که شکو و نخل از منده باشد و آن
 رطوبت منزله رطوبت اصلیه و حرارت غیریه قریب العمد بالبقا و انحصار است به بعد و در وجه، استعدا در آن
 و استخراج با منی است و تصرف قوه مبرزه و مهوره در آن استباز یافته صور انحصار آن قرار می باید چنانچه و تولید منی است
 اله تعالی مذکور خواهد شد پس فصله بمضمون رابع بدان معنی مذکور است که قسطی و قلیلی از جزء الطیف قابل اتعنه را حاصل
 زیاده میدارد قوه مدبره بدینکه طبعیت نامند و همه را بصرف انحصار می نماید و برای تولید مثل و حفظ نوع نگاه میدارد
 آنرا و غیره آن که از جمله انحصار رتبه است برای بقا و نوع میفرستد نه مانند فضول و فضلات غذایه واجب المدفع است
 چنانچه بعضی توهم نموده اند و از حجه نیست که امر غیر شرعی است که در شرع شریعت و حکما، ایشان منع از جبر و توجیح و
 مدود و تعدیرات مقرر نموده اند برای کسیکه آنرا بعینه استند و پیاد و برنا و لواط و سایر امور صرف نماید و منفع کرده اند
 و از اینجاست است که در حکام مبالغه بدفع و اخراج آن بهر نحو که باشد ضعیف و مقصور و جمیع اعضاء ارواح و قوی و امر من
 مذکوره عارض میگردد و ماده آن بقول القراط از دماغ نزول میاید بواسطه دورگی که علف ازین است و جماع میگردند
 از جماع بکلیتین و اکثریتین با منی می آیند و از هر عضو رئیس و غیر رئیس شعبه این دورگ پرورسته است که ماده منی که غیر
 فاضل از هر عضو است از آن شعبه بجانب آن رگ می آید و در آن نفع و استقامت و صورت با منی حاصل میاید پس منفعی
 و نفع و استقامت نام یافته سفید غلیظ بلون محل میگردد اند مانند شیر در پستان زیرا که منی و شیر تاد انحصار اند بزرگ شوند
 و چون در کما کمریس و عروق پستان آمدند سرخی آنها اندک کم میگردد و چون با منی و پستان اقل شده سفید میگردد و
 از اینجاست است که در مبالغه بسیار جماع منی بزرگ خون دفع میگردد و در ضعف انشین منی سرخ رنگ بر می آید و دلیل بر آنکه
 ماده و خیمه آن از دماغ می آید است که از انقطاع آن هر دورگ قطع شاسل لازم می آید و دلیل بر آمدن از جمیع اعضاء
 بواسطه شعبه ها که متصل بدان و متعلق بدان شده اند است که از استفرغ آن قوت و ضعف و جمیع اعضاء خصوص اعضاء
 رئیس ظاهر میگردد و مقصوری که در بعضی اعضاء پدر باشد در اعضاء فرزندان نیز در اغلب میباشد بعضی را آنکه که
 ماده منی از نامی اعضاء بجانب کبد می آید بدون تعیین بودن اصل و خیمه آن در عضوی خاص پس از مکرر توسط شعبه های
 اجوف نازل بکلیتین میرود و در اینجا از نایب صاف گشته و اندک قوام یافته و در مجرای کبد و خیمتین است
 و تعاقب و پیچیدگی بسیار دارد و در اینجا نفعی و استقامت یافته بعد از آن خیمتین می آید و نفع و استقامت نام می
 و قول اول قوی است و بهر آنکه از هر خیمه یک رگی متولد آمده و چنان می نماید که کوب از خیمه جدا است از آن بلون
 بیادیه هر چه ماس صاف است و آن دو یک متعلق است اندر دمی آن یکدیگر است و آن متعلق است و از یک

اینها همگی در دماغ و در مجرای کبد و خیمتین است

فصل فی مادی
 النبی

گشته و بزرگ و وسیع شده مخصوص در زمان نزد منی و لکن در وقت را او عیبه منی نامند و اینها با لافیه اند پس نه یک تمیها سینه
میل مثانه پامین تر از مجرای بول نموده تشنج او عیبه زمان در رحم بان نهاده یافت انشاء الله تعالی و باید است که نشین
چنانچه مردان دارند زمان نیز دارند و لیکن در زمان ظاهر و آویخته نیست و عیبه و پس در دو طرف فرج ایشان اتصال
فایده بدانکه حکما متفق اند بر آنکه کون جنین هر از منی مرد و قسم از منی زن مرد است با هم و اثبات منی برای زمان
نموده اند چنانچه مردان را متفق است و آیه قرآن مجید باطن بدان گفته که تعالی فلینظر الانسان قم غلی غلی من باه و افق
یخرج من بین الصلب والترائب اتفاق مفسران تراب سینه زمان را مانند و احادیث بسیار باطن بر اثبات منی زن
است و تولد حضرت عیسی علیه السلام و آنکه و علیه السلام از حضرت مریم علیها السلام بی پدرش است بخوبی که در قرآن
مجید و احادیث اهل بیت علیهم السلام مذکور است و محققین عرفا بیان نموده اند که بسبب کمال قوت رجوع نام حضرت مریم
کم کمال قدس بخوبی که از کمال غلبه از حواس باطنه بخواس ظاهر میل نموده که از قبیل غلی با لیه باشد و شخص شری متمثل گردید
نزد او کم و استشمام را که از آن نمود و حضرت عیسی علیه السلام از آن ساعت از روز حادث شد و تولید یافت هر روزی ساعتی در روز
برابر ساعتی و بدانکه حکما متفق اند بر آنکه قوه عاقله در منی مرد است و قوه منفعه در منی زن مانند انقوه و لبن و بعضی طبایع گویند
که در منی مرد هم قوه عاقله و هم منفعه است و در منی زن نیز هر دو قوه است تا آنکه نامی منی مرد تواند خبر جنین شد و منی زن
تواند آنرا منفعه گردانید و در کتب جنین حاصل گشت و تفصیل است انشاء الله تعالی و فلفقت جنین مذکور خواهد شد و اما تشنج
رحم و کیفیت فلفقت جنین رحم نفع را و کسرا و مهلتین و بیم که بفارسی بچه دان نامند و جمیع آن ارحام آمده جسمی است بجا
مشابه بعضی زنی و سفیدی مستند بر شکل منتهج از الیاف عصبی و مؤلف از اعصاب شرامین و آورده و عضلات و شفا
عصبی هر یک برای فایده مذکوره در اعضای غده و موضع آن پامین مثانه و عاقله مستقیم و زیر یافت و آنرا غشی است که
منتهی شده تا فرج و طول غشی آن مختلف میباشد بعضی اقصی مقدار تشنج است مضموم صاحب آن و بعضی زیاده تا نسبت
دوازده انگشت و بعضی اقصی و بعضی را وسیع مانند صغیر و کبر و بارکی و بطریقی قلیب و در پنج غشی آن از برون و داخل اتصال
یافته برای جمیع و خیره منی زن در آن و منفذ آن ضیق است لهذا ایشانرا از انزال میشود و یک دفعه بسیار میشود بلکه
اندر آن اندک و بدفعات از کمر ارجاع بدان سبب ضعف ایشانرا عارض نمیکرد و بخلاف مردان که منفذ او عیبه آن وسیع است
و یک دفعه منی بسیار منع میگرد و بدین سبب ایشانرا ضعف طاری میگرد و در اندرون آن دوزایده است که آنرا قرفه
الرحم نامند و در وقت مباشرت با وجود آنکه در آن مدین منقبض میگردند و جبر خورده محسوس میگرد و مخصوص منکام حمل که فرم آن
ضیق میباشد و طول رحم قریب ناف است تا آخر منفذ فرج با غشی آن و غشی آن هر چند بحسب طبایع و اللحم است بعضی در وقت منی

اما باطن آن نرم و لطیف است تا آسیدگی تقصیب نرسد و مانع دخول نباشد و باعث التذاذ گردد و نیز باعث التذاذ و طعم مرد و با
هم توافق آلتین است در صغر و کبر و توافق از این نیز زیرا که فم رحم را احساس بسیار است از احتساک و خشنودن جان حط و
لذت بسیاری باید و قعر رحم جاذب و شتاق و موصول منی است بدان و در صورتی که احتساک بسیار یابد توافق از این
شود لذت تمام می باید و علت انعقاد جنین نیز این است و در صورتی که تقصیب کوتاه و بار یک غنق رحم که بمنزله غلاف و ملغم
تقصیب مقلوب دارد طولانی و وسیع باشد و علاو آن مرد سریع الانزال زن مطلقا حفظ و لذت یابد و مستغفر گردد از آن
و یا اگر بالعکس تقصیب طولانی و مطهر غنق رحم کوتاه و ننگ زن از جماعت ادبیت تمام یابد و گریزان از آن باشد و یا اگر رحم
مملو از طوایب باشد در وقت مقاربت رطوبت بسیاری از آن منع گردد که مرد و بی حط گردد و نیز غنق رحم بی التفیع و با
شکنج مخلوشت برای آنکه تا طویل و تغییر و بعضی مضیق گردد و قعر رحم بسطد بر آن هنگام بول و مقاربت و وضع حمل آسان بود
و آسپس به آن نرسد و فم رحم بعضی مل سیمین و بعضی بسیار است و فم آن همیشه بسته باشد خصوص هنگام حمل که اگر خواهند
میل باریکی در آن داخل نمایند بسبب کمال انقباض و بستگی بدشواری و دخل کرده و اما در حالت جماع بسبب تال التذاذ و شتاق
و من خود را گشاید و منی را جذب و ملج نماید زیرا که بالطبع شایق جذب ملج است بکدی که مباسط طهر آن بدون دخول و اطلاع اگر
انزال واقع شود آنرا جذب نماید چنانچه فعل است که شخصی عاریه را در صغر سن پیش از بلوغ فرج او را داغ نمود و بعد البیام حرام
از آن منفذ بسیاری باریکی بمقدار آنکه خفزی بدشواری در آن داخل برد و مانند تخته صلب مانند کف دست و در کمر کشیده کرد
و بعد بلوغ و میمان قوم بهیمی و حتی شوهری اختیار نمود شوهر آن هر چند خواست که دخول نماید ممکن نشد و فنی در شکام مسک
طهر آن او را انزال شده و منی را جذب نموده حامله گردید چون نه ماه شده و قریب وضع حمل ابل او شکوشت شد آخر الامر در شکام
ولادت ایشان بر آن قرار گرفت که موضع منته را چاک نمایند و لای که بهر سبب و آنرا شکافت صلبیه تولد یافت و لیکن
خراشی بر سر طفل بهر سبب بود و طفل و مادرش مرد و سالم ماندند و فعل معجزه جناب لایت آسایر المؤمنین صلوات الله
علیه مشهور است که عاریه شوهرها کرده بکر حامله گردید و او را منتم بر ناموده نزد فلیفه تا نزد در زمانه که او غاصت خلقت
بود و حکم بر حرم نمود اتفاقا درین راه با آنحضرت صلوات الله علیه برخورد نمود و ماجرا را بر عرض مقدس رسانیدند آنحضرت آنها را
بر گردانیده مسجد آورند و از راه معجزه فرمودند که این بکر است و زاینه نیست مردی با زن خود جماعت نمود و آن زن
کرمی و زودی با این مسأله نموده منی از رحم او بر جسم این انتقال یافت و منجمد گشته حامله شده است چنانچه محقق نموده جنین
برد و معجزه دیگر آنکه زنی با شوهر خود مقاربت نموده و بدان زودی و کرمی کام رفته و بر زمین جام گشته بسبب کرمی و رطوبت
آن گشته غایب و منی از فرج آن برآمده و بر زمین جام ریخته و از آنجا آن زن بر تو گشته و از الفور این زن بکشد و شوهر او را

و صاحب کامل نوشته که دیدم زنی را که سه طفل زایید و پسریک دختر دو نوشته که شنیدم از شخصی که گفت زنی چهار فرزند زایید
 و پسریک و دختر دو گمان نموده اند قومی که زنی پنج طفل زایید و یک طفل و در چهار سال پست طفل زایید و همه زنده ماندند و این
 است لیکن من ندیدم و وجه امکان آن نیست که در رحم چهار موضع شیع یکبار نفوذ و قوه است و در مواضع افوا و عروقه که باری میگرد
 از آن خون طست بسوی رحم و نیز نوشته که شنیدم زنی در ماه نهم طفل زایید و در ماه نهم طفل دیگر و گمان نموده اند بعضی که سبب این
 آنست که بعد از انعقاد حمل اول بدو ماه مردی یکبار با او جماعت نموده و در بطن دیگر رحم آن انعقاد یافته و در بطن سیم طفل
 که زن آهسته بعد از یکسال زایید قطعه لحمی و عصبی و دماغ آمده و جسم آن اتصال یافته برای افاده حس و حرکت آن بر سر حرکت
 تمام اعضا بدین اتصال دارد و نیز از قلب شریان بسوی آن آمده برای افاده حیات و حرارت و طلبت غریزی بدان زاییده و
 حبه اتصال خون بدان حبه تغذیه و تمیز و بدل باخیل آن جنین اندفاع دم فاسد و بعضی نفاس و بد آنکه در طبقه باطنی آن مخلوق است
 عصبی در وسط آن مخلوق برآمد که هست شعله الهیه و بران برآمد که زواید چند واقع است مانند آنکه بسوی راس جنین عصبی
 است و برآمد که در وسط طوق مخاری ناف در محل اتصال را بطی و عروقه است که از ناف زن بدان آمده و نیز عصبی از دماغ آمده
 و بدان پیوسته برای افاده حس آن مشارکت این دماغ بواسطه این عصب و عصب که در است که بفرمان اتصال یافته و عصبی از عروق
 کبدی به اینجا اتصال یافته برای انصباب طمش و تغذیه جنین و طبقه ظاهری خارجی آن مانند غلاف است که یک تجویف پیش فرار
 بر طبقه باطنی محیط و شستل شسته شطای عصبی را بطات قویه باطراف از پشت و جلو و ناف و طلع و مثانه اتصال یافته و باید است
 که تگون جنین در رحم بعد معرفت امور مذکوره بدین نحو است که چون رحم صحیح و نفی و منی مرد و زن قابلیت و صلاحیت تگون
 داشته باشند یعنی از سوء مزاجات و انحرافات کوری و انانیه و از امیال و ارادات خارجی و موجبات بدین نفسانه که
 موجبات از لاق آنست غایب باشند و هر دو با هم دفعه و امدت منزل شوند و آن مرد و منی در هم آمیخته گردند و با مرآت الخالق المصطفی
 شانه از قوه عاقله که در منی مرد و قوه منعده که در منی زن است باختلاف اقوال که فیما بین ممکن و اطلاق است که مرد است و زنی
 و با اصل و علیه از منی مرد است یا از زن اصح اقوال آنست که نطفه مرد اهل و منزله انفع و مایه و نطفه زن بمنزله شیر است
 قوه عاقله در آن منعده درین که برسیدن آن بدین منعده متجهت میگردد و غلیان و تعفی فرآن بهم میرسد و مانند کف میگرد
 و قوه تمیز و صورت و باذن خالق جل شان در آن تاثیر و تصرف مینماید و در آن چهار نقطه ظاهر میگردد یکی در محل قلب و دوم در محل کبد و سیم
 در محل که چهارم در محل ناف و این نقطه مانند جابجاء برآمده مجموع آن نقطه مخوی میگردد جهت حفاظت حرارت غریزی و صیانت اعضا
 که مخفی نقطه قلب در وسط آنست و در آن روح حیوانه نفسانه طبیعی که با منی آمده است مستقر و گامین و مانند برره است که
 در آن شاخ و کل و ثمر بالقوه مندرج است و از آن است غی که بین رفته که دماغ باشد و نقطه دماغ شده و در بطن است و آن غی که در بطن

دارد و شاخ کجاست که کبد باشد و روح طبعی باو نیز مختص و متخیر نشده و بدانکه بار اصح اقوال این بود که دریافت که هر چهار
نقطه و سه کتون می آیند و متخیر میگردند و بقول اول نقطه قلب و بعد از آن دماغ و کبد قرار می آیند و بقول ابقرط اول و دماغ متکون
میگردد و هر دو چشم بحسب چیزی که مشاهده میگردد از یک طرف که از تخم برمی آید و لیکن قلب از جمله اعضا که اول کتون می آید و هر چیز
ظاهر نیست بعضی گفته که اول کبد کتون می آید چنانکه قوام بدن و فعل آن تمامی بسته تغذیه و تمیز است این امر متعلق کبد است
و این قول ضعیف است زیرا که مقدم بر کل حیات لازم آن که حرارت غریزی است میباشد و حرکت نیز فعل تغذیه و تمیز که
بدون حرارت و حرکات متمشی نمیکردد پس چگونه تصور میگردد آنرا علم حقایق الا مورد آن غلبان و زبدیت حاصل از تحریک
قوه مصوره موجوده در زمین و رفتن روز با تمام میرسد و این احوال اول و نقطه میمانند و بعد از آن قوه مصوره در آن تصرف
مینماید و احتیازی در اجزای آن پیدا و علامت آن است که نقطه های سرخ در آن ظاهر میگردد و منافذ عروق و فواید آن پس میگردد
که خون طبعی از طریق ناف جریان یافته بواسطه آنها بکبد طفل میرسد و این احوال ثانیه نامند و در چهار روز با تمام میرسد و این نیز
نقطه طبی مصوره و خطای بار یک من تقاطع کشیدن و نیست اجزای اعضا را نمودند و بعد از آن علقه میشود یعنی اعضا متعلق میگردد
بلکه یکدیگر میگردند و تمام این شبش روز بود و مجموع هر سه معده روز میشود و سومی است با حال ثانیه و بعد از آن مضمغه میشود یعنی مانند
پارچه کوشی منعقد میگردد بعضی اجزای آن از یکدیگر متمایز میگردند یعنی هر یک را احتیازی حاصل میشود و بعضی سفیدی و در بعضی سرخی بهم
میرسد و در قدی از خون حیوانه و طبعی متوسط شیرین و آورده نازله از قلب و کبد مادران بر رحم آن و از رحم آن بر آن
و مستعد قبول صورت حیوانه و فیضان روح حیوانه با بر و اهاب الصور و الحیوة تعدس و تعالی میگردد و اتمام این بدو از ده روز میشود
و سومی است با حال رابعه که اتمام آن مجموع در بیست و نه روز باشد و بعد از آن مزاج ذکروری یا انانیه بران فایض میگردد و اعضا
اصلی تنوی تمام میشوند و این سیم روز بود و سومی با حال خامسه است پس خلقت همگی اعضا پس از مغز و در کتب تفصیل مذکور
مبای خود و احصاب عروق بر عظام کشیده میشوند و غشا بر آنها و بر اعضا دیگر پوشیده میگردد و عضلات جای قرار می آید
مربوط به تشیه و تشای عصبی و رابطات و در خلل و فرج آنها لحم محشور بر میگردد و نیست همگی بدن تمام میشود و تمامی عروق
مفصل و مجاری خلل بر میگردد و سر از گردن و هر دو شان و دستها و پاها و متاز از یکدیگر میشوند و اضلاع نمایان میگردد
پس ازین احوال متاز نمایان بودند و این احوال سادس نامند و در پنج روز با تمام میرسد پس روح با بر ذی الروح حیوانه
بر و دیده و فایض میگردد و کلامی که در این احوال خلق است این چنین نم جملها نقطه قرار میگیرند و خلقها از خلقها
العلقه متصفه خلقها از خلقها با کسونا و الطمانینه و انشائا خلقها آخرتبارک است که حسن الخلقین و پوشیده نمائند این
حالات و زکوة تشیه از انانیه حاصل میگردد و شکل خلقت پسری در سی روز نهایت جاهل و زکی در یکم و زیاد با تمام میرسد

مربوط به تشیه

و خلقت خرمی از چهل روز تا چهار روز نیمه و روزی بر زیاده و نقصان تمام می باید و بخور نعین مدت اعلاست که یافت تقریباً
 اکثری است نه کلی و تحقیقی چه گاهی در بعضی در و در پیش افتد و بعضی بس و گفته اند که جنین چون بعد از چهل روز تولد باید و پرده بشیند
 آنرا شکاف در آب سرد اندازند تا هاون بگردند در آن اعضا صغیره و مال صغیر از همه یکدست میزد و با لجه در هر مدت که خلقت آن
 تمام میشود در و چند آن حرکت در آن ظاهر گردد و تولد باید اگر تمام خلقت آن درسی و زنده گیاه است در شفت و زنده گیاه است
 حرکت باید و در یکصد و هشتاد و یک شش ماه است اقل مدت حمل می تواند بود که تولد باید و اگر درسی و بخور و زاری با نام سید شمس
 روز حرکت نماید و هفت ماه تولد باید و اگر در چهل و پنج روز با نام سید و روز حرکت آید و در نه ماه تولد باید و اگر در چهارده
 با نام سید و در صد روز حرکت آید و در ده ماه تولد باید و اگر یک روزی ازین ایام مذکوره در مراتب ماهها زیاد کرد کم با نام سید
 پنجمن تولد آن نیز زیاده و کم کرد از شهر مذکوره در احادیث وارد است که غیر از یحیی بن زکریا حسین بن علی بن ابی طالب
 صلوات الله علیهم شش ماه متولد شده که مانده باشد و اگر شده مانده ولیکن در احکام شرعی مانده که شبهه واقع شود بطریق آیه
 کریمه و جمله و فصله ثلثون شهرا است شش ماه را منقطع حکم حمل میدانند که مدت اقل حمل شش ماه است و اکثر آنرا نه ماه و مدت طایع
 را دو سال و یکسال و نه ماه نیز نهایت مدت حمل را ده ماه و چند یوم زیاده نیز گفته اند که ازین زیاده میباشد هر چند بحسب مراتب
 یکسال و شانزده ماه و دو سال و چهار سال نیز گفته اند چنانکه مشهور است که ضحاک در دو سال متولد شده و حریم بن عابد که مرد
 از عرب بود چهار سال در شکم مادر ماند و از جنبت او اسمی بهم کرد اندیشه معنی پر شده از مادر متولد کردید و شیخ الرئیس
 مقارنه من از کتاب شیخان نقل کرده که شنیدم از شخصی که دوازده بر قول او داشتم که متولد کردید از زنی بعد از سال چهارم بر حملش
 مولودی که دندانهای او ظاهر شده بود ولیکن چون اینها اخبار و حکایات اعتمادی بر آنها نیست الا در کمال معدوم است
 اعتماد بر ده ماه و چند و زیاده است که نهایت مدت حمل معتبر است جمعی از عارفین ازین قبیل گشای طویل بر سبیل کرده است
 بر و سالیانه خود داده اند و سالیانه دارد و باید دانست که یک سرفقط چهارم یعنی نطفه حیوانند که محیط بر نطفه دیگر که موضع
 جنین است از آن شبیه برود چیزی بسته یک سر آن پوسته بر آن یک سر دیگر آن بقعه و قعر رحم طوقه شکل که محاذی
 ناف آن در وسط است پوسته است از قبیل شبیه نباتات برای استحکام و جذب غذا بدان محاذی مستحکم گردد و چون
 آن موضع ناف آن پوسته است حیض منقطع گردد از لطیف آن غذا از جنین شود و فصول و کثیف آن برین شبیه
 براطراف غشای بسته محتوی بر آن گردد و آن غشا بر شبیه نمند و تدریج اندک صغیر گردد و آن عروق از اندرون شبیه که
 یکطرف آن نبات جنین متصل است نیز تدریج طویلای شبیه برود و بارگی گشته بر و آن طایفه از حیض خورده تا نبات آن فایده طویل
 آن است که بر آن حرکت دشوار باشد و نیز نمیرد مری و سده باشد برای مضغ و نضج غذا از جنین تا اندک در آن تدریج مضغ و نضج

و اقلینه یافته از راه ناف کجبه جنین برسد و غذا آن شود و چون جنین بزرگتر شود و مل بهر ساند و طلب غذا از راه ناف مجاری فوق
رحم ملوئه در این شبیه در محل وصل این بدن بهر ساند برای استحکام و جذب غذا از راه عروق که بطبق رحم پوسته اند و نیز
از اطراف رحم برای استحکام و آنکه حرکت مطلق نتواند نمود بر هم اتصال یافته شطایا و رباطات باریک و میان یکدیگر
آنکه چون منی مرد با منی زنان در رحم آمیخت و گستره از یافت از لطفه نامند و چون چند روز بران بگذشت و شکلی یافت
و غشاء رقیقی بر آن ظاهر گردید مانند غشاء که بر غیر ظاهر میگردد و چون موای شکلی آن برسد از لطفه نامند و چون مانند قطره کوچکی
گردد و مضغه نامند و چون شکل امضا در آن ظاهر گردد و مرتبه جادیت آن با تمام رسیده مرتبه حیوانیت در آن ظاهر گردد و از مرتبه
فصاعن حل و غرض حیوانه بران فایض گردد حیوان صاحب حیوه گردد و طلاق جنین بر حالات مابعد آن مجاز بوده بحقیقت و بدانکه
مولود در ماه ششم نمی ماند و در سبب عدم ماندن آن حکما و اطبا و همچنین را انوالست از آنجمله آنچه اقرب بصوابست مذکور میگردد
بقول حکما و اطبا این است که چون در ماه هفتم خلقت مولود با تمام رسد و قوت دران بدید آید و تبه خروج از رحم رسیدن نسیم
خارج بدان حرکت و اضطراب نماید بادن خالی غشاء قطع علایق و خرق غشیه نماید و بر آید و دردی که در شکام وضع حمل دارد
آن در رحم نمی باید در جانب پشت و پهلو متصل ناف و غیره بسبب قطع علایق و جدا شدن شطایا است و حرکت انقلاب آن
زیرا که هیئت جلوس جنین در رحم بر سر پاشته و زانو بهار شکم پهنیده و دستها بر پهلو کف دستها بر خنجره و سر
اندر شکم کوس و روده مانند چهری که متصل ناف آن گشته از میان سر و پای آن برآمده بدور آن هیچ خورد و بشیوه رحم
سر و کمر آن پوسته و جلوه او هیئت اندک کردی است و درین فرجه و جاده خالی نیست و سر آن بطرف بالا و روی آن
بطرف پشت و در برای حفظ و حمایت آن که آسبی بدان نرسد و پاهای آن پائین و در انقلاب نگون میگردد و سر آن پائین
و پاهای آن بالا میرود و برای سهولت وضع و آنکه آسبی بآن و مادر آن نرسد و اگر فوت و صحت مزاج آن تا مرتبه نیست و
غیر آنکه خرق غشیه و ارتباط نماید و بر آید بلکه از آن حرکت و اضطراب ضعیفی بدان طاری گردد و در نحو شود اکثر آنست که
در شکم مادر میرود و اگر ضعف و الم بسیار بآن نرسید و هنوز بحد کمال اتمام نرسیده و خرق غشیه و ارتباط نموده از جای خود
حرکت نموده و بسبب از اسباب تقویت نماید تا ماه ششم بماند و در ماه ششم اندک قوت یافته برای خروج حرکت و اضطراب
نمایم و ضعف و الم و خستگی این حرکت ملایم و ضعیف خستگی بگرفته میرود خواه در رحم و خواه بعد از تولد و اگر در ماه ششم
حرکت و اضطراب نگردد تا ماه نهم بماند آن هنگام صحت و قوت تمام یافته از بطور کسینه و غشیه اشکافه صمیم و سالم
و قوی الحال با بر آنکه تعالی الهی القیوم بر وی آید و میرسد و اما همچنین شود مولود را بگو اگر بسیار غنوب میدارند بیک
بگو کی خاص ماه اول نسبت بر محل میهنه یعنی ابتدای از زحل که اول معلومات است حساب مینمایند و فلک آن مرتبه معلک

نوابت و مکان اجرام تیره تافته و جواهر شریفه و صفت قوای روحانی و معدن نفوس قدسیه و سه قرار و احقره و منسل و
 مبداء قوای عقلیه و منسل گاه ملائکه علامه مفکره و محل نزول وحی و تأیید و فیوض برکات و مادام که ماه تمام کسی روز باشد در تدریس و
 تربیت آنست و ستولای بران قوای روحانی آن و چون مزاج آن سرد و خشک است که مزاج مونس در روحانی و الجسان شرع
 غر ایل و ملک الموت و فایض ارواح نامند و همچنین آنرا کس که میرسانند لطف آن بر تبه جادیت و انجاده باشد و چون
 ماه دوم رسید به پیشتری درمی آید که فلک آن زیر فلک حل و پیوسته بد است و ستولای میگرد و بران قوای روحانی آن
 که لبسان شرع و کابیل و مالک از راق نامند و همچنین بعد از میرسانند مزاج آن گرم و نرم است و مزاج روح است و سبب تاثیر
 گرمی آن حرکت نشود و ندارد می آید مانند حرکت اختلاج و ارتعاش و منقبض میگرد و بران نفوس سنان فایض میگرد و با قوای سبعة
 متعلقه بدان و منقبض و منبسط و نشود و ندارد آن ظاهر میشود تا تمام ماه دوم و چون ماه سوم داخل شود به پیشتری که فلک آن زیر
 فلک پیشتری و پیوسته بد است درمی آید و ستولای میگرد و بران قوای روحانی مزاج که لبسان شرع اسرافیل و فایض صورت نامند
 و همچنین بخش اصغر اند و مزاج آن گرم و خشک است لکن سبب تاثیر گرمی خشکی آن زیاده میگرد و حرکت اختلاجی ارتعاشی
 آن و سرخ میگرد و در اتم از حالتی که میگرد و اخذیه و تبه زیاده می آید و نفوس حیات در آن دیده میشود و در اواخر
 ماه اگر تمام خلقت آن در یک ماه شده باشد و چون داخل شود به چهارم به پیشتری که لبسان کواکب و فلک عالم
 و روح آن و مدبر و مرتبه کلمات بذن اله عزوجل و طایفه او از جمله اعظم آیات و سبحانه است و عالم جهام درمی آید و
 ستولای میگرد و بران قوای روحانی آن که لبسان شرع حیریل و عامل وحی قزیریل و الهام نامند و همچنین بعد از اصغر اند
 و فایض میگرد و در روح حیات بذن اله تعالی و این منکام کمال اختلاط و استراج و اعتدال می آید و ارکان اربعه ترکیب چنین
 مزاج معتدل و حدان و صورت بشری و خلقت انسان و فرق کوری و انانیت و آن تا تمام ماه چهارم ظاهر میگرد و چون ماه پنجم رسید
 به تدریس و زهره که بعد از اصغر نامند و در روح حیات و صفا و بر مسمی به بیت الوله است درمی آید و ستولای میگرد و بران قوای روحانی
 آن و ستولای تمام خلقت و استکمال بنیه و ظهور صورت کل اعضا جدا جدا و که منافذ و اوج مجرای بول و غایه درین ماه حاصل میگرد
 و لیکن چنین درین حال میباشد بخود مجتمع و منقبض و کویا که بسته شده است بهیئتی که قبل از دریافت تا تمام آن ماه و چون
 ششم در رسد به پیشتری که زیر فلک زهره متصل بد است درمی آید و ستولای میگرد و بران قوای روحانی آن و حرکت درمی آید
 در جسم و پاشنه های پای خود را بر آن میزنند و بسیار دستهای خود را به یکدیگر و حواجز خود را منبسط میسازد و اضطراب مینماید برای
 برآیدن و درین خود را می کشاید و لهار حرکت میدهد و نفوس مینماید از پرتوهای منی و زبان آوردن خود میگرد و اندک گاه حرکت مینماید
 گاه ساکن میگرد و در زمان خواب میکند و زمانه پدید می آید تا تمام بنیه را با خیال باشد و چون ماه هفتم در آید به پیشتری که آخرین

که کس به تیار و اقرب ما است و نیز از جمله آیات الهی و خلیفه شمس است. تدبیر عالم درمی آید و مستعد میگردد بر آن
 قوای روحانیه آن و تمام میشود تا اقامت آن مستحکم و صلب میگردد و اعضا و مفاصل آن قوی میگردد و حرکات آن طبع حرکت
 بنماید برای عمل و خروج خود پس از تمام و احوال یافته و مقدر شده از غالی او مل شده خروج آن و اگر معین گشته زند که در رزق برای
 می باشد زیرا که در مزاج قمر طوی است که نسبت بحیات دارد بسبب طلوت و اما در ماه ششم که تولد یابد بفرزند مکر نعو ان اعجاز چنانچه
 ذکر یافت چون و آید ماه ششم باز به پسر مل از سر نو در آید و مستعد گردد بر آن قوای روحانیه آن و عارض گردد در آن نقل و مکان
 و غلبه نماید بر آن خواب و غفلت است به نسبت آن پس اگر در بنام تولد یابد بفرزند آلا و در آید از آن که غایب مونسست چون ماه نهم در آید باز
 تربیت میشود که بعد از آن نقل و حرکت در آید و مستعد گردد بر قوای روحانیه آن و معتدل گردد در مزاج آن قوی شود و ارواح
 قوای آن و طاهر گردد و احوال سرحدی و آن پس چون تولد یابد درین ماه با مراد اله تعالی زنده میماند و در غایت قوت میباشد چنانکه
 مرتبه او تسریست به نسبت حیوة و بخصوصی که ذکر یافت بعد آنکه چون طشت در حالت حمل منقسم بدو قسم میگردد قسمی بر جسم می آید برای
 تغذیه و تمیز جنین و بعضی در آن روی کثیف فصول آن قدری صرف غلبه در اطباء میگردد و دانه میماند در رحم که با طفل در هنگام
 ولادت روی در آن صانع منع کرده و دانه بعد از آن غایب میماند و دفع کرده و اگر همه دفع نگردد و چیزی بماند باعث حدوث امراض رحم
 برود و اگر امر غرض در این نیست مستقیم دوری است چنان آید و استحاله بشیر یابد و قیاد آماده کرد و برای تغذیه و تمیز آن بعد از
 ولادت بزرگ هیچ غذای دیگر از چنان نسبت نیست و ظهور بر آمدن شیر از پستان با حرکت جنین بمقدار میباشد خصوص در وقت
 اول حمل و در آن بعد از آن که تغذیه و تاخیری یابد و باید دانست که جنین سه غشا احاطه کرده یکی را مشیر و بغاری که در آن به
 نرسد و این غشا صاحب دوطبقه صلب پوسته بر جسم طلقه که در وسط جوف است برای جذب غذا از فوهات آن چنانچه ذکر یافت
 و در وسط آن شبیه برود و چربی در آن بسته و از پشت جنین برآمده و چون خوردن سرگرا آن بناف آن پوسته برای رسانیدن غذا
 طبقه آن چنانچه این ذکر یافت و عروق ضوای آن مجموع و شعبه شده و قلب او رفته و با آنکه از قلب او و شعبه آمده و در مشیر
 با شعبه بسته و عروق سوای آن مجموع و شعبه شده یکی کلبه او رفته و دیگری بر روی او و با یکدیگر و غشا در دویم سیمی اعتبار است و
 با غشایی برینجه مشابیه است آن طبایف و عوارض و طرز است طولانی شکل آماده شده از برای ریختن بول جنین در آن و از مشابیه
 ناف آن و از ناف آن آن غشا ممتد است تا آنکه بر جسم و شبیه یزرزد و بدین جنین نیز رسد و باعث ایذا و الم میماند و آنرا نکرده
 زیرا که بول جنین با ام که در رحم است از راه مثانه او بناف او می آید و از آن ممتد کور و غشا میریزد و غذا اعلیل او بسیار نیک
 و عضله بر آن محیط میباشد و خروج بول از راه مجرای اعلیل نمیتواند بر آید بخلاف راه ناف که با اراده بالطبع بول از آن بر می آید
 و بعد از ولادت بروی قابله بماند آن عضله را به انما یاید و چون غذا به جنین بسیار رفیق الطیفه و فاضله است فصول بسیاری

از آن باقی نمی ماند که بر از کرد و برای آن دعا باشد علاوه بلکه بول و قدری عرق دفع می گردد و لهذا منفذ در آن بسیار تنگ
 میباشد قابل نیز باید همان وقت با کشت کوچک که بر دهن چرب نموده باشد بکلیت کشاده گرداند و انگشت اکر داند و پنجه منفذ
 مثل آن بسیار تنگ میباشد از نیز باید چست یا تمام کشاده گرداند همان بخور غشا اسیموم مسی با نفس است بجهت ملائکه نفس جنین
 چاشند و بشا بطرفه و گویست برای ریختن عرق جنین در آن برای آنکه چون نند آرد آن بسیار رقیق نماید لطیف است فصول آن
 بول و عرق دفع می گردد برای بول آن غشا، دویم است چنانچه ذکر یافت و برای عرق آن این غشا، و ترمه فصول آن که در بدن جنین
 بماند و منفذ نگردد و بعد از تولد هر وقت طبعیت بد بره مدینه در آن اجتماعی و استعدادی باید در عضوی و مکان خاص و باید در جمیع بدن
 بعنوان خارشن و جرب و بشو و ششها و دما بیل و خراجات و یا جدی که آبله نامند و حیفا و صبا و غیره در آن غلیظه داده بر
 سطل بحران دفع نماید و بدن را از آن نفی و صاف گرداند و بد آن غشا اسیموم چون ملاصق بدن جنین است لهذا از غشا
 نرم تر و رقیق تر است تا اذیت بدن جنین نرسد و فایده ریختن عرق و رطوبات در آن غشا سبکی جنین است و قبل نبود
 و زور می آوردن بر رحم نیز در هنگام ولادت شکاف شدن و ریختن آنست در رحم و معین بر از لاق ارحا، رحم بودن و اخراج جنین
 است سهولت زیرا که سبب ماندن عرق در آن مدته از وقتی بهم میرسد و پنجه بول آن در آن وقت و بد آنکه نفس جنین در
 رحم با نفس مادر گشت از منافذ شراین و پنجه تغذیه آن باعتبار اتصال شراین و درید مادر آن بد آنکه یکی از فایده اتصال
 آن بر دو است بدان علاوه آنچه ذکر یافت اما سبب ذکرورت دانوش و علامات هر یک باید دانست که اکثر کتون جنین
 ذکر میباشد در جانب ایمن رحم مادر او حرکت آن ظاهر میگردد و در بجانب اکثر کتون جنین انشی در جانب ایسر رحم مادر او حرکت
 آن نیز در بجانب ظاهر میگردد و سبب این است که ذکر محتاج بحجارت زیاده از انشی است و جانب ایمن سبب مقاربت یکدیگر
 از ایسر است و خصیه زن که احراج می باید از آن می بسوی رحم نیز بدان سبب کرم تر و مزاج منی را آن خصیه نیز کرم تر و خشکتر از خصیه
 جانب ایسر است بخلاف انشی که محتاج است که باشد مزاج آن بارد و طب و خصیه جانب ایسر او مجاورت طحال ابر میباشد و
 مزاج آن نیز ابرد و مقرر است که هرگاه منی هار یا پس غلیظ باشد از آن جنین ذکر کتون می باید و هرگاه بارد و طب رقیق باشد از آن
 جنین انشی تولید خواهد یافت و از جمله علامات که دلالت مینماید بر آنکه زن حامله بسیار است آنست که رنگ روی آترن نیکو و بارور
 و حرکات آن خفیف و پستان راست آن بزرگتر و مله منی کمره سر آن نیز بزرگتر و منی دست راست او قویتر و خصیه نیز قویتر
 سریع تر و متلی تر میباشد و علامات حمل بانسی اکثر کتون علامات حمل مذکور است و نیز هرگاه منی مرد پشتر و قویتر باشد
 مولود شبیه پدر میگردد و اگر از زن پشتر و قویتر باشد شبیه مادر و تخمیل مرد و زن را در صین مقاربت و حمل تمام است
 در آن و لهذا او ارد شده است و در شرع شریف که در آن صین استاده از شیطان جویند و بسم الله الرحمن الرحیم گویند

در بیان معنی

و بدین خودی است و استعمل است نه با مدبر و ساه معین است و غیر اینها از علامات تشریح است که در کتاب مذکور است که
خواهد شد و مدت آنرا از اقسام پنج که در زیر و زواتی و چرخ و زواست در اکثر این بود بیان محلی از خلقت معنی و مفصل
در باب احوال که از این لغات متفرست می شود و یافته است که تعالی بشرط حیات و توفیق و سببانه و انداد خاصان و نگاه او
در معالجات امراض مخفی نیز بیان خواهد یافت و کن سیوم را از اجزای نظری در بیان احوال بدن انسان در کتاب
و علامات الهی بر آنها در ضمن چار فصل فصل اول از کتب سیوم در بیان صحت و مرض و اینکه احوال جمیع حال است و حال
در اصطلاح عام هر امر غرضی را نامند که زایل گردد و بواسطه علاج خاص اطباء بنا بر رای جالینوس بر سه امر اطلاق نمایند یکی بر صحت دوم
بر مرض سیوم بر حالت متوسط میان آن هر دو که تعریف صحت بر آن تمامه و نه تعریف مرض بر آن تمامه صادق آید صحت آنکه
تقابل میان صحت و مرض نزد او تقابل تضاد است که هر دو امر وجودینند و واسطه میان آن مرد و متحقق است اما شیخ الرئیس
اطلاق بر دو امر نمایند یکی بر صحت و دیگری بر مرض و حالت واسطه را قابل نیست زیرا که تقابل میان هر دو را تقابل عدم و ملکه
میدانند یکی وجودی و دیگری عدمی و عالی از لغی و اثبات نیست و واسطه فیما بینشان نه و امام فخر رازی گفته که منافات میان
رای جالینوس و شیخ الرئیس نیست زیرا که در وقت مرض و امر حادث میگردد یکی عدم امری که باشد مبدأ برای افعال سلیمه که
افعال سلیمه از صاحب آن بدینسان صادر نگردد و دوم وجود بودن مبدأ افعال مؤلف پس اگر اول امری که باشد باشد
تقابل میان آن عدم و ملکه و اگر دوم امری نامند تقابل تضاد خواهد بود بالجمله اگر اراده نمایند از مرض سالم نبودن افعال
و یا سالم نبودن امری که موجب سلامت آنهاست باشد مرض عدم صحت برای آنکه بعضی از حکماء اوایل گردانیده اند
را عبارت از سلامت افعال اما شیخ گردانیده صحت را عبارت از مبدأ سلامت افعال و اگر گردانیده شود مرض امر وجود
که مقتضی خلل افعال باشد خواهد بود مرض ضد صحت و اما صحت بدینکه تقدیم صحت بر مرض بجهت آنست که امر وجودی و شیخ
و مفصل و واسطه بحسب کلمات سعادت و نبویه و اخرویه است که خلقت انسان برای آن شده است و آن مصلحتی
است بدینکه صادر گردد از انسان با آن نامی افعال آن بر مجرای طبیعی صحیح و سالم غایب از خلل و نقصان و مرض مصلحتی
است بدینکه ضد و مخالف مصلحت صحیح خارج از مجرای طبیعی که با آن بر سه افعال صادر از بدن را لذات آنها بواسطه امری
دیگر ضرر و سقم که بر مجرای طبیعی غیر فاعل از آفات صادر نگردد و حالت واسطه بنا بر رای جالینوس مصلحتی است که جمیع
افعال صادره از انسان صحیح سلیم باشد و نه جمیع آنها سقیم و محل معنی لغوی و این باعتبار استعاره بودن هر دو در غایت
است مانند حال شنج و اطفال و ناقصین عیثبار انحطاط و نقصان و حرارت غریزیه و منقرض بودن آن تحت رطوبت
غریبه با وجود بقای اعضاء و مزاج کمال خود و اما اطفال باعتبار ضعف اعضاء و قوی و اندام و حرارت غریزیه و غریبه

راناقین باعتبار ضعف قوی و ارواح و ناغری اعضا سبب قنات با مرض حصه ماکه تا کشید باشد که بین مرتبه برکت
 فاضله نیست و ضرر در افعال ایشان محسوس میگردد و خواه خود عللیل است یا کسی نماید و یا بگیری زیرا که مرا از اسباب است
 ناقصی دارد و مانند قوا پنج و سالت و یا باعتبار اجتماع مریض و با هم است در یک وقت و یا در اعضا مانند عین چشم
 آن مریض است و سایر اعضای آن سلیم یا در عضو واحد و یا از دو جنس متا بعد مانند صحیح المزاج مریض التریسب و یا در
 جنس متعارف با یک باشند و اقل تحت جنس ترکیب باشد صحیح المزاج مقدار و یا تحت جنس مزاج باشد صحیح المزاج
 فاعلیت که حرارت و برودت باشند و مریض و منفعلیت که رطوبت و یسوت باشند و یا باعتبار اجتماع آن مریض و در
 وقت معتدل است و یا باعتبار حصول و یا با من رسانیان جناب شخصی مریض شود و در رستان بسبب برودت مزاج خود و یا در وقت
 پیری نیز بسبب برودت مزاج خود صحیح باشد و فصل کرد و یا جواز از جنه فله حرارت در آن مریض شود و یا در وقت معتدل
 لازم می آید که صحیح المزاج موجود نباشد و علم و همچنین مریض المزاجی زیرا که شخصی خالی از آن نیست که مریض میگردد و در قوی ایشان
 و صحیح میگردد و در وقت دیگر پس فعل و هشام حالت ثالثه خواهد بود جواب است که نیست چنین برای المذخر و ان شخص
 که باشد در مزاج و ترکیب استعداد المذخر و زوال از صحت در وقت عین از حصول و انسان نماید و شخص اگر
 اصلاح مذکور نماید تا المذخر اتفاق افتد که مریض او را عارض نگردد و آن از حالت ثالثه مگر آنکه زایل نگردد و از آن
 استعداد و شیخ الرئیس فرموده هر که کان کرده که میان صحت و مرض واسطه است پس تحقیق فراموش کرده شرایط و
 است رعایت آن در چیزی که آنرا وسطیت و آن نیست که باید فرض نماید بر مریض را و احد بعینه و زمان و احد از این
 جهت و یک اعتبار و چون فرض نماید انسان را و احد اعتبار نماید از آن معنوی و احد از زمان و احد پس از آن جهت
 المزاج خیر التریسب خواهد بود و تحقیق که هر افعال آن سلیم باشد و یا نخواهد بود چنین اول صحت است و دوم مریض و سبب
 میان برودت و نیست زیرا که کمال و غایت بر یک مریض است و ناقص العود اقل مریض است و همچنین تا و در میان و افعال
 را نیز نوع حالت صحتی و نوع حالت مرضی است که بوجود آن مزاج صحیح و زوال آن حصول حالت ثانی مریض نامند و به المذخر
 و مرض و مفهوم قریب بهم اند مگر اگر عرض را اعتبار و عرض و نیست را باعتبار حصول نامند و نیست مریض است و
 مریض و فصل بعد و بقیه انسان برای آنست که این علم اختصاص با او دارد و موضوع این بدن است و در حالت طبیعت
 مقصور به سلام آنست و قید جاری شدن افعال بر برای طبیعتی فصل و نسبت اعتبار از مریض و ضرر افعال و نسبت
 که میفرستند از حالت اصلی و دویم نقصان در آن بهم رسیدن و سکون باطل شدن آن مانند المذخری مریض مزاج
 و یا مریض مزاج قلب و کبد که از مزاج اصلی خود متغیر گردند و یا نقصان و ضعفی مریض قوای آنها گردد که افعال

نصفه
مرکز موهوم
در

صدا را آنگاه که می شود در بدن و اندام های مختلف پخش گردد و باطل شود و افعال آنها مشغول
حس و ادراک از مبالغه و تنوع در اجزای بدن و حیات و در غریزای قلب و سایر اعضا است که چون صوت یک جسم است
و مرض است و مانند آن می باشد و این را به بیان انضمام برضی بدانند هر مرض با مفرد است یا مرکب و آنکه بعضی
آن را به جمیع و در مرض یا در آن جنسی از مجموع مرضی یا در قسمی خاص غیر اسامی غزوات آن و یا نیست چنین و آن را
مرکب نامند مانند ورم که مرضی مرکب از سه مرض که سوء مزاج مادی و مرض ترکیب و تفرق اتصال است که از مجموع اسم ورم
بر آن اطلاق نمایند بر هر یک از غزوات و مفرد ششم است یکی سوء مزاج دویم مرض ترکیب سیم تفرق اتصال و چهارم
انحصار درین سه جهت است که عضو مفرد است یا مرکب پس از مرض مختص بعضی مفرد است از سوء المزاج نامند و اگر مخصوص
بعضی مرکب است مرض ترکیب و اگر مخصوص به دو است تفرق اتصال نامند و سوء المزاج از آنجهت نامند که اولاً و بالذات در
انزوا اعضا مفرد و غیره و اخرا و عادت کرده و بعد از آن بالعرض تعدی با اعضا مرکب نماید بجهت و در آن اعضا مفرد و برای
آنکه عارض بعضی اجزاء آن کرده و گاه عارض مرض ترکیب است که اولاً و بالذات به علت ترکیبی اعضا مرکب واقع شود پس در
مفرد نماید مانند تفرق اتصال مفصل سبب ظمی که عارض آن کرده و تفرق یا عارض یا بطور عارض عصب و یا عارض غیر آن بهر
از اعضا مفرد و محیط مفصل میگردد و یا عارض اعضا مفرد دیگر و مانند آنکه حاصل گردد و درست فساد شکل برای آنکه می بینید
در مفرد است آن آب است و در آنکه جایز است آنکه باشد و فساد شکل سبب و در وضع بعضی اعضا آن نزد بعضی بلکه گاه است که عارض
میگردد و در آن نوع دیگر از مرض مانند ورم یا تفرق اتصال یا غیر آن هر دو و اما تفرق اتصال که وجه تسمیه آن ظاهر است و در آن
اولاً و بالذات آن هر دو باشد بدون جهت یکی سرد یکی را را عارض آن اعضا مفرد منشأ به را بدون مرکب نماید مانند تفرق
اتصال واقع در ماسا عیاد الما عارض آن مرکب نماید را بدون تشابه مانند اطلاع و در مرض مفصل سبب ستر غار را بطاقت
آن سبب رجوع و بعضی تفرق اتصال را از جمله امراض ترکیب دانسته اند و بعضی باطل نموده اند این را از دو جهت و بعضی آن را
جواب گفته اند و بعضی از جواب از آن گفته اند و بکثرت مسوده است اما سوء مزاج عبارت از جمیع کیفیتی خارج از اعتدال
مزاج خصوصیت از اعضا مفرد که از امراض منشأ به و مفرد نیز نامند و اگر سوء مزاج و نوع است یکی غش و در یکم مختلف
و در نفس این به الطبا را اختلاف است با بعضی و ما است ظاهر آنکه آنکه از جمیع بدن باشد سوء مزاج عمومی است و
و آنکه خصوصاً بعضی از آن خصوصیت مختلف و از هر یک سبب و نوعی را از آنکه از یک یا چند است و آنکه از یک
است و آنکه از جمیع بدن است و آنکه از یک یا چند است و آنکه از یک یا چند است و آنکه از یک یا چند است
ناید بگویند که اینها همه مستوی است بجهت این باشد که بعضی عارض است و بعضی مرکب است و بعضی تفرق است

[illegible]

مفروضات بود. مزاج باروسانچ بود. عادت زوحمول بود. حاجی مثال بار و مادی نایج مثال طبیب و نایج مثال طب
وای استغای لحنی نایج نایج شمع یا سیر له بعد از استغراق و تعب ریاضت حادث کرد مثال نایج نایج نایج نایج
بنام. امثل که آن در ضمن باشد مفروضه واضح میگردد و بدانکه سو مزاج هر نوع که باشد ناه و تمام بدان حادث کرد و نگاه در
یست عضوه سو مزاج که در خط بهر سه تا عفت بهم رساند احداث قوی نماید بر سو مزاجی که چون عارض گردد و آنرا
متعفن سازد سو جنس نامند چنانچه در محل آن بیان آن خواهد آمد و هرگاه از سو مزاج آفتی در عضوی بهم رسد که از تغییر جنس
نزد که ظاهر گردد اثر آن بسیار از از جنس اول نامند و چون طبیعت عضور اکبر داند از اعتدال مخصوص بدان پرور آورده
فاسد سازد و در جودیم باشد چون فاسد سازد و لیکن بر تبه ملاکت رساند درجه سیوم و چون بر تبه ملاکت رساند درجه چهارم
و چون از اعتدال چنان دور شود که ضرری در افعال پیدا آید از سو مزاج گویند و اما مرض ترکیب که اولاد بالذات
عارض احضار کرده و در آنجه عارض آن بر آنهارا مرض مفروضه نیز کرد چنانچه ذکر یافت آن منقسم میگردد و چهار قسم مرض خلقت
و مرض مقدار و مرض عدد و مرض وضع اما مرض خلقت نیز چهار قسم است اول مرض شکل یا که تغییر کرد و شکل از مجرای طبیعی
که حادث کرد بسبب آن آفت در فعل مانده و مزاج عضو مستقیم و استقامت عضو معوج مثلاً الف التو ایما بدو پیچیده کرد
در سطح صاف اذن که باید معوج و پیچیده باشد مسطح و مستقیم گردد و همچنین استخوان عضه و قحف و ساق که باید مستقیم باشند
و استخوان اضلاع باید منحنی معوج باشد آنها منحنی اینها مستقیم کردند و از خلقت اصلی طبیعی منحرف کردند و باعث خلل در
افعال صادره از آنها کردند و اما آنچه بعضی مثال آورده اند از کس مستقیم که تبدیل کرد و بعضی متو و برآمد که آن بخشی که اصل
کرد و از آن دور و زیاده و در چهار جانب راجع افزونی نرسیده مخصوص مرض خلقت بلکه مرض شکل اند برای آنکه شکل عبارت
از میثقی است که محال جسم باشد از اساطیر یک عدد بر آن بر مقدار مانند دایره و یا عدد و متعدد بر آن مانند زوایا مثلث و
مربع و مستدس و غیره و شک نیست را که هر یک از انشاع ضیق و درم داخل اند و حد آن برای آنکه هر یک اینها تغییر یافته شکل
آن از مجرای طبیعی با این میثقی که حادث میگردد بسبب آن آفت در فعل پس نسبت میان مرض شکل و مجاری عموم من وجه است
همه آنکه ما را اجتماع آن بر دو انشاع ضیق و درم و اما در انشاع از جانب الف معوج باشد و درم و اعم از جمیع اقسام مرض
مفروضه است و هم مرض مجاری و او غریبه که مجاری جمیع مجری و او غیر جمیع و اما است آن عبارت از تجویفی است که واقع در بدن
عضو باشد اگر نافع از عضوی بودی عضو دیگر خواست یا به خواست و سبب تبه و روشنی الطیف مانند روح یا غلط الطیف در قفس یا
غلط کثیف و یا متوسط و انواع آن سه است تبه که حدوث آن غالباً از آن نیست و یا از حیث استماع است که از مقدار
طبیعی وسیع تر گردد مانند استماع ثقیب غلبه نزد انتشار که مجرای روح با صواب است و یا مجرای شش را اختلاف را بین از

نایج نایج

مرض خلقت

مرض مقدار

مرض عدد

مرض مجاری

نایج

از خروج الشفاء والطباع که در قوه با مریه ذکر یافت با ارجحیت نمیست است که از صده طبعی شک تر کرد و مانند منقح قصبه ریه
 و سایر مجاری نفس مثل از خنای این مرد و شکر مجاری و او عید و اند و یا ارجحیت اند که منقح و منقح و منقح و منقح
 معده و کبد و یا کبد و مراره و یا کبد و طحال و یا میان مراره و معده و یا غلیظ و سبزه و آنکه از آنها استسقاء و رقان
 اصغر و اسود و قو لبح حادث کرد و سیوم مرض او عید که جمیع و عا است چنانچه ذکر یافت که بغیر منقح نامند و آن منقح
 است که در باطن اعضا باشد که عادی و شامل شئی ساکن است و آن چهار گونه باشد یکی آنکه وسیع تر کرد و در بزرگتر از مقدار
 طبعی باشد استماع کسب انقباض سبب بخند اریح و مانیت و یا اثر با یا اسعاده آن و دریم آنکه شک تر کرد و در کوچکتر از مقدار
 طبعی باشد منقح و منقح معده و کبد و خوا خلقی باشند و خوا عارضی که منقح اند برای و بی که در شرح ذکر یافت سیوم که منقح
 و منقح حیرنی است که در آن میباشد و مخلوق برای ظرفیت آنست مانند غایب شدن تجو لیب قلب از دم و روح نزوح و کمال
 افراط تجو میل و حرکت نامی آن مرد و بسوی خارج و لهند اعلک است چهارم مرض امتداد است مانند امتداد بطول
 و مانع در سکنه که سبب کمال امتداد است و در روح غنا و غنیه اند که اسباب یاد و بسیار اعضا رسد چون بطول انجامد روح حیوان
 نیز غنیه اند که در آن نفوذ نماید و لهند اسعاط می ماند اعضا حس و حرکت و مملکت است اگر زود با فاقه نماید و تدبیر نشود
 قابل حرکت و معالجه باشد و اقامت مرض صفای که جمیع صفی و عبارت از سطح است خواه سطح اعضا ظاهر باشد و یا باطن زیرا
 که سطح هر عضوی بنوعی خاص باید که باشد و این قسم چهارم از اراض خلقت و منقسم در نوع است زیرا که غایب از ان نیست که با
 سطح المس و نرم و ملایم باشد و چشمت درشت که اجزاء سطح اول مسادی در ارتفاع و تخفیف میباشد و اجزاء ثانی مختلف باشد
 قصبه ریه که سطح باطن آن باید المس مساوی باشد تا صوت اجس و بی نیکو ترینی بر آید و چشمت باشد که کریه و خارج کرد و با
 تنفر باشد استماع آن پرده بینی و سطح معده و رحم باید که چشمت خجل دار باشند تا اگر رطوبت بیضیه و طعام و خفیه را ضبط
 محافظت نمایند و کند از اند که بغیر از و بر آید چشمت حصول و استکمال غرض مطلوب و هر یک از آنها که بر خلاف طاعت طبعی باشد
 مرض است و اما مرض مقدار که قسم دوم از اراض ترکیب است این بر دو قسم است زیرا که برای هر عضوی از اعضا مقدار
 خاص طبیعی ندارد است آنکه باشد بر آن مقدار چون متغیر کرد از آن مرض است و آن باینست که عظیم و بزرگ تر کرد
 بیشتر از مقدار طبیعی یا صغیر و کوچک کرد از آن خواه هر یک از آن مرد و هم و شامل جمیع بدن باشند خواه خارج
 بعضی اعضا و این چهار قسم میباشد تحت و تحت عظیم و صغیر و عا و خاص هر یک عظیم و عا و منقح و منقح جمیع بدن یک
 که مانع از حرکات آید و عظیم خاص مانند عظم لسان در کس و معده و کبد افراط که هر یک اینها منقح اند اما عظم لسان مانع منقح
 و انصاف و تحکیم و ادای حرف از مخارج و اما عظم سر و بدن باعث ثقل اعضا و منقح حرکت در و بدن و غیر از افات است

انگشت
موضع

الابع امراض

فصل فی بیان ممانعت از ایوانها و غیره زیرا که این نیز مانع حرکت است و عدم اتصال ایشان موجب قبول آفات است و
بعضی خاص مانند سینه و ریه و رسل العین مانند که عضو بسیار است بجهت زوال صفات و صفاء و رطوبات و فرو رفتن
لبقات و برکت شستن بسبب نقصان روح با همه و شستن آن و کینه هر دو عضو اند اما مرض عدد که قسم سیوم از امراض
ترکیب است آن با آن است که زیاد کرد و اندک طبیعی زیرا که هر عضوی را عددی خاص است و مراد از زیادتی طبیعی آنست که
مثال آن در بدن موجود باشد مانند انگشت زاید که از پنج عدد زیاد باشد و ضرر این به نسبت از حرکت حرکات قبض و
امساک و بطش و شیار و دخول و زوال ضیقته الغم است و زیادتی غیر طبیعی آن باشد که مثال آن در بدن موجود نباشد و این متقبل
پیشاید بدن مانند ثلوع یا متصل میباشد مانند دیدن و محاصره یا ناقص میباشد و طبع بهمان معنی مانند نقصان اصبع و یا
نقصان آن غیر طبیعی خلقتی باشد مانند قطع و جدا شدن انگشت به غیر ضام یا بسیف و غیر آن و اما مرض وضع در قسم چهارم
از امراض ترکیب است بدانکه وضع اصطلاحی است که حاصل گردد در اعضا نسبت بمجاورت بعضی اعضا بعضی دیگر را
در قرب و بعد زیرا که هر عضوی را نسبت بسوی آن معلنی است تمام و به نسبت بسوی غیر آن از اعضا سیلتی دیگر بحسب قرب و بعد
آن از آن پس مجموع امراض وضع شش گونه بود و چهار از آنها نقص موضع است یکی از آنها زوال از موضع خود است سبب
ظلمت بر آید از موضع خود و تمامی دوم زوال از موضع خود است بدون خلط بالکلیه بلکه اندک منزعج گردد و حرکت نماید از موضع
خود مانند فتق امعاء و سیموم حرکت عضو است در موضع خود یعنی شکامی که واجب است سکون آن که ساکن باشد حرکت
نماید مانند عضو مترش چهارم بعکس آن یعنی جایی که واجب است که حرکت نماید ساکن باشد مانند تخرج مفصل و دو از آنها بمجاورت
نسبت آن بسوی عضو جاورس است یکی مانند مقاربت عضوی عضوی زیاده از مجرای طبیعی دوم بمجاورت عضوی از
عضوی زیاده از مجرای طبیعی این حیثیت که همه اینها مغل افعال و حرکات ضروری صادره از آنها باشد زیرا که تناسل و تاثیر حرکت
یا بسوی جاورس باشد استرعا جفن و یا از جانب جاورس تخرج مفصل و عدم اتصال و پوستن انگشت یا انگشت که متعذر
متعذر گردد و آن انفصاح و انعام و نسیان و انقباض و بطش و شیار زیرا که چون یکی مسترخ کرد و بر یکدیگر ویم افتد و مفصل
چون منورم و تخرج کرد و حرکت باطراف متعذر باشد و انگشتان چون بسیار از هم دور و یا پوسته باشند قبض و بسط
و اندک اشیا دشوار گردد و حفظ و ضبط آنها نتواند نمود و اما تفرق اتصال که قسم سیوم از اقسام امراض مفروضه است
و مراد از آن تفرق اتصال است که مجرای طبیعی باشد و باعث انحراف و نسیان گردد و این انحراف از تفرق اتصال است که
بر مجرای طبیعی باشد و موجب ضرر و فساد باشد مانند تفرق اتصال که در جوهر معتدنی نزد نفوذ غذا اصل میگردد که باعث
بعضی و خنثی و خیار غذا میشود است و فساد و تفرق اتصال که در اعضا مفروضه واقع میشود مانند آنکه اگر تفرق اتصال

الفصل فی الامراض التفرق الاتصال

در شش

و عظم واقع شود که بدو جزو یا باجزا که بر رز که مانند نفی شکستن و اگر در طول واقع شود صدمه نامند یعنی شکستن و آنچه در
 محقق یعنی استخوان سرد واقع شود آنرا شجره نامند نفی شستن و چه شده و با آن شش ششم است و هفتمی ماسمی مخصوص اول
 الکه صدمه آورده فقط و آنرا صدمه نامند و دوم الکه که نفس استخوان عارض کرد و آنرا شجره نامند سیوم الکه صدمه شجره
 نمایان شود و آنرا صدمه نامند چهارم الکه قدری از اجزای استخوان از جای خود حرکت نماید و آنرا منقلب گویند پنجم الکه که آن
 استخوان بغشاید که آنرا ام الدم نامند برسد و آنرا مامور نامند ششم الکه که آنرا با تجوید نامند برسد و آنرا با تجوید نامند
 و وجه تسمیه هر یک واضح است و آنچه در عصب واقع شود اگر در عرض است بر خوانند نفی با موعده سکون تا غشاء فوقانی و را
 مملو و اگر در طول است و قلیل العدد شقی گویند نفی شستن معجزه شد و قاف و اگر کثیر العدد است شرح نفی شستن معجزه سکون اجزا
 مملو و آنچه در عضل واقع شود اگر در طرف است تنگ گویند نفی با سکون تا فوقانی و قاف اگر در عرض است جبر گویند نفی شستن
 تشدید را مملو و اگر در طول است و در عده و کثرت و غرور و غم و شستن نیز از صدمه گویند نفی صدمه سکون ال عین هر سه مملو
 و اگر در طول است و کثیر العدد و غایر و پراکنده آنرا ضعیف گویند نفی فاد سکون بین مملو و غایر و آنچه در عروق از شران و یا در نفی
 شود اگر در عرض است قطع نفی قاف سکون طایعین گویند و فصل نیز اگر در طول است نیز از صدمه گویند و بقرینه فروع میان
 این فصل معلوم میگردد و اگر نبوی است که افواه عروق الفجای یافته از افش نفی با موعده سکون تا مثلثه و قاف گویند
 و تفرق اتصال دریدی را مطلقا انفجار در شیرانه را ام الدم گویند و مجبور اطباء ام الدم مکه نامند که شیران زیر جلد شکافه
 گردد و خون زیر جلد مجتمع گردد و در غمنا بر گردد و شیران چون دست بردارند باز زیر جلد آید و آنچه در مجب و غشیه واقع شود شقی
 نفی فاد سکون تا غشاء فوقانی و قاف که عارضی شکافش نامند گویند و آنچه در غضروف واقع شود در عرض نفی را مملو و صدمه و
 مشدده که عارضی گویند نامند گویند و گاه بعضی شکستن غضروف نیز کسر اطلاق میانیه جای گویند پس از آن
 و الاغ نیز تفرق اتصال نامند و جزو یا باجزا که بر افش میماند بسوی اجزا صغارا اعتنت نامند و بعضی در عرض
 بتفرق اتصال اجزا صغارا غضروف میدانند و آنچه در جلد واقع شود اگر بنسبت است حج نفی بین سکون عا مملوین و جسم
 و اگر غیر بنسبت و دقت است غش گویند نفی غایر و سکون دال مملو و شستن معجزه و آنچه در عظم واقع شود اگر از خارج و حدت
 نازنه است و قیج و چرک یا در جرح است نامند که جسم و فتح را مملو و اما مملو و اما اگر حرکت آورده قرص نفی قاف و مملو و مملو
 مملوین و نامند و آنچه در داخل عظم واقع شود یعنی در جوف آن ماده در آید و اتصال آنرا تفرق سازد و دوم نامند نفی و او را
 مملو و مسم و اگر چرک و بیم آمده و آنچه شسته نمیرد و غش را مملو و الف و جسم و اگر بعد نفی شکافه گردد و بر آید خواه
 از داخل خواه از خارج نیز از قرص نامند و اگر انفجار آن ندانند و الم آن کم گردد و صلابتی بر زمین آن بهم رسد و در جوف

[illegible]

فصل
مفروق بدخس ووق
في الحفظ والذكر

نوروزیاد

عادل آن باشد و بد آنکه مقدم ضرر در صلی بر شریک باشد چنانچه سبب است و سبب مقدم میباشد در مان مرتب تا آنکه
عضو شریک را مستعد حصول مرض ببرد و آن سبب نماید و درین گاه نیز منقطع واقع میشود یا آنکه عضو ضعیف تر باشد
و ضرر مرض آن ظاهر گردد سرعت و عضو شریک را حتی برودی در آن ظاهر گردد اثر آن و یا آنکه ضرر اصلی اندک و ضعیف
باشد سبب آنکه آنرا استعدادی چند آن باشد و یا آنکه آن عضو کثیف الحویر خیس باشد و شریک الطیف الحویر و شریک و ذکی
الحس باشد و گاه چنانچه مرض عضوی سبب مجاورت عضو دیگر مانند رقبه یا دماغ و ریه یا قلب که سبب مجاورت مرض قبه دماغ نیز
سبب نماید و قرضه ریه حرارت آن قلب رسد و قلب گرم شده حتی در بهم رسد و لهذا اگر کسی حتی در ق را لازم تسلیم کند
و بعضی با آن متوجه چنانکه ذکر یافت الا آنکه رقبه ضعیف الحلقه نیست مانند عقب کوشش تا آنکه بسیار آفات و اورام عارض آن
برای آنکه آفات و اضرار آن عام است تمامی بدن میرسد مانند خناق بخلاف عقب کوشش که ضرر آن عام نیست و یا از جهت آنکه
از آن هر دو عضو مطهرتی است بسوی یکری مانند آنکه در میناید غالب سبب مجاری حتی که در باهم رسد بجهت آنکه طریق نفوذ مواد بسوی
باست و بر جوال آن لحوم مندی و خود متخلل است برای آنکه ناممکن باشد که صغیر گردد حجم آن نزد انقباض فتنه بگذارد و زرد کوع
و مانند آن بسبب است تا آنکه این حرکات بر آن آسان باشد و از اینجهت نفوذ مواد در آن لحوم مندی آسان است و چون جراحی در پا
به هم رسد طبیعت با حرارت خون برای اصلاح آن متوجه آن میگردد و غالب که در طریق است و صاحب لحوم موصوفت آن میرزد
و توقف مینماید و آن متوجه میگردد و غالب مجاری در اینجهت است که اصل فتنه و بیج را در کوشش آن نیز مانند و مجرای بول از کرده
بسوی شانه در آنجا واقع است و یا از جهت آنست که یکی از آن هر دو عضو مذمت یکری مینماید مذمتی که برساند اثر آن عضوا
بسیار اعضا و لهذا امری میگرد و عادم سبب مرض مخدم مانند عصب از برای دماغ و شریک از برای قلب و آورده برای کبد
پس هرگاه ضرر قلب دماغ و کبد رسد که مخدم اند با ضرر مخرابها میرسد که عادم اند و یا برای آنکه یکی از آن هر دو سبب اند برای
فعل دیگری مانند عجب برای ریه در تنفس کتیه آنکه حجاب حرکت میدهد ریه را حرکت انقباضی و سبب علی خود و لهذا سبب تنفس
است چون آنرا آفتی رسد مشارکت آن بر نیز یافت میرسد و آثار ریه را حرکتی فدا تا نیست حرکت آن بواسطه حرکت ریه
است چنانچه عالجینوس بر آنست و یا از جهت آنکه یکی از آن هر دو برست یکری است بمادات مانند معده و دماغ که در دست
مخازی هم واقع اند از اذیت معده خصوص فم آن دماغ نیز متضرر میگردد و ارتفاع بخار از آن برودی بدماغ میرسد و یا از جهت آنکه
یکی از آنها منصب یعنی محل "عصاب غشوی" است که در مهل خلقت ضعیف قابل مزیت است که منفع کرده بسوی
آن مانند الباطنی زیر فعل برای قلب و ریه یعنی کتیه و بیج را برای کبد و عقب ممد و کوشش برای دماغ که آن عصب سبب آنکه
در ضعیف مدیم محسوس اند قبول فتنه که آن اعضا بسبب خود واقع مانند و گشته فساد آنست آنها تمییز بن سیر است

اثر
بافتار المصنوع
الدریغیر فی السری
من احدثه
الکثره
۳

سوی مینماید که مختص در آن اعضا است

کرده آن نیست مگر باستغناقی سیر بار و جذب نفس داخل حرکت انقباضی که از منقبذ بینی و دهان و جمیع منافذ و منافذ
 که اتصال برید و شریان را دارند و از ریه و شریان قلب و نسیم بار و سبب کمال لطافت و سرعت تحلیل و تغیر مجر در رسیدن به آن
 گرم و محترق میگردد و باز محتاج به خراج است و اخراج فضلات متولد از طبع روح در آن و اجزای و ادخه آن مواد بر نفس بخارج حرکت
 انساطی و همچنین علی التوام و لهذا باید که مواضع دل میان حرارت و برودت باشد برای آنکه مایه را با باعث تعدیل روح
 نمیکرد بلکه باعث زیاده آنست و بار و افراط مطلق حرارت غریزی است که سبب کمال لطافت خود در سیر العقول است پس باید که
 مواضع دل مایه خالص باشد از اشتغال بکلیه غلیظه کثیف مایه مزاج روح مانند بخار آجام یعنی نه زار و نه ریج زرد و نه بطنای یعنی نه
 جاده که آب بسیار در آنها مجتمع گردد و محسوس مانند مندر و کود الهاد و یا بخارها اسن یعنی تبغیر طعم و بود و یا بوی سرد و آه و نسا
 و مزابل و هر آنچه فغنه مفسده مزاج قلب و روح و یا اجزای کشت زار و العقول و حیوان و یا استجای غشیه الجواهر و سبکی
 مانند درخت شوملا که درخت تسمی است و همچنین درخت پش و یا غبار که در درخت برسد و مواضع غلیظه و یا که گرداند و مراد افکار غلیظه است
 که قشایه الاجزاء باشد که در مقام کثرت آن ستادی کوپک دیده نشود و که غیر متشابه الاجزاء است یا در مان یعنی دو مرتفع از
 اجسام هر که از انصاف و ناریت مختلفه ناموا که این نیز مگر مواضع غلیظه است و شوار است لغو و آن سبب غلیظه و کدر در شب
 شریان و ریدی و از آن بسوی قلب و بدین مایه از قلب بسبب عدم لطافت بلکه از خود دفع میاید بجهت آنکه باعث ترویج آن نیست
 و بیچک این امور بلکه غصه روح و کدر و حوش و مغر آنند و مراد از دهان مکن است که جسم اسود و مرتفع از هر چه بسوزد و آتش باشد
 که بجهت اسود و سیاهی و در آنست که فساد آن بروج پست است و در مواضع الیه فی مرتفع ریدی غیر متصف با صفات طبیعیه
 رویدند کوره باشد مواضع صحت موجود و محدث زایل بجهت آنکه معدله روح و صلح مزاج است مغر آن ازجهت کیفیت و تمام وجود
 و بیچک نیست پس اگر متغیر گردد از اعتدال و صفا بمخالط آن یا شیا تغییر نمیکرد و حکم آن نیز یعنی محدث از آن و حافظ آن میباشد
 و بد آنکه تغیرات مواضع طبیعی است یا غیر طبیعی و طبیعت است یا نه و فساد مزاج قلب و روح است مانند تغیرات مواضع
 یا صفا و آن نیست مانند تغیرات عارضه سبب حمال و کار و مانند اینها و تغیرات طبیعی یعنی تغیرات فطریه که فصول سنه چهار است
 ذکر یافت که ربع صیف و خریف و شتاء باشند و از این فصول تقسیم میاید و کسی بدان میگردد بجهت آنکه با آنها اعتبار میاید و زمان
 از زمان دیگر جای که سبب فصول نیز میاید اجناس بعضی از بعضی این فصول نیز الطباغ فصول نیز و همچنین است زیرا که ربع و شتاء و خریف
 که مردم نباشند در بلاد معتدله محتاج بسوی پوشش بسیاری بسبب سردی مواد و محتاج باشند بسوی ترویج بسیاری بسبب گرمی باشد
 از زمان ابتدای سبزی و خرمی و لباس سردی و نوروزی پوشیدن رطینا نباتات و رویدن ریابین و نشو و نما نباتات و برکت
 بر آوردن اشجار و کلاه شکوفه بر سر نهادن شاخها و گل بر سر زدن باغها و ترغیب گشتن و مردم را قسم نمودن بکشتن و حران التوان

۱۰۰. و بنماید علی مقابل دیگری در سمت هر فصل یکبار و نیم می افتد برین قسم که از اول محل تا نصف تو صیف است و از نصف تا
 اول سرطان خریف و از اول سرطان تا نصف سده شش و از نصف سده تا اول میزان ربع و از اول میزان تا نصف عقرب
 صیف شروع می نماید و از نصف عقرب تا اول جدی خریف و از اول جدی تا نصف دلو شش و از نصف دلو تا اول حمل بار ربع و از
 تکرار حصول در خط استوا است که آفتاب در مرتبه سمت الرکس در نقطه عقد العین میرسد و از آنجا که صیف واقع میشود و با آن
 سمت الرکس میگذرد و نقطه عقد جن میرسد و ازین جهت و شش و نیم میرسد و هر یک اینها مقابل دیگریست و در نقطه عقد
 نقطه رکس محل دیگر است و اختلاف بین نقطه رکس سرطان جدی که گیر عقد ال ربعی و دیگری را خریفی یکی عقد صیفی و
 دیگری اختلاف ششوی است و تفصیل این سیاق طوله دارد و اینجا محل کجایش آن نیست و از جهت این اختلافات طبایع اهریست
 برای اصلاح حال هوا هر چند هوا محیط باشد از امور بسته ضرورتی ضرورتی در و با بدتر است و به اعتبار این است که تفاوتی از
 بدی بلدی دیگر که هوای آن موافقت و مناسبت داشته باشد اینهمه مردم را ممکن نیست لهذا اصلاح میباید اطباء امور غیر
 و بلدان را بنده اهر و اتصال از بلدی بلدی و غیر اینها جهت آنکه نظر ایشان در حصول نیست که از حیث آنکه اثر اندازند برین
 با عقد ال و تنجین و غیره و اما انواعی و راجع که نیز از جهت غیر است هوا است پس جنوب و ناحیه آن یعنی بادی که از آنجا نشاء و تنجین
 و مطلب بدست و شمال و ناحیه آن یعنی بادی که از جانب شمال و توابع آن در و باعث سرد و تعقیف بدست و سبب غمی شرق
 و در بعضی مغرب و ناحیه آن هر دو یعنی بادی که ازین دو جانب شرق و غرب توابع آن سرد و در طرف عقد ال اند و اینها
 نیز بحسب طبع آن و قاعده و وقوع جبال و غار نیز مختلف میگردد و بیان اینها مختص به این باب از این قاعده و وقوع جبال و غار
 نواح آنجا که خواهد شد انشاء الله تعالی اما نیز است حصول فصل ربعی و فصل ربعیات راجع است که حرارت و برودت
 و بهرست در طوبی باشد سبب آنکه آفتاب قریب سمت الرکس میرسد و جهت آنکه در مغرب که با الحکاس آن هوا گرمی و
 خشک میسر و سبب قلت باران و لیکن جودی که باران ازین موسم باشد و در این است که در آن طرف است و فصل
 صیف گرم خشک است سبب آنکه سمت الرکس انحراف شد و ارتفاع بزمه و تخیل و طوبی قلت وقوع در آن
 با مقدار و غیره و لیکن این در بلدی است که در فصل صیف باران بسیار مانده و در آن در بلدی که در فصل صیف باران
 و بکار و در کن و اکثر سوختن و یا کمتری صیف ایستاد گرم و تر باشد و فصل صیف سرد و خشک است و فصل صیف رطوبت
 طبع مضاد مزاج حیوان و طبع نباتات است و لهذا در اخضر و ضعف قوی و راجع حیوانات نباتات و فقدان آنها و غوطه
 اوراق اشجار است و این نیز بحسب طبع آن مختلف میگردد و نیز آنکه در بعضی بلدها و ایل آن نیز باران بسیار مانده و بکار و در بلدها
 که ناکت اول موسم باران آنجا اول نموده است و در آن ناکت اول نموده است و در آن ناکت اول نموده است و در آن ناکت اول نموده است

که اختلاف اقدال بر فضل خفیه نماید باعتبار استواری هر دو است زیرا که معتدل را بر جبهه منی اطلاق نمایند چنانچه در
 مبحث مزاج در قسم آن گفته شده و فضل شش سرد تر است باعتبار آنکه آفتاب در آن سمت ابرس میکند و باران در آن
 باعث نزول تری هوا است این نیز در بلاد است که باران در فصل زمستان شود مانند ایران و بلاد مذکوره در صیف بخلاف
 هند و بنگاله که در فصل زمستان باران می بارد مگر نادر آنجا بارانند و بدانکه هر فصل از این فضول اعداد است امری بنده مناسب طبع خود
 بنماید و زایل نماید معناد آن زیرا که شفا بقصد و دفع ماده منافی و اعداد کفیتی مخالف آن ماده است بجهت آنکه تولید نماید
 ماده یعنی خلطی مناسب کیفیت خود که باعث تولید آن امراض است مگر در سبب اختلاف مزاج و لطافت و غریب خود معنی توی
 و نهوض فرمایند آنهاست برای دو مواد موجوده مجتبه در آنکه افضله بدن پس هرگاه نهوض نماید قوه و حرکت در آورد مواد متعصبه
 ساکن را در ترقیق و سیلان و هائسار او تواند که تمامی را دفع نماید لاحال بعضا و ضعیفا مانند منابین تحت جلده اطراف بدن
 و باعث تولید امراض مناسب آن فصل میگردد مانند دایمل و خراجات و ثور و عارض و حربه و اورام حلق و باله و منی مادی که ماده
 آن ساکن باشد در شش درین فصل فلان و همان نماید و نفیج یافته منفع کرده و مدت آن امراض نه از جهت طالت آن فصل است
 بالذات زیرا که چنانچه ذکر یافت امدل و اصح فصل و انسب بحیات و صحت است بلکه بنا بر انضاج و دفع طبیعت و تعویض است
 و تنقیه بدن و قلع مواد فاضله از آن و نیز چون این فصل مناسب مزاج رحمت باعث نهوض و تعویض و از مزاج آنست و طبیعت
 آن رطوبات و خون و ربنات و حیوانات و انسان بر آنکس و ظاهر میگردد و باعث نادر آوردن شهادت و اوراق و از بار و
 شکوفه و گلها و ثمرات و حمل حیوانات و نصارت در وقت چهره و بدن و فرسبی و سخی رنگت رود و غیره با سیکرد و از نیمه بعضی کان نموده
 اند که مزاج آن گرم و تر است جهت حدوث امراض غارة رطبه و ظهور افعال متعلقه بحرارت و رطوبت در آن و صیف تیره و متعصب و کثرت
 صفرا است مناسب طبیعت حرارت و سبب خواهر با صفرا و لطافت صفرا که بجوش می آورد و آنرا موجب ابرام صفرا و میگرد
 مانند غب و حمی محرق و صفرا و یه عطش و کرب معده یا قلبی سبب گرم نمودن معده و قلب را با انصباب صفرا بسوی آن و
 مخلوط شدن صفرا با خون که تغذیه قلب بدانست و گرم نمودن که نیز که این باعث زیاده عطش است و میتوان بود که عطش
 بسبب تجلیل رطوبات و گرمی خشکی احشاء و تیره سلیه و طالب تبرید و تطیب بودن آنها باشد و همچنین کرب قلبی نیز
 و شش موجب زکام و نزله و سعال بسیاری تولید بطعم و امراض طبعی است بسبب کثیف مسام سرد بدن و کثرت انضاج
 انجروه غلیظه متولد از مواد بارده رطبه بسوی سر عمتبارا که در آن فصل سبب سردی و ششام حرارت میل باطن دارد
 در آن مواد اندک تصفیه نموده لطیف آنها را استخیل با انجروه غلیظه نموده بسبب محاذات میل بجانب راس نماید و در کجا
 رسیده بسبب سردی و کثیف مسام نمیتواند که منفع گردد و لا محاله استخیل بر طریقه کثیفه نزول نماید و انجروه

و دمان

الف که اقرب دفع آنهاست منفع میگردند و قلیل از مجرای دمان نیز دین در صورتیست که اعضا، صدر قوی باشند و نگذارند
 که بسوی آنها منقب گردند و الا اگر ضعیف باشند بسوی آنها ریخته سرفه و در سینه و پهلو و غیره حادث گردد و بالجلد غیر عرضی
 که ضعیف یابند و بریزند مانند و یا گوش یا چشم یا مصلی یا حجب صدر و قصبه ریه در ریه و معده و غیره با مرض مختص با جسم خاص حادث
 نمایند و اما تولید طغیم بسبب سستی، برودت بر بدن و قلت حرکت محله طو بات محدثه حرارت و پوست و کثرت نوم مولده طغیم
 و کثرت اکل اغذیه غلیظه و غیره است و بسبب این مواد تعلیل حرارت موجب مضرم و نفع تمام و دفع فضول آنها نیز و اما تولید امراض طغیمه
 بسبب اخلاط موجوده و مجتمع بودن ماده آنهاست از داخل و اعانت برودت از خارج و خرف زایده میگردد در آن بود و
 امراض سوداویه مناسبت مزاج آن با سودا و بسبب متغیر بودن مواد آن بحسب اوقات از سرد بودن شب و صبح و آخر روز و گرم
 شدن در وقت ظهر و امتزاج فضلیین و سیل از گرمی سردی نمودن و از پیش که شتن تابستانه که بسبب گرمی مسام و منافذ بدن
 متخلخل و مفتوح و دست کرده و تحلیل داده مواد و قوی را و بر انگیزیده صغرا را و سوزانیده اخلاط الطیفه را و میاگردانیده بدن را
 برای امراض که با مذک تغییر مواد و دست مسامی که واقع گردد و تغلیظی که در آنها بهم رسیده مجتمع گشته باعث تغییر و تعفن و احداث امراض
 گردد و نیز در فصل که با بسبب کثرت و دغور فو که رطبه تازه و دست میدن آبای سرد و اغذیه بارده رطبت در اخلاط بهم رسیده
 و در آن هنگام بسبب عدم اجتماع و سیل حرارت بسوی ظاهر و تحلیل لطیف آن بخار و عرق و عدم تعرق حرارت غریبه در آنها ساکن
 متحرک بودند و در فصل خریف بسبب مسام و عدم تحلیل لطیف آن بخار و عرق و سیل حرارت بسوی باطن و تصرف حرارت غریبه
 در آنها باعث پنهان و غلیان و احتراق و حدوث امراض میگردد و تولید سودا در آن فصل بسیار میباشد بسبب غلیظ مواد و احتراق
 بعضی آنها بسبب تبسیل اجزاء الطیفه آنها بحرارت صیف و نزدیک بودن و اعتبار آنها در خریف گردیدن سودا بسبب برودت و دست
 ماده و اقصای فصل و سبب زیاده رذائت آنها اعتبار آنهاست در بدن و ضعف قوه از اخراج و دفع آنها و تصرف حرارت
 غریبه در آنها و تعفن و غلیان در آوردن و احتراق نمودن بعضی اجزاء و باعث حدوث امراض سودا و پدید آمدن اقبیل میات ریح
 غیره و تولید خون در بدن کم بسبب جذب مزاج فصل با مزاج خون و عدم مضرم و نفع تمام و این فصل کافل و مناسب نیست و ظاهر
 کنند به بقایا، امراض صغیه است و این امور بر تفرقه برست که فضول بر طایع خود باشند و الا اعتبار است که نزد تغییر فصل از
 طبیعت خود افعال آن بالعکس میباشد یعنی ریح که موی آن بسیار سرد و بسیار گرم و باران بسیار در آن اقل و در آن بیشتر
 صیف که سوا بسیار سرد گردد و یادر بلادی که موسم باران باشد باران بسیار بارده و در بلادی که موسم بارانست باران بسیار
 خریف و شتای نیز متقلب گردد از مزاج اصلی خود و بدان سبب انقلاب در امراض مردم و در امراض نیز واقع شود و امراض مختلفه
 صعبه سرفه البره که بسبب قوت سبب است و در آن ماده بهم رسیده و اما تغییرات غیر طبیعی و مصادره صغیه را یا از بسا

سماوی است و یا ارضیه یا سباب سماوی به اجتماع اشیاء با سبب آن که گوی سبب را روشن تر و توجیه است
شعری یا نه که کتب بخار یا نه شعری شامی به معرفت فیض و قلب لاسه و عین النور است غلی که خارج شود از مرکز عالم و مرد
نماید از مرکز شمس و برسد بر کران کوکب دمی که زنجیره است و موضع آن که از ثواب است و موجب تبخیر می شود و هر چند در سبب
باشد چه زیاده روشنی و نور آید و انضمام آنها با نور و روشنی آفتاب باعث زیاده گرمی شدن بزرگ اشیاء نامی می آید و محدث می شود
و اگر اجتماع شدن می شود و دمی باشد تبخیر بسیار باشد و دوام بهر سه در هوا و اگر کمتر تبخیر از آن اجتماع چنانچه ظاهر میگردد در هنگام
کسوف شمس سردی یک دفعه در هوا رخیده و تابستان باشد و لیکن چون دوام ندارد در آن آن سبب سرعت حرکت قمر و که شش از مجازات
آن زیاده می آید و در هوا سردی بسیار بهر سه اما اختلافات ارضیه چنانچه باشد سبب تفاوت مساکن و مختلف میگردد و اعتبار هوا
با از جهت عرض مساکن و یا از جهت مجاورت بحال یا مجاورت وضع آن و یا تربت یعنی خاک آن و عرض عبارت از بعد آن از خط استوا است
که بغایت اعتدال است بنا بر قوس و مجرای که قوس دایره نصف النهار میان سمت ریس و معدل النهار میگردد پس بلدی که عرض آن
مساکن مساکن باشد و آن مدار ریس السطحان یا کمتر از آنست وقتی که عارضه نکند او را سببی از اسباب ارضیه که حرارت آنرا کم
کرد اندر سمت بحال صیف قمر و چنانچه سبب است مسافت شمس منحل و در آن و بلدی که بعید باشد از مدار ریس السطحان سردتر
چنانچه سبب بعید مسافت و همچنین هر چند دور تر گردد سردتر باشد تا بعرض شصت و شش درجه رسد که بسیار سرد می باشد و
بدان عبارت و گویند در آن بسیار گرم است بعد از آن سبب بحال سردی معموره و سکو نیست و اکثر اقلیم دوم بسیار گرم می باشد
بجهت دوام مسافت شمس بر سر مکان ایشان و یا در سبب مسافت برای آنکه عرض ششتر آن قریب میل کلا است و عرض وسط آن است
چهار درجه و نیم است این اندک زیاده است از میل کلا و بعضی گفته اند تا برسد بوسط اقلیم دوم که قریب است میل کلا و بسیار
آن و اکثر اقلیم سیوم نیز بسیار گرم باشد سبب قریب آن میل کلا و اما او آخر آن جهت قریب اقلیم رابع هوای آن
معتدل است و همچنین تمام اقلیم چهارم و از اقلیم پنجم تا ششم و هفتم میل برودت می نمایند تا آنکه بسیار سرد میگردد و جهت تفاوت
بعد از آن خط استوا عدم مسافت شمس و عدم دوام قریب سبب عدم مرد و آفتاب است از سمت الرکس ایشان بر آنست و مجاور
بخار باعث طیب هوا میگردد و سبب کثرت است و از اجزاء بخار و منفصله از دریا بخار را طب چینی است که مفصل میگردد از آب و یا
بجهت آنکه مفصل نمیکردد مگر اطف اجزاء آن و اما اجزاء ارضیه محترقه مالی که باعث طوحت آب میگردد و متجز نمیکردد سبب غلظت
و اصبت نه و از جهت است که چون بخار مستحیل یافت گردد و بخیرین می باشد و طبع بخری که در میان یا باشد اقبال اجزاء
و یا در آن دریا باشد و در قند باشد حرارت و برودت آن یعنی در قنوع عارضه سبب غلظت و طوحت بر گرمی آن پس در کمال است
گرمی می باشد و در قنوع یا در کمال است سردی می باشد سبب غلظت و طوحت بر سردی آن که امدی الف علتیه یا غلظت غلظت

ضعیف می باشد و بر سبب فراط غلظت هوا و سردی و خشکی و سردی و برودت و در جهت شمال میسر می رود
چیل شمال که در جانب شمال طبله کوه باشد باعث گرمی موی آن طبله می گردد و بد جهت بی جهت منع وزیدن راج شمالی باره ایست
است و در برودت آن آنست که می کند در بر طبله و کوهها بسیار سرد که همیشه بر آنجا برف چنانند و نامیس آن سبب است که
سبب قوت حرارت آنجا که کثیره فخلط با آن راج میستند و نیز کجه آنکه از روی بهای سایل جاری میگذرد که آنجا که آن همراه و
فروج باشند و دیگر حسب آن راج جنوبی عاره طبله را کجه راج چون منفذی نیابند برای مرور و انعکس و خنجر سردی و منع
لامی که گرم میگردند هر چند سرد باشند سبب لطافتی که دارند و اما سبب گرمی راج جنوبی کجه آنست که آفتاب از آن زیاد و اریل که
در دیگر دور ایم سائر شمس با قریب است آن طبله و اوله اندر کمال گرمی است برای آنکه رانها میگذرد و خواه است
و محل وزیدن آنها نزدیک باشد و یا در هر چند سرد باشند سبب کثرت شمس بر آنها گرم میگردند کجه لطافت و قبول گرمی و در جهت
آن کجه آنست که دریاها که در جانب جنوب است و راجی که بر آنها میگذرد البته قبولی و دعوت می نماید و با آنها اختلاط می نماید و فخلط
میگردد و چیل جنوبی یعنی جانب جنوبی طبله کوه باشد بعکس آنست که در جانب شمال است یعنی عاری از طبله سردی و در جهت
سبب منع و منع نمودن وزیدن راج جنوبی عاره طبله و اعتبار راج شمالی آن و چیل مغرب یعنی بدی که در جانب مغرب آن
کوه باشد بهتر است از آنکه در جانب مشرق آن باشد مخصوص که شمس بلند باشد و جهت و جانب و در آن آفتاب شمس آفتاب باشد
که بلند گردد و از سر آن بگذرد آن زمان در طبله تابد و گرم گردد و زیرا که گرمی هوا نامی از تابش آفتاب است و سخنی ویری و در کمال
از آن نیست بدان سبب آن امر باعث سردی و امر ارض است زیرا که دفعه انتقال می نماید و از سردی آخر روز و نام شب تا
صبح و یا نعلت روز طبله می معطر بسیار و چیل مغرب باعث این انتقال نیست لیکن باعث کوتاهی روز و انتقال از گرمی بسیار
سردی در کمال دفعی نیست زیرا که اگر گرمی آن تا یک ساعت میماند آنکه هوا سرد گردد و نیز راج مشرقی است که بهتر است
از راج مغرب هر چند هر دو قریب باشد القیاس راج شمالی و جنوبی و کجه وزیدن راج مشرقی اول روز صاحب حرکت آفتاب
و تاثیر آن باعث لطیف و اعتدیل و تکلیل فصول اقوی است و وزیدن راج مغرب آخر روز و صاحب حرکت شمس است لهذا تاثیر
آن ضعیف تر و دلیل برودت و طوبت است و در وزیدن راج مشرقی اول روز و مغرب آخر روز صعود آنجا و افول آنست که
ماده کون آنهاست و این می باشد که حرارت قوی که تاثیر نماید بر مواد طبله مایه و ارضیه و قهجر گردد و مواد مایه و ارضیه ضعیف
آنرا و این را از حرارت مایه است و بدی که مزاج باشد زمین آن موی ن سرد و راج شمالی در جهت
باشد کجه آنکه هوا را چیل طبله می باشد سبب شمس قیاس که است بر زمین و آنرا از راج مشرقی است و در جهت
که قریب زمین است این قریب باعث است بر آن که در آن اجزاء ارضیه مایه فخلط و جهت است و جهت است

چنانکه بالطبع اینها بارند و برودت باعث زیاده خروج آن از حد اعتدال و عابر شدن از وضع ثبوتی که منصفه کرده و برمی آید از
فضول طبعیه هوای گرم مرخی و است گسسته اعضا است بسبب سرد تحلیل و تقوی اعلاطه و ارواح تحلیل و تبخیر و خروج
آنها از سام و باری گردانیدن رطوبات مرقه بسوی اعضا و باعث استرغاء آنها شده است و نیز هوای گرم ضعیف قوی و محال
ارواح حامل آنها است و ضعیف بدن و این بر دو سبب است که باعث سوء مضمت سبب افراط تحلیل روح و حرارت غریزی
و کمدها است بسبب تحلیل قوای چهاره و از غا، آلت آن و قلت دماغ و باعث ثقل دماغ است بسبب کثرت معوضه مواد طبعیه
بسوی آن و قول آن مرآت را بسبب ضعف خود و حبه سیدان رطوبات بسوی آن و رطوبت از اضر استیاء است و کمدها و
لذا اصحابان امراض دماغیه ایشان اعیان عقل و حواس ایشان که در پاشند و صاحبان امراض معده یا نه اسهال سبک
منا و پاشند بسبب تحلیل رطوبات فلو راس از مواد طبعیه و بسبب تحلیل مواد قوی ضعیف پاشند دماغ و درین پاشان و امراض
مخففه این جناس است بسبب سباب مواد تمثلیه دماغ و سیدان آن است حرارت بسوی آن قبول هم عددی آن از است
ضعیف خود و حیلت عطش غفیه بسبب کثرت مواد مجتمع و غلیان و بعضی آنها بفرط حرارت غریبه و رسیدن غفوت آنها غلبه
از قیاس بایر بدن و در سبب سبب ضعیف غریبه و بعضی تحلیل مجرم آن و قبول انصباب مواد منحدرة از سر او اما غیرت
مضاده مجرای طبعیه پاشند و با که منیر و بر هو است بعفوت فوسفاد و میره عفوت و فساد آن بسبب تحلیل و فساد
میگرداند مزاج آن و مزاج روح حیوانه را اولاد و بعد از آن مزاج دماغ و کبد و روح نفسانی و طبعیه را پس ساید بدن و اولاد باعث
مرگت با فساد و افنا، ارواح و چون پاشان احوال هوا از حیث اعتدال و انحراف و تغییرات باعث صحت و امراض آن بالاجمال
ذکر یافت برای تمییز باجه آنچکه بسطی باز و گرمی باید بداند که تغییرات سماوی ارضی و معرفت افلاک و بروج و اقالیم و بلدان و نواحی
موقوف بمعرفت افلاک و بروج و انجم و خط استوا و تقسیم ربع سکونت پس اولاد باید دانست که افلاک نه اند که حقیقتاً
هفت مخصوص کواکب سیاره اند و هر یک از اینها مشتمل بر چند فلک است و فلک هشتم فلک ثوابت است که کواکب
ثابتة مداران هر کوز اند و نهم فلک الافلاک است که فلک اطلس نامند بسبب صفا و فاعل و صاف و کواکب بودن آن سطح
محدب هر یک بسطی مقعر و گرمی فاس و متصل است بدون فاصله و سطح محدب فلک الافلاک را حق تعالی میداند که فستی تا کجا است
و سطح محدب فلک البروج فاس سطح مقعر فلک الافلاک است و سطح مقعر آن فاس سطح فلک مغفم است که فلک ظل نامند و
سطح مقعر فلک زحل فاس سطح محدب فلک ششم است که فلک مشتری نامند و سطح فاس سطح محدب فلک پنجم است
که فلک مریخ نامند و سطح مقعر فلک نجم فاس سطح محدب فلک چهارم است که فلک شمس نامند و سطح مقعر فلک شمس فاس سطح محدب
فلک سیم است که فلک زهره نامند و سطح مقعر فلک سیم فاس سطح محدب فلک دوم است که فلک عطارد نامند

و در ماه دهم شتری بدوازده سال و زحل بیست سال و فلک ثوابت در سی و شش هزار سال و فلک الافلاک در شصت و نوزده
 یکده دوره را تمام میکند که حرکت ارادی نامند و حرکت آن هشت فلک از مغرب بیشتر است که بر توالی بروج نامند و حرکت فلک
 الافلاک از شرق به مغرب که در خلاف توالی بروج نامند و این بنا بر اتفاق مکمل است و مقدم اهل سیئت و اما نزد شیخ بن عربی و بعضی
 محققین دیگر حرکت همه از شرق به مغرب است و بطور بعضی از دیگران پس میمانند و چنین میمانند که حرکت بعضی از شرق
 به مغرب و حرکت بواقی از مغرب به شرق است و تقدیر هر یک از افلاک ستاره جمعی نیست و حکما برای منصفه حرکات و رفع
 مناقشات برای هر یک بحسب احتیاج فلکی چند مقرر نموده اند و الا لا الحقیقه بحسب اهل شرع که اکثر خود بسیارند و اندک حکم آید
 که بگوید و کل فلک یسبحون و چون تفصیل آنها مملو دارد بدین مقدار اکتفا نموده شد و بدانکه در فلکی باعتبار حرکتشان دو
 نقطه که مدار حرکتشان بدانست تصور میکرد که آن دو نقطه وایم ساکن در جای خود مستقر اند و تجاوز از مجموعه خود ندارند و آن
 نقطه را قطبین نامند یکی بجانب شمال که قطب شمال گویند و دیگری بجانب جنوب که قطب جنوب نامند و قطبین فلک هشتم درای
 قطبین فلک الافلاک است بلکه قریب است و درجه و مده ثانیه از آن دورتر است بمجادی آن یکی بجانب شمال و یکی جنوب و شمال و جنوب
 است و درجه و مده ثانیه از قطب فلک الافلاک بالاتر است قریب ستاره جدی و میگردد و قطب جنوب آن غیر مرئی است
 سکان ربع شمال را و سکان ربع جنوب را این مفعول آن نمایان و منطقه این غیر منطقه فلک الافلاک است بهمان مقدار از نقطه فوق
 الارض و تحت الارض و در ترکه از نقطه مغرب و مشرق تقاطع نموده چنانکه منطقه فلک الافلاک واقع است بهمان مقدار است
 که درجه و مده ثانیه و بدانکه دو قوس از دایره نصف النهار واقع میان نقطه تقاطع دایره معدل که منطقه فلک الافلاک نیز
 است و نقطه تقاطع منطقه البروج را دو قوس میل کل و آن بعد را میل کل نامند و قوس واقع میان این نقطه تقاطع منطقه البروج
 و قطب آنرا تمام میل کل نامند که مقدار آن شصت و شش درجه و کسری است و چون در وسط قیچی سر یک از افلاک چهار نقطه که
 بعدشان از قطبین مساوی باشد فرض نمایند یکا بجانب یکی فوق الارض و یکی بجانب یکی تحت الارض و یکی بجانب یکی شرق و یکی بجانب یکی مغرب
 و سه دایره عظیمه فرض نمایند که یکی از نقطه فوق الارض و تحت الارض و قطبین فلک الافلاک و قطبین فلک البروج بگذرد و فلک
 را بدو نیمه سازد یکی بجانب شرق و یکی بجانب مغرب این را دایره نصف النهار نامند بجهت انحراف در نصف روز و بجهت
 و دایره ماره با قطب است از نیمه بجهت انحراف در هر یک از دو نقطه حرکت شرق
 بگذرد و فلک را بدو نیمه سازد یکی بجانب شمال و یکی بجانب جنوب و چون آفاق بسیر غاصه بگذرد از آن آید معنی موازی مدار
 آن شود شب و روز در جمیع بلدان معتدل است و ای کرد و لهذا این را معدل النهار نامند و دایره سیموم از قطبین به مغرب
 و مشرق و قطبین فلک الافلاک بگذرد و آسمان را بدو نصف کرد اندکی فوقان و دیگری تحتان و این را دایره افق میگویند

که چون آفتاب وقت صبح برانجا رسد از نصف تحت الارض برآید و دخل نصف فوق الارض شود و صبح عبارت از ابتدای ظهور
 روشنایی است تا هنگام ظهور آخر آن و این یعنی مقدار صبح بحسب فصل و بلدان بقرب و بعدشان از خط استوا مختلف باشد
 و قصر و طول هر چند قریب تر گویا که در هر چند بعد از طولانی تر پس باین دایره که یک خطیست منقسم به شصت قسم کردید و چون چهار
 دایره عظیمه دیگر در ربع فوقانی فرض نمایند که از قطبین فلک البروج بگذرند لا محاله منقسمه آنرا منقسمه دوازده قسمت نمایند و هر
 قسمتی از برجی نامند و هر برجی را منقسم بی شصت نمایند و هر قسمتی را درجه نامند پس منقسمه شصت درجه میشود و بدینکه
 در هر برجی از اجتماع چند لوگتیبته ریاضی غرض قدیر حاصل شود که در آن برج کسی آن شکل میشود مثلاً برج اول را که از
 نقطه مغرب که در محل نامند و دوم را نور و سیوم را جواز نامند که نقطه آخر این پوسته است نقطه سمت الراس که محل تقاطع این
 معدل و نصف النهار و نهایت دوری منقسمه البروج از معدل است و این نقطه را نقطه انقلاب می نامند که چون آفتاب بر
 غایت خود بدین مدار رسد نهایت طول روز و کوتاهی شب باشد و آن روز را روز باجور نامند و چون از آن منقلب بگذرد و بگذرد یک
 روز و کوتاهی آورد و برج چهارم را سرطان نامند ابتدای آن از آن نقطه سمتی درجه و بعد از آنرا اسد که برج پنجم است بعد از آن کبدر
 که برج ششم است نقطه آخر این پوسته است نقطه مشرق که محل تقاطع دایره افق است که نقطه اعتدال خریفی نامند
 که چون آفتاب بر غایت خود بدین مدار رسد شب و روز مساوی گردد و بعد از آن تیریس که در زمره کوتاهی نماید از اول برج میزان که
 برج هفتم است و جهت نیز آن میزان آنست که شکل تر از وی موهومی است و نیز چون آفتاب نقطه اول آن رسد شب و روز مساوی
 میگردد و همچنین تیریس یک از برج مناسب اشکال موهوم را که اکب آنست و بعد از آن عقرب است که برج هشتم است و بعد از آن
 قوس که برج نهم است نقطه آخر این متصل نقطه تحت الارض محل تقاطع دایره نصف النهار است و این نقطه را نقطه انقلاب
 منتهی نامند که چون آفتاب بر غایت خود بدین مدار آن رسد نهایت طول شب و کوتاهی روز باشد که آنرا شب بید نامند و بعد از آن
 چون از آن منقلب بگذرد و به برج رعد و از نقطه اول راس الجدی که برج دهم است بعد از آن دلو است که برج یازدهم
 است و بعد از آن حوت است که برج دوازدهم است نقطه آخر این باطل محل که نقطه مغرب محل تقاطع دایره افق و معدل است
 و نقطه اعتدال یعنی نامند پوسته است که چون آفتاب بر غایت خود بدین مدار رسد شب و روز با هم مساوی گردد پس منقسمه البروج
 منقسم چهار ربع کردید و فوقانی و تحتانی و در هر ربع یک قسمت که شصت برج باشند و هر ربعی از فصلی نامند مثلاً از نقطه اول محل راس
 السرطان را ربع نامند و از راس السرطان تا اول نقطه میزان را صیف و از نقطه اول میزان تا راس الجدی را خریف و از راس
 الجدی تا اول محل را شتاء گویند و بدینکه هرگاه که کوبه فلان ستاره در فلان جهت مراد آنست که چون خطیست منقسم فرض نمایند
 که از مرکز زمین و مرکز آن کوبه بسیار بگذرد و فلک ششم بدان برج رسد هر دو جهت آن برج که مراد شود کوبه را بیاورد

زانکه این که محاسبان در نفس آن برج است بزرگ محال است بینا بون بعد ازین پانزده ساعت که شمس در فلک
 چهارم است و سیر خاصه خود در هر ساعت یک ربع در اعلی می کند که در دوازده ماه دوازده ربع معنی آنکه مجازات آن ربع سیر نماید در
 نفس آنجا و حرکت این بالذات بخلاف کو آنکه بسیار دیگر که بواسطه حرکت فلک تدویر است چنانچه ذکر یافت و داریم مجازات
 منطقه البروج یا برهن یا بریا معدل النهار سیر نماید مگر در از نقطه اعتدالین که محاذی معدل النهار است سیر آن و اما
 پان هیت زمین تقسیم آن بربع و ربع شمالی و نصف تقسیم باید است که چون بر سطح کره زمین محاذی معدل النهار دایره عظیمه
 فرض نمایند که از نقطتین مجازین نقطتین مغرب مشرق بگذرد اما محال سطح زمین را منقسم بدو قسم خواهد نمود یکی بجانب شمال و دیگری
 بجانب جنوب چون یک دایره عظیمه مکر محاذی دایره افق در سطح کره آن فرض نمایند نیز از آن منقسم بدو قسم خواهد نمود یکی فوقی و یکی
 و دیگری تحت الافق پس این دو دایره مغرب مشرق منقسم چهار قسم کردند و فوق الافق شمال و دیگری جنوب و همچنین دو تحت الافق
 ربع شمال که بیشتر معمور و سکونت و قبل ازین چون حکما اهل هیت و نجوم مطلع بر این بدانند که آیا سکون است یا نیست نبود
 مگر قبلی از ربع جنوب که بسبب قلت آنرا محسوب شده اند و لیکن الحال نصاری تا فریب شصت و کسری از ربع جنوب را مطلع گشته اند
 و طول و لیکن در عرض کمتر از ربع شمال و اکثر آن جزا بر است آن خط قوسی بر سطح زمین محاذی معدل النهار که فاصل میان ربع شمال
 جنوب است خط استوائی است و مسای بودن شب و روز در آنجا و آفتاب رمدار آن بسیر و لا بد حرکت نماید و در حواله آن است
 فصل در سطح باشد هر فصلی یک یا دو نیم چنانچه ذکر یافت و هر ربعی را از خط استوائی نقطه قطب بود قسمت نموده و هشتی را در هر ربع
 اند و مجموع را هفت قسمت اعتبار کرده و هشتی اقلیمی خوانده اند بدین قسم که بعضی مبدأ اقلیم را از خط استوائی گرفته و بعضی
 درجه بعد از آن تا یکدی که طول روز و در دوازده ساعت و نیم رسد پس مبدأ اقلیم اول نزد جمهور آنجا بود که طول نصف النهار دوازده
 ساعت و سه ربع ساعت و عرض مبدء آنجا دوازده درجه و دو ثلث درجه باشد و وسط اقلیم اول اتفاق جائد بود که اطول النهار آن
 مسیوه ساعت و عرض آن شانزده درجه و نصف دهم درجه بود و مبدأ اقلیم دوم جائد بود که النهار اطول آن سیزده ساعت و پنج
 و عرض آن بیست درجه در ربع خمس و وسط آن جائد باشد که اطول اقلیم سیزده ساعت و نیم و عرض آن بیست و چهار درجه و کسری بیست
 و مبدأ اقلیم سیوم جائد بود که النهار اطول آن سیزده ساعت و نصف در ربع باشد و عرض آن بیست و هشت درجه و نیم و وسط
 آن جائد است که النهار اطول آن چهارده ساعت و عرض آن سی و یک درجه و نصف دهم باشد و مبدأ اقلیم چهارم جائد بود که النهار
 اطول آن چهارده ساعت و ربع و عرض آن سی و سه درجه و نصف دهم باشد و وسط آن جائد باشد که اطول اقلیم آن چهارده
 ساعت و نیم و عرض آن سی و چهار درجه و نیم تخمینا باشد و مبدأ اقلیم پنجم جائد بود که النهار اطول آن چهارده ساعت و نصف در ربع
 و عرض آن سی و نه درجه و الا عشر درجه باشد و وسط آن جائد بود که اطول اقلیم پانزده ساعت و عرض آن چهل و دو درجه و نیم

البلاد	البلاد	البلاد	البلاد	البلاد	البلاد	البلاد
بوم	ایند قلعہ مہوت	کرمانی مہوتی	اگر ابر	مہند قلعہ	۲	۳
جیش	سروچ	کوفہ	افغانیہ	نارایب	۲	۳
عدن	اکبر آباد	بغداد	طب	مکان	۲	۳
لنگا	کوالیار	بصرہ	سجار	طاعتان	۲	۳
جکوت	قنوج	عسکر کرم	مومل	سوانج	۲	۳
بربر	کھنہ	امواز	نورین ہادی	کشمیر	۲	۳
کلت دز	کالی	اسفہان	کخوان	جام	۲	۳
سراندیب	برایج	کازرون	مراغہ	مستان	۲	۳
جند	کالیجہ	فیروز آباد	تبریز	کابل	۱	۲
مسند دار الملکین	آودہ	شیراز	اردبیل	جلال آباد	۱	۲
حجاز قلعہ عمان	الہ آباد	آٹھ	بمدان	نیور	۱	۲
احمد نگر	جونپور	یرد	سمرود	فرغانہ	۱	۲
سومات	بنارس	کرمان	نہ پکن	بروج	۱	۲
بیدر	رضاسر	ترشیز	کچ	باب الاواب	۱	۲
کلکتہ	قلعہ نگاری	کچ	قرون	کوبابہ مدینہ دوس	۱	۲
بیجاپور	بہار	نگین آباد	مونتہ سیلان	کرمیہ	۱	۲
زیتون	بٹنہ	بیمبہ	حضر مہوت	رہنجات	۱	۲
جھنڈہ	مونگیر	غزنہ	فشم	بندش	۲	۳
قطیف	راج محل	طمان	کاشان	کرمان دار الملک خواجہ	۲	۳
مدینہ طیبہ	تبلی	قتندار	ری	بخارا	۲	۳
جدہ	کندر گھاٹ	بنجاب	سمستان	ایلاق	۲	۳
کرم مغل	بنکار	سیالکوٹ	امل قبیہ طبرستان	سمرقند	۲	۳
طایف	دہ گھا	لاہور	دامغان	جند	۲	۳
ہرمز	سلٹ	سنام	سلماکس	خن	۲	۳
ٹٹہ	فیروان	سمسانہ	بطسام	شاش	۲	۳
بکڑ	مدیہ	سرمند	اکسرا آباد	مبت	۲	۳
احمد آباد کجرات	اگر ابر مہوت	کانگرہ	جربان	قطن طیبہ	۲	۳
برہانپور	اسکندیہ	سری نگر	سیردار	لمح	۲	۳
کنایت	مصر	برہدار	ترشیز	ایرلند	۲	۳
سورت	قلزم	بانی پتہ	نیشابور	کاشغر	۲	۳
ناگور	بت المقدس	شاہجان آباد	طوکس	خان بالغ	۲	۳
حین	طریہ	سنہل	زوزن	بلغار	۲	۳
دولت آباد	رشت	فرطہ دار الملک صغہ	قوشنج	ازاک	۲	۳
العمیر	بعلک	امترا	ہرات	طمان	۲	۳
حیدر	داسن	طر سوس	سرخس	سدیا حرم	۲	۳

بدانکه هر مبدی در هر خط استواء واقع باشد دایره معدل النهار بر سمت الراس آن بلد گذرد و در قطب معدل النهار بر افق بود
 و دایره افق حلقه ارات یومی را مدور نمیکند و یک نیمه را هر باشد و دیگر نیمه یعنی و این سبب است در هر همیشه مساوی باشد و یکی
 کوکب طلوع و غروب بود و فلک الراس این بلد که منقبه و اگر مستقیمه نیز باشد قبه آنکه در فلک درین بلاد و دایره باشد
 و منقبه بروج و بر سمت الراس گذرد یکبار بوقت وصول ابل و یکبار بوقت مصل ابل میزان و درین
 وقت قطب فلک البروج بر افق باشد و دایره ماره با قطب ابل بعد بر افق منطبق باشد و آفتاب در سالی دو بار سمت الراس ابل
 آن بلاد گذرد و در وقت تحویل در نقطه اعتدالین و در آن دو روز بوقت نصف النهار اشخاص را سایه نباشد و در بواقی سال یک
 نیز سایه بجانب جنوب و نیزه یک بجانب شمال افتد و فصول سال در آن بلاد دشت باشد و تابستان و ابتدای آن هر دو وقت
 رسیدن آفتاب در نقطه اعتدال و در زمستان و ابتدای آن هر دو وقت رسیدن آفتاب در نقطه انقلاب و در مجرب
 و ابتدای آن هر دو وقت رسیدن آفتاب را واسطه احد و لو در دو طرف و ابتدای آن هر دو وقت رسیدن آفتاب را واسطه
 ثور و عقرب باشد که سمت مغربی یک ربع و نیم که یک و نیم میشود و باشد چنانچه قبل نبرد کور شد و بد آنکه بعضی برین جهات نشاء
 است و یلیل و نهار و کثرت فصول و شوش آب و هوای قیاس نموده گفته اند اعدل بقاع خط استواء حواله آنست چنانچه شمس از عرض
 و اتع او بر آنند و لیکن مشاهد خلاف آن یافته اند زیرا که اکثر آن بقاع مانند سرانند که خبر بره سیدان نامند و توابع آن
 سودان مغرب اسافل بر بر جنوب معر و بلاد و شبه و نیز که بر خط استواء حواله آن واقعند همه که مسیه و همیشه باد و طوفان و
 باران میباشد و لم است که آسمان عالی از ابر باشد و مردم آن بقاع سیاه چهره و خشک و لاغور و معده مو پاشند بلکه اعدل بقاع
 اقلیم رابع را یافته اند و عجب آنکه وسط اقلیم واقع است و نوای آن معتدل و کیفیات اربعه فصول اربعه آن منظم است خصوص
 بادی از آن تسلیم که در سبب منی منحرفه مبدی مزاج بلد از آن بعید باشد و آفاق ابل یعنی هر موضع که نه معدل النهار و نه
 بر سمت الراس منوضع باشد و در فلک بکرت اول آنجا حاصلی باشد ابل از سمت الراس و آفاق آن موضع را آفاق مایل نامند که به
 میل حرکت فلک در آنما از استقامت و این آفاق منقسم پنج قسم میگردد اول آنکه عرض آنها کمتر از میل باشد یعنی نسبت در
 و نیم تقریباً باشد و نیم آنکه عرض آن مساوی میل باشد سیم آنکه عرض آن زیاده از میل باشد و از تمام آن که شصت و
 شش و بعد و نیم باشد کمتر و چهارم آنکه عرض آن مساوی تمام میل باشد که شصت و شش و پنجم آنست باشد پنجم آنکه عرض آن
 از تمام میل کمتر و از نود و درجه کمتر باشد و در تمامی این آفاق یک قطب معدل النهار بقدر عرض بلد فوق الارض بود و دیگری به
 مقدار تحت الارض و این آفاق یکی معدل النهار را نصف میکند و درین آفاق مایل پنج گانه در تمامی سال و در شب و در روز
 میگردد یکی هنگام رسیدن آفتاب در مدار ابل الحمل و دیگری در مدار الراس میزان و در تمام سال که در این احوال آیم بطوری که مختص

هر یک از بلد است که ذکر یافت و هنگام رسیدن آفتاب به راس السطحان و یک شب طول لیال و آن هنگام رسیدن است
 در راس الجدی این نیز مقدار عرض بلد و بعد آن از خط استواء است یعنی هر چند دور تر میگردد بر طول روز و شب می افزاید تا
 آنکه بعضی سبعین میرسد که در هنگام رسیدن آفتاب بافتلا پس تمام روز و شب که هست چهار ساعت است یک روز و همچنین است و
 چهار ساعت تا یک شب میگردد یعنی یک شب یک روز تمام سال بر میخیزد و همچنین بتدریج دو شب و سه شب و دو روز و سه روز تا آنکه
 شش ماه روز و شش ماه شب میشود و عرض تعیین قطبین بغیر راس می آیند و نهایت ارتفاع آفتاب از افق آن است و
 درجه و نیم است بمقدار میل کل و لهذا از کمال سردی و ارتفاع انجره و ادخه و عدم انعکاس آفتاب و عدم ظهور نور آن ظلمات
 و تاریکی باشد مطلقا معمور نیست و حصول بد آنجا محال است بلکه قریب آنجا نیز نجه آنکه از کمال سردی تمام آب ریاحی
 باشد و بسبب انجره و ادخه هوای تاریک و دایم ابر و باران و برف باشد و کواکب نیز بطرفی آیند که بدان عرض بلد را معلوم کرده
 سیر نمایند و عمل قطب نما که بمقتضای این ربا تعلق دارد و آن بایل و متوجه قطب شمال است نیز بسبب آنکه قطب بایل سمت
 الراس است باطل میگردد و شنیده شده که فرنگان که دایم طالب جوایای امور غریبه و جدید اند و ساعی و ماهر در شتی را
 و سیر در ریای صعب خطر ناکند تا مقدار درجه و کسری کم عبور نموده اند و پشتر از مقدار و پنج شوا نشد رفت بهمان جهت
 بلکه از حواله آن میل بطول نموده از جانب مشرق یا مغرب که شسته تحت الارض رفته اند و در کره گردیده و مسج کشته در غن
 سبعین در بحر افسس با بیان بسیار عظیم بهم میرسد و تمام آنها در غن است که از برای قدر معدی روغن متجاوز از صد تن
 بعمل می آورند که سوخت تمام سال ملا و قریب و بعد بدان از آنست سال سه چهار شتی عظیم بکشتیه های کوچک بسیار در بوم
 که ماد جزا و سلطان و اسد این سه ماه در آن در بارفته آن باهی را بجوی که در مفردات در ذکر سکت مذکور کشت صید نمایند و در آن
 آنرا گرفته در ظرف های چوبی بزرگ که پیم نمایند بر نمایند و میگویند همین که آفتاب بسبب آمدن چند روزی با بسیار سرد گزیده میوز
 که هر که رسد هلاک میگرداند و اگر بر روی از آن بگریزد و گزینند و بسیار در وقت نجات می آیند و الاسقار آن در نیمه شب
 قطبهای غلیظی با آن مو ابر روی آب پدید میگردد و سردی مو اشد میترشود تا جدی که تمام دریا بای می بندد و فضا مت بسیاری که
 حرکت کشتی و جوار آن متعذر و معیشت اهل آن محال پس لا محاله هلاک میگردند پس از آن پشتر عرض ثانی را باید دید که در آن
 سه ماه نیز وصول بدان متعذر و محالست بعضی تعیین چه رسد و لیکن ربع جنوب عرض غمین و ستین آنرا که وصول بدان یافته اند
 نصارا و بعضی خبر ایران را رضی را تصرف آورده اند سردی آنجا را بحد شمال میگویند و معموری آنجا زیاده است از جانب شمال
 و باید دانست که مکرر ذکر اکثر امور برای زیاده توضیح است حبس دوم از سه ضروری با کول و مشرب است بدانکه و مجرای
 بودن این هر دو آنست که چون بدن مؤلف و مرکب از عناصر اربعه و اخلاط متولد و حاصل از مولد است و روح طبیعی در اصل

از غلط و بخار دم پس می ماند است اعضا بدن چه مفروده اصلیه منویه چه مرکبه غیر اصلیه از تالیف و ترکیب تولید عناصر و مواد است
و اخلاط اند و اینها را هم در تغیر و تبدل و تحلیل اند و محتاج به بدل یا تحلیل برای بقای شخص و نوع و آن بدل یا تحلیل نیست مگر غذا که بخورد که
باینکه کل مانند غذا بدون آشامیدن آب مضموم و نفع و تحلیل نمی یابد و با اعضا بعیده و عروق ضعیفه که از اترقین و از نفوذ فرمایند می رسد
پس آب محتاج الیه بالعرض است زیرا که بالذات آب بسبب طبع قابلیت غذا نیست ندارد مگر با اختلاط جسم دیگر در پستان اکثر حیوان
برای با جوامع اغذیه و در نباتات با مجرای ترابیه و در حیوانات بحری با جرای غلیظه لزجه مختلط آب در صغارشان و در کبارشان با آن حیوانات
صغار نیز و نیز آشامیدن آب برای تطبیق بدن و ترویج عارضه زری و روح حیوانه است برودت و رطوبتی که دارد و از مولدات سوئی
حیوان و نبات قابلیت غذا نیست انسان ندارد چنانچه بعد از این نشان از تقابل در میان اقسام اغذیه خواهد آمد پس سببه و جهته استیاج
ضرورت معیشت انسان بحیوانات و نباتات و نیز بدانکه معیشت بقا شخص بدون این هر دو ممکن نیست لیکن هر یک بقدر ضرورت
و استیاج نه اسراف و زیاده و نه نقصان و کمی و شک کردن بر خود و آیه کریمه و من الماء کله شیء حتی و کلو او اشربوا و لا تسرفوا و لا تقصروا
بدن الی فتنک و لا تبسطوا کل البسطه اشاره به است ثنوی آب زایشی از ایشی است آب زایشی پاک گشتی است
و ضرورت آب بعد مو اشد و اتم سایر امور ضروری است و لهذا این بعد از هوا و پیش از دیگران ذکر یافت و بدانکه اشیاء مرکبه
غالب از ماده و کیفیت و صورت نوعیه میزنه هر نوع مرکبی از دیگری نیستند لیکن در بعضی هر سه مستسا و نید و در بعضی ماده غالب و در بعضی کیفیت
و در بعضی صورت و در غلبه نیز در شدت و ضعف متفاوتند و هر یکی مسمی با هم خاص اند چون این امور با الاحمال دانسته شده پس بدانکه
سوای آب آنچه دارد بدن کرده خواهد غذا باشد و خواهد دواد میان آن طبیعت در برده بدنی و حرارت غریزیه و قوای آن فعل و انفعال
رود و بد که آن فعل و حرارت و قوای بدنی نماید و حرارت و قوای بدنی در آن غلبه از آن نیست که تاثیر آن با ماده فقط است بدن
تاثیر کیفیت یعنی کیفیت غالب بر مزاج اصلی بدن اصدات نمی نماید از آن غذا و مطلقا نامند و تاثیر آن کیفیت فقط است بدن ماده یعنی
ماده از آن در بدن تولید نمی یابد این را دوائی مطلق گویند و یا با ماده و کیفیت هر دو تاثیر نمایند یعنی هم از آن غذا حاصل میگرد و هم کیفیت
غالب بر کیفیت اصلی بدن و این را غذای دواء نامند و یا کیفیت و ماده هر دو یعنی هم از آن کیفیت غالب و هم غذا حاصل میگرد و این
دواء غذا گویند و یا بصورت فقط یعنی تاثیر آن بصورت نوعیه و کیفیت مطلقه است بدون تخصیص کیفیت خاص و لهذا این را
دوائی خاصه نامند و این غالب از آن نیست که با موافق مزاج اصلی طبیعت بدنی است و دافع مضار و مصلح مفادات آن و یا مصلح
و اصدات کننده غریزیه و هر یک از اینها منقسم به قسم میگردند اما آنچه تاثیر آن موافقت است غالب از چهار نوع نیست یا
بصورت فقط است بهمان معنی صورت که مذکور شد از آن غذا و هر دو ترابیه نامند و یا با ماده و صورت هر دو این را غذای فاخره می ترابیه
نامند و یا کیفیت و صورت هر دو این را دوائی فاخره می نامند و یا بهر سه از ماده و کیفیت و صورت این را دواء فاخره می گویند

در بدن

کلیه و ریه و کبد
و معده و پانکراس
و لوز و غده و باقیه
او بصورت و کیفیت

والا آنچه تاثير آن بخالفت و معاده و است را باشد نیز بر چند نوع است بصورت فقط است این را هم مطلق نامند و با کیفیت
و صورت هر دو به دخل ماده و این نیز برابر است اگر در حال قوت نیست آن نیز بر دو نوع است یا با آن قوه مهملست و آن نیز بر سه
نوع است یا قویست یا متوسط یا ضعیف اما قوی را تاثير بصورت کیفیت است باهم و این را دوائی مهمل ذوالخاصیه نامند و اما متوسط
تاثير کیفیت و صورت باهم که توسط و این را دوائی مهمل گویند و اما ضعیف را اکثر تاثير کیفیت ماده و صورت هر سه است ولیکن
ضعیف ناقص خصوص صورت و این را دوائی ملین نامند و باید دانست که غذا از پنجین دواء صاحبان ماده و کیفیت و صورت اند و ما را
و صورت هر دو جوهر اند و کیفیت عرض و عرض یا عرض صورت آن حرارت و برودت است که اگر کیفیت فاعله اند و یا عرض ماده
و آن رطوبت و پیوست است که اگر کیفیات منفصل اند و تولید غذا از ماده است و تاثير دواء الرخيف است در اکثر احوال که بصورت
و گاه برود و خاصیت البته بصورت است که عبارت از صورت نوعیه باشد و غلبه و تاثير یا یکی از آن امور شش است متبناه و باید دانست که از آنها
بهتره از آنها ترکیب است بادی و یا عدم تاثیراتشان باهم مثل دواء المطلق قوی و غالب و زیاد کیفیت است و دیگر مغلوب و ضعیف
و در ذوالخاصیه صورت قوی و غالب و زیاد است و در همین نسبت در غذا، دواء و غذا، ذوالخاصیه و غیره و کجاست راه نمیشود از مقیده
بزرگرموده غذا، دواء و غذا، دواء افاد زهری و دوا ستمی و امثال اینها نامند و بدانکه ماده فی الحقیقه فاعل نیست بلکه قابل است
و فاعل صورت است لیکن چون قابل صورت مغرب و ماده نشود و نما است لهذا اینجا از فاعل نیز نامند و تفصیل این اجمال انرا بعد از مطلق
آنست که تاثير و تاثر آن در بدن ماده فقط باشد نه کیفیت و صورت بدین قسم که چون وارد بدن گردد و تاثير در آن نماید متوسطی
که لازم آنست بدن از آن تاثير و تغیر نشود و از مزاج اصلی خود کمزد بلکه در آن تصرف نموده صورت غذا را از تغیر و تبدل گرداند که
صورت اصلی آن ماده وسیع بصورت فعلی شود و با بالقوه آنرا بفعل آورد و استعداد این شود که بگرد جز عضو و براقطار شش
بغیر ازید و نایض گردد بران صورت عضوی از سبب این منحل اسماء بسته ادقرب مانند آب که شسته های لطیف و زرده تخم مرغ نیم
برشت و یا بعدی مانند منکر کندم بسیار خوب غیره و کیفیت حاصل از آن منافذ و غالب بر کیفیت اصلی بدن نباشد و دوائی مطلق
آنست که تاثير آن در بدن کیفیت فقط باشد و ماده آن قابلیت پذیرش و جزد بدن شدن نداشته باشد بدین قسم که چون وارد بدن
گردد که حرارت غریزی در آن تصرف نماید تاثير و تغیر نکند و بلکه ثابته او تصرف در بدن نماید و آنرا تاثير و تغیر بر کیفیت خود سازد از
حرارت و برودت و رطوبت و پیوست مفرد یا مرکب مانند فلفل و خنبسبل و اجینی و قرنفل و سیلفر و کافور و برزرا یا نه و امثال
اینها و بدانکه دوائی مطلق شامل دوائی غذا، دوائی ستمی و دوائی معتدل را نیز بلکه دواء مهمل و طین را نیز تحت دوائی دواء است
که تاثير آن در بدن ماده و کیفیت هر دو باشد همانگونه که در غلبه ماده که بعد تاثير و تاثر از آن مطلق حاصل گردد که جزد بدن و شش
آن تواند شد و با آن اندک کیفیتی و مزاجی باشد غالب بر کیفیت و مزاج اصلی بدن و اندک تغیری در بدن نماید کیفیت خود برتری

که باشد مانند خسر که کامو مانند و اما اشعیر کشک اشعیر که آتش جو کوبیده و خیار و باد زنگ و کدو و دانه و خرزبه و انگور و انج و
بقلة الحمقاد و سفاناخ و بابونه و شبت و شلغم و چغندر و زردک و کلم و ماش و عدس و نخود و لوبیا و امثال اینها و دای غذا است که است
که تاثیر آن در بدن کم کیفیت و ماده هر دو باشد با فیه کیفیت و بدن را متغیر سازد با نیک تغیری و تا نیاید در آن تصرف نماید و از آن
فصل بسیار کمی حاصل کرده که قابلیت غذا است و جو هر بدن شدن و حیوان صورت عضوی داشته باشد با اعداد کیفیتی لطیف
بر بدن مانند کند ما و غشاع و برکت کاسنی و برکت غلب و سیر و پیاز و لوت و آلو و حرماد و انجیر و غیره و بر بدن مانند نیز خیار و خرزبه
و دانه و کدو و امثال اینها و ذوالخامیه است که تاثیر آن در بدن کم کیفیت و امری در ای کیفیات و اسو و طاهر و سیه و در میوه است
بلکه بنا سستی و امری بسیار لطیف و حق خفی مطلق که تغیر آن با مو و محسوسه شوان نموده مانند جذب مغناطیس و کاه را آهن و کاه را
تأثیر فاذر هر دو هم در بدن که تغیر از آن بصورت نوعیه نیز نموده اند و لیکن جذب مغناطیس و کاه را آهن و کاه را الطیف و ادق و خفی
است از تاثیر آن هر دو بلکه این نمونه است از تاثیر نفوس بعضی اشخاص است از بعضی دیگر از فرط محبت که عشق نمایند و فرط عداوت
سبب کمال مناسبت محبت نفوس ایشان با هم و با کمال عدم مناسبت منافرت ایشان از هم و تفصیل این طوطا دارد و محل
کجایش آن ندارد و بداند که ذوالخامیه اگر تاثیر آن بموافقت است از فاذر هر دو تریاق مانند و الا ستم و فاذر هر دو تریاق است که تاثیر
آن در بدن و حرارت غریزی و قوی و ارواح بطریق موافقت و مخالفت و تقویت و اعانت قوی و ارواح بر دفع و دفع نکاست
و ازیت ستم نموده یکدیگر باشد که سچ دوی دیگر را با آن قد نباشد و اما اگر افیون را تریاق میانه مجاز است بجهت آنکه محافظت
است بسبب تخمیز خود و درین اثر حفظ صحت باریان حقیقی اشتراک دارد و غذای ذوالخامیه است که تاثیر آن باده صورت هر
باشد اما ماده غالب بخونه کور از فعل و انفعال و تاثیر و تاثر مانند روغن کوسه و کاه و سیر یا منکر گردان و امثال اینها که با وجود تغذیه
اصداث تفرج و دفع سمیت نماید و دای ذوالخامیه است که تاثیر آن کم کیفیت و صورت هر دو باشد مانند پاد زهر حیوان و بعد دارد
حسب الفار که با وجود تریاقیت و دفع سمیت ازیت سم اصداث حرارت غالب بر مزاج اصلی بدن مینماید و غذای ذوالخامیه
است که تاثیر آن باده کیفیت و صورت هر دو باشد مانند تفاح و خرکه با وجود تغذیه و اصداث اندک کیفیتی غالب بر بدن تفرج و بعد
می آورد و ستم مطلق است که تاثیر آن در بدن مخالفت ضد تاثیر فاذر هر دو و برودی و بلا محلت حرارت غریزی و ارواح و قوی
فاسد و فاذر سز و فرصت فعل و انفعال نه در هر جای تدبیر مانند پیش و زهره افنی و مارای قوی آشفایدن و کزیدن آنها که فی
الفور مملکت اند و دای سمی است که تاثیر آن کم کیفیت و صورت نوعیه باشد و بعد تاثیر و تاثر با حصول اثر سمیت اصداث کیفیتی
غالب بر کیفیت اصلی بدن نماید و در آخر مزاج بدن را فاسد سازد مانند سبب سیاه و فرغیون و قمو نیاد و امثال اینها
و غذای سمی است که تاثیر آن باده صورت هر دو باشد و بعد فعل و انفعال با حصول تغذیه بسته بر طوطا اصداث سمیت نماید

مانند حجر الیهود و تقویت حصاة که از لوازم کیفیت مزاجیه است و قطع اضطرار لازم در دو مانده اختصاص اسطوخودوس
 بدماغ که از لوازم حرارت مزاجیه است و لطیف اضطرار دماغه میکند بصورت نوعیه خود و مانند تران که دفع سم منیاید بواسطه
 مزاج ثانوی و بواسطه صورت نوعیه خود و بدانکه ببارند بمشبع الرئیس قدس سره و محققین حکما که قایل اند بقا و صغر و مرکبات
 باید که مراتب و تناسبات باشد چه تصریح نموده اند که مرکب با که مزاج اول حاصل از کیفیات اجزاء متفاوته باشد و تاثیر آن
 است از مراتب و همچنین مزاج ثانوی را اثری است غیر آن باشد پس که مرتبت از تاثیر است و نسبت و کیفیت تاثیر آن مرتبه
 ثانویه مرتبه دیگر است از مراتب و بر این قیاس صورت نوعیه ترکیب را اثر میبخشد تا آنکه در صورت و تاثیر جزا و غیر متفاوته مرکبات
 را مرتبه از مراتب بشمارده اند و قیاس مقتضی است که قوت بقا و عوامل باشند و اندراج مرتبه از صورت نوعیه جزا و غیر متفاوط
 غیر متماثل در تحت مرتبه از صورت نوعیه ترکیب ظاهر نیست به آنکه بعضی از مرکبات ناقصه بصورت نوعیه اند مانند خاک مخلوط با آب
 و گاهی که مرکب است از آب و مواد دیگری که مؤلفات است از آب و آتش و بدانکه هر چه بصورت نوعیه است یا حکم ترکیب است
 و یا غیر حکم ترکیب تفصیل این باشد که تعالی خواهد آمد و تفصیل انیه بالا بما لایست مرکب القوی دولت است که مرکب باشد
 جوهر آن از چند چیز که هر یک را بر سر خود مزاجی خاص باشد مابین مزاج دیگری و بعد ترکیب و صورتی و امد و قوت پس بصورت و امد
 است مزاجی نام یافته باشند آن اجزاء با هم که بعد در بدن و تاثیر و تاثر از آن اجزاء جدا و متماثل شوند گشت و تاثیر و امد نمود بلکه
 اجزای آن بعد در بدن از هم جدا گشته هر یک تاثیر و امدات کیفیتی خاص نماید و منشا آن متخالفه متضاده کردن بعضی از
 و بعضی دیگری بحسب کسب و استزاج و لطافت و کثافت مواد اجزاء خود چنانچه تفصیل است که تعالی خواهد آمد مانند حجر التیسر
 جدا در خوب صفتی و در دهم و اما در که کلاب مانند و اکثر ادویه فاد زهریه و کل ادویه با سیه نیز مانند شقائق و بهمن و بوزیدان و
 جوز بو اذرا و نه در صبح و در اند طول و تخسیر و زرباد و مانند اینها و چنین دوائی بابت در طوبت فصلیه البته غالب بر طوبت
 اصلیه آن چنانست و لکن آنرا برودی گرم میبرد و باده میگرد و در طوبت فصلیه عبارت از طوبت است که در تمام اجزای آن چیز کما
 یعنی قوتی گشته باشد و با مرکب را با بعضی از آن تحلیل رود و جرم آن بسبب جوشش شود و بعضی تبخیر صورت گرمی باقی بماند از
 بخورد و تبخیر فانی سازد و در آن صفت بدانکه فاصیته با اصطلاح افعال و آثار ثانوی را مانند که در کیفیات اولیه از حرارت
 بیرون در طوبت پوست از شئی ظاهر گردد مانند لطافت و سرعت نفوذ و قوی و ترقی و ادویه و تحلیل و امثال اینها و افعال و آثار
 ثوابت اینها مانند تقویت حصاة و تعریق و قوت با رواج و قوی و دفع سمیت و این اگر موافقت مناسبت مزاج و ادویه
 حیوانت آنرا در هر قسم از مزاجی مانند و اگر مضاده و عدم مناسبت است آنرا سم گویند که از آن ضد فاعال و آثار و فاعله ظاهر
 گردد و نیز در فاعله ضری را مانند که تاثیر آن نه کیفیت است بلکه بصورت آن است و نیز از سایر اثرات و فاعله و فاعله ضری

در صورت طوبت

[illegible]

زیاده و درجه در مرتبه از کیفیات را در طول سم گفته اند آن شی را اسمی مکرر که بحسب صورت نوعیه تریاق باشد و آنچه از ذرات است
آن در اول آن درجه باشد قبل اصلاح است و آنچه در آخر است اصلاح پذیر نیست این تقسیم و مراتب و درجات کیفیات چند
اصلی تحقیقی ندارد و کلی نیست بلکه اکثری و استقرای است نه تحقیقی و بدانکه مقرب است نزدیکی که شی عاقل طلب تجاوز میکند
آن از درجه اول و چه آنکه اگر تجاوز کند و زیاده کرده بر مقدار واقعی سازد و طوبت آنرا از او ای کرم در درجه دوم است پس
نیت در اکثر مکرر یا بس و هر چه که عاقل در درجه سوم چهارم باشد البته بایس است و آن درجه و تاثیر سمیات اثر بصورت نوعیه خود
است که خاصیت میماند همان معنی که مذکور شد نه کیفیت محض و اکثر او به ندرت قوی کرم خشک و یا سرد خشک میماند
و همچنین سموم حیوانات قوی و ریز که تاثیر هر یک از فاعلین که حرارت در دوات باشند با بیست قوی و شدید باشد و باطلو
ضعیف و ملایم و نیز مزاج را بخت اول و دوم قرار داده اند یکی اول اصل طبعی حاصل از استخراج عناصر اربعه و غلبه بعضی بعضی
مخلوط بیکری و دیگر ثانوی مصنوعی حادث از ترکیب ادویه مفرد و یا مرکبات مصنوعه و این ترکیب را کیفیت
و صورت هر دو است یعنی همچو که کیفیت اول اصل باشد ثانوی نیز مصنوعی باشد چنانچه ذکر یافت همچنین حسب صورت
نیز بر دو نوع است یکی اول اصل دوم فرعی مصنوعی و نیز هر یک بر دو نوع است نام ترکیب قوی است حکم و غیر نام ترکیب
ناقص ضعیف و غیر حکم نام ترکیب است که اجزای بسیار مغزی متخرج آن بسیار لطیف و ضعیف میماند باشند و با هم
فعل و انفعال نام نموده کیفیت و صورت و حد آن یافته باشند کدی که حرارت غریزی بدنه بلکه حرارت خارجی ناری نیز اجزاء
لطیفه آنرا از کیفیت جدا و متفرق شوند نموده تا از هر یک اثری کیفیتی و خاصیتی حاضر ظاهر گردد بلکه کیفیت و خاصیت و امانه
اخر از آنکه معتدله باشد و یا غیر معتدله از آن صادر و ظاهر گردد مانند ذنب و یا به شوری تغریقی تواند نمود مانند عاقل و فلزات
و غیر نام ترکیب نیز مراتب باشد بعضی از آن بخوبی است که تغریقی اجزای آن با هم بسیار سهل و آسان میباشد مانند کبریت
و ملح و بعضی به شوری مانند قند و قاس و رصاص و غیره و میان دیگر ناقص ترکیب ضعیف و خواب کدی است که تا غلبه
ماند ورق منده آتاز و اکثر بقول و یا طاقت طبع بسیار ندارد مانند آیمون و اشال اینها که مجرد شنیدن آن و طبع این اجزاء
در قلیه خفیه لطیفه نافذ و مفتوح آنها مفارقت نموده و تحلیل یافته اجزای بارده و فیلند کشفه شده و فیلد آنها و میماند و
لذا نمی نمود و حضرت شایع صلی الله علیه و آله و اطباء نیز در باب شستن کاسنی و اشال اینها از جهت جدا شدن آن اجزاء از هم
باطل شدن افعال مختصه آنها و مانند کونست مرغ و عدس و ترب و کلم که جوهر لطیف جاله بونه مسهل آنها از ماده ارضی
کثیف قاطع از طبع در آب جدا میگردد و در آب نیاید و مانده ماده ارضیه قاطعه و اندک آتش میدن مرقه آنها ملین طبع است
مختلف مبرم آنها که سست و ناخشنود است و نیز اسهال بعضی آنها را مریح مانند کلم و ترب و کدو و غیره و بعضی از آنها که

سمیه

بخلاف داخل و یکن سیر و پاز از همه قوی اند خصوصاً باز پنجه و سیر خام که متفرج اند و وجه تاثیر پاز و سیر از خارج در انفعال
 و تفرج بخلاف از داخل تحمل آن باشد که چون در خارج یکی ساکن و مستقر میمانند و در طوبت بوقیه مآره جالبه و حرارت آن تاثیر در
 جلد بدن کامیابی مییابد و لهذا باعث انفعال و تفرج میگردد و در داخل سبب عدم استقرار و سکون که طبیعت مدبره بدینیه از
 وایم در حرکت تعذب و فعل و انفعال و سرد و گرمی و صورت اصلی و صورت آنرا برقرار نمیدارد و لهذا نمیتواند که تاثیر
 نماید خصوصاً که پنجه شده باشد در خارج از حرارت مآره با آب و از طوبت بوقیه جالبه و حرارت آن چیزی تحلیل رفته باشد و دیگر
 اکنون اکثر آنست که سطح معده مملو و گشت بلاغم و طوبات میباشد و مانع می آید از تاثیر آنها و نیز آنها منروج و
 مخلوط آن بلاغم گشته و حرارت بدیندر آن تاثیر نموده گسسته است آنها میشود و لهذا تاثیر نمیتواند نمود و اگر محروم از المزاج یا بس که
 در معده و اخلاص و در طوبات نباشد بجز خصوصاً خام آنها را داشته اند تا البته باعث سحج و تفرج میگردد و همچنین در
 و غذا و عار حاد که در بلدان بارده و طبع صاحبان از مزج بارده و طبع طبعی شادول مییابند به آنجه موافق است با مزج ایشان و
 ادویه و اغذیه بارده و طبع که در بلدان عاده صاحبان از مزج عاده و مویه و صفرا و یه شادول مییابند و از آن فتنع میگردد
 البته مخالف و مضرت صاحبان از مزج مخالف آنها را و بسیاری از ادویه است که تناول آنها بزره بسیار می نماید و تقصید
 آنها تسخین و تحلیل مانند کشنده و آرد و خصوصاً مخلوط با دم حبه آنکه جرم آنها مرکب است از جوهر ارضی مانده شدیدا بترید و از جوهر
 لطیف محلل که بعد از ورود در معده و تصرف حرارت غریزی در آن آنجه لطیف محلل تحلیل میرود و باقی میماند جوهر مانده شدیدا بترید
 بخلاف از خارج و لهذا در خارج تحلیل میرود و ارام صلب بارده را مانند خنار بر غیره از ارام عاده و یا از ضعف و رخاوت
 آن بآن مرتبه نباشد مانند شبت و امثال آن که از غسل و طبع اجزاء لطیف آنها از کثیف جدا نمیکرد و تحلیل نمی یابد و بعضی از ادویه چنان
 که صاحب وجود مختلف و اجزاء متضاده کیفیات از غیر ترکیب میسازد و بعضی از آنها ظاهر و مبسوس اند مانند اترج که بکرم و
 قشر زرد آن کرم است و حموضت است آن سرد و باغی اند مانند زرد قلع ناکه قشر قیقن مالای آن و اثر آن کرم است و است و است
 آن سرد پس اگر درست باشد سبب لعاب نازد خود و تیرید میکند و قشر و تخم آن تحلیل نمی یابند که اثری از آن بروز ظاهر گردد
 و چون بگویند و پاشانند طبعی بسفوح اصحاب باغیه گشته تفرج میگردد و لهذا در خارج چون بگویند آنرا و طبع آن صفا و بر ارام
 و در مسائل دارند باعث تحلیل و انفعال آنها میگردد و مانع است آن باعث انفعال و در سر بات صحت می باشد و نریق
 از روق و مشرو و دیلوکس سایر ترایات و معاین کبار و حور و شات و غیره از مرکبات صناعیه اکثر ادویه نادره
 طبیعی مانند حجر لیس و مدور و حب الناز و حبلیان و زرا و ذائقه و غیره از تحلیل نماند غیر تمام آنرا که سبب اند که بعد و در بدن
 و تصرف است در آنها اجزای آنها از هم جدا گشته از هر یک اثری فعلی و کیفیتی و خاصیتی معده ظاهر میگردد و چنانچه در کتب

القوی و نوافی میانه مان کرده شده و باید دانست که تعیین آثار تقدیر مقدار درجات و درجات نظریاتش تمام معتدل المزاج
 صحیح در فعل و طبع و حسن و اعتدال است در اکثر امراض زیرا که نسبت باغریه قویه و طبع ان و حصول انسان تویه بسیار است که اکثر اغذیه
 و ادویه مقدار شربت تمام آنها بلکه زیاده بر آن نیز اثر می کند و در ضعف المزاج و غیره مقدار کم آن اثر بسیاری نماید و عادت را
 نیز در فعل تمام است در آن پس تعیین درجات و درجات اکثری نیست تعیین درجات و درجات ادویه به تئیه تجربه معرفت و احتراز از
 آنها است و انکه طبیب داند که در کدام مرتبه و درجه است و چه مقدار استعمال نموده شده قابل اصلاح و التدریس است یا نه
 و نیز آنچه هر یک از اعضاء آنها نوشته اند بعضی بعضی مخالفتی دارد بحسب طبع ان و حصول انسان و تاز که و گاهی وقت و
 ضعف زمین و هوا در انبات و نباتات و حیوانات بلکه کون جادات نیز خواهد بود مخفی نماید که ادویه و اغذیه را افعال کلیه
 میباشد مانند تعیین و تفریق عار و تبرید و کثیف ابر و رسیدن طبع و تبخیر و صلابت و اساکت یا پس و نیز هر یک از ادویه را
 صفات چند مخصوص است که مشابه افعال کلیه است مانند تقطیع و تشدید و سردی و تخیل و امثال اینها و اغذیه مفروضه را صفات
 منحصر است در مجده قسم بدین نحو که غذا یا صالح الیکیموس و یا فاسد الیکیموس است و اول آنست که متولد گردد از آن خون طبیعی صاف
 که مخلوط نباشد با آن اغلاط دیگر مگر آنکه بقدر احتیاج و زمانه بخلاف آنست و هر یک از ان منقسم میگردد به قسم لطیف و کثیف و متوسط
 میان آن مردود و نیز هر یک به قسم دیگر نیز اغذیه از قلیل الغذاء متوسط میان آن مردود پس اقسام ادویه مجده میشود به ضرب و شش
 و بیان دیگر انکه غذا یا لطیف قبل است مانند اسفنج و یا کثیف غلیظ است مانند پنیر و یا معتدل است مانند آب که شت بزغال و هر یک
 از آن مردود یا جبهه است مانند آب که شت جو و مرغ و پنجه نیم برشت و مایه ریزه برشته پنجه و یا معتدل است مانند آب که شت بزغال و کوزه
 و نان تازه و یاروی است مانند خردل و سیب و پاز و هر یک از اینها یا کثیر الغذاء است مانند زرد و پنجه مرغ نیم برشت و یا معتدل الغذاء است

مانند مرق مخود و مسل و یا قلیل الغذاء است مانند سایر بقول چنانچه درین جدول نموده می آید این است

لطیف صالح الیکیموس	لطیف صالح الیکیموس	لطیف صالح الیکیموس	لطیف صالح الیکیموس	لطیف صالح الیکیموس	لطیف صالح الیکیموس
کثیر الغذاء مانند زنده تخم	قلیل الغذاء مانند انار	متوسط الغذاء مانند نان	کثیر الغذاء مانند رب	قلیل الغذاء مانند ترب	متوسط الغذاء مانند نان
مرغ نیم برشت و کوزه	سب و کاهو	کندم جبهه یا کیزه	حیوانات و کبوتر کچ	پایزه و هر چه پند و نیز باشد	فطیر روی الطبخ
کثیف صالح الیکیموس	کثیف صالح الیکیموس	کثیف صالح الیکیموس	کثیف صالح الیکیموس	کثیف صالح الیکیموس	کثیف صالح الیکیموس
کثیر الغذاء مانند تخم مرغ	قلیل الغذاء مانند پنیر	متوسط الغذاء مانند	کثیر الغذاء مانند گوشت	قلیل الغذاء مانند	متوسط الغذاء مانند کلم
در دهن و گوشت بز و غنچه تازه و غیر گوشت	گوشت کچ کاه و کبوتر کچ	کاه	گوشت قدیر و بادجان		
مرغ جوان					
معتدل صالح الیکیموس	معتدل صالح الیکیموس	معتدل صالح الیکیموس	معتدل صالح الیکیموس	معتدل صالح الیکیموس	معتدل صالح الیکیموس
کثیر الغذاء مانند گوشت	قلیل الغذاء مانند	متوسط الغذاء مانند کلم	کثیر الغذاء مانند	قلیل الغذاء مانند	متوسط الغذاء مانند
برزه و کمال	شغفسم	گوشت کچ شتر	دجفسندر	زرد کف	سب و شک کرده

و یا با بر

باران نیز قوه قبضی است بنابر شیخ الرئیس در محبت سبب الگفته و محبت که بوده باشد آب ایشان آب باران چه آمد و آن قوه
 قبضی است ثلث کوه می تواند بود که قبض آن بالعرض باشد نه بالذات سبب کمال لطافت و خفای صفا و نفوذ و سرعت انکه از غلیل
 بخار و عرق و دفع باد و باران و عدم توقف و معده که باعث است در عادت انحصار الیاف آن در قریب فصول قیاس آنها و اسباب
 کرده بلکه کجاست مذکور و باعث نشف و طوالت و رفع لب و قبض است لکن اگویا با قوه تا بقوه است نه بالذات لکن سبب کمال لطافت
 بر روی قوه لغزش نماید و سبب سبب سرعت نفوذ و غرض انحصار منفرست و آلات صوت باعث حدوث نوازل و زلزل و
 سر و غیره است بجهت امور مذکور و تجزیه و صعود آن بدین واسطه است که آن بر طوالت بهتر است آن آب باران سیفی و ضریبی است
 و بعضی آب باران شستوی را گفته اند بسبب ضعف تاثیراتش آفتاب کثرت صعود و اجزای غلیظه و بعضی باران رسی را گفته اند بهتای
 اعتدال تاثیراتش آفتاب و الجمله این بحسب ارضی و بلدان و موسم باران و غیر آن مختلف باشد و افضل آب باران آبی است که
 مجتمع گردد در کوه دال سنگی و قریب آب باران است آب قطره بغیر آن عرق و فرغ و اقیانوس و یا بعنوان ترشح از ختم و سبب و کوزه و غیره
 غروف و تنخل و اسام و یا سنگ و حوله که آب به قدری بیشتر از آنها جمع نموده باشد و از ملک فرنگ نصاری سنگی خود مجوف از
 قبل و من کوه چلی تراشیده می آورند که چون آب شود دریا و غیر آن و یا آب با صاف که بعد آن بریزند آب شیرین صافی از آن بیشتر
 میگردند و چهار تا گشتی یکدست سنگی چنان باشد که غده الفرو و دانه نام آب شیرین آب شور را بدستور شیرین نموده باشند
 و یا بطریق دیگر عرق و بعد از آن در لطافت و جودت آب چشمه های جاری می شود شیرین صاف و شفاف خوش طعم و را که هست که خاک
 زمین آنها را طیب و یا فروج بسکریزه سرخ و یا سنگی باشد و بقوت بخشد و بر آید و بالای آنها کثرت باشد و باد شمال
 صبار آنها بوزد و شست آب که کوب بر آنها تابد و اجزای آنها تجلیل رود و در آنها متخف نماید و سبب چنان و حرکت و موج
 مواز باد و تعقیب و تصفیه یابد و هر چه که آب آن از غلظتی مانند بالای کوه و یا دانه کوه بریزد و باوصاف مذکور باشد و بعد از آن
 میاه آنها جاریست که منبع آنها دور و بلند و خاک آنها طیب و یا سنگریزه سرخ باشد و یا بر سنگ کدزد و سرعت تمام و بالای
 آنها که باد شمال صبار آنها بوزد و آنها را متوج و متحرک دارد آب آنها شیرین صاف و شفاف می شود و از مغرب جنوب و طبع
 مشرق و شمال دو نوع یعنی منبع آنها مغرب جنوب و برای آنها جانب مشرق و شمال باشد و گفته اند در آب نیل انبیه و صاف و جود
 است آب لوند نیزه اگر که باشد سبب شدت سرد و جریان بر زمین رطبی مروج چنان طبع چون در فترت گذارند باندک زمان
 مفا کرد و در میان آن دردی نباشد که مرتبه بیکر از آن جدا و تیش نشود و در جودت قریب آن آنها است مانند آب و در جودت
 نه نیست جاری میان خراسان و ماوراءالنهر و یک نوع و سیحون که گویند مراد ازین نهر کنکا و جمن است و هر چه این مرد
 دو نوع منزل ازین جمن آباد است و از کوه بر می آید و جمن با کنکا در زیر قلع است که آباد و کثرت یک کوه که در کنکا با کنکا

[illegible]

اول آنکه چنانچه از اهل دین میسر می آید بر غرض از آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد زیرا که بدهی معضم
نذائت و صحت است و این در روز و در میان تغذیه است و نیز باید که جوانان را تغذیه نمود تا بام بخورد و این تغذیه را
سبب کند از آنکه گریب و دور و نوع اطعام تفاوت نماید بهتر است و مغز قندی میل و رغبت اطعام و اگر سنگی یا
باشد است و بام بخورد و غرض از آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
نماید و در روز و در میان تغذیه است و نیز باید که جوانان را تغذیه نمود تا بام بخورد و این تغذیه را
غرض از آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
جست یعنی آموختن و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
مغز و امواج و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
است و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
موت و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
تجربه و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
سرریج و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
بالغوه و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
ترتیب و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
نیز و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
آب و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
مغز و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
میره و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
که بجز است و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
میره و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را
مطهر است و این تغذیه را اول آنکه به او در روز و در میان تغذیه نماید و نه بیشتر تا بام بخورد و این تغذیه را

دیگری نماید و آنرا نیز فاسد سازد و از قیاس بیست و هشت کرد و نه بعد از آن که از قیاس و قیاس
 بر آن برفت و آنرا گذارد و البته متناهی و منتهی خواهد شد و متناهی بود که در وقتی متناهی باشند و در وقتی
 متناهی که قیاس قیاس کنند و دیگری که قیاس قیاس کنند و یکی قیاس و دیگری که قیاس قیاس کنند و یکی قیاس
 نماید و یکی قیاس قیاس نماید و یکی قیاس قیاس نماید و یکی قیاس قیاس نماید و یکی قیاس قیاس نماید
 وضع و لطافت گفت مراجع و آنرا علم بالقواب و جلیس سیتوم و از سینه و در سینه و در سینه و در سینه
 بدانکه خواب به اری منور و قیاس است برای آنکه افعال حرکات و افعال منور و قیاس است برای آنکه افعال
 نام دیگر و دیگر به اری و خواب و زنده روح که حرکت افعال و جوارح است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس
 است و پس اگر مداوم و استمرار باشد و در کار و در کار و در کار و در کار و در کار و در کار و در کار
 جهت آنکه افعال نامی حرکات و حرکات و حرکات و حرکات و حرکات و حرکات و حرکات و حرکات و حرکات
 با هوای آن تصرف در باطن و افعال متعلقه بدان از غنم و غنم و غنم و غنم و غنم و غنم و غنم و غنم
 پس باید بدان زمان معتمدی و شباهت و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس
 اوصاف و در آن واقع شود و دیگر که سبب قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس
 و در باطن افعال و در باطن افعال و در باطن افعال و در باطن افعال و در باطن افعال و در باطن افعال
 که مرکب از امور است و اصل تحقیق خود دارند و در آنجا از قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس
 نشسته و میل غیر حرکت خود نموند و زایل و فانی میگردد و دلیل این است که فرج افنی غنم و غنم و غنم و غنم
 اند که در دفعه سبب روح و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس
 دفع منافع و دفع آن و بدانکه یک آن سبب خواب و اری بر دو نوع از طبیعتی غیر طبیعی است و قیاس قیاس
 مقتضای طبیعت بر زمین باشد یعنی هرگاه مقتضای سبب نماید و از قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس
 هر دو مقدار افعال باشند و از آن سبب و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس
 بر زمین مانند سبب است چون این معلوم است پس بدانکه سبب حرکت قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس
 حرکت حصول خواب است و سبب سبب و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس
 و غیره و آنرا قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس
 آنرا استمرار نیست و دیگر که از روح و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس است و قیاس قیاس

در قیاس قیاس

[illegible]

نصف از بدن مذکور خواهد شد و آن عبارت از حرکت نامی بدست از تمام ستان خود یا حرکت انزلی از انزلی مکان
 خود و سکون مقابل آن یعنی مردم حرکت کل از کل یا انزلی آن در حرکت فاعل است و مقصود بالذات سکون غرضی و مقصود
 با غرض نیز آنست که میباید که یافت دایم حرکت است اگر سکون و آرامی نیست فعل آن در بدن بواسطه روح و قوی
 است و بدن جسم و اینها جدا اند و در این تحلیل و زوال و محتاج بدل یا تحلیل اند برای تقویت و امداد و اعانت بقا که اگر
 دایم نفس متوجه بقا هر بدن بدارک و تحرک و کار گرفتن از اعضاء و جوارح باشد آنچه حاصل گشته است بفعل آن تحلیل می باشد
 و از این سبب در نفس باقی است که گاهی متوجه باطن باشد و افعال ظاهر را محصل دارد و تحبب تحلیل بدل یا تحلیل و امداد و اعانت و
 تقویت آنها و توجه بسوی جواسس باطن و تجرد و تخلص آنها و کلی نمودن جزئیات و تقابل با بدن و باز توجه بدارک باطن
 شدن از مدارک باطن بظاهر و همین توجه آن بسوی باطن و صدور این افعال از آن و توجه بشتن حرارت غریزه بسوی طبیع
 خود که قلب است و تولید بخار لطیف از مردم صالح جبهه صاف که عبارت از روح حیوانی است و تولید روح لطیفی نیز از آن
 سکون و آرام نفس است و باینکه است که تعلل نفس باطنه با این هر سه است زیرا که آلت فعل آنند بواسطه قوای متعلقه
 باین ارواح غنه و باعث تقویت و امداد حرارت است و بدانکه مختلف میباشد حال حرکت شدت و قوت و ضعف کثرت و
 قلت و سرعت و بطوریکه اختلاف اینها بحسب اختلاف اسباب و دواعی و رفع موانع و وجود آنها است پس حرکت
 سریه قویه اگر قلیل و اندک باشد باعث تسخین و گرمی بدن بیشتر از تحلیل میگردد و جهت آنکه حرکت مخصوصا قویه آن مسخر و باش
 گرمی بدست بسبب تحریک مواد و سحجان حرارت و اما سریه قویه بطول تحلیل آن زیاده از تسخین است جهت آنکه او تسخین
 مینماید و مواد و ارواح و قوی و حرارت را به سحجان و تحریک می آورد و تحلیل میدهد در طبوبات آنها را تمجید و تسخین و تعریق غیر
 و بسبب تحلیل طبوبات در طول مدت زمان حرکت و نیز حرارت تحلیل می یابد و حرکت بطولیه کثیره و ضعیفه بعکس آن باعث تحلیل
 زیاده از تسخین است جهت طول زمان تسخین و استنداد ماده برای تحریک و باقی بجهت تسخین بسبب ضعف و تحلیل آن اعضا بکم کم و
 افراط حرکت و همچنین افراط سکون بهر دو باعث برودت بدن اندام را و افراط حرکت بسبب تحلیل طبوبات غریزه بالذات
 و حرارت غریزه باطن و امداد افراط سکون بجهت اجتماع و اعتبار از طبوبات که موجب انقباض حرارت غریزه و خستندگی
 آنها است و لهذا باعث استیلا و برودت میگردد و بجهت انتفا و انتفاش حرارت بجهت اعتدال بسبب تعادل آن که
 حرکت است و سکون را اعانت بر وفق زیاده است از حرکت جهت آنکه سکون باعث اطمینان و آرامی و توجه به طبع است
 و ضم و نفعی بوجه آنست و دیگر آنکه این غذا کجاست که میباید که باشد قبول ضم و نفع را و عده آن میباید که در اوقات تحرک باشد
 و حرکت معین بجهت آنکه است جهت که باعث تغذیه و ضم و نفع در حرکت است و فعل است و خود غرض و بدن معروق

در این
وقت که
تشنه
باشد

و بعد از تناول طعام باید چند قدم راه روزنه طعام در قعر معده قرار گیرد پس کمی قرار گیرد و یا بخوابد که خواب معین بر مضم
زیاده است و سکون در آن بیشتر و احتیاج معده بدان زیاده و بعد از آنکه در خواب نیز چند قدم راه روزنه حرکت
نمایند تا روزنه منقبض گردد و با حرکت منقبض شویم نوع میگرداند و ضعیف و کثیر و قلیل و سریع و بطی و مستقیم و منکسر
بالاجمال اگر یافت و بالتفصیل اگر حرکت شدید که حرکت قوی را مانند فرق میان آن و سریع است که قطع مسافت نماید
در اندک زمانه خواه بقوت باشد و یا بصفت و ضعیف و قوی است بطی ضد سریع است و معنی کثیر و قلیل ظاهر است فعل
قوی مانند فعل ضعیف و فعل کثیر مانند فعل قلیل باشد و فعل سریع مانند فعل بطی نیز بخوابد و یا بین این هر دو ضد و یسار
متوسط میان هر دو که معتدل میان هر دو مانند پس جمله اخذ از مع المتوسطات نه میشوند و چون بعضی اینها را با یکدیگر که ممکن
الترکیب باشد ترکیب نمایند و وقت قسم میشود که حاصل ضرب در وقت است و باید دانست که حرکت بالذات تسخیر
تحلیل میباشد و بالعرض نزد افراط تدریج تحلیل حرارت چنانچه ذکر یافت و می باید از حرکات مذکوره بعضی قوی و بعضی
اندک حرکت سریع قوی قلیل و بعضی قوی تحلیل مانند حرکت بطی ضعیف کثیر تدریجاً که سخونت تابع قوت احتیاج است و
محتاج بزمان طویل نیست هرگاه حرکت سرعت قوت واقع شود در اندک زمانه حرارت بسیار اعداد نماید و وجود آن تحلیل
ترقی و تخریب را در شرط است هرگاه که این هر دو واقع شود و طول زمان را لازم ندارد و تحلیل طول مدت لازم دارد و در حقیقت
طول مدت تخریب را در شرط واقع میشود و هر دو قوی زیاده تحلیل می یابند و حرکتی که میل به طول و ضعف دارد سخونت کمتر اعداد
چنانچه سبب ضعف احتیاج لازم است و افراط حرکت و سکون اعداد بدست میکنند و بدن نیز که سبب تحلیل رطوبت غریزی
حرارت غریزی نیز تحلیل می یابد و در هر دو افراط سکون کثرت تولید بلغم و رطوبات و اجتماع و اعداد آنها عدم تحلیل و قوت
و دفع آنها است و انحراف و خفایان حرارت غریزی است تحت آنها و مانند است و میگردد و در سکون معین تر مضم غذا است
تجهه آنکه قوه باطنیه در مجرای آنست پس چون غذا وارد آن گردد نخست اثر مضم با خورای غذا که ملاحظه معده است میرسد
بعد از آن تجاوز میکند با خورای دیگر تا آنکه جمیع اجزای آن سرایت نماید پس در هنگام مضم اگر سکون واقع شود تا اثر مضم بر سبب
و قاع و کمال واقع میگردد و اگر حرکت واقع شود غذا در معده متحرک میباشد و مضم و نفع آن تصور واقع میشود و سبب تبدیل
اجزای غذا و عدم تأثیر آنها بطبع معده و لیکن حرکت خفیف که باعث تحفیف غذا نشود و مثلاً سکون باشد قبل از تناول غذا قوی
اضرات است و تجهه آنکه برمی آید از حرارت غریزی را و تحلیل میدهد و فضل را و زیاده حرارت و مضم و الفضول باعث سرعت انصاف
است و بعد از آنکه تمام طعام حرکت با قعدال معین بر آنکه از ذکر اثر این امور برای زیاده توضیح است
جلوس و خجسته و در حرکت و سکون بغض اندک صادر از قوای غریزی باشد و اگر افسوس یا بر ذوقی باشد

اگر وقت سکون
النفاس

توقیر

خود حرکتی در سكون ندارد و نظر بر معیشت و تکمیل ضروریات بدنیه مضطر است بسوی حرکات نفسانی که در ارواح و قوی القوی
 شود و بسوی حرکات بدنیه که بتوسط آنها اعضا را نیز حرکت در آورد و محرکات نفسانی مانند حرکت شمویه و منبیه برای طلب
 مانع و رفع سودی لازم و ضروری نفس حیوانه چون روح چنانچه ذکر یافت تا لطیف سهیج التحلیل است پس اگر دایم و مستمر
 در حرکات باشد و سكون آنرا نباشد هرگز باطلیه تحلیل می رود و فلان میشود پس محتاج است بسوی سكون که در آن مجتمع گردد و درین
 مورد در آن اجتماع او را توفیقی و تفریقی حاصل کرده تا آنکه تا اندک حرکات نماید و سبب حرکت آن آنست که نفس را عارض
 میکند و انفعالات از امر مرغوب ملایم که طالب و محال باطل آن میباشد که در آن تکمیل و بقا خود را می یابد و از امر مایه منفی
 مکره که باطنی و کزیران از آن میباشد که نقصان و افتاد خود در آن می بیند و در هر دو امر با مضطر است در حرکت می آید اول حرکت شوق
 نرذعی اقبال برای طلب اندام مرغوب ملایم مانند حرکت بسوی محبوب و امر مرغوب مایه باشد حسن و کمال و بقا خود را در آن
 چند و افیج و استمرار آید و دوم حرکت انقباضی سبب فرست و مخالفت از آن بگریزد مانند آنکه دشمنی بیند و یا سودی قصد او نماید و
 اگر تواند در خود قوه آن مایه که عادت است با آن مینه اند نمود است تا که نماید و آنرا منفعی گرداند و الا بگریزد و در بناهی خود را بر
 و یا خود را متروک بجهت آن امر را متروک و مطلوب مانع آید و بجهت دیگر متروک و منفعی و منار که بجهت اول میل نماید و یا برای
 طلب و اندام دیگر میل نماید و یا چنانچه گریز و فدا می از آن مانند حالت شمع خلیل و حرکات تکریه و جانی و عادت نفس را غلبه
 و تصایح و در اجزای کسین و تقیه و روح و دم نفس مر خود را در باطن که هم خود مانع و در انقباض اجزای است که هم در نفس
 و متعطل و مایه غیر است هم در گویا و هم خود شنوا که در گریز به آغوش او و در گریز به آغوش نه در گریز به آغوش
 باله و در گریز به آغوش مایه نامند چنانچه تفصیل در کتاب الفلق و عادت است تا سیه مذکور است اینجا محل انقباض این
 نیست و حرکت نفسانی را لازم است حرکت روح به آنکه زای خود روح و یا نسبت اندامی نیست و حرکت نفس مر
 به حرکت ارواح و قوی و همچنین سكون نفسانی لازم دارد سكون ارواح و قوی و مراد از ارواح اینجا ارواح طریقات است
 است که روح قلبی حیوانه باشد چه از آن اصل منشأ همه است همان نزد اعداء نفسانی حرکت می آید و منبیه و
 و نسبت نموده اند این حرکات را بسوی قوه حیوانیه به چند سبب احکامات انقباضی است که در روح است سبب اول
 آن سبب آنکه عارض میکند نفس را این عوارض را چنانچه آنست که در این بگردان مری به امانت میل و تواتر است بسوی آن
 امری را باعث نفوذ گردان است از آن نفس یافت و تکلیف طلب میکرد و سبب دوم آنکه عارض میکند امری که امانت است بسوی آن
 و توبه نفس کرد و بسوی آن برای تحلیل آن جهت طلب لذت و یا امری که باعث نفوذ و انقباض قلب بود برای دوی از آن
 بمنزرت و قلب چون محل گشتن مسیح توای حیوانیه حرارت غریبه است پس چون آن منقبض گردد و توبه منقبض میگردد و غلبه

جميع قوی و حرارت چون منبسط گردد آنها بر منقبض میگردد و ارواح و قوی و اختلاط خصوصاً خون که مرکب آنها است بر
 حرارت درمی آیند و حرکت آن بسوی خارج است دفعه و بقوه خواه بسوی امر ملایم و مرغوب و محبوب باشد و یا مبغوض و
 و منقبض و یا بسوی داخل است دفعه و بقوه چنانچه نزد فرج مغرط باستماع قدم محبوب و وصول امر مطلوب مرغوب و یا دیدن آن
 و وصول بدان بیکه دفعه و یا رسیدن شمع رنگ حاصل مال و ماه نیز متوقع تر قریب حال و مرتبه او دفعه جميع ارواح و قوی و حرارت
 غریزیه و خونی بسبب کمال فرج امر غیر متوقع تر قریب از منبوع خود میل خارج نمایند دفعه واحده و فانی و زایل میگردد و باطن خالی میماند
 باعث لذت میشود و یا دفعه منبسط میل خارج نمایند برای دفع موزی و انتقام از خصم و در زمانه فانی و زایل میگردد و در هر دو صورت
 باعث لذت است و یا اگر دفعه منبسط میل باطن نمایند بر اعضاء ضد منبوع خود که قلب است متجمع و متحقق و غماش و فانی
 میگردد و باعث لذت گردد اول را شادی برکنانند و دوم را لذت از غلبه منبسط از آن و سوم را غلبه منبسط بر آن گویند و لیکن
 موت و لذت در فرج مغرط بیشتر است از غلبه مغرط برای آنکه حرکت روح در غلبه منبسط مگر با غلبه منبسط خون قلبی حاصل شود
 برای طلب مقام که طلب انتقام ممکن نیست با نصف قوه و این از جنس خیری است که بعید است آنکه باشد با آن برودت
 باطن برودت که موجب غمی گردد و چه بای موت و یا ندریخی است مانند حالت فرج و سرور و یا غم و اندوه متوسط که تدریج دارد
 گردد و یا کاه میل در داخل و کاه میل خارج دارد بسبب اجتماع موجب آن برودت و زخالت که مرکب از فرج و فرج است کاه حرکت
 منبسط روح بسبب امر مرکب و قوی که از او واقع و صادر گشته و باعث خالت و انفعال است بسوی باطن و درین هنگام زرد میگردد
 و لذت و بسبب میل قوی و حرارت و خون نیز به جمیع روح بسوی باطن و دفعی حرکت منبسط بسوی خارج بر سر است بجهت آنکه اصل
 بقدر منبسط میماند آن امر را و جوهری چند برای اصلاح آن بیان منبسط و نفس را شجاعت تحریر منبسط که ازین قبیل امور منبسط
 منبسط و منبسط گشت بر سر میل خارج منبسط و رنگ رو سفید میگردد و بجهت میل قوی و حرارت و خون نیز به جمیع روح بسوی باطن
 و همچنین رنگ برنگ میگردد اما آنکه آن امر را از نظر خود زایل گردانند با امر اتمی پیش آید که آنرا از امر موشش گردانند و اما در فرج
 صرف مغرط چون غفلت از این نفس شجاعت نیست اما از این میل و حرکت بسوی باطن منبسط و در آنجا فانی و تمام میگردد
 با نماند و اما لازم است از حرارت باطن بعد از آن برودت و افراط سکون که موجب آن حرکت بقی باشد که آن بعد
 باعث سکون است آن باشد برودت و منبسط است بجهت آنکه حرکت موجب سکون است و سکون باعث تکمیل حرارت و
 امداد برودت برودت و انشای طبیعت بسبب عدم تکمیل نفس و غلبه کجیه سکون و اختلاط آن فصول با ارواح و داعی و آنرا
 غلبه گردانیدن و غیره و حرارت و لذت و لذت بهجنس منکام برودت زیرا که بر منبسط و مجید روح است و باید دانست
 که از هر یک از این سه نوع منبسط است زیرا که این را در اصل برودت و کجیه و انشای و در این سه نوع منبسط است

تقویت دفع فصول و در هنگام ضعف سن که ولت و شیخوخت باعث تحقیف رطوبت اصدید و نقصان حرارت غریزیه و ضعف
و استیلا برودت بالعرض مجتبه آنکه در آن طوبت قریب العهد بالانقضاء زیاده مستغرق میگردد و با آن جوهر روح نیز بسبب آنکه
جوهر منی حاصل از جوهر خرم چهارم است که طبیعت دبره بدیه از آن جوهر که رطوبت قریب العهد بالانقضاء جوهر مخصوص است از هر
عضوی قدری نگاه میدارد و نمیکند آرد که مجز و مضور گردد و با بیشترین میسر است تا آنکه در آن مستحیل بصورت منویت گردد و در آن خنجر
و آماده باشد برای آنکه هنگام مباشرت منقطع گردد و در جوهر آن مدت و لذتی باشد که مجرای قضیب را در غده منی نماید و برود
انقطاع آن لذت می باید بخصوص که جوان عار المزاج قوی البدن باشد که بالطبع کمال التذاده از آن می باید و اشتیاق بدست آمده
بسبب کمال التذادی که طبیعت ابدان چاشنه و شوقه که بدان در آن هنگام جمیع ارواح و قوی و حرارت غریزیه بسوی آن حرکت
می آیند و متوجه آن میگردند و یک وجه آنکه او را و صلا و انقیاد کش که ایشان را چندان میل و رغبت باین امر می نیست و نقص
ضعیف القوه و الخلقه میباشند و اولاد کش که هر عصر بداند و چندان صلاح و تقوی ندارند اکثر قوی القوه و البسیه
میگردند و اکثر لطف حرام مجتبه ابون آنرا در آن من بسبب سستی و قوت سیطنت و محکمیت تحت سلطنت اطمینان
قوی القوه و ذهن و زیرک میباشند اما در امور دنیوی و شرارت و بد آنکه افراط جمیع بهر حال خیرترین گشایش است خصوصاً
مقرون بازال باشد و در پادمان بران واقع شود که باعث ضعف ارواح و قوی و اعصاب و ضعف باصره و نقصان و ضعف
دل و دماغ و کبد و معده و کرده و شانه و او جاع ظهر و درک و عرق النسا و نعش و غشه و فالج و امثال اینها خصوصاً در سنگام
امتداد معده از طعام و در سنگام کمال خلوص معده باعث کمال ضعف و تحلیل ارواح و قوی است و اما در سنگام قوت بدن و ارواح
تقاضای طبیعت در سنگام معتدل و بعد از انضمام طعام صحت و مجامعت با زنان طاهره و ستا بران پریشود و نامزد جان حسن
بلوغ و بهتیا از جوانان در کمال صحت با هم خوابه ای مرغوبه بلا تقب و شفت و اکراه و نفرت و تشویش و اضطراب و خوف باعث
تقویت از و اع و اشتیاق حرارت غریزیه و امرا به و تسخین بدست تسخین معتدل با وجود کثرت استغراق منی و ضعف کمتر آرد
بسبب کمال شوق و رغبت طبیعت و التذاده نام بدان و دفع امراض کثیره است از جنون و مالجولیا و سوکس و حیالات
فاسده و غلبه خون و صفرا و امراض عاده از آن هر دو تنجیم میباشان موی مزاج را پس از اینجست بهین شرایط از جمله ضرورت
است و معمول شریعت غمراه ضرر ندارد و مانع و حافظ مزاج شخص و محصل نفع آن و ثواب بسیار است و حدیث شریف
بنوی می آید که علی و آل سائکون اسلموا ثمروا فانما ابی کلم الله مره است ابدیوم عقیده و لو بالسقط است و بدین است
بیان مدبر جمیع و اگر یکسان در مانع یکسان از به ضرر و اوقات و سنگام احوال با فخر و اوقات و سنگام حال مغز
و هیئت فخریه است و در مانع صاحب کرم و تر یعنی کرم و این مزاج قوی و منزه از قوی و منزه از قوی و منزه از قوی

بهایکت شود پس مد وسط و متدال آن هر دو از استفراغ و احتباس که نه استفراغ کند افراغ باشد که در بدن طبع قافضه را
 نازد و احتباس تمام که طبع قافضه را نازد که هر دو عضو ملک اند زیرا طبیعت هر دو مدینه و توانی متعلقه بدان و همه جمیع اعضا
 لطیفه اگر کسی بعد از این تواند بود که مدتی در آن باقی میماند که در سنگام فروخت و طبع مده از فضل و اندفاع آنها با
 ده آنکه بجز از غلط و اندفاع آنها بعروق یا سایر راه محتاج نبعد اگر در آنها تصرف نموده و قسم و دفع داده لطیفه را از کثیف
 جدا نموده بطریقی عروق یا سایر اعضاء بکشد یا به اختلاط قوی عروق را طبع کامل داده و سخیل بخون نموده و اجزاء آنها را جدا
 در سخیل اختلاط و اعصاب ذکر یافت تفصیل دیگر آنکه افراط استفراغ موجب سستی و نازکی بدن است بهمان جهت که ذکر یافت
 بجهت آنکه با آن مواد فاسده قدری از مواد صالحه و رطوبات نیز دفع میگردد و سبب دفع آنها حرارت و قوی و سوزش نیزه که طبع
 و عافیت بدن از دفع اندفاع آنها نیز سبب افرو و فاسد و ضعیف میگردد و اندک حشمت کی و نوری در بدن نه پدید آید
 با بعضی حرارت میگردد و سبب تحلیل حرارت غریزه و اختلاط عاده و اما نزد استفراغ مفرط و سودا بدون اختلاط لازم نمی آید بعضی
 مازاد غلط استفراغ بارز با بس باشد مانند سودا که بافت گرمی بدن میشود و سبب دفع غلط مسدود آن در طبعیت بعضی است و اندک
 مندرج است و اندک دیگر بر آن و اما افراط استفراغ از هر چیز که باشد باعث تری و تخفیف است تا لعمریک سستی این حرارت و
 دفع طبیعت و اما احتباس از جهت ثبات قوه ماسکه است که نمیکند از دفعات منفعی کردن و یا سبب سستی یا
 و اندک طبیعت حار می بدن غذای مضمون یا فشرانگاه میدارد و نمیکند از دفع شود و اما که انضمام نیاید لطیفه را کثیف
 جدا نموده و چون قوه ماضیه ضعیف است یا انضمام می یابد و اندک توقف بسیار نماید و تخفیف که بعد از انضمام قوه ماضیه
 ضعیف باشد و نتواند که دفع نماید و یا سبب سستی مجاری که سبب سستی آنها فضل غلیظه نمیتواند که استفراغ گردد و رقیقه آنها
 دفع میگردد و غلیظه محتبس میماند و یا سبب سستی که مانع نفوذ فضل است و یا کمال غلظت داده که نمیتواند که سهولت نمود و یا
 و منفعی کردن و یا سبب کثرت فضل که بر هم محقق و مترکب شده نمیتواند که قوه دفع دفعه منفعی و استفراغ نماید و یا
 لزوم ماده و ثبات و الصاق آن بسطح اعصاب و امعاء و قبول دفع نمی نمایند و یا سبب فقدان حساسیت و امعاء
 صفرا بقر معده و امعاء و یا سبب کمال خشکی آنها ببلغم غلیظه لزج و مانع آمدن از دفع صفرا و ادراک دفعه آن و یا
 بجهت انحراف طبیعت بسوی جهت دیگر خلاف جهت دفع که آنرا اهم دانند مانند صداع و سرسام و او باع صدور و غیره و حرارت
 که بغیر اسهال باشد و بدانکه آنچه واجب دفع و اما استفراغ باشد اگر منفعی استفراغ گردد و محتبس ماند و عروق و امعاء
 کثیفه گردد مانند امعاء عفونه و احتقان و انطفا و حرارت غریزه و امثال آنها و امعاء مشتمل باشد الصانع و امعاء را
 و افراط احتباس لازم دارد و رازیر که احتباس میباشد که سبب کثرت فضل و مجاری و اندک استفراغ نموده و متراکم

[illegible]

اسماء مرصه

—

بود آن اعداد سخوت نمایند و یا از خارج رطوبت باشند که غلبه نماید خون و حرارت نسبی طاهر علیه باعث گرمی گردد و دیگر شرط
 آنکه همه آنها بدون افراط در زیاده و نقصان باشند زیرا که فرط زیاده باعث تحلیل و کمی نقصان و عدم تحلیل باعث بطن و جگر و غیره
 و رطوبات و برودت و رطوبت است مقدار مطلق که موصوف یکی از کیفیات باشد معنی غالب بر آن کیفیت از کیفیات از برهه
 آن نباشد بلکه ماده آن غالب بر کیفیت باشد که اطلاق خون کامل النفع معتدل المقدار تولد باید باعث گرمی بدن میشود یعنی غلبه حرارت
 بنماید بر حال خود با اتصال بدن تحلیل نسبی آنکه اعداد میماند و بدن گرمی زیاده از گرمی اصلی بدن مگر مقدار بسیار که غیر محسوس
 لول علیه و ایند همی اسم از اسباب سخوت غفوت سبب آنکه حدوث غفوت سبب غلبه حرارت غریبه بر ریاضت براده
 که حرکت و بر آن حرکت غریبه و فاسد از رطوبت ریشیتی که قابل اصلاح نباشد یا با بودن نوع آن و بعد گرمی و غفوت منحل
 کرده از آن آنچه عارضه ماده که گرم کرده اند مجاور خود را و همچنین بتدریج سایر اعضا را هم از اسباب سخوت رسیده است که از تکاثف
 حالت که دو یا اگر مراد از رسیده نفس تکاثف باشد که لازم دارد مستقام را اینجا که همچنانکه گرم میکرد بدن از حرارت غریبه
 گرم میکرد از تکاثف حالت از شئی بار و بالفعل فاسد هوای بسیار سرد و استعمال آبیات و مصلحات استعمال لکشی
 و امثال اینها که بتسبب تکاثف و سده مسام بخود و از غده رابطن محقق میگردد و باعث گرمی میشود اسباب برده بداند که از
 مجرای بسیار که باعث تبرید بدن و مرض بار میشوند مشت اند استعمال مسخنی است که بعد افراط رسد مانند حرکت و شالی
 غذا گرم و یا در اگر خوله اند اخل و خواه از خارج سبب تحلیل و تفت و تحمیل مواد عارضه لطیفه و نیز سبب اکنه نمودن حرارت
 و سبب فرمودن نسبی طاهر و تحلیل و فاسد نمودن و یا احتقان و رابطن و یا هتاس در آن و فاسد شدن و بالعرض باعث تبرید
 شدی دیگر فی جبهه غامی فاسد و عدم استعمال مشاکلت منقذی است که این همه باطلات است بسبب جود ماده خود و دیگر
 استعمال مبادات فاسد و یا اند اخل و خارج سبب ایات و اعداد و کیفیت بارده مانند آن از قوه بالفعل بالمصاد
 مقصود کرد اندین حرارت را بکسیلا و غلبه بر آن بچین دیگر اول ملاقات برودت بالفعل بدین مانند مصاد و در رسیدن
 مسودی بسیار بالفعل بدین مانند سردی مواد آب سرد و یخ و برت که بالذات بالفعل سرد اند و باعث امرض بارده مانند مصاد
 بارده و سده و فاسد و غیره و بالعرض باعث سخوت و گرمی اند سبب احتقان حرارت و رابطن و تکثیف مسام چنانچه در اسباب سخوت
 ذکر یافت و دیگر ملاقات برودت بالعقوه است استعمال اغذیه ماده و یا بارده بالعقوه از داخل و یا از خارج با صند و طریقه نظایر
 و غیره سبب غفلت اقل در غایت نهایت است که باعث کمی تولید غفوت و غلبه برودت رطوبت بر بدن و تحلیل حرارت سبب
 تحلیل رطوبت عامی مانع بدن از این منسپل است و رویه که باعث تولید خون نگردد و جوارم افراط اکل است که بعد کسب
 و تخم رسد و حرارت عاجز از انقضای آن و محقق بر مفر کرده است آن و منقذی کرد و اندک آن در جگر و غن مجدی

اول

برکنند که در آن منفذ بای هوا مطلق نماند مستعمل نخواهد گشت و خاموش خواهد شد چنانچه کما حق سبحانه و تعالی است با فراط که آنچه
 و از منطلق منفذ نخواهد گشت و مجتمع گشته باعث احتقان و انقباض حرارت گردند و بالعرض برودت غالب گردد و ششم
 منفذ است که بسبب حرکت مواد و تحلیل آنها و تحلیل حرارت برودت عارض گردد و مقسم سکون منفذ است بسبب گزند اجتماع مواد
 باره و طبقه احتقان آنها و عدم تحلیل حاصل از حرکت ششم انقباض مسام است با فراط که بدین حرارت منتشر گردد و تحلیل مادی برودت
 میرسد اسباب بر طبقه باد که از جبهه بسیار که باعث مرض طبع است شش است یکی تناول اغذیه و ادویه است از داخل و یا
 خارج بطریق و بروز رطوبت آن فاعل بر پوست استیدای آن ظهور اثر این دویم استعمال حمام طبع که از جبهه فاعل طبع
 بالفعل است که بسبب آن گرمی که دارد باعث انقباض و تفتیح مسام و انقباض و نفوذ رطوبت زیاده است و باطن باعث تب
 و طوبت است ششم دفع و سکون یعنی بر یکجا نشستن و حرکت نکردن که مطب بالقوه است بسبب اجتماع و اعتبار طوبت
 که تحلیل می یافته از حرکت نیاید چهارم کثرت تناول غذا یکی که طبیعت از منقسم و تفتیح و تحلیل و دفع فضول آن عاجز آید و بدان
 سبب آنچه رطوبت بسیار در بدن تولید یابد و باعث من و مکنسی قوه حرارت و انقباض آن تحت ماده گردند زیرا که هرگاه غذا بسیار
 خورده شود و در بدن حرارت باشد خون بسیار از آن تولید می یابد و آن طبع است و زیاده میگرد و رطوبات اگر حرارت ضعیف
 باشد متولد میگرد از آن ملهم بسیار و این نیز طبع است و نیز میگرد و حرارت فزاید تحت آن و بهشت برودت میگرد و برودت
 باعث زیاده تولید رطوبت است در بدن و استخوان آن چنانچه تنبیه مختلف برای زوال سبب نفع طبیعت و
 حاصل میگرد و طبع ششم عدم استفاد و دفع رطوبات ممتد در بدن اسباب مختلفه هر چه باعث فطر تحلیل رطوبات گردد
 موجب مرض میسر گردد و آن چهار است یکی استعمال سخن مجفف بالفعل خواه از داخل باشد مانند ادویه یا قوه تحلیل
 و یا از خارج مانند هوای بسیار گرم شمس و یا داری و دویم حبس قوت اکل و باز داشتن غذا است انقباض و رسانیدن بدن
 با تحلیل در آن و این هم به سبب حبس حضری را از فوق آن که میسر گردد و طریقی قوت از بدنی آن و یا حضری را
 بسیار سرد کرده است بسبب برف و یخ بر آن و یا آب بسیار سرد گذاشتن و یا مالیدن او و یا باره بر آن که ضعیف گردد حرارت
 قوت مبادیه و انقباض آن بسبب حبس تکلیف لازم برودت غلبه گردد مجاری غذا و ششم استعمال بالین مجفف بالقوه از داخل
 خارج مانند تناول اغذیه مجفف یا بر ماده غلاط یا بر استعمال انجمه مجفف رطوبات محله آنها و چهارم حرکت منفذ است
 باعث حرکات که ذکر یافت توهم و تعلقه مغطین از آن جمله است که در آنها بغیر تحلیل مجفف اند این بود بعضی بسیار سرد
 از جبهه خورده بعد حصول شرط سه گانه که توهم و زیاده مقدار سبب فاعلی باشد و طول مدت آن در بدن استعدا بدن قبل
 آنرا و از ترکیب این اسباب بهم حاصل میگرد و اسباب امراض از آن جمله مفسدات شکل است که از اسباب

زنگنه

یا سبب که گفته کرد از آن استخوان آن و یاریده کرد و عصب آن یا بر آید مفصل آن از جای خود یا سبب سباب نیز
 مانند جذام که بخورد بعضی اعضا او بین کرد و منی آن و صورت او متعجب و چشم او مستور کرد و بر آید بر بدن او و آید بر آن گسار
 سبب است و در اثر آن خون و اسباب بر منی که نوع است است و تحقیق و شداد و اسباب سباب مجاری چهار است
 یا ضعف قوه ماسکه است از جمیع و استساک و قبح و اجزاء منکره غیر از قبح و استساک و قبح مایه لطیف و ضروت مجاری
 را و لهذا وسیع کردن و مایه ای که ماسا رقیق است و یکم و دیگر قلیقه ای بزرگ که از آن بر می آید و یا حرکت قوی قوه قضا
 زیرا که هرگاه قوه دفعه بقوت حرکت و سبب است و در آن مایه ای که مایه ای که وسیع میگرداند مجاری را برای دفع مایه
 و یا ادویه نفوذ که استعمال کرده شود از داخل و یا خارج مانند مرقه و سبب است و سبب است که گفته است
 و اسباب سباب ماسکه مانند خلطی و تحلیل و حرکت و در آن یکم و در آن یکم و در آن یکم و در آن یکم و در آن یکم
 اسباب صفت مجاری است و آن اسباب است یعنی قوت قوی و سبب است و قوه دفعه و سبب است و قوه دفعه و سبب است
 شده اسباب سده که باعث است و در آن یکم و در آن یکم و در آن یکم و در آن یکم و در آن یکم و در آن یکم
 بند شدن و این بالذات است مانند تصاده در مجاری و این سبب است و این سبب است و این سبب است و این سبب است
 قفل بسیاری در آن واقع شود مانند مانع از عمل و اما یا غیر پیش از قیوت باشد و یا غفلت باشد و یا از قیوت آن و یا بود
 آن که هر یک اینها باعث است و مانع نفوذ کردن و یا استخوان غده سبب است و مانع است و مانع است و مانع است
 منسازد و یا منطبق و بهم آمدن مجری است نسبت به عروق و در مناسطی و عصب که قضا و مجرای عضو مجاور خود و رنگ سار
 مانند آنکه مایه باشد که در کس و یا سبب است و سبب است و سبب است و سبب است و سبب است و سبب است
 آید و یکی از آنها را بر خیزاند البته جبار بر و کس و دیگر رنگ خواهد نمود و در سبب است و سبب است و سبب است و سبب است
 و مکان را بر او شک نمایند و قوت ریزند و یکی که مجال غفلت شدن داشته باشد و یا سبب قیوت باشد بر رسیدن سبب است
 مجری هم منضم کرد و سبب آن زیرا که سردی بسیار باعث قیوت و صج و تکلیف است و یا سبب شدت قوه ماسکه است که حجام
 عضو منقبض و منجمد شود و همان صفت شکر را که گفته اند در عضو مانع از آن است و سبب است و سبب است و سبب است
 خشونت بد آنکه اسباب شستی سطح اعضا را مجبور و یا اغنی نماید و یا سبب است و سبب است و سبب است و سبب است
 سبب است اعداد خشونت و درستی نمایند و یا سبب است و سبب است و سبب است و سبب است و سبب است
 است و آید است سبب است تبخیر بر و در اعضا خشونت که در آن است و یا سبب است و سبب است و سبب است و سبب است
 باشد از داخل مانند ریحین با دانه مایه ای که نفوذ نماید در سطح عضو و رطوبات از قیوت غلظت آنرا که باعث است و از روی

[illegible]

دلالت میکند بر آنکه برودی قی حادث میگردد و این تعدیه المعروف و سابق حکم نیز مانند تجزیه آنکه مشی دارد بعد از آنکه بطریق مشابه
 و ازین هم مرئوس و هم طبیب منتفع میگردند اما مرئوس بجهت آنکه واقف میگردد برند پیری که در جمیع او را از طبیب برای علامتی که
 استدلال نماید آن برقی و خبر میدهد و او را می باید که طبیعت رسد و دفع ماده است بطرف اعلا یعنی پس اعانت خواهد نمود
 آنرا زیرا که طبیب غایب است و دفع نخواهد نمود ماده را بجهت کبر و این اخبار و اعلام طبیب را بر امر آئینده تقدیر نماید و آنرا
 مطلق نیز خوانند و گاهی اندر اخبار امر مذکور مختص میباشند و اخبار را بر محمود را به بشارت و ازین علامات بعضی طبیب
 است بنا بر ظهور مذاقت آن و بعضی مفید بر نفس است بنا بر اطلاق بیان او بر ماجر و احوال خویش و بعضی مفید بر دواست پس
 علامات مجله و نوع میباشد بعضی از آنها علامتی است که دلالت میکند بر امر بر حسب اعتدال و عدم اعتدال آنها و بعضی
 از آنها علامتی است که دلالت میکند بر ترکیب بن بحسب استواء عدم استواء آن زیرا که انعام و اکمال صحت بدن میباشد
 مگر اعتدال مزاج و استواء ترکیب و مرض که مقابل صحت است حاصل نمیکرد و کسب سبب و مزاج و روائت ترکیب پس از آن
 است آنکه بشناسد طبیب علامات صحت را تا آنکه تواند حفظ آن نماید بمثلت تدابیر و علامات مرض را برای از آله آن بضیعه
 تدابیر و تدبیری صحت و علامات از مزاج و جنس اندکی از آنها مطلق است یعنی جنس اول از علامات که استدلال نموده میشود بحال
 مزاج بدن مطلق بدست چون این اظهار و علم و معرفت این اسهل و اقرب بحسب است و کس متوجه اند در باقی است و مقدم
 نموده شد و مطلق مساوی معتدل المزاج فرضی بالنسبه بسوی آن معتدل است مثلاً چون طبیب مطلق در باطن معتدل المزاج
 بسبب و مائل مساوی باید حکم نماید که معتدل المزاج است و این بر دو وجه است یکی آنکه مطلق آن خواهد طبیب یا غیر آن
 عارف باشد به طبیب معتدل المزاج و هر چند نباشد آن طبیب یا آن شخص خود معتدل پس هر چند را که باید طبیب آن را مائل و
 مساوی مطلق معتدل المزاج خواهد دانست که این معتدل است مانند آن دویم آنکه شخص مطلق معتدل المزاج باشد پس از
 هر چند که منفعل نخواهد گشت از آن چون مطلق نماید آنرا خواهد دانست که معتدل است زیرا که نشی از نشی به و مائل خود منفعل نمیکرد
 و مطلق که مخالف مطلق معتدل باشد خواهد مطلق خود معتدل باشد و از آن منفعل گردد با مطلق عالم با اعتدال باشد آن مطلق غیر
 معتدل است مثلاً چون مطلق نماید منفعل گردد مطلق از مطلق منبجست که مری در بدن معتدله هوادالت غیما به بر حرارت
 مزاج مطلق و اگر منفعل گردد از آن برودت دلالت میکند بر برودت مزاج او بدون آنکه بسبب امر خارجی عارضی آنرا منبجست
 و برودت عارض شده باشد و منبجست که معتدل نماید مطلق را در سردی و هر زمان و در هر طریقه اتفاق افتد
 نسبت بحال معتدله که در بدن معتدل هوا باشد زیرا که این صحیح و معتبر نیست بجهت آنکه هوا قوی میگرداند ابدان را بسوی طبیعت
 خود بلکه صحیح و معتبر است حال مطلق در بدن معتدل و هوای معتدل که قیاس نماید بحال معتدله که نیز در بدن معتدل و هوای معتدل

که غلبه بر حرارت میل به ظاهر و خارج بدن می نماید نه آنرا سرخ کردن بلکه ظاهر بدن با جلد رنگت می خورده و محض سفید است
 ظاهر می نماید و غلبه بر خون نیز تولید غده های طبعی می گردد و میان آن خون غلبه بر سفیدی بدن رنگت می خورده و فرق میان این سفیدی
 و سفیدی اول تبرقی و زردی جلد بدست و نه لونه زردی آن و ظهور سردی در لمس کفایت اول و حرارت یعنی سرخی بدن دلالت بر گرمی
 مزاج و غلبه بر می نماید بر آن جهت که فاعل تولید خون و طبع و فرق و حرکت آن بسوی خارج حرارت است که باعث سرخی بدست و همچنین
 غلبه بر خون در بدن و در اول هر چه خون غلبه داشته باشد حرارت مزاج منقطع می شود که بسوی خارج باعث سرخی بدست و در غلبه بر غلبه
 آن باعث فرق میان هر دو است که با آن تفاوت و فرقی نیست و با این است و دیگر آنکه چون غلبه بر دست بردارند در اول
 سرخی آن کم گردد و باز نمود نماید و در دوم سرخی آن زیاده گردد و غلبه بر یکدیگر با این تیرگی گردد و بسبب اینها در آن کم ماند و در یک سیاهی
 حرارت مشرب مختلف با هم دلالت بر فاعل آن می کند و لون طبیعی جلد خشن می باشد با اختلاف لون لحوم و جلد بدن با هم و حرارت و صفرا
 دلالت می کند بر حرارت و غلبه صفرا زیرا که زردی گرمی پوشش می آید مواد و سیل می گردند طبیعت صفرا و نیز دلالت می کند بر غلبه صفرا
 زیرا که زردی غلبه آن ظاهر می گردد و رنگ آن در جلد و با غلبه دم و صورتی که صفرا در بدن غالب باشد چنانچه در اقیانوس می باشد زیرا که
 باعث رنگ حرارت که خونسد می گاه کم گردد و حادث می گردد زردی و از این جهت است که زرد می شود و شواش سرخ چون با آب فرم می نمایند
 و فرق میان آن هر دو است که آنچه از غلبه صفرا باشد زردی در آن با اشراق بر آن می باشد و با علامات حرارت است و آنچه از گرمی خون با
 چنین نباشد و کم و زردی که در آن سیاهی اندک غیر مشرق بر آن باشد دلالت بر اشراق برودت و غلبه بر زردی که کثرت خون
 و ترقیق آن از حرارت و غلبه بر آن از برودت است و چون می خورد زیاده می گردد و غلبه بر آن و سیل می گردد و رنگ آن بسوی
 سیاهی بسبب جمود و کثافتی که مستلزم عدم اشراق و معارفت و حادث می گردد که در تیره رنگ آن بسوی سیاهی که کموت
 باشد نیز دلالت می کند بر سودا غیر محموره زیرا که با سودا محموره اشراق می باشد و رنگت با رنگ دلالت بر برودت و برودت می نماید
 زیرا که با رنگه بر یک سیاهی که بودی را مانند سبب آن ایجاد خونسد فاعل ایجاد آن برودت است و رنگ جلدی دلالت بر
 برودت می نماید زیرا که همی بماند که نامزد رنگ آن با غلبه بر زردت اندک است و با غلبه بر سفیدی طبعی بر زردت آن سبب ایجاد از
 برودت است و رنگ و لعلی دلالت بر برودت و رطوبت می کند زیرا که در سام که باری قلی مانند سفیدی با اندک زردی است
 سفیدی بسبب غلبه بر طبعی سردی و رطوبت لازم است و خفرت از جمود خون بسبب برودت و باید دانست که آنچه ذکر یافت
 در دلائل الوان اکثر است و کلی زیرا که با تغییر می گردد و لون بسبب ارض که در طحال و معده و غیره زیرا که از قبل که باشد بصورت
 و با غلبه بر یکدیگر و بر صفت فلت خونسد که لازم است و مزاج ضعیف است و در با غلبه بر رطوبات با طبعی است و
 استر و اول و جلد بر اهل خود و فلت خون چنانچه ذکر یافت آنچه از قبل طحال است میل بصفت و مزاج با طبعی است و بر صفت آن است

[illegible]

است خواهد بود و تلبیل نیز که بر باشد نقصان حاصل است که نمیتواند بر منسوب شود و افعال بود که در آنجا که در آنجا
مشو به مضطرب دالات بر حرارت میباشد زیرا که تشویش منظر را بیک غیر قنطریه است و حرارت افعال است و در آنجا که در آنجا
بر حرارت و افعال لطیفه دالات بر حرارت میباشد هر یک از افعال مذکور که باشند از طبیعت غایتی و میرانیمت از طبیعت
از باب سکونت و آنچه از باب آن باشد لازم برودت و سرعت افعال را می حرکت است زیرا که حرارت را از سرعت حرکت
آنچه از باب حرکت است و ششم از اجناس آنکه استندال موده میشود آن بر حال اج بدن افعال مذکور است زمین پس آنچه
از آنکه قوی القسطن باشد دالات بر حرارت مزاج و غلبه فرا و خون میباشد اما قدرت را می بگوید که طبیعت منافی که اغیار و منظر را
نقدار از فضل جدا و منجذب گردانند و دیگر طعمی و از آنجا که افعال منسوب به از آنجا و تصرف می نماید در آنجا حرارت غریزیه را
طبیعت عدم تصرف حرارت غریزیه تصرف نمایند و از آنجا که استیلا می آید بر آنجا حرارت غریزیه و صعود و منجذب اجزاء لطیفه آنها و لهذا
ظاهر میگردد از آنجا که قدرت است را که و اما زیاد زنگ آنها سبب یافتن مریضه است بر آنجا و آنها را منصف برکت خود
نمودن و قدرت در آنجا بر ساین بسبب قدرت محدود و غلبه خون نیز یافت قدرت را که و سرخی رنگ بر از بول و عرق و غیره میگردد
و لهذا آنها که عدم را که و یافت آن با عدم صانع یافت آن باشد دالات بر حرارت مزاج منسوب به قدرت حرارت است و لهذا
و کمیت و منصف صعود اجزاء و تلبیل و لید توان صفر است لهذا قدرت و منصف قدرت می نماید و منصف از اجناس آن
که استندال میباشد با آنها بر حال مزاج نوم و قنطریه است که در آنجا که خواص بسیار دالات بر حرارت و حرارت منسوب به
آنکه در ملوک است و استرنا و احصای افعال و بعضی از اجناس منسوب به روح است و بعضی از اجناس منسوب به حرارت است و بعضی
فوت و تلبیل ارواح و عدم نفوذ در فرج و مکن نبوی بروز ظاهر را بافت تولید و حرکت است و کثرت بقطع یعنی بسیار
دالات بر حرارت و حرارت میباشد که حرارت موجب اشتغال ارواح و ناریت و منصف آنها است پس از آنکه در منصف و منصف
میگردد و حرکت آنها نبوی ظاهر و همان میل حرکت ارواح و قوی و جمعیت آنها حرارت غریزیه است و افعال و منصف و منصف
از خواص است و حرکت آنها نبوی خارج و ظاهر بدن عبارت از بهی است و معتدل میان آن موده دالات بر حرارت است
بنماید و دهم از اجناس عشره استندال کمال مزاج بدن افعالات لغت است فوت و حرکت کثرت آنها دالات بر حرارت
مزاج میباشد خواه دالات بر حرارت جمیع بدن نماید و یا حرارت منصف نامر سبب آن افعالات آن منصف نامر قنطریه است و منصف
بنماید جمیع بدن و صادق نمی آید از منظم مکر بعضی افعالات مانند غصب مثل بجهت آنکه معده و بافت غصب که تغیر منصف از آن
عاز المزاج سریع الاستشغال و الحکمة است نبوی خارج و هر چند حرارت قویتر باشد غصب قویتر و سریع همچنان تر از اثر انوار قوی
خواهد بود و خوف که قوت و سرعت و کثرت آن سبب غلبه برودت است بجهت آنکه معده آن خون رقیق دارد و مزاج قلیل از منصف و دالات

مادی اما سافح کرمار باشد باعث استتال روح میگردد و میپوشاند قوه تمیز بر آنها صورت اشیا بار که دیده است آنها را
 در پدید آید پس میبندد خواب آتش را که با آتش گشته است میبزد و احوال خود را نیز میبندد که میبزد و آفتاب و برق
 و ماه و غیره را نیز او را بر دارد باشد حاصل میگردد در آن جهود سردی و میپوشاند قوه تمیز بر آنها صورت اشیا بار که دیده است
 دیده اند روح و دیگران و باران و باد های سرد و احساس سردی بسیار در بدن خود و امثال اینها پس و بدین حیثیات که
 و آتش و شعله و آسای از روی نسیدن و فرسش مانده امثال اینها هر چه زرد و براق و تلخ طعم و خوردن چیزهای تلخ و خواب
 همه نیل بر غلبه صفات استتال و حرارت آن و انفصال یافتن از آن آنچه متعلق به طبع و صفات مختلفه است و آتش و آب و
 و در خواب بخور آمدن بسبب مختلفه دیدن اشیا و هر یک که در حالت بر غلبه اینها میباید میباید شدن روح طبع و خوردن
 مقامه از غلبه آن و مختلفه گشتن با نادر خواب بخور آمدن و دیدن چیزهای سفید مانند آب و برف و در عدد و باران و تکرار
 و غیره بسیار در آب فشان خرق شدن در است و اینها بر غلبه طبع و دیدن اشیا سیاه و داغ و تاریکی و گشتن با نادر و خوردن
 همه حالت بر غلبه سودا و اینها بجهت مذکور و گاه دلالت مینماید مرکب از اینها بر نوع ماده و حسن و قبح و فصل و تدبیر مقدم و
 بمسبب ضرر و جفوتی مرکب و مشروب غیر که مرا اثر است در تولید اضطرار و علامات که اینها بسیار است بعضی از
 که در مری ماحود از غلبه هر یک از اعضا که در حالت مذکور بر حال اعضا آید که بکشد استتال از خلقت و مقدار و وضع
 بر مری و قوی که اینها بر غلبه بعضی از اعضا و بعضی از اعضا استتال از خلقت و مقدار و وضع و اینها از آن حال سرد
 نزد همسوی و ام باشد از غلبه رنگ درون آن و نرمی طبع و غیره از جنس چیزی که ممکن باشد که گشتاب نموده شود و این نیست از
 جنس چیزی که توان استتال نمود و آن بر حال اعضا بسیاری و همیشه بلکه از حال ظاهر آن استتال توان نمود و ثابت مگر
 بعضی از اینها که در دیده و دیده اند و خواهی که اینها را آن نیست که باشد مرکب از اعضا بر افضل چیزی که نزد است
 که باشد بر این از غلبه استتال و مقدار و وضع و در غلبه نیست ممکن که یافد شود و این حال حقیقی مگر اگر یافد شود و آن حال غلبه
 و این طبع استتال و اینها بر غلبه از اینها و استتال از غلبه اعضا آن قبح حقیقی است و دلالت مینماید بر
 مزاج و استتال از غلبه بعضی از اعضا و بعضی از اعضا استتال از غلبه اعضا که در حالت مذکور و افضل باشد
 است که غلبه اعضا از غلبه اعضا بر غلبه اعضا استتال از غلبه اعضا که در حالت مذکور و افضل باشد
 ناقص باشد و غلبه اعضا از غلبه اعضا استتال از غلبه اعضا که در حالت مذکور و افضل باشد
 که در حالت مذکور و افضل باشد از غلبه اعضا استتال از غلبه اعضا که در حالت مذکور و افضل باشد
 در وجهان اعضا و در غلبه اعضا استتال از غلبه اعضا که در حالت مذکور و افضل باشد

و بیانی چند از آنکه نیست که احساس شود و محسوس نگردد و دلیل استدلال بر نامی بر آن پس آن منکام لامع است و محال گشته
 و نقل احساس کرده میشود در سدد وقتی که باشد سدد و مجاری و لابد است که جاری شود در آنها مواد سبزی مانند انکو می
 میگردد و رسیده کبد انکو غذا این آید بسوی آن اگر کبد وقتی که مانع و ممانعت آید از آمدن از نفوذ در عروق و مجاری مجتمع میگردد و پس
 در کبد مجتمع میگردد و باعث ثقل بسیاری میگردد و زیاد از ثقل ورم میباشد ثقل و لیکن با آن تب میباشد و وقتی که باشد
 سدد و غیر این مجاری احساس ثقل میباشد و لیکن حساس از نفوذ خون بسبب تنید بیشتر میباشد از سدد و عروق و رنگ آن زرد
 میباشد بسبب عدم استغاث و نفوذ خون در مجاری و ظاهر بدن علامات اله بر مزاج راجع بد آنکه گاه استندلال کرده میشود راجع
 و چیزی که عادت میگردد در اعضا حساسه از او جمیع ریزه که جمیع مزاج است که منفصل میگردد از تفرق اتصال استندلال کرده
 میشود و راجع از حرکات که عارض اعضا میگردد و از اصوات نیز و طمس آنها اما اجماع نموده اند که اوجاع ممتد و دلالت مینماید بر راجع
 خصوصاً وقتی که باشد خفیف که آن منکام ثقل میگردد از موضعی بموضعی و این بدون تفرق اتصال در اعضا حساسه میباشد
 و مانند استخوان و لحم غده و غیره یعنی عضو بسیار صلب و خورزم میباشد و گاه است که بعضی راجع حسیه باعث کشش و کشش استخوان
 و ریزه نمودن آن میگردد و لیکن بسبب نفس استخوان از او جمعی میباشد و لیکن بسبب اعصاب متصل قریبه بدان غایب از جمیع میباشد
 و بعضی راجع بسبب کمال غلظت باعث برآمدن بعضی اعضا از مواضع خود میباشد مانند راجع افرس و اما استندلال بر راجع از اعضا
 اعضا مانند استندلال از احتلاجات و حس استخوان از راجع که منکون میگردد و حرکت می آید بسوی انحلال و تحلیل و اما استندلال
 بر راجع از اصوات آنها پس باینست که میباشد اصوات از نفس آنها و از فرادانند آنها چنانچه احساس کرده میشود و طحال وقتی که
 باشد و جمیع آن از رگ پس باعث غم آن میگردد و یا آنکه میباشد صوت که فعل مینماید در راجع بقرع چنانچه تیر کرده میشود میان استغاث
 زنده و طبعی بودن دست بر آن و اما استندلال بر آنها بطریقیست مانند آنکه مس نمایند و نیز میان نفوذ و مصلحه نمایند بلکه در نفوذ
 نده و با انما بدوان و طوبت سید و متحرک و با غلط لزج میباشد زیرا که حس لمسی تمیز مینماید میان آن و فرق میان نفوذ و رنج نیست
 و در جوهر آن بلکه در صفت حرکت رکود و از راجع میباشد علامات اله بر ادرام خواه ادرام ظاهر و خواه باطن و دلالت مینماید
 بر ادرام ظاهر حس و مشهور و باطنه بر عاده آنها همی لازم ثقل اگر حس برای عضوی که در آن ورم است نباشد و یا ثقل و یا وجع ناقص
 اگر صاحب حس باشد نیز دلالت مینماید بر آفت اضلی ضلالت آن عضو و آنچه مؤکد بر دلالت است احساس استغاث است در جمیع
 مخصوص اگر باشد حس را بسوی آن است اما ادرام باطنه پس تابع آن نیست و علامت جمیع بسیاری و دشوار است اشاره بسوی علامت
 علامت آن است که جمیع حس میباشند و در عروق و اما است که از جوار با قاع از ریزه و هر عضو منفرد میشود و جمیع اعضا
 نه از سدد است و وقتی که حساس شود و ثقلی احساس نفوذ جمعی باشد با آن دلیل بر اینست که حس صاحب میشود که آن

یعنی است و اگر با آن لایق غلبه بود باشد آن بود و است خصوصاً وقتی که طبع معلوم گردد که آن صفت است و صفت از نفس است
 و لایق است بر آنما وقتی که او را مایه در اعصاب باشند و جمع شد به حقیقت قوی می باشد و این میگرد و متحد و با آنکه جمیع است
 میگرد و در حرکات قبض و بسط آنست و در نفس موجب جمیع او را هم است باعث رفت و آمد قوی میگرد و در وقتی که شروع بعضی
 و انفجار و تفرج نماید زیاد میگرد و جمع گردد و در زبان شویست بسیار و هم میگرد و در بعضی میگرد و در بعضی و نقل و
 با است که احساس مصیبت و برآمدگی نموده میشود و با است که ظاهر میگرد و در بدن مخافت و غمی از روی آن چشمها زود
 میزد و چون متغیج آید منفرجه گردد و ساکن میگرد و آن هنگام سورت مدتی می و جمع و بر زبان و اصل میگرد و در جمیع مایه و غرضی در آن
 و اگر حرمت و ملائمتی باشد در آن تخفیف یابد و چون نفس را در ساکن گردد و اعراض موله آن تمامی و چون منفرجه گردد و او را در اصل گردد
 مایه نفس لایق مایه پس تب نیز به نسبت بعضی و بعضی مختلف و لایق بصعود و سفود و طو و تفاوت گردد و بسبب استغناء مایه
 سقوط شویست و در اکثر احوال گرم میگرد و با آن اطراف بدن و بد آنکه مایه منفرجه گردد و یکجای آن در طریق نفوذ و در طریق نفوذ
 در طریق بر از و ملائمت مجدی بعد انفجار تمام سکون جمعی و سهولت تنفس و استعاضه قوت و سهولت انداختن مایه و خود قریب بدان و با
 است که انتقال می یابد و در او را مایه از اعصاب بسوی عضوی دیگر و این انتقال را قبیله و گاه روی می باشد قبیله نیست که
 انتقال نماید از عضو شریف بسوی عضو خفیف مانند آنکه انتقال نماید در او را مایه باغ بسوی عقب برود و گوش و در او را مایه کبد بسوی
 ابروین که پنج ران باشد و در او را مایه قلبیه بریزد و نقل و روی آنست که انتقال نماید از عضو خفیف بسوی عضو شریف و یا از عضو خفیف
 بسوی عضوی شریف از آن و یا آنکه عبرت کثیر باشد بجزی که عارض میگردد بسبب آن مانند آنکه انتقال نماید از ذات الحجب بسوی حجاب
 قلب و ذات الریه و برای انتقال او را مایه و ذات مزاجات بسوی تحت بسوی فوق و مایه چند است از آنکه وقتی که
 میل نماید در انتقال خود بسوی مایه تحت ظاهر میگرد و در شرا سیف تند و ثقلی و چون میل نماید در انتقال خود بسوی فوق و لالت
 می نماید در آن سبب جمیع حال تنفس و ضیق و عسر آن و ضیق صدر و التهاب که ابتدا نماید از تحت بسوی فوق و ثقل در زیر قوه و
 صداع و با است که ظاهر گردد اثر آن در عضد و ساعد و مایل بسوی فوق اگر ممکن یابد در داغ بر دی و خطرناک باشد و
 اگر میل نماید بسوی لحم رخوی که عقب برود و کوس می باشد در آن امید فوادی است و عاف در مانند این ایلیان جدید است و
 علامات و آنکه بر جمیع او را مایه است و مستعد در نفس امر او را مایه و خواست و آنکه علامت و علامات از آنکه در اعضا
 بد آنکه تفرق اتصال گردد اعضا ظاهر گردد و در اضرع بر آن تب و شعله معلوم میگرد و اگر در اعضا تب باشد
 و لالت بر آن نماید و خنج نافه و خفس و کمال و خصوصاً که نباشد آن تب بسیار است که تابع آن می باشد سیدان غلط
 انصاف آن بسوی فضای و یا بر آید در وقت که بعد علامات او را منفرجه آن باشد و آنچه عقب او را مایه باشد پس است

و در وقت دماغ علت کم فنی است کثرت موی کتفها کردن علامت حماقت بسیار است موی بسیار بر سینه و سر و دست
 و پشت طبع کند فنی و میل کجاست صفت موی عدم حماقت و سلسله و زود خشمی است موی سیاه علامت عقل و درک
 و دوست داشتن عدل است موی نوره سیاه رخ و سیاهی علامت اعتدال صفت است مایل پستانه اغشاء پیشانی
 فراخ که بران خطوط و عروق یعنی شکنج باشد علامت خردست و بدقت و شغب ناف و کزاف است پستانه باریک و نحف
 عدم متفرد مایل و جفاست و خفاست و محبت و بیاض متوسط که بر آن عروق باشد علامت صدق و محبت و فهم عدم
 موشیای و تدبیر رای نیکو باشد دلائل کوشش کوشش بزرگ علامت جمل است و لیکن صاحب از اوقات عافیه قوی بود
 و شد خوا باشد در بعضی اوقات کوشش خرد علامت حق و دزدی باشد کوشش معتدل علامت اعتدال احوال است دلائل بر دایره
 بزرگ بسیار موی علامت درشتی در سخن باشد آبروی کشیده تا نزد یک صدغ علامت ناف و کبر است و ضعف عقل و
 سیاه متوسط در کوتاهی و درازی علامت فهم و دیانت است دلائل چشم بدترین چشمها چشم زرق است چشم که بدترین
 علامت حسودی و حاینی و حیانه و کاف و بد فنی است چشم خمود و طلی الحاکت و قلیل الحاکت علامت نادانند کند عیبی است چشم
 سرخ علامت شجاعت و دلیریت و سرعت حرکت چشم و مدت نظر علامت شجاعت و دلیریت عظمای زرد در گردن
 علامت فتنه و شر و کینه باشد چشم متوسط میان خردی و بزرگی و سیاهی و سرخی علامت فهم و موشیای و راستی و دیانت
 است دایل مینی مینی باریک علامت مدینه و ولایت و فیت نرمی باشد مینی که علامت شجاعت مینی مینی علامت شهوت
 باه و دوستی باشد مینی که سوراخ آن گشاده باشد علامت غضب باشد مینی که میان آن سطر باشد مینی علامت سختی
 دروغ گو باشد مینی متوسط و سطری و باریکی و درازی و مینی علامت فهم و عقل باشد دایل دمن و من فراخ عدم شجاعت
 است سطری لب علامت حماقت است اعتدال لب اسرخی علامت رای صواب باشد دایل دندان دندانهای کج و اما
 هموار علامت جلد و حیانت باشد دندانهای گشاده هموار علامت عدالت و امانت و تدبیر باشد دایل حساره حساره
 هر که شت فتنه علامت جلد و حیانت است لاغری و باریکی حساره باریکی علامت خست و جلد و جلد و جلد
 باشد و توسط میان اینها علامت اعتدال باشد دلائل صورت آواز بلند علامت شجاعت است آواز باریک علامت
 بزرگانه و توهم باشد آواز معتدل علامت حسن رای و کفایت تدبیر باشد آواز باغنه علامت حماقت بزرگ و فهم
 جمل باشد دلائل تکلم و تارد در تکلم علامت نیکو است و فهم حرکت و مینی تکلم علامت بزرگی و تدبیر است دلائل زبان
 کوتاه علامت مکر و خبیث باطن است کردن در دندان باریک علامت بدلی و حماقت است کردن سطر علامت جلد و جلد و جلد
 کذب و پر خور دشت کردن متوسط علامت صدق و عدل و تدبیر باشد دلائل شکم شکم بزرگ علامت جمل و جلد و جلد

و اندیشه و توجه بجانب مری غیر فارغ باشد و از امور طبیعی و دینی بزمانه ریاضت و کسب غلبه و سستی داشته باشد و
 استعمال و کمال و مذاق امثال اینها و بالجملة از آنچه مبعثرات قلبی بدن و نفس باشد فارغ باشند زیرا که ملاحظه نفس با اینهاست
 اعتباری و اعتمادی ندارد و دیگر آنکه باید که ملاحظه مزاج و سنج و عمر و فصل و بلد و هوا و غیره از مبعثرات احوال بدن و نفس نماید بلکه
 شرط نموده اند که طبیعت بعضی باید که عارفان و بعضی مریض باشد و بار و مدت و ملاحظه احوالات و حالات و اعتدال مزاج و حال
 مرض و انحرافات آن دیده و شنیده و ریاضت و حالات و انحرافات از احسب تغییرات فصل و بلدان و اموری و غیره از تغییرات
 معتدله و داخله و خارجیه با حکم بالجزم بر حالات و تغییرات عارضه تواند نمود و مسلط بر آن باشد و الا نه خود و غیره اعتمادی بر مدس و
 قول او خواهد بود و دیگر آنکه باید نفس را بچار انگشت که سبابه و شهادت نیز نامند و وسطی و خضر و خضر که بسیار از اینهم منفع و دور
 و چسبیده بهم نباشد بدن بگو که خضر را بطرف ایهام دست مریض و سبابه را بطرف ساعد آن نماید و ملاحظه کند و البته بر زبان جو
 ملاحظه نفس را بدین مهیت حد آن مقرر نموده اند که شریان نفس بجانب ایهام نمایان تر و قویتر است و هر چه بجانب ساعد میرود یعنی
 زو ضعیفتر میگردد پس سر انگشت سبابه که سس آن قویتر است نسبت به سر انگشتان دیگر و بعد از آن سر انگشت وسطی و همچنین سر
 انگشت خضر که از همه ضعیفتر است باید بمیان سست قوی الحس را بجانب قوی النفس و ضعیف الحس را بجانب ضعیف النفس که از این
 تا نفس خوب ریافت گردد و دیگر آنکه باید که تا مدتی که سی نبضه و یاسی و پنج نبضه را تمام کند دست بر ندارد و از مدت تقصیر را در
 را محذو بنماید و از دست بر مقرر نموده تا آنکه تغییرات و حالات آزاد را بدین ترتیب است که در هر سی نبضه نامند بلکه سی
 و پنج هم شریان انصلاست بر می و از امتلا بخلا میل نمایی نماید لیکن ممکن است که در برودت و حرارت و غلظت و صغر و تفاوت و تفاوت
 و قوت و ضعف و تقدم و تاخر مختلف گردد زیرا که صلابت و نرمی شریان سبب پس و طلبت مزاج است و آن بر روی و بدن
 تدبیری تغییر و تبدل نمیکرد و دیگر حالات چون سعل و حرارت و برودت و توران و سحان و سکون و غلظت و انقباض و انقباض
 است میتواند بود که بر روی بلکه و هم خیال و اندیشه محبوب و معطوب و یا مهربور و مسخوف و منافری و غیره و یا بوزیدن نسیم
 بادی و یا عای تغییر و تبدل گردد و بداند معرفت این امور طبیعت حاصل میگردد معرفت استواء اعتدال و انحراف مزاج
 آنها را چون ملاحظه و موقوفه دارد و حقیقت آنکه حکم بر حال مریض نماید و دیگر آنکه باید که در مین ملاحظه نفس و طبیعت ساعد را
 بهیچک پیانند و اعتماد بچیزی هم نکنند چیزی در دست گیرند چیزی در دست باز داشته باشند خصوص شکر و نیز که در دست
 مسدود داشته محکم نباشد و دست و دم را بر زمین گشاید نماید بیکه مرد بستی و در دست و بر روی نه نشسته او را طبیعت
 تفقد حال مریض نماید بلباشت و مهر با نه شفقت و ملاحظه تا آنکه مریض را با او محبت انس بهم رسد و چنانچه بجز باشد
 پس نفس او را ملاحظه نماید بخون کور و اولابا نماید آنرا که قوی است یا ضعیف صلابت است یا نرم اگر قوی و صلابت است

نقوت را یافت. اما نه حدی که آراء از حرکت بزدارد و اگر ضعیف و نرم است بحدایت بعد اعتدال زیرا که لب است که
مربط را از حركات معصب و سبب و سبب قوی با حق میگرد و گاهی شرم و با خوف بسیار پس اگر در همان حال توقف و ابتدا
بجمله و احوالی رسی و اخبار و در این بصفت منقول بلاحظه نفس او گردد بجهت تغییر حال او به مقتضای بردن نفس و حالات باطنی
او را که متغیر می باشد و دیگر آنکه در احوال باید که هر دو ساکت باشند و توجه بجانب یکدیگر نباشند و بر نظر یکدیگر بینند
بلکه بر جری چشمگاه و گاهی در بعضی صورت چشم یکدیگر نمایند و بفرست حال هر یک که دریافت نمایند و آن موضع خالی از غوغا و شور
مردم و صفات قوی و از هر یک بافت شوش طبیعت گردد و خالی باشد زیرا که اگر آن نفس در یافت حالات آن از قبل ادراک
مشاور دریافت قایم و نکات آنست که درون شکس خاطر و صحت و جمیع حواس ممکن نیست و باید دانست که وجه تحقیق
شرایط ساد از زبان شرامین جهت ملاحظه نفس و دریافت حالات قلب و باطن با وجود مشارکت آن شرامین دیگر را چند امر است
یکی آنکه دست را زود بیرون بتوان آورد همیشه مکشوف باشد و در اخراج و نمودن آن طبیعت چند آن شرمی و ممکن صحت نیست
حتی عورات نامحرم را و سایر شرامین اکثر در زیر لباس و کپ میباشند و بعضی که مکشوف اند مانند شرامین صدقین و رقبه و باز نمودن
آن خصوص حرارت را جلب مردان را شرم مانع است و دیگر آنکه هر یک از اعضاء و اعضاء است و آنرا نیست از آنکه اگر از شرامین
ساده معذور میباید که چهار انگشت باشد از بند دست بابت ایهام تا باطنی ساعد مکشوف است از زیر لحم و بین طرف دست و معصب
ساعد است که بر بند دست اتصال یافته و باقی شرامین چنین نیستند و دیگر آنکه آن شرامین خالی از آنکه وادخ است بخلاف شرامین
و دیگر خصوص شرامین صدقین و بعضی که اکثر متصل از آنکه وادخ میباشند و دیگر آنکه شرامین ساعد و وسیع شرامین است و ایند اروج
بسیار بدان میباشند و احوال آن را از عواید ظاهر میگرد و فایده باید دانست که نه بعضی از اعضا مانند سکه قویه حرکت هیچ
شرایط را در دست است و در تمام حیات با متناوب و زبان قلب و جگر و شریح شرامین که یافت حرکت دارد و با حال
اصح در آن حرکت آن محسوس میگردد پس در آن صحن که هیچ طرق استدلال بحیات سدد و مغفود باشد اگر استدلال بدین
جویند نیست و چون این مورد را به حال معلوم کرد پس بان میباید تعریف نفس را **فصل اول** در بیان تعریف نفس
نفس مصداق عبارت از حرکت ضمنی و غیر روح است و نوع از انقباض و انبساط برای جذب نسیم بار و در خروج روح قوی دفع
بخارج و خانه و حرکت عقول را معلوم بابت از حال آوست برای چیزی که در آن بالقوه است از آن حیثیت که بالقوه است
آراء برای چیزی که بالقوه نیست و از فعلیت برای آن متحقق نباشد و آنکه صدق آنرا بالقوه آن نباشد کمال نیست مانند هر کمال
است زیرا که روح حیوان زیرا که بالقوه آن در آنست که آراء بالفعل حاصل است و دیگر قوت بصارت در آن نیست و اما
نقوت آنرا از آنرا بالقوه صابت نیست پس آراء بالقوه آن نیست زیرا که آن کمال نیست که از آنرا حاصل لا نقیصه

فصل اول

در بیان تعریف نفس
نفس مصداق عبارت از حرکت ضمنی و غیر روح است و نوع از انقباض و انبساط برای جذب نسیم بار و در خروج روح قوی دفع
بخارج و خانه و حرکت عقول را معلوم بابت از حال آوست برای چیزی که در آن بالقوه است از آن حیثیت که بالقوه است
آراء برای چیزی که بالقوه نیست و از فعلیت برای آن متحقق نباشد و آنکه صدق آنرا بالقوه آن نباشد کمال نیست مانند هر کمال
است زیرا که روح حیوان زیرا که بالقوه آن در آنست که آراء بالفعل حاصل است و دیگر قوت بصارت در آن نیست و اما
نقوت آنرا از آنرا بالقوه صابت نیست پس آراء بالقوه آن نیست زیرا که آن کمال نیست که از آنرا حاصل لا نقیصه

در بیان تعریف نفس

نفس مصداق عبارت از حرکت ضمنی و غیر روح است و نوع از انقباض و انبساط برای جذب نسیم بار و در خروج روح قوی دفع
بخارج و خانه و حرکت عقول را معلوم بابت از حال آوست برای چیزی که در آن بالقوه است از آن حیثیت که بالقوه است
آراء برای چیزی که بالقوه نیست و از فعلیت برای آن متحقق نباشد و آنکه صدق آنرا بالقوه آن نباشد کمال نیست مانند هر کمال
است زیرا که روح حیوان زیرا که بالقوه آن در آنست که آراء بالفعل حاصل است و دیگر قوت بصارت در آن نیست و اما
نقوت آنرا از آنرا بالقوه صابت نیست پس آراء بالقوه آن نیست زیرا که آن کمال نیست که از آنرا حاصل لا نقیصه

حاصل کرد در آن بعد از آنکه نبوده باشد حاصل می‌شود و با القوه بالفعل لازم در حرکت تدریجی را و انداخته حرکت عبارت
 از خروج بالقوه است بعقل تدریجی یعنی سیر بسیرانه فاعله زیرا که حرکت فعلی را کون من و مانند کون عبارت از خروج شیئی است
 از قوه بالفعل دفعه و عبارت از زوال آنست فاعله و این مورد غیر حرکت اند زیرا که در حرکت شرط است که متحرک بصورت
 زوایه خود باشد بعد متحرک بخلاف کون من که تغییر صورت را لازم دارد و در سطوح حرکت را کمال اول برای چیزی که در آن بالقوه
 است از آن حیثیت که بالقوه است گفته شده که حرکت بعد حصول آن بالفعل کمال یافته است و آن شیئی را و اصناف آن بحال اول
 همین جهت است که ذکر یافت و اگر نه در الحقیقه از آن حیثیت کمال یافته است حصول آن بالفعل کمال ثالث گفته شده کمال اول آن
 در جسم صورت نوید و جسم آنست و ظاهر است که قوه و فعل بعد صورت باشد و ملاحظون تعریف حرکت را چنین نموده که
 آن بود که جسم است در امری از امور این حیثیت که حالتی که در هر آن ماضی آن میگردد مخالف حالت قبل از آن بعد آن
 باشد یعنی هر آن حالت عالی آن مخالف حالت باطنه و آینه باشد و بدانکه حرکت مطلقا قطع نظر از معنی قطع مسافت منقسم
 بهشت قسم میگرد و چهار از آن فعلی مقولات را بعد از دیکه وقوع حرکت در آن و تکامل در بیان مختار آن آن چهار مقوله را
 افاده نموده با ثبات رسانیده اند و آن چهار مقوله این وضع و کم و کیف اند و حرکت و افعاله در یک رهنسوب به آن نموده میگویند
 حرکت اینی و حرکت منعی و حرکت کمی و حرکت کیفی و چهار نوع حرکت دیگر که حرکت عرضی و فیزی و ارادی و سپس است عبارت
 ذات حرکت است قطع نظر از وقوع آن در مقولات و این سه اخیر از حرکت اند و مانند و بیان حرکت نهش از افعاله
 بتفصیل خواهد آمد و اگر حرکت بمعنی قطع مسافت در شماره داخل نمایند میگرد و لیکن چون در خارج موجود نیست و امر موهومی
 است لکن داخل نموده حرکت بمعنی قطع مسافت عبارت از امری است متعلق از مبدأ تا منتهی که قبول بر حرکت است این
 ظاهر است که در خارج موجود نیست زیرا که متحرک مادام که در حرکت است و منتهی برسد حرکت آن به تمام موجود گشته میگویند
 گفت که حرکت است بعد از آنکه متحرک رسیده بعد از آنکه رسیده محال حرکت آن منقطع میگرد و پس درین هنگام حرکت
 وجودی نخواهد بود و تفصیل حرکات متشکله اند کوره اول حرکت اینی به آنکه حرکت اینی آنست که متحرک انتقال نماید از مکان خود و مکان
 دیگر اعم از آنکه انتقال از مکان حقیقی باشد یا از مکان مجازی مانند کوزه بر آب که در آن انتقال از مکان حقیقی است بجهت آنکه کوزه از
 سطح مادی خود که در آن سکون در آن تکیه داشت تجاوز و حرکت نموده فاعله آب که سطح باطن کوزه بر آب مادی است آب
 انتقال شده و مکان کوزه که مجاز مکان آب نیز میخوان بود و نیز اعم از آنکه متحرک از مکان خود انتقال یابد نموده باشد
 و با انتقال نام نموده نام آنکه از موضع اول بیار بر آید و غیر تمام آنکه بیار بر آید و حرکت اینی را حرکت مکانی نیز نامند و آنکه
 این هیئت حاصل است مثنی را سبب حصول آن در مکان حقیقی یا مجازی و فاعله نیز انداخته که فعل از فعلی بسوی محلی لازم است

حراصی باشد و خواه جاری و مکان را حکما اطلاق بر چند معنی نمایند از سطوح بعضی دیگر میگویند که مراد از آن سطح باطنی است
 مانند سطح اندرون کوزه که تماس سطح ظاهر جسم محوی باشد مثلاً آب که سطح ظاهر آن چسبیده به سطح ظاهر کوزه است و بعضی میگویند
 مقصود از آن چیزی است که مانع باشد چیزی را از نزول و مشهور میان مردم نیست بجهت آنکه زمین را مکان حیوان میدانند
 نه این که برای آنکه مواسطه لطافت محتاج آن نیست که زمین را منع نماید از نزول و بنا بر این از سطوح زمین را مکان حیوان میگویند
 از جهت آنکه مکان از هوا مؤلف است نزد او از سطح ارضی و سطح ماری و سطح مایه و سطح زمین مکان را فراخ میگویند و قابل دخول
 مواد جسمی مانند بالچه احوال آنکه را مختلف و متفاوت گفته اند و هشتم متعدد قسمی اند از یک سطح واحد باشد پس
 مانند مکان فلک و قسمی آنکه از سطوح متعدد مختلف مرکب باشد مانند هوا و آب و خاک که سطح هوا مؤلف از سه سطح است چنانچه ذکر یافت
 سطح آب نیز مؤلف از دو سطح است از زیر که زمین باشد و از بالا که هوا باشد همچنین آنکه سایر اشیا که مرکب از چند سطح اند
 در زمین ساکن و بعضی متحرک باشند مانند سطح حجر که بر آن آب جاری باشد که سطح حجر که سطح ارضی است ساکن و سطح مایه متحرک است
 و بنحوی که بر روی زمین و هوا در حرکت باشد و نیز می تواند بود که مکان مرکب از سطوح مختلفه الحاقی باشد لیکن مکان مرکب
 نیست که یکی مانند سنگی که آب جاری و یزان باشد و یا هر دو متحرک باشند مانند سنا و ماهی در آب جاری و بر این قیاس میگویند
 هم حرکت و آن آنست که نسبت اجزای شیء در آن متبدل گردد خواه تبدل آن قیاس غیر باشد تنها اند حرکت جسم بسته بر چرخ
 خود مانند حرکت چرخ حرکت فلک و حرکت منحنی قائم که در آن نسبت ایست نباشد این است و خواه نظر بنفس شیء باشد
 مانند حرکت قوس و حرکت قائم و بنحوی که درین حرکات تبدل در اجزای متحرک واقع شود قیاس نسبت او در مقصود را اینجا
 این سه حرکت است قطع نظر از آنکه تبدل اجزا نظر خارج نیز واقع شود یا نه و معلوم است که تبدل اجزا نسبت بنفس شیء یا نسبت
 به سائوت غیر اجزای آنست قیاس بعضی دیگر اجزای آن و تبدل اجزا نسبت خارج یا بر نحو مذکور که نشستن بعضی اجزای آن بر مقابل و
 محاذات یک خارج از آن شیء است خواه شیء قیاس بر آن حاوی باشد و خواه محوی و بدانکه حرکت و منحنی که نظر بنفس شیء باشد با حرکت
 این نیز قیاس باشد چنانکه تبدل اجزای شیء که نسبت بنفس شیء باشد بدون آنکه تجاوز نماید از سطح حاوی که مکان فاعل آنست متحرک
 میگرد و نیز در فاعل چون قائم شود از سطح هوا که شکام قعود تماس فرق او بود تجاوز نماید و در سیکرد لا محاله و همچنین در سایر اعضا که
 متحرک سازد اعضا خود را البته انتقال نماید از مکانی بکانه الا که از مکانی معنی دیگر قصد نمایند که آن را استقرار علیه الجسم است
 در بصورت حرکت قائم بقعود و قعود بقیام یا بر عکس آن جسم از استقرار خود معر از حرکت اینی است و بالجملة اجتماع حرکات
 متعدده در متحرک واحد در زمان واحد ممکن الحاصل است چنانکه هر یک از حقیقتی مختلف است زیرا که در یک آن اگر متحرک حرکت نماید
 و وضع تجاوز آن از مکان سخیل باشد چنانچه مخفی نیست و قیاس نمایند بر آن حرکات و دیگر است و حرکت کتی و آن آنست که

حرکت در مقدار نماید آن بردو قسم است یکی اگر بمسبار از دایره حجم متحرک باشد و نیم اگر بمسبار انقباض و انقباض حجم آن باشد
 اما آنچه از یاد باشد غالی از آن نیست که زیاد حجم نسبت به ماده باشد و بالحق کیفیت فقط آنچه ماده باشد بعد و درونی مشابه بدن
 نمی گردد و در وزن آن نیز باید از آن متوجه یا من نامند و آنچه بعد و درونش باقی می ماند و اما در وزن آن نیز باید از آن متوجه یا من نامند و در وزن
 گردد و در وزن آن نیز باید از آن متوجه یا من نامند و آنچه بعد و درونش باقی می ماند و اما در وزن آن نیز باید از آن متوجه یا من نامند و در وزن
 تخیل نامند و بالبدن استغنی و پنداره اندازند و با اینست که در آفتاب اندازند و بالبدن و برآمده گردانند و تخیل نامند
 و لیکن تخیل اول حقیقی و در هم را مجازی نامند و آنچه سبب حق کیفیت فقط باشد بدون حقوق ماده آن تخیل حقیقی نامند و آنچه
 اگر چه تخیل دوم در ماده جسمی آن تخیل نگاشته نامند و باز یکی که آب حاصل از آن است حجم آن را بدین جهت است باقی بودن وزن
 آن بحال خود زیرا که علت تذبذب هوای کیفیت حرارت امری دیگر نیست و آنچه سبب است اجرای با تخیل نگاشته بدون تذبذب
 جسم دیگر در آن و اما آنچه سبب انقباض حجم بود آن نیز بدو قسم است یکی اگر بقاء بعضی اجزای شئی بود مانند بول و نزال و نیم اگر
 بقاء سایر اجزا بود و این نیز بدو قسم است یکی اگر بقاء تمام اجزای شئی باشد فقط چنانچه آب از ظرفی گذارند که سنجیده گردد و دیگری شود
 و با هر دو که با قشر سنجیده نگاشته بودیم اصل خود را جمع کردیم چنانچه در شیشه مشاهد می کردیم چون آن را بر زمین گذارند و هوای زیر آن
 سبب انقباض می گردد از آن در من شیشه را بر سر تمام نگاشت و با غیر آن مستحکم کرد و در آب فرو برد و برون با تذبذب و انقباض
 نگاشت و با غیر آن از من آن بر روی آب و جوف آن شیشه داخل می کرد و این نیست مگر سبب انقباض حجم هوا که بجهت زوال فضا در
 تمام اصل خود کرده و شکافت گشته و بجهت ضرورت غلبه آب شیشه داخل گشته و انبساط هوا جوف شیشه نزد انقباض و بعد شکافت
 شستن از دل کشیده است بر اثبات حصول تخیل و شکافت در مواد و نیم اگر بنا بر خروج جسم غریب که علت تخیل جسمی شده باشد
 حاصل گردد مانند آغوش و پنداره که چون در جسم گیرند و غشای آن را در من آن بر روی آب و جوف آن شیشه داخل می کرد و این نیست مگر سبب انقباض حجم هوا که بجهت زوال فضا در
 و چون دست بردارند که هوا باز در جوف آنها داخل گردد و تخیل و زاید گردد در حجم بالجهت انقباض در حجم هر نوع که باشد از شکافت
 نامند لیکن آنچه سبب است اجرا باشد شکافت حقیقی آنچه سبب خروج جسم غریب باشد شکافت غیر حقیقی مانند چهارم که گفتیم
 و آن است که حرکت واقع گردد در مقوله کیف که تغییر در کیفیت آن بهم رسد مانند آنکه جسم گرم بتدریج سرد گردد و جسم سرد بتدریج گرم
 شود و یا تشنگ گردد و یا تشنگ نرشد و یا غریب میل بسیار نماید و یا بسیار میل سفیدی کند هر یک بتدریج و همچنین شئی غرض از آنست
 میل به وضو و مراوت و محو میل به باوت نایه و حرکت در کیف الاستی نامند و لیکن حرکت در جمیع کیفیات واقع نشود و
 مخصوص کیفیات است که قابل اشتداد و ضعف باشند مانند کیفیات اربعه الوان و طعوم و اما در چیزی که قابل شدت و ضعف باشد
 واقع نمی شود مانند زوجیت و فردیت و اولیت و آخریت که حرکت کیفی در آن واقع نمی شود و نیم حجم حرکت عرضی در آن حرکتی است

تابع حرکت جسم دیگر باشد مانند حرکت جاسر معینه در الکبفرس و غیره و غیره که تابع حرکت معینه و مرکب است و حرکت آب
 در کوزه در یک در شک که تابع حرکت کوزه و شک است ششم حرکت قسریست آن حرکتی است که تابع جسم دیگر نباشد و بذات خود
 هم متحرک نباشد ولیکن بخبر یک حرکت دیگر متحرک آن در غیر آن باشد مانند حرکت حجر مرئی از فوق تحت زیرا که حرکت جسمی
 که در فوق است تابع جسم دیگر نیست و آن حرکت آن را رعیت و آن لا محاله غیر محرک است مقسم حرکت ارادی است آن حرکتی
 است که تابع جسم دیگر نباشد بلکه حرکت آن در نفس متحرک موجود باشد و ارشاد آن اقران شعور در وقتی از اوقات باشد مانند
 حرکت حیوان قد آنا و بیاض و شامان که هر یک اراده مقصدی است و همچنین تحلم و جهل و انقباض و طاییت و خوف و گاه اسکات و عدم
 تحلم که نیز بقصد و اراده متکلم و ساکت است ششم حرکت طبیعی است و آن حرکتی است که تابع جسم دیگر نباشد و حرکت آن در
 نفس متحرک باشد نه خارج از آن ولیکن به شعور باشد مانند حرکت هر یک از عناصر ربوی بر کر خود و همچنین حرکت حجر ربوی اهل و آب
 نیز بجانب ثقیب و هوای ربوی فوق بعد رفع قاسر از هر یک ظاهر و پنهان است که حرکت هر یک از اینها از نفس اینها است نه از حرکت خارجی
 و از اینجه این را حرکت طبیعی نامند و جهت شعوری اینها نیز ظاهر است این هر قسم حرکت را اینجا ذکر یافت اند گویند چه آنکه
 حصول حرکت آنها در ذات متحرک و بالحقه باشد و تحقق این هر چهار قسم نمیتواند بود مگر در ضمن حرکت اینها چنانکه از بیانات ذکر یافت
 معلوم میگردد و بدانکه تحقیق آنکه حرکت نفس از که اتم حسن از مقولات است اظهار اختلافات و هر یک چیزی گفته اند و جمله اول
 به قول بر میگردد و قول اول آنکه جمیع اظهار آمد که حرکت آن مکان است و محمد اقران نوشته حق آنست که حرکت نفس اینی است
 و دلیل که بر صحت قول خود آورده اینست که حرکت نفس مرکب از انقباض و بساط است و انقباض عبارت از حرکت اجزای عرق است
 از طرف و کنار و جانب و بساط بر عکس آن یعنی حرکت از وسط بجانب اطراف و کنار است و هر دو حرکت متقابل یکدیگر را
 و ظاهر است که انقباض و بساط بدون تبدل ایون هر یک هر دو منقسم است زیرا که فضای متوسط متسع میگردد و یکبار در حالت بساط
 و منقبض میگردد و بار دیگر در حالت انقباض و قبل از این دریافت که تبدل از مکان جفتی در حرکت اینی لازم نیست مانند حرکت آب
 کوزه متحرک و غیر این بیان آنست که تا آنکه منقسم حرکت اینی گفته اند که مکان عبارت از سطح مادی ماس سطح عمومی است و اگر
 نشود زیرا که شک نیست که عرق در مکان خود است و سطح آن از سطح مادی خود مفارقت نمی نماید و انقباض و بساط و بساط
 و انقباض که جرم عرق را منقبض و منبسط میگرداند و کثرت و پوست اطراف و بالای آن منقبض و مرتفع میگردد زیرا که اگر جانب
 نشود لازم آید عرق مادی آن فضای بهم رسد و حالت انقباض و این محال است بجهت استلزام عدم محال بودن آن قول
 دوم آنکه حرکت نفس حرکت یکی است زیرا که شرابان لا محاله متخلل میگردد و در بساط و شکافت میشود و در وقت انقباض و انقباض
 در جسم لازم می آید و این محال است نسبت آنکه این حرکت را اختلاف ایون و غیر نسبت امر از آنست که از لزوم این فیه

بر تقدیر است که بر یک فرض و یک عرض و یک حال واقع گردند و حرکت بعضی از این قبیل نیست زیرا که از شان طبیعت شریانی است
که هنگامی که روحی در جوف آن گرم گردد و منبسط شود در آن صحن و هنگام اخترق بعضی از این روح و گرمی هوای دارد آن منقبض گردد
و بعضی دلیل امکان صدور و حرکت متضاد از شری و اعمد بالطبع آب را مثال می آورند یعنی نزول آب در فصل زمینی طبیعی است و
همچنین جوشیدن آن از زمین نیز طبیعی است. وحدت میان آن هر دو بیسی است این دلیل ضعیف است و در این است
نیکو زیرا که جوشیدن و بر آمدن آب از زمین بحسب طبیعت آن نیست بلکه آن میل با سفل و از طریق خود بجهت اقل است و
جوشیدن و بر آمدن بجهت اختلاط اجزاء بخار صعود فرماید و آنست پس بالعکس شدن الطبع و دلیل بر این است که طوم
میاده عیونست بحسب اختلاف مواد اجزای متضاده آنها اگر گویند بنا بر آنست که مگر طبیعی است ای زمین است پس آب
از زمین احتمال دارد که بالطبع پیشد جواب آنست برین قاعده باید که فرو رفتن آب از زمین با بقعه باشد و نیز منتهی است
و اعمده لازم می آید که مقصور باشند و بدانکه مراد از فرو رفتن آب بالای زمین این فرو رفتن است که بر این است که زمین
معنی مردم که کشف گشته و بر آمده است از آب برای آنست که هر گاه زمین است کاف آب میرسد و بر آن آب زمین بر کوه
نمی نماید سیوم آنکه بنساط طبیعی باشد و بقاض قسری باشد آنکه فرض نمایند مقداری که شریان را در حالت نایب انساط و منقبض است
طبیعی باشد پس تمام انبساط قلب بنا بر صورت عروق و از شریان قلب میگذرد و شریان این قاعده منعقد میگردند و در نزد این
قلب روح و قلب شریان باز میگردند و بنساط شریان الطبع هر سر چهارم که سبب قسری باشد و بنساط طبیعی است که در
نایت انقباضی با طبیعی فرض نمایند پس انبساط شریان سبب انقباض روح که انقباض آب موی است و قسری باشد و انقباض آنکه
از آب طلق بهم میرسد طبیعی باشد بجهت رجوع نمودن شریان موی است طبیعی خود و سبب انقباض است که اگر نیت و انقباض
بودن در حرکت انقباضی و انقباض عروق قسری و دیگر طبیعی و سبب انقباض شریان است که سبب انقباض شریان است که
بعضی بر آنست که انقباض در صورت شریان قسری بودن می توان گفت که انقباض در زمین و قوه است
یکی قوه جاذبه که منبسط می شود و از انقباض برده می شود و افق که دفع می نماید هوای گرم شمس و حصول قسری منبسط
از داخل شریان پس در شریان و قلب منبسط می شود و از انقباض شریان قسری و منبسط می شود و از انقباض
شریان که گرم می شود و شریان قسری در شریان قسری منبسط می شود و از انقباض شریان قسری و منبسط می شود و از انقباض
گشاده که در نزد و تا سر انقباض شریان مراد و در صورت که سبب الطبعی که در انقباض شریان قسری و منبسط می شود و از انقباض
انبساط حاصل است طبعی فرض نماید و با سفل و منبسط می شود که موجب انقباض شریان است و بعد از انقباض و از انقباض
طبعی به نیت طبیعی که انقباض است و از انقباض شریان مراد و در صورت که سبب الطبعی که در انقباض شریان قسری و منبسط می شود و از انقباض

تبع و بسط در صورتی که قاسر روح را فرض نمایند بالعکس باشد و بالجمله قول اقرب بحق و صواب آنست که قاسر روح عقل است و غیر
 اجساد شرایین روح تنها نیست و همچنین قاسر و فاعل آن مرد و هو آتشی نیز بلکه هر دو با هم قاسر و فاعل حرکت محسوس است
 که هر دو ضروری اند چنانچه دریافت روح برای بقا حیات و رسیدن به درجه مسمی بسیار است و این برای ترویج روح حیوانی و بسیار
 دانست باید که متغییر و فاعل هر دو حرکت که متغییر یکدیگر باشند و سکون نیز که هر دو حرکت یکدیگر
 و نهایت آن جانب رسد باید که با یکدیگر در همان نهایت رسیدن و با وجود کردن سکون میان آن هر دو حرکت است چنانچه
 محسوس باشد و سکون که بعد از حرکت اجسامی است و بعد از حرکت انقباضی آنرا سکون ظاهر و سکون محیطی نامند و سکون که
 در آخر انقباض و قبل از اول بسط است مسمی سکون باطنی و سکون مرکزی است و قید آخر بسط و اول انقباض حقیقی
 آنست تا سکون که در مطلق بعد از فرجه اول و قبل از فرجه ثانیه واقع میشود از جهت بسط و انقباض لازم می آید که حرکت محسوس
 مرکب از چهار حرکت چهار سکون باشد و این خلاف مفروض است و سکون از اجزای تعریف نفس نیست بلکه لازم حرکت است
 چنانچه ذکر یافت که آن مرکب از حرکت اجسامی و انقباضی است و بدانکه در آن حرکت انقباضی محسوس است باینکه احوال
 است اکثری بر آنند که ممکن نیست احساس آن زیرا که در ادراک محسوس لمسی ملاقات حواس با محسوس شریک است و شک نیست در آنکه
 شریان و حالت حرکت انقباضی از سرانامل حرکت دور میگردد پس هرگاه نفس شریان محسوس نگردد حرکت آن بطریق اولی و سکون
 نخواهد داشت و عند التحقق این قول ضعیف است چنانکه میتواند بود که با وجود آن باز حرکت آن محسوس گردد زیرا که شریان از
 سرانامل جدا نشده که بعضی منقطع گشته و بعضی فکته اند آخر حرکت انقباضی محسوس نمیکرد اما اول آن محسوس میگردد و البته
 خصوص در چهار حس از اجناس مشرقه نفس که قوی و عظیم و صلب و بطی باشد و اما حرکت اجسامی در اول که میل از مرکز محیط بسیار
 محسوس نمیکرد و همچنین سکون انقباضی مرکزی و اما حرکت اجسامی و سکون ظاهری محیطی البته محسوس اند و فصل چهارم
 در بیان آنکه اجزای نفس که دو حرکت و دو سکون باشد که ام اعظم و که ام اصغر است و نسبت حرکت به حرکت و نسبت سکون به سکون
 و نسبت حرکت به سکون چه نحو است و بیان اجناس مشرقه نفس بدانکه در معتدل المزاج مدت هر دو حرکت با هم مساویند و جهت آنکه علت
 تحریک آن هر دو که محتاج قلب است ترویج و دفع بخار و غذایا و اتصال روح حیوانی بسیار بدن چنانچه ذکر یافت و اما متعادل
 سکونین با هم نظر با اعتدال مزاج باید که مساوی باشند و بعضی نظر باینکه توقف هوا و بار در قلب باید که مساوی باشد برای آنکه
 و استوار آن بخور هر دو محسوس سکون داخلی زیاده از سکون خارجی باشد و نظر باینکه باید مقیاسیم بارد از مزاج مقداری و از نایز و گرم
 حرارت زیاده احتیاج بیکدیگر نسیم بارد باید که بالعکس باشد و آن نسبت زمان حرکت به سکون اگر روح در کمال اعتدال است زمان حرکت
 اطول از سکون باشد چنانکه مقصود بالذات حرکت است و سکون بالعرض و اما برگاه بر سه درجه و آن نسبت مزاج باشد و هوا

مرد باشد ملک است که زمان سکون زیاد از زمان حرکت باشد تا آنکه جایز است اندک زمان حرکت که تا از سکون داخل قلبی باشد
 و فعل دریافت که سکون خارجی نه باشد و سکون داخلی بگوید که واقع می شود در یک وقت و سکون داخلی اقتضای سکون خارجی
 قلبی است بجهت سکون شرایی که حاجی آن قهر از فعلی است و چون تمییز عادات به آن یافت سکون بان اجزای بسیطه
 نفس که شناخته می شود حالت نفس بان می باید بداند که همان اجزای با سقراط و یافطه اند بر حبه قرشی نوشته که بر آن مقصود است
 که باشد که نفس خود را با تمام غیرت می شناسد و نوعی از جنس ما خود را از استواء و خفایات است و مراد از جنس اینجا
 غیر منسظمی است زیرا که مولی می باشد زمان وجود آن مخالف با جهت حرکتی که تغییر است و آن نیست با وجود و
 سرایت آن مرد و جنسی بر سر اندر زایشان جهت که اطلاق جنس بر هر فردی می نماید اعم از آنکه تحت نفس دیگر باشد یا باشد و
 اعم از آنکه ذات باشد برای چیزی یا عرضی پس اگر ذات باشد مراد نوع منظمی است و اگر عرضی باشد مراد غایب منظمی است و فصل
 آن اجزای با حال اینست اول جنس ما خود را از قدرت بسیار اویم جنس ما خود را که کیفیت قریح حرکت سر نشاندن سیوم جنس ما خود را از زمان
 حرکت چهار جنس ما خود را از قوام آن جنس ما خود را از قوا و امتداد آن جنس ما خود را از ادوات طبعی و دور است آن جنس ما خود را
 از زمان سکون جنس ما خود را از استواء جنس و تفاوت آن جنس ما خود را از نظم حرکت در اختلاف باقی می ماند آن جنس ما خود را
 از زمان و در هر حال که استدلال بر موال قلب و شرایین که هستند ال می نمایند بر احوال بدن از جهت صحت و غیر منظم در هر حرکت
 بی نقص و بی نقص سیوم است فاعل که قوی است یا ضعیف و فعل عبادت از جهت نشاندن نامساکنات عبادت که دریافت و
 امتداد بدن خود از آن به پنج است اول اعتبار ساقف حرکت به غیر منظم است و در اعتبار با ج حرکت به سبب اعلی است
 سیوم اعتباری از حرکت با دیگری است و آن مرد و تفاوت آن مرد و آن ستوری به مختلف است و از آن اعتباری
 است با آن اعتباری معین نیست چهارم اعتبار زمان سکون در سرعت و بطور آن ما خود را از تفاوت است به جهت تفاوت
 بین ادوات با دیگری و یا یکی از سکون با دیگری و یا غایب میان آنها آن ما خود را از زمان و ما وزن است و آنست که هر دو در بدن
 در بدن ما خود را از آن است اول اعتبار کیفیت ناموس آن در نسبت با دور و دور آن سیوم اعتباری است و آنست که هر دو در بدن
 و نمی شود و نمی است چهارم دریافت غایت امر در استدلال به جهت تفاوت و حاجت روح متفلسفان است و حرکت
 به جهت تفاوت قلب و بعضی گفته اند که جنس منظمی یا اگر ما خود را از آنکه گفته اند و یا از آنکه گفته اند و یا از آنکه گفته اند و یا از آنکه گفته اند
 نیست قسم است بجهت آنکه یا ما خود را از آن در حرکت و سکون و یا از آنکه گفته اند که حرکت و سکون و یا از آنکه گفته اند که حرکت و سکون
 است قوه و فعل آن و یا از قوا و هر دو ق و یا از نفس آن و یا از چیزی که در تفاوت است و یا از نسبت با سکون است و یا از آنکه
 و جنس و میم که ما خود را از آنکه گفته اند و یا از آنکه گفته اند و یا از آنکه گفته اند و یا از آنکه گفته اند و یا از آنکه گفته اند

اجناس حشر جنس اول خود را مقدار چوبیست که حرکت نماید از میان در طرف افراط و تعریف قطری از افراط و وسط آن و قسم
 بسایه آن است حد آنکه افراط چوبی است طول عرض عمق و طول عبارت از مقدار محسوس انبساطی است از طول
 بقدری که بدون از لحم است عرض عبارت از مقدار محسوس آنست و عرض ساعد و عرض مقدار محسوس آنست و مسافت انبساط نزد
 ارتفاع و انحنای آن از سر گشتان و هر یک از اینها منقسم به قسم میکرد یکی در حد وسط و اقل یکی در طرف افراط و یکی در طرف
 تعریف و افراط در طرف طول و تعریف آنرا قصیر و متوسط را معتدل میان هر دو نامند و افراط و عرض را عرض و تعریف آنرا
 ضیق و متوسط میان هر دو معتدل خوانند و افراط در طرف عرض و ارتفاع را شرف و تعریف آنرا منخفض و متوسط را معتدل میان
 هر دو و این امور اضافی اند شناخته میشوند باصفه بعض معتدل المزاج و میان دیگر آنکه طولی است که تجاوز نماید بسایه طول آن
 از مقدار چهار انگشت تا بعض متوسط الخلفه گشتان قصیر آنکه کمتر از چهار انگشت باشد و معتدل آنکه مساوی باشد و عرض آنکه
 فرا گیرد از عرض سر گشتان مقدار بسیاری را ضیق که دقیق تر نامند آنست که مقدار کمی را فرا گیرد و معتدل قدر وسط را و شرف
 آنکه بلند و پست باشد که گویا سر گشتان فرو میرود و منخفض آنکه بلندی آن کمتر باشد و قریب به مرکز بود و معتدل آنکه در
 بلندی و پستی بحد وسط بود و چون ترکیب نماید این را با یکدیگر پست و مفت میکردند زیرا که هر واحد از این سه قسم سه احتمال دارد
 و با سه جمع میکردند مثلا طولی مثلا که عرض و ضیق و متوسط میان هر دو باشد و نیز متباین بود که شرف یا منخفض یا متوسط میان
 هر دو باشد پس اقسام طولی نه گردید و همچنین اقسام قصیر و معتدل میان هر دو و طرفی آن آنست که در حد افراط و تعریف و وسط
 نماید ثلث را و ترکیب آن محتمل می تواند بود که ثلث باشد و ثلث را و ربع و زیاده بر آن ولیکن ترکیب با بی محال است بجهت آنکه چهار
 از آن نه در یکی جمع میکردند مگر آنکه در قسم از یک قطر در آن جمع کرد و این محال است و چون ترکیب با بی محال است با فوق آن
 عبرتی دارد و همچنین ثلث را برای آنکه شراب را قطرات است و محال است آنکه غایب باشد یک قطر از آنها در عالم از احوال پس معین کرد

و قیاس ثلث و صورت ترکیب ثلث این است که درین جدول است

طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض
طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض
طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض
طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض
طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض
طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض
طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض
طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض
طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض
طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض	طول عرض

و زاید بر طول لالت بر کثرت حرارت و قوت فیه و غیره گفته است بر ضعف آن مردود معتدل میان آن مردود لالت بر
 اعتدال آن مردود و عرض کثرت طول است لالت بر زیاد رطوبت و ضیق کثرت رقت طوبت و زیادت پیوسته
 میان آن مردود بر اعتدال آن مردود کثرت منقصر است لالت بر زیادت حرارت و منقصر است لالت بر کثرت آن معتدل
 میان آن مردود بر اعتدال میان آن مردود و لیکن زاید در اقل ثلاثه یعنی طویل یعنی حرارت اعظم نامند سبب آن اثر حرارت
 که شدت حاصلست و قوت قوت و طاعت است و سبب ضیق آن مرال و لغوی زیرا که فیه کثرت حرارت و کثرت غلظت و
 مانع غلظت است ناقص در آن هر سه یعنی قوی ضیق منقصر را صغیر نامند و زاید در عرض و شقوق لغوا و غیره باشد و یا معتدل طول
 و قوت غلظت گویند و سبب آن قوت قوت و طاعت است و ناقص در آن مردود راد عرض و شقوق خواه طویل باشد یا معتدل قوت
 نامند و سبب آن قوت و نقصان هر سه سبب مذکور معتدل میان آنها معتدل در سبب مذکوره و لالت بر قوت حرارت
 برودت و رطوبت و پیوسته نیامد و بداند که مقیاس فیه معرفت بعض معتدل از غیر معتدل حرارت از معتدال با فراط و یا تفریط
 معتدل المزاج است که طبع فیه آنرا کرده و در دهن خود نگاه داشته و بدان بسجده بعض غیر اخوانا بعض معتدل باشد
 و یا نباشد و یا معتدل نوی و یا معتدل صغری و یا مقیس الیه بعض حالت صحت و یا بعض مریض باشد که طبع فیه در حال صحت و
 بعض آن شخص زاید و در دهن خود میزان صحت آنرا گرفته و سپرده بدان بسجده حالت اخراجات آنرا و انداخته اند که طبع فیه و
 ساد طبع فیه که قدیم و عارف از بر صحت و غیر صحت ایشان باشد و طبع فیه بداند و اراعتی چندان نیست تجربه مردم
 الخلق و اعطای بجزایات اخراجات از بر ایشان جنس دوم از اجناس فیه اوله سبب بعض ماخوذ از کیفیت وقوع افعال است
 قطع نظر از بکر مستبارات این فیه قسم است قوی و ضعیف و متوسط معتدل میان آن مردود قوی است در حرارت
 بخود برنگشتن و در مقام حرکات جبالیه و هر چند برنگشتن از بران فیه باشد باطل کذب حرکت آن فیه فرو بردن
 و برنگشتن از خود منع نماید و این حالت برشت قوه جوییه میاید که متحرک است زیرا که با حرکت فیه قوت شد
 متحرک آن نیز قوی باشد ضعیف است که قوت خود برنگشتن و عدم مردان برنگشتن از برنگشتن از برنگشتن
 برنگشتن از خود و زود و زود فیه بداند و هر چند فیه باشد از آن است که لالت بسیار نرم باشد با فیه که سبب فیه
 حصول فیه که مانع و مانع از انانیت پس غلظت این سبب است قوت فیه ساد است لالت است پس فیه شدت فیه
 قوت فیه اند بود و که باشد قوت قوی است فیه ساد و برای سبب فیه ساد است فیه ساد فیه فیه فیه
 کردید که هر یک از فیه قوی لازم آید که فیه ساد و فیه ساد فیه ساد فیه ساد فیه ساد فیه ساد
 ساد و قابل است و متوسط معتدل میان آن مردود و لالت بر کثرت آن مردود و لالت بر کثرت آن مردود

درین جنس از طبعی آن زیاد و قوه است بری اینک قوت هر چند زیاد باشد ستر است تمام این جنس بحسب ترکیب نمیکرد از
 سه قوی و سه ضعف سه مقدار بهم جنس بر از جناس عشره اده سه طبعی اخذ از زمان حرکت نبض است این نیز قسم
 سه قسم میگردد سریع بطبیعی و معتدل میان آن مدور زیرا که برای هر حرکتی زمانه البته لازم است پس اگر قطع نماید حرکت نبض
 را پیش از قطع آن نامی از زمانه برده هر نفس نامی مسافت واحد را یا قطع خواهد نمود از زمان قطع حرکت معتدل از زمانه
 زمان اطول از آن یا از زمانه مساوی زمان قطع مسافت معتدل باشد و اول را سریع و دوم را بطبیعی و سوم را متوسط و
 معتدل نیز نامند و نام نیست که زمان انبساط موافق زمان انقباض باشد و سرعت هر دو توسط نیز که سریع در انقباض و کاه
 سریع در انقباض و کاه باشد بطبیعی و کاه باشد توسط و همچنین بطبیعی و متوسط در آن در انقباض مساوی باشد تمام این جنس بحسب ترکیب
 و سریع و دلات بر شدت است قلب بسوی هوای بار برای ترویج روح بنمایند و قوه قوت لازم نیست و بطبیعی که معتدل است دلات
 بر قوت است بسوی هوای بار و بنمایند و ضعف قوت لازم نیست و مقدار سرعت و بطبیعی زمان مساوی است و در هر سه
 نه بسیار کوتاه و در بسیار دراز باشد دلات بر توسط حاجت بسوی هوای بار و بنمایند و در دست اعتدال فراخ است و در دست برون
 و مقدار این جنس نیز نمیکرد و بد آنکه سریع انقباض زمان حرکت لازم است اما انقباض زمان حرکت را سرعت لازم نیست زیرا که هرگاه
 مسافت بقدر بود یا انقباض و در زمان حرکت بقدر بود یا در هر دو حرکت سریع باشد و غرض در انقباض زمان حرکت بقدر بود یا در هر دو
 مسافت است و میان آن سه بقدر زمان سرعت باشد آنست که در او اوج از غایت که نبض شامق باشد بخوبی نماند و در آن بقدر
 غایت که شامق باشد یا غایت شامق و فرق اول و دوم که غیر شامق باشد آنست که اگر زمان حرکت بحسب مقتضای مسافت باشد
 زنده میماند و اگر زمان حرکت کوتاه تر از مقتضای مسافت باشد از سرعت بود بحسب مقدار مسافت فرو میگذشت پس زمان
 حرکت را آن قیاس نمایند تا باشد که در انقباض زمان حرکت از انقباض زمان مسافت است یا از سرعت است پس بدین نحو در این
 معنی که بسیار غرض است جنس بر از جناس عشره اده سه طبعی اخذ از قوام است این نیز سه قسم است بطبیعی و متوسط و
 متوسط میان آن مدور زیرا که قوام است غایت از غایتی است که حاصل میگردد و هرگاه که بدان حکم بنمایند بر آنکه در هر دو مسافت
 نزدیک و متوسط و دلات است که حاصلی باشد از قبول انقباض است که چون قوت بقدر انقباض از انقباض زمانه بقدر خود دفع کند
 انقباض در این دلات بر سه قسم است اما بنمایند و سبب آن اسباب یا سه می باشد است زیرا که بر سه قسم است و در هر سه
 شکل دلات است و در هر سه دلات و با توجه به غرض و با توجه به این سه قسم است و در هر سه دلات است که قبول
 سه قسم است و در هر سه دلات است و در هر سه دلات است و در هر سه دلات است و در هر سه دلات است و در هر سه دلات است
 زیرا که در هر سه دلات است و در هر سه دلات است و در هر سه دلات است و در هر سه دلات است و در هر سه دلات است

[illegible]

و در اکثری بسبب غلبه رطوبت و حرارت روح چنان محسوس میگردد که اندام حس شریان از آن کمتر است کیفیت بدن شریان
 نبض در صد ذکر یافت که بگذارد و بسبب است خود را بر موضعی از موضع غیر موضع شریان نسبت آنرا معتدل در ایستادن دست بر
 شریان گذارد و زمانه نسبت آنرا باید و حکم نماید بحسب استحقاق و لایق آن و این نیز قسم میگردد و سبب هم مار و بار و معتدل میان آن
 هر چند بحسب کیفیت اربعه مفتوح است که شش باشند و لیکن در کیفیت انفعال را معتبر گرفته اند و لازم آن مانند این است
 را اینجا چنانچه در سایر اعضا معتبر اند و بعد از این و صلابت ایجاد فعل تحت جنس قوام اند و مار و دلاست بر حرارت آن چنانچه در غیر
 عروق است از خون در روح می نماید و سبب آن هر یک از اسباب مستحق است که ذکر یافت معتدل میان آن سردی است کیفیت
 آن کیفیت جنس معتدل است و دلاست بر اعتدال میان خون در روح می نماید و حرارت و برودت جنس ششم از اجزاء شریه و لیس و
 ماخوذ از احوال استوار آن و جهوت است استوار آن که فرمات آن اجزاء امان را نشان بدهد و حالت آن را نیز
 و قوت و ضعف و حرارت و بطور و آثار و قیاسات و سبب و لیکن باشند مختلف که فرمات آن متناهی باشد و این احوال هر
 یکی این پنج امر است جنس ماخوذ از افعال مقدار جنس ماخوذ از افعال قوت جنس ماخوذ از افعال حرکت جنس ماخوذ از افعال انحراف
 و جنس ماخوذ از افعال تمام است زیرا که هر چیزی که واقع میشود بسبب استوار و مختلف این اجزاء است و جنس و لیکن بسیار
 شواهد است از آن بجهت استوار و جهوت در آن و اما جنس ماخوذ از افعال چیزی که متوالت است آن عروق ظاهر است که آن واقع
 میشود و اگر متوالت در زمان طول بسیار پس ممکن نیست ادراک آن زیرا که مستبعد است که مختلف گردد و بعضی و یا سه شنبه
 و جنس و لیکن که در کرد و جنس و اما اختلاف یک نبض در آن از محال است اما جنس ماخوذ از افعال لیس و قوت و اختلاف جنس که
 در آن است و بعد از آن است اما جنس نظام و غیر نظام پس درستی که مختلف در آن نوعی است از غیر منظم پس میباشد اعتبار استوار
 و مختلف در آن هر دو در فعل نظام و مقابل آن و جنس مستوی و دلاست میکند جنس و سکون و حال بدن بجهت آن سبب آن جریان است
 آن احوال است بر اعتدال اما مختلف و دلاست بگونه حال بدن می نماید یعنی بر سو حال بدن می نماید و سبب آن یکی از سه امر است
 یا اعتدال یا در مانع از حدوث حرکات برنج استقامت یا مجابده قوت با مرض چنانچه در ایام جارین میباشد و یا اشیاء که دارد
 بدن میگرداند از خارج مانند فرج و دم و غضب و غیره و بد آنکه لفظ مستوی و مختلف را گاه بر سبب اطلاق استعمال مینمایند که
 باشد استوار و جمیع آن امور مذکور و جمیع جنات و همچنین مختلف در جمیع اینها و در همه جنات و گاه بر سبب تغیر اگر باشد
 اختلاف در بعضی و در بعضی جنات گویند مستوی در فلان و مختلف در فلان است و پان دیگر آنکه اگر جمیع مواقع اصل
 مساوی و جمیع جنات اینها متساوی باشند و یا اگر همه غیر مساوی و غیر متساوی باشند مطلق استعمال مینمایند و نیز اگر موقع
 مساوی و جمیع جنات اینها متساوی باشند و یا اگر همه غیر مساوی و غیر متساوی باشند مطلق استعمال مینمایند و نیز اگر موقع

است بین مدت زمانست یا کمتر آن که مدتی تحقیق بر این باشد از اجناس آید از بعضی نیست بلکه
 آن نیز سه است بنابر شیخ رئیس شد بن کریم و به سهل بسیج و قرشی و غیره میان انجمن اهل حقند زیرا که
 حاضر حدیث و غیره در آن اصل و علی اختلاف است که ششم است و اگر بگردان از امتی براسد از برای آنکه
 مسدود در این محل است اما محصل از این باب اینست که فاضل الزمان بقدر احوال و تعدیل آنرا صحت دیگر بر خود اندوه
 در ششم بر این اساس با حد از وزن حرکت است و وزن عبارت از قیاس نمودن چیزی که برای استخراج نسبتی که میان
 آن است از عبارات رقیاس نمودن زمان یکی از دو حرکت است بر زمان حرکت دیگر و یا زمان یکی از دو سکون بر
 سکون دیگر و یا زمان یکی از دو حرکت بر زمان یکی از دو سکون حتماً برای هر یک از حرکت و سکون زمان است برای حرکت
 و در زمان مقداری و برای آن مقدار نسبتی است بهیچ قریب آن و این دو در یکدیگر در اول مقایسه زمان بنسب با زمان
 و در مقایسه زمان بنسب با زمان انقباض ششم مقایسه زمان انقباض بر زمان سکون خارجی چهارم مقایسه زمان بنسب با زمان
 سکون داخلی پنجم مقایسه زمان انقباض بر زمان انقباض ششم مقایسه زمان انقباض بر زمان سکون داخلی ششم مقایسه زمان
 انقباض بر زمان سکون خارجی ششم مقایسه زمان سکون خارجی بر زمان سکون خارجی ششم مقایسه زمان سکون داخلی بر زمان سکون
 داخلی ششم مقایسه زمان سکون خارجی بر زمان سکون داخلی و لیکن در این شش مقایسه که باشد میان زمان حرکت
 و زمان سکون که حرکت مساوی بر سکون محلی و مرکزی باشد مثلاً که این چهار امر حرکت محلی و مرکزی باشند و یا چیزی که میان زمان
 و زمان سکون بنسب است یعنی زمان محسوس که در آن حرکت و اما مقایسه زمان حرکت بر زمان حرکت و زمان سکون بر
 سکون بر آن مندرج است و اختلاف آن بر دو قسم است یکی جبهه انوزن یکدیگر و دیگری جبهه انوزن روی جبهه انوزن
 است نسبتی و یا بنابر امره امور از بعضی است در آن بر مخرجی سیمی باشد بحسب کسان و بلدان و فصول و انواع و اقسام و غیره
 و لیکن این است که بدان قدر شده مثلاً در مخرجی باید که حرکت انقباض و اسرع از حرکت انقباض آن باشد زیرا که میان
 آن دو یک است و یا در بیشتر از مخرجی که یافت که فضا شران جبهه نسبی است و انقباض آن جبهه
 مخرجی که از آن جبهه حرکت بنسب با شران مخرجی اسرع باشد که از قدر بدت تمام یکدیگر و یعنی زمان حرکت آن کوتاه باشد
 و در سکون یا در مخرجی طولی و یا در مخرجی حرکت بنسب با شران مخرجی اسرع باشد که از قدر بدت تمام یکدیگر و یعنی زمان حرکت آن کوتاه باشد
 چون نیست و فضا مخرجی طولی و یا در مخرجی حرکت بنسب با شران مخرجی اسرع باشد که از قدر بدت تمام یکدیگر و یعنی زمان حرکت آن کوتاه باشد
 نسبتی است از جبهه سکون بر باشد و محاسن حاصل از زمان حرکت هر یک از دو حرکت رقیاس یک حرکت از دو سکون نسبتی است
 و نسبتی است از جبهه سکون بر باشد و محاسن حاصل از زمان حرکت هر یک از دو حرکت رقیاس یک حرکت از دو سکون نسبتی است

در این غنیه الوزن و ردی و آن گویند و جبهه الوزن سه نوع است مجاوز الوزن بمباین الوزن و خارج الوزن مجاوز الوزن است
که وزن آن سستی باشد که متصل بسبب صاحب آن بوده مانند آنکه هر نفسی بر وزن نفس شبانند و یا نفس شبان بر وزن نفس که سول
بالبکس و مجاوز الوزن را سبب الوزن نیز نامند و مباین الوزن آنست که وزن آن بر وزن سستی که متصل بسبب صاحب است نباشد بلکه
مباین آن باشد مانند آنکه هر نفسی بر وزن نفس شیخ باشد و یا البکس و مباین الوزن را محابث الوزن نیز گویند و خارج الوزن آنست
که وزن نفس آن بر وزن سستی از سنان نامزد گرداند آنکه نفس شخص معینی را نفس بر نفس نباشد بزرگتر از نفس بر نفس است
نفسی مانند خارج الوزن آنکه آنست که گویند که اجمیع اوزان بسیجیه مخصوصه بمباین خارج است نه اکتفا اوزان نیست زیرا که
هر نوع نفسی که باشد محالی اندر آن نخواهد بود چنانچه بالنسبه تصریح بدین نموده و جبهه الوزن بسبب اعتدال حالت و جبهه الوزن دلیل
رد است حال هر چه خروج آن زیاده باشد و است آن شدید تر خواهد بود زیرا که بر غیر محرابی پس باید است متصل بحکم
از باب اول از کس چهارم ربان است از کس که است اسما و اسباب نامیه اگر چه معنای مرکب که مرکب نامی دارند عظیم
صغیر و غلیظ و رفیق و غالی و متساری و موجی و دودی و نسلی و ذنب لغاری و طریقه و در الغیره و رقیقه و وسط و سبلی و غیره و قوی
و تفصیل است و الله تعالی هر یک که خواهد یافت اسباب حرکت است از حدت و لین و لیفت است از حرارت و برودت و شدت
و خلا و قوت و ضعف و زمان سکون از طول و قصر و غیره و باند کور شد و نیز مکرر ذکر یافت که علت غالب حرکت نفس خروج و غیری است
و حرکت آن یعنی علت فاعلی آن قلب است و علت مادی آن جرم عرق و علت صوری آن حرکت پس از حرکات فاعلی است و محتاج
ترویج زیاده خواهد بود برای مقصد سیم یار و با آن اگر است مساعد و مطایع باشد یعنی نرم باشد و قبول حرکت نامیه و می باشد
و قوت قلبی که فاعل است مساعد و قادر بر حرکت بر کمال انبساط باشد خواهد کرد و نفس عظیم برای حرکت عظیم و جمیع در کس این امور
نمونه است با هم یعنی قوت و شدت حاجت مطاوع است و اگر حاجت بسوی ترویج زیاده باشد نفی که حاصل میشود مقدار است
از مواجبت بسوی نفس عظیم خواهد کرد و یا سریع با عظم تا آنکه تحصیل نماید عظم سرعت مستیغای مطلوب بحسب واجب و اگر شدت است
تفریح باین حیثیت باشد که منفعه گردد بهوای منجذب نفس عظیم سریع نفس متواتر با عظم و سرعت گردد تا حاصل نماید جمیع استیغای
و حاجت مطلوب شود و پس مرا که ممکن باشد قوت را تفصیل مقصود بعظم عدول نمی نماید بسوی تواتر و مثال قوت درین مثال باشد شخصی
است که در معنی رود که وسیع گردد و خطوه های خود را تا آنکه برودی طی مسافت عبیده نماید پس اگر است تمام زیاده باشد سریع تر
چنانچه آن خطوات را پس اگر از آن نیز زیاده باشد نیز سریع تر باید چنان خطوات یعنی هر یک خطوه از خطوه و یا هر خطوه از خطوه
خطوه نماید چنانچه نزد خروج از اعتدال اولی حاصل میشود و عظم پس سرعت پس تواتر و در مجموع سوی اعتدال روان می شود تحت
زایل منبسط و اولی تواتر پس سرعت پس عظم و اما اگر باشد است ماضی بر حرکت بقوت بر منبسط تمام و معتدل سبب است بر تواتر

میگرد و با صغر تا آنکه در یک نایه سرعت بخیزد و رافوت نمود و اعظم که نام نرود و در مرتبه سریع قدم یک مرتبه غنیمت پس اگر حاجت زیاده باشد
 از آنکه دفع میاید سرعت متوازی میگرد و با سرعت که رافوت ضعیف باشد از فعل غنیمت سریع میگرد و اندرون تواتر و اگر منقطع گردد حاجت
 سرعت متوازی میگرد و اگر رافوت ضعیفتر از آن باشد باین حیثیت که قادر بر فعل سرعت نیز نباشد متوازی میگرد و برای تدارک چیزی که رافوت
 نشده است اعظم سرعت می یستند مقام یک مرتبه غنیمت و در مرتبه سریع با صغر سبب ضعف رافوت از تکمیل انبساط سبب صلابت است
 زیرا که فاعل اعظم در حقیقت رافوت است مطابقت آن با این است که موجب عدم مانع است و موجب مقتضی شیئی قوی است
 و باینکه عدم مانع آن در این مقام باینکه سبب ضعف رافوت است از انبساط صلابت است اگر رافوت ضعیفتر باشد احتیاج
 با و بهمانه بسوی ترویج جهت آن حاجت با بیکه باقی حیات محال و موجب بیکه است مگر آنکه حاجت بسیار قلیل باشد بکمی که
 حاصل گردد با صغر نفس بطول تفاوت آن در این بنا بر این محصور است اما بنا بر این قریب است که انبساط شریان نزد انقباض قلب و
 انقباض آن نزد انبساط آن چنانکه حرکت انبساط شریان طبیعی است و حرکت انقباض آن قریب و فاسر آن خود رافوت بسوی ترویج
 و بسبب نرمی می آید ازین انقباض شریان تا آنکه ضرر لازم نیاید و انبساط آن بسبب رجوع است بسوی مقدار طبیعی خود و گاه صغر میگرد و نفس
 سبب حفظ رافوت تحت ماده غذای جهت آنکه غذای کثیر المقدار چون دارد مصلحه کرد و ثقل بر معده می آورد و حرارت غیره را فرو می نشاند
 و ضعف رافوت بهم میرسد که عاجز می آید از تکمیل انبساط و کم میگرد و حاجت نیز بسوی ترویج نزد آن بسبب جمیع حرارت و اما انقباض است
 ماده غلطیه چنانکه در اول نوبت حیات چنانکه ماده غلطیه متعفنه مجتمع باشد در اول نوبت در رسته و عفونت و چون استیلا یابد
 در آن حرارت عفونت زیاده میگرد و رقت لطافت آن تحلیل می آید و اکثر آن به تجمیع طبیعت نفوذ و نفوذ می آید بسبب زوال
 ثقل ماده از آن و لهذا میگرد و آن مقام نفس عظیم و هر چند در اصل قدرت قوی باشد و لیس و نرمی نفس که سبب رطوبت است موجب
 سهولت قبول انقباض و معیاد بودن برای تمدید طول و عرض خواه سبب رطوبت طبیعی باشد مانند غذای مرطوب یا مرضی مانند استسقاء
 لحمی و یا طبیعی و مرضی مانند استسقام یا بشیرین صلابت آن بسبب پوست است بجهت آنکه پوست باعث عسر قبول انقباض و تمدید
 است و گاه صلب میگرد و در بکارین سبب تنیدی که عادت میگرد و اعصاب در روز بجران سبب انقباض طبیعت ماده را بسوی جمعی از
 جهت نماند سر زده و معاد نشاند و غیره پاشیده میشود از آن سبب مجرم عرق و اختلاف در نفس بهم میرسد با نباتات قوت بسبب
 ثقل ماده غذای و یا غلطیه جهت آنکه توجیه آن بسوی مضمر و نفیج باز میسر آید آنرا از فعل در نفس بر آنچه متوازی است پس احتیاج بسوی تنیدی
 زیاد میگرد و برای حفظ حیات بقا توجیه بسوی آن و جهاد و فعل آن چنانکه چون قدری ترویج حاصل نمود باز توجیه مضمر و نفیج
 میگرد و همچنین گاه انتقال بسوی آن چنانکه اختلاف در نفس بهم میرسد تا آنکه فارغ گردد از ماده غذای و یا غلطیه و
 دفع نماید آن مرد و را یا آنکه ماده غذای و یا غلطیه ثقل و بار کردند بر اعضا و باز دارند قوه محرکه را از استیفاء و حرکت نفس چرخ

در اصل قوی باشد و چون طبیعت جبهه نماید در حرکت برای ترویج و آلت چون مط و غیث کمال و اعیای بسیار و غیره
پس باز میماند از حرکت برای استراحت زمانه پس عود بسوی حرکت مینماید و چون باز کمال او را ببرد باز میماند از حرکت و
همچنین این نیز باعث اختلاف است یا شدت ضعف قوت که بخبر می آید از حرکت مستوی و یا چار زمانه جبهه مینماید در حرکت
برای ترویج و زمانه می ایستد از حرکت برای استراحت و باز عود بسوی حرکت مینماید و همچنین و افراط اختلاف از تعلل ماده و ضعف
قوت باعث ابطال نظام و حسن وزن بنف میگردد زیرا که آن هر دو نوعی از استوائ اند و چون باشند با سبب اختلاف شدت
می باید اختلاف حتی اگر اختلاف در نظام و وزن نیز منفر مقابل عظیم است و سبب این ضد اسباب آن یعنی ضعف قوت
و عدم شدت حاجت عدم مطاعت آلت است معتدل میان هر دو متوسط میان هر دو در امور مثله مذکوره و دلالت بر اعتدال
مزاج نماید غلیظ عبارت از بعضی است که زاید در عرض و شوق باشد یعنی مرکب از هر دو و سبب آن قوت قوت و مطاعت است
است و قس مقابل غلیظ است و سبب این ضد سبب آن معتدل میان هر دو دلیل بر توسط حال و اسباب مذکوره است و
بالجمله این انواع شش کاندالات مینماید بر آنچه دلالت مینماید بسبب اینها غزالات یعنی است که گوید بر کشتان گوشت
پس باز دیگر سرعت بخشی که در بین دو حرکت احساس بر جوع و سکون نماید و بعد زمانه باز به استوار و حرکت به دریا نماید
و همچنین مانند حسبت و خیر آمو که سبب سرعت و مبلدی سکون میان دو حرکت آن خوب محسوس میگردد و نیز این شش بواقع
الوسط است و فرق میان هر دو در آنجا است که در تعالیه مذکور خواهد شد و این دلالت بر شدت حاجت ترویج و قوت مینماید و
سبب این همان اسباب سرعت و تواتر است فشاری بنف سریع تواتر صلب مختلف الاجزاء در شوق و غور و ارتفاع و کفایت
را مانند که بعضی اجزای آن شامی منبسط و بعضی منقبض و بعضی متقدم و بعضی متاخر باشد یعنی زبان حرکت متقدم کمتر از زمان
سکون متاخر و متواتر باشد و سبب این کمتر از آن یعنی بعضی اجزای آن صلب تر از بعضی نه اگر بعضی اجزای صلب و بعضی نرم
باشد و بجهت اختلاف اجزاء در شوق و انقباض و صلابت تشبیه اندامهای متشابه که ایه باشد نموده اند و سبب این که امر است یکی اختلاف
ماده که در عروق ریخته است از غلظت و غنیغ و غیر غنیغ و خام که آنچه عفت است از باعث نرمی است و آنچه غیر غنیغ است باعث صلبت
و آنچه بغنیغ است باعث نرمی و آنچه خام است باعث صلبی است یعنی اختلاف اجزاء ماده باعث اختلاف بنف است و حس دوم
اختلاف برای عرق است و صلابت و لیس و قدر محسوس که آنچه صلب است قبول انبساط را خوب بنف نماید و غیر صلب آنچه نرم
است قابل انبساط و عظیم است سیوم ورم عظیم در اعضای عصبان است بجهت آنکه محیط بشریان و منش است که بافته شده اند از
ایف عصبی و لیس را با پس هرگاه ورم در عضو عصبی باشد کشیده میشود و اعضا که در آنست بسبب زیاد حجم آن از ورم و از نرمی
است کشیدگی اعضا که متصل به آنست و منجذب میشود و معنای عصبان که در شرانیه پس کش میگردد و به سبب آنچه زیر آنست

[illegible]

میشود که خود بنمایند قریب و دورتر و باشد قریب تا به ضعیف از قریب و اما که قبل از آنست و لهذا ذوالقرنین نامند و وجه تسمیه
 این ظاهر است و گاه اطلاق بنمایند ذوالقرنین را بمنفی اعم بلکه باشد هر یک از آن دو حرکت مساوی دیگری و یا اگر اولی اعظم از
 ثانی و یا بالعکس و بر کل تقادیر باشد حرکت اولی اسرع و یا البطا و یا مساوی و مدت آن باشد از سه سبب یکی از آنها اگر قوت
 قوی باشد و حاجت شدید و آلت سهل و مطاوت و کمال انبساط نماید بلکه منقطع گردد حرکت منور نهایت رسیده که باز نیست
 حاجت قوت ایستادهای حرکت نماید برای یکی بنسب و حرکت و آنرا از اینجا معلوم کردید که این سکون معادل میان این دو
 حرکت سکون مرکزی نیست پس هر که است بنمود که باشد میان این دو جنبه سکون مرکزی نباشد این نبض نزد او و جنبه و هر که
 است بنموده است که میان آن هر دو سکون باشد اعم از آنکه سکون مرکزی باشد یا غیر آن باشد نزد او و جنبه در امر عقلی باشد
 و قیاس نبض چنین باشد و بگویم که باشد قوت خف از بسط شران بلکه جنبه و لهذا از جنبه نموده برای استراحت باز حرکت
 بنمایند و باشد نبض این حال ضعیف بطنی و سیوم انکه اتفاق افتد برای شغل از کمال انبساط مانده فرج غوطه که باقی مانع
 می آید از انقباض انبساط آنکه زایل گردد و باقی و مانع آن ذوالقرنین یعنی است که حرکت بنمایند و می ایستد حرکت آن باشد که توقع
 حرکت است و این میان اول انبساط و آخر است و بایمان اول انقباض و آخر آن همیشه از سکون مرکزی و با بعد از آن پس
 متصل میگردد آن سکون دیگر و این فرجه ظاهر میگردد و اگر بعد از سه جنبه و یا چهار جنبه و یا زیاد پس بر این بقعه بر مرکب باشد
 زده و حرکت که یکی از آن منقطع الوسط باشد و سه سکون و بر تقدیری فرجه هم در سه باط و هم در انقباض باشد و نبض مرکب
 از دو حرکت منقطع الوسط و چهار سکون زیرا که توقع حرکت اعم است از آنکه مراد از آن وجود حرکت باشد با تمام حرکت سکون
 و بعد از آن وجود حرکت مقصود است و در وجه دوم انعام حرکت مأمول چون قبل از تمام حرکت سکون واقع شود پس صدق خواهد
 آمد در سکون موقوفه سکونی که توقع حرکت بود و سبب ذوالقرنین یا اعیاد مانده که قوت است که قبل از سکون استراحت ساکن میگردد و هنگام
 حرکت و یا در زمانه که پیش آید و خوف گردانده طبیعت را بکند فیه ترک نماید فعل نبض را یا اند فرج غوطه یا فرج مغوطه که دفعه
 وارد گردد اگر گویند در بعد نبض مذکور شد که هر جنبه مرکب از دو حرکت و دو سکونست و در اینجا نظر بوجه ثانیه سکون یا چهار
 سکون باشد در هر جنبه پس باقی آن چه باشد جواب آنست که مراد از سکون در بعد نبض آنست که بعد تمامی سه باط و انقباض واقع
 شود و شک نیست که چنین سکونی که مستند باین محبت است زیاد و بر واصل در هر جنبه نباشد و نیز میتوان گفت که بجز در وجه و اشیا
 متفرقه و باید که با بنای غلوئی از عارض مانع باشد و بدون مانع و مختلف باطیغ هر جنبه مرکب از دو حرکت و دو سکونست و این سکونها
 عارضی اتفاق با حوت اتفاق در صورتیست و واقع ذوالقرنین یعنی است که حرکت نماید در موضعی که آنجا توقع سکون باشد یعنی سکون نماید
 بلکه حرکت نماید و این حرکت یا با جنب سه باط و انقباض و یا با جنب سه باط که زمان سکون است واقع است و هموار این

و عظم و قوت قوت است اما حاجت اعیان و آلات معین آن و اما بعضی که اول متغیر تر است بسبب ضعف قوت و قوت راحت و صواب است
 و لهذا بسیار متفاوت میباشد و اما بعضی شیوه معین معین کبر است قوی تجلیل یافته متغیر متفاوت لطیفی باشد بسبب وجود حساب بنیاد
 است که میباشد نرم بسبب غلبه رطوبت غریبه با آن و اما رطوبت غریزه مقصود قوت از قوت فضل دوم در میان بعضی شخصها
 که از آنجهت بعضی خیالی یعنی زمان آتست است آن در عظم و سرعت و تواتر زیاده میباشد از آنجهت قبل از حمل بوده بسبب آنکه احتیاج چنین مزید
 احتیاج او شده پس گویا که مستثنی است بدو حاجت و در نفس و اما قوت نه زیاده کرده و نه بجا هر مقدار را یا که از نقل حمل و در آن
 کرده و در حالت حمل بسیار بعضی امن و عظیم تر و سریع تر و تواتر و حملی تر از سایر او میباشد و در حالت حمل به غیر بالعکس و بسبب این تشریح
 رحم و خلقت چنین ذکر یافت مقصد سیوم در بیان احکام بعضی اعراض نفسیه یعنی اغفالاته که عارض روح حیوان میگردد بسبب ورود
 اموری چند بر قوای نفسانی که عارض روح میگردد و ممد و معاون همه قوه حیوان است مانند غضب و فرح و غم و خوف و امثال اینها
 و غضب چشم بعضی عظیم و شایسته و سریع و تواتر میگردد بسبب هیجان و انبساط روح و حرارت و قوی و عروض بهوت و قوت و لیکن چون
 نیست که مختلف گردد مگر وقتی که آن خوف و خجالت مرکب باشد و یا آنکه تحلف خود را از غضب باز دارد که درین هنگام مختلف میباشد
 و در غم و خزن و ضعف و متغیر متفاوت لطیفی میباشد بسبب احتقان و غم و حرارت و قوی و در باطن و ضعف آنها در فرح و سرور و شادی و
 لذت عظیم و متفاوت و لطیفی میباشد بسبب تحریک آنها بسوی خارج بر فنی و مد اعتدال نه مبدی که در غضب بسیار باشد و اما در غم و خزن و
 و ضعف متفاوت و لطیفی میباشد غم و خزان آنها مقصد چهارم در بیان بعضی اورام که تغییر اورام بعضی را و بسبب است
 یکی آنکه درم در شران باشد و یا در عضوی که در آن شران باشد که درین تمام بدن متغیر میگردد و این از سه حال سرور نیست که آنکه درم
 عارض عظیم باشد دوم آنکه در عضو شریف باشد و لهذا احوالات جمعی نماید سیوم آنکه در غم عظیم باشد و لیکن شدید الوجع باشد که درین سه
 وجه یکی بعضی تمام بدن متغیر میگردد و دوم آنکه درم متغیر نگردد مگر بعضی عضو متورم را و با این درم بسیار عظیم باشد و لذا اعضا شریفه در با
 و تباعدات نماید و بدو وجه شدید باشد و این نوع درم در عضو متورم نیز زمانه تغییر بعضی نماید که متصل شران باشد و شران محاور
 سرایت نماید زیرا که اگر درم بطرف باشد که شران را از آن اذیتی رسد شران آن عضو متورم بحال خود باشد و تغییری در آن عارض نگردد و
 بالعکس باید دانست که تغییر بعضی در درم پنج قسم میباشد اول آنکه در هر نوعی از انواع درم تغییر مال نبوی خاص باشد دوم آنکه در مدت طول درم
 در فنی بطوری خاص باشد سیوم آنکه بحسب مقدار درم علامات آن مختلف باشد چهارم آنکه بحسب عضو متورمی علامات آن مختلف باشد
 پنجم آنکه بسبب طبع و حس اعضا متورمه آن متفاوت بر آن مترتب گردد اما تغییر آنکه بحسب انواع درم عارض میگردد چنان است که اگر در
 عارض باشد بعضی فشاری و ترشش و سوزش و تواتر گردد و در چند صلب تر گردد و فشاریت آن ظاهر تر گردد مانند درمی که حبیب و قشع شود
 اگر درم این نرم باشد بعضی موجی شود و اگر با باشد بعضی متفاوت و لطیفی گردد و چون خراج کچک کرد بعضی از فشاریت میگردد و موجی شود

اختلاف در آن ظاهر کرده و سبب باشد که سرعت توأتر آن کمتر گردد و تشنگی جرات آن و اما تغییر در مدت او را هم چنان باشد که در سبب
و هم با بعضی اعظم و قوی و اسرع و توأتر باشد ماسکه اگر در سبب ای او جامع باشد و در او را هم ایضا او را هم ظاهر به سبب و در هنگام
تأخیر و در عظم و قوت و سرعت توأتر و صلابت و تفاوتش بغير اید چون در سبب است و در تفاوت و در تفاوت توأتر شود و در عزم
و توأتر آن بغير اید و چون مدت در هم نهادی گردد و در هم صلابت شود و بعضی بر صلب و دقیق و سریع و ضعیف و توأتر گردد و چون طول
مدت آن بغير اید سرعت آن زایل گردد و غلبی شود و چون در هم ضعیف آید و بغير گردد و غلبان در آن هم بر سبب غلبی توأتر شود و سبب
اسرع و قوت و اما تغییری که بحکم مقتضای او در هم سبب گردد و در هم عظیم و کبر باشد و غلبان آن با تمام زیاده باشد و اگر ضعیف باشد و غلبان
آن کمتر و اما تغییری که بحکم مقتضای او در هم در عضو عصبانی باشد مانند معده و امعاء قولون غشای پهلوی و مثانه و امثال اینها بعضی صلب
و متحرک و ری باشد و اگر در هم در عضوی باشد که شرايين را در او بسیار باشند بعضی عظیم و مختلف گردد و اگر در عضوی باشد
که در آن شرايين در نهایت کثرت باشد مانند ریه و طحال بعضی از عظم کثرت اختلاف باشد و اگر در آن او در بسیار بود مانند عظم
و اختلاف بعضی غلبان باشد و اما تغییری که بحکم مقتضای او در هم در معده باشد بعضی مانند بعضی صاحب هستی و تشنگی ضعیف
بطبی متفاوت باشد بحکم طبیعت مجاب باشد طبع صفت و معده عصبانی است و بدین سبب هر دو صاحب اند و کما حق
و از او جامع و آلام بسیار سازی میگردند و اگر در هم در ریه باشد بعضی مانند صاحب خفاق گردد و بحکم که در خفاق و وصول هوا بقلب
دشوار است بسبب انقباض مجری مطلق و در هم ریه نیز بحکم انقباض شرايين و غلبان آن و اگر در هم در کبد باشد بعضی صاحب آن
مانند بعضی صاحب قبول باشد مانند کبد چون کبد متورم گردد و اکیلو کس منجذب از معده را نتواند معضم و نفع نمود و غذا حاصل کند که
بمورد بدن گردد پس لا محاله قبول عارض گردد و بسبب رسیدن غذا با انقباض ششتم در میان بعضی او جامع بداند تغییر بعضی
سبب او جامع با از شدت جمع آنها است یا برای بودن آنها در عضو شریف رئیس مانند جگر و دماغ و کبد و امثال اینها و یکسبب
طول مدت او جامع و چون جمع ابتدا نماید هنوز اندک باشد همچنان می آید ثروت و حرکت بنامه برای مقاومت آن و اما غلبان
قوی سریع و توأتر میگردند بشرطی که جمع ظاهر است و اما اگر باطل باشد در ابتدا اسرعی و ضعیف گردد و چون جمع صفت
شد و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید ماسکه اگر آورد و بعضی ضعیف و ضعیف تر و توأتر گردد و در وقت غلبان سبب جمع
زیاده و نبسته گردد و تغییر بعضی توأتر نبسته گردد و نامی که جمع به سبب صفت رسد قوت ساقط گردد و بسبب عدم مقاومت
بدان و بعضی توأتر سریع میگردند و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید
و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید
و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید و در وقت غلبان سبب ثروت را ضعیف نماید

[illegible]

نیز در آن وقت طبع نفس متوجه خضم و تصفیه غذا و حصول باطنیه میگرداند مانند شخص مقهور محصور لا محاله و نیز بسبب اجتماع
 خون در باطن چنانچه دم باعث زیاده و ضعف آن و همین علت بطو و تفاوت نبض است و بدانکه اشیه چیزی بنوعی برودت و سکون
 است و فرو رفتن آب سرد معتدل البرودت از آن کمتر و اشیه چیزی بوجه حرکت است که موجب تبخیر شدن میگرداند و با سبب آن
 و قوی و خون لبوی ظاهر و بعد از انضمام طعام و مرور زمانه در خواب عظیم و قوی میگردد و بسبب سیدن در غذا و تقویت بار و اوج قوی
 و سایر اعضا و طلب عروق و آنکه مزاج را بواسطه حصول غذا که خواست و کرم تر است زیاده میگردد و گرمی و رطوبت و نرمی و اینها با قسطن
 و عظم نبض اند و لیکن باعث زیاده سرعت و تواتر میگردد و زیرا که باعث زیاده حاجت و ملاحت است نبض شد و در آخر خواب نبض
 معتدل المقدار و عظم و قوت میگردد و بطی میشود با سبب کوره و غلبه رطوبت و انضغاط حرارت و قوت تحت حصول و چون
 افراط در خواب نماید نبض میل بصغر و ضعف و تفاوت و بطو زیاده نماید بسبب کثرت رطوبت و انفار حرارت غریزه و قوی از اوج
 تحت آن زیاده و عروق ضعیف در اینها بمشاده و چون کسی بخواب رود و معده و عروق آن غالی باشد از غذا نبض او صغیر تفاوت بطی
 گردد و بالجمله احکام نبض در خواب مختلف میباشد و در بیداری نیز بدستور زیرا که بیداری که عقب خواب طبعی باشد اول نبض عظیم
 سریع میباشد و بعد از آن بحالت نبض طبیعی خود باز میگردد و نبض کسی را که دقت و نگاه پدید آید و یا ترسانند ضعیف میباشد پس
 عظیم و سریع و مختلف و ترش میگردد و اگر ترش حقیقی باشد نبض نامده بر آنکالت میماند و الا در بحالت اصلی خود میماند و سبب آنکه
 حرکت مرکب معلوم میگردد و تا بل و نبض صاحبان استقام اگر آب گرم است در اول آن موجب احکام قوت و حاجت میباشد از
 عظم و قوت و سرعت و تواتر بحسب مراتب چون تخیل با فراط بهم رسیده ضعف و صغیر در نبض بهم میرسد و افضل الاطباء گفته اند که
 چنانچه نبض سریع بطی متفاوت بسبب تخیل و ضعف قوی و حدوث یسبب بالعرض و اگر افراط بکمال و قریب بحالت غشی رسد
 میگردد نبض بطی متفاوت و اما استقام آب سرد اگر غوص نماید برودت در قعر بدن باعث صغیر و تفاوت و بطو نبض میگردد
 اگر غوص ننماید فرو رود در باطن بلکه ظاهر علیه را سرد کرده اند باعث اجتماع حرارت در باطن شود زیاده میگردد قوت و عظم نبض اندک
 و ناقص میگردد و سرعت و تواتر آن و اما استمال در میاه معادن عاره محقق مانند کبریتی و شبنمی و زاجی و زرنجی باعث ملاحت و سرعت
 و تواتر نبض میگردد و اما نبض صاحبان ریاضت بدانکه هرگاه ریاضت با اعتدال باشد نبض بتدریج قویتر و عظیم تر میگردد و بسبب زیاده
 حرارت و قوت و حکام افراط در ریاضت سریع و تواتر میگردد و بسبب زیاده حاجت و تکلیل رطوبت که موجب حرکت است
 و چون حرارت بدان نموده شد و بطول انجامید باطل میگردد قوت و ضعیف و صغیر میگردد و نبض بسبب انحلال حرارت غریزه
 لیکن سه چیز متواتر میگردد و بدو جهت یکی شتد و حاجت و دوم قصور قوت از آنکه و فاما بجهت عظیم پس همیشه در سبب نقصان
 در قوت است و هم نیز سه جهت دیگر است که باعث بکثرت قوت پس در آخر امر که در اوست بر ریاضت که اینها را در آن ضعف قوت

رسید و بنمایند نفس از تواتر بسوی دودی و بعد از آن بسوی غلی در نهایت مرتبه پس جوع بنماید اگر جوع نماید بسوی حالت اول خود
 و الاستایم بنماید و اما جمله امور مغیره مضاده طبیعت و هیئت نفس از یکدیگر متضاد است و دانسته شد نفس هر مزاجی قبل ازین و یا
 اگر قوت منقبض گردد و نفس بسبب ضعف یا آن صغیر تفاوت نماید و اگر باشد انقباض شدید باشد نفس متفاوت غیر منظم و درونی نماید
 معین آنرا بنماید و مضاعف هر کثرت امر است مادی خواه آن درمی باشد و خواه غیر درمی و یا اگر تحلیل و در قوت را و بگرد و نفس ضعیف
 مانند وجع شدید و الاغمی نیز قویة التحلیل مقصد هشتادم در بیان نفس کسی که طعام و شراب آب خورده باشد و اگر مراد از
 شرابی غیر است که طعام باعتدال خورده شده باشد نفس صاحب آن عظیم و قوی و سریع و متواتر میگردد و اگر بسیار خورده باشد
 یا بل قوت عظیم و سرعت میگرد و قوت آن در میانند و اگر طعام ماکول کرم بالفعل باشد و مزاج بالقوه اصلی آن نیز گرم باشد و مزاج
 کرم اعداد نماید و بدین سبب مزاج و قوت ضعیف گردد و نفس نیز ضعیف و سریع و متواتر شود و اگر مزاج اصلی سرد باشد طعام کرم خورده
 بالفعل با آن مزاج موافقت نماید نفس عظیم و قوی گردد و همچنین اگر صاحب مزاج سرد چربی سرد تناول نماید و مزاج سرد اعداد نماید
 و در قوت ضعیف بهر سرد و بدین سبب نفس صغیر و ضعیف و بطی متفاوت گردد و اما شراب اگر بسیار آشامیده شود بدین سبب مختلف
 و به نظام گردد و لیکن با اختلاف و نظامی طعام نباشد زیرا که شراب لطیف و ضعیف است و طعام کثیف و ثقیل و شراب سرد بالفعل
 خواه عمل سرد شده باشد و اگر بهیچ و یارب و یا شور و چنانچه معمول اهل منده است یا بسبب سردی هوای رستان ملک آن
 مانند ملک غذای سرد است و تغییر نفس در آن بحسب مزاج اصلی باشد چنانچه ذکر یافت غایت امر آنکه هرگاه این گرم گردد تغییر آن نمی ماند
 و شراب گرم بالفعل خواه بخونت هوای رستان گرم شده باشد و خواه با شش ملک آن ملک غذای گرم باشد و تغییر نفس و شراب
 چون زود کوارت تغییر در نفس زود بنماید و اما آب لطیف شیرین مرغوب یکجمله که مد فعل غذا او مبدق و نفوذ فرماید و رستان
 ضعیف ملک فعل آن در باطن باشد فعل شراب است این امور و هر چند از نوشیدن آب بعد از اعتدال نفس قوی میگردد و اما عظیم و سریع
 متواتر میشود و ملک کثرت و قلت آن مانند ملک کثرت و قلت طعام است مقصد هشتاد و یک در بیان نفس هر یک از صاحبان
 امراض بدانکه نفس صاحب برسام عاریتی قریب تر است خواه خالص خواه غیر خالص صغیر ضعیف منقبض صلب باشد و یا سلا
 و تمویج و چون با جمعی عاری باشد نفس عظیم و سریع و متواتر میگردد و با جمعی صغیری ترش و مختلف و در برسام بارد و جمعی یعنی نیز غش
 نفس ضعیف متفاوت و بطی و موجی و گاه واقع فی الوسط میباشد و اما صغیر آن کجبه صلابت مانع از انبساط و منقبض است
 و نه تمام طبیعت بقا و مت علت سبب آنکه در عضو شریف است و اما سرعت و تواتر آن بسبب شدت طبعیت و حرارت
 ماده مورد وصول آن بجانب قلب و معده است که بهیچ کمال کفایت است که بهیچ انبساط در بعضی اوقات سر تغییر از انقباض و بسا
 اوقات نباشد بالعکس چه آنکه حرارت در این مرض قویتر باشد و انبساط در آن سر تغییر بسبب شدت طبعیت و حرارت بود و در آن

هوای بار و جانش انقباض ابطا تا آنکه هوای بار بیشتر در قلب غلت نماید و چون غلظت غلظت بسیار است با نده انقباض آن پس
 و نسبت آن لطافت است در حالت سوی دفع کجا و فاعله و خروج آن از قلب اما ضعف آن بسبب کثرت و جلیه غلظت و قوت در
 لغزش و اما بطور تفاوت آن بسبب قوت حاجت ماده غفله و اما موجب آن بسبب کثرت رطوبت و ضعف قوت از حرکت مملو و
 بلکه غلظت حرکت مبدی آن جزا بعد جزا و بسبب واقع در الوسط ذکر یافت و جالیوس گفته که پاشا شد و لغزش غلظت بسبب
 قوت کثرت ماده و شدت تمیز آن غلظت را و صلابت شیرین و عجیب قوت از حرکت آن در صاحب کمال غلظت پاشا شد و غلظت درین
 غلظت آن در اوایل علت است که قوت قوی و آنست پس بسبب رطوبت ماده و حاجت بسبب غلظت ماده زیاده است و غلظت صاحب
 سبب که عبارت از نوم مغرط است یا باشد در اول آن غلظت کجاست که قوت آن منور قوی است و حرارت زاید و افزون است
 لکن چون بطول انجامید زمان آن میگرد و صغیر ضعیف بطی تفاوت با سبب که ذکر یافت و سبب است که واقع در الوسط کجاست
 بسبب اجتماع جزه در آن نزد قلب و غلظت طبیعت از دفع آن پس غلظت آن در غیو قوت آن و غلظت صاحب سبب سحری مرکب پاشا
 از غلظت صاحب سبب و سرسام بار و سبب ترکیب ماده آن از صغیر و غلظت و غلظت صاحب صواع و متواتر و غلظت صاحب صواع
 بار و تفاوت بطی و غلظت صاحب خون صلب و صغیر و ابتداء سرید و قوی پاشا شد پس صلب و صغیر ضعیف میگرد و غلظت صاحب
 نامنظم پاشا شد و چون معشوق پاشا شد و یا نام و یا خبر و صل اورا شنود و یا صدای اورا غلظت و غلظت مقتدر کرد و غلظت صاحب لغظه
 تند و صلب و استرغاف تفاوت و غلظت مفلوج موجی و صغیر و تفاوت بطی پاشا شد و اگر قوت صغیر پاشا شد و غلظت صاحب
 و نامنظم و غلظت صاحب صلب و غلظت تفاوت بطی و سوداوی صلب و غلظت و غلظت صاحب صلب و سبب موجی پاشا شد و غلظت صاحب غلظت
 و نامنظم کثرت غلظت و چون بطول انجامید زمان صدها شلن هر و صغیر میگرد و قوت و غلظت متواتر پس دودی پس غلظت میگرد
 و غلظت صاحب جود مانند غلظت صاحب سبب است مگر اگر مخالف آنست و در امر کجاست که قوت از آن قوی است از آنچه در سبب
 است بسبب قوت ماده فامره در و در آن صلابت را آن بیشتر است بسبب برودت ماده و در جالیوس گفته طریق صاحب
 این علت که مترا سبب بدن و پاشا شد و جالیوس گفته این دیمی نیست بلکه اکثر الوجود است و علامه گفته بسبب این حیاط که در قوت
 است قلب از فاعله آن تراجم بدن و استیلا بر او بر لواء بدن و غلظت صاحب شش متد پاشا شد چنانچه جالیوس گفته و صاحب
 کامل فشاری گفته و علامه گفته این جهت است و غلظت صاحب شش متد پاشا شد که اگر غلظت متواتر و درین زیاده پاشا
 و غلظت صاحب سترغاف صغیر ضعیف بطی تفاوت پاشا شد و غلظت آن بسبب ضعف قوت با سبب رطوبت در آن قوت
 حاجت و صلابت آن بسبب تمیز آن و اما بطور تفاوت آن بسبب قوت حاجت کجاست برودت ماده جالیوس گفته چون بطول انجامید
 زمان این علت و غلظت صاحب آن دودی میگرد و آن نیست که سکون واقع میگرد و جالیوس گفته که قوت پاشا شد این بسبب غلظت

غلظت
 غلظت

قوت و قلت حاجت و نفع فایده در باب علل تیره باشد بنظر مناسب است غایب باشد از کتاب سیر از قایل گفته و می باشد
 بنظر صاحب حیات در حق یوم مایل بعظم و قوت تر باشد و اگر مختلف که در فطر می باشد و اگر با فطر بود حتی یومی بود و در حق
 عقلی در اول نو بنظر منخف و سریع و غیر مختلف باشد و در او سدی عظیم و قوی و در غلبه عالم ابتدا منبسط و غیر متفاوت
 و بعد از آن عظیم می گردد و در غلبه غیر عالم منبسط و غیر مختلف و در او واسطه عظیم باشد و لیکن بعظم غلبه عالم غیر سبب
 اختلاف این با بلیغ و در شرط الغلبه ابتدا مختلف و منخف می باشد و در او واسطه عظیم می آید و در حق طبعی در او ایل منخف و منبسط
 منبسط و متفاوت باشد پس متواتر مختلف می گردد و در دموئیه مطبوعه منبسط و عظیم و قوی و با فطر سریع و اگر خون منبسط باشد
 عظیم و سریع و مختلف می باشد و در ربع اگر ماه آن طبعی باشد لیس و بلی و اگر صغری باشد سریع متواتر و اگر دموئیه باشد عظیم و لیس
 و اگر سوداوی باشد صلب و صغیر باشد آنچه گفته شد از دلایل اخصیث امر منظر مذات آن منظر است قطع نظر از لوسن بر و نیز
 باعتبار اکثریت است زیرا که بسا باشد که بعضی امر منظر در بعضی آثار مختلف نماید از آنچه مذکور گردید مقصود آنکه در بیان امور
 متفرقه متعلقه بنظر در ضمن سده فایده و اوله بدانکه هر یک از اجناس بنظر که متعلق تفاوت در زیاده نقصان و نوع می باشد
 طبیعی و غیر طبیعی بسیعی است که معتدل باشد در امور مذکوره اما طر فیض مکر قوی که طبیعی آن زیاده است و اگر باشد چیزی از میان
 دیگر زیاده باشد زیاده آن به تبعیت زیاده قوت پس بنظر اخصر کجه قوت خود طبیعی است و اما اجناس دیگر که احتمال زیاده و نقصان
 دارند طبیعی آنهاست و منظم و جدی و نورست و غیر اینها تا طبیعی فایده و دویم در بیان اسباب بنظر بدانکه اسباب آن بعضی هم
 ضروری زائد و دخل در تقویم بنظر اند و این را ما سکه نامند و بعضی غیر داخل و تقویم بنظر از اینها بعضی لازم غیر احکام بنظر بدوین
 اسباب لازم نامند بعضی غیر لازم بدوین را منبسطه علی الاطلاق نامند و اسباب سکه است قوه حیوانیه محرک بنظر که در قیاس
 دالت که عرق فایض است و حاجت بسوی لطیفه که متعلق بقیاس و سبب است و هر یک از این اسباب باشد اما کن خود ذکر است
 و این اسباب سکه منبسطه اند نسبت بری که مقرون با آنها می گردد و از اسباب لازم و منبسطه فایده سیرم در بیان آنکه جناس
 بنظر آنچه ممکن الاجتماع اند و آنچه چنین نیستند بدانکه آنچه ممکن الاجتماع است نزدیکتر آنها را در ضمن منبسطه مذکور ساخت و هر
 معنی که با معنی ضدیت دارد بسط باشد یا مرکب اجتماع آن در یک بنفذه محال است مگر آنکه من حیث الایجز مختلف باشند مثلا
 محال است که بنفذه واحد هم عظیم باشد و هم صغیر و همچنین محال است که هم سریع باشد و هم بطی مگر آنکه اختلاف را از این
 عرق باشد که در این صورت ممکن است بلکه کثیر الوقوع در یک بنفذه بعضی اجزای آن عظیم یا منبسط و بعضی دیگر صغیر
 یا بطی چنانچه در بحث منبسط و غیر مختلف بتفصیل ذکر یافت و بدانکه بحث بنظر را بدین معنی ختم نموده شروع بحجت
 تقصیر نماید **باب** در بیان چهارم از اجزای جزا نظری در بیان تقصیر و تعلقات آن منبسط و منبسط

فصل اول در بیان تعریف قسره و آنکه بول را چه وقت باید گرفت که معتبر است و آنکه طریقه که در آن بول را میگیرند که قارو
نامند باید که بیست باشد و آنکه قاروره را چه و چه نگاه دارند و بچه بخورد آن نظر نمایند و آنکه اشیاء مغیره بول را نیز باید که ملاحظه نمایند
و آنکه بول انسان قیر نماید و بیان میراث آن و آنکه بول پستردلیل نشان برگرد ام معتبر است و خبر از چه میدهد و آنکه بول در اصل
چندان اعتبار نیست از بول پهناید باید اند نمود و آنکه هرگاه مستحیج بول شود احوال در آن نباید نمود و در ضمن بحث بحث
اول در بیان تعریف قسره و آنکه قسره نفع آفرین است و قنایه و سکون فاکسرسین و قح را در همتین بول را نامند بچه که قسره
احوال بدست بر طبیب و دلیل نیز نامند بچه که نامیده احوال بر نفس است بطبیع که طریق معالجه را بچه بخورد قارو نماید و مجازا آنرا
قاروره نیز نامند از پیشل ستمی حال با سیم محل و با فعل مشهور بدین است زیرا که در اصل قاروره شیشه را نامند که در آن بول را
بگیرند و طبیب بایند و بدانکه بول فضا است از فضلات مغیر نامد و ثالث رابع کبدی و عروق فی مارج از اعیل و دلیل بر احوال
غذاه آلات غذا است بالذات و دلیل بر اعضاء دیگر بواسطه آنها و در آن بول و جزو است کی گایت مکتبه مشرب و دیگر فعل
که تیر یافته و بدگشته از غذا خواه طایف و بالا خواه معلق در وسط خواه راسب در زیر باشد و جهت هر یک معلوم است و قبل نیز
در بحث اخلاط و اعضاء ذکر یافت بعد از این تفصیل نیز ذکر خواهد گشت بحث دوم در بیان آنکه بول را چه وقت باید گرفت
که معتبر است بدانکه بول را وقتی باید بگیرد که آدمی صبح از خواب معتدل برخیزد و آنکه شب بیداری کشیده و هنوز چیزی از طعام و آب
نخورده باشد و قبل از آن نیز چیزی که مغیره بول باشد با شتر آن گشته کشت که شب بیدار باشند و شب طعام خورند و در روز بخوابند
ترک غذا نمایند و وقت شام در خوشی و شکم صبح در بطنی بول ایشان را در آن وقت باید گرفت و ملاحظه نمود و این حق معیارین است
و غیر معیارین که بسبب بزرگ طعام و آب نمایند که بول صامین را اعتبار نیست مگر هنگامی که صوم معتاد شود و آنچه نوشته شد بجز در
است و تحقیق بول که موقوفه در وقت شام و تیر که موا معلوم نمیکرد و بحث سیم در بیان آنکه طریقه که در آن بول را میگیرند که قارو
نامند باید که بیست باشد و آنچه معلق بدست بدانکه قاروره را باید از شیشه سفید صاف بلوری شفاف بیات شکل شانه بزرگ
سار و دهن آن بسیار شک و بسیار کشاده شود تا آنکه بلاد اسط بول در آن قاروره گرفته شود و نامی بول در آن گنجد بلکه قدری از
قاروره غالی باشد چه حرکت دهد و که در سوب رنگ و غلظت و رقت بول سایر اوصاف احوال آن ظاهر نمایان باشد از
بیرون شیشه زیرا که اگر قاروره با اوصاف مذکوره باشد فواید مذکوره خوب ظاهر میگرد و اگر تمام بول از اول تا آخر گرفته نشود
استندال مقدار معاد که در سوب غیر نامعلوم حاصل نمیکرد و بهترین اشکال برای آن شکل مثل طبعی است که در
است و غریب کردیت و جمیع حالات بول در آن خوب ظاهر میگردد و باید که مقدار آن بسیار بزرگ باشد که نامی بول در آن
بدون آن پس کرد و معلوم نمود رنگ و قوام و سوب آن و نیز باید که در وسط زیر قاروره در آن که طرف اندرون و یا

بسیار ضخیم باشد زیرا که اینها بعد از غلبه نفوذی بول و موجب احتیاج می باشد و نیز باید سبب قاروره غلبه و صاف از شش
 انقباضه خارج باشد و حرکت و غبار بر آن منجمد باشد و بعد از آن بول را در آن ببرد از بول نرم و سرد و آفتاب محفوظ اند بکند
 بول سرد و غلبه پنبه دار محفوظ دارند و بیرون نیز بخان ببرد که حرکت بسیار در آن واقع شود و بحسب کندی که متغیر گردد
 از سبب اصلی خود و نیز باید که بزودی بطیب نماید و مدت بسیاری بر آن گذرد و تحت چهارم در میان آن قاروره را که در میان
 دارند و بچه خود در آن نظر نمایند و بعد از خروج تا مدت است بر آن ملاحظه میگرد و بدانکه شخص نمایند قاروره را بدست چپ چپ
 تخرام دست راست چنانچه دارد است که طهارت را بدست چپ نمایند و از سایه خود دور دارند و چنان نمایند که عکس لیل
 بخصوص که رنگین باشد در آن افند و رنگ بول متغیر نماید و آنرا در روشنای روز باید ملاحظه نمود و بدانکه شعاع آفتاب بر آن
 افتد زیرا که سبب شعاع آفتاب ضیاء شیشه در بول مانند ابر چینی نمایان میگردد و باید پیش از آنکه طبیب بر آن نظر نماید شیشه آینه
 دارند و از حرکت باز دارند تا در وقت نظر کردن در آن بول در حرکت و جنبش نباشد و ثقل آن در هم و مخلوط بصاف آن نباشد
 و بدانکه بعد از آنکه شش ساعت بر بول گذرد اعتمادی بر آن نمینماید زیرا که در این مدت رنگ آن متغیر میگردد و ثقل در سوب آن
 میگردد از خصوص که هوا گرم باشد و اگر سرما باشد از آن مخدوم و قوام آن غلیظ میگردد و نیز سبب علت زمانه کعبه انحراف
 ریج اکثر اجزای غلیظه متفرجه بدان سبب طبل مدت نشین میگردد و آب صرف فالص بر بالاطافه میماند و زیر آن که در زیر باید
 داشت که همان زمان که بول را در قاروره گرفته باشند ملاحظه نمایند که اعتماد بدان نیست بلکه اندک زمانه بگذرانند تا
 ثقل آن جدا گردد و در سوب آن ثابت متمیز نشود پس ملاحظه نمایند و جمله اطباء آنقدر از زمانه یک ساعت اعتبار و توقیر نموده اند
 و شیخ الرئیس ابو علی بن سینا رو گفته که بعد از یک ساعت کامل رنگ و قوام بول متغیر میگردد و اعتماد در اینست بختی که
 مراد از آن ساعت نجومی مخصوص در ایام گرم و یا سرما بسیار سرد باشد و بالجملة هر فصل و هر قوی حکمی دارد آنقدر
 باید توقف نمود که در سوب آن جدا گردد پس بلا توقف ملاحظه نمود و شش ساعت که ابتدا از آن نموده شد بنا بر ضرورت و
 لا محذی است بنا بر آنست از حصول طبیب نزد مرض و یا مرض نزد طبیب و نمودن قاروره را را بدو بزودی و اما با انفراد
 در این مدت قاروره متغیر و فاسد گردد و اعتمادی ندارد و تحت پنجم در میان آنکه اشیا متغیره بول را نیز باید که ملاحظه نمایند
 بدانکه اشیا متغیره بول را کوله و شراب و اعراض بدنی و نفسانی اند ما کوله مانند شاول بقول یعنی سبزه ها که بول بعد تناول
 آنها کمتر سبز میگردد و از تناول غفران زرد و از خیار شبنم سرخ و از می سیاه و از شراب بلون بلون همان شراب سبک
 و قوام آن نیز متغیر شود و از تخفیف بخار و بدست بازنگ مایه بول بکثرت مایل میگردد مخصوص در نارک بدان قوی جمله که
 در آنجا بسته باشد و لکن قلیل الا شراق می باشد و لازم آن نیست غلظت بخلاف صبح از صوبت که در آنجا غلیظ میباشد و از

صوم و سه و پنج و جمع و غصب و دفع و حبت و در نثر زرد و یا سنج باشد و یا باشد بعد پداری بسیار بول سفید میگرد
 و یا سبب باشد که بود قبل از خواب بجهت کم حرارت بعد پداری قروح تجلی حرارت و حبت عدم سنج و باغقان است و لیکن جان
 که درت میباشد زیرا که غذا بجهت پداری مضام و تضام نامی باید و بجهت غرض غلیظه آن ببول مخلوط گشته مندرج میگردد و بلند
 بول که میگرد پس باید که طبیب بین غفلت باشد و سفیدی بول ندکند و بخت سرخ صفت نماید و از سفالطه محفوظ ماند و از جماع بول که
 میگرد و چرب نماید و در آن سوب غلیظ سفید شکل پسانی نماید و بکرده و خواص جماع با نزال باشد یا بی نزال زیرا که در مسکه جماع
 بجهت اندکی و شوق و غلبه طبیعت است و است جمیع اوج و قوی و حرارت غریزه خون و حرکت و سیاحت می آیند و میل بدینجا است
 و از رطوبت لزج و شبه مایه منی که مذی است ببول مخلوط میگرد و کر با نزال باشد کر با نزال باشد میتواند بود که از بقایای منی
 قلیل که در حلیل مانده و یا مذی ببول مندرج گردد و شبیه تباری نماید و قی و اسهال و حرکات مغرور و سایر ریاضات و فرج قروح و غصب
 تنوع مغرور و حرکات غیر بولند و تغییرات گشته و از عدم شدن غذا و آب که بزودی خورده و است میده و نصل حیدان بران بگذاشته
 باشد بول که حرکت میگرد زیرا که اضماع بول که مایست مخلوط بجهت است که بعد از انفصال از مندرج میگرد و چنانچه اگر باقی قلیل
 بقیه بعد از منضم و نفع است که باعث اضماع آن میگرد و چنانچه از آن مراد این بول است که از اکل و شرب بعد حاصل کرده و از
 حق و شرب قیوم زیرا که چون غذا شود و نماند و آب باشد و بزودی بعد از بول نماید البته این بول از این اکل و شرب است
 و از این قیوم نیز است اما اگر مزاج کبد کرده بسیار را باشد میتواند بود که بزودی مزیت نماید چنانچه در مرض زنا بیض میباش
 و چنانچه در مرض عارض از ناول طعام یا مرض درواغ میگرد و در مرض قلبیه مانند ق و خفقان یا شکام توجه تمام طبیعت
 دیگر خصوص با جاله بدن مانند اکثر مرض و نیزه اند قرا طیس که بول نیز سفید میگرد و اکثر است که طبیب بعد از اندکی که در غفلت
 یافته و یا مرض در حال برودت و رطوبت است و لهذا باید که این نیز غافل نگردد و در اکل احتیاط باشد و حفظ جمیع عملیات و
 مرععات اعراض و لوازم دیگر نیز نماید و کثافت غصه و تهتات با خفا و اطمینان محفوظ ماند و بدانکه اقل مدت مضمر و نفع و صواب غذا
 با مقدار انفصال مایست از آن دوازده ساعت است و لهذا گفته اند که هیچ راز بول ارفتن و گشته باشند و از
 شرب غذا بخورند و اگر سینه نیز بخورند و کسایه عادت شب طعام خوردند و شسته باشند تغلیل نمایند و یا آنکه چند روز قبل از آن
 عادت خود را تغییر دهند که نتواند شد تا باعث ضرر و آید است و زیرا که اثرات عادت خصوص محدود المزاج سریع الهضم را خود مرض
 است و ما الحمد باید که زود خوری و متلد البته تعقیب نماید و اگر سینه هم بخورد که هر دو ضرر و غیر بول اند و سوای تغییر مرضی و ضرر است
 مزاج از مزاج و تغییر بر است باید که از فرموده طبیب متاثر و اقتضای طبیعت سلیم و عقل سقیم بیرون نرود و بدان عمل نماید
 محبت ششم در بیان که بول انسان از بول غیر انسان تمیز نمایند و بیان میزند آن را آنکه بجهت باعث شسته بول

و بطن تنج رطوبت قدس سره و سایر متاعین با برنج است ترک نموده گندم با نان گندم و حبس با نان و میوه و در آنکه دلالت بر
 یا بر عاقبت آنست یا بر نوع مرض یا بر مدت مرض یا بر موضع مرض یا بر عاقبت آنست مثل آنکه با شد زک بول از الوان محمود مانند
 ارجی یا احمر مدبر جی است همچنین اگر باشد رسوب آن محمود میباشد عاقبت آن محمود و اگر باشد زک آن از الوان بدیه مانند
 دلالت بر حترق و سوختن میباشد همچنین رسوب آن که مانند دانه و یا صغیری و یا غیر اینها باشد و اما دلالت بر نوع مرض مانند آنکه اگر
 اصغر باشد دلالت بر بیماری را که مرض از ماد و صغیر است و حرمت بر دوی و یا بر بطنی و سواد بر سودای و لیکن این کلی سطر و جاری
 کل امراض نیست زیرا که بعضی امراض ماره است که بول مدان ایمن میباشد مانند قراخس و بعضی امراض ماره است که بول در آن کف
 میباشد مانند استفراغ و قویج و اما مدت مرض یعنی طول و قصر آنست که اگر نفع در قاروره بر دوی ظاهر گردد دلیل بر طافت
 ماده و استنداق و قصر مرض است اگر نفع بدوی در آن ظاهر گردد دلیل بر عکس آن و اما بر موضع مرض مانند بول رطوبتی دلالت
 افت ماست در شانیه نماید و عصاره بدن مجت نهم در پانی که هرگاه محتاج ببول شود احوال و توقف در آن نماید خود باید
 دانست که عند الحاجة تدافع حیث و فضلات اخیره باید نمود که ممنوع و باعث مضرت بدیه میسر مضرت بدیه است از جمله آن
 فضلات بول است پس باید که هرگاه حاجت ببول معلوم گردد بلا تمهل و توقف برود و بول نماید و خود را از غلظت آن فارغ گرداند
 و بعد از بول است تمام نماید و مخرج را آب شویه تا آنکه باعث جراحت و قدرت و بد بوزن بدن و ثوب نکند و از جمله مضرتها
 تدافع و هتاس و است که فرشی و شرح خود نقل کرده که بعضی از فقها با بر اشتغال مضطره تا دیر تجسس بول کرده بودند از خانه
 و فحشاها بول برآمد و ملک شدند و چنانکه در شخص دیگر نیز تجسس بول کرده بود از فضل او بول برآمد از چند جا و بعد از آن نماند زنده
 ماند و هر وقت حاجت ببول میشد ابتدا از فضل او بول برمی آمد بعد از آن از مجرای معده و موقوف کتاب نیز شخصی ادید که مجرب شانه
 داشت از مدتها اتفاقا روزی مسهل گرفته و حاجت داعی گشته در آن روز که خانه حاکم باید برود و صحر کرد و دوی مایه خورده فست و نا
 مدت نیم روز آنجا توقف نمود بعد مراجعت او را عصر البول بهر سیه و چون برای بول از مجرای آن فتن بول شد مدتی بعد
 از قریب بارید او از جانب پشت نیز و مجرای جدید بهم رسیده از آن مجرای بول من دفع گردید و از مجرای بسیعی کترو نواضیر نیز بر
 و ده العمره این امراض جدید و مبتلا بود و ایم در زاید بود تا آنکه ملک گردید و مدافعه بول با وجود مضرتهای مذکوره میفرزک بول
 از سه جهت یکی آنکه صانع رفیق آن بطریق ترشح است من دفع میکرد و غلیظ آن باقی میماند و دوم آنکه سبب توقف بول در شانه
 که در آنست که اخیره و بخود خارج میگردد و سبب آنست که بول باقی باشد باعث تغیر زک بول میگردد از مدتی سیوم آنکه سبب
 آن در شانه و تا نیز مزیت غریبه در آن زک و با آن متغیر میگردد و دیگر آنکه مدافعه بول باعث تولید رطل و حصار کرده و شانه
 و دیگر امراض مایه در آنست که جناس غصه بهر یک از مضایح که منیبه شند و اما از آن چه در میان

افت در آنکه در شانه نماید و مضایح در شیشه و غلظت در آن

الوان بول و اصول آن یعنی جناس و طبقات هر یک از آن بداند که در کمال بر بخت مستقر است یعنی بوجوه
 اظهر دلائل است لهذا آنرا مقدم داشته و بنا بر این شیخ الرئيس قدس سره و اکثر طبقات آن بحسب مضمون بول
 مفرد و صفت و حرمت و صفت و سواد و باطن است مسیحی اصول آنرا چهار گفته بحسب اصول اندک که مفرد و صفت و حرمت و سواد
 باشد بنا بر مذهب غلطی و این اقرب به جواب نماید زیرا که اخیر مر کب است از صفت و سواد و سبب همیچون جریانه در ذخیره بول است
 از مر کبات شمرده و مراد شیخ و غیر آن از اجناس خمس بول آنست که در تحت هر یک انواع بسیار است زیرا که در تحت بول پنج
 نیز در جاست انواع تحت اجناس مر کبات باشند و با بساط و نیز شیخ الرئيس قدس سره گفته که اجناس بول سه است غلط و صفت
 و توسط و اعراض آن چهار حرمت و صفت و سواد و باطن و هر یک از این برامری مینماید و غلبه غلط ملون بدان که صفت بر غلبه صفت
 حرمت بر غلبه صفت و سواد بر غلبه سواد و باطن بر غلبه غلبه خمس اول بول و صفت و طبقات آن بداند که طبقات اصغر شش است و بول
 بول صحیح بول که از طبقات آنست که از قی باشد و بول را غلبه احوال رود و باشد عیبتا اختلاط غلطی اصغر ابادم برای ترقق و
 تنقیه آن در مساکت ضیق و نایب نیز مخلوط آن هر دو میباشد برای ترقق و تنقیه و چون هم با معاضی ضیق و اقامتی نرسید و اگر
 استیجایی بصرف و نایب نماند آن بر دو حد کشته بطریق مفرد بر میگردد و منع شود از مجرای اعیل و این بول در میانند و با
 قدری صفر با نایب مخلوط کشته برای ترکیب و دفع آن سبب است و قوت افکار دارد و معین قوت افکار بول کرد و آنچه
 اصول معنی مخلوط کشته آنها را دفع مینماید از طریق معاطقه اول میانی است یعنی شبیه برکت آید که کا و در آن ضیاعیده باشند
 آن مر کب از ردی کم رنگ و باطن تفاوت و سبب آن یا سواد مهم است که برودت مزاج و یا قلت صفر با نایب است و سبب
 مزاج که تولید صفر کم می باشد و یا سواد کم است یا سبب آن یا سبب کمین یا سبب کمین بول و یا سواد کم است
 بجهت دیگر مانند دماغ و بعضی امراض دماغیه و یا موضع غیر خواه اسهال و خواه قه صفر روی و مر کب و سبب تولید آن
 اکثر سبب برودت و رطوبت باشد که سبب خیرات قه و منظم است و قوت صفر از دوا و این است که سواد و غلبه
 نسبت با نایب سبب برودت مزاج که تولید صفر است یا بجهت شایع غلبه سبب و یا سواد کم است و سبب برودت مزاج
 از سبب تولید یا بر صفت مجاری بول میباشد که بواسطه کم شدن دماغ و یا بجهت مزاج و غیر آن میباشد و سبب
 اسهال و قه صفر روی غیر از آنکه دماغ و یا سواد کم است یا سبب آن یا سبب کمین یا سبب کمین بول و یا سواد کم است
 و در قیوت نایب است که در مجاری بول برود و یا سبب آن یا سبب کمین یا سبب کمین بول و یا سواد کم است
 این سواد کم و سواد کم است و سبب آن یا سبب کمین یا سبب کمین بول و یا سواد کم است
 میدان هر یک این است که قیوت از غیر آن است و سبب آن یا سبب کمین یا سبب کمین بول و یا سواد کم است

اگر از آنکه منجم رقیق است نیز کثرت بول با غلظت دلیل آن زیرا که منجم هر نوع که باشد غلبه از غلظتی نیست و اگر سبب آن غلظت
 است لازم آن نیز غلظت بول است زیرا که اگر غلظت آن سبب کمی تولید است علت آن برودت مزاج است و در حال برودت است
 باشد بدن آب بسیار بماند و نیز قوت صفه و مایه و اخوه و خورجه آن کم باشد سبب قلیت صفه و اگر سبب انحراف و توجع آن کثرت
 دیگر است ثابت نیز با آن در اغلب اوقات مانند اسهالات و فی صفه و نیز منصرف شود و توجع آنجا میگیرد و لهذا مقدار بول نیز قلیل باشد
 و سبب سبب در ذخیره نوشته که بول قوی دلالت بر تنگی صفه و حرارت و اعتدال مزاج نماید و درین قول او مخبره است و دیگران بول
 غیر معتدل صحیح میدانند از آنکه در ویم اترجی است یعنی شبیه رنگ پوست زرد رسیده اترجی و این مرکب از زردی و مایه است
 زیاد و زردی قوی سبب این رنگ است حال منجم است زیرا که اگر حرارت غالب بود صفه زیاد تولید می یافت و باعث زیاد رنگ آن
 میگشت و اگر برودت غالب بود باعث زیاد تولید منجم میشد و رنگ بول قوی با کثرت آن میبود و این بنا بر این است که رنگ بول قوی
 و دیگر است با لئوس و جماعتی از قهوه مالون صحتی را بول اصغر شمع و احمر ناصع دانسته اند و برین تعبیر باید که رنگ اترجی کمتر از رنگ
 صبیعی صحتی باشد و شمع الرئوس و دیگران گفته اند اگر صفه مخلوط با مایه قلیل المقدار است رنگ بول قوی میگیرد و اگر کثرت است اترجی
 و اگر از آن اندک زیاد است اشقر و نامی دیگر از آن زیاد است ناری و همچنین ملاسید با زردی در جمیع من القولین گفته اند و معتدل
 صحتی بحسب امر و بوسان مختلف باشد زیرا که در امر صبار و کسان بارده اترجی معتدل باشد و در امر صبار و کسان عار
 رنگی که با این نامی و ناری است معتدل دانسته و تخمیل که ملاسید از شمع شمع که در قوام لئوس و غیر آن واقع است نامی نوشته
 از صمغ ناری و الا در قانون و شرح آن مبرهن شده که صمغ شمع ناریست و صمغ ناصع و غیره و باطله مراد از بودن صمغ با این صمغ
 شمع و صمغ ناصع که گفته اند آنست که مرتبه ملاسید که مرتبه صایع با این ناری و غیره و مختص کمال صحت باشد زیرا که معتبر شده که
 بعد از ناری غیره است و واسطه میان سردیست و اگر چه ناری میباشند و مرتبه صفت منحصرا بر این شش غلبه است و این دلیل
 دانست که لون صمغ ناری قریب بر غیره است و سبب سبب در ذخیره نوشته که اترجی رقیق القوام دلیل نفیج ماده و صاحب
 قوام دلیل ناری آن باشد پس حکم اترجی موقوف بر ملاسید قوام است و محمد بن زکریا نوشته که اکثر دیده ام در امر صبار و در
 روز جمعی است که بول اترجی بود و بر آن حال با ندر و چهارم رنگ گردید و این ظاهر میگردد که اترجی بول که نزد جمیع
 و مختص کمال صحت است و هر مرض ملاسید محمودیت صفت نیست زیرا که هرگاه مریض عاده باشد سرد است که بول در آن ناری
 و یا غیره باشد مناسب است و مریض که قوی و یا اترجی که البته دلیل سبب و انحراف ماده است و بعضی سبب و جانب دیگر این
 از او است و در این است صحت باید برین فاضل گردد و بازی بخورد طبعه سیوم صفت است و آن مرکب از صفه و حرارت یعنی
 زرد و ناری است و سبب آن زیاد حرارت نزد شمع الرئوس و ملاسید و اکثر قدما زیرا که چون صفه است و ملاسید باطل

آورده اشغری را بر غفرانه ترجیح داده اند. حرارت مثبت معای ایشان نمی تواند شد زیرا که در امراض حارّه عاده در غایت تقوی
 بول غفرانه باشد اگر آن صغرا میل کبابی که نماید که در این صورت قیو اند بود که بول قبی باشد و نیز می تواند بود که در سرسام
 ملک دلیل و حجت خود آورده اند شغرت بول نیز از آن قبیل باشد و لهذا اطباء گفته اند که بول در سرسام دلیل هلاکت است
 پس نیز بول از رنگ غفرانه در امراض غایت عاده سبب امراض باشد و قدحی مقصود شنج ندارد و باید دانست که نارنجی اصناف
 مانند اصناف اشغریست لون آن بول ترسوی حرارت از لون اصغریست لهذا حرارت آن قوی تر است و همچنین باری و اما غفرانه
 پس برستی که ممکن نیست که حادث گردد از اکثر صغرا بدون باشد و در رنگ آن سبب احراق و یا تکاثف زیرا که هرگاه متغیر گردد
 طبعی آن می باشد رنگ آن احمر ناصع و چون مختلط گردد بایست متغیر میگردد رنگ آن از حرارت ناصع بسوی کمتر از آن و بعد است
 وجود این الوان از آنکه از خون باشد برای آنکه اثر حقیقت می باشد در خون که شکسته شده است حرارت آن سبب اختلاط اخرا نماید پس
 دویم امر است طبقات آن چهار است اصعب و دردی و هر قاعه و احمر اقلم و هر یک از اینها بر است ترقی از آن با علی و دالت
 حرارت غلبه خون نماید مثلاً اصعب که عبارت از شغرت بول کبر است دالت بر آنکه غلبه خون و حرارت کمی نماید و دردی که
 شبیه برنگ گل سرخ است و حرارت آن زیاد از اصعب است دالت بر زیاد خون مکرری بیشتر از اصعب می نماید و احمر قاعه که در
 سرخی آن زیاد از دردی باشد عبارت از سرخی فاعل است چنانچه میگوید عبید بن ابی عبد الله فاعل العبد و دالت بر زیاد خون
 و حرارت می نماید از دردی اقلم که عبارت از سرخ بایل به تیرگیست دالت بر کمال غلبه خون و حرارت می نماید از همه زیاد و اگر کجه
 اند سبب حرارت بول از خارج است مانند خصا بس که این خارج از معده است یا از داخل و این با سبب غلبه خونست و این اکثری
 است کجه که وجود آن در بدن بسیار است یا سبب عفونت بلغم است زیرا که بلغم چون متعفن گردد سبب تاثیر حرارت در آن
 حرارت متعفن شدت نماید آن زردی رنگ بین زردی چون تکاثف و متعفن گردد در ریت سرخ شبیه بخون نماید و این بسیار
 کم است کجه که رنگ احمر و راست طبیعت بلغم که این است و اگر کم صغرا تکاثف و احتراق آن با سودا و موی است
 اینجا که از مر تب آن نیست زیرا که دالت بر حرارت می نماید و در غلبه خون زیرا که اصعب که اصغری می باشد سبب کم بودن
 ترنج برسد و از در قفس عاده جات و در نهایت دالت آن بر حرارت قوی تر می باشد و اقلم نیز که از سودا می باشد یا از بلغم
 و دالت از صغرا که از در غلیظ و لهذا دالت آن بر حرارت ضعیف تر حرارت الوان صغرا باشد و دالت می نماید بول اگر
 برودت و غرض از این برای و سوا عقیده است قاعه چنانچه زردی و قبی که در جانب امین باشد سبب آن برودت و کبد ضعیف می باشد
 که بر سرد و اند می تواند نیز بایست از موی و دفع بایست مریض بول نماید مخلوط با موی دفع می گردد و اما اگر در جانب
 باشد صغری که در جانب چپ است از آن قاعه است سبب سبب برودت بر آن پس نیز می نماید و دالت از بایست

در مائیت و اگر موجب خفرت سودا باشد و بعد از آن بدل سیاه شود سبب آن در اول کثرت غلظت کور بود و اگر علت خفرت احتراق
باشد و قبل از بدل سیاه گردد سبب آن شدت افراط حرارت و این تره صورتی است که هرگز دیده که با بول خفرت سودا آهست پس
و حالت بدل سودا حاصل از خفرت بر سودا و اخلاط صمغی شده و در آن گاه پیاپی بدل سیاه بسبب خفرت لبرگی متاخر می شود که با بول سیاه
بول گردد مانند مری و شراب سودا و غیر آن و شیخ اگر سیر و در قانون نوشته که گاهی بول سیاه می گردد یا اخلاط از آن کشیده شود
بجای آنکه طبیعت تصرف نماید و یا اندک تصرف نماید و بعد از آنکه تغییر منقطع گردد و این در حالت بدست و یا
قوت کبدیه نماید و گاه بسبب سقوط و یا ضعف قوت کبدیه باشد بلکه بسبب قوه و اخلاط طبیعت کباب و کرم باشد و درین چیزی که
نیست بخلاف اول و دوم از آن کشیده می شود و علامت این هر دو از تقدم حساب موجب آن معلوم می گردد و سیوم آنکه از
احتراق در اخلاط واقع شود و علامت آن آهست که در بدن لیس و صفت و حرارت ظاهر گردد و بعد از آن رنگ بول مال سیاهی غرض
گردد و یا سیاهی بقلیت و اگر مال بصفت زیاده باشد دلالت بر یرقان نماید و نیز تقدم بول اصف و یا اخلاط کرمی بر آن میسود
و آنچه منتنه و فعل آن که مشت و قلیل الاستوا باشد زیرا که از شان حرارت و غریقی اجزاء امداد اختلاف در جسم قابل آن جام
از محمود اخلاط که بسبب و دت علامت گردد زیرا که بسبب محمود و کثافت اجزاء نفوذ نمی نماید شجاع و لهند اسباب نماید و علامت آن
ظهور آن از بروز دست در بدن و اولاً و بعد از آن بول کدر و یا اسود و یا یکی و یا با آنکه را که مختصه بر دانند محمود و نیز از علامت
حمود است که دت بول خفرت آن و بعد از آن سیاهی بسبب حرارت غریزی و علامت آن بایرودت آن محمود در آن است
که روز بروز قوت ساقط تر گردد زیرا که این جملی از محمود است و نیز سیاهی بول بر سبب تنقیه و بحران باشد و امراضی که بحران
آنها بول اسود چنانچه بعضی بیمارهای سودا ویت مانند علل طحال و حیات سودا وید و غیره که نفس سودا در اینها بول اخلاط
میاید و بعضی بیمارهای که از اعتبار خون که معده و غر باشد و بران آن مانند خول طست و بواسیر که چون بنشیند جاری نگردد
و مجتمع و متراکم و متعفن گردد و اخلاط لطیف آنها تحلیل رود و کثیف آنها باقی ماند لا محاله غلبه نماید بر آن سودا و طبیعت غلبه نمود
منذ میگرداند آن اخلاط کثیف را بول لهند بول سیاه میگرد و نیز آن هر دو خون و نفس مخصوص خون بواسیر سیاه سودا
چنانچه بعضی بیمارهای که ماده آن غلیظ باشد هر چند که سوداوی نیست لیکن در سودا و غلیظ بول مانند سودا ویت چنانچه
در او جامع غر و حم و دت و غیره باشد زیرا که مواد آنها پست تر غلیظ باشد و غلظت ماده مستلزم سیاهی رنگ است
و علامت بحران آن که در او اخلاطی مذکوره واقع میشود و روز بحران نیز از عقب آن خفت در بدن ظاهر میگردد و شری که
کثیر المقدار و غلیظ مندرج گردد و این از علامت بحران محمود جدی است و باید دست که در امراض سودا وید پیش از نفع ماده
اکثر آن قوت و غلبه میباشد و بعد از نفع ماده سیاه و غلیظ و بعد از آنکه پیش از انقباض باد و در امراض سودا وید و غلبه

سیاه کرده و ظاهر است که بخراجه نماند بود و هرگاه بخراجه نباشد و نه سبب نداشتن صابنی و نه سرب مدتی البته دلیل بر دانت است
 برای آنکه علامت احتراق و یا جود است هر دو در آن اند خصوص در امر من مواد تجزیه که مقدار آن قلیل باشد زیرا که قوت غلبه
 علامت لغوی طبع است احتراق بسبب چندی که غلیظ تر باشد ردی تر خواهد بود و هر چند قوت تر قلیل آرد دانت ترجمه آنکه لغز طبع
 دانت بر فرط استخوانه ماده با خشیت و کثرت آن و قوت رطوبت نماید و قوت ماده دانت نماید بر آنکه احتراق بعد لغز طبع
 رسیده و شک نیست مگر آنکه هرگاه چنان باشد دانت آن کمتر خواهد بود و گاه بول اسود دلیل بر آن صالح باشد در امر من
 نیز و این بر تقدیر است که علت سواد آن احتراق باشد بلکه اندام ماده بر سپیل بجران بول باشد و سبب تکاثف ماده بول سیاه نماید
 چنانچه در بقران اصغر که سبب کثرت غلظت و تکاثف ماده صغرا بول سیاه نماید بول احتراق صغرا پس رسید که علت سواد تکاثف
 ماده نیز متبوع بود و آنچه گفته اند بول اسود در حیات لیل ردی و قتال است مراد از آن غیر بخراجه بطریق مذکور است که عقب آن غلظت
 مدحت حاصل کرد بلکه بالعکس بطریق احتراق باشد که اکثر الوقوع است آن قلیل الوقوع زیرا که صغرا سبب طافت ماده و مدحت
 ردی بول احتراق نماید بخلاف تکاثف که کم است که کثرت مقدار آن بعد تکاثف رسد مگر منکاهی که سده در مجرای آن بهم رسد
 بول اسود در امر من کرده و مانند امر منی که ماده آنها غلیظ و در میجان باشند محمود و بسته اند و حبه آنکه در محل کرده و بول
 پشتر بر سپیل بجران باشد زیرا که حرارت یا برودت کرده بدان مدغم رسد که موجب اسود بول کرده با احتراق یا جود مگر قدرت که
 از احتراق شد به هم میرسد چنانچه شیخ الرئیس فرموده و در امر منی که سبب میجان ماده است اگر بگذاشت و به تکاثف محمود است
 و به که علت تکاثف در اصطلاح امر است یکی برودت و قوت که آن به رسد و از آنجه سازد و دوم برودت خفیفه که در آن اندک غلظت آمده
 نماید سیوم تراکم ماده که بدان سبب غلظتی در اصطلاح به رسد که در تم نشیند با آنکه برودت در آن بهم رسد مانند اسود بول بجران امر منی
 ماده و اصل صغرا و چون این دو نوع است از الوقوع لهذا از اسباب سوده بول نشوده اند و شیخ الرئیس قانون نوشته که بول
 سیاه بیش از این و نه دانت است و حال این است زیرا که سواد بول این می باشد مگر دانت و غیر مراد از
 آنکه فرموده و شیخ و نه دانت می باشد مگر دانت و غیر مراد از آن می باشد و دانت می باشد و دانت می باشد و دانت می باشد
 شیخ و نه دانت است و دانت می باشد مگر دانت و غیر مراد از آن می باشد و دانت می باشد و دانت می باشد و دانت می باشد
 علوت کرده و احتراق بهم رسد اما سبب غلظت و جود محمود که خود مستعد سواد بول اند و از آن شیعه واقع میشود و است این غیر
 سبب که از ضعف حرارت غریزه و قوی است نیز در است اعراضی که شارب محمود را و که غلظت سواد بول می باشد و دانت می باشد و دانت می باشد
 و آنچه در شیخ و نه دانت است مگر بجران آن که محمود است هر را غیر واقع است مراد از دانت می باشد و دانت می باشد و دانت می باشد
 که در ترین بولهای سیاه است که بر سیاهی باند و غیر نیاید و از آن بدتر آنکه در بول آن نیز سیاه باشد و آنچه در بول آن سیاه باشد

است سید بحر شغریه آن در صورتی که در وقت شش ساعت بعد از غروب آفتاب
 بلغم قوی از بینی برآید و این حالت بر اثر بلغم لزج غلیظ خلط غایت میانی و بیانی یعنی بولان و این حالت در وقت
 شجر و سید غیاث سبزوادی و این شبیه بر غنی است و اگر در وقت روز و شب و غلبه شود با شش و بیانی و این است
 بر بلغم خام و یا بر لذت و یا در جمیع که واقع شده و یا در وقت که واقع شود و یا در وقت که واقع شود و یا در وقت که واقع شود
 باشد و این بر دهنم است که خلط با در وقت است و اگر خلط با در وقت است و اگر خلط با در وقت است و اگر خلط با در وقت است
 فوج خام غلیظ و ده است که به حصار در زمانه باشد که در اثر بلغم با بول خلط گشته بول آنرا سفید مایل زردی شود و در وقت
 ناکستری رنگ چنانچه خلط حصار کرده در سرخ رنگ می باشد از که از خلط با بول رنگ آن سرخ می شود و در وقت میان آن می غریبی
 است که در وقت است و بدو چنانچه خلط حصار بول در موضع فرو می آید و آن غرض در خلط می باشد و قدم در وقت می باشد و آن
 و غیره و در وقت است و نوع است از بلغم خام لزج است یا خلط حصار در وقت میان آن می باشد و آن در وقت است که آنرا از بلغم خام باشد البته در وقت
 وضعف مضمحل باشد و آنرا خلط حصار باشد و علامت حصار کواهی آن در وقت غل و رسوب باشد و خلط حصار در وقت می باشد
 یعنی باشد در سفیدی و لزج و قوام و تولد این از ماده لزج سفید است که حرارت آن تصرف می شود و شپه می گرداید و در وقت
 قسم است اول که امراضی که موجب خشن بول تواند بود و اولاً بهم رسیده و بعد از آن بول شبیه منی ظاهر گردد و این از رسوب بیرون باشد
 یا آنست که بر سبیل بحران ماده بول منتهی گردد و شپه منی سازد و آنرا چنانچه در بحران و امراض می باشد زیرا که بحران واقع می شود و اگر
 بعد از نفیج او را بلغم میوه و آن را بلغم میوه یا بند و بخت در وقت شپه منی می شود و یا آنست که بر سبیل بحران باشد و سبیل شغریه غلظت
 باشد و وقوع بحران مانند آنکه در حشا تر می بهم رسد از کثرت رطوبات بلغمیه و بخت و اختلاط با خون که غذای عضو است که طریقت
 العهد بالانقضاء است شپه منی نماید و سبب غایت الصفاق اتصال عضو نماید و جزو آن مرد و ترطال و عضو به شود و چون طبعیت
 آن رطوبات غلظت را بر سبیل نفیج با در دفع نماید بول شپه منی ظاهر گردد و آنست که بر سبیل بحران و در طریقت نفیج و طبعیت
 باشد بلکه کثرت اجتماع بهر سبب خود بخود بر آید و بول چنانچه هرگاه بلغم زجاجی اثر است اجتماع باید متعین گشته مدتها در
 عفته عاده نماید مانند سبب آن بلغم احوار عاده و نتیجتاً یکبار از شپه منی چری بول بر آید و خصاص بلغم زجاجی در وقت
 آنست که بلغم مذکور را استعداد زیاده است برای گسترش است بزرگ و قوام منی خلط لا غمر و کثیر است و در وقت است
 که با تعدد مرضی ظاهر گردد بواسطه کثرت زیاده ماده بلغم بدن و این منتهی این امراض است و قبل است یا با سبب است و آنست
 زیرا که هرگاه احوار احرف نماید در حیان ماده البته صعود می نماید از آن چنانچه می نویسد و پس اگر آن ماده صعود نماید
 مختل گردد و چون آن و اوقات سرد و آتیه سخته می شود و اگر سرد و آتیه سخته می شود و اگر سرد و آتیه سخته می شود

منحد کرد و تا محال مجازی اعمصاب به سد و ناید پس اگر با آن ترکیب یکی در اعمصاب صدمات ناید تشنج امتداد بهر سد و اگر بکشت
نمود کرد که ماده آن یقین باشد و در اعمصاب نفوذ ناید و اعمصاب آنها را تشنج ناید لا محاله فاج عارض کرد و تشنج بول صامی است
و آن بول سفیدست که آمیخته شده است با قلیلی سبزی و در بدن ماده طبعی سبزی موجود نیست پس لا محاله از بلغم عارضی است که با ماده
کدی و با ماده سوداوی آمیخته رنگ از تغییر ساخته و فرق میان هر دو آنست که آنچه از کمودت بلغم باشد به سبب بدفع چنانچه
اگر از فرط برودت چنانچه و آنچه از فحاطه سودا با بلغم باشد به سبب بدفع چنانچه این هر دو هر چند روی مد و لیکن مدیم بلغم رسوب را
است مضمّن لینی است این بول نیست شبیه شیر در رنگ و قوام این یا از اخلاط بلغم غلیظ چنانچه با از زبان و فرق میان هر
آنست که بلغمی به حرارت و اشتغال چنانچه و در زبان به حرارت اشتغال و لهذا بول لینی در امراض ماده مملکت است بکلی که البته
از زبان است اجناس باطن حقیقی با اجناس با نام رسیده و انواع باطن غیر حقیقی یعنی مجازی مانند آب و گینه که در آن هر دو نوع محسوس
نیکر و دو طلاق باطن بر آن مجازا می نمایند بجهت کثافتی که در آنها واقع میگردد مانند حمود آب که چون بسته گردد سفید می نماید و چون
شکسته شود موم شکسته آن سفید نماید سبب کثافت و عدم شفافیت و یا سبب تغییر همزمانه آنکه آب کثیف بر سر آورده که به تغییر
اجزاء نفوذ مواد غزال آن سفید می نماید همچون آب گینه چون بسیارند و اجزای آن متصغر گردد و سبب امتزاج مواد آن سفید نماید بلغم غلیظ
این هر دو از خود رنگی ندارند و سبب کثافت یا تغییر سفید می نماید و طلاق باطن بر اینها مجاز است نه حقیقت و باید دانست که کثافت
چیزی را مانند که نور بعد روی نفوذ تواند نمود و واجب و رای خود نباشد و نوع هستی کلی کامل الا شفاف که قطعاً مانع نفوذ
نور بعد نشود بشرط ارتفاع مانع و نیز شعاع از آن منعکس نگردد و این نوع مشف عدم اللون می باشد و محسوس محسوس تصور نمیکرد و مانند امثال
و تشنج و هوای که کواکب از او ایستاده میگردند و نیز عکس شی در هوای ناید و اگر شیشه صافه غلط را محاذی آفتاب نه که از آن پرتو
را نزدیک بدان که از آن سوزد و اگر وسط شیشه ضمیم باشد و اطراف آن نازک و یا در جوف شیشه آب صافه باشد پرتو را گیرد و مشتعل
شود و سبب قبول انعکاس شمس در نیم ناقص الا شفاف که محسوس محسوس گردد و شعاع از آن منعکس گردد و این نوع مشف مانع نفوذ نور
حاجب و رای خود نمیکرد و هنگامی که قلیل الحجم باشد و اگر کثیر الحجم باشد مانع و حاجب میگردد و چنانچه در آب عین و شیشه ضمیم میشود
و مقصود در اینجا شفاف ناقص الا شفافست که مجازاً آنرا اعمصاب نامند و بول اعمصاب یعنی مشف مذکور از دو قسم بیرون نیست یکی آنکه مانند
آب صاف باشد از جهت رنگ و قوام زاید بر آب باشد چه قسم میگردد و هر یک را بعد از گردنمایم اول اعمصاب مشف مانع و این چنان باشد
که آب مشروب چنان صرف آب آشامیدنی در آن و بدون انضمام و تعرف طبیعت آن مندرج گردد و نیز اگر طبیعت و آن تعرف
چیز و غذا انضمام باینست البته در آن آن قیوط میکشند و باعث تغییر رنگ و قوام آن میگردد و بالجمله این دلالت بر برودت
ضعف قوت و نارسایی از بلغم است و باید دانست که باطن و قوت در هر دو برودت و ضعف قوت نیست زیرا که سبب

اخراج طبعی است بجز بول و قین مانده سینه چنانچه بیشتر دریافت و ضعف کند نیز خضر سرودت نیست زیرا که اجزای
 نیز باشد لیکن فرق است میان ضعیفی که از برودت باشد و ضعیفی که از حرارت است زیرا که در ضعف با حرارت البسه بول یکس و با قوام باشد
 اذاج حرارت آنکه در کبد و اطراف آنست زیرا که با حرارت قوی باشد با ضعیف میزد و حرارت قوی البسه باعث و با ضعیف که
 در آن بول مانده چنانچه سبب آن برودت خواهد بود و بول شقی که قوام آن زاید بر ایت باشد و یکی انداخته باشد البسه این قسم بدون
 اندک جسمی صاحب قوام هر یک نخواهد بود و جسم صاحب قوام هر یک نیست مگر بلغم و در بلغم باید که این سه شکر و صفت باشد یکی آنکه بلغم قوی باشد
 زیرا که اگر غلیظ باشد باعث زیاده شفافیت بول میگردد و دوم آنکه رقت بلغم از دهان نباشد بلکه از اخلاط بلغم مانده باشد زیرا که اگر از
 دهان باشد به صغیر باشد در اکثر حال زیرا که دهان نباشد مگر سبب حرارت سیوم آنکه بلغم که معتدل المقدار باشد زیرا که اگر بسیار
 باشد قوام معتدلی که مقصود است از آنی نباشد و اگر بسیار است باعث زیاده شفافیت و باطن بول میگردد و با لجه و خیز بول که نیست
 معتدل قوی است لیکن دلیل بلغم است بدانکه بدون بلغم موصوفه که مصلی دیگر محدث بول شفافیت مانده نباشد بلکه آنکه جسمی که
 مختلط با بول میماند که در بدن و سر و درون نیست یا خارج از بدن است یا داخل آن آنکه از خارج است لا محاله ماکول و مشروب است این که در بدن
 است و قوام بول میگردد و آنچه داخل است از چهار وجهی چون نیست یکی که از اعضا بود و دیگری که از مجرای آن بول مختلط گشته باشد و آن مانده
 دوم آنکه مطلوب و لا محاله غلیظ باشد و غلیظی از اخلاط بدون بلغم باعث حصول رقتی است بدون بلغم سیوم مطلوب مانده با حالت
 و بهی است که چون مطلوب تر بود با بول مخلوط گردد از اطون نماید و شفافیت از اریل سازند چنانکه آنکه خاصه با جسمی دیگر ضعیفی در بدن
 که اثر شود و با بول یا میرد البسه تغیر رنگ و قوام آن نماید پس معلوم کردیم که هیچ سری از امور غایب یا داخل قابل احداث بول مسطور نمیشود
 بود بدون بلغم مانده اما بیان لایزال سبب بول اسفین باید دانست که اگر جمیع اوقات همی بول اسفین باشد تغیری از آن نیاید و حالت
 بر آنکه آن همی در اکثر اوقات بر ابع خواهد نمود و کجاست که دوام باطن بول دلیل برودت و طفت و تصور حرارت و همچنین مانده البسه مزین بسیار
 و بطول مدت ماده آن متر گشته مستعمل بود و ایت میگردد و در حقیق ماده آن بول را ابتدا انیس باشد و بعد از آن سفید گردد و حالت
 بر آنکه صفر از خارج بول بعضی دیگر مسیل نموده و آنرا میل آن از آن عضو ظاهر کرد و چنانچه است و آنکه مانده خواهد بود که مسیل صفر یا ظاهر
 بول باشد باید داخل اگر چه مسیل نماید از سه حال بیرون نیست یکی که در بعضی طبعی قین باشد و بقی منقطع گردد و دوم آنکه ماده
 صفر نسبت بول غلیظ و قلیل القده باشد و تحت حد مختص گردد و واحداث بر آن نماید سیوم آنکه با غلظت و مدت باشد و در امدت
 نماید که مسیل باطن نماید زیرا که حال بیرون نخواهد بود یکی که نسبت تجویف نماید و آن را باید دانست حال آنکه سیوم
 تجویف معده در آید و بقی و یا با سهال منقطع گردد و سیوم آنکه در عضوی متبصر گردد و از متورم سازد و صفر که در مجرای بول منقطع گردد
 باطن بیشتر باعث سرسام گردد و کجاست که از آن صفر صعودی با قوت سبب لطافت و خفت بول مانده باشد زیرا که در حقیقت

دارد بر موشه یا دوق است زیرا که جنس بول به زبان پنهانند پس اگر قوت قویست بر زدی باعث انقباض حرارت و طوبت غریزه صلیبه
 نتواند کردید که موت حادث گردد بر زدی مخبر بدق گردد و مدتی بعد بول قوی سفید باشد مانند آب لعن و در باغ هیچ علامت ندی نباشد
 و در آخر مرض زیر حجاب رمی و خراجی ظاهر گردد زیرا که هر مرضی که نفع آن در واقع شود بحران آن بوم و خراج باشد و اگر بالای بول باشد
 از غلیظی باشد کف بسیاری روی خطرناکست خصوصاً که کف آن بایل بر زدی باشد زیرا که کف علامت اضطراب و صفت آن محکمست
 صعود حرارت بدماغ است و اگر درین حال رطوبت عارض گردد دلیل قریب موت است زیرا که خبر رسید بدان که ماده در کمال شد
 اعتراض است که رگها را شکافند از راه منی برآمده نه دلیل بحران بول سفید در طوطی خصوصاً زمان ضعیف الخطر است باعتبار کثرت رطوبت
 و بلغم در اندامها پس باید که اسباب پاف بول همگی است یکی از تفلح حرارت و مغز بدماغ و یا میل آن به رطوبت و بلغم و توفیر آن
 بجائی دیگر غیر مجرای بول و دوم بسیاری بلغم سیاه که از چهارم فرود میآید و آلات بول بجم زیادته رطوبات عام ششم بحران مرض بلغمی غلیظ
 صغیر کبد و عدم انقباض کیلوس در آن اما ششم سته ستم سوا مزاج بارد مادی و هم حرارت کایه و غلبه عطش و خراج آب شرب و این و اینها
 مانند علامات حرکت بالا جمالی ذکر یافت و اما آنچه بسبب ضعف کبد باشد و عدم انقباض کیلوس در آن است که قوام آن غلیظ و رنگ آن
 سفید مانند کشکاب قوی باشد و فرق میان ضعف کبدی که باعث حرارت بول و ضعف کبدی که سبب پاف آن است که اگر قوه باطنیه کبد
 ضعیف است که نمیتواند کیلوس منجمد به معده را بضم نماید بلکه همچنان منفع گرداند بدون آنکه تسخیل کیلوس نماید زیرا که بدون تسخیل
 سرخ میگردد و اگر با صمد کبد قوی باشد و کیلوس را بطبع دفع و تسخیل نماید بخون اما قوه میززه آن ضعیف باشد نتواند که موت را از انابت با
 تمام نماید لکن بول غلیظ بد موت سرخ رنگ خارج گردد و چنانچه در بول احمد ذکر یافت نیز باید است که فرق میان بول سفید از سر
 مزاج بلغمی کبد و یا از سوا مزاج عاقل آن چنانچه در زبان عطش باشد ظهور و وجود علامات برودت و سوا مزاج بارد و ظهور آثار و علامات
 کرده و غلبه عطش در زبان عطش است و باطل بول این مرضی قوام بهتر از قوی است و در امراض عاقل بول رگین بهتر از سفید است بول قوی
 در کمال رقت و شدت در امراض عاقل با وجود سلامت باغ و عدم انقباض صغیر از مجاری بول دلیل قوی است بر آنکه سده در مجاری بدن
 واقع است و بدانکه سبب پاف بول از پانات سابقه معلوم گردید که در امراض عاقل از دو وجه بدون نیست یکی آنکه صغیر از سالک بول
 منسلک بجای دیگر است بکدی که با بول هیچ مختلط نمیکرد و در کبد هم حرارت مغرط باشد و دوم آنکه سده در سالک بول باشد و یا تصدقی
 و اما عاقل برود که سفید رقیق محض آن بر آید و سبب قدرت بول در امراض بارده بلغمی غلیظ است یکی وجع شدید زیرا که وجع مذکور
 حرارت نیزه و قوی و بهداشت و شداید آن زیاد و مانند رگینی بول رقیق بلغمی دوم آنکه در مجرای واقعه میان مراره و معده بلغمی
 سوسه و یا وجع صغیر از مراره و یا سبب آن بجانب عاقل در سبب صغیر رجم و قتری کبد بازگشت به بابایت آمیخته منفع گردد و بول
 رگین شود و این نیز در قوی بلغمی باشد و یا سبب قدرت بول در امراض بارده بلغمی غلیظ است یکی وجع شدید زیرا که وجع مذکور

مسکی است میان عده و مزو نیز مسکی است نهایت که مسکی خود در مقدار اکثر غلظت و اوسع است از مسک بعد و نیز از غیر
 که کبیر بر یکدیگر و غلظت باینست شده منقطع گردد بول کثیر شود و اگر در کبیر آمده با خون و جمیع بدن متشکر در دیرقان بهم رسیده و پاک
 مجری بول شده واقع شود اسیموم اگر مجری میان کبیر و مراره شده ملغی هر سه به نسبت از کبیر بر مراره نیز در بول منقطع و قهیب
 از ضعف در کبیر کبی واقع شود که قوت میره آن باینست از دمویت جدا شود و همچنان غلظت باین منقطع گردد و چنانچه استقامت
 بار و میباشد و ازین قبیل است صغی که بول را هر یک در از قوت قوت عروق و یا قوت قوت عازیه هر یک که درین سه خون را که نه خفیه بلکه
 ریز که قیاس خون از باینست که در قوت بر سر امر است یکی قوت کبیر و قوت عازیه و قوت سیموم قوت عازیه عروق و مراره و یکی از اینها قوت
 واقع شود بول کیموس غلظت بر آید و در اینجا چون مقصود بیان صغی بول است و ضعف قوت از بروز است ناز از استاید سبب
 بروز است باید صغی از حرارت گرفت بجم که ملغی و عروق متجمع گردد و متعفن شود و بول صغی بول کرد و باید در است قوت یک
 خفیه که در حرارت بول با وجع و بر می بارد و بلی صغی میباشد زیرا که وجع با نفع است بجهت طبعیت و نیز حرارت آن شایه میباشد
 مختلف میباشد زیرا که صغی آن به سبب کمال صغی است و صغی که منحل گردد و بر می ماند آن حیثیت که اتزان نامیده بول آن قوت شایه
 سبب طبعیت و خفیه و صغی که در آن واقع میگردد و صغی که در آن واقع میگردد و صغی که در آن واقع میگردد و صغی که در آن واقع میگردد
 مساک صغی باشد و صغی که در آن واقع میگردد و صغی که در آن واقع میگردد و صغی که در آن واقع میگردد و صغی که در آن واقع میگردد
 که سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است
 طبع کامل میباشد و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است
 سبب صغی عازیه عروق و صغی که در آن واقع میگردد و صغی که در آن واقع میگردد و صغی که در آن واقع میگردد و صغی که در آن واقع میگردد
 بدان نیز در آنچه سبب غلظت ملغی باشد و اشراق میباشد و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است
 و غلظت میباشد بجهت که ملغی غلظت است و بجهت طول اتقان آن سبب شده و تحلیل اجزای لطیفه غلیظه میگردد و باقی آن در سبب
 خون باشد با قوام پستانای الحمر و با اشراق و صغی میباشد و از آنجا که در کبیر و مراره و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است
 که الوان مرکب بول نزد شیخ الرئیس چه باشد و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است
 خون در آن آمیخته باشد و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است و سبب قوت صغی از حرارت است
 عازیه عروق سیموم عازیه هر یک در از قوت قوت عروق و یا قوت قوت عازیه هر یک که درین سه خون را که نه خفیه بلکه
 و فرق میان آنکه از سقوط قوت و ضعف میره میان آنکه از سقوط قوت و ضعف میره میان آنکه از سقوط قوت و ضعف میره میان آنکه از سقوط قوت و ضعف میره
 و دریم که ضعف مضموم با ضعف قیاسان میباشد و این فرق دوینایی و لانی نیست زیرا که قیاسان و لانی قیاسان و لانی قیاسان و لانی قیاسان و لانی قیاسان

قوی و متجانس و مستلزم جواز بود که با ضعیف تر ضعیف کرد و از حفظ استغنی اعصاب قسم دوم نیز یکی و آن دو نوع است یکی آنکه با روش
ماندیت باشد و قرشی گفته البس آنست که این نوع زتی را در بانی نامند و این نوع زتی که دوام باید بردی است زیرا که از دو بانی اعصاب است
و در وقت مجتد حسن محبت میکند هرگز و نیست آن فوق قاروره میباشد زیرا که موت همیشه بالای آب می رسد و اما در بودن قوام
زتی هم قرشی نوشته غالب غلبه این است که موت پیش از آنست یعنی نمیتواند بود که بمقارنت موت باشد و این در قوام و لزوم و رنگ
شبه زیت باشد و این نیز الوقوع است و سبب آن اختلاط اخلاط غلیظه از جبهه است و رنگ زیت یکی است میان صفت و حضرت یعنی
سرخ رنگ شفاف براق با موت و این نیز دلالت بر در است شرف و دنیا و کثرت اختلاط با ضلالت مختلفه مذکور و اما در بانی
الشریت زیرا که بندرت از دست فرار مواد و هم پس از آن میشود و این دلیل صلاح و غیر است نه زانت و شرف و فرق میان بزرگ و کثرت
اختلاطی آنست که اگر اختلاط آن است یا بجز اینست و اکثریت اخلاطی و اکثریت اخلاطی آنچه مذکور باشد در است آن با در مملکت است
مخصوص که بول از آن مذکور یکجهت که بدوئی بول علامت عفونت اخلاط است از آن که آمدن بول علامت سقوط قوت و بدست
افتد و محتمل خصوصاً که بسیار غلیظه و نرج باشند و این است چون با آن سقوط قوت باشد دی نزد مملکت است و همچنین چون زتی
با ناسان نیز باشد نه کمال در است است زیرا که دلیل ضعف قوه میر و کثرت و این نوع است قوه و مصلحتی که بزرگ کرده و با کوه
نوع اول زتی که قرشی زرا و با گفته که با آن غسالی نیز باشد و در غیر مسل و قولنج سبب بانی لحم و سپهر کرده میباشد و قوه و میر و کثرت
و بول زتی و بانی که بعد از بول اسودا بر کرده علامت قوت موت و زتی غیر و بانی بعد از بول سیاه کاه دلیل خیر است بول زتی و بانی
اندرا مرض عاده و در چهارم ظاهر کرده اند و موت و در مضمون است قسم سوم اجزائی است و آن یکی است مرکب از صفت منخرب که در من
کرد و آن اسودا و در قی قنالت کجیه که دلیل احتراق بر موت یعنی از شدت حرارت و غلظت احتراق بهم رسیده و نایاب از آنست که
دیگر قسم چهارم بول احمر است که در آن سیاهی باشد یعنی خوب مخلوط بدان باشد و این دلیل جرات مرکب و مختلف است و در حصول آن
لون و حیات مذکور است که طی مرکب مختلف از اختلاط اخلاط کثیره هم رسد و اختلاط و اجتماع اخلاط و طبیعت مجموع آنها سرخ میباشد
بسیار غلیظ و بر همه و سبب کثرت حرارت می شود و آن طبعی میگرد و نیز بول مذکور علامت قنات عاده از اخلاط غلیظه است و کجیه که
مواد حیات مذکور کجیه کثرت و غلظت قریب بود و باشد و سبب جرات حمی که ملطف مواد و کثرت حرارت است میل کثرت نماید و نیز
به که در مرض موی کجیه احتراق و بعضی اجزای بول احمر را سیاهی که در بد که سید اسمعیل جرمه و در جبهه گفته که رنگهای کرب کجیه
ظاهر است و در زده است یعنی سبز و در سبز و سیاه کثرت و سبب جرات حمی که ملطف مواد و کثرت حرارت است میل کثرت نماید و نیز
مشموم لکای نیم اغوا و در هم ازرق و زده هم لکای یعنی رنگ شراب و از در هم خورد آید و بعضی زتی را در من اخضر شده اند و جانی و
رنگای را و احکام بول اخضر گرفت و حکم تلخی و سما نخورده و رنگای نیز در ضمن آن زتی نیز کور شد الحال احوال مرکبات باشد

مذکور میگردد بدانکه بول نیکون که بادکن و صفت است برضحه میل کمال رو است است همراهِ عمل که در کسوف است هم رو است
 مانند حکم و دلالت نیکو است و بول لبنی علامت کمال رو است است بول اغوانه عمدت سوختن و احتراق صغیر و علامت
 و بول خمری علامت رو است و دلیل و هم احتیاج است بول نخود آینه زایل و هم احتیاج است و اگر حوالی واقع شود استیانی این
 نیست چون بول در چند روز از رکنی بگذرد علامت کثرت اخلاط باشد در بدن و با خاتم نمودن الوان بول و در بدن و در
 آزارش و معنی باید در پان قوام آن و بدانکه هر چه باشد رنگ بول بلکه صفتی از اعضا و زوائد طویل مدتهاست است
 در آن و منزه است از فضول هر عضویشا به آن میباشد و اخراج بول بدان رنگ نامده دلیل آنست که در آن فضل بسیار است و هر که تا
 در آن فضل بسیار باشد بول درین صفت نامی میباشد و کثرت فضل و عضویشا مستلزم اعتبار آن در آن و مستلزم ضعف است آن
 عضو است و مراد از این فضل مذکور فضل است که از ماده که به تغذیه و تمیز عضو و تشبه به آن آمده باشد باقی مانده است و این منفعت
 آنست که جالیوس گفته بولی که مثلاً بعضی از اعضای بدن و یا مثلاً بجزو آن باشد و دام باید و آن عضو علیل باشد و بول در آن عضو
 آنست بعضی از قبحین گفته اند هرگاه درین قارور چیزی شپه یا پرو یا در مان باشد و است رازی مرضی است اگر این برود مان
 برود و دام بود مندر و بول است فصل سی و نهم از باب ویم از رکن چهارم و پان قوام بول بدانکه قوام کبیری است و بر طبع
 که به نسبت از توان گفت که از نشان آن سرعت سیلان یا بطو بسیار است و بول از جهت قوام منقسم به قسم میگردد یکی رقیق ویم
 غلیظ سیوم محتدل سیان آن هر دو اما رقیق که عبارت از جسم سیالی است که سهل الخراق باشد و چون تبخیر و تحریک آید اجزاء متجزی
 آن صغیر و حرکت آنها سریع باشد و این دلالت بر عدم نفیج بول مینماید خواه در حالت صحت باشد و یا مرض زیرا که ماییت چون در کمال
 با اختلاط طبع و نفیج نام یابد لابد که تا به کمال سیال مینماید از طبع قوامی را بجهت آنکه غشفت میگردد اجزاء رقیقه آن و غلیظ میگردد با آنها
 غلیظ کثیفه اختلاط نفیج پس هرگاه بول رقیق باشد بالضرورة مینماید بر عدم نفیج و اختلاط یا قس اجزاء غلیظه فدا بر آن خصوص در بدن
 بجهت آنکه بول نفیج ایشان بولی است که غلیظه باشد از بول شبان پس بول رقیق در ایشان زیاده دلالت بر عدم نفیج مینماید و
 دلیل بر رو است و خلاف طبعی است بجهت آنکه بول طبعی ایشان آنست که غلیظه باشد بسبب کثرت رطوبات فضل یا زه مصله
 از کثرت و تکرار اطل و سواد تر متب در آن و کثرت حرکات ایشان بر آن و لهذا میباشد بول ایشان غلیظه تر بجهت آنکه ابدان ایشان
 جذب مینماید رطوبات اغذیه را برای شوی و نای ایشان و لهذا رطوبات باید بول ایشان کم باشد و همین موجب غلیظت است
 و یا برسد که عروق مجاری بول واقع شود و بدینسان اجزاء غلیظه بالائی آن قس نامند و اجزاء رقیقه فیه مایه بعنوان ترشح از
 آن بگذرد و بر آید و دلیل بر این مینماید ثقل و شهادت بر این میدهد و تدویر موضوع سه بجهت اعتبار مایه بسیار در آنجا و یا به
 استاییدن آن بسیار که باعث ترقیق بول میگردد و دلیل بر این کثرت بول است و آن تقدیم شرب کثیر است یا بر رو

یا پس بدست که بجهت تخلف ماده و تقاضای برهم کشیدن مجاری سبب سردی خشکی که خارج گردد مکرر اجزاء رقیقه بول و دیسان
 مایل بودن بول کمبودت و شاید این بخافت بدست و یا انحراف ماده است از مسالک نایمت که مجاری بول است بجانب دیگر مانند مکرر
 در اسمالات چنانچه که نایمت منصرف بجانب معما است و یا بر اذفع میگرد و متوجه جانب کرده و مثانه نیست و در امراض و ماغده و قلیه
 غیر از بول رقیق میباشد و یا بجهت اندفاع رطوبات رقیقه است مجاری بول و اختلاط با نایمت اخراج آنها ببول و این قریب کثرت شرب
 ماء است و فرق میان هر دو آنست که آنچه از کثرت شرب آب باشد از آن مطلق غلظت و قوامی نیست و آنچه از اندفاع رطوبات رقیقه باشد
 غالی از آن غلظت و قوامی نیست و باید دانست که بول رقیق در امراض عاده دلالت بر عدم نفیج ماده و عدم تصرف طبیعت و غذا و
 اختلاط نماید و کاه دلالت بر ضعف سایر قوی می نماید بجهتی که تصرف در نایمت نتواند نمود و همچنانکه آب آشامیده شود بدون تصرف
 من دفع گردد و بول رقیق یعنی متصف به این صفت و همین است آن زیاد از شتابانست بجهت آنکه چنانچه دریافت بول طبیعی ایشان
 غلیظه است چون در حیات عاده بول صبیان و نهایت رقت باشد و دلالت بر زیاد است و چون مدتی بر دوام بدیجات باشد دلیل
 بر ناکت است مگر آنکه علامات صالحه و قویه دیگر و ثبات قوت با آن ظاهر گردد که در اینصورت دلالت مینماید بر مدد و اخراج عموم مکت
 نایم که وقت بول و بحران طبعی نذر نیکه مرض است و طبعی بودن غلظت بول صبیان دریافت و اما بول غلیظه بول است
 که اجزای آن زرد متوج و تحریک از عدم یر مد اکر و طبعی و علی الحکره باشد و سبب این و امر است بکثرت اختلاط است و یا عدم نفیج اما
 کثرت اختلاط آنست که طبیعت بر سبیل بحران اختلاط غلیظه نصیجه بسیاری را دفع نماید مجاری بول و با نایمت مخلوط گشته ببول اخراج یابد و
 البته در اینصورت بول غلیظه باشد و اما عدم نفیج که سبب غلظت باشد آنست که فضل غلیظه غیر نصیجه بسیاری مخلوط با نایمت گردد و با
 بول من دفع شود و این صورت غلظت در بول بسیار واقع میشود سبب اختلاط اختلاط غلیظه نصیجه و فرق میان هر دو آنست که آنچه از غلظت
 نصیج بطریقی بحرانست مستوی القوام میباشد و آنچه از غلظت عدم نفیج است غیر مستوی القوام میباشد و اگر بول مقدم از غلظت نصیج غلظت
 الغلظت بسیار غلیظه باشد پس کمتر میگرد و غلظت آن و با ریل غلظت مینماید و این در انستاهیات غلیظه واقع میگردد و قویه اگر نصیج ماده
 در انستای امراض میباشد و همچنین نزد انفجار او را باطنیه برای اخراج در ماده بسیار یک مفعول لازم است که در عقب حضور بول غلیظه غلظت
 و ریت در علت ظاهر میگردد و نیز سبب آن غلیظه بسیار میباشد و در انجی و دم و خروج قی آن در دم با آن میباشد و آنچه سبب حاجت عدم
 نفیج باشد مقدم بر بول غلیظه سایر علامات آنست که مکرر میباشد و عقب آن سبب غنی و راحی در علت ظاهر میگردد و اما آنچه سبب غلظت
 در اختلاط قویه نصیجه باشد مقدم بر بول و بعد از آن غلظت ظاهر شدن دلالت بر آن مینماید و لیکن غلظت این کمتر از اول و متعده
 بین از آن زیاد و سبب این رقیق باشد و باید دانست که غلظت بول در امراض عاده قبل از غلظتای مرض نمیتواند بود که سبب حاجت ماده
 باشد زیرا که مواد امراض عاده پیش از دفع قیق میباشد پس محال است که سبب نفیج باشد زیرا که مفعول منکاح قبل از دفع است

و بعد از نفی نیز کمتر می ماند شنبه اگر ماده عاده در اصل رقیق تر باشد و بعد از نفی غلظت بسیاری بهم نرسد مگر آنکه غلظت بول در
امراض عاده بسبب انفجار و ارام و خروج ماده و با سبب زبان باشد و این نسبت بول می کثیر الوقوع است بجهت آنکه بسیار است که در دم و امراض
عاده منقبض می گردد و ماده آن بطریق غیر بول منفع می شود پس رسید که اکثر بطریق زبان می باشد نه انفجار و این دلالت بر کمال است و شتر
و فساد نماید و لهذا اطباق گفته اند بول بسیار غلیظ در امراض عاده بسیار عاده دلالت بر اکثر امراض برتر نماید و اسلم تر بول غلیظ و رحمت
است که استفراغ یابد از آن مقدار بسیاری بکشد و اما اگر اندک آید یا دلیل بر کثرت فعل است یا دلیل بر ضعف قوه دفعه و فرسایش
آن هر دو همانست که ذکر یافت که اول مساوی اقوام می باشد و ثانی مختلف اقوام و بول غلیظ مانع است که از عقب آن بول معتدل
و مرغیر آن رحمت یابد و چون در امراض عاده بول از رقت میل غلظت نماید و بعد از آن رحمتی ظاهر می گردد دلیل ذی بانست و چون
شخص صحیح المزاج بول او غلیظ گردد و تا چند روز زبان نوال بر سپیل دام باشد و با آن اندک صداعی و کسبی در بدن ظاهر گردد
مندرجی است و گاه می باشد بول غلیظ از سپیل اندفاع فعلی است که در بدن و یا انفجار و می که در اعضا باطنی خصوص در نواحی
سکنت بول باشد و فرق میان هر دو آنست که وجود قوه دفعه در اعضا باطنیه دلیل بر انفجار است و عدم آن را و دلیل اندفاع فعلی ساکن
مختل است و دیگر آنکه از عقب آن رحمت بهم رسد و باید دانست که غلظت بول بطریق اندفاع فعلی است که در بدن عام است نه
حالت صحت می باشد و هم در حال مرض بخلاف انفجار و بد آنکه سوختن قوام بول است و می تواند بود اول آنکه در ابتدا قوی باشد و بعد
از آن غلیظ گردد و این در اکثر دلالت می نماید بر آنکه طبیعت در سد نفی ماده و مجامده با آنست و منور با الکلیس باقی و منقطع گشته
و گاه دلالت بر زبان اعضا می نماید و لازم است آن آنست که چون ساعتی نماید در آن غلظت و انقباضی بهم رسد و این که ابتدا
غلظت باشد و بعد از آن رقیق و صاف گردد و انفجار غلیظ آن جدا گشته نشین گردد و این دلالت می نماید بر آنکه طبیعت مبالغه جزا
و ماده را نفی داده هر چه رحمت تراست سرای نفی تر و اول نفی باقیه و آنچه سرای رسوب نیست بعد از آن سهوم که از اول تا آخر یک
قرار و یک و تیره باشد و تغییر نکند و خواه رقیق باشد و خواه غلیظ و اگر با دام این حالت طبیعت قوی و قوت ثابت باشد انضام قوت
است و انقباض سبقت بر کثرت بر نفی را که غلظت طالت نماید و در نایل مخوفه با آن باشد نه از بعد از کلین با مطلق شرف
بدست و نیز قرار بول از اول تا آخر یک و تیره رقیق و دلیل تصور نفی است نسبت به آنکه از رقت میل غلظت و یا از غلظت بر رقت
نماید و اما آنچه غلظت نماید تا باز در حالت بر آن نماید که ماده در غلیان است و منور شکلی نیست و نیز در حالت رطوبت و ماده
بر آن معتدل از رقت و غلظت دلالت بر اعتدال مزاج می نماید و نفی ه من منضج که نفی عجات از اسفند و ماده است بری است
قوه دفعه آن سبب است بدون مانعی ماده غلیظ عمل افعال و انحراف است و رقیق نسبتش را و به واسطه آن در فصل اعضا قوی
نفی و دفعه تمامی نماید دفعه فصل بسیار از باب میزبان صفات قدرت بول را که صفات عجات از حالتی است که

ترش بود که در وقت رطوبت و حرارت و در وقت سردی و خشکی و در وقت گرمی و سردی و در وقت
 ترش بود که در وقت رطوبت و حرارت و در وقت سردی و خشکی و در وقت گرمی و سردی و در وقت
 حرارت و رطوبت و در وقت سردی و خشکی و در وقت گرمی و سردی و در وقت
 کثرت و با رطوبت و در وقت سردی و خشکی و در وقت گرمی و سردی و در وقت
 در وقت رطوبت و در وقت سردی و خشکی و در وقت گرمی و سردی و در وقت
 بدین می رسید و گاه دلالت نماید بر قوت و اعراض طبیعت از مقاومت با مرض و آن از دفع ماده متعفن اما بر قوت مطاعله
 بشرط آن تقدم نماید بر آن بول بسیار متعفن پس دفعه را که گفته آن را می کرد و بعد از آن را که بول باشد و این دلالت بر دفعه در بدن
 نماید و غیر طبیعت از دفع آن بول بر آن که از دفع می کرد دلالت می کرد بر دفع آن با تمام معتدل آن را که آن که توسط دفعه
 عادت حالت صحت و بول صحیح باشد دلالت بر طبیعت منحل و اعتدال حال حرارت غریبه و ماده نماید باید است که امراض بر دو نوع است
 نوعی آنکه از آن تغییر حال بول از طبیعت را که لازم است مانند امراض مزاجیه خواه در مرض باشد یا بعد از آن خواه در وقت صحت و در بعضی
 غرض اعتدال که گفته کرد و در وقت آن بهر سبب که با اینها البته را که بول متغیر می کرد و نوع دوم آنکه در آن تغییر حال را که بول لازم باشد
 مانند امراض مزاجیه که بعضی از آنها مانند سده و استهلاک و عیبه که تغییر مزاج در آن بهر سبب که بول معتدل کرد و از این قسم هر دو
 است که در وقت تغییر آن را که طبع گفته اند که سبب بول مرضی دیده شده که در آن سبب را که بول اعتدال باشد و از آن مرضی است
 استدلال بول آن محتاج به دفعه بول باشد و مرضی خلاف آن که سبب امراض است که محتاج به بدن بول مرضی نیست که در تغییر آن
 امراض ترکیب چون این معلوم کردید که بول از دو حال بیرون می آید یکی است با عدم حرارت و دیگری را که نیز غالی از دو حال است
 یکی آن طبیعتی است با غیر طبیعی و دیگری غیر طبیعی است از نفس و کرامت یکی است غیر طبیعی باشد یا نفس است و باشد یا نفس نیست
 نفس بر قسم است عامه و ملو و شدید و نفس مذکور شد و غیر شدید و نفس یک قسم است که ذکر یافت عدم نفس بر دو قسم است یکی که از اول
 بجز عدم نفس باشد و دوم آنکه ابتدا شدید و نفس باشد و بعد از آن عدم نفس شود و این نیز بر دو قسم است یکی که بعد از عدم نفس با نفس
 دوم آنکه بر عدم نفس خود با نفس نیست قسم می کرد و دیگری عدم مدد که نماید و هر چند بیشتر مذکور شد و برای زیاده توضیح همین قسم
 اول معتدل را که است این حالت بر حال صحت و مرض نماید که آن بول تغییر می کرد و از دو حال صحت مطلقا و یا آنکه تغییر نماید
 بسبب احتیاط بالذات ماده انحصار که دلالت بر صحت نیز می آید و در بعضی از وقتها که بول ترش است و آن بول ترش
 صحت است و آنست که با ماده خلط سرد تر و در بدن متعفن شده بسبب غیر حرارت آن و در بعضی وقتها که طبیعت طبیعی است
 و در بعضی وقتها که طبیعت غیر طبیعی است و در بعضی وقتها که طبیعت طبیعی است و در بعضی وقتها که طبیعت غیر طبیعی است

در غرض از این است تا با او اگر عارض است علامت انقطاع حرارت غریزیه با دست متعبر بر موت است زیرا که در یک ماه
نکیر بودت اجتماع برودت غریزیه بر است به تصور نکرد پس انقطاع حرارت غریزیه که مستلزم برودت طبیعی است
غریزیه جمیع نموده در یک ماهه که دلیل نفوذ آنست در بدن ظاهر گردد اگر بار است دلیل نفوذ آن باشد و باید نیست که یک ماه
باقی آنست بر این وجه و اما غرض غریزیه نباشد قسم سیوم صلو الراجیه است یعنی بول که از آن به بی سیری آید و این نباشد که سبب
فون و بوی در شیرین است قسم چهارم غرض غریزیه است بداند بول بسیار بدبو گردد و مرض مادی است و ماده آن نفوذ یافته
سودان و محله فروغ کما است غلظت ماده نیز که چون ماده نفوذ یافته در یک آن قریب بقدرال سبک و فروغ آلات
مغیر از بول اند خصوص قوه مثانه سبب است بول آن و همچنین در غرض غریزیه که بول شدید التشنج گردد البته فروغ آلات
بول نخواهد بود و در مرض مادی که ماده آن نفوذ یافته می تواند بود متن بول را غلظت نماید و از فروغ مذکوره در فرق میان آنکه
صحت متن غلظت یافته است که اگر آلات بول جمع بهر سه قشور بول اخراج یابد و غلظت همیشه بر یک و تیره باشد پس در جمیع
است که کما نفوذ یافته است کم کرده و کما هی زیاد و غلظت از قوه قی و قشور باشد علامت معمولی است قسم پنجم متن الراجیه در حال صحت
بدانکه در یک بول در حال صحت ذرات بر غلظت انقطاع نماید پس اگر بطول آید دلیل کثرت تولد ماده غلظت و مندرجیات
است که بر روی زایل گردیده و کما بر زیاد نموده باعتدال مبدل گردید دلیل آنست که ماده غلظت که در او مجتمع گردیده بود منقطع
گشته و غلظت منقطع گردید و در یک بول عدیم را کما از آن معانی مرغی است برودت غلظت و جوت ماده و انقطاع حرارت مجز
غیر از قسم پنجم که در یک بول عدیم را کما بول عدیم الراجیه بعد از بول متن الراجیه یکدفعه که بعد از آن غلظت در آن
صحت ایستاده و پس از آن سبب غلظت است یکدفعه حصول برودت در مزاج یکدفعه چنانچه در جمیع غلظت میباشد و صورتی که سبب
مغزین و کما در جمیع صحت ایستاده و سبب واقع شود و در آن سبب ماده غلظت که می منقطع گشته بر شدید یکبار که عارض
گرد قسم ششم بول عدیم الراجیه بعد از بول متن الراجیه یکدفعه است بداند که چون بول عدیم الراجیه بعد از بول متن الراجیه یکدفعه که
و قبل آن مرغی است نباید و علامات صحت ظاهر گردد دلیل بر انقطاع حرارت غریزیه و سقوط قوت یکدفعه فصل ششم
در باب این که در کس چهارم در پان دند بول بداند که از آن و بطول انقطاع و اشتقاق آن ذرات بر غلظت و برودت
و کثرت ریح نماید و لهذا به چنینی در امراض که دردی و مندر بطول مرض است و باید دانست که سبب و ث ریح مطلقا بطول
جسم لطیف است که از آن آن صعبه باشد و بطول بعد از انقطاع با جزاء صغیر بختی که شود هر یک از آنها از یکدیگر
کرد و چون بپوشد آن بطول همان جسم لطیف را بخوبی که محبط بدان کرد و ممکن باشد آن جسم را خرق نماید و منقطع گردد
بطول و در غیر ملکه نباشد آن بطول و در خرق نماید و منقطع گردد و از آن جسم لطیف را سبب و نشیمن کرد و پس از آن

[illegible]

[illegible]

بسبب سلامت آن و لیکن با آن که ترش و سستی در بدن هم میرسد بجهت اثرت فاضله نیت بجز آن سیوم افق قوه و قوه که ضعیف
 باشد که تواند مایه را دفع نماید و علامت این ثقل کبد و ساد حال آن و از حال آن آماج جمیع بدن فاسد گردد و مستعد استفا
 شود و تا تحلیل کبد افراط آنست که چون تحلیل بسیار در بدن هم رسد بکثرت ریاضت و پیری و عقب و حرکت و غیره بسیار و با حفظ
 حرارت مواد آتش و با آتشیدن مسخات که رطوبات بدنیه شود و با کوله را بطریق بخار و عرق دفع نماید و تحلیل بر ملا می ماند
 بول کمتر از مقدار طبیعی گردد و علامت این تقدم سبب و با وجود آنست در بعضی اکثر بول با جدت التهاب میباشد و در حرارت
 و روحیه مخافت بدن گواه آنست و گاه بول ناری و قلیل الثقل میباشد و اما در انحراف و توجه ماده بجانب دیگر چنانچه در اکثر امراض
 و اسهالات و بحران بمرق مقدار بول کمتر میباشد هر چند که آب مایعات آشامیده باشند و علامت وجود این سبب کوه ثقل
 باطن و دماغ و مذاوت و تری بدن بسبب عرق اسهال و یا زلزل بدن و تبیح اطراف و شکم است چنانچه در استفراغ و استفراغ
 و عدم انقباض بول است و آن سبب قوت و قوت صبح بول درین آنست که چون بول از کرده بری که نام و ریخت که از کرده یعنی
 مثانه متصل گشته جدا گردد رطوبات کبدیه و مافوق آن و چون از هر کرده یکی نازل شده است آن هر دو در یک رابری خوشه
 بصیغه جمع و در تشریح مذکور شد و چون آن برای منجر گردد یعنی از آن رطوبات از مواضع منجره به سمت حوض افتد و باقیایا
 مایه بر حالت خود در مثانه می ماند و بخلاف منصرفات بخوابد و دیگر که ماده بصیغه نازک با رغبت و حرکت با رطوبات منصرف میگردد و اما
 بجهت در کبد می ماند و اما در قوت شرب آب و مایعات از فواید و غیره مخصوصا که با آن حرارت مذوب یعنی که از زده که علت اکثر بول
 است نباشد لامحالته مقدار بول کمتر باشد و علامت این شدت صبح بول با وجود انقطاع حرارت زیرا که هر گاه مایه که سبب قوت
 انقباض بول است کمتر باشد البته صبح بول بیشتر میباشد و اما درین تقدم سبب و اما در وقت سده و مجرای بول که به سبب
 رفیق و قلیل الصیغه و اندک آید علامت آن که ثقل و تعدی در محل سده محسوس گردد و هر مقدار که سده قویتر و زیاده باشد بول کمتر آید
 و هر مقدار که بول زیاده بود همان مقدار ثقل و تعدی نیز زیاده و یا کمتر محسوس گردد و اما قوت بول مایه تحلیل مندرج است
 بجهت انکسالات و مایه بر تفرق اتصال در مجرای بول که به سبب بول منحد گرد و بجوای اسهال و استفراغ و قوه یک و قوه و یا
 بر ضعف قوه و افق کبدیه بر دفع فضل و محتمل میباشد مایه از خروج استفراغی هم رسد و بول معتدل المقدار میان کثرت و قوت
 دلالت نماید بر جاری شدن سبب بر مجرای طبیعی و علامت صحت و قوت ال مزاج است و اما اگر روی از جهت لون مانند اسهال و از
 جهت قوام مانند غلیظ اسهال آن غیر کثیر المقدار آنست که یک دفعه خیر بسیاری از ماده مندرج گردد و اندک آنست که قوت و قوت
 آن دلیل قوه قوتست که بقوت یک دفعه مواد بسیاری را دفع و استفراغ نموده و بدن را غلیظ نماید از شرب و آن و اندک دفع
 استفراغ اندک آنست که دلالت نماید بر رداست ماده که بول دفع نمی نماید و با بر عجز و ضعف قوت که بقوت دفع مایه به سبب

[illegible]

طبعی باشد زیرا که

است باشد و اما سبب بر ختم آن چون سبب غفلت بود و حرکت دهند و بمانند و این سبب در اندوه و در غفلت
 از یک سبب و اخلاص است و این سبب را سبب غفلت میگویند و این سبب را سبب غفلت میگویند و این سبب را سبب غفلت میگویند
 فاصل اند برای آنکه اختلاف اینها باشد مگر شکافی که بعضی از اینها است و بعضی از اینها است و بعضی از اینها است
 همین است و اینها است و اینها است و اینها است و اینها است و اینها است و اینها است و اینها است و اینها است
 اشغال در جسم اشغال سبب کرده است که سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 شغل باشد فاعله آن در اشغال و در اشغال و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 مخصوصا در اشغال و در اشغال و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 از غلبه برین سبب غفلت و در اشغال و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 خود آنچه بعد از آن بالای آن و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 گشته و آنچه باقی است سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 و غفلت این از سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 کافی است بلکه مخالف است و غیر طبیعی بود و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 صفر و غیر اینها سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 از آن سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 مرض است که سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 یافت و باید دانست که سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 و قد اعلمت بر دفع آن چنانچه صانع اعتدال است و اقوام نیز بخلاف سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 از سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 از سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 از سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است
 از سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است و این سبب غفلت است

در است و اگر بگویند دلالت بر اجزاء و خواصش اعضا اصلیه نماید بجهت آنکه اعضا اصلیه یکی سفید باشند در اصل خلقت و یکی چون
از اعضا بعدیه می آید درین راه حرات غریبه در آن تصرف نموده رنگ آنرا متغیر کند بگرداند و از آنجهت که اذن چنانچه ذکر
یافت و ردی ترین اینها را سبب در اسفل فاروره است بجهت آنکه حدوث آن یا سبب است محذوف است که میگردد از فعل را از فعلی
از لطافت که موجب است یا سبب است و در آنجا لطیف است و بعد آن در دانت غامی است و بان این بعد ازین
انشار اله تعالی مفصل خواهد آمد پس خراطی سه قسم گردیده دارد اولی که اذن است زیرا که فساد بسیاری و آفت عظیمی در بدن
واقع نموده اجزاء و اعضا اصلیه واقع نمیشود باعتبار آنکه در از مجاری بول اند و در امراض مزمنه دلیل هلاکت است و آنچه اطبا
گفته اند که از سوب صغایچی بعضی از اعضا کمتر حاصل میگردد بلکه اکثر است که از اینها نشانه و کرده بآن میگردد مرادشان از
این صغایچی است نه از فقره و ماکل حادث گردیده باشد و ازین بیان ایرادی که قرشی بر قول شیخ الرئیس نموده مندرج میگردد و بول
شیخ الرئیس اینست که بول صغایچی که دارد از صغایچی بعضی از اعضا است از خراطی آنچه اجزاء آن صغایچی است از اگر کسی نموده
بدان که سبب و این دلالت بر احتراق اجزاء کبد و یا کرده نماید بجهت آنکه از اعضا اصلیه منوری که بدن بولن باشد بغیر ازین و عضو
نسبت چون تفرق اتصال و قلب با هکست مع است و پیش از آنکه اجزاء آن ببول بر آید کار باختر رسیده پس مندرج گردیده است
کرسی در آنکه از احتراق کبد و یا کرده باشد اگر گویند لحم نرسیده است و بعضی از این اعضا اصلیه پیدا نموده از آن نباشد و آب است که
لحم باریس و تخلخل اجزاء سوب آن کرسی نمیتواند بود بلکه لحمی است آنچه گفته اند که سوب کرسی دلالت بر احتراق اجزاء کبد و کل منما
چنانچه ذکر یافت اکثری است کلی زیرا که گاه از احتراق خون در کبد نیز هم میرسد و فرق میان مرد و است که در سوب کرسی حادث از احتراق
خون و امر شرط است که احتراق دم مطلقا و بیهوده باشد بلکه احتراق آن در کبد باشد و قیده احتراق برای آنست که آنچه از انعقاد و انجماد
باشد سبب السواد میباشد باعتبار شدت کثافت و انعقاد و مخالی از آن نیست که یا سبب مجرب است یا سبب احتراق و چون مجرب بود یافت
کرسی بودن سوب سبب ارد و اعتبار سخافت مجرب لایق از احتراق خواهد بود و دومی که در غیر کبد احتراق باید باشد سبب السواد میباشد بخلاف دم
مخرق کبدی زیرا که دم مادر کبد است کثیر الماییت باشد و لهذا امر است آن فریب بصغیر است و اجزاء محذوف آن با لکچر است بسیار سبب
و فرق میان هر سه نوع کرسی آنست که آنچه از احتراق در کبد باشد شدید الاتصال و کثیر اللحم میباشد بخلاف آنچه از احتراق در کبد و یا احتراق دم
در کبد باشد که شدید الاتصال و کثیر اللحم نباشد بلکه نرم قابل لغت است از هم پیشینست اما لغت و نرمی لحمی زیاده از کبدی است که سبب
دمی قابل انحلال و ضعیف است و نیز کبدی است با لکچر بسیار است با قیاس از باقی حرکت کبد و قوت حرکت کبد
حال آنچه از لایه آب مختلف میباشد کای بسیار فریب بصغیر است که به عدم افراط احتراق کای بسیار فریب بصغیر است بسیار سبب است و احتراق
و بعضی از آن سوب خراطی اجزاء صغایر اند که سرخی ندارند و این را خالی نموده شیهه خاله و سبب کندی و این دلالت بر حرارت

زین دین ذوق است و فرنی گفته که من سبب دیده ام رسوب سوبی در مریض که در اعضا آفتی باشد و لیکن آن مریض مطلق
این مبدء پس معلوم کردیم که رسوب پیشینی و سوبی حادث از رطوبات غلیظه اند که طبیعت توانسته که آنرا مضاعف و بطنی و یا ترقیق
تخلیل نماید بلکه تقطیع کرده منفع کرده اند و گفته این نوع سوبی مانند آنها ازین دلیل حاصل بر ذوبان اعضا باطنی تر است
بعضای قلیل البر و دست و صاحب غیره سببه اسمعیل حریف نوشته هرگاه باشد رسوب سوبی مانند آنها ازین دلیل بر ذوبان اعضا باطنی
و اگر ادرست که ذوبان و اگر ادرست که آنها است بقیه سنگین باشد و یا غیر سوبی بل سافت و نرفت حرارت غریبه در آن و محکم بن ذکر گفته
در این محالست حبه که جوهر کثیف استخوان از اصل بنار جوهر گوشت است و قوه حرارت هرگاه یکدی باشد که کثیف استخوان را که از جوهر
پس که از لحم دل در تخیال آسانتر خواهد بود از آن و بر سیدن اندک پس بل باعث کثیفی می باشد که از جوهر و لحم قلب که این بعد از گوشت است
لحمی شسته و قطعه های گوشت ریزه سبب آن مانند سبب کرسی است و بدانکه رسوب لحمی در حیرت کرسی مناسبت با کرسی
شکل متفاوت زیرا که منفرقه در کرسی قریب بسته شده است بخلاف لحمی که چنین نیست و حدوث این از دو سبب است یکی آنکه از اعضا
اصلیه حادث گردد و یا غیر این دوم آنکه از رطوبات از اعضا اصلیه آنچه قابل رسوب لحمی است کلیه که است نه غیر این مرد و چنانچه
در رسوب کرسی ذکر یافت از اعضا غیر اصلیه معنوی که قابل کمون رسوب شد بخلاف لحم نیست که اجزاء منفصله آن شیهه است لیکن
اثر کمین و کثیفی در کرسی است برای نایب غلظت آن که از اعضا غریزه ذکر یافت از رطوبات آنچه قابل رسوب لحمی است سوبی در کرسی
و آنکه شیهه در کرسی احراق یافته باشد در عضو دیگر چنانچه در کرسی ذکر یافت بنار قریب سافت کثیف رسوبی از کثیف سبب
که منقبضی و منقبضی سبب ضعف حرارت آن بخلاف کثیف که سبب قوت حرارت منقبضی کرسی میباشد و سبب قبول نفوذ حرارت
و اما رسوب کرسی در کرسی رسوب کرسی است در ذوبان اعضا غیر اصلیه می باید مانند لحم و جسم و همین زیرا که در کرسی رسوب شده
و قابل ذوبان که رسوب کرسی از آن غایب گردد و سوبی این رسوب منقبض و منقبضی کرسی است که قدری از برهم سر یک
از اینها که اشته بول در شانه می آید و در انجا و بعد از خروج در فارورده باز منقبض میگردد و بعد مغایرت حرارت که از آن در کرسی
ماندنی می باید و با غایب میگردد زیرا که اگر تمیز می باید و ملاحظه محسوس میگردد آنرا رسوب نامند بلکه در دست و دست گویند و در ذوبان
شحم اسهل از لحم است سبب سنجاف و لطافت جوهر حرارت منقبضی که اخذ میگردد بخلاف لحم که تا حرارت قوی باشد از آب می آید
و فرق میان آنها آنست که ذوبان لحمی با بل بصفت و برافیت میباشد نسبت شحمی و در سوب شحمی و در سوب شحمی نسبت
ماندند شحمی و لهذا گفته اند رسوب شحمی شیهه بریت علامت شدت ذوبانست بهمان جهت که ذکر یافت و باید دانست که ذوبان
المقدار دلالت می نماید بر آنکه از اعضا قریب مجاری پوست زیرا که آنچه از اعضا بعیده است سبب بل سافت است و منقبض میگردد
اکثر آن مقدار قلیلی از آن ببول بر می آید و نیز آنچه کثیر المقدار باشد از اعضا قریب است آنچه منقبض المقدار از اعضا بعیده است سبب بل

مسافت ریزه میگرد و معنوی قریب تر مجاری بول غیر از کرده نیست پس از آنست و لهذا گفته اند هرگاه در بول قطره سفیدی
بمقدار اندک ظاهر گردد علامت ذوبان شحم کرده است سئل اگر گویند شحم محیط خارج کرده است نه داخل آن پس از آن شحم
آن چگونه نفوذ به داخل آن نماید تخصیص که این مقدار بزرگ نفوذ نماید و اخراج باید جواب آنست که درست است این ولیکن کیفیت
این آنست که چون که از یافت طبعیت آنرا باذن فاعلی بل و عوارضات آن نفوذ میفرماید و منفع بگرداند به داخل آن با بول استخراج
یابد و چون ثبانه آید سبب برودت آن انجماد یابد و شکل مذکور شده اخراج یابد و اگر گویند وجه تعیین انجماد مقدار دانه انا و سبب برودت
از آن منکر و جواب آنست که از آن سخن محالیت بزرگتر از آن نبرد بلکه ممکن است ولیکن اکثری چنانست بجهت آنکه اندک از شحم
که داخله بخود کوثر ثبانه می آید و به نافذ غلظت و انجمادی یابد و چون قدر دیگر آید از آن انجمادی یابد و همچنین مؤلف گوید بول شخصی آید و
که جرب کرده داشت چون بول آنرا در شیشه میگذرانند بعد از زمانی در شیشه یکی آن میخورد شکست مانند قطره و نه گوشتی که بدون تقطیع
از شیشه بر نمی آید و مدتی بدین منوال بود و اگر گویند که دسوس در اعضا و شش در بول که می آید بعضی اران که منعقد میگردد و از آن سوس
و بعضی که منعقد نمیکرد و بلکه همان قسم که اخیره بول میماند و از جرب بسیار علت انفعال و بعضی و عدم انفعال و بعضی حسیست جواب آنست که ذوبان
و نوع میباشد یکی آنکه مغرط الذوبست و این بطوبت آنرا فانی میسازد و به انسب بصفت برآمده مذاب غلبه نموده آنرا منعقد میگرداند
و لهذا بصفت دسوس است منعقد میگرد و دوم آنکه ذوبان بحد افراط نباشد که رطوبت آنرا فانی گرداند بلکه رطوبات آن با آن باقی باشد و لهذا
منعقد نگردد و همان قسم که داخله جرب رقا روره ظاهر گردد و امارت سوس است که در قاروره ششیده ظاهر گردد و دلالت بر انفعال قریب میباشد
و اخراج مدد و حرکت آن با بول این در صورتیست که در می یا جراحتی در مجاری بول یا قریب بدان باشد و نفع یا فقه منجر گردد و یا جرب حرکت
آید بجز آن با بول منفع کرده که اسهل طریق است و لهذا در بول اکثر از اوارام آلات بول و یا از جراحت آنها باشد پس اگر بار سوس
مدی بول نفع باشد یعنی رسوب باشد و دلیل آنست که محل مدد بلا شک آلات بول است خصوص ثبانه زیرا که نفع بول با فو ق
نفعی دارد و گاه است رطوبت خام که مشابست با مدد دارد و در بعضی غلظت با بول بر می آید و فرق میان آن و مدد است که مدد نفعی میباشد
سبب تاثیر حرارت غریبه در ماده و دم که فاعل آنست و در حرکت دادن اجزاء آن بزودی از هم جدا میگرد و باز بزودی مجتمع میشود و گاه
بلغم خام که نفع در سیرل التفرفی و سیرل الاجتماع بزرگ و غلیظ تر و غلیظ تر از مدد است و نیز آثار قورم و انفجار اعضا شانه آنست
و باید آنست که با باشد که مدد صاحب نفع باشد و به انسب اسب گردد و با بول آمیخته شود بدون امتیاز و همه اجزاء بول باشد
شیر سفید نماید و غلیظ القوام باشد و امارت سوس محاطی یعنی رسوبی که ششیده سیلغ غلظتی که از منی بر می آید و این دلالت میباشد
علا غلیظ خام بلغمی که متساوی القوام نباشد و رسوب محاطی که نوع باشد یکی آنکه ماده بلغم در بدن بسیار باشد و با بول برآید و دیگر آنکه
قریب منخرج بول مرض بلغمی سبب رسیده باشد که طبعیت ماده آنرا بدینجهت بر سبیل بجران دفع نموده باشد چنانچه در وجع عروق النساء و مسهل

و اوجاع درک بیشتر بهم میرسد سیوم اکثر مزاج کرده بسیار بارد کرد و بدن سبب باغم سیاری در آن بهم رسد و لذت از آن مسخ
 و این کمتر میباشد از آن دو نوع بجهت اینکه غذای که بخلیتین از کبد میرسد انضمام یافته است و در چنین غذای که بلغم کمتر میباشد سردی
 مزاج کرده بر چند محدث بلغم است و لیکن بلغم بسیاری از آن غیر ممکن الحاصلست و فرق درین هر سه نوع آنست که در امتداد ظهور و ظهور بسیار
 بلغم در تمام بدن علامت آن و در بجز آن ظهور آفات و تقدم آثار نفیج دلیل آن و در سیوم وجود سوا مزاج بارد کرده است بدست و در
 رسوب مخالی کثیر المقدار در آخر عرض لغزش و اوجاع معاصر علامت خیر و شایسته و اما رسوب شعری یعنی رسوب که شایسته
 بتاریکی موسس آن رطوبت لزج است که طولانی انعقاد یابد و لیکن انعقاد این بعلت حماه نباشد بجهت اینکه ماده این نسبت
 حماه بسیار لطیفه و بار طوبت حرارت عاده آن نسبت بحرارت عاده حماه ضعیف تر و لون رسوب آن تابع لون ماده است
 یعنی اگر بلغم مخلوط بخونست رسوب آن سرخ رنگ باشد و الا سفید و تولد این رسوب کمتر در کرده باشد و لیکن بشانه مطلقا تولد شود
 یافت بسبب وسعت فضا آن و کثرت اجتماع مایه در آنجا و آمیختن مایه خلاف ماده حماه که بجهت کثافت و پیوسته غلظت
 در مثانه نیز انعقاد می یابد زیرا که از نشان مثانه در کرده هر دو است که رطوبات غلیظه لزج و کثیفه محتمله در آن هر دو انعقاد یابد
 چنانچه در مجاری سیلیها و آبها و سنکریزه باور مل از اجزاء کثیفه را سببه آبها در آنها کتون می یابد و بدانکه بر سبیل شود و و ذرات
 و بعضی اعضا دیگر نیز مانند کبد و ریه و مراه انعقاد می یابند و ممنوع گشته که شخصی سلبه در کله داشت و جراحی از اشکاف از آن
 و در قطعه سنکریزه مقدار بجهت کثافت و بزرگتر از آن برآمد و باید دانست که طول رسوب شعری که مقدار شعری می تواند بود
 جالیوس گفته تا مقدار نصف زرع دیده ام و کتون چنین رسوب سبیل در کرده بعضی گویند ممکن نیست بجهت آنکه شکل کرده سبیل نیست
 و میگویند بر تقدیر تسلیم و ثبوت چنین رسوب سبیل البته در راجع تولد یافته نه در غیر آن و قری گفته این درست نیست بجهت آنکه در راجع
 حرارت عاده نیست گفته نزد من تولد رسوب شعری ایضا در مثانه استبدادی ندارد و لیکن دلیل برای نبودن حرارت عاده در
 راجع تولد رسوب سبیل در کرده افاده نموده است و اما رسوب خمیری یعنی رسوب که شبیه لقطه های خمیری باشد که در آب می یابند
 با سنده دلالت بر استعمال قنات غلیظه کشیده و بر ضعف معده و سوء هضم می یابند و بدانکه این رسوب قطره های آن بزرگ
 غلیظه سفید رنگ بی اشراق میباشد و تولد این غالب از دانه نیست کی آنکه سبب آن استعمال قنات باشد چنانچه از استعمال
 شیر و پنیر بسیار بهم میرسد و ویم آنکه از سبب داخل باشد که ضعف معده و سوء هضم باشد که کیلوس حید تولد نتواند یافت
 و ضم که نیز بجهت ضعیف می گردد از اعمال غده ای و سمان جسم انوال منفع می گردد و اما رسوب علی یعنی رسوب که
 شبیه بر مل است دلالت نمیدارد بر حصه که انعقاد یافته و بار رسد انعقاد است و یا بعد انعقاد منحل گشته و فرق میان این
 اینها آنست که اگر تولد بار رسوب علی قری باشد دلالت نمیدارد بر آنکه حماه در انعقاد است یا انعقاد یافته است

میل باجمالی نموده و جهت آن است که ضعف در آن حالت انعقاد منصرف میگرد و بسوی انعقاد و بعد انعقاد قبل از انحلال نیز اجزاء
 غلیظ آن بجهت انسداد مجرای اخصاء با بول اصرار می نمایند یافت و لهذا آنچه قبلاً است مستخرج میگرد و اگر بول غلیظ باشد دلالت می نماید
 بر آنکه میل باجمالی نموده و وجه شش و غلظت بول درین از ارتفاع سبب رفت آن که اگر یافت معلوم میگرد و باید دانست که نوعی از
 رسوب میباشد سبب بر بی آن چنانست که اجزاء را بر سر نهایت رغابت در بول محسوس میگرد و این رسوب مقدم بر رسوب علی
 که آید لا چنین میباشد که ضعف اکثر است بعد از آن که ضعف زیاده در ماده غلظت بزرگ است و کثافت زیاده بهر سبب ضعیف است
 و اگر کثافت سحر است ممانعه در آن تصرف نموده و ملب متجز و برلی میشود و فرق میان برلی ال بر حصاء کرده و برلی ال بر حصاء نشاء است
 که آنچه سرخ رنگ باشد علامت حصاء کرده است و آنچه غیر خاکستری رنگ باشد دلیل بر حصاء نشاء است و نیز برلی غیر سرخ رنگ مطلقاً
 دلالت بر حصاء نشاء نمیدارد زیرا که حصاء کرده بسبب طول مسافت است بول منقطع گشته و نهایت ریزه شده با بول آمیخته میگرد
 و راسب نمیشود که شپه برین نماید و اما رسوب مادی یعنی رسوبی که شپه بکاستر باشد دلالت نمیدارد بر غلبه طعم و یا بهر سبب طول کث
 رنگ آن متغیر از سفیدی بزرقت و غیرت گردیده باشد و این اکثر الوقوع است و گاه بسبب احتراق مده مادی میگرد و اجزاء را مادی صغیر
 مستند بر میباشد و اما رسوب مادی موی یعنی رسوبی که شپه بر او باشد خونی است که انعقاد و انجماد یافته شپه بر آن گشته پس اگر شپه
 المانعیت بول باشد دلالت نمیدارد بر ضعف که بهر آنکه قوله آن در کتب شده و اگر شپه بر المانعیت باشد دلالت نمیدارد بر جرح است و اگر
 بول اگر آن تفرق اصنافی قضیه و مشابه بهر سبب باشد رسوب آن اکثر از مائیت تمیز میباشد و اگر تفرق اتصال را فوق نشاء
 باشد در مجرای بول رسوب مائیت امتزاج یافته از هم تمیز نمیکرد و یکس شده و الا امتزاج نیز میباشد و قرشی گفته فرق میان خروج رسوب
 معلق از میان قریب و با بعد یکسبب علت با مائیت است چنانچه اکثر اطلبا گفته اند و لیکن فرق صحیح است که باعتبار لونست یعنی
 اگر فانی الحمره و یا قریب است این بول قریب مخرج است و اگر ابله سودا است از موضع بعدی است که بجهت طول مسافت تصرف
 حرارت فرود در آن متغیر مایل بسیاری گردیده و باید دانست که اخراج خون بسیار از نشاء نمیشود و بجهت آنکه عروق نشاء ضعیف و در
 مجرم آن فرود اند پس لابد از کرده و افوق آن باشد فصل پنجم در بیان اقسام رسوب بحسب مکان و آن بر شش قسم
 غامی و علنی و راسب و آنکه غامی شپه پر است و لهذا از اسبابی نیز مانند طانی بالای بول میباشد سبب آن با قوت نفوذ و با وجود
 است بسبب ریح و سبب اصلی آن سه امر است یکی که حرارت قویه در آن تاثیر نماید و اجزای کثیفه آنرا مسخیل با طافت نموده متعاقباً
 سازد و مختلف میل طبیعی آن نیز که اجزاء را شیفه با طبع میل باسفل دارند چنانچه در زمین حطب و تخیر آب نزد سوختن و گرم شدن
 محسوس میگرد و دوم آنکه با اجزاء مستعدیه بل اعتقاد جسمی که حرکت و تحریک آن بجانب اعلی باشد آن مخلوط شده و آن شیئی مستقل
 با طبع را بقوت خود بر داشته و بالا بر چنانچه در کربا دیده میشود که اجزاء صغیر از زمینة ثقیله را در آب بخند و ریحیه صعود نمیدارند

سیرم اندر تعلق عرض شکل باشد و به نسبت بر روی آب طافد ماند و فرو نرود و چنانچه از قطعه رو مانی که از آب یا رنگ سار و بر روی
آب گذاشته اند و بری که حرکت یافته و سطح است بر روی آب می ایستد و همچنین قطعه که از آتش سیاه شده است بر سطح آب می ایستد
و سبب معلق یعنی رسوب که در وسط قاره معلق باشد تا پس طافد و در آب سبب آن علت امور مذکور است و اما سبب سبب یعنی رسوب
که تیش قاره کرده و در دو قسم میباشد یکی طبیعی و دیگری غیر طبیعی و علت بر نفعی کامل نماید و غیر طبیعی رسوب و حال و باید است
که در رسوب طافی و معلق نیز حکم محسوب است و در صورت رسوب مختلف باشد و بالجه رسوب محسوب است یا مذموم رسوب محسوب است
است که نفع کامل یافته و این در مرتبه است اصل آن رسوب متوسط آن معلق است تر آن طافد و علت آن آنست که بعضی بجهت
جسیت ارضیت در آنها غالب باشد تا سلب قوی باشند بر تحریک و بعد باشند از انفعال و ارضیت لازم دارد و برودت راوشی
ارضی دارد البته رسوب سیاه باشد و بعضی اعضا مانند قلب و کبد که عاقله منعمی و قوی در غلبه ارضیت آن میکند زیرا که حرارت آنها نرمی است
سبب معلق حرارت غریزی در روح حیوانه تعلق و روح جسمی که به است و لازمه آن حرارت طافد است چون معلوم کردید که ارضیت با اعضا
غالب است و چیزی که شعله با اعضا و بر آنها میگرداند نیز باغوره باید که ارضیت غالب باشد و در هر چه ارضیت غالب است رسوب طافی باشد
لا محاله بشرط ارتفاع مانع و نیز رسوب بدون علامت نفع کامل دارد ارضی است رسوب مذموم و این بر دو نوع است یکی که از عارضی است و
باشد مانند بل نماید و البته این رسوب خواهد بود و تر سبب این دلیل زیاد در دوات منسا و است یکی که ارضیت آن زیاد باشد یعنی رسوب
غیر طبیعی که فاعل آنست محال شده باشد و لا محاله در دوات این زیاد است بعد از آن در دوات معلق است و بعد از آن طافد بجهت آنکه غلبه
ارضیت سودا ویت معلق کمتر از رسوب است و طافد کمتر از معلق اما اگر حرکت مخلوط برج اندک باعث تعلق و طغیان شده و این
بسیار است و حرارت بر آن و یا سبب استغراض اجزاء و این امور فاسد مانع در دوات آن نیست و باید است که در رسوب محسوب
بر چند مذکور شد که اصل آن رسوب است طافد و لیکن در امر دیگر طافد رسوب محسوب است و در امر ایشان معلق با طافد باشد و امر ایشان
بدان منقصی میگردد و در رسوب مذموم رسوب را در آنکه ارضیت آن زیاد باشد یعنی ماده آن سوداوی باشد بلکه طغی منفرادی باشد رسوب
طافد آنرا بهتر از معلق و ارضیت اندک زیرا که در ماده مفرا دیت رسوب مذموم آن رسوب است بجهت آنکه دالات مقهوریت ثوران و تحرق
نماید و همچنین در طغی منقصی رسوب آن معلق است و فرق میان طافد از یک حرارت آنست که آنچه سبب راجع باشد عالی البکف باشد
و آنچه از حرارت زاید باشد عالی انجمی بسیار علامات غلبه حرارت باشد و آنچه از طغی منقصی رسوب طافد باشد و با آن این علامت باشد
لا محاله سبب استغراض شکل است و محسوس که در قاره رسوب باشد که بول غلیظ باشد و رسوب آن هر چه نصیب متمیز باشد لیکن
سبب غلبت بول بر روی طافی مانند غصه صافه قلیل المقدار باشد و با باشد بعکس آن بول رقیق رسوب نام باشد اما سبب
بول تیش کردن و باجهت تمام تر رسوب طغی و تعلق همه سبب ارضیت و قوام بر است غیر اعتدال آن پس معلوم شد که رسوب است

این موردی باشد که رسوب غامی ظاهر گردد و طبعی از آن برسان شود و حال آنکه آن علامت ابتدا بفتح باشد و بعد از آن محلی
 گردد پس سبب حال بر نفس بد با صلاح آورد و بد آنکه بعد بحران قتی نام رسوب غامی گاه است که علامت شکس مرغان است و خطرناک
 فصلی در بیان علامات بول نصیج صحیح و بول سبیلان و شتبان و شایخ و ذکر و انات و حوال و فرق میان هر یک اینها در
 بحث بحث اول در بیان علامات بول نصیج صحیح و بول نصیج را لازم است که معتدل القوام و اللون و الراقی و الرزید و الرسوب
 المقدار باشد چنانچه ذکر یافت که دلالت بر قوت طبیعت و حرارت غیر زیاده اعتدال مزاج و کیفیات اربعه و تعادل اخلاط اربعه نماید و از
 و تغذیه هر یک بسبب خروج از اعتدال و غلبه هر یک از کیفیات اخلاط است بردیگری و یا بر ضعف قوت اما مقدار گاه باشد که کثرت
 مقدار آن محمود باشد که طبیعت بر سبیل بحران و غیر آن دفع نماید مواد را و لهذا شیخ الرئیس در بول صحیح اعتدال در مقدار را شرط
 نموده و اخراج بول از این علامات مذکوره اگر سبب مغیری خارج از آن گول و یا مشروب یا غیر آن یا بقاء قوت صحت مزاج باشد قوی
 اعتدال بول نمی نماید و ساقط از اعتبار است زیرا که مشروط است حکم بر اعتدال بول محفوظیت عدم در و تغییرات و در غیر مشرب
 و رسوب در بول صحیح شرط نیست بطریقی و حربه وجود آن بهتر است از عدم آن چنانچه در رسوب سببی و غیر طبیعی ذکر یافت زیرا که
 وجود آن دلالت بر کثافت اغذیه و اخلاط نماید و عدم آن دلالت بر لطافت و مقدار کثافت زیاد بحسب آن رسوب نیز زیاده
 پس بول رسوب نصیج صحیح افضل و بهتر از بول رسوب است و قلیل الرسوب افضل از کثیر الرسوب و رسوب آن دلیل اعتدال محمود است
 است بصفا که در رسوب محمود ذکر یافت و در صین مرض و نهایت حد آن اگر بول شبیه بول صحیح ظاهر گردد با آنکه تدریجی و یا فنی
 بر آن منوال باشد و در موارد مرض تخفیفی ظاهر گردد علامت کمال طبیعت است بر مرض و قوت مرض اعتدال در آن بول ذکر یافت
 و اعتدال بول آن نیز که انجم یا قریب یا جرم صاع است بنا بر اختلاف راسین و بعضی از قریب یا قریب یا غفران اغذیه یعنی از یک است
 رسیده چنانچه در بحث الوان بول ذکر یافت که بنا بر طبع و کبد و تاثیر حرارت طایفه و لون کبد در آن و اخلاط و فضول رسوب که غلبه
 اکثر اخلاط است و رنگ آن سرخ و قلیبی صفر الا محاله باید که کسب قوت کثرت هر یک از این امور بولان مذکوره باشد و بحث دوم در بیان
 الوان بول صبیان و شتبان و کول و شایخ بول صبیان و ضعیف و قریب العده بطم شیه یا بیت لبن و مایل زربا من است کعبه الحضا
 اغذیه ایشان لبن و یا غلبت لبن و بول سبیلان بعد از طعام که هنوز کعبه طبع رسیده باشند غلیظ تر از بول بالغین میباشد
 بسبب کثرت فضول حاصل از کثرت اغذیه ایشان و بول بالغین و شتبان مایل باریت و معتدل القوام میباشد و بارغود یعنی کف زاجا
 آنکه رسوب قندی بسبب غلبه حرارت از جبه ایشان و ریاده صفر و جودت مضمر نصیج ایشان و بول کول مایل باریت میباشد و ضعیف
 حرارت و انضمام این اکثر الغضه است غلیظ میباشد و الا قوی بول شایخ رقیق تر و سفید تر از کول میباشد سبب کمال ضعیف
 در بول و کما غلیظ میباشد چون بسیار غلیظ گردد و علامت کون حصاة است در ایشان و بول سبیلان و بول کول و کول

در آن شخص مقدار مزاج معتدل است و استعدادهای بر سستی که در وقت معاد آن مستخرج گردد در طوبی در نزد آن مغز و کبد
 و فضل آن است با لوان صف مذکی را در بر آن حیث از خود بود و لهذا حکم اعتدال حجم اکثر بر آن میباید و اعتدال حجم میانه
 و اعتدال رگون است که غیض ناپسند باشد یعنی در وسعت باشد شری که چیزی صایع بخورده باشد زیرا که همچنانکه در معتدل بود
 علم بر آن شرط است که در تن او انسی مابقی صیغ باشد همچنان در بر از شرط بدست و در این وقت حکم بر آن میباید بود و طریق
 صدق و عدل اعتدال در آن است که نه بد بود باشد و نه بی هو مطلق زیرا که شد بد و ناس بر بود دلیل غفوت است و عدم تن و تن
 ناس بر بود است شرط بر دوت اعتدال میان هر دو دلیل صحت است زیرا که هرگاه حرارت در ماده فضلیه کشیده تا نرسد و در با
 محسوس باشد آنکه غفوتی بهم برسد و اعتدال در قوام آنست که مساوی و علامت آنست که اجزا باشد مانند قوام عمل معتدل قوام
 نه بسیار غلیظ منجمد و بسیار سیال قوی زیرا که عمل مختلف القوام می باشد انواع آن و اعتدال در وقت آنست که بحسبیت
 ششخص بعد از انضمام و استیفاء که بعد از صفت کیوس که عبارت از منضم معدست بواسطه سار یا سبوی بود است یا
 فضل و کثایف آن مستخرج گردد از طریق امعادین قسم که بعد از استیفاء و انجذاب قدری صفرا از مزاج از مجرای که فیما بین آن دو قمر
 است یعنی آن فضل است بقیة جلا و مدت خود غسل داده با معادن دفع گرداند و بسبب صفران که مخلوط بد است و نیز چون
 منفع گردیده ری یک صفرا با معادین میریزد برای لذت و تنبیه لیس و امعار میگرد و حساس تر زود دفع فضل میشود و طبیعت بر
 سبب آنکه فضل از مغز به فایده و همباز آن موجب است و سبب انقباض با صفرا و وقت جلا و مدت لذت آن امعار در رسد
 دفع آن آید و سبب ماندن در امعاد تا شری حرارت معاد و صفرا در آن قدری از رطوبات آن فضل را قهراً در یک میگرداند و آن یک بر چوب
 خالی از صفرا ویت میت معین بر اندفاع آنست و لهذا منکاهی که مطلق راجع در امعاد تولید یابد دفع فضل تغییر میگرد و زیرا که آن
 راجع باعث تسخیر مجاری امعاد و راندن فضل از مقدار و مؤخره و مکمل فایده و ساین بر از دارند و لیکن باید که بعد از آن باشد بسیار
 و نه کمی بعضی از علماء وقت متوسط ته خروج را از او از ده ساعت بخومی بعد از تناول با کول مقرر نموده اند زیرا که گفته اند اکثر ازین مقدار
 زمان طبیعت از انضمام غذای معدی و تنبیه صفائی آن و فرستادن کبد و دفع فضل کثیفه آن با معاد فراغت می یابد و هر چند این گفته
 نیست و لیکن اکثر است مردم بحسب قوت و ضعف مزاج ضعیفی و عارضی تفاوت می باشد مقدار زمان انضمام طعام در معده ایشان ضعیف
 و معادل زمان غنی بعضی را در ده ساعت کمتر و بعضی را از یازده ساعت احوال تر اصحاب و مقدار زمان دفع فضل کم یا زیاد نیست بیوم که حاصل
 انقباض باشد و خروج آن ازادی بود و دفع نماید خروج را زیرا که سهولت خروج دلیل قوه دفعه و خروج باراده علامت سستی قوه دفعه است
 است علت سرعت خروج سبب انقباض با معادن که کوشه چهارم است که با لذت و مدت باشد زیرا که فضل از لذت و مدت علامت قوت
 اعتدال صفرا و نای بسیار است بدان زیرا که مقدار صفرا با معاد را بریزد و تنبیه آن سبب که غنی مقدار است و سبب

و بعد از طویل طبیعت اکثر اجابت خمین نماید و در رمی مده و قبح بار از ظاهر میگردد زیرا که هرگاه در حشاورمی هم رسد و منجر گردد و در آن
آن بطرف امعا آید لا محاله اجابت کثیر را از میگرد و در فرق میان مده و قبح آنست که صورت غلیظه در مده باقی ماند و در قبح باقی نماند و
اختلافی نمون بر از بلون غلط غالب است و نیز آثار مندرج در دل و کوا آن و اگر اند فاع غلطه و دفع طبیعت است و دل و شادان
است یافتن اغقب آنست نیز لازم کثرت اخلاطی سببیم نفوذ اجزاء و غذایه کبد منزل و کثافت بدست و این از اد آنست
از ضعف مزاجه کبد باشد و خواه سبب سده مار ارباب و فرق میان مده و قبح آنست که در سده قلیح جانب این محسوس میگردد و اگر لغوی می
سده در از ایل و سار یا که متصل معده است واقع شده باشد بلکه در او از فریب کبد زیرا که هرگاه در او ایل قریب معده سده واقع شده
باشد که است که غلیظ محسوس میگردد و درین حال فرق میان ضعیفی استی و شوار میگردد و تیرین تدبیری جهت معرفت تفرقی آنست که
مریض مفتحات متفع میگرد و تقوای بعضی دلیل آنست که سدی است و اگر از ان بصابت متفع میگرد و از مفتحات از ضعف مزاجه است
اگر قوای بعضی خصوصاً که با عقل است باشد تقویت می کشند قوی را و باید دانست که بحوال بر از صورت عدم نفوذ و کیفیت مک باشد
بحسب حال معلوم مختلف باشد زیرا که اگر معلوم در معده مضطرب باشد یا بر از کیلوسی اخراج می باید و الا ناقص النظم یا فاسد و یا باطل
النظم و اما بر از قلیل المقدار که مقتضای معلوم و شرط طبیعی الشتم مقدار برابر از او کمتر باشد و این غالباً از دو سبب است یکی آنکه
اجزاء از غذایه کثیر المقدار از ان منجذب گردد و سبوی کبد فعل اندک از ان ماند زیرا که هرگاه صفای را احتیاج شدید باشد و از کبد قلیل یا
و کبد بطریقی است که از معده و اما جذب نماید جمیع اجزاء الیه و غذایه را از تغل مطلقاً در ان چیزی نماند و قریب است که در معده و در
که از صفت غالب باشد و یکین چون تکمیل قوی واقع شود و اجزاء از صیه نیز لطیف باقیه سستی غذا میگرد و از او اندک از قلیح حیات نماند
سنگین از کبد سنگین و دیکین و کبوتر تکمیل باقیه غذا میگرد و آنچه اکثر است و افراط اکل بعضی در مده و قبح است و بعضی از مده و قبح است
بسیار بخورند و نمایا بسیار یکی بعد از دو سه روز منقطع میگرد و از بعضی متوسلین در اکل قوی از مده و قبح است و بعضی از مده و قبح است
چهار پنج روز در رستان نامیکند و بندرت نادره روز مختار قلیح حاجت میگرد و با غلیظی و در مده و قبح است و در مده و قبح است و در مده و قبح است
میگرد و در غذا مطلقاً و کجی و قلیح از ان در مده و قبح است و کجی و مایه ای در مده و قبح است و کجی و مایه ای در مده و قبح است
ایشان تکمیل با قلیح می باید سبب حیرت کند و اعصاب ایشان است و از مده و قبح است و در مده و قبح است و در مده و قبح است
بسیار غذا را منجذب میگرد و کبد در معده و اما فضل بسیار باشد و لیکن سبب سده در مده و قبح است و در مده و قبح است
بقیة اندک در مده و قبح است و در مده و قبح است و در مده و قبح است و در مده و قبح است و در مده و قبح است
را میخورند و غذا را میخورند و در مده و قبح است و در مده و قبح است و در مده و قبح است و در مده و قبح است
آن بر روی آید و دندان ابرهم بسیار و ایمان از ان تروی در معده و قبح است و در مده و قبح است و در مده و قبح است

و اما اسباب اصلی سه امر است یکی گزشتند در بول و اجزاء بول و غرق به استعمال درات بول و غرق و بدون شریک شیا معرّفه
 شدت حرارت مزاج جمیع بدن و یا کبد و کرده تنه از بر که مرکز مزاج جمیع بدن عار باشد زیاد تحلیل رطوبات نماید حتی رطوبت حده و مضاف
 و چون کبد و کرده گرم گردد از سایر اعضا زیاد جذب نماید رطوبات را تخفیف از معدود و اما مانند ثقل باریس میگرد و سیوم طول
 و در کتب ثقل در امعاء که در این صورت کبد تدریج رطوبات ثقل را جذب نماید و نیز حرارت امعاء و حرارت امعاء و رطوبات آن
 به تحلیف تحلیل نماید و ثقل خشک باقی میماند و اما در صورتی که بر از مختلفه رطوبات منفع گردد و با وجود آن باقی بر پوست باشد سبب
 از دو امر بیرون نیست یکی آنکه ابتدا در امعاء از باریس باشد و بعد از آن بر از دیگر و از آن کرده و قبل از آنکه این نیز پوست هم رساند و غیره
 اما لایع منصب نموده و در دور با هم بیرون آورده و یکم آنکه در معاء مختلفه از باریس باشد و بعد از آن بر از طب بطور لایع از معاء
 فوقانی بدان بریزد و از آن طریق بنوده و منترق سازد و بطور اند و دفع نماید بدن انبساط میفرایند بسیاری بدان فصل چهارم
 در بیان لون بر از بد آنکه اصل الوان بر از چهار است اصفر و سفید و اسود و اخضر و هر چهار در اصل با هم پیوسته و اما با هم پیوسته
 ممکن تحقیق نیست بجهت آنکه از آن نخواهد بود مگر سبب اختلاط با خون و اختلاط خون با بر از بیهوشی که هر دو یک چیز گردند بدون کثرت
 اقلات را تا نخواهد بود و کثرت خون و فیرو معانی آن که عروست باعث عبود آن است زیرا که حرارت روح طبیعی حیوانیه در مکان معمر
 که عروست از ارقی دارد و چون از آن بر آمد لا محاله مجید سیاه میگرد و پس باید که بر از غلظت با خون سیاه باشد و سرخ و دلیل این است
 که چون ضرب و یا سوطه بعضوی رسد و عرق از عروق زیر جلد مشتق و مشق گردد و زیر جلد خون آید و با کجا با نده و کجا با نده و کجا با نده و کجا با نده
 جلد محسوس میگردد اصل اول در بیان بر از اصفر آنکه این سه نوع باشد یکی خفیف الناریه و اصفر که لون طبیعی است چنانچه در بر از محمود
 ذکر یافتیم شدید الناریه و اصفر مانند اسمر ناصع و ما فوق آن و این با از سبب خارجی است مانند شاول مصبغات یعنی فیدیک و آن
 زعفران و زرد چوب و کل محض و غیر اینها از شیا اند و زرد گشته و اجرام دیگر باشد و یا از سبب داخلی مانند کثرت و فوری صفرا زیرا که
 هرگاه صفرا محترق گردد و بر جبهه قلیل المقدار باشد صبیغ آن زیاد گردد و لیکن حصول صفت بر از از صفرا محترق بسیار کم باشد چنانکه
 صفرا محترق در مراره می آید و در امعاء نیز رطوبت عدم شدت حرارت آن کم احتراق می یابد پس رسید که صفت بر از اکثر انبساط
 صفرا باشد و فرق میان صفت از کثرت صفرا و یا از احتراق و مدت آن نیست که در صورت کثرت آن بر از کثرت المقدار باشد و دفع
 است تمام در بدن کمتر باشد بجهت آنکه صفرا طبیعی است بخلاف صفرا محترق که با مدت و دفع و التماس چنانچه سیوم که صفت آن
 از لون طبیعی کمتر باشد و این با از سبب خارجی است یا داخلی شاول مصبغات مانند لبن خشک و کدو و امثال اینها و در
 دو سبب است یکی سرعت خروج بر از قبل از آنکه صفرا تمام در آن و این را تصور نفیج در بر از لازم است و دویم قلت آنکه صفرا است
 خواص غران بدان کم باشد فی الحقیقه و یا بسیار باشد و لیکن بجانب امعاء کمتر منصب گردد و بر از که هرگاه صفرا در بدن نذک باشد قلت انبساط

آن با معاطا هرست و اما در صورت کثرت زرد و امر برون نیست یکی آنکه صفرا بجانب کبر متوجه باشد و یکی نبه مراره کمتر رود و دیگر آنکه در میان آن و کبد و مصلی که میار آن و اما است سده واقع شود خواهد تا آرایش چنانچه در برقان میباشد و یا ناقصه که لطیف منحد کرده و غلیظ آن بماند و سده ناقصه در مجاری صفرا اما در الوقوع است بجهت لطافت نفوذ صفرا و فرق میان هر یک این دو است این است آنچه از وقت صفرا باشد از غلبه آن بر روت و آنچه از میل صفرا است بجهت کبر از ظهور آفت آن در سدی و صفرا و یا برقان لازم آنست و باید دانست که آنچه ششخ آفریننده در قانون گفته که لون بر از ناریت با فرا حاصل آن در انتها هرگز اکثر دلیل نفع ماده باشد و باینکه علامت است حال باشد و شایع در جمیع میان هر دو قول گفته که اگر سبب ریت کثرت صفرا است و غالب از مژغره میباشد زیرا که سبب کبر آن دفع طبیعت ماده مرض است و اگر سبب ریت صفرا و تفرق آنست که در می باشد و یا دلیل افراط مرض است فرق میان هر دو بجهت و جهت یکی آنکه بجز این میباشد که بعد از نفع ماده بخلاف اختراجه که تقدم نفع در آن لازم است دوم آنکه اخف بجز اخف در اعراض لازم است بخلاف اختراجه که اگر غلبه آن عطف است بر مرض لازم است سیوم آنکه در بجز اخف در ریزه بسیار میباشد سبب این نوع ماده بخلاف اختراجه و تغلیر میباشد بشرط اعتدال شاد و طعام اصل و بیم در بیان بر از این پس در آنکه حدوث بر این از دو وجه برون نیست یکی آنکه چیزی که باعث سفیدی بر از زرد و مقاومت با صیغ صفرا نماید یا بر از آنجهت کرده و این بر از اثر در حالت صحت نیز میباشد و سبب آن اندفاع فضلات شریکیده و در کماز ترک ریاضت یا تنقیه معاد و عروق و اعضا اجتماع یافته طبیعت تقویت نموده و زرقینی داده و بر از دفع نماید و این محمود باعث نفع بدن از ماده مستکنه و موجب زوال زلی سستی اعضا است و اگر در حالت مرض است انقباض و سلب و تخفیف بطرف اعضا است و فرق میان هر دو هیئت دفع و لون را آنچه آن توان نمود و این است ویم آنکه صفرا از مراره و با ریزه که بر از از رگین نماید و تغلیر باین کیدوسی زرد منفع کرده و بشرط آنکه چیزی موجب لول و ناول نموده باشد و سبب م اخذ صفرا با یا نه است و سبب میان مراره و معاست و یا سبب میان کبد و مراره و فرق میان هر دو آنست که اگر در یکی است سده در مجرای فو قان است که عبارت از مجرای میان کبد و مراره است که اندک اندک صفرا که در مراره ذخیره است با معا میریزد تا آنکه تمام کرده و اگر دفعی است سده میان مجرای مراره و معا است و سده بقول نفع و برقان و قولنج بجهت آنکه هرگاه تغلیر معا مانده بجهت فقدان غلبه معین بر اخراجی از قوه فطره میگرد و طوایب آن خشک میگردد و تغلیر باعث اندام مجرای معا میگردد و برقان که لازمه سده فو قان است که هرگاه صفرا از کبد مراره که غرقه و او عیه است نزد له محاله با خون عروق و در زیر که در کبد جای ماندن خلط نیست تا جمیع اغذیه طبعه مستحضره از آنجا و غلظت نموده اغذیه صمدیه طبعه و تغلیر نمی بایند و کبد حکم یکی از کما طعام بجهت تمام از آن برینا و بدین معنی که میتوان است پس لابد در جمیع بدن منتشر گردد و در نیک بدن از زرد گردد و حتی عرق و سبب طفت و وقت نفوذی که دارد و بول بسیار کثیف غلیظ و بر سفید و رسته و تنه برقان لازم نیست نیز می تواند که هرگاه سده فیما بین مجرای مراره و معا واقع گردد و مجرای میان کبد و مراره غرقه

و با وجود آن چون ممکن السلاک است بجهت آنکه می تواند که قوت باز تقویت یابد و دفع مرض نماید امر عاقل و عاقل مقرون است و از قوتی که در قوت
و مطلق اصل چهارم در بیان بر از اخضر را که سبزی رنگ برار که سبب دل مجذبات باشد دلیل انتفا حرارت نیز به است زیرا که سبب
آن با فرط حرارت مخدود است با فرط برودت مجده و برودت لازم دارند انتفا حرارت غیر بر بر اول بطریق کلیل و انتفا و در این طریق انتفا
الطفا نیز سبب مجده و علامات هر یک از سبب علامات آنها معلوم میگردد و نیز حضرت اگر از تسبیل رنگاری ذکر اند است اما تفرق صفرا
باشد و اگر از تسبیل آسمان بخند و بخی است از افراط برودت باشد و نیز باید است که بر از که که تفرق است از است لالت بر الطفا
حرارت غیر بر و حدوث آن نمی نماید مگر از برودت و همچنین بر از رسامی سؤال اگر گویند چرا الطفا بول را با تعفیل و پشام کثیر بیان
نموده اند و بر از را بعضی ذکر کرده و بعضی که ذکر نموده اند با اجمال جواب است که ملاحظه بر از و امل در آن مستکرم طبع است و دلالت
آن نیز بر احوال صبیح بدن پشامه بلکه اختصار آن با مرض معدیه اسهالیه زیاده است لهذا استغفار ذکر آن نموده و آنچه
کرده اند برای معرفت و تشخیص احوال معدیه و پشام اسهالات کافی است زیرا که دلالت بر از برین و مرض زیاده از دلالت بول است
سؤال چهارم بر از اخضر را دلیل الطفا حرارت غیر بر و مقرر نموده اند بول اخضر جواب آن اینست که صبیح در بر از به سبب قوی حاصل
نمیکرد و بخل بول که با در صابنی بجهت رفت و شفافیت متغیر و قبل میگردد پس قیاس بول بر از نمی توان نمود باید دانست که حضرت
بر از را طفال صبیح شیر خوار دلیل الطفا حرارت بطریق لزوم نموده بود زیرا که در ایشان سبب لالت سده کدر با سار یا بهر سه
تعل و بر از ایشان اخضر میکرد و در اکثر اوقات پس حضرت بر از اطفال بطریق لزوم و کلی دلیل الطفا حرارت نموده بود و الله اعلم فضائل
پنجم سبب بر از بر که صفت بر از و حال بیرون نیست مجتمع است و یا مانند سبب بر که با و تفرق بر از که بر از است صفت است
و هر چه صفت بر آن غالب باشد البته مجتمع الاجزاء با نباتات پشامه منجاری که خدا تعالی جمع باشد و تنی مانع اجتماع آن میان بر از که صفت
متمم بر مانع اجتماع گردد و نامی که تفرق میگردد و آن تنی اکثر ریاچ است یا بخار یا هوا یا بخار و هوا سار لطافت قابلیت بر از اند پس مظهر
گردید بر ریاچ و تولید ریاچ از تاثیر حرارت است ماده فضل طبع غلیظ و قشر سردیده و بعد از آن حرارت مجده از من غارت کرده یا گشت
و فضل و فرج آن فضل را آمد از تفرق گردیده و از آنکه فرق است میان بخاری که مانع است غیر آن ماده که غلیظ و عادت از طوبات
غلیظ است و لهذا بعد غارت حرارت از آن غلیظ شود و یا میماند غلیظ بخار مطلق نه مانع آن طوبات لطیف است اگر طوبت بر آن است
است بعد غارت حرارت سبب طوبت مانع است میگردد و لا تحلیل می رود و چیزی از آن مانع نمی ماند و با محدود تولید ریاچ میباشد حصول
غیر ضمیمه و یا نام بعضی پس انتفاخ بر از دلیل قصور بعضی و اجتماع آن دلیل غنی است فضائل ششم در بیان استدلال بوقت بر از بر
چون غذا در معدیه گردد و باید که تا حصول کیلوس در معدیه ماند چون با معدیه با معار و در آنجا نیز باید ماند که بقایا و اخضر آید و
بالن و مکه بجنب گردد و نیز نکات نماید زیرا که عروق با سار یا که است غلبت بر سبب لالت نه مانع معدیه باید که صفت آن با تمام مگر

بخار

در من پشامه
و تفرق

منجذب و نفوذ نماید و برسد و وقت جمیع جهت برزراستند آن جهت بر از دریافت و وقت جمعی و نوع است سرلیح البروز یا بطی البروز
 نوع اول که سرلیح البروز است آنست که پیش از وقت معاد جمعی منفع گردد و سبب آن دو امر است یا خارجی و یا داخلی خارجی از تسبیل
 استعمال مخربات بر از است مانند شامیدن مسلمات و تعلیات و منفعات مخربات و استعمال قیایل و تمنا و داخلی از سبب امر بر
 نیست یکی آنکه از سبب نفس بر از باشد دوم آنکه از سبب قوی باشد سیم آنکه از سبب عاقلی باشد زیرا که خروج بر از حرکت مکان است
 و جهت تمام این حرکت که امر ضروری است که متحرک و محال حرکت باشد و در اینجا متحرک بر از است متحرک قوه و افغان و محل حرکت محو
 امعا و هر یک از این سه امر باعث سرعت بر از میشوند چنانچه گفته میشود بعنوان تشبیه مثال علیت نفس بر از شاول اندیزه است زیرا که
 فعل غذا و ملق و اکثر از لاق میباشد مثال علیت امعا و قوع قروح و ثور یا سحر در امعا است زیرا که درین هنگام فعل جوین دارد امعا
 ازیت بدان میرساند لهذا طبیعت مضطر میگردد بر دفع آن و بزودی از خود دفع نماید مثال علیت قوه و افغان تعجیل فعل و افغان است
 از دو امر بدون نیست یکی کثرت انصبا صغرا است با معابر چند مخرج بر از قوه و افغان است لیکن غلبه و معین بر اخراج صغرا است چنانچه قبل از
 ذکر یافتیم دوم ضعف الطمان قوه ماسکه است که نتواند افعال را در امعا نگاه دارد تا هنگام استیفاء قوه جاذبه که به بطایف از خود
 اخراج یابد زیرا که قوه ماسکه ضد قوه و افغان است هرگاه یکی ضعیف گشت دیگری که قوی است فعل خود را میماند و فرق میان این سه است
 آنچه از امر خارجی است وجود و تقدم آن دلالت بر آن نمیدارد و آنچه داخلی از ذات بر از است شاول غذا و لرح شاید آن و آنچه قروح امعا و یا
 ثور آنست قبل از بروز جمیع نماید و قروح و ثور را بر از بر می آید و هرگاه ازین امور آثاری ظاهر نگردد نامحاله از کثرت انصبا صغرا است و یا از
 ضعف ماسکه و فرق میان این سه و آنست که اگر در هنگام اخراج لنوع نماید و بر از نکین باشد دلیل صغرا است که قبل از بروز مختص قوی
 ظاهر گردد و اگر به لنوع و رنگ است ثقل در شکم محسوس گردد از ضعف قوه ماسکه است نوع دوم که بطی البروز است که در وقت معاد
 بر نیاید و سبب این دو امر است یکی خارجی است مانند استعمال جوهر و قوا بعض شراب و حمو لا و علامت این وجود تقدم سبب آنست و دوم آنکه
 امور داخلی باشد و این با اعتبار نفس بر از است یا با اعتبار امعا و یا با اعتبار قوی و یا با اعتبار اعضاء نامی آنچه از نفس بر از باشد شاول غذای
 قاضی کوای بر آن و آنچه با اعتبار امعا باشد وجود قروح و یا در دلالت بر آن نماید چنانکه هرگاه در سبب فعل معاف و یا در می باشد طبیعت
 از خوف ذیت که مانع نزول و بروز بر از آن میباشد یعنی المقدور حس نماید و آنچه با اعتبار قوی باشد که نوع است یکی آنکه قوه و افغان
 باشد و علامت این قیامت نفع بر از است دوم آنکه هر چند قوه و افغان قوی باشد ولیکن صغرا از مراد در اکثر منصف گردد و قوه و افغان
 ضعیفی نسبت نماید و علامت این مابین رنگ بر از است و آثار بر امعا سیم آنکه قوه و افغان ضعیف باشد و در سبب محتاج باشد که آری
 طعام از مرده و امعا بحسب اقتضا طبیعت شاول دارد و قوه و افغان نیز در عمل خود تاخیر نماید بر چند مقرر است که همه قوی و یا در قوه و
 در سیمون سه تا امر هم و افغان نامی و لیکن قوه و تحت طبیعت از غذا و طبیعت قوه و تحت نفس و نفس تحت عقل و عقل از عقل

فاعلم ان جان شانه و غرض از علامت ضعف خشم جفا و ماضی تولد راجع و تفرغ و قراقرآن در شکم و امعاء و جوارشیتان بهما
 باشد بدان در بدن طبع است بعد از خیمه مواد از سسل و ملین با تقلیل آن از فاقد وقت شاول طعام و بافت فصل هفتم
 در بیان راجح بر آنکه مدفوع نیز مانند هر چه طبعی بپزد و خوشبو شود و نایند که با آن چیزی که تغییر را بخشد آن بشوید و نایند که
 و سیر مانند اینها باشد و با وجود این بر از بدو باشد علامت کثرت فضل غفنه است در بدن سرگناه بر از مکرر الراجی شدید التمزج نبات
 آید و در بعضی ضعیف المزاج باشد علامت افتا حرارت است فصل هشتم در بیان زبرد بر از بدو باشد سبب آن حرارت و طبع
 که اخلاط را بتواند و جوش در آورد مانند آنکه آتش دکن را بجوش می آورد و گفت آن جدا میگردد و اخلاط با میزد و سبب نیز قل زلزل
 یافت فصل نهم در بیان قراقر بر از باید دانست که سبب ظهور قراقر بر از سبب راجح است این اثر سبب است به سبب قوه
 است زیرا که نزد قوت این قوه بر تیز راجح در معنا باشد لیکن سبب شدت دفع از آن آواز آید و این اقل است و بالجمود وجود راجح و طبع
 قراقر است و دلیل اعتدال حرارت معده و امعاء است بجهت آنکه در معده و امعاء بار در راجح اصل تولد نیاید و در معده بسیار نیز سبب است
 تحلیل آنچه در راجح است که در طوایب تاثیر نیاید و آنرا متجزی گردانند و بعد از تیز حرارت و طاقت این
 متفاوت نماید و غلیظه گردد و همان عبارت از یک است لهذا گفته اند که در معده و امعاء تفاوت است و مراد از زمان فصل
 الرطوبت است که بعد از اجتماع مستحیل یا بکند و پس خروج و فصل با صدای عظیم و تفرغ عظیم است به غلیظه است با صدای ضعیف و نایند
 مانده آواز را به علامت راجح غلیظه و اخلاط و طوایب رقیقه آمیخته است با صدای قوی و دفعی و فصل کلو س کثیر دلیل قوت غذا است قوت
 غذا است و اخراج بر از با آوازی تفرغ می نماید از کلو سیت علامت قوه دفعه است و صدای همان نزد بر از غذا است که
 امعاء از رطوبت فانی است و فصل با سرج چون با قراقر ضعیف باشد علامت آنست که راجح غلیظه را معاء غلیظه است به از راجح چون با قوه
 تولد آید بکریل یا بنفق نماید و از مری اخراج یابد از اجناسا مانند و با سرجی و دفع و راجح معاء و آواز راجح با سرج خوانده و تن
 به بوی آن اگر بدون تناول اشیا که باعث امداد عفونت گردد دلیل عفونت اخلاط است چنانچه ذکر یافت و با سرج ختم نمود مباحث بر از
 را چون سست لال العرق قوی است دلالت دیگر است به ثبوت استقرار احوال بدن آن نیز ذکر نموده میشود با سبب
 جفا و در بیان عرق و است و آن مشتمل بر شش فصل بد که عرق نیز فصل مضمر چهارم است بدین قسم که چون غذا که علامات عرق
 تبدیل است و عروق نمیتوانند بهمانا نفوذ نمود و بدون آنکه مخلوط آب اندک صفر اند کرد و بدو آن کرده است باعث قوت قوه
 صفر است قوت و قدرت و گرمی و تغذیه و بعد حصول غذا بعضا آید که با آن مخلوط گشته کثری آن جدا شده و جهت قوت قوی میسر میسر
 و از لب میگذرد و شانه و بالول سرفه میگرد و چنانچه در بحث بال و غیر آن مذکور شد و قدری که در اعضا میماند و از غذا آهسته آهسته منحل نمائند و
 جلد نموده و پس اگر آهسته نموده و جلد میسر و اگر آب افضل آمیخته است و طبیعت مذکوره طبیعت میسر و از راجح است و اقل

غلظت باید از تمام بدن منفع میگرداند و لکن اگر عرق مجزای غلظت بدست بعد از آمدن از تمام منافذ اگر با آن ماده فضل بسیار
 است و عرق بسیاری از آن بر ظاهر بدن مجتمع میگردد و اگر کمتر است کمتر اگر اعتدال صغیر است است و چنانچه عرق
 و اجزای بعضی اعضا که جو شیمی خصوص در زیر بغل با هم میسر شود و اگر غلظت بدن غنوت در عرق نیز عجب آن متعفن میباشد اگر
 حرارت تمامه و یا برودت بارده بود و با لجه سبب آلات غلظت بدن و تغییرات آن عرق نیز مختلف میباشد مجموع را در شش فصل ذکر مینماید
فصل اول در بیان کثرت و قلت عرق و این را در دو شعبه بیان مینماید اول در بیان کثرت عرق بدانکه کثرت عرق مطلقا از شش سرچشمه
 نیست بعضی طبیعی و بعضی غیر طبیعی سبب اول کثرت رطوبت در بدن و بدنسب عرق بسیاری آید و دوم آنکه رطوبات قوی گردد و سبب
 نماید و بطریق عرق منفع گردد و سیم آنکه اعضا که اخذ و قی شده بطریق عرق از تمام بدن برآیند چهارم آنکه تمام از مقدار طبیعی خود وسیع تر گردد
 و بدنسب رطوبت بسیاری از آنها تراوش نماید پنجم آنکه قوه دفع قوی گردد و رطوبت زیادی دفع نماید ششم ماسکه ضعیف گردد و بدنسب
 زیادی عرق دفع گردد و سبب آنکه قوه دفع قوی و یا از رطوبت معتدله و یا از حرارت هوا گرم که مفرط الحار باشد و یا از اجسام
 در هر یک از این چهار عرق طبیعی است عید بحدل بدن باعث بقا است و اعتدال مزاج و بیاید است که کثرت در دوران عرق غلبت
 ضعیف قوت مکرر سکامی که از نسبت قوه دفع باشد که مواد زیادی را دفع نماید که آن هنگام سودمند است بدین عرق آنست که از بدن
 اعضا را از ضعف قوه ماسکه باشد و فرق میان آنچه از قوه دفع و آنچه از ضعف قوه ماسکه است بچند وجه است اول آنکه آنچه از قوه دفع
 باشد بعد از اعتدال باشد و از اخراج آن فرحت و خفت بهم میرسد و در حال صحت و در حال مرضی این نوع عرق بغیر از در بدن
 واقع نمیکرد و بحدت آنچه از ضعف قوه ماسکه باشد که بدستلا باشد و ضرر میرساند و از استعمال مقویات قوه ماسکه انتفاع می یابد و
 همچنین هر چه زیاد باشد ضرر آن زیاد از ضعف ماسکه است و عدم انتفاع از مقویات ماسکه لازم آن و این نوع عرق جمعی ماده میباشد
 بجهت آنکه ذوبان اعضا که بدون حرارت قوی باشد ماده آن بدین قوت نیست که بعد از قوت منفع گردد بدین زیرا که تا مایه بسیار رقیق باشد
 بعرق منفع نمیکرد و بدانکه در حال صحت هرگاه عرق بسیاری آید و سبب هر آنرا باشد علامت آنست که غذا زیاد از مقدار تحمل بدن
 خورده میشود و اگر با وجود قلت تناول بدون ظهور موجب عرق بسیار آید دلیل آنست که در بدن فضل بسیار اجتماع یافته و محتاج به
 است و کثرت عرق در همه ایام مرض دلیل کثرت خلط است و کثرت عرق با اسهال یا استفراغ منوع دیگر احوال در آنست که چون در
 بعضی اعضا عرق بیشتر از بعضی دیگر آید علامت آنست که ماده مرضی در آن عضو است که عرق بیشتر میکند و بدانکه در آن عضو بیشتر است و در آن
 کمتر چون ماده در جمیع بدن بسیار باشد و مانع از برودت و غیری نباشد عرق از جمیع بدن برآید و عرق سرد پس از گردن کسیند آید و لکن ضعف
 قوت حیوانیت و یا علامت آنکه ضعیف خواهد شد خصوص در جمعی ماده و محرقه بجهت آنکه علامت آنست که ماده بسیاری و عام حوالی مطلق
 است طبیعت عاجز است از دفع آن شعبه دوم در بیان قلت عرق بدانکه سبب آن چهار است یکی قلت رطوبت در بدن و دوم غلظت

تصل کثرت و قلت
 عرق

سبب اول
 عرق منفع در
 صحت

در قلت

خامی است و علامت آنکه ماده زردی بطنی است و در وقت میان برود است نه از در ابتدا مرض جابر گردد و بدشواری برآید و بیانی
 است که نسبت و آسان برآید و در آن زمان فریب نماند و بعضی را از اخراج آن رحمت نموده حاصل گردد و دلیل آنست که
 زردی بطنی است و رحمت نفث علامت غلبه و یا اشتقاق عرقه جوایه ملو و تجرد و ریختن نفث است و مملو برآمدن نفث سفیدی
 با شری عدمت صد است. اگر علامات یکریز بر آن گواهی دهند و صحت نفث و نالت بر صغر و میت زردی غلبه و حضرت آن علامت
 احتراق و یا فرط برودت و اطلاق حرارت غیر زیاده است و سود آن نیز باشد حضرت علامت یکی از این دو باشد و فرق میان حضرت سود
 از احتراق و یا از بر صغر طازنا مرتبه و علامات مختلفه هر یک میتوان دریافت نمود فصل بیستم در بیان رایج نفث بد آنکه نفث
 مستحق علامت عفونت ماده و یا قوی علامت بعد آن عفونت و حرمت رایج دلیل برودت آنست فصل چهارم در علم نفث بد آنکه
 عدوت آن دلیل غلبه خون و غلبه معده الطبعی است و فرق میان آن هر دو چون آن نمایند که اگر سرخ است موی است و اگر زردی بطنی سفیدی
 طعمی آن علامت غلبه معده است و دلیل غلبه معده و علامت تاثیر حرارت در رطوبت شدت حرارت و تری که بخار از رطوبت کرده است
 کمال غلبه حرارت و تری آن دلیل برودت و جرمی دلیل عفونت است فصل پنجم در بیان قوام نفث بد آنکه وقت آن علامت قوی
 ماده است و کاین علامت نفع است و فرق میان هر دو از اینست ماده و وقت خروج میتوان نمود و غلظت نفث علامت قوامی است و استعبار
 به غیر نفع و غلظت آن غلظت و وقت علامت نفع است فصل ششم در بیان شکل و کیفیت نفث بد آنکه سنده آن علامت
 آنست که ماده غلیظه است و در قصبه ای به حرارت غلیظه قمع است و بقراط گفته نفث اصبا از کسی که از احمی باشد دلیل ذبول و لاغری باشد
 و غیر غلیظه بسیار باشد و نموده که اگر غلیظه نفع است و در غلظت نفع است و در غلظت نفع است و در غلظت نفع است و در غلظت نفع است
 صحت اخراج و غلظت بود و خنثی و غلظت بر روی غلظت بود و در وقت نفع است و در وقت نفع است و در وقت نفع است و در وقت نفع است
 اخراج نفث و صحت اخراج آن بد آنکه چون در زرد و ذات الریه ذات النجب نفث اصغر طر بر گردد و سهولت اخراج باید عدت نفع
 کمال است مال و قوت طبع و سرعت نفث و مرض است و بعضی بدشواری و دیری برآمدن نفث علامت قوامی است و در وقت نفع است
 طوام مرض است نفث محمود و علامات آن بد آنکه نفث محمود آنست که به هم نماند و از اجزای هموار و نفع معده الطبعی انعام باشد و بوی نماند
 باشد و سهولت اخراج باشد و از آنست که مرض پس از بعد العمد باشد نفث مذموم و علامات آن بد آنکه نفث مذموم آنست که
 خام و قوی و غیر نماند و از اجزای هموار و نماند آن زرد یا سیاه یا کبوده و تری را که باشد و با سعال شدیدی اخراج باید و بسیار بعد العمد
 و بی خشم و نماند و از اجزای هموار و نماند آن زرد یا سیاه یا کبوده و تری را که باشد و با سعال شدیدی اخراج باید و بسیار بعد العمد
 اول بیان نفع صحت و نفع نماند و از اجزای هموار و نماند آن زرد یا سیاه یا کبوده و تری را که باشد و با سعال شدیدی اخراج باید و بسیار بعد العمد
 نماند و نفع صحت و نفع نماند و از اجزای هموار و نماند آن زرد یا سیاه یا کبوده و تری را که باشد و با سعال شدیدی اخراج باید و بسیار بعد العمد

در وقت نفع است

بنابر مذکور هیچ از این سه نوع است که میان صحت و مرض
 مانند جالینوس و من تیج او که میگویند در حالت متوسط بین صحت و مرض می باشد که در صحت و مرض و در بعضی احوال
 متعلق بصحت بدن که این یعنی از مواد مرکب در و در جمیع افعال متعلقه بدان مثل میباشد بلکه در و در ضعف و نقصان میباشد بنابر این
 تقریر باید که آن حالت متوسط نوعی مرکب از آن هر دو باشد و در آن متضمن به بر صحت است بطریق کلی غیر متضمن شخص و در آن متضمن
 درون مرضی و وقتی و وقتی بلکه شامل کل و بالتفصیل از حفظ صحت حاصل نمیکرد مگر شخصی را که متصف به پنج خصیت باشد یکی آنکه
 خود را در بقوانین طبیعیه و یا ساسع و طبیعیه و فاضله عاقل و عارف باشد و دوم آنکه صاحب دولت و ثروت و نفاد امر و حکم باشد
 تا از اغریه لطیفه و ادویه غریبه حفظ قوی و ارواح حسنه بخواند و خواه جوان و خواه معتمد سفره باشد و یا مرکب از این دو
 باشد تواند همیا نمود هر چند بقیمت امداد و کران بها باشد و یا از ممالک بعید باید طلبید سببوم آنکه فایده ارباب آزاد باشد و حکومت
 و اختیار دیگری نباشد تا هر چه وقت اقتضا کند و حاجت اعیان باشد تواند بعمل آورد حتی انتقال از مکان به مکان و از محل محل و امر
 بقریه و از شهری شهری و از بلدی بلدی و غیر اینها چهارم آنکه کریم نفس عالم است و محض نفس و صحت باشد و بخیل و نه شکل تا آنکه
 تواند اموال و منخرافات دنیویه فانیه را اشیاء و صرف بر صحت نفس باقی و فدای بقای آن نماید و با آن گذاشته باشد و بر آن
 کران نیاید و غفلت بسیاری بدانها گذاشته که بالعکس نفس خود را فدای آنها نماید بجم آنکه هر چند نباشد بر شهوات و منافع نفس
 راسخ و غم نباشد که هر چه واجب الترتیب ترک نماید و قطعاً بکمال بدان نکند و آنچه ضرورتی است استعمال نماید
 اصلاً ترک ننماید و بلاشبده اجتماع این چهار مورد در یک شخص نادر الوقوع است امداد حفظ صحت تا بعضی صورت بند و بگوید ذکر
 یافت را امور اختیاریه است و امور غیر اختیاریه اضطراریه و اتفاقیه و در بدن نفس از آن گفتگو نیست و نیز باید دانست
 که علم حفظ صحت منقسم میگردد بدو قسم زیرا که علم به پیرایه و صحت و این را علم حفظ صحت نامند و یا علم به پیرایه و صحت
 است و این را علم علاج خوانند و علم حفظ صحت منقسم میگردد به دو چیز و یک آنکه صحت مطلقاً غایب نیست از آنکه یا چنانچه در وقت
 یا نباشد در غایت اول یا آنست که ابتداء میل نموده است از غایت یا میل نموده است از غایت پس قسمی که دانسته میشود
 در آن تدبیر تازه از دو قسم اول را علم به پیرایه و صحت نامند و آنچه دانسته میشود در آن تدبیر قسم اول از دو قسم آخر را علم تقدیم حفظ
 نامند و تدبیر قسم دوم از آنرا حفظ صحت گویند و اما حالت ثالث پس اگر باشد سبب اجتماع صحت و مرض جز آنکه بود علم به پیرایه و صحت
 و علم حفظ صحت و علم به پیرایه و صحت آن را علم علاج و اگر باشد یک یا آنست که آن هر دو در غایت و ابد و علم به پیرایه و صحت
 علم حفظ صحت و آن علم به پیرایه و صحت نامند تدبیر شایع و از اینجا طبایع تقسیم نموده اند و در علم به پیرایه و صحت به دو قسم
 بزرگتر قسم سیم و چهارم ذکر یافت نموده است و آن تقسیم بر دو کلی تمام غیر متضمن شخص و در آن متضمن شخص و در آن متضمن

وقتی دون آفتی است مگر بوجهی است یا که شامل کامل است و لفظ حفظ صحت هر چند از جهت اختلاف قسم نام دارد چنانچه ذکر شد
 و لیکن بر سبب مجاز بر هر قسم اطلاق نمایند زیرا که مقصود از هر یک حفظ صحت است هر چه که کامل آید و البته انموده شد که حفظ
 صحت چهار وجه اول آنکه صحت اکثر است و بدن محمول بر آنست و موضوع عدم طلب همین صحت و اینها است که اگر حاصل است از
 محافظت باید نمود و اگر از ایل است مستور گردانید بر رفع سبب آن و دیگر آنکه مقصود بالذات این فن است و اما بعد از آن مقصود بالعرض
 برای آنست و بالتبع آن مقصود بالذات اول است بقدر مذکور از مقصود بالعرض سیم آنکه حفظ صحت موجود اسهل است از آن
 مقصود و نیز بقدر سیم اسهل است چهارم آنکه بدستی که صحت ده موجود است در اصحاب و در مرضی مقصود است تقدم نه بر موجود
 اول است و چون کمال صحت بقای شخص است از قطع است و مرض ممکن و موت ضروری است و مقصود بقدر مذکور میشود برای معرفت آن
 بر جنبه پیشتر با اجمال نیز ذکر یافت بد آنکه بدن انسان مخلوق است از عناصر و اضلاع اول و ثانی از نسی مخلوق از آن و آن مخلوق
 که سبب تحلیل می نماید یعنی تا تحلیل و تبدیل و زوال و فنا است زیرا که اگر صلب مخلوق میبود باین حیثیت که مطلق از آن تحلیل نمی رفت
 و مطلق آفتی در آن تصرف و راه نمی یافت مانند حجر هر آنکه متغیر میبود از عناصر اول و حرکات ارادی و افعال مختلفه از ضرب و دفع و سبب
 و ضربه غیر اینها و اگر مخلوق میبود در کمال نرمی باین حیثیت که میبود بطبع عالم از یوست مانند مایعات هر آنکه متغیر میبود از آن مایعات
 شکل خود بجهت آنکه استساک پیدا شد مگر سبب اجرای این سبب باید که بین در میان کمال صلابت کمال لیس باشد تا اینکه در
 ارادی و حرکات مختلفه مذکوره تواند از آن صادر کرد و ممکن نیست این بدون آنکه با آن رطوبتی باشد که انقدر لیس و نرمی نماید و حرارتی که
 متعینی صلابت باشد و این هنگام با میباشند مساوی و یا آنکه باشد رطوبت مستوی بر حرارت و یا بالعکس و اول حال است
 بجهت آنکه متعینی استغفار افعال مذکوره است و همچنین دوم برای استسرام آن افعالا حرارت است پس سیم میگوید که آن بودن
 حرارت غالب بر رطوبت و غلبه بر است که در حرارت غالب بر رطوبت باشد و تصرف در آن نماید متغیر میگرداند آنرا و از آن می آید
 از این که قبول نماید بدن تحلیل را و متغیر میباشند بسبب تحلیل تا آنکه در باقی با بقا و قوه غایبه خفیه تحلف بدل با تحلیل است این
 و قوه حیوانیه برای تحلف بدل با تحلیل از روح است آن حرارت را حرارت غریزیه نامند که قوت و حفاظت که مذابت بدن است
 و نام میگوید با آن افعالا که مضطر است بسبب آن طبیعت در بقا بدن انقباض نماید و دفع منافذ و مساک و مضمر چنانچه در صحت قوی که
 یافت که هر یک از قوی متغیر بسبب حرارت آن رطوبتی که مراد از آن جسم طبعی بال است طوبت غریزیه و رطوبت لیس نیز باشد
 و عرف طبایع این محل آن حرارت است نسبت این بسبب آن مانند نسبت میان است و سیر و این معروض و نوع انداخته است یکی
 قیاس و دیگر تعین زیرا که آفتی که ناراض آن میگرد و با این است که فایده میگرداند آنرا و یا آنکه فایده میگرداند آنرا و اول آنست که چنانچه
 تحلیل آن نسبت را بقدر واجب و دیگر بهای آن اجد صحت را می اندک نامند نه و مانند برای هر یک از انواع آفت است

مقصود

از دو وجهی است: یکی از استساق و چنانچه منصف و خاوش میگردد سراج از کثرت آوردن او کم معضات کیفیت نیکو بار یعنی
فصلی است سسوال اگر گفته شود آن طوبت هرگاه به سبب ازاله غذا یا بدنی بدل یا تحلیلی آن از غذا رسد باید که مدام که غذا بسپارد
کرد آن طوبت فانی گردد و چون در طوبت فانی گردد حرارت غریزیه نیز که قاید است فانی گردد و بجهت فانی شدن طوبت فانی گردد
طوبت در اصل قلیل است استمدادی باید بر طوبت موی و آنچه تحلیلی می باید از آن نیست مگر طوبات موی باطلی از آن بر طوبت
اصلیه بدل نباشد مگر برای طوبت موی مده آن و اما غرض از طوبت حکم نیست که از بدنی باشد بجهت آنکه تحریک آن در او همیشه است
اولا پس در او غیبه می پس در رحم پس در بدن مودود و طوبت غذا یا تحریک و نفع می باید بگردد و غیبه غذا مودود غیر آن پس قایم مقام آن می تواند
شد چنانچه مکرر است از اجزای حیوانیه الاکنه باطبع مجتمع بقدر و دام قاصر مکن نیست بدلی که ثابت شده است در اصل حکمت
و چون زایل گردد و متفرق میگردد و بعد از منطفی میگردد بدن و لازم نیست بر ماضی صحت یعنی طبیعت آن فانی خارج باشد و عرق شدن
سوقن و خفگی و غیر اینها پس نهایت فعل طبیعت صانع خود که حفظ صحت حاصل در صحت زاید است که مرض باشد است که قیود
مراعات و امر نماید یکی آنکه برساند بر شخص باطل و نهایت قدرت عمری که تحقیق مزاج و حرارت غریزیه و طوبت غریزیه همیشه است که اگر
اتفاق غیبه مراد از مفسد خارجی بجهت آنکه اشخاص درین متغایرند بعضی فانی می آیند بوفات طبیعی مکرر از صد سال و بعضی زیاده از صد سال
محسوس است که هرگاه قوی باشد انتهای آن بسوی ضعف مایل تر باشد و هر چه ضعیف تر باشد فقیر تر باشد و قوت و ضعف بحسب اختلاف
مزاج در اجاب حرارت و طوبت مختلف باشد و غرضات خارجی باستقرا بچ امر فانی اندازد امری که موجب فانی حرارت غریزیه
باستفراغ روحی که آن مادی است چنانچه در فرج ممکن است با استفراغ خون که آن مادی و مرکب است چنانچه در قطع شراب و یا دریدن
دوای امری که موجب انقطاع است با جفان چنانچه در فرج مفرط باشد سیم امری که باعث ته مجرای نسیم میگردد چنانچه در غرق شدن
و خفا کشتن و خفگی کردن غیر اینها باشد زیرا که نزد آن مترکم میگردد و فضول و غایب در قلب و منطفی میگردد و حرارت چهارم امری که باعث
افساده جوهر آن میگردد بسبب تشنای هوای روی که غلط با مجزه منتنه بر دو گرد و با از دفع هوام و اکل سموم که سرایت نماید منتنه
رودیه و سموم در قلب و بدن و باعث فساد جوهر آن گردد و پنجم امری که باعث تغییر کیفیت آن گردد و با با که بسیار گرم گردد از آن چنانچه غرض
میگردد برای شخصی که طول کشاید و حمام مثلاً و یا با که سرد گردد از آن چنانچه عارض میگردد برای شخصی که برسد با سردی شدید و این
چهار وجه را میگوید و نذر است که استفراغ و متناق و افساد و جوی هر یک کیفیت باشد و مراعات هر دو یک است که حفظ صحت بر
سبب بقا و بقای آن نماید بجهت آنکه صحت انسان مختلف باشد بلکه شخص و اندیز بحسب احوال و حفظ صحت میباشد مگر بحسب احوال
غریزیه از غفونت بجهت آنکه غفونت یعنی است مضاد برای کمین چون عارض طوبات گردد و سبب سردی و سردی که قابل اصلاح باشد
پس حاصل نمیکردد از آن چنانچه که مقصود است از آنها البته و این بجهت حفظ است از سستی و حرارت غریزیه برکن از غفلت خارج

و حرارت آن از تکثیر زاید و بر مجرای طبیعی و این پیاپی مکرر سبب حفظ آن از اسباب معجزه تحفیف مانند هوای قار و حرکات خفیفه و این
 امر در حفظ رطوبت اغفوت و از تکثیر زاید پیاپی مکرر سبب تعجیل اسباب سه ضروریه بجهت آنکه مرگه استعمال کرده شوند و بعد از
 پیاپی اسباب برای صحت و مرگه استعمال کرده شوند بغير اعتدال پیاپی سبب برای مرض و بیان نموده شد سباب سه
 ضروریه آنچه افضل است از اموریه و غیره و همچنین سببی اعاده بیان اموریه نیست بجهت آنکه چندان با اختیار طبیعت نیست بلکه صریح
 است سببی بیان نه چرخه باقیه فرق میان ذکر اسباب سه ضروریه که قبل ذکر یافت و میان ذکر تدریج آن که عالذری باید نیست که اول
 نظر خواهی آنست که آن تحت عملی است که فعلی کم کیفیت مباشرت عمل در دینی علم نظری است و دوم باعتبار نظر در جنبه تعجیل
 آنست که عملی کم کیفیت عمل فصلی و مرافق اول از مقدار دوم در بیان تدریجاً کمال و تعلقات آن مشتمل بر سه مطلب اول
 در بیان تدریج حفظ صحت و آنکه چون معرفت تدریج حفظ صحت از علم مطالب ضروریه این فن است خصوصاً درین زمان که طبیعت عاذیه که در وقت
 و اعتمادی تدریجاً باشد بحسب امراض و تشخیص تعدیل بلکه مفقود است بلکه الا به غذا یا باید برای تغذیه و تمین و یا برای بدل یا تعجیل و لهذا
 مقدم نموده ذکر آنرا و در حقیقت تعدیل مقدار تناول غذا بحسب کمیت بقدر عادت و قوت و سکون بعد از آن اما عادت بجهت آنکه عادت مکرر
 طبیعت ثابته دارد و شک نیست که مخالفت امر با لوف خود طبیعی و خواه غیر طبیعی محدود و العاقبت است بجهت دشواری انتقال از نالوف
 بسوی غیر مالوف پس عایت آن و حسب است در جمیع تدابیر خواه برای حفظ صحت باشد یا برای استمرار آن اگر محمود است استمرار بر آن
 باید نمود و الا حیل باید جست در انتقال از آن تدریج و عادت معتبر است در امور از چند وجه اول بجهت کیفیت آنکه هر که عادت نماید تناول
 اغذیه عاده متضرر میگرد و از بارده و بالعکس و هر که عادت نماید تناول اغذیه لطیفه عاجزی آید از اغذیه کثیفه و هر که عادت نماید باغذیه
 عاجزی آید از اغذیه ثقیله و همچنین هر ادویه متخالفه متقابله سیوم بجهت وقت یا که هر که عادت کرد تناول اول روز متضرر میگرد و تاخیر از آن
 چهارم بجهت تعدد و مراتب آنکه هر که عادت نماید باطل یک مرتبه متضرر میگرد و باطل چند مرتبه و وجود دوم و سیوم داخل تحت مطلب دیگر آنکه
 بعد ازین نشست و ایستاده خواهد آمد و اما قوت و حسب است عایت آن در کمیت غذا که اگر قوت قوی است متحمل غذای بسیار که بیکه فو
 شامل نماید و لیکن در حسب که کمترین نماید بکدی که باعث ثقل و تعدیل شراسیف گردد بلکه باید که تغیری و قدر احتمال طبیعت که باعث ثقل
 و تعدیل میگرد و بدترین اکل آنست که شک کرد و از کثرت آن مجاری اغضی تدریجاً تحت بر معده و حجاب اگر ضعیف باشد متحمل غذای بسیار نخوا
 شد بیکه فو و اگر اراده کثرت تناول نماید و حسب که تغیری نماید و بدفعات بخورد بقدر طاقت انضمام و همچنین هر که عادت تناول طعام
 حرارت بهر سرد سردا درست که اندک اندک طعام تناول نماید تا آنکه در کمال طعام بسیاری بیکه فو در معده او متوجه گردد و بسوی آن
 عزت و ظاهر بدن او سرد گردد و عقبت آن قشر برده و یا ناقص عارض گردد بجهت آنکه طعام چون در معده گرم گردد و بر تخریر از آن بخار و سرد
 بسوی اعضای تناسله و منوف منبسط طبیعت بسوی دفع آن حاصل میگردد و از آن گرمی بدن بپا است که تابع آن میباشد حرارت قوی

بجهت آنکه در بعضی موارد باغذیه کثیفه و در بعضی موارد باغذیه لطیفه عادت نماید و این را باید در نظر داشت

مانده می گریه و شاول نماید حاصل می گردد و این حالت بسبب ضعف بخار مانده چون بر سنگ گرم آب بسیار ریخته باشد
مرتفع می گردد از آن بخار بسیاری و اگر قطره قطره و اندک اندک بتدریج بپاشند مرتفع گردد از آن بخار معتدله بطلب و در تقدیر
غذا بحسب فصل و وقت امساک از اهل غذا اول باید دانست که در هنگام شست و پون در است سبب گریه دارند که برون باشد میل به
بنماید و حرارت ازین در باطن بیشتر و قوی تر باشد سرد است که غذا در آن بسبب و مقدار زیاد و قوی تر غلظت است است
الگو و نماید قدرت عمل که اگر قوی مقدار باشد و یا غلبه غذا مانده بقوی از قوی دیگر اندازد و است و یا غیر قوی میگرداند و بسیار
بسیار و یا از شدت میزد چون در است میل به سردی و یا سبب حرارت طاری می شود و یا سبب سردی و یا سبب سردی و یا سبب سردی و یا سبب سردی
غذا در میان باید عدل لطیف و قوی باشد که در است فصل که با سبب کثرت غلظت بنماید و حرارت غیر زیاد و ضعیف گردد
غذا در میان سبب سبب میگرد و عدل و آلات آن و بنویس آید از هضم غذا بسیار و غلظت در سبب چون معتدل است سرد است که غذا
آن است و این است و بنویس سبب سبب باید که در سبب لطافت و قوت باشد و اما در وقت امساک از اهل غذا است باید
دانست که طبیعت بنی بر هر صورت غذا که در سبب سبب باید که در سبب سبب باید که در سبب سبب باید که در سبب سبب
و غذا از قوت آن و بنویس سبب سبب باید که در وقت دیگر و این هضم است که اگر شاول نماید غذا در سبب سبب سبب سبب
معد و چون قوی میگرد و قوی میگرد و قوی میگرد و قوی میگرد و قوی میگرد و قوی میگرد و قوی میگرد و قوی میگرد
میگرد و سبب
و خورد و از اهل بسیار و بنویس سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب
از مجموع و سبب
وقت بیستی که نمودی خورد و سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب
ناید زیرا که انتقال از سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب
بباشند که سبب
و آن شرط است که سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب
بجای غذا احتیاج شود و حالت سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب
حالت غذا سبب
و این شمل بود و قوت سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب سبب
اصلی خود و باید که در آن که دانند که در آن که دانند که در آن که دانند که در آن که دانند که در آن که دانند

در این غذا

کیفیت تجده اگر مقرر است که غذای هر تنی در مرتبه باید که شبیه بقصدی باشد کیفیت صورت غذا آن تواند شد و منافذ مزاج
 آن باشد و محافظ آن باشد بجهت آنکه صحت تابع اعتدال مزاج و استواء ترکیب است و اعتدال مزاج حقیقی ممکن الحصول و خارج نیست
 لامحاله تابع اعتدال مزاج فرضی طبی است که آن خارج از اعتدال حقیقی است باینکه انحراف بسوی یک کیفیت و باید که کیفیت چنانچه
 در صحت مزاج در رکن اول ذکر است و با وجود صحت مزاجی لازم مزاج اولی و محرف از مزاج حقیقی خواهد بود و هر چند بسیار اندک باشد
 که بدین سبب حکم با اعتدال بران میانند پس چون اراده حفظ صحت لا یقصد بدان نماید باید که وارد کردن غذا بران غذا که نسبت به
 باشد بقدر کیفیت که خروج یافته با آن از اعتدال حقیقی و فرضی در شرح کلیات قانون بر آورده بر این دو سلسله که مشهور نزد اطباء
 که حفظ صحت مثل و علاج مرض بقصد است گفته که با وجود شریک است بر ادول آنکه تسلیم داریم که حفظ صحت مثل باشد باینکه
 چنانچه ذکر نموده اند و وجود معتدل حقیقی و خارج محال است پس هر مزاجی صحیح یا مرضی لا بد خارج از اعتدال باشد پس کیفیت که
 غالب است بران پس چون وارد بدن گردد مثل آن بر آینه تقویت خواهد یافت آن کیفیت غالبه بدلی که بیان نمودیم و حکمت از آن که
 جسمی کیفیت است حاصل پس چون زیاد کرد مقدار آن کیفیت بر آینه تقویت می باید و از زیاده و تقویت آن البته خواهد ماند مزاج
 بر حالتی که بران بود بلکه تبدیل و انحراف خواهد نمود از اعتدال غیر اگر آن قینه صادق باشد هر آینه لازم می آید که صحت شبیه آن خواهد
 المزاجان محفوظ باشد با شیا عاده و صحت مشایخ و سرور المزاجان محفوظ باشد با شیا بارده و بدین ابطال بالضرورة و یکدیگر در جواب جمعی
 که ما اراده نمودیم بقول خود هر صحیح را که اراده نمائیم غذا شبیه آن را در کیفیت وارد کردیم این که چون وارد بدن و کرد و تغیرات
 لازم آن در صورت کیفیت گردد و پاشد شبیه آن برای آنکه در خارج قبل و در بدن و تغیرات آن شبیه آن باشد چون این صحت
 بجهت آنکه غذا براه باشد در خارج شبیه بدن انسانی در مزاج و صحت که باشد شبیه آن در صورت نوعیه نیز بجهت آنکه صورت تابع مزاج
 قتی که باشد در خارج شبیه آن پس چون وارد بدن گردد و متاثر از ضررات آن شود البته تغیر میگرد و سبب شبیه آن تغیر بسیاری
 که تغیر میگرد و سبب تغیر آن بدن تغیری فاحش پس شک درین نیست که چون غذا ببرد و جزو بدن و اصابت که باشد شبیه آن کیفیت
 مزاجها آنکه صلاحیت آن داشته باشد که حاصل گردد در آن صورت بدن و اگر نباشد شبیه آن از کیفیت مزاجها استعداد آنکه بر
 کرد و نخواهد داشت پس بر این تقدیر منافذ دارد و واجب بودن غذا و خوردن و با آنکه چون تغیر کرد و تغیرات بدنیه بکرد و مانند بدن
 بالعکس بجهت آنکه فعل بدن در غذا نمی باشد مگر بجهت شایسته آن و مزاج و صورت پس این تکلام مندرج کردید اشکال و عوارض و مقبول
 گفت که از آنچه مقرر نموده شد ظاهر میگردد و مناد قول شایع یعنی فرضی که در حواله گفته که اگر اراده نموده است بقول خود جسم صحت
 چون زیاد کرد مقدار آن تقویت می باید که کیفیت آن با کمال سورت و قدرت آن کیفیت تقویت داشته و باید قبول نداریم این را
 آنکه چون قدری آب بنیم گرم دیگر مثل اصناف آن از آب بنیم گرم دیگر سردی و کیفیت آن باشد نماید اشتداد خواهد یافت

سوختن و تقویت بخواند یافت از این و شمار این امر به بی محسوس مکاره است آری اینقدر است که زیاده خواهد کرد و مقدار
 بعینت قوت آن باشد از این آن مانده سواد در جسم سوزندیم که اکثر است از سواد در جسم صغیر که صغیر است که سواد از سواد
 بعینت سواد و اما مگر در اشالی آن داخل گشت اند که در انتقال مزاج نیست از حالت غیر افصال سوجی حالت افصال و اشالی
 و صبی بر آن مردود و فعل در این ضعیف است که صحت آن نباشد و غایت و اما شای که باشد در کمال صحت پس بدین منیت
 که در آن موده شود چیزی که موافق آن باشد در کیفیت مزاج صحت این آن در درجه کجاست که چون دارد آن موده شود چیزی که مخالف آن
 باشد در مزاج بر این خلاف خواهد بود از مزاج این آن در درجه با سبوی طرف افراط و یا تفریط استی که در سواد این قول از
 و به است اول آن که از او موده است از مزاج و در کمال صحت پس تا آخر تسلیم آن بر سبیل اطلاق عبادت و بدست بجهت آنکه صحت کمال
 آید بر آن کیفیت است که می باید برای رسیدن آن کیفیت در آن نزد ملاقات چیزی که در آن کیفیت است بجهت آنکه هرگاه
 که استیلا یا بدین کیفیت میگرداند از استعداد برای صورتی که موجب کیفیت حرارت باشد مثل ذرایل میگرداند از آن استعداد بالفعل
 قبول صورتی که موجب کیفیت برود است پس هرگاه چنین باشد پس بدین که غالب باشد بر آن کیفیت از کیفیت خواهد بود استعداد آن برای
 استیلا بهیچ صورتی که مختصی است برای آن کیفیت تم پس می باشد حصول آن بر آن زیاده و قوت و در سبب ترخوردن کیفیت که مصادا باشد
 مزاج که حصول آن از خلاف آن می باشد زیرا میگوید مادی که هر کس که غالب آید بر آن مادی باطل میگرد و استعداد بالفعل آن
 جهت آن کیفیت است و است برای آن کیفیت یا برای حفظ آن پس حرارت که می خاجی باعث تقویت حرارت مادی داخل غریزی است و دیگر آنکه
 این مثال در این مقام صحت مشابهت ندارد بجهت آنکه قیاس مع الفارق است و فارق آن ظاهر است سیوم بدستی که قول او اما محدود
 است از آن داخل است و کسی که اراده فعل مزاج او باشد سوجی اتی افضل قوی است که خبرت آید و آن نیست بجهت آنکه هرگاه باشد صحت
 و در حرارت و با برودت مثل باشد چون انتقال نماید از آن مزاج میگرد و مزاج میگرد بدستی که قول او که تدبیر شایع صبی افضل تدبیر این
 ضعیف است از بعضی غریزی است که اتفاقا نیست بجهت آنکه شخصی که قابل است بعد از مدتی صحت و مرض می باشد نزد او سلم و بر نفس تسلیم
 میگوید این منافع است بجزی که گفته است هر صحتی در آن کلیت در آن ضعیف غلط می شخصی است برای چیزی که لایق بدست بجهت آنکه قول او که اما
 شایه که بر کمال صحت باشد پس بدین منیت که در او کرده شود بر او چیزی که موافق آن باشد اگر اراده نموده است موافق چیزی که در اشالی
 است که مکرر موافق بعد تغییر بر تغییر و یا لازم پس آن منافع مطلب است و برین تغییر پس و صحت قبول آن چنانچه مقرر نموده شده
 حالت یا تحالیل یا بطول غیر طایل که بدین تحت آن نیست منیت و اگر اراده نموده است موافقت و در کیفیت چیزی که موافق است مزاج
 در آن قبل و در بدن پس از قویست که در می آید بر آن چیزی که ما اول دارد و در مود و میاید بحث از پس بدین تدبیر موده و در صحت
 و این با صحت و جواب این غیر مود و این صحیح و در حال پرهیز بیش با در حال سطر اعتدال این نوع خود اند و حال این

[illegible]

و بر قه بر تسلیم که معتدل از جان نادر او بود باشد منقح الوجود خود حسیث بل متحقق الوجود پس قول اطباء حفظ صحت بفااید نفس
 نباشد بکار هم مع ذلک و کلاسه بیاورد و دل کرده و گفته که مراد از مشکا کلت حصول مشکا کلت است و صیرورت غذا بجز بخت و کرم
 نظر کنند بعد از آن چنانچه بیدار بیدار بیدار است و لازم می آید که علاج مرض نیز باید که مشکا کلت باشد به اگر غذا آید کرم که در بدن حسیث و
 دارد و خواهد شد وی هم لا محاله بعد از کسب حرارت از برودت بدن مشکا کلت پیدا خواهد کرد و در صحت و مرض یک و تیر خواهد بود و
 نماند که علاج مرض بعد از آن است نقص خواهد یافت و بفرقی پس نتوانست که از صحت و افق و ذلک القول صحت معتدلان بر او
 اگر گویند که در صحت معتدلان مذکور شد در صحت غیر معتدلان صحتی بر او کز نماند و در کلام صاحب جواب گویند چون مذکور شد به المنحرف از اعتدال
 که به ایضا انما باشد البصیرة فرموده اند و در معتدلان است شکایت مذکور شد و در غیر معتدلان است شکایت و در معتدلان است شکایت و در غیر معتدلان
 و معتدلان هم می آید و لهذا قدامیان آنرا لازم ندانسته اند و اما متحرران تخصیص این نموده اند چنانچه فرشی در موهج کشف کل صحتی از آنها
 علی مالها آورد و علیها شبهه الی کیفیه و ان اردنا نقلها الی افضل منها آورد و علیها الصفة انی المخالف بوشیده نماند که اگر چه بر
 غیر معتدلان صحتی اعتبار استعمال خاصه نمیشد و در دین بر مرضی و یکم نظر شدت و قلت مخالفت فرق است میان مرد و بیمار
 هم است و صحت نام پس مخالفت شدت و تمیز نموده اند فاحاصل آن در بر معتدلان صحتی باشد و در غیر معتدلان صحتی نیست
 الذی یسبب الغایة و در بر المرض بالمخالفة الذی یسبب الغایة المقبر بالبصیرة و عدم تعرض اطباء بکرمه براه متوسط نیست مگر سبب
 و منوع آن و ایراد بر قاعده نماند که کرده اند اینست که معالجه مرضی بعد است این نیز کلی نیست زیرا که بعضی امراض معالجه مثل قرار دادن
 مانند آنکه علاج اسهال با اسهال و فی بعضی و در بر بیماری با فائده است و سخنانی بگروند به صفر او به سقمی و شک نیست در آنکه
 حمی از حرارت است هر چند اصل مایه آن از بلغم باشد پس علاج حمی بلغمی با فائده است و حراره بکویه تجویز نموده اند و چنانچه سقمی یا صفر او
 و تدارک اسهال با اسهال و فی بعضی پس کلیه ایشان که علاج مرضی بعد است متفق باشد و صادق واقع باشد بر سبب معلوم و جواز
 این چنین گفته اند که صحت علاج منقح غرض مرض نیست بلکه عام است بخواب بعد مرض باشد و خواهد بعد سبب مرض که این نیز در الحقیقه
 مرض است پس تجویز غایت و سقمی یا باعتبار اخراج مواد حمی است که در بدن است و بلا شک چون علت و سببش از این
 کردید معلول آن با فائده نیز زوال خواهد یافت همچنان در اسهال و فی چون ماده بجمیده و طبیعت و صد دفع آن بر آمده به طریقی که
 اسهال یافته نموده آنچه در یافت معده و در اسهال است با اسهال و آنچه در یافت است یعنی پس صبیحه که خادم و معاون صبیحت
 باید که سبب طلوع و افق صبیحت اعانت آن نماید و دفع ماده مرضی تا آنکه سبب است و سرعت ماده و سبب علت اخراج یافته صحت حاصل
 کرد و پس فی الحقیقه اینها همه علاج بعد از آن و ایرادی و اعتراضی دارد نمی آید و اما چه چیز است اخراج زیاد و در حفظ آن به حالت زیاد
 هر چند مرض قویتر در معالجه آن اعتبار باید که قویتر باشد تا موثر باشد مقصود و یکم در بیان اعتبار بقدر غذا و بیان منع شوشا مضیم

[illegible]

پذیرفته باشد و اما تغذیه و آید را با تمام طبع مستمال آنرا تغذیه و آید را با تمام طبع مستمال
 تأثیری محض بر غنی نماید و مطلوب نیست تحصیل کفایتی زاید بر بدن بجهت آنکه اگر گرم باشند باعث احتراق خون و تولید صفرا و سودا و سبک و زودگر
 سرد باشند باعث تعلل خون و تولید بلغم و فاجعه خون و علل ثقل بر بدن است نیز بهر آنکه آید را با تمام طبع مستمال و آید را با تمام طبع مستمال
 یکی زدیگری و عسر اخلاص صورت بعضی در بعضی و از اینجهت تغذیه اینها کمتر میباشد پس عدم تغذیات تناول آنرا اولی است طریقی که
 مقصود تعدیل مزاج باشد مانند تائید و اجاصیه برای محروم و زیر پاج و اغذیه مطبوعه بر طبع بر غرض آن درای سرد و یا تعدیل ماکول غلط با این تغذیه
 با اغذیه خفیفه برای تعلیق و تطبیق و غیر اینها چنانچه طبع غلبه نماید گوشت بعد و سرخاب امثال اینها به گوشت طایر یا سبک است بطبیعی و غلبه
 با ابار و سرکه برای رفع زوال غلظت و سرعت هضم و غلظت آن تناول نماید غذا را بدون شہوت صادق و رستنی زیر آنکه در شکم
 سیری و مبتلا باعث اخل و تحمیر و بیضه و غلظت و امراض و است و در تمام مذهب شہوت صادق و همان آن مملو مده و زانو
 مؤثر آن نماید بجهت آنکه باعث انقباض غدد و مواد و است بهیوی معده و حدوث امراض و آید و مراقب و اسهالات و بیضه و باید که جمیع
 بیان امور تغذیه در این کیفیت است و یک اصل نیز را باعث عبرت طبیعت و سوختن میگرداند و اگر ماکول چرب باشد که نفس ضعیف شود
 و حرارتی مناسب است بجهت آنکه مصلح آنست بیان اختلاف الطعمه و الطعمه که جمیع آن را با هم بخورند و اگر غلبه است که از این حدی
 بنقصیند که خواهد شد و اول آنست که در است مرکب طعام همیشه نماید بجهت اختلاف نماید مثلاً یک وقت نوع و لون طعامی تناول نماید
 وقت دیگر نوع و لون دیگر و یکروز نوع دیگر و یکروز یک و دیگر و چنان این نیز بر سهیل تغذیه و ستر را باشد طبیعت
 بدین صفت نماید که اگر احیاناً سبب مانی غلظت برزاق شود باعث تغییر طبیعت و سوختن میگرداند و بلکه اوقات این را هم قبل از خواب و باید که
 طعام را تناول نماید و اعدا اوقات روز که در ایام گرم و طاقت هیچ و چاشت و نهار و وقت که تناول نماید و باید که طعام را با سبک
 سرد و با غلظت و نهار گرم با غلظت باشد مناسب باطن و دفع مضار و در وقت انقباض و طالت زمان باطل باعث اختلاف مضمون است
 و باید که طعام را بگویند تا باغزو و بریزد زیرا که ابتدا از انقباض کبوی از مضمون طعام از فم است بگویند مضمون باعث سوختن انقباض
 معده است تا فم تناول طعام تغذیه و مزاج باعث سقوط شہوت و کالت بدن بسبب تولید رطوبت مرخیه که استرغامی باید بسبب این
 فم معده و از این میگردد و کالتی که باعث شہوت است اصحاب نیز ترش رطوبت نمومکالت استستی در بعضی عارض میگردد و ملازمت
 لذت تناول است یا مانع باعث شہوت پری است بسبب قوت تولید آن بجهت آنکه مواد معده و هر طبعی که است و فاعل آن حرارت
 ضعیفه نامرود و معاد و هم است بحسب ماده و فاعل ضعیف قوت است بسبب قوت تغذیه و آید را با تمام طبع مستمال و است و معصیت است
 و نیز از ستر آن ملازمت مطلوب باعث استرغام شہوت معده است بجهت آنکه حرارت معده از خود باعث سیدان رطوبت از انقباض معده
 تغذیه و باعث از این تغذیه فم معده باعث گرمی بدن تولید خون و غرض از آن ملازمت با طبع و است و تغذیه و باعث سبب تعلیق و تطبیق

و تحلیل رطوبات پس باید که دفع نماید حضرت صلوات الله علیه و حضرت ملوک الجواهر و تغذای جامع و با تعریف و با تحریف و با تهنیت و با تهنیت
 الله تعالی خواهد آمد و باید که رنگ غذا نماید و دست از طعام خوردن بکشد و هنوز تبقیه از شربت و کرسنکی باقی باشد زیرا که در هنگام طبع غذا
 متخلف میگرد و بسبب تخلف معده مثلی و بر میگردد و پس اگر طعام بسیار خورد که معده پر گردد و جای تخلف آن نماند باعث سوء هضم و ساد میگرد
 پس باید که آنرا مثلی نگردد و مکان تخلف آن باقی باشد تا نیکو هضم یابد و تغذای وارد و در دست حجت بر میریزد و طعیف غذا و تحلیل آن را
 تغذای بجزایج و مرقه لحم لطیفه و آب که شش مرغ باعث ضعف و لاغری بدست یزد که همی و پر پر از برای مرضی است نه اسهال و ضرر زاید
 و تحلیل مرضی را مانند حمیه و بر میریزد اسهال را زیرا که آن موجب کمزیری مواد در بدن و مرزیه ماده مرض و زیاد و ضعف در قوی است بسبب انفعال
 آنهاست و در مقامات دفع آن این باعث تحلیل مواد در رسیدن بل با تحلیل کما یغنی و ضعف قوی و ارواح است و مراعات عادت
 موجب اکل هر روز و هر شب غیر موجب است مانند قلت غذا و کثرت آن و غلظت و لطافت غیر آن نیز واجب است محافظت از کماله
 امر معاد و مالوف طبیعت هرگاه دارد کرد و طبیعت آزاد را باید اقبال و توجه بسوی آن نمایند و تصرف در آن میکنند و چون باید لغرض نماید و از
 مفاسد بسیار عارض میگردد مانند اکثر طبیعت چون بکار نغیر اند مانند احوال تصرف در احتیاط و رطوبات بدنی نماید و آنها را از ادویه و سحر
 و تحلیل میدهد و باعث امراض و تحلیل بدن و ارواح و قوی و تغذای حرارت با عصاره و ریس و دق و ذلول است و هر که معاد باطل و کسرت را عینه
 رود که دلالت نمایند بر تجربه و قیاس بر دانت آن نماید باید آنها را معتبر نداند و دستور العمل خود را در زیر که میتوان بود که کسرت را آنها
 بسبب بیماری و عالتی نمی باشد که مانند انیم آنرا که ممکن باشد زوال آن و نیز احتمال دارد که استعمال آن اغذیه در قوی اتفاق افتد که حالت
 زایل باشد و ضرر رسد و گاه میتوان بود که از ضرر آن بزدی بدون گزار و کثرت استعمال ظاهر نگردد و بطول ایام و تولد اکثریت است
 باعث تولید امراض رود و بسبب باقی ماندن نزد مهرضی از مضموم بقایای رویند که چون مجموع بسیار گردند و حرارت در آنها تاثیر
 نماید و بعضی گرداند باعث امراض رود و پس باید که معاد با آنها نیز بدرجی رفع عادت از خود نماید تا ضرر نیاید و صغری مزاجی که
 بر مزاج او صغری غالب باشد و بصحت فاضله باقی نماند واجب است که غذای او غذای در آن مقدار کیفیت غذا و صحتی آن که مبرد و طبع است
 که تولید باید از آن غلظت و کثرت صغری و دمای غذا او بار و قاصصه خون باشد مانند مزاجات عامه و لطیفی غذا آن مسخن
 طعاف و سودا و غذا آن در طلب مسخن می که سودا غالب بود و طبیعتی باشد و اما اگر احتراق باشد آن هنگام صحت آن زایل است
 آن به تدریج بسیار است زیرا که کفایت باغذیه و دایره نیست و بلکه دوی مروت باید تا میان آن اغذیه که جمیع آنها با هم در اکل ممنوع است
 به اکثریت منوع نموده اند از جمیع میان اغذیه که دشوار باشد طبیعت نضام آنها یکی باعث ضعف دیگری باشد مانند جمیع میان که کوه
 و اکثریت میان ماست و از شیر و پنیر و غیره که اینها باعث امراض رود و نیز مانند بنام و فانی بسبب تولید ماده رود و موجب امراض
 که اگر استهلاک بنایست و سودا ویت باید بنام مانند آن هم میرسد و اگر استهلاک بنایست و سودا ویت باید بنام مانند آن هم میرسد و اگر استهلاک بنایست و سودا ویت باید بنام

تغذای جامع و با تهنیت و با تهنیت
 الله تعالی خواهد آمد و باید که رنگ غذا نماید و دست از طعام خوردن بکشد و هنوز تبقیه از شربت و کرسنکی باقی باشد زیرا که در هنگام طبع غذا
 متخلف میگرد و بسبب تخلف معده مثلی و بر میگردد و پس اگر طعام بسیار خورد که معده پر گردد و جای تخلف آن نماند باعث سوء هضم و ساد میگرد
 پس باید که آنرا مثلی نگردد و مکان تخلف آن باقی باشد تا نیکو هضم یابد و تغذای وارد و در دست حجت بر میریزد و طعیف غذا و تحلیل آن را
 تغذای بجزایج و مرقه لحم لطیفه و آب که شش مرغ باعث ضعف و لاغری بدست یزد که همی و پر پر از برای مرضی است نه اسهال و ضرر زاید
 و تحلیل مرضی را مانند حمیه و بر میریزد اسهال را زیرا که آن موجب کمزیری مواد در بدن و مرزیه ماده مرض و زیاد و ضعف در قوی است بسبب انفعال
 آنهاست و در مقامات دفع آن این باعث تحلیل مواد در رسیدن بل با تحلیل کما یغنی و ضعف قوی و ارواح است و مراعات عادت
 موجب اکل هر روز و هر شب غیر موجب است مانند قلت غذا و کثرت آن و غلظت و لطافت غیر آن نیز واجب است محافظت از کماله
 امر معاد و مالوف طبیعت هرگاه دارد کرد و طبیعت آزاد را باید اقبال و توجه بسوی آن نمایند و تصرف در آن میکنند و چون باید لغرض نماید و از
 مفاسد بسیار عارض میگردد مانند اکثر طبیعت چون بکار نغیر اند مانند احوال تصرف در احتیاط و رطوبات بدنی نماید و آنها را از ادویه و سحر
 و تحلیل میدهد و باعث امراض و تحلیل بدن و ارواح و قوی و تغذای حرارت با عصاره و ریس و دق و ذلول است و هر که معاد باطل و کسرت را عینه
 رود که دلالت نمایند بر تجربه و قیاس بر دانت آن نماید باید آنها را معتبر نداند و دستور العمل خود را در زیر که میتوان بود که کسرت را آنها
 بسبب بیماری و عالتی نمی باشد که مانند انیم آنرا که ممکن باشد زوال آن و نیز احتمال دارد که استعمال آن اغذیه در قوی اتفاق افتد که حالت
 زایل باشد و ضرر رسد و گاه میتوان بود که از ضرر آن بزدی بدون گزار و کثرت استعمال ظاهر نگردد و بطول ایام و تولد اکثریت است
 باعث تولید امراض رود و بسبب باقی ماندن نزد مهرضی از مضموم بقایای رویند که چون مجموع بسیار گردند و حرارت در آنها تاثیر
 نماید و بعضی گرداند باعث امراض رود و پس باید که معاد با آنها نیز بدرجی رفع عادت از خود نماید تا ضرر نیاید و صغری مزاجی که
 بر مزاج او صغری غالب باشد و بصحت فاضله باقی نماند واجب است که غذای او غذای در آن مقدار کیفیت غذا و صحتی آن که مبرد و طبع است
 که تولید باید از آن غلظت و کثرت صغری و دمای غذا او بار و قاصصه خون باشد مانند مزاجات عامه و لطیفی غذا آن مسخن
 طعاف و سودا و غذا آن در طلب مسخن می که سودا غالب بود و طبیعتی باشد و اما اگر احتراق باشد آن هنگام صحت آن زایل است
 آن به تدریج بسیار است زیرا که کفایت باغذیه و دایره نیست و بلکه دوی مروت باید تا میان آن اغذیه که جمیع آنها با هم در اکل ممنوع است
 به اکثریت منوع نموده اند از جمیع میان اغذیه که دشوار باشد طبیعت نضام آنها یکی باعث ضعف دیگری باشد مانند جمیع میان که کوه
 و اکثریت میان ماست و از شیر و پنیر و غیره که اینها باعث امراض رود و نیز مانند بنام و فانی بسبب تولید ماده رود و موجب امراض
 که اگر استهلاک بنایست و سودا ویت باید بنام مانند آن هم میرسد و اگر استهلاک بنایست و سودا ویت باید بنام

تغذای جامع و با تهنیت و با تهنیت
 الله تعالی خواهد آمد و باید که رنگ غذا نماید و دست از طعام خوردن بکشد و هنوز تبقیه از شربت و کرسنکی باقی باشد زیرا که در هنگام طبع غذا
 متخلف میگرد و بسبب تخلف معده مثلی و بر میگردد و پس اگر طعام بسیار خورد که معده پر گردد و جای تخلف آن نماند باعث سوء هضم و ساد میگرد
 پس باید که آنرا مثلی نگردد و مکان تخلف آن باقی باشد تا نیکو هضم یابد و تغذای وارد و در دست حجت بر میریزد و طعیف غذا و تحلیل آن را
 تغذای بجزایج و مرقه لحم لطیفه و آب که شش مرغ باعث ضعف و لاغری بدست یزد که همی و پر پر از برای مرضی است نه اسهال و ضرر زاید
 و تحلیل مرضی را مانند حمیه و بر میریزد اسهال را زیرا که آن موجب کمزیری مواد در بدن و مرزیه ماده مرض و زیاد و ضعف در قوی است بسبب انفعال
 آنهاست و در مقامات دفع آن این باعث تحلیل مواد در رسیدن بل با تحلیل کما یغنی و ضعف قوی و ارواح است و مراعات عادت
 موجب اکل هر روز و هر شب غیر موجب است مانند قلت غذا و کثرت آن و غلظت و لطافت غیر آن نیز واجب است محافظت از کماله
 امر معاد و مالوف طبیعت هرگاه دارد کرد و طبیعت آزاد را باید اقبال و توجه بسوی آن نمایند و تصرف در آن میکنند و چون باید لغرض نماید و از
 مفاسد بسیار عارض میگردد مانند اکثر طبیعت چون بکار نغیر اند مانند احوال تصرف در احتیاط و رطوبات بدنی نماید و آنها را از ادویه و سحر
 و تحلیل میدهد و باعث امراض و تحلیل بدن و ارواح و قوی و تغذای حرارت با عصاره و ریس و دق و ذلول است و هر که معاد باطل و کسرت را عینه
 رود که دلالت نمایند بر تجربه و قیاس بر دانت آن نماید باید آنها را معتبر نداند و دستور العمل خود را در زیر که میتوان بود که کسرت را آنها
 بسبب بیماری و عالتی نمی باشد که مانند انیم آنرا که ممکن باشد زوال آن و نیز احتمال دارد که استعمال آن اغذیه در قوی اتفاق افتد که حالت
 زایل باشد و ضرر رسد و گاه میتوان بود که از ضرر آن بزدی بدون گزار و کثرت استعمال ظاهر نگردد و بطول ایام و تولد اکثریت است
 باعث تولید امراض رود و بسبب باقی ماندن نزد مهرضی از مضموم بقایای رویند که چون مجموع بسیار گردند و حرارت در آنها تاثیر
 نماید و بعضی گرداند باعث امراض رود و پس باید که معاد با آنها نیز بدرجی رفع عادت از خود نماید تا ضرر نیاید و صغری مزاجی که
 بر مزاج او صغری غالب باشد و بصحت فاضله باقی نماند واجب است که غذای او غذای در آن مقدار کیفیت غذا و صحتی آن که مبرد و طبع است
 که تولید باید از آن غلظت و کثرت صغری و دمای غذا او بار و قاصصه خون باشد مانند مزاجات عامه و لطیفی غذا آن مسخن
 طعاف و سودا و غذا آن در طلب مسخن می که سودا غالب بود و طبیعتی باشد و اما اگر احتراق باشد آن هنگام صحت آن زایل است
 آن به تدریج بسیار است زیرا که کفایت باغذیه و دایره نیست و بلکه دوی مروت باید تا میان آن اغذیه که جمیع آنها با هم در اکل ممنوع است
 به اکثریت منوع نموده اند از جمیع میان اغذیه که دشوار باشد طبیعت نضام آنها یکی باعث ضعف دیگری باشد مانند جمیع میان که کوه
 و اکثریت میان ماست و از شیر و پنیر و غیره که اینها باعث امراض رود و نیز مانند بنام و فانی بسبب تولید ماده رود و موجب امراض
 که اگر استهلاک بنایست و سودا ویت باید بنام مانند آن هم میرسد و اگر استهلاک بنایست و سودا ویت باید بنام

که هر کرامت معدده ضعیف باشد و جوهر آن از نفوذ بخشیده باشد بر بقویه باید که او را غذا بخوراند و از غلبه آن اثر بر مقویه تا ملاقات اثر
معدده زمانه نموده باشد و هرگاه نفوذ آن معدده مطلوب باشد اثر بر مقویه هم قبل از غذا و هم بعد از آن پاشانند و هرگاه تعدیل معدده منظور باشد
اثر بر معدده قبل از غذا و اول نمایند و بهتر است که بعد از آن نیز جهت تکمیل معده و زمانه طولی امضی تمام باید و زود کنند و بعضی مردم که در
معدده ایشان ناریت بسیار باشد غذای غلیظ را زود ضم و نفیخ نماید و لطیف را فاسد و در معدده کثافت که ناریت قوی باشد بالعکس باید که چون
غذا را زود بر سبیل سهو و خطا خورده شود بهتر است که در پخت که فی فرمایند و یا با سالن دفع نمایند و اگر سبب را اینها میسر نیاید و سبب که
آن شکام در اصلاح آن کوشند و اصلاح آن سه نوع است یکی آنکه در انضمام غذا اما که متوجه شوند تا زود تر منضم گردد و باعث تعدیل شود
یا که غذا را زود و این عسر المنضم پاشانند اما که آن بر طبیعت شوار است و دوم آنکه در نفیخ فضل غذا اندک و امانت نمایند زیرا که چون این نوع
غذا در فضل بسیار میماند طبیعت بر نفیخ آن اگر اقتضا نماید باحداث امراض نماید و چون کثیر المقدار است طبیعت را اغلب احوال عجز می آید از
طبیخ و دفع آن پس امانت آن بر طبیعت که فاد طبیعت است و جهت سیوم غذا در منع تولد سوء مزاجی که از آن عادت را بر دمی نمایند که قبل
انضمام آن چیزی که مضاد آن باشد تناول نمایند تا سبب تسلط با آن که غلبتی را بر طبع هرگز در داخل هر چه ممنوع است اما در اینجا جایز است که
باعتبار غرض معدده پس هرگاه ماکول مثلا با دما باشد خیار و کدو تعدیل آن بسیر و کندن دانه آن نمایند و اگر مار باشد تعدیل آن بخورد خیار
و مثل آن نمایند و اگر سمه دما باشد بفتح و همچنین تدارک اغذیه و دایه باغذیه مضاده آن نمایند و باید که صرف فقط و مراد از تناول اغذیه خطا است
که استعمال آن بر سبیل مداوی مانع از منفع است استعمال آن بخلاف مصلحتی است و شهورت و فسادت چیزی که باقی حال باشد خورده شود
و چون غیر لایق تدارک آن ضروری باشد و اگر استعمال اغذیه مذکور خوف ضعف مضر باشد تدارک آن باغذیه و دایه و شراب و غیره
عجیب تر تناول فرمایند مثلا اگر اغذیه مار خورده باشد بکچین پاشانند و اگر بکچین عسل باشد ساد و آن و اگر قندی باشد زردی آن بهتر
اولا است و در اغذیه باره ماهی و شراب عسل و کدو نافع است و در اغذیه مار بکچین قوی البرز و باره عمار المزاج را و غلافی و فوفا
بارد مزاج را بهترین ادویه است و باید که گاه تناول غذا با فراط واقع شود و خوف تسلط باشد و یا غذای ماکول انحرکت غلیظه که بعد از آن
شود منبسط و متخفف گردد و یا اگر کثرت شرب آب مانند آن شوش گردد و معدده و صفت که فوری فرمایند و مسج تدبیری در سرعت اخراج غذا
عاصه جتر از قیست اما هرگاه غذا را بعد از پخت و وقت فی گذشته باشد نیز که شکام فی وقتی است که غذا هنوز در معدده است
و به سبب نفوذ باید که باغذیه یا نفیخ آن شکام متوجه اخراج آن با سها کند و اگر از آتش آب گرم و کثرت ادران بسیار
صفت فایده مند و تدریج سبب آن کوشند زیرا که خواب عین بر اصلاح است و صفت سبب است بر حق طولی را اتفاق شد بهتر است که در
وقتی که آن غذا را که کدو اگر آب گرم عسل میل کرد و یا جیر نیاید و منبسط نماید و طبیعت غذا را منبسط نماید و از آید و اگر
دفع نماید و سبب صفت سبب است که در دفع و فضل او نمایند و زود داد نمایند تا شبها باغذیه غلیظه را که از این صفت

[illegible]

علت حدوث تیرت غده میگرد و زیاده از امور دیگر همچنین باعث جریب و انواع امراض روی میگرد و بحسب هر سنه و لایق بحال
 آن و غیره غایب بر او وقت غلظت سایر لوازم آن و باید دانست که بعد از چون طعام و ظرف بر آرد باید که بالای آنرا پوشند
 در شب شبک منور و نقره و یا منی سلمی و از آنجا آن در آن باز بگرد و محسوس فایز بر که این باعث تیرت است خصوص که ماسی باشد و یا
 متوالت بگرد و از آنجا صبح نیز سر و پیش آمد به شبک باشد تا بخار آن بر آید و باید دانست که بهترین ظروف او آنهایی و آنکسینه یعنی شیشه
 جدید است و آنرا هیچ لعاب اصنی ناموس تازه قطعی نموده و در زمینی و فنی هر چه بحسب بعضی قوامه ملکی طبعی یا منعت و بکین بحسب بعضی موزون
 شایسته است و او آن منوع و اعلی آن حرارت و همچنین آشامیدن آب در آن هر دو چون از ته پیرا کول فارغ گردید حال پان بد ببرد
 فیروزه و خصلتیه و از آنجا اول از معادن و در میان بد ببرد و متعلقات آن باید دانست که پان میاه و دستام آن و فصلت فایز
 و خصلتیه و متبیین است و باید دانست که در پان تولید افراط و چون را از اغذیه ارضیت و غلظت است
 میباید غایت است و باید دانست که در پان ناموس تازه قطعی نموده و در زمینی و فنی هر چه بحسب بعضی قوامه ملکی طبعی یا منعت و بکین بحسب بعضی موزون
 و بعد و در معده و حرارت آن ترقی میگرد و اگر غذا با مایه و یا از قبیل فو که طبعی باشد معتدل المزاج را ضرر ندارد و آشامیدن آب
 نباشد و بجا نیز خضوع این با جماع و مختصا اگر نماید و ضمن چند کاس کاس اول در پان وقت آشامیدن آب باید دانست که
 غرض صاف و سلیق باشد آب شاد و نشسته هر قوی که باشد خواهد بعد از غذا باشد بلا فصل و یا با فاصله و یا بین طعام زیرا که
 غرض صاف و سلیق و قناریات میدان بسیارند که منتهای که طبیعت را انضمام غذا باشد برای ترقی و اعیال آن بسیار
 و در آنجا خیل موت و دفع پوست و زاله و تسکین حرارت و آنچه با سواهی این امور باشد اکثر اطباء از اعطاش کاذب مانند بعضی فتن
 نیز و بعضی شایسته و نیز نموده اند و عیش و بازی است که داعی آن غلیظ و یا غلیظ و یا شاد و یا پس مانند با غم از جوی و جوی
 موافق آن در معده و در آن مجمع و پیچیده و طبیعت جبه غل و دفع آن موافق آب باید و خاصه آنست که از آشامیدن آب سرد و سب
 یا از ضعف و هوای آن عطش زیاده کرده و از مصابت بر آن و یا آشامیدن آب گرم قبل تسکین باید و تسکین و ترقی با ده آن
 و بسیار است و تلبیه می باید است و از آشامیدن آب و مانند غسل عید از اطفال و لطیف و زاله آن و از این قبل است
 عطشی که بعد از طعام از آشامیدن آب و از بعد از اشتغال بغير غذا اظهار میگرد و آشامیدن آب و شکام عطش کاذب بسیار
 و طبع با استنشاق هوای بار و خضوع آب بخت و ماست و اگر از این تسکین نیاید قندی آب از کوزه سرشک پاشانند و قند
 آب و آنست که عطشی که بعد از شام و قبل از آشامیدن آب کاذب ظاهر گردد و خارج ازین است زیرا که صادق است و آشامیدن آب
 و آن فید و اما عطشی که مختلف فیه است بعضی صادق و بعضی کاذب باشد و از عطش سکاری و مخمور است و بیشتر در عقب نوم و تلبیه
 حرارت در باطن هم میرسد که شیب از شیب راه از عطش کاذب است و فتنه که اطاعت عطش کاذب شب و چنانچه سکاری و مخمور است

عارض میگرد بسیار مضرت و قرشی صادق است و گفته که آن مرد و کاذب نیست بلکه عادت استیجاء معده از آشامیدن شراب است
و شراب از ستمی طبعش کاذب بطبعی است که از طبع نرم و یا غلیظ و یا مالچ بهم رسیده باشد نه از شرب شراب که معده گرم گشته برای شکستن و لطفاً
حرارت آن محتاج باشد آشامیدن آب است و معتدل المزاج را وقت آشامیدن آب هنگامی است که غذا شروع بهضم نموده یعنی یک ساعت بعد از تناول
آن که گشته باشد تا کامیابی انضمام باید و محذور المزاج را بخوبی که دریافت هر وقت در طبع صادق غلبه نماید زیرا که بعضی اشخاص محذور بعد
قبل از آشامیدن آب سرد شوت ایشان ضعیف باشد و بعد از آشامیدن آب قوی میگرد و میبرد و المزاج را تا آخر آن ضروری است
بالجمله مکرم آن غرض و موقوف و منوط بر حال مزاج است و طبع صادق و هر چند آشامیدن آب اثناء طعام و بعد از آن در الغرض ممنوع و مضرت
چنانچه بعد از این خواهد آمد ولیکن محذور المزاج را منعی نیست بلکه مجوز است چنانچه ذکر یافت زیرا که یا آشامیدن و صابرت بطبع ملوحت
و اختراق غذا است کما سدید در بیان اوقات ممنوعه مضرت آشامیدن آب آنکه در بعضی اوقات بعضی اشخاص آشامیدن آب مضرت
از آنجهت آشامیدن آب درین طعام و یا بعد از آن در الغرض مضرت مخصوص است و یا در المعده و کثیر بلغمیه را و دیگر است آشامیدن بر روی
ناشتا که در آن هنگام معده خالی است و آب بلا توقف با برودت فعلی آن تشریب نماید و طبعی نماید و چون غلبه سرد و خوف غفلت
غریزه و موت دفعی است چون کبد سرد خوف حدوث استسقا است چون بدماغ رسد باعث استسقا و سستی عصاب میگرد چون
بالات ترغی و غیر آن رسد هر یک را مضر رساند و هر چند آب سرد تر باشد ضرر آن زیاده است و در موالی بسیار گرم و یا باطام و عون حسان
همش آشد به الحار و از چندان غریزیت بجهت تفاوت باشد و حرارت غفوت در از آنجهت است که آشامیدن میراث تو صیابان
امراض حار را ناشتا میبردند و دیگر از عقب حركات غلیظه و یا ممانت متعبد و منع آشامیدن آب درین اوقات حتمی است که چون
اعضا گرم میگردند درین هنگام آب را از معده فوراً جذب نمایند و انجذاب آب سرد تر از کما سرت برودت با بعضی آن غفوت
و اما حرارت غریزه است و دیگر آشامیدن آب بعد از جماع که از جهت حرارت غلیظه و استسقا معنی است از شایع کل اعضا اند و آشامیدن
آب سرد بعد از آن به نایب مضرت بجهت آنکه چون اعضا در آن هنگام گرم و خشک میگردند از شرب آب زیاده و غفوت نمایند و باعث
و اما حرارت غریزه میگردند و دیگر عقب سحما مخصوص که در آن هنگام گرم و باطل معده باشد بجهت آنکه اعضا سمل متخلخل و غفوت شده تمام
آب نماید و باعث امونیک و یار و هر چند که آب سرد تر باشد ضرر آن زیاده و دیگر بعد از مسهل بجهت آنکه جمیع اعضا گرم و متخلخل شده و بسبب
رطوبات مواد را ناشتا تشریب آنچه بر روی آب تشریب نماید و باعث اطفاء حرارت غریزه و ضعف قوی میگرد و دیگر درین جواب
و بعد از خواب نیز بجهت امونیک و آنکه باعث غفوت و کثرت امراض ماعنی است زیرا که آشامیدن آب سرد درین اوقات مستطوره سبب غفوت
غریزه و ضعف قوی باعث استسقا و غفوت و امثال اینها میگرد پس قیاب از آن و سبب ضرورت حیوانات اگر گرسنه مضطر گردند یا
که آشامیدن آب ضعیف نماید چنانچه در اگر از آن تسکین نیاید چنانچه قطره آب بطریق متصام فوراً و اگر از این تسکین نیاید باید مقدار

50

و هر چند کثرت زیاد نماید باعث تأثیر و ضعف زیاد میگردد و محرومان ز آب سرد و مبرودان ز آب گرم و هر چند حرارت زیاد باشد
مانند دمای مزاج و صفراوی و زبان را آب سرد تر اقل و هر چند برودت و رطوبت غالب تر است میزان از فتور حرارت او اندک تر است لیکن
تخلی دمای مزاج آب سرد زیاد از صفت دمی مزاج است بجهت از صفراوی مزاج که ضعیف بخت بدن باشد و لهذا تحمل آن نمی تواند کرد
بجهت آنکه اعصاب بر روی از آن متاثر میگردد و بخت دمی مزاج که اکثر فریب پذیر باشد طبیعت بدن آن قابل و مانع سرعت تاثر اعصاب است
و این نیز اکثری است نه کلی بحسب اجتماع احوال و احوال و عضول و بدن مختلف میباشد و تعین آن مسوط برای طبیعت نیست
و باید دانست که طبیعت انسان و لایق بحال آن و حالت صحت آب معتدل سرد است چنانچه ذکر یافت و اما فائز و گرم بکلی و بطریقی
معالم و اصلاح حالت نیز بر سبب حفظ صحت و عادت نیز که مرضی معده اند که راه را در فی و یا اسهال و یا اعانت بر دای سسلی نماید
باید که آب گرم و یا فائز باشد تا مواد را ترقی و حرکت نموده بقی و یا با اسهال دفع نماید لهذا بعد صفوت و جوی سسلی آتش بدن
آب گرم لازم است و همچنین در سبب کثرت کاذب بجهت آنکه حاصل اعصاب است از ماده لرزه اما تعقیل آن نه کمتر زیرا که کثرت آن رخی و بخت
معد است و در حکام افکار و شدت سرد یک و فوجان آب گرم بطریقی قهوه شامیدن مکن عطش و شدت سرد است بهمان جهت
و آنکه جوشن داده و بعد از آن سرد نموده بکشند البته قلیل النفع لطیف سریع الیخه را باشد و لیکن محو در المزاج را چندان موافقت ندارد
و بد آنکه عطشی که از شاول برف بهم میرسد اطباء در طلاق صدق و کذب بر آن اختلاف نموده اند و ذکر شد که قایل اند بآنکه آن هر چند باطل
سرد است و لیکن بالقوه گرم است بجهت آنکه مرکب از اجزاء بخاریه و عانیه است و بعد و موصول بعد اجزاء بخاریه می آید آن را مل میگردد
و اثر سخونت و فائز آن ظاهر میگردد و عطش آن مساویست و نزد کسی که گفته سبب برودت خود کثرت بلغم و رطوبات معده است عطش چنانست
از آن کاذب است و علت عطش کاذب ذکر یافت تا سسلی در میان آداب آب نوشیدن باید دانست که آب را باید که یک نفس
سرعت تمام نوشند بلکه تدریج و انقباس اقتضا می نماید که نفس را در ظرف آب بکشند تا بخار نفس بدن زسد و فوت بر آب
نکشند و بن هر دو قهوه و شکر آبی بجا آرند و خواسته بهر نوع که باشد خواهد ما مستلقا و یا بر روی یا بر سبیل افشاده و گرم شده و یا گردان
را منخوف نموده آب بنوشند و اعتنا نمایند از این انحاء نامی که مضرت و همچنین آب شامیدن و نه الفور خراپیدن و غیره
نمایند از آتشامیدن آب از ظرف سرتنگ و اینکه سر را بلند کرده و دهن را باز کرده آب را از دور بریزند که بجای ریخته شود و فرو بریزند
بسیار مضرت و اکثر خوف بدخول تعبیه ریه و سرد و اعلاال ریه است بلکه باید که آب را بطرف آب گذارند و آب بنوشند و آنکه مانند ما
دهن در ظرف آب فرو برده آب بنوشند که مذموم و منعی عنه است و بهترین ظروف بباله و کاسه صینی و یا قیج سفال یا کوزه است
که سر آن بکشوف باشد که آنچه در است ظاهر نمایان گردد و اگر سفید باشد بهتر است که از جنی که در آن باشد عین کرده باشد و سسلی
چنان باشد که قهوه آن کثرت و دهن آن شده بود که آب کمی را آن بکشد و بنظر بسیار آید تا نفس را از غلظت آن سسلی و منحل گردد

خوردن آب که سیراب شود و آشامیدن آب در ظرف رصاصی و قلعی مکن عطلش است بزودی و بعد از آن ظرف روغن آتش نشانی
آب در ظرف نهمی و فنی هر چه معوی قلب است و لیکن باعث خفقان است و در حدیث شریف نیز منع و تهدید از آن وارد شده است
از آن واجب لازم است آنچه گفته اند در ظرف مسی آشامیدن آب محدث ضدام است غلب است که این حکم بر تقدیر صدق مخصوص است
مسی قلعی کرده باشند و بدانکه کسی را که مصارت بر طش بسیار باشد و از آشامیدن آب متضرر گردد لابد باید که آب شام
و بعد از آن که تا از ادیت کثرت شرب آن محفوظ ماند چون داب طلبا است که بعدند پیرا، و پیر شربانی خمر را نیز بیان مینماید
و یغیر بنا بر آنکه صاحب شربعت صلی الله علیه و آله از ام الحائث فرموده و حرام گردانیده متعرضن کران نکردید و لیکن چون بر منصب
طبیعیان استعلاج بر فرض و مذاک هر عارضه است بنا بر آن مذاک ضرر و عوارض است از این میان باید در چهار فایده باید دانست
در لذی که بعد شرب شراب بهر سده بدانکه چون کسی را بعد شرب شراب لذی و گزند کاد مری و دم معده بهر سده باید که ران نیز یعنی اما
زیر شربین یک به بندج و آنکه اندک تا لذی و مدت صغیر فرو نشاند زیرا که انار شیرین احتمال استحال بصغیر دارد و انار ترش با
زیاده لذی و گزند کاد مری و دم معده است بجهت عصبانیت آن هر دو اگر قدری کلاب بر آن انار ترش باشند بهتر و باعث تقویت معده
و اگر چندانه از تخمهای آن نیز مضغ نمایند معین بر تقویت معده است و نیز باید که هیچ آرد از شراب نیستین آب سرد نباشد نیز لطیفی
استقامت صحت تقویت معده و امیثات شهوت طعام زیرا که نزد استحال شراب بصغیر اکثر است که شهوت ساقط میگردد و تهراج آب
سرد با بجهت تعدیل حرارت شراب نیستین است الطفا لیسب و تقویت دم معده نیز و اندک غذا بعد از آن باید که بخورد برای کسی که سرد است
و مدت صغیر مخصوصا نرود و رمانه غلیظ بجمیع و بعد از آن بحام رو ندر زیرا که استقامت در قوت معده ممنوع و باعث الصبا صغیر و انار
انجود و آب غشی است حمام بر سیری و امتلاء معده باعث شده و نماید استقامت درین حال لیسب و تسکین زماغ و تخم انار و آب
مستقیم بنابر صغیر شده است و این صورت است که تعین یافتن باشد و الا مضروب باعث صحت حمی است اما حد و شأن آن از
کسالت و اطراف و اشغال آن که لازم بقدر تمحمی است ظاهر است قرشی شراب و لیمونی را اما قشر از شراب نیستین و البته در بعضی
اشتها و شراب لیمونی سگری سقر صلی و بکنجین سقر صلی یا شراب آس یا شراب لیمو یا بکنجین و لیکن باید که این اثر به قوی الحمض باشد
بکسی که ذکر یافت و بهر تفصیل این اثر به از شراب نیستین حرارت و پوست است که احتمال استحال بصغیر دارد و دم بجهت تقویت معده
معده متضرر که دارد و خلاف این اثر به و آشامیدن اینها با کلاب از آب بهتر است بجهت عطری و قوت قاعده تقویت معده که کلاب دارد
فایده دوم در بیان تعدیل شراب بدانکه هرگاه کسی شراب بسیار خورده باشد بهتر است که فی نماید اگر فی آید بهتر و الا آب خالص بسیار یا
بسیل آشامیده مگر فی نماید و بعد از آن بحام رود تا بقیه فضول شراب تجلیل رود و بعد از آن جل و از قشر بدم بسیار نماید تا نرم گردد
و نسبت به منع کرده و بعد از آن شویم و گویند با صفت استراحت یافته از کلاب فایده دارد و است که آب بکوبد و چند کثیر

اندر باعث تسهیل و سهولت فی است و لیکن بعضی مردم آب سرد را به جهت سهولت فی میل و در این کتب استند به تعدد ایشان بر
و اخلاط ایشان قوی و آب سرد ببار ادا است کثافت معده و غلظت اندام مستند به دفع کرم و سهولت منفعی که در فایده سیر و میان
ذیر بعضی آوردن سکران بدانکه چون کسی بهوشی و سکر شراب غالب آمده و تواند که زود آنرا بهوشیای کرد مانند باید که چند مرتبه آب سرد
سرکه با بخوراند یا آب کشک و دفع ترش و هضم کافور بپایند و سردات را و مانند روغن کل با سرکه و ضمیر پس او با اندک شراب
در معده باقی باشد اولاً او را فی بغیر نماید تا زوال سبب گردد و بعد از آن به علاج سبب که سکر است پردازند تا سودمند آید و معنی برای معنی
از آب سرد نیست که بنوشند فی نمایند که با وجود اخراج رفع بخار و منع صعود اجزیه میاید و اگر معده خالی از شراب باشد التبتی نفع نماید
انکه معده خالی تحریک آن باعث صعود اجزیه است بسوی دماغ و علامت بودن شراب در معده قریب بان شرب شراب است و معده غیر
است و باید بدینست که هرگاه شخصی محتاج به علاج سکر گردد و تحمل آن نداشته باشد یا از بسکری قوی بهوش گرداند یا با ششما
بهوشی او مانند انکه آب شلیل و یا انکه لغاح که شایع نمند و فیون و بی هر یک نیم درم و خام جوز بواسک از هر یک یک قیرطهر
با شراب مخمور نموده بخوراند و یا بهوشی دارد که در مراتب گران یافت و در پی او بدیند چون خوانند بهوش آید قدری سرکه مخمور آب
باشانند و سرکه بپزند و در پی او چند قطره بچکانند فایده چهارم در بیان تدبیر سبب که بخار بر آنکه عبارت از آنست که شراب انضمام
و فضل آن در معده با نذو بخار آن بسوی دماغ آید پس اگر با این فضل مذکور رطوبت مخلط شده باشد احوال صدمع و عقل سر نماید و اگر صفرا
با آن فضل مخلوط گشته باشد تسهیل و فی بهم رسد و از آنکه آن خمار بی تبکجهین یا طبعی شبت نماید که مکرر بخوراند و فی فرمایند که از این اصل
کردید فیو المطلوب لا ستمو یا و سرور را با اربع فیقرا معقوی بسقمو یا و اگر فی و اسهال فایده بخش و فضل آنرا از معده زایل و اخراج
بلکه سبب تحریک تسهیل و فی زیاده گردد باید که قدری طعام ملایم بخوراند چون ساعتی بگذرد فی فرمایند تا فضل شراب طعام مخلوط شد
منفع گردد و بعد از آن معده را تقویت بخشند تا شرب معقوی که سطحی حرارت قاطع بخار باشد مانند شربت نار و سبب به غوره و حب
الاسه و مانند اینها آب سرد مخمور نموده باشانند تا سریع النفع باشد و بهترین چیز درین باب لغاح کشک شعیر مخمور با قدری سبیل
و قلیل آب غوره است و آب لیمو و اندکی نمک بغایت مانع است از آنکه صدمع با شویه و دلک قدیم و تقویت دماغ تخرج آن با زبان
مناسبه نماید چنانچه در صدمع خمار مذکور است انشاء الله تعالی در معالجات امراض مخفی مذکور خواهد شد **فصل چهارم** از فن
اول از معالجه دوم در بیان حرکت و سکون بدن باید بدینست که ابقا بدن چون بدون غذا محالست برای چیزی که ذکر یافت که ماده
تغذیه و تئیمه بدل با تحلیل است و ما دایم بدن زنده بچک از آنها حاصل نمیکرد و نمیتواند که غذا اتمامی جز در صورت و عضو که در سبب رقیق
مشابست بقندی زیرا که هر چند قریب المشابست است بصوری و لیکن بعد است از توانا بجهت آنکه نوع دیگر است بلکه لابد است انکه
باقی ماند آن نزد هر عضو غیر فصول که دفع میاید طبیعت آنرا بر از و بول و عرق و بخار و غیره اثری و چیزی قبیل که بسبب قلیت است و طبیعت

در بیان تدبیر تسکین

در حرکت و سکون
بدنی

با سبوی خارج و با سبوی داخل و این با دفعی است و با یک اندک و تا به حرکات سبوی خارج برود تا باطن است و با است که
 افراط در آن باعث بر د باطن و فلج میگردد و یکدفعه غشی و با است هم میرسد و تا به حرکات نفسانی سبوی داخل برود تا ظاهر و با است
 ظاهر و با است که باعث اعتساق میشود از شدت انحصار پس هر یک در ظاهر و با باطن و تا به نیست غشی عظیم و با است حرکت
 سبوی خارج با دفعی است چنانچه نزدیک غضب مغز میباشد و با دفعی نیست بلکه اولاً فاعلاً است و تا به حرکت چنانچه نزدیک مغز میباشد
 حرکت سبوی داخل با دفعی است چنانچه نزدیک مغز و با دفعی نیست بلکه اولاً فاعلاً است چنانچه در حزن و اعتساق و هم از سبوی
 خارج و هم از سبوی داخل تحلیل روح و حرارت غریزی و قوی عارض میگردد و دفعی و دفعی و در تدریجی تدریجی اندک اندک نقصان و
 ذوال غریزه و گاه چنانچه که حرکت سبوی و به تدریج نماید سبوی داخل و گاه سبوی خارج در یک وقت اگر باشد عارضی که لازم آن باشد و گاه
 مانند هم هر گاه با آن غضب و حزن باشد پس مختلف میگردد و حرکت یکی سبوی داخل و دیگری سبوی خارج میماند چنانچه که گاه
 منقبض میگردد و سبوی باطن میماند سبوی ابر قشعی که از صاحب آن صادر گشته و گاه منقبض میگردد و سبوی ظاهر میماند سبوی عارضی و عقل
 و رای و دفع قبح آن و این با است که گاه زرد میگردد در سار و گاه سرخ تا آنکه آن حالت زایل گردد و گاه منقبض میگردد و بدن از نیست
 نفسانی غیر اموری که مذکور شد مانند تصورات نفسانی که آنها را در آن آورده امور طبیعی از چنانچه که هست که چنانچه صورت
 مولود مشایبه صورتی که تحیل نموده اند ابوین نزد مجامعت و قریب میباشد رنگ آن بزرگ چهری که در نظر آید نزد اطفال و گاه در شرح
 دارد شده که در آن صین بزرگ الهی قدس تعالی تصور تحیل و محبت و لا جانب قدس نبوی و اهل بیت الهی را که اهل باطن و کونیته را
 الله علیه شغل باید بود و نه بگریه خیال بگردان این امور است که عقل اکثر مردم گریز است از قبول آن و همچنین از اکثر امور فاضله عالم
 و کون و اما کثرت را که فوس در امور فاضله معرفت منکر این امور و غیر اینها نیستند و این قبیل است حرکت خون و مستعدان کثرت
 نظر در اشیا سرخ و حرکت صفرا در مستعدان کثرت نظر در اشیا آشفته و چنانچه در در د باطن که با سبوی که رنگت زرد و بزرگ کرده باشند
 و این نزد چشم در این د باطن سرخ میگردد و در تحیل ترستی آب از دمن می آید و در آنها کند میگردد و این قبیل امور بسیاری عارض میگردد و در انواع
 تحولات و توهمات که تعضیل آنها تولید از چنانچه فعل است که رنگ بزرگ زاید بصورت بسیار زرد و دیگر که زاید نصف شده و بصورت مار
 بود از سبب آن استفسار نمودن آن یکی گفت در تخمین بسیار و دیگری گفت در تخمین مایه جزا آمد و در خیال آن بودم و ترسان از آن و الله
 اعلم با سبوی داخل و فصل ششم از فن اول از معالجه دوم در پان تدریج استخوان مباح که استحکام ضروری است و در خصوص در بلاد
 باره و جهت آنکه در تطیف بدن محتاج به دخول آنند برای استحفاظ و عدم تفسر و مواد آب سرد و نیز نافع است مرابدان را سبب قبیل این
 مواد به تدریج و در اردو و طبیب و غیره چنانچه نشاء الله تعالی با تعضیل خواهد آمد و بهترین حمام آنست که قدیم الباست و حکم و
 روشن و وسیع الفضا و سقف آن مرتفع و پست باشد و آب آن شیرین و گرم با قندال و ادای آن طبیب کم با قندال باشد و به

و هو الخلق الحسین

اول آن نسبت به جهت دوم در گرمی کمتر یعنی مبرد و طب و جهت دوم آن کمتر یعنی مسخن و طب و جهت سوم آن از آن نیز کمترین
مسخن و مجفف باشد و در هر چنان آب گرمی مناسب آن باید که باشد و استعمال کرده شود و اگر در جهت عار آب بسیار سرد و در جهت مبرد
آب بسیار گرم و جهت آن باعث مضر عظیم و حدوث تشنجه و لرزیدن بدنست سبب این آنکه منافذ و فایده قدرت بنای آن نسبت به تمام
بودی آنکه و آنچه روی آن از ایل گشته باشد زیرا که بخار آنکه و آنچه روی مضر قلب و روح و مضر قدرت و تحفیف هوای آنند و فایده استماع
فضای آن است که هوای آن چون کمتر باشد سبب گشتن این و آنچه روی مضر از ابدان و اوساخ و فضولات و غیره که در تنها و مضر میگرد
که باعث ضعف قلب و تشنجه و حدوث تشنجه است و سبب این آنکه و فایده استعمال آن ظاهر است که در آن خوف اندام ابدان است
و بخاطر این به شش و شوش خاطر فایده روشنی و افعاع سفت و شیرینی آب و طبیب و آن نیز ظاهر است که عانی ممل خمر و جامه آب
شیرین باعث تطبیق نسبت بخلاف آب شور و ممل و همچنین در طبیب باعث تقویت قلب و هوای متین گردید باعث ضعف و تشنجه آن و این
نظر مبدان میسر است زیرا که بعضی از این ممل باشد سفت و مثالی از آن است آب شور و نسبت به آب شیرین و آب
و باید که هوای آن گرمی و سردی و اعتدال و سبب این در این است که در آن مختلف باشد یعنی باید که بسیار گرم با وراط باشد و تیره و غرض
و مخرجی است سبب تسخیر ممل و سبب این ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد سبب تسخیر ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد سبب تسخیر ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد
بالاتر از این تسخیر ممل و مخرجی است که لازم است که معتدل باشد یعنی که ترش و ناید و باید از بدن در زمان معتدل و سبب
مخرجی که در ممل سردی باشد سبب این ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد سبب این ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد سبب این ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد
فایده و نسبت به تسخیر ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد سبب این ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد سبب این ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد
باید که برای او هوای آن گرمتر باشد و استعمال آب کمتر و در جهت آن بیشتر طشت نماید و کسی که غلبه ترطیب باشد باید که برای او
آن معتدل با ایل نموده باشد و استعمال آب زیاده و در جهت آن زیاده طشت نماید و در جهت ممل که داخل آن نموده و باید که چون
داخل حمام گردند یعنی در مسنخ و ساس و از آن برآوردند و جهت نام و جهت دوم داخل شوند و بعضی مسنخ یعنی خام که در او ای آن نسبت
میدانند و باید که چنین باشد و چون در جهت اول با و در ممل داخل کرد و باید که در عارضی آب برپای خود بریزد و زمانه در آن جهت طشت نماید
و در جهت ممل که در آن نیز از آن طشت نماید پس در جهت ممل که در او داخل کرد و او در عارضی آب بر قدمها بریزد پس بر سر و سایر بدن و ممل
توقف نموده و در غرض از این آب گرم داخل شود و بعد از آن در وقت ممل نیز و نماند و نسبت به تسخیر ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد
و از غیره فاضل است ممل و جهت بار و نامون ماند و طشت در جهت ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد سبب این ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد
مناطع و سبب این در سطور بعد دیگر آن نموده و در جهت ممل که بسیار عادی و جامه و یا ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد سبب این ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد
باشد که در ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد سبب این ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد سبب این ممل و مخرجی که در ممل سردی باشد

میگرد و بجهت آنکه آنچه را که شرب نموده بدن از رطوبت حمام زایل میگرد و حرارت غرضیه آن بعد از خروج از حمام مخصوصا بر سیدن موی بدن و باعث برودت بدن میگردد پس باید که پوششش بدن از یاده آن هنگام تا آنکه مجتمع گردد و تبرید آب با تبرید مواد باید که گرمی زود شخصی که در حمام در اعضا باطنی است باشد بجهت آنکه حمام سبب تقویت مواد و سبب آن و دفع آن بسوی عضو متورم و سبب دفع آن باعث از یاده میگردد و اگر در حمام در عضو ظاهر باشد سبب ب مواد بسوی ظاهر و از یاده آن یا سبب دفع آن و احوال حادث از آن مواد از آن باید تمام زود و نیز هر که حمی غفیزه داشته باشد و هنوز ماده آن نفیض یافته سبب سردی حرارت غریبه و سبب غفوت باشد است و حمی میگردد و اما اگر نفیض یافته باشد حمام سبب تقویت و تجزیه و ترقی تحلیل مبداء از او مفید است و در حمی غیر غفیزه مانند حمی دوم که اوقاف غفیزه است از دخول حمام و گاه از برای تسهیل بدن بعد تناول غذا بحکم میروند سبب آنکه حمام باعث انقباض غذا است بسوی ظاهر اعضا و لیکن خوف حدوث سده است باید تا در آن از آب کجین ساده و یزدی بحسب ابرج نماید و گاه برای تسهیل بدن بعد از استحمام غذا زایل نمایند و لیکن تسهیل این باعث است حدوث سده کمتر و همچنین استعمال حمام بعد از منضم اول باعث آنکه تسهیل است و خوف بسیار از حدوث سده نیست و هر که اراده لاغری و تخفیف بدن داشته باشد باید که ناشنا بحمام رود و مداومت بدن نماید و قلیل از رطوبت را منزه و از است که استنکاح بحمام معرق نماید برای تحلیل رطوبات فحله و نقاء بدن از فضلات غسل نمودن با آب سرد باعث تقویت بدن و نشاط ارواح و قوی و جمیع قوای بدنیه و حرارت غریزه است سبب تکثیف مسام و اجتماع حرارت غریزه در باطن و عدم تحلیل آن و باعث صلابت اجزاء و اعضا بدن است لیکن باید که در وقت ظهر تابستان زود شدت گرمی موافق نماید تا آنکه آب سبب گرمی هوا برودت آن که آشته و حرارت بدن بخور آن و اسلاط غلیان آمده و هوا گرم شده باشد و لیکن باید که آن شخص عار المزاج جوان معتدل الکرم باشد تا آنکه مقاومت بدن تواند نمود و مضرت نکشت و غشال با آب شربهای گرم که معدن جسام معدنیه مانند کبریت و بوره و ملح و امثال اینها محلل فصول و نایب و غرضه و تشنج و زوال حله و جبروت امثال اینها مرفض صیدین هر چه بخت سبب تسهیل و تبیین و جلا و تحلیل و ترقی است عرق است از اجام مفاسل و درک و امثال اینها نیز نافع است بجهت لطافت و غوص و نفوذ بسوی عمق و تبیین و تحلیل و بیان و باز هر که اراده حفظ صحت نماید باید که بعد از منضم طعام یعنی غضم اول معدی و غضم ثانی کبدی بحمام رود مگر آنکه محور المزاج باشد و از استحمام بر ناست از غلبه ثوران صفرا و خفیف باشد که قبل از دخول حمام قلیل غذا لطیفی تناول نماید و بجهت آنکه محور المزاج را حمام بر ترقی غشی باشد مضرت به چنان مضرت است که در بیت سیم آن وارد گردد مگر هنگامی که حرارت آن موافق مزاج او باشد و بهترین چیز خوردن آن قبل از استحمام است که نان دریا و انگو که در کلا حبسبایده باشند و همچنین تناول غذا و آب در بین حمام بعد حمام با دار کردن آن تسکین یافته باشد و لیکن این مخصوص باید آن است که شدید البرودت یا شدید الحرارة نباشند و همچنین آب بنده بسیار سبب است که مذکور شد و آنکه اگر اثر آن بدین کمسار است سده و فساد و کثرت ماز و اگر کمید برسد استقامت داشته باشد و نیز بجهت تسهیل حرارت نیز

[illegible]

تو حق امر و نه شوق انقضای نهاده نموده باشد ساردا محض است محسوس گردد زیرا که تو سید و صاحب
عصب العز و درگاه باعث قدر و شمع و فایح، مثال بسیار میگرد و خواب برین سر و شکست فایح و دستر خا و از باغ و در میان بسیار
و خواب برین سر و گرم ستم برین خواب بر او باقی است ضعف ماه است شرط و فایح است نهاده و برین بدان که در هنگام خواب اصابع
بر تار و پوشش زبانه باشد از هنگام بیداری در فصلی از فصل که باشد محسوس زیرا که در آن هنگام حرارت میل مایل نماید و ظاهر سرد
میکرد و مانند کسی که بدان رسد متاثر میگردد و چون استمال از خواب بیداری بر فراغ کسان میباشد بلکه کثرت بیداری دلیل حرارت
بهوست مزاج است کثرت خواب علامت برودت مزاج است اعتدال میان مرده و سیاه بر اعتدال شغبات را بهوست علامت از صور و حالت
در خواب دیده میشود استمال مایل یا نه بر اعتدال مزاج در صورتی که دلائل دیگر نشان که کسی است و کثرت برین سبب تغییر مزاج در خواب
ساز و یا مادی میباشد و جمله خوابها مطلقا بر نوع میباشد بجهت آنکه انسان را است امر است نفس مجرد و عاقل و حیال متوسط و بدن باطن
و عاقل از اعضا عاقل از اعضا متوسط ادان و پان رویا یعنی و از رویا صادر و مانند آن چنانست که صاحب رویا عاقل و نه جسم
تکلیف باشد بلذات بر ایمان مجاهدات نباید آلتی و تعجب نباید او یا علیهم السلام او را مجرد و قطع عاقل و جسمانیات مکان
و بدون آنرا با بدن مانع و مجاهد باشد و چون در هنگام بیداری سبب شیت امور معیشت میدان اتصال با طبیعت است و در اینجا
در عالم خواب سبب تعلیل و سبب ظاهر و توجیه و بوی آن عاقل و اتصال بدن آنچنان عالم است مشاهده نماید که کیفیت محسوس و غیر
خود زیرا که هر مرتبه از مرتبه درجات بنات است همان اتصال او با طبیعت نفس مشاهده است آنچنان عالم است زیرا که در
و دیدن هر عالمی بنوعی خاص و رای دیدن عالمی دیگر است و اگر ملکوت هر عالم در آنجا است یعنی مجموع نفس ضریه اتصال در آنجا
هر حاصل است و در موجود است پس اتصال و اتصال کمال است که بسببش کن اگر نشد و بیا خودی آب از چشم آید و در
جودا است و بن از آنجا باز گردد و در مرتبه و پس باطنی از خیال و در هم آید و صورتی با بقدر و پوشش و کثرت ترک جلوه گر شود و در شک
در باید بخواند که حیاست بسیار پس چون در بیداری پادش آید و تو میدان نماید ز او حاضر گردد و گوید غمان چیزی و غمان چیزی را دیدم
چنانچه او دیده و خبر مید بخیر و با بعد از آنکه تاسی سال یاده هم گفته اند ظاهر کرده و بدان که اگر میان این صورت و وضعیت مشابه
نام و طبیعت بسیار است آن رویا اعتبار تعیری ندارد و هر نوع که دیده شده در حالت نوم بعینه در حالت بیداری ظهور آید و این نوع رویا
تکلیف از رتبه بسیار است و اما این از اجزای تعیری گفته اند و بسیار علیهم السلام است از پشت گذر از نوع
مناسبات میدیده اند و از این اوقات این مشاهده و واقعیت را مانند و قریب حالت نوم نیست بلکه وقت اینا از آن شبیه هم
کرد و یعنی تعلیل هر سبب ظاهر و تو به نام معالمت و صحت و در کمالی شود و این حالت بهم میرسد و اگر مناسبت و طبیعت میان آن
صورت و طبیعت بود و نامش نشان آن رویا اعتبار تعیری نیست باینکه در این نوع رویا در حالت بیداری هم کثرت

[illegible]

مفت

درمان روماتیسم
تختی

فاسد بالوان مختلفه ذکر فرمائند نیز از پادشاه و خرمین و مانند اینها شده و مایه و کرمانه سودا مانند نیز نموده و چندی سیاه و سیاه
و تیرگی و امور بایده و خایه و انسان و حیوان میل است که شخص سیاه پوش سیاه بپوشد و یا میل و سیاه بر دوش نموده و جابانی است
تاریک و آنکه چید که لباس سیاه پوشیده و یا آنکه او سیاه گشته و چهره سیاه بپوشد و فضولات سیاه از او منقطع میگردد و یا شخص چربی
سیاه بپوشد و آنکه بر او افتاده و او را بپوشد و چنانچه در حالت کابوس میباشد و نیز سینه و جایی و مصرعین و نالت سینه و مرد و مرد
که خوابیشند نیز ازین قبل چهره بای پند چنانچه عیال بعضی درستی آید چنانچه است و در تقاضای علامات امراض مذکور و ذکر جوابی است که چنانچه
آنها مشکل ششم ازین اول از تقاضای دوم در بیان تدبیر اعتبار و استغفار به آنکه چنانچه ذکر یافت اعتبار سیاه که در وقت استغفار
است و بطبع یا بسبب قوه دفعه است یا شدت قوه یا سکه که قیاس میکند و در وقت سیاه بپوشد و یا بسبب قوه یا شدت قوه یا سکه
نارمانه که استغفار یا به مضمّن تام حاصل گردد و یا بسبب ضعیفی مجامی و یا بسبب که در آنما واقع شود و یا بسبب غلظت ماده و یا بسبب رخت
آن و یا بسبب کثرت آن که قوه دفعه قادر بر دفع آنها نتواند داشت و یا بسبب قوه یا شدت قوه یا سکه که قیاس میکند و در وقت سیاه بپوشد و یا بسبب قوه یا شدت قوه یا سکه
استغفار چنانچه در وقت سیاه بپوشد و یا بسبب ضعیفی مجامی و یا بسبب که در آنما واقع شود و یا بسبب غلظت ماده و یا بسبب رخت
استغفار لغو در بدن آید میکند و یا بسبب ضعیفی مجامی و یا بسبب که در آنما واقع شود و یا بسبب غلظت ماده و یا بسبب رخت
و شدت استغفار حرارت غیره بسبب طبع استغفار و یا شدت آن و یا بسبب قوه یا شدت قوه یا سکه که قیاس میکند و در وقت سیاه بپوشد و یا بسبب قوه یا شدت قوه یا سکه
امثال اینها عرض کرد و اگر ماده غلیظه و یا ریح باشد باعث شده شود و یا بسبب ضعیفی مجامی و یا بسبب که در آنما واقع شود و یا بسبب غلظت ماده و یا بسبب رخت
آنها هم رسد و اگر آنکه از او بدترین اسباب امراض است خصوصاً قوی که بعد از ایجاد کم خوری و فساد معده از طعام و ریح سیاه
اتفاق افتد چنانچه در تمام فصول سال و یا بعد از مرضی که بطول انجامیده و در ششها و ان سافه گشته بعد از آن مرود حصول استقامت
بسیار شاول نماید و یا در ریه و عارض گردد و یا بسبب ضعیفی مجامی و یا بسبب که در آنما واقع شود و یا بسبب غلظت ماده و یا بسبب رخت
که واجب الاستیسا است باعث آن باشد قوه دفعه است و یا بسبب قوه یا شدت قوه یا سکه که قیاس میکند و در وقت سیاه بپوشد و یا بسبب قوه یا شدت قوه یا سکه
سبب دیگر یکی که لازم نیست و یا بسبب ضعیفی مجامی و یا بسبب که در آنما واقع شود و یا بسبب غلظت ماده و یا بسبب رخت
از آل منی ایشان و یا اشتقاق و اختلاصی در غلظت عروق هم میرسد چنانچه در عروق و غیر آن باشد و یا بسبب ضعیفی مجامی و یا بسبب که در آنما واقع شود و یا بسبب غلظت ماده و یا بسبب رخت
سبب دیگر فارسی و یا داخل و چون افق شود استغفار چربی که در حین غسل است غرض میکند از آن برودت مزاج بسبب استغفار و یا بسبب قوه یا شدت قوه یا سکه
باعث تغذیه عارضی و اعصاب برده و یا بسبب ضعیفی مجامی و یا بسبب که در آنما واقع شود و یا بسبب غلظت ماده و یا بسبب رخت
یا قریب باشد با اعتدال مزاج مانند خون پس سینه یا به هنگام استغفار آن حرارت مفرط مانند آنکه صفر استیجان آید و استغفار چربی
و یا بسبب استغفار آن پس در بدن هم رسد و یا بسبب ضعیفی مجامی و یا بسبب که در آنما واقع شود و یا بسبب غلظت ماده و یا بسبب رخت

[illegible]

درین کتبخانه

[illegible]

چون این منکام اتفاق جمیع افق استفرغ منی شود عقب آن خفت و دخت و تفرج در بدن حاصل گردد سبب ذل عقل منی و ندرت او
 آن فی الحزبه عاره رذیه آن از قلب و مانع و آنچه باعث انقار و قوی و جوارت غریزه که مانع آنها ضعف قوی است بعد از آن خواب
 است سترت طبیعت بسیار است که آن منکام حاصل می شود و غافل گردد و اگر خلاف شرایط مذکور به جماعت واقع شود چند مرتبه
 عارض گردد یکی استفرغ منی که ماده آن در مصالح الضمعی است که استیفا بمضمون ثالث و در آن قبل آمده و شروع بهضم را بهضم منی نمود
 و بعد از استفرغ آن اعضاء ضاعفت استفرغات دیگر ضعف عارض میگردد زیرا که از قاعده جمیع اجزاء بدن به غرض
 و چون به استفرغ میگردد با حرکت عینه خلل استفرغات دیگر که پیش نبوده و دوم آنکه لازم است حرکات بدن به غرض به سوم مرتبه
 استفرغ روح به لذت و میل بخارج و تحلیل آن خصوص که از آن لذت بسیار باید یا لذت را نام بپاشد مگر آنکه حرکت سبب به خارج
 بسوی قضیب آید و آن ارواح لابد است که تحلیل و در نزد جمیع و جمیع حرکت بدن است که لازم آن حرکت نفث است و لازم است
 استفرغ بطوایط خروج منی و تحلیل بطوایط استفرغ به باعث انتشار روح و از بنجه منافع و مضار آن بعضی تابع حرکت بدن
 و بعضی تابع حرکات نفسانی و بعضی تابع استفرغ رطوبات و بعضی تابع استفرغ روح و بعضی تابع استفرغ ری است جماع که احوال
 باعث انقار حرارت غریزه و استفرغ فضول و تمیاض شده بدن برای قبول غذا و باعث تفرج و عظم قضیب و تسکین غضب و ازال
 افکار رذیه و سادس سودا ویه است نافع جهت اکثر امراض سودا ویه جهت آنکه هرگاه فضول که کل و بار بر حرارت غریزه و ارواح بودند
 مستفرغ گردد به حرارت غریزه لا محاله انقار و تقوی می یابد و سبب کثرت حرکات عینه قویه لازم جمیع استفرغ منی اعدا
 حرارت و تقوی بدن قابل مستند قبول غذا میگردد و چون غذا وارد گردد و شوق و غلبت متوجه مضمون و نفع و انجذاب آن میگردد و سبب
 دفع فضول و الحزه آنها و رسیدن مدا به حرارت غریزه را انقار و روح را انقار و رکنی و تعدیل در قوام حاصل میگردد و اینها همه
 اسباب تفرج اند و سبب تحریک قضیب و فرج به مال لذت و توجع حرارت غریزه و روح و خون بسوی آن قضیب غریزه و بزرگ میگردد
 سبب تسکین الحزه عاره مکنه از رایج ماده از فضول منوی به استفرغ و سبب لذت که از آن حاصل میگردد و غلبت افروزش اند جهت
 اگر قضیب تا لذت جمیع میگردد و سبب دفع فضول و ازال الحز و اذیه مضاعفه از آنها مانع افکار رذیه و سادس سودا ویه آنها که
 مستببات سدی را می گیرند و امراض سودا ویه لازم آنها را می گیرند و چون کسی قوی المزاج و عادی بر جماع باشد و دفعه ترک نماید
 بسیار است که در امراض مانند دار و ثلث بهر فعل بدن سبب استیفا آن و ارتفاع الحزه رذیه آن بسوی مانع و در جمیع
 جالب سبب استیفا او به اعتبار منی و خصیه یا اندفاع بسوی کنج ران و حدوث نور کم و شید که آن و علاج آن اعاده بسوی آنست چون
 اعاده نماید برودی را می گیرد و سبب ازال سبب آن و فرط در جمیع باعث سقوط قوت و ضعف مانع و عصب و حدوث امراض عصبی مانند
 رعشه و فالج و تشنج و ضعف بهر ضعف قلب و امراض قلبی از نقصان و تحسن و ضعف کبد و امراض کبدی ضعیف و قوه باطن و همچنین

[illegible]

تعب بار آورنده و منی نسبت اخراج می باید و بواسطه آنکه تغذیه منی در حلیل می باید و متعین نشسته باعث تفریح آن میگرد و خصوصاً منی بسیار
 عاده دفع باشد و بواسطه آنکه سیلان می باید بطوابع تفریح و تغذیه حلیل در آن هنگام بسبب تسامع نفقه استقامت آن و از آن
 روایت که اشکان میگرد است آنچه معین بر جمیع است بدین صفت جماعت و نظریست که حیوانات و قرآت کتب مضنه در راه و احوال و
 اشکال آن و حکایات اقوی بر جماعت و شنیدن و از قیاس زبان بسبب تحریک فم و هر یک که از آنها نیز عظیم است در افعال طبیعی و جماعت
 فعل است که شخص امیری از امر آمدن بسیار بر جماعت بود در آخر عمر که فوت جماعت او را بل کردید زبان فاخره را طلبیده مردان خوش را
 امر نموده با آنها حضور و جماعت نمایند و لذت باید چنانکه بر سر انجمن لذتی و بی حتمی و بی غریبی قطع نظر از مخالفت شرع و ترسیدن مانع
 قبیح جماعتی میباشند سبب بی روح و خون حیوانی است تا مثل و مدتی ترک جماعت نمودن باعث فراموشی نفس است و عدم تمنا و اهتمام
 طبیعت تولید منی و استناب بدین آن بدست و یا بجز ذکر تا آنکه منی استخراج باید بموجب غم و ضعف انتشار و ضعف قوت و لاغری
 هیچ است سبب طبیعت است و از انقباض منی و دفع منی بدون انتشار قوی و اطلاع و لذت تسفیع منی سبب عدم جذب و حرارت و حرارت و حرارت
 ملائم آن باعث شدت لذت و انتشار قوت است و از شرع شریف ممنوع و صاحب آن مستحق زجر و مده است بجهت آنکه باعث تسفیع
 منی تولید و ضعف بدست **فصلی** هم از فن اول از عقاید دوم در بیان تدبیر بحسب فضول و آنکه فضول را بعد از کراخت برپا
 ست ضروری بطوریکه اطباء و مال درین فصل تدبیر هر یک از فضول و بطور الطباذکر نماید فصل رسیج در اول آن باید که مبارک باشد
 صاحب حفظ صحت و قصد و اسهال و احتراز نماید از هر ادویه و غذای گرم و تر سبب آنکه حرارت طبیعت که در طبع آن فصل است موادی که
 ششها را که بجهت حرکت و ثوران و آمدن و سیلان یافته و حجم آن زیاده گشته تا کارخانه ها ظاهر میگرد و در امر مناسبت طبع آن که
 رطوبت بهم میرسد و از انجمله بجهت تر الخفاط الطباذکر مافغان صحت امر نموده اند که در ابتدای آن فصل تغذیه نماید بحسب دلائل فیه ملاحظه
 قصد و اسهال و فی بحسب لایق با دویه مناسبه و فی بهترین تدبیر است از برای کسی که ممکن باشد و آسانی فی نماید بجهت آنکه در رستان
 بلاغم و طوبت و معده و فواح آن و صدر منجمه میگرد و در رسیج سبب جرات و حرکت درمی آید و جهت اخراج آنچه در فم معده و صدر و شمع
 چیزی بهتر از فی نیست زیرا که اگر من دفع نماید خوف رنجین با معده و شش و اسهالات و یا العصاب باغضا و دیگر معده و شش
 دیگر است و اما بر کاه کسی معده و قصد باشد و سهل باشد و یا آنکه احتیاج با اسهال داشته و آنرا غلبه خون در او ظاهر باشد برای عادت
 عادت او را قصد نماید اگر عادت سهل دارد نیز جهت رعایت آن او را سهل دهند و لیکن قصد الیواست بجهت آنکه مخرج همه اطلالت با خون
 و از انجمله آن را استغفر علی نماید و اندر رعایت عادت عبارت از آن نیست که شخص غیر معتاد بقصد و اشتداد با وجود دلائل غلبه خون و احتیاج
 بقصد و جماعت و غیر آن قصد و جماعت نماید بلکه باید که مقتضای استعداد بعمل آورند و همچنین هرگاه احتیاج به سهل و آسانی و یا غیرین
 مرد و دریا بند باید که تدبیر و تدارک آن بر داند تا آنکه کار به شواری و امر ارض صعب گشته زیرا که به امر عادی او را و است و بنا

در بیان تدبیر بحسب
 فصل

و تدبیری

مذاق در آن نیز بیشتر از سایر اعضاء باشد و در شاد و ناخوشی و غایت غایت آن اخلاط نماید تا آنکه اندک اندک سده نماید و بیشتر
 بدن را زیاده نماید و لباسهایی چسبی مانند مثال سبزی و غیر آن موجب کبر و سستی در حرف و حرکت است یعنی که پوستین غلبه است و
 حواس که طاری است که در سبب بار به هم میرسد و آن دو نوع است سفید و سیاه سفید آن موست و سیاه آن کریمه را که در غیر
 استعمال دهنی که بزرگ است میوه است نسبت به حرارت آن که در باطن ال افرق و بجهت پوشش لندره در مثال اینها و بر شمی و بجهت دارو
 بجهت آنما سیاه باشد که احتیاج و خور و پوشنده و در حمره او مکنایا گرم و فرشتهای گرم نشیند و خواهد بود در وقت خواب غلافی گرم
 پوشند و حرکات قوی میخیزد درین فصل مناسب است که مضمون درین و لطیف اخلاط و جاری کنند و نه است و در آن بردن و تکلیف و بجا
 آنما نماید و نیز این احکام مخصوص است که در غده است نظر کمال اکثری است میخواند بود که نظری این بعضی اهل طب که خلاف آن باشد مانند
 آنکه اگر شش جنوبی باشد چنانست که ذکر یافت که جنوبی باشد که با جنوبی در آن بیشتر و در آن کم است که در آن تغلیظ غذا نماید و در ریه
 زیاده پوشند و نه آنکه در شش جنوبی در کشف قوی نباشد و بدینجهت در حجم اخلاط نقصان قوی که احتیاج بکثیر غذا باشد ظاهر نمیکرد و پس تغلیظ غذا
 ضروری نباشد و بر بجهت که چون در آن رطوبات بسیاری غلبه نمایند که تغلیظ آنها احتیاج بر ریاضت زیاده نباشد و نیز سبب در ریه جنوبی و غلبه
 رطوبات اخلاط صلبی مغز است چنانچه پس در صورت ظاهر است که قوت غذا معلوم است که تغلیظ احتیاج نفع و در بودن و غفونت و بدانکه
 منع از تغذیه و تحریک مواد در فصل شش در صورتی که شش بر طبع خود باشد و با جنوبی در آن بسیار نوز و اولاد بعضی بلاد که در فصل شش اکثر
 امر منع و عارض کرد و بدون قصد و نفع و نفعی صریح بین ماحول حاصل نشود و بدستور خلاف آن بسبب طبعی حاکم است بر امر غایت این امر
 لا محذور است و در آن فعل و طبع خود و عدم آن ممکن است که مستعجل از اجابت لازم ترین است و شش است تا در هر اقل و اقصی شود و اگر
 و النجین نماید و این صانع الحق و تحقیق و تحقیق است سوال اگر کسی گوید عده تا هر نزد اطباء تعدیل است و برین تعدیل لازم می آید که غذا در شش
 نماید که لطیف باشد و در سبب باید که غلیظ باشد تا آنکه تعدیل مواد غلیظه نماید و حال آنکه بهر کس مقرر شده جواب آنست که هر چند اصل در تعدیل است
 و لیکن کما جی سبب مانع منکسر و مانع را اینجا است که غذا لطیفه محال قبول انفعال از سردی شش بیشتر و زود تر نماید و منکسر
 و این باعث نماید ای عظیم است بخلاف غذا غلیظه که انفعال آن برتر است و بزودی تاثیر نمیکرد و در اندامها سبب آن زیاده است و نه
 ضعیف پس در شش تا بر باشد و آن نیز باید آن فصل غلیظه تر باشد و در سبب چون شود با هر ضعیف باشد سبب سبب در شش
 لهذا که اهل طب را این مضمون است چنانچه ذکر یافت و دیگر آنکه تعدیل هر چیزی بنوعی خاص است و مناسبی لایق و انفعالی
 مناسبه و انفعالی سلی و کرب و نرس و مثال اینها است که به غایت حرارت و غنیمت که فرض و اما در ریه هر چند در شش
 در که موایبان یافت با محال اینجا بر دگر نماید برای تذکره و یاد آوری بدانکه ریه ششانیه بجهت قوت است و اعضا منسجم و سلیط
 و در تمام قوت و غده و فعل و حسن نظایر و در اول و صبح مواد غفونت غده است چون تعدیل ریه ریه و بر شش و بعد از آن ریه

شمال و زوادی میگردانند و از جنوب بسیار اختلاف از شمال انحصار در اطن و بسا است که نمودی میگردانند و اتفاق بسوی خارج
 و از جنوب بسیار میگردانند آن هنگام سبیلان مواد بسوی راس و عسل صدر از اراض شمالیه اوجاع عصب و تضاع و جنب صدر و شانه
 و زخم و سعال و غیره بول و افسار بدست راجع جنوب به مری قوت و منفی مسام و شوره اختلاف و حرکت آنها است بسوی خارج و باعث نفلی
 حواس و مقصد قروح و انکاس امراض و ضعف بدن و متعصبه و جالب نوم و باعث حدوث حیات و نفرت و مکر و خارش و قروح است
 و لیکن باعث خشونت علی نیست و راجع شرقیه اگر بوزند در آخر شب و اول روز باعث تعدیل حرارت نفس و لطافت و قلت رطوبت
 آن راجع است پس آن هنگام بسبب الطف خواهند بود و اگر بوزند در آخر روز و اول شب امر آن بخلاف آنست و راجع شرقیه
 بالجلد بهتر از مغرب اند و راجع مغرب اگر بوزند در آخر شب و اول روز عمل نماید در آنها شمس از کثیف ترین و غلیظ ترین امور است و اگر بوزند
 در آخر روز و اول شب امر بخلاف آنست و اینها در بلاد کثی است که بجهت مری و رای شوی بجانب شرق و بلوغت و جنوب آسیا
 آن واقع باشد و در بلادی که بک جانب یا دو جانب آن دریا باشد مانند بحاله تبرین راجع آن در غرب و شمالی است بجهت تبرین
 مساوات حرکت را با حرارت بعد از آن نمایند و اما اینها بک کن و تدبیر آنها که بان این نیز قیل در سینه فرو ریزد که یافتند در آن
 نیز برای زیاده بصیرت و معرفت تدبیر آن ذکر می باید باید است که مختلف باشد احوال سکنه مسا که در بلاد کثیف تنوع و کثافت
 اند و نفسها و کمال مجاورت آنها بحال و کار و براری و نسبت کمال تربت آنها بحسب طیب بودن و شور بودن و تلخ بودن و سبب بودن
 و نرم بودن و خشک بودن و تر بودن و قلت و کثرت میوه و درخت و کار و معادن و قلت و کثرت اشجار و غار و جیف و مزارع و
 کوهها و مانند اینها و در سینه میوه و کیفیت انزج امور از اراض بلدان و کیفیت خاک آنها و از مجاورت کبار و بحال و راجع جنوب
 امور و خاک بلاد باعث اختلاف خلقت ابدان و انزج آنها و اختلاف ابدان و انزج باعث اختلاف اخلاق و اختلاف اخلاق با
 اختلاف ابدان و مل و صدور اعمال و افعال و سیرت و لکن اهل عالم بک نسبت و مزاج و خلق و دین و ملت و افعال و
 اعمال و سیرت و لکن اهل مسکن بلد و انزج و سیرت را جاعل و خالق آنها جل شانیه اند و در سخنان در علم او و بسبب بالجلد و سیرت
 که بصیرت قبول سردی نماید و غروب آفتاب و قبول گرمی نماید نیز بصیرت نزد طلوع آن لطیف است و آنچه بخلاف آن باشد لطیف
 نیست و بدترین اموریه هوای است که باعث انقباض قوای نفس و بصیرت طبع گردد و رسیدن ابدان نوع اول نیکو است
 سودمند و احترام از دست خدا ابدان از رسیدن نوع دوم که مضرت است لازم و تدبیر اصلاح آن واجب و ضرر بهترین نوع است
 است که بخلاف آن باعث سبب اول و توسیع نفس و تفریح و سه و طبع گردد و اما مساکن عار و باعث سیاهی رنگ بشود
 سیاهی و پیچیدگی و خشونت آن و ضعف مضم که است خصوصاً وقتی که تحلیل بسیار هم رسد و قلت رطوبات و سرعت سیری
 چنانچه در اهل شمس و زنجبار و امثال آن بلاد در آب باشد و زودی بر میگردد و در امای ایشان نایف و رستناک باشد و رطوبت

روح بسیاری است این ملا و عماره ابدان ایشان نرم و نازک میباشد و بزودی قبول تاثیر مؤثر داخل و خارجی مینماید و امراض مختصه
 ایشان اکثر امراض دموئیه و صفراویه و حب الفرج است و اما ساکنان باره اهل ساکنین آنها قوی الحظه و شجاع و قوی القلب سخت دل
 نیکو مغز و عقیده پوست چاشند و ملوی اینها میگویند نرم و بار یک چشمهای ایشان اکثر از زرق و کوهک و دندانها سفید میباشد و با
 آن اگر رطوبت باشد یعنی باره طریقت اهل آن بخی شحمی قوی خسته و عروشان غایر و مفصل ایشان قوی و دندانهای ایشان بار یک سفید
 و دندان کبر و سوداویه است و اما ساکنان رطوبه اهل ساکنین آنها یکو سخته و خسته و نرم پوست سفید چاشند و ملوی ایشان نرم ملاکیم
 معمولاً و بر عت استر حاصل میکرد ایشان را در ریاضات و گرم میکرد بسیار فضل ایشان و سرد میکرد بسیار فضل ایشان
 ایشان از امراض مختصه ایشان حیات مرزنه و صرع و اسهال و نزف الدم از جنس و بواسیر و کثرت زحمه و قروح و قلاع و غرغره و اما
 ساکنان باره اهل ساکنان آن بایس المراج خشک و لغز میباشد و پوست ایشان خشک و گاه فشرقی میکند و از شدت سیس و دماغ ایشان
 خشک میباشد و فکر در امور غامضه و دقیقه ایشان شاق میباشد و صیف ایشان عاریست و ایشان باره چاشند و امراض مختصه ایشان
 اکثر امراض سوداویه است و اما ساکنان غایه اهل و اصحاب آن اونیاد و مله پاک در امور و اقدام بر محارب و طول الامار میباشد
 و اما ساکنان غایره اهل و ساکنان آنها همیشه در مدینه یعنی سختی و تعب و تنگی معیشت و آشامیدن آب آلوده سرد و قوی چاشند خصوصاً که
 راکد و با بجاج و با سبزه باشد و اما ساکنان حجره کثوفه اطراف آنها هوای آنها بسیار گرم میباشد و در تابستان بسیار سرد چاشند
 و در تابستان سبب آنکه مقرر است که چون سنگ گرم کرد و از تابش آفتاب و انعکاس آن گرمی آن میشود چاشند و در سردی و سردی
 و هوای آنها آن نیز بسیار گرم میگردد بلکه شب بجهت قصر آن سرد ناگشته که روز باز گرم میگردد و در تابستان سبب آنکه تابش آفتاب
 و انعکاس آن کم میباشد باعتبار میل آن روز کونا و خصوص ملاذی که باران و برف در تابستان باره همیشه سرد میباشد در تابستان
 سردی نیز بجهت آنکه سنگ چون سرد گردد و سردی آن زایل میگردد و هوای آن که بدان برسد سرد میگردد و ابدان ایشان سبب در هم
 چسبیده بر ملوی قوی و مفصل ایشان ملب شکم میباشد و پوست پداری بر ایشان غالب و بد خلق و بکبر و مستبد بر اهل شجاع
 و دیر و محروم و معتدل با حدت و ذکا چاشند و اما ساکنان حبله و تجیه حکم اهل و ساکنان ایشان حکم ساکنان سایر بلاد
 باره است و بلاد ایشان از صحرای کثیر الریاح است و مادام که برف باقی باشد ریح طویه از آن متولد گردد و چون که اشته گردد و
 بخیشتی گردد که ریح از آن تولید نماید بعد نماید بوی ناخوشی و که در است و اما ساکنان بحریه اکثر این بلاد معتدل میباشد و در تابستان
 آنها بجهت میان و طوبت آن از اعتدال قبول چیزی که نفوذ نینماید در آنها و مادام که در طوبت است پوست معتدل نیست بلکه سبب
 بر طوبت آنند و اما اگر شمالی قریب بر باد غور و شیب باشد معتدل تر میباشد و اگر جنوبی باشد عاری باشد و سبب چشیدن
 و اما ساکنان غایه حکم این بلاد و غرض از حکم باره است اکثر اینها سرد بسیار و در تابستان هم ساکنان و انحصار مواد

اما ساکنان حجره

در تابستان

و اجتماع لحدود و بر این مباحثه و انتقضاات آن جودت مضمر و کثرت رعاقت نسبت کثرت تنوع و کثرت غلبه و انحراف و غیره
 عارض این سکنه آن میگردد سبب صحت باطن و در غرض غریزی و بعضی ایشان را اگر عارض گردد قوی تواند بود و بجهت آنکه عارض آن میسر باشد
 مگر سبب قوی و برود قروح و ابدان ایشان سرچ باشد سبب قوت حدود خون ایشان و اگر نسبت از خارج سببی که باعث اعیان آنها
 باشد و بجهت حرارت قلوب ایشان باشد در ایشان غلظت و اطلاق سببی غالب و زبان ایشان از انقباض نام از طشت حاصل نمیکرد و بجهت آنکه
 سیلان نام کافی نمی باید سبب انقباض مسالک و عدم طوبت سالیله مرغبه از بجهت اکثر ایشان غیر نفی الارحام با کیزه و اعوان و غیره
 الارحام میباشند و این بخلاف حریت که مشاهده نموده اند حال در بلاد مرکن را که شدت حرارت غریزه ایشان معادست با آنکه انقباض
 یافته از فقه بسیار سیر و مرغیه از خارج نموده و گفته اند کم است که ایشان را اسقاط عارض گردد و سبب قوت ابدان ایشان و بجهت
 ولادت وضع حمل ایشان سبب بر انقباض و انقباض و انقباض و ولادت ایشان و اکثر سقوط وضع حمل ایشان سبب ولادت
 میباشد و شیر ایشان کم میباشد و غلیظ سبب دماغس مانع از نفوذ و سیلان نگاه عارض میگردد و درین مذهب صومالیان ضعیف القوه
 که از وسایل مخصوصا بعد وضع حمل سبب شدت زحمت و مسر ولادت مرغیه و شکافه میگردد و عروقه که در نواحی سینه ایشانست بهر از
 لیف و عارض میگردد از ازاله سل و از ناله کراز و مراقطین ایشان میآید انقباض و انقباض است نزد شدت عمر اطفال ایشان
 ادره الماء عارض میگردد و در کبر سن زایل میشود و جواری و دختر ایشان از آب شکم و ارحام عارض میگردد و در کبر سن زایل میشود
 ردایشان از بندرت عارض میگردد و اگر عارض شود شدید میباشد و اما مساکین جنوبیه احکام آنها مانند احکام بلاد و اصول مآرک است
 و اکثر آنها، آنها شوگر برتی میباشد و سر اهل سکنه آن اکثر متعلق از مواد طبعه میباشد بجهت تأثیر راج جنوبیه در آنها و بطون ایشان ایم
 الاختلاف میباشد سبب سیلان مواد از سر ایشان بسوی معده و حواس ایشان تعلیل و شهوات ایشان بطعام و شراب ضعیف باشد
 و خمار ایشان غلیظ سبب ضعف دماغ و معده و ابدان ایشان مسترخ و ضعیف و قروح ایشان مسر الیه و متعلق و نزف الدم و غیره
 بواسطه بسیار میباشد استن بیکر و مذکره تنواری و اسقاط بسیار میباشد کثرت امراض سبب بر دیگر مردان ایشان از طبع
 سرچ تحلیل و اختلاف الدم و بواسطه میباشد و کسوف که از بی سال تجاوز نموده باشند نوازل و نالج عارض میگردد و عارض
 ایشان را سبب استلها بر ایشان صرع و نمد و رنج و حیات عاده از اجتماع آنها و از هر دو برد و حیات تنوع و حیات بیکریه
 میگرد و حیات عاده کم سبب کثرت اطلاق طین و تحلیل غلظت و اما مساکین مشرقیه و حیه که مغفوق باشند از آنها سوزن شوق که
 موضوع و محاذی آن باشد صیغ جمید الهوا میباشد و طلوع میاید بر آن آفتاب اول روز و هوا آن صاف باشد چنانچه در روز
 و راج لطیفه و حرکت آفتاب و راج با هم متحد میباشد و لهذا خوش هوا میباشد و این در صورتیست که در بای تنو یکایب شرق آن باشد
 و اما مساکین مشرقیه بدین کشور و در آنها بسوی مشرق است و از شرق میزند بسوی آن آفتاب و من طلوع تا آمدن جویان که

در هنگام ارتفاع و فانی نماید گرمی آن بسبب بعد از آن و لهذا لطیف و تخفیف می یابد هوا، آن ملکه غلیظ طلب میباشد و چون بود
سوی آن راجع منفرجه شب می درود احکام آن مدینه مانند احکام بلاد مرطبه معتدله الحاره غلیظه است و اگر سبب دیگر است
موجب باشد هر آنکه شبیه سیاحت طبع رسیج و لیکن بسبب شریقت بسیار قاصد است از صحت و التفات بسوی قول کسانی که مانند
رسیج دانسته اند علی الاطلاق بناید نمود زیرا که چنین است لیکن به نسبت سیلاب و دیگر جمیع است علت مدینه آنست که
دایم آفتاب از طلوع تا غروب بر آن می تابد مگر هنگامی که ارتفاع یابد و گرم گردد و لهذا دفعه باعث گرمی هوا و حدوث امراض
میکرد و بسبب طبیعت آن صدای ابل و سکنه آن گرفته میباشد خصوص در فصل خریف سبب حدوث نوازل و انحراف است
سزاوارست که صاحب حفظ صحت اختیار نماید سکنی و بلدی را که وسیع الفضا و خاک آن طیب و آب آن شیرین و جاری لطیف
شفاف صافی باشد که از میان بعد بر نفع سنگستان و در کنار آید و آن ممکن در ارتفاع و انخفاض و انکشاف و استتار
باشد و جوهر هوای آن نیز معتدل صاف و محل وزیدن راجع آن کشوف و دور از رای شوری و طایح یعنی باران و کوه و ال و جبال و
معادن باشد و از بلاد استلیم رابع و یا التفرات باشد و ابل و سکنه آن اکثر صیغ المراج قوی البدن و الجوده و قوه اخذ ایشان
قوی و عقل و فهم و حواس ایشان صیغ و سالم و شجاع و دلیر و سخی و نیکو خلق باشند و سود و مکار و موزی نباشند و حیوانات
آن نیز قوی و بزرگ بالیده و شیر القه مانع باشند و خانه ها سکنه آن وسیع و داخل و مخارج آن گشاده و ابواب شرقیه و شمالیه
مفتوح باشد و مانعی از وصول آفتاب نباشد آن و وزیدن راجع شرقیه نباشد زیرا که آن هر دو مصلح و مطلق هوا اند و آب آن در فصل
گرم و گرم و در سرد و سرد و در فصل رطب آن منسج و بر مجرا طی بسیعی باشد و غیر اینها از اسباب علایم سجدیه متخف باشد و
اعتساب نماید از سکونت در بلادی که مخالف اوصاف مذکوره باشد بعضا و تخفیف کمال فضل یازد و هم از فن اول از
مقاله دیم در بیان فساد هوا و تدریس و باید دانست که با لفتح و قصر و بعد عبارت از تعفن و فساد می است ممکن که عارض
جوهر هوا و مرکبی گردد که مماثل است و این خواه از اسباب سماوی باشد و یا از اسباب ارضی و یا از هر دو و قیده جوهر هوا
برای احتراز از تخفیف هوا است که بصعود و انحراف و یا فساد متعفن از زمین و اختلاط آن با هوا و رسیدن بآبدان باستانی
با نفاس انسان و اتصال با خلط و ارواح علی الدوام و غیر و تعفن آنها برودی خصوص خلط و ارواح قریبه بنواح قلب و مری
و ردت تعفن منشا آن قلب و منشا حرارت ریه قلمی و لا و بر رسیدن اثر آن بدماغ و کبد و فساد آن هر دو باعث ابتلاک و فساد
آنها شوند اسباب ارضی موجب بابتقال عظیم است که در معین بلده و شهر و یا قریه و یا بنواح قریبه بآنها واقع گردد و مانند
گشتگان بدفن و متعفن شدن آنها و یا مستعفن گردیدن غیری و یا مبارز و قاذورات و کودالها و آنها و صعود و انحراف و یا از آنها
و مختلط با هوا و دیگر شده و است در این نایند و اختلاط و ارواح را متعفن و فاسد سازند و چنانچه در این نایند و اسباب سماوی

فصل الحاله و تدریس و باید دانست که با لفتح و قصر و بعد عبارت از تعفن و فساد می است ممکن که عارض جوهر هوا و مرکبی گردد که مماثل است و این خواه از اسباب سماوی باشد و یا از اسباب ارضی و یا از هر دو و قیده جوهر هوا برای احتراز از تخفیف هوا است که بصعود و انحراف و یا فساد متعفن از زمین و اختلاط آن با هوا و رسیدن بآبدان باستانی با نفاس انسان و اتصال با خلط و ارواح علی الدوام و غیر و تعفن آنها برودی خصوص خلط و ارواح قریبه بنواح قلب و مری و ردت تعفن منشا آن قلب و منشا حرارت ریه قلمی و لا و بر رسیدن اثر آن بدماغ و کبد و فساد آن هر دو باعث ابتلاک و فساد آنها شوند اسباب ارضی موجب بابتقال عظیم است که در معین بلده و شهر و یا قریه و یا بنواح قریبه بآنها واقع گردد و مانند گشتگان بدفن و متعفن شدن آنها و یا مستعفن گردیدن غیری و یا مبارز و قاذورات و کودالها و آنها و صعود و انحراف و یا از آنها و مختلط با هوا و دیگر شده و است در این نایند و اختلاط و ارواح را متعفن و فاسد سازند و چنانچه در این نایند و اسباب سماوی

بطرف خفیف و با تدریج قلی سر که تغییر فاشی در مرقه آن بهم نرسد اصلاح نمود و پوشند مگر آب گرم در آن ایام بدون احتیاج بغیر این باشد
زیرا که سر که داخل تمام است در اصلاح هوای و با چنانچه شیخ اکرسی و گفته که سر که در و بالان از آفات نافع ترین است و است و است
روغن کاه و کوفه و شیرینی با تا مخصوصا بوز و بچسبند بدن بادهان و خود و مسودای تر کلی مضر است و در اینجا بدن معتدل شود
و حتی و با این است که در کتاب امرض غیر مختصه در حیات مذکور است که در فصل اول از فن اول از فاعال و در بیان
تجربلی و مضره و اطفال بدانکه زمان حال را لازم و اهمیت اخراج از اجتناب نمودن از ضد و تمام است اسهال و فی مکرر ضرورت شده
و در آنوقت نیز باید به با احتیاط و مجامعت مسهلات قوی نماید بعد ضرورت است که با احتیاط نماید و نیز احتیاط نماید و در مجامعت نماید
اصوات یل و استنشام و در قوی و اکثر کثیره بکاف و اکثر کثرت جمیع خصوص در اوایل عمل و او اخر تجصیم زمانه که اول عمل ایشان باشد
و از شادال سر که و اشیا از نقد مرغ و شدید الحرارة و البروده نیز از حرکات متعده و باصات شاذه و جوع و امتلا و کثرت و بعضی در دشتن شیا
تغلب و دیدن گوشتن اشیا بر وقت و قوت که حرکت بسیار بچسبند و از اشیا میل آب بسیار سرد و بسیار گرم و برف و بکوک و
اشیا از تغیر عاده قوی و امثال اینها و غلی را بر شکم خود نشانند و با سبکی بر شکم و با پشت و پهلوی بزنند و با لجه از هر چه غریز
چیز و بافت اسهال آن بر وقت باشد و در مجامعت است و با احتیاط و فی و اسهال و غیره از امور مذکور هر چند
حوامل را در جمیع محل مضر و ممنوع است و لیکن قبل از ماه چهارم و بعد از ماه ششم شدید المنع است تجصیم و اول تا که شش منبت و زوایا کید
در مغز اول و تا سه روز از علوق گذشته و در اکثر منیع انداخته است که معصا و غیره و کتب غلی و دفع روح با خون ضعیف میگرداند
و من در قوی و مزاج نماید و این امر باعث ضعف و حرکت جنین است از موضع خود در اکثر خصوص در ایامی که غلی آن بر جم قوی باشد و این ایام
تا سه ماه است و بعد از ماه مقرر تا هنگام ولادت زیرا که در اوایل سبب می و ضعف غلی آن لغوات رحم نیست میباشد و بعد مقرر سبب
بخکی و عدم احتیاج بدی غلی آن ضعیف است میگرد و چنانچه در کیفیت تولد جنین ذکر یافت با یک حرکتی خوف اسطاعت قبل از
استکمال تمام چنانچه را نشانده میگرد و ابتدای شکو غلی و کلی و ابتدای بستنی با یک نسیمی و حرکتی و آفتی از گرمی و سردی و باران بسیار
و تا بشرفا بسیار اکثری جدا گشته میریزند و بچسبند نزدیک برسیدگی که بعضی از آنها رسیده باشند و حرکت شاذه و یا نه درخت اکثر
میروند با بکال سیده و نیز سس و بعضی فانه نیز میریزند و اما در بین که هنوز به چنگلی میآورده اند بسیار مستحکم میباشد که اگر خواهند از خست
نمایند و میگردند بلکه بعضی فانه است که شاذه که با آن به سست است شکسته و میگرد و آن فانه میگرد و نهند و اوایل عمل و فانه
که واقع گردد و چندان از بی بوالده آن میرسد و در او اسه سید و در او اخر نیز کمتر از او اسه و لیکن از کمتر اسه و در اوایل و تور
مهرات و مرغفات بعد از آن رحم زمانی عارض میگرد که دیگر توان ملوک می نماید و استعداد آن را در اوایل بطبع است و صرف آن میگرد
مانند خشی که از ریشه آن شاخه که شروع رویدن نماید و اوراق نماید که از آنکه رآید و مکرر چسبند و یا از شاخه شکو غلی و در آن

در بیان تدریجی

تازه بسته از اگر در زمانه و عقلی نگذارند و بر شانه آن و نری بر شانه آن نرود و موقوفه کرد و اما در صورتی که احتیاج قوی باشد
بهر سه و مصالح نوع دیگر حاصل گردد و از توقف قصد خوف ضرر عظیم و بلاکت باشد مانند که قناتی و غیر آن را از امر میسر باشد چون حفظ
عالم است چنین و چنین است مانند عطف از تر لایه قلیل خود بقاری که پزند نصف بسیار عارض گردد و در صورتی که باید و اما اگر
قوی باشد باید که مصالح خون نماند و در حالی که توقف و قصد ضرری آمل متوقع باشد در ایام توسط که از ماه چهارم تا ششم است و در این ایام
چنین باید که عقلی باستحکام است حکم بقصد موده اند بعد ضرورت نه بسیار و اما در صورتی که مقصود از قصد اصلاح حال چنین باشد و باید
اصلاح آن حاصل گردد و با قصد نماند و بکن در ماه چهارم و پنجم تا آنکه تگون آن از دم صالح عید حاصل گردد و حکایت حکیم محمد کبر معرب حکیم
از زاندر شرح قانونی خود می گویند که نسیج شده که زنی بود که را ایام حمل آن فساد خون از او در می نمود و بعد از حمل فرزند او نیز خوف
صاحب شد و اما بدن چود و در کمتر از یکساعت فوت شد و چنانچه فرزند چنانچه بخوار و تولد یافت و بلاکت کرد و بعد از آن بحکمیت بر
ر با چون بقصد نماند و فقیر رسیده اتفاقاً آن زن حامل بود و با پنجم در قصد کردم و قوی معتدل المقدر از او گرفت و من غن و غن
از فرمودم چون آن زن حاملی فرزند او را به صاحب و شد و بقایافت بعد از آن و فرزند دیگر از او تولد شد و در حالت حمل با پنجم قصد کرد
آنجا تر جایت بقصد و در دیگران کن نیز همچنان بهر رسیده چون شخص فایده عمده بود و بجز آورده و اما منع از حجامت تا ماهی که نسبت
حجامت سخن بدینست بلکه همیشه و مخالف اقتضای طبیعت است از آنحال که خود را بجا نیست چنین چه تقدیر و تمیز آن می کشد و مخالف طبیعت
و ممنوع است زیرا که طبیعت با طبیعت است و رعایت امتزاج بدن و نیز بسیار واقع شود که از شدت جوع و ایم محاجم و شرط شدت
موجب غشی میگردد و قوی حوامل بسیار زو است زیرا که اگر حوال با عت اسقاط حاصل است و گاه است که از حجامت نیز خون بسیار باشد
اخراج می باید و ضرر آن بنابر قصد است لیکن در صورت احتیاج و ضرورت شدید و اما بکن که از حجامت رفع احتیاج کرد و باید که بقصد نماند
و بچندین گاه دفع احتیاج بخوبی می آید که اسقاط آن کمتر است و غیر آن نیز در اندر زو که بجز ناری را بعد از آن از قوی نیست و در هر حال اما نسبت
نیزین زوایا که گاه و بگاه و قریب به آتاک سر و قنچین و غیره هر موضعی که محتاج بدان گردد و طبیب با ذوق لایق اند و ضرر جزی
نذا و بچندین یاد ام که دفع احتیاج با رسال علی شود و بچندین ناری نیز در اندر یعنی مراعات اسهل فالاسهل را از دست نماند و توقع نفع
موافق اند و چون اندر تعس و تعالی اما منع از اسهل عید است که هم را با معاشراکت و مجاورت نام است از کثرت
مصرف و تر شدت نفعی که لازم است و نسبت ضعف در حکم نیز بهر می رسد و باید که خصوصاً قوی اسهل که بی سستی
نست بر جرم و بین برسد و او چینی بسیار ضرر رحم و چنین اند و اگر خوف اسقاط و آتاک است و لهذا منع از آن موده اند و شدت
بنا و لیکن نیز از قوی سستی قوی است اما طبیبان با سبب بقصد و عید می گویند که حکایت صاحب همان که عقل
مورد که زود و اما بعد تولد و فرزند چنان اتفاق افتاد که چون ماه ششم حمل او می رسید بن چنین عید را بر سر و زوایا

و مرقه است اگر اتفاق افتد نیز در آن مقام ادویه بارده فرستد یا شکر یا خرما یا قند یا نبات یا
 نیز اعتبار طبع نماید چنانچه ذکر یافت از خفگی و حرش ایشان را غرض گردد و سببش که غلیظی که نم معدله شایسته است و از آن
 قبل ایشان میرسد و آن را بشامیدن آب گرم چوبه نماید که در ایل میگرد و صحرای آن رگ ها زبان قلیل یعنی طبع موده باشد و یا
 معتدله فرمایند و اگر این را ایل نکرده و بعد از قلب بر دارند چون حرمت و خوفی نکرده و عالی احوال و وقتی از اوقات محل خود صاف
 که علت زبونت زود متوجه بر تپش آن گردد و یا در عین معویه رحم و خیر و سبب آن که موافق طایفه موده و قرابادین مذکور است
 تا لرزه دارند این امر در سبب اکثر نفث الدم و زرف الدم اعلی از عنونی باشد کرات و مراتب نیز و مجرب باقی از سبب است از این و تاقید
 شام و مرقه که اجالت عارض گردد و استماع یا بنده و انجور اند و قمر که باد و انجور است از حرکات تناول بسیار که قیاس
 اعتبار فرمایند و چنان نیز و نه در کف و پوست نازد و بخرشک و ملیده در آب سرکه بوشانیده آزن نماید یعنی آن نباشد و اتفاق
 مطبوع را نرم سوده بر عانه او باندند و اگر این تدریس نکرد و باد و یا حائضه دیگر که در معاجات آن مذکور است صحن نماید و چون تدریس
 در شکم و عضلات و پشت و سبب انجور و راجع ثقل خشن عارض گردد و اعیان و صغری هم رسد باید ملطف غذا نماید و غلات و پشت کردن
 کتف و بازوی و رانقوت باله که فایده می بخشد و روغن کل یا ابله و از شک بزد آرد و آن چرخه در بار چرخه کراسی سبب است در عضلات
 آن تکیه نماید و چون ریحی در معده و معاش ایشان سبب حرکت نماید چون کوفی و سفوف معوی و زیر و بادیان و انجیل گوشت شیر
 کشیده گرم نموده و یا سفوف آنرا تناول نماید یا طعمه و تحلیل غذا نماید و حرکت معتدل فرمایند و چون و می رشت پای ایشان ظاهر
 کرد و چنانچه بعضی از اسامی مکرر در خصوص و حمل و خرابی که بر روی متوجه تدریس بود آن کردند اگر گرم باشد و اگر سرد و اگر سرد
 حمل خود بخود ایل میگرد و چون شدت نایض آب کربت صبر و فلفل و سندان آب غلبه طبع نماید و رگ کله خنده نماید و چنان
 کل یا بر که باله و نکت با سر که نظر نماید چون بسته ناسه و خوش شاد و شاد و یا نیز از اهر سه چنانچه در حواله اعراض مکرر در خصوص
 حمل و خرم متوجه تدریس و معالجه آن کردند که نزد کبر خشن خود بخود ایل کرد و تحلیل ماه غنیته از عین سده و آن را اگر افراط نماید فیه معده و کله خشن
 با کله خشن و یا با سفوف راز یا نه سرشته و امثال اینها که سبب آن آتشن باشد استعمال نماید و بعد عینه و اصل و قوام است
 استعمال نماید مانند رب یا شربت صبر و عین و یا مسقر و فو که عینه معنی نماید از سر که در احوال و اعتدال نماید و در مسقر صبر است
 و تا نیز و اگر خوش شاد کل خوردن غالب بشکری که بصلط خود تواند نمود و یا که شسته و یا شایسته و در معده و یا در ایل که شسته
 اقراض ساخته خشک نموده بجای قرص کل ایل آن تناول نماید و در مسقر و است و در مسقر و است و در مسقر و است
 و چون زمان عطر اسقوط اشتعا عارض گردد و باید که بر خود لازم گیرند و آن را با صفتی و مضمی بود و حق حقیقی و ترک بشیرنی و خصوصیت و در مسقر
 و روغن و شایسته و روغن و در خصوص که روغن آنها بسیار باشد و تناول آن در روغن قبل از طعام و بعد از آن باعث فواید است

بعد از آن آب شیرین غار شیرین شویند تا غلیظ تمام نماید و بعد از غسل نشدن آب شور چشم و بینی و گوش و من او گشت که چون همیشه
 این اعضاء نهایت قوت نرمی و نازکی اند اما حال ضرر از آنست که اگر ضرر از آن بچشم نیاید که آب شیرین در گوش و بینی او داخل شود که باعث
 تقطیع و گام و زلزله است بلکه باید که غار شیرین سینه طفل را بر او دست چپ خود بگذارد که شکم او بعد باشد و دست راست تمام اعضاء
 و این غار شیرین را با دست بکشد و دست بای و در احوال غسل و خشک نمودن بکلمات مختلفه بمیث و همواری بکشد مثلاً و استغفار
 از اینها بر طرف پشت بر و چنانچه در وقت دست و نهایت کم او برسد و باید که دستهای او را عقب سر او برد و یکبار دیگر بر سر او
 که پس او را به پشتش و حال او را چنانچه در این تمام بر و در طرف پشت بر و در یکسایه بخوی که گویا چیزی را شکند بر و پسینه خود
 تسامیه و گرفته و با سیاهی آنرا دست بکشد و آنقدر و در زمانه و قدر مدتی را در سرین او برسد و در هر یک از اینها که در کمال
 تقویت و نهایت آنرا در وقت که در وقت بکشد و در وقت که در وقت بکشد و در وقت که در وقت بکشد و در وقت که در وقت بکشد
 او نیست چنانچه در وقت که در وقت بکشد و در وقت که در وقت بکشد و در وقت که در وقت بکشد و در وقت که در وقت بکشد
 بلکه اگر نهایت و هنوز استحکامی یافت و در وقت که در وقت بکشد و در وقت که در وقت بکشد و در وقت که در وقت بکشد
 چنان بخت که از بالا پایین آید و احتمال دخول آب در منافذ مذکوره بسیار نیست بخلاف آنکه پشت آن زیر و روی آن بالا باشد پس سید
 سترین اشکال غسل او همانست که اگر یافت مروت که او غسل دهند و بعد غسل با بر و نرم نازکی نشف و خلوت از بدن او نماید و خشک
 سازند و در باره دیگر که گرم باشد چنانچه در وقت که در وقت بکشد و در وقت که در وقت بکشد و در وقت که در وقت بکشد
 بشازند و ببالند و در چشم او زیت بچکانند مخصوص زیت الانفاق که بعد از آن زیاد است چنانچه متفقد لوسا و طبقات چشم او چنانچه در وقت
 انگشت خنصر خود را قاطعاً بر چهره منور و معلوم و لغت او را باز کند و اندک کشاده نماید و همچنین منقذ غایط و سرخشت آزار است باله
 بلامیت بر شکم و شانه او تا ضرر از آن در شکم و بولی که در شانه آن مجتمع است بر آید و بر آن چنانچه در شرح جنین در رحم که بر بخت و چنانچه آن
 در رحم رسد و پیاپی دانه ناف و بواسطه آن روده مذکور بخند و در شکم طفل میرود و بول او نیز از همان راه مندرج میگردد و گویی که در کجا
 مریوز است اگر قوه دفعه آن مابود عدم توجه و سیادید و از اینجانب ضعیف میباشد و محتاج بالیدن و اندک غرغشتای است و دست
 و منقذ است و نامی غایط و بول و لیکن باید که منخنک است او بلند نباشد که خراشی در آن منافذ نماید و چشمهای او را نیز و بسیار زنی
 باله تا منقذ چنانکه آن دور گردد و غوی که اویت بدو رسد و چون ناف او خشک گشته خود بخود بند شده پنجه که یعنی او در روز و بعضی را
 تا شش روز پیاپی باید که کشاید و پنجه نرم رسد و بر ناف آن زور نماید مانند ماد مصروف و ماد صاف که ساله و بای پای او و صاف
 تحریک مرکب از اینها که بهر سه غذا و یا شیر و عسل اگر با شراب سخی نمایند و خشک نموده بکشند بهتر است خصوص شراب یا بنفشه را در آن
 تخم آن و تقویت معده و امعاء طفل و بدانکه از برای محافظت طفل از خوردن و سایر اوقات مناسب است و درستی و درستی و درستی

عمل بهتر از تقیید یعنی در قنداق بستن طفل نیست تا سه چهار ماه تا آنکه مستحکم گردد و نیز تقیید در رد کردن و صیقل دادن طفل و
 شستن و ایندن آسانست و اسپری طفل نگیرد و لیکن باید که نزد چیدن در قنداق اعتدال دارد و دست و پای او را نرمی و ولایت بماند و آ
 بیت طبعی نموده در قنداق بچند و صورت و پشانه او را باز کند و سیاه که بر آن می چسبید باید که آنکس پس از این باشد و بسیار نکند و بچه
 معطل آن حرکت تواند نمود و اذیت یابد و بر شکم انباشتند که بر اندک ملائم تر چیده زیرا که غیر این انباشتند که مضر است و باید که در
 روزی دو مرتبه و ششی بگیرند باز نمایند و بدن آنرا خوب بدهد که اسپری و جوشنی بهر نرم سازند و اندک مواله نیز آن سد و باز بستن و این را
 مایه و با ای آنرا است متصل بهم کشیده و دستهای او را به پلوی او دراز کشیده و در قنداق بند و پیش از افتادن روده ناف آن را
 باید که اسپری ناف او زرد بلکه هر مرتبه ناف او را چرب نمایند و یا خرقه او را چرب نموده بروغن و بر آن اندازند اگر زرد چوبه نرم شود بر آن پاشند
 نیز بست چون قنداق از بول نرگردد زرد و کثیف نمایند و تبدیل نمایند و چمن هرگاه غایب نماید تا طوب و مدت سواج غایب ازین باور رسانند
 و در باره پاره نیکو بندند و محافظت نمایند که سردی بآن نرسد تا آنکه زرد و زکامی او را عادت نکرد و مکانی که طفل را در آن میگذرانند باید که
 در روشنی معتدل بلکه مایل تا تاریکی باشد شعاع آفتاب بر آن نرسد و از اصوات قویه آنرا محافظت نمایند و نگذارند که طرف بالای سر خود
 با بیلو نظر قوی نمایند و یا روشنی چراغ و غیر آن بر بالای سر و طرفین بسیار آن بدارند که بی اختیار نظر خود را بدین جهت بگردانند که چون بسیار
 و غصه چشم او نرم است و مستحکم نیست خوف حوال است و تا چهل روز هر روز یک مرتبه او را غسل دهند و بماند طین او را تا از آن فرسودگی
 و قی زدن او کرد که این تدبیر حفظ سبب و تاثیر نام دارد و سر را بخیال طفل را یکروز و دو روز در میان و در گرمای کبریا و سردی و در سردی
 سر یک از اینها معروف کمال میزد و قوت طفل است ضعف آن بسیار باشد که در هفته یک مرتبه و یا دو مرتبه غسل کند و باشد و در هر حال باید که آب
 نیم گرم باشد و در سر مایل کجرات مانند بجهی که به آن آرا بوزاند و در حمام معتدل و یا در محل محفوظ از مواضع حمام و برودی او غسل دهند تا
 و رنگ نمایند چه در حمام و چه غیر آن که باعث تحلیل رطوبات اعلی و مرتبه رطوبات خارجی است و باید که غسل دادن آن بعد از نوبت و اول بعد از
 حمام شیر باشد و لهذا اول روز بهتر است چون آب غسل آب گرمی باشد که مانند برگ میوه جوشانند و صاف نموده بدن او را بدان بشویند
 و سر است جهت شست رطوبات غلیظ و بعد از آن شست رطوبات آن نموده تا بین نمایند با آن مناسبه و سر را روز و دو تا جا
 ماه و دختر را دو ماه تا بین کافی است و بعد از آن چهار روز و یا هر هفته یک مرتبه و بهتر آن برای پسران روغن کاهوست و روغن بنفشه و یا روغن
 و دختر از روغن بنفشه و یا روغن امثال آن و در بین این اعصاب عصبوت او که بر طرف مغز و پای پشت است و روغن بنفشه و یا روغن کاهوست
 معین نماید و است فامانگی و کوفت و صدمه و سبب بر در قنداق بستن و رنده و کموار و مانند آن و اعصاب است و باید که در
 سبب بر انداختن در قنداق و یا که او را اعصاب پشت او را اسپری و مخمی بهر سبب و مانند اگر بسیار بیلو و ششی بگیرند تا زمانی که قی زدن
 و چون در ماه پشت و گردن او را چرب نموده و بخون کور نماید و ساکت گشته و شیر گرفته و تا ام یاقه و خواب قند و مواضع این را از پشت بماند

و اصل مندر کوبیده سنی و چوب شده و ریختن قلیچ بر طبع استیفات مسلمات مناسبه است چون از تولد طفل سه روز یافت و زنده
و بعضی بعد از یک ماه می گویند و می بندند و چون جوش و آواز نکند و ملائم تر نمی نمایند و حرکت می دهند و در او می میبندند تا او خواب آید زیرا که طفل
از اصوات و طمان نگو و ترند لذت حاصل می کند و آرام می یابد و نیز سبب یک و تنویم کو یا ریاضی از حاصل شده رفته حال ایشان
میگردد و لیکن بعد از او شیهه تو را بنده حرکت نمی جو در قفا و در مده و نیز غیر آن مایه نیست که آن شخص و محرک این است در بعضی آن
و باعث سوء مزاج می آید و چون حال طفل مندر باشد یعنی بایه بایه جانب سر طه را از جانب بایه بایه آن باشد و باید که در قفا و نیز شیهه
و گردن و سر او را چنانکه کرده اند که از آنکه جانب سر او طه را از جانب بایه بایه آن باشد تا آنکه فضلات سه ریه صعود بدماغ او نماید و چون پس کوشش
کشی را از زیر عینا و سبب مایه و تلخ با قنوا عفت زود می نماید باید که بر کمر و کل سفید سر شوی و چوبه نرم سوده بر آن موضع بکشند تا
فاصله نکرده و در سر اصل سینه فی است فصل **باب** در هم از فضل اول از مقاله دوم در بیان تدبیر منافع و کیفیت منافع تدبیر
ترتیب تلخ بر منافع باید است و در شمار و در زمانه وقت شیر باید بخوراند بلکه اتفاقا شش ساعت کامل کند و در حرکت
دست و باز اگر حرکت صدق است و بعد از آن در منافع و وقت نباید سبب گردید و حرکت اگر با این است باز شش آن از شیر
نباشد سبب است اگر به ضعف ظاهر است و چنانکه از وقت ولادت بزرگتر شود بهتر است چون خود مندر شیر با بخوراند ابتدا قلی عینا
تا نفع و بعد از آن منافع را می نمود و شیر و قبل از از منافع اول با یک طفل که کجاک شفا و خرد آب فرات و یا نرم و یا با
میان بردارد چنانچه ذکر یافت و با نلست شهادت را بهسل و یا شیرینی دیگر آلوده بر کام او باند پس شیر بخوراند و تجربه معلوم نموده اند
که کام طفل را بهر چه بردارد و دردت العز از آن تغیر نگردد چنانچه کام بعضی اطفال را که بتغیر بوده و نبات آینه برداشتن آن طفل را
بعد از آن از شش عقرب از پی می رسد و باید که ابتدا شیر از آن بخوراند و بعد از آن زیاد نماید و خود شیر نطلبند و علامت طلب شیر
گریه و دست باز آن است تا یکم غله لازم است که در تمام روز و شب باده از سه چوبه یا شیر بخوراند و بعد از آن مملو سازند که بهشت
و تنفع و آفات بگرد و بعد شیر تنویم فرمایند که خواب همین بر منضم است و بعد خواب سبکی معده و عدم ظهور اثر امتداد چون شیر طلب نماید
آن هنگام شیر بخوراند و این تدبیر در هنگام است که اتفاقا شیر بسیار طفل خوراند و باشد بهتر است و باید که اول صبح بر منضم شیر بخوراند
شیر طفل شیر خوراده سه بار بدو شده و بریزد و یا آنکه لسی الکوید که بکند و بریزد آن شیر از برای که یکدن به از دوشیه سنت و در دوشیه
خوف اگر منضم است و در شیر منضمه که یعنی باشد از زمان و شیدن و یکدن قبل از خوردن این طفل و هیبت و تدبیر صلاح شیر آن گو
تبدیری که بنما اطفالی خواهد بود و بهتر است شیر اطفال شیر مادر آنها است حتی که تجربه رسیده که اگر طفل پستان مادر خود را به آن شیر
باشد مگر اثر دینا آن منفع میگرد و شیر مادر را تغویت غلیظ است و بعضی اطفال و باعث فزونی و تنویم می است و حکم باید شیر
در انقطاع و تغویت امضا و اگر شیر مادر این سبب نیست و گوشت بسیاری که با و میرسد در آن منضم تغیر و باشد و یا آنکه چون شیر را مختص
نماید

[illegible]

[illegible]

مورد و لغو است چنانچه چون ندان نابل و یعنی ندان پیش او شروع برودیدن نماید و رفع اشیا علیه از درختها
 و ریختن در باغ و شب به مالین و عمر آن باشد و تهنیت اوقات ریت آب گرم در هم نموده سرد کردن و اجرت نایند و قدری در
 نرسیدن آن بپایند و کر و نرسیدن ریت باشد و رغن بکند تازه نیز خواست چون ندان او نمایان کرد و افتد آری باید بر رفع کشیا باید که تهنیت
 السوسن تازه تراشیده که بسیار جنگ باشد بدست او دهند که بگوید زیر کدین و فایده است یکی آنکه اسنان را نمی ساید و هم اگر است
 حال آنها نماید و از او جاع شود و قروح دهان باز میبارد و نیز باید که گاه کاغذی سل با نلک بردان او باشد که موجب امین از قناع است و جان که اصل
 السوسن تازه به هم زرد خشک آنرا در آب بنیاید تا لایم و نرم کرد و نگاه بدست او دهند که بگوید چون طفل سخن آید باید که پنج زبان آنرا
 با نلک بردان که معین بر فصاحت است و حور ایندین و گاه کاغذی بسیار معین بر سرعت تحکم است و چون طفل افتد آری برودیدن به هم
 رساند باید که بر زمین صاف هموار امر برودیدن نماید و از زمین ناهموار و لغزنده باز دارند و او را طبع و بازی سخنان از نو بکشد
 لغز و خوشی او باشد و مانعی نباشد تا مکده خاطر و افسرد طبع کرد اما طبعی که شرعاً و عقلاً مذموم نباشد و باعث ساد او نکرد و ریختن
 در نمایند چون قابل تعلیم کرد یعنی پس چهار سالگی رسد او را باید به مودب صاحب خلق نیکو بسیار زد تا او را آداب سلام و بزرگان و
 حقوق و پستاران حسن ادب تحکم با ایشان در صحن تحکم نظر چشمه سیان نداشتن بلکه بر کنار خود انداختن و بر روی ایشان جواب
 نداشتن و گفتن و آداب طعام خوردن و آب نشیدن و غیره بتدریج با موزند چون چهار سال و چهار ماه و چهار روز بگذرد او را بکشد
 نشانند و معلم سپارد که بسم الله و الحمد لله و نماید و آنکه در ابتدای هر امری بسم الله بگوید و خدا تعالی را یاد آورد و بعد از نعمت و غذا
 و آب نشیند شکر خدا تعالی بجا آورد و گفت را از او بپایند و بعد از هر طعمه الحمد لله بگوید و همچنین در هر یک حمدی و شکر و ذکر می لایق
 مناسب آن بدو با موزند و آداب بیت الخلا رفتن و طهارت گرفتن و خوابیدن و بیدار شدن و نشستن برخواستن و نشستن و نشستن و نشستن و نشستن
 با بزرگان بدستور سایر آداب و نشستن سال الطریق و تمرین عادت دادن ملائمت سهل انگاری توجه تعلیم او باشند و موجب دانی
 که منافی طریقه شرع و عود می مزاج او باشد مامور دارند و منع از آن نمایند و بعد از نشستن سال در سال بفرماید که در تادیب آداب بگوید
 تعلق با جناب پسندیده زیاده نماند اما بگوید که باعث تنفر و انفضای طبع او نکرد بلکه موجب سرد او باشد و اگر غرضی و تعدی و افراط
 نماید افاض عین نماید و در گذرند و گاه کاغذی تمهید و تحویف اندکی بلکه لطیفی تعریف در حضور او بگوید نماید و زحمه و توجیه کند و آداب
 نماز بدو آموزند و کتب متعلقه لایق بحال ایشان و شمار دارند و از انفاق با پسندیده مانده و تهنیت پیش و چشمه و تهنیت
 بچهار و پور و داری و بخل و حشمت و حقه و کینه و عدوت با یکدیگر و منیر و سخن غیبی و حیانت و دردی و کینه و متان و غیره از انفاق
 رد می کند و موصوفات غیر مستحبه و افعال نامرغیه منع نماید با خود او ناما موز دارند چنانچه در کتب اخلاق مخصوصاً اخلاق انصاری و
 کتب احادیث مانند کارم الاخلاق و حلیه المتقین و تفصیل مذکور است و کتب اخلاق و آداب و معیاری و کتب اخلاق و آداب و معیاری و کتب اخلاق و آداب و معیاری

سهل کشاری در تادیب و تنذیب اطلاق اندامند زیرا که درین هنگام هر خلق و خصلت و خود که در طبیعت او قرار یافت نماید شوری
 از ایشان زایل میگردد و حکم درخت نورسته دارند که هر شکل و هیئت که خواهند آنرا بخواهند نمود بسبب نرمی و نازکی تنه و شاخ آن و
 چون قوی و مستحکم گشت شوار و معتد راست و غیر ممکن خصوص که جلالت و لطیفیت آن چیست باشد چون سبزه سالکی رسند تا کینه
 زیاده نمایند و بدستور بازخواست و کاه بخیزد اندک که بناچار لازم آید مبادرت نمایند و چون سبزه چهارده و پانزده سالگی که سن
 تکلیف است رسید به اندر آنجا که نامیده و بازخواست نیز در آن سن هست سالکی و با پستی و تنج سالکی او را بخود و اگر اندر فصل
 پانزدهم از فن اول از معالجه و بیم در بیان احوال و امراضی که اطفال اکثر عارض میگردد و معالجه و تدبیر آنها بداند چون بدن و
 مزاج اطفال در نهایت نراکت و لطافت است تا آنکه تعدیل آن نیز در نهایت لطافت حکمت و اعتدال زینت باشد و غیر قابل بد و عیاض
 و تغیر زیرا که شدید لغو کنند برای تاثیر هر مؤثری که بر او وارد گردد و بسبب غلبه طوبی و ضعف قوی و لیس اعضا و اندام است که
 ایشان را در انداز اعراض نفسانیه مودمانند غضب شدید و خوف عظیم و سرسباز و خواب بسیار و امثال اینها بجهت آنکه آنها کمتر
 نشاط آند و باعث رذالت حال پس باید که عیاض صحت و معالجات ایشان تا مل نماید که در هر وقت چه خواست نمایند و از چه کاره اند اگر
 آنچه را خواست دارند مضر حال و مال ایشان نیست نزدیک ایشان برود و از آن بازدارد و جهت آنکه باعث سرور و خوشی ایشانست و غلبه
 خود و آنچه مضر آن هر دو باشد ایشان را از آن بازدارد و نگذارد که ترک کنند کردن بلکه لطایف الحیل و حسن خلق بامیر نکودار و عوض آن
 و شاید دانست که هر یک از ضعف و ضرر و دوشم است یکی اگر نافع بدست دوم اگر نافع نفس و روح است اما آنچه نافع بدست است
 بدست از انواع سوء مزاجات که لازمه است اذات نفسانیه بسبب علل و قیاسه بدن و نفس است زیرا که چنانچه اعتدال و تدبیر تابع
 انواع سوء مزاج است در اصل و عرض طبع و قیاس و تاثیر کواکب در آن دخل تمام است تا نه سببیت و سرعت غضب و طبعش شدید و تند که
 تابع سوء مزاج عار است و مانند سکون و عدم تحکم و محبت خلوت و صبر و خمول که تابع سوء مزاج بارداند و همچنین اطلاق رود به هرگاه میل کردند
 از عادی که تابع آن سوء مزاج مناسب آنند مانند غضب بجهت آنکه با وجود آنکه تابع سوء مزاج عار است سوء مزاج عار نیز از این است و نکافی که
 شدید و سخونت باشد سبب آنکه دوران حرارت و نهمی آن خصوصاً با آنکه اعتدال مستعد برای سخونت بسیار باشد و غم نیز تابع سوء مزاج
 عار است بجهت آنکه طبیعت آن هنگام استقلال باشد با اعتدال و تصرف در آن بر مایع و باعث ضیاع اعضا نمیکرد و بعد از این
 استیلا می باید بر آن عیاض پس با بجهت اقصای حرکت روح بسوی داخل و احتقان آن در آن که هر دو مقتضی خفا و تزلزل اند که لازمه
 آنست عدم حرکت قوای نفسانیه بسبب تحلیل حرارت غریزه و حدوث سوء مزاج با طبعی برخی قوای نفسانیه با عرض و سبب عدم حرکت
 حرکت با ذات بیطن هر یک در این تغیر که اتمه بل اعتدال حاصل میگردد و تعدیل مزاج بدن و خفگی و خفگی و غضب شدید و غیر آن از عوارض
 نفسانیه که غیر خط صحت بدن و نفس اند سبب بیان و حرکت و فراط حرارت و تحلیل و اخصه بجهت بدین نافع صحت مزاج است

باعتبار آنکه تحریک و انقباض حرارت غریزیه و جان دیگر آنست که چون طفل از خواب برخیزد باید که آنرا بکام بریزد و یا آب بنیم گرم بدن
 آنرا بشویند و بعد از حمام محلی بالطبع او را بکندارد که هر لعب و بازی که مضروب منافی حال و مال او باشد با اقران و امثال خود نماید تا مقدار
 یک ساعت نه زیاد که باعث زیادهائی بخلیل گردد و با کویکتر از خود و یا بزرگتر مناسبت زیرا که باعث آنست که جمیع مایه القوه خود را
 بفعل غمیواند آورد و بسبب عدم قابلیت استعداد جانبائی اگر طفل باشد و یا حیاء و شرم او اگر مانع نباشد و بعد از کسایات باغذری
 طعام بخورد و نماند با محلی آن گردد و باعث تنبیه آن و بعد از آن اگر خواهد لعب و بازی نماید مانع آن نیاید و اگر خواهد بخوابد بخوابد
 و بعد از خواب بستر استحمام و غسل آب بنیم گرم نماید و بعد از آن غذا و غیره باطلحه بحسب مقتضای زمان و فصل و مرادات مختصه
 و نفس او بحسب مقتضای زمان و فصل نماید و چون بسن چهار سالگی رسد شروع بتادیب و تہذیب اخلاق و تعلیم او نماید بتدریج و چون
 هفت سالگی رسد تادیب را زیاده نماید و او را بمردب و معلم صاحب ادب و خلق نیکو و عالم لایق حال او سپارند تا آنکه او را ادب و حکام
 اخلاق و آداب سلوک و معارف با بوی و استاد معلوم و ذوی الحقوق و اقربا و اقران و از خود بزرگتر و کویکتر و طریق سلام و کلام با هر یک
 سایر آداب محالست و منشی و غیره بچند ذکر یافت بحسب لایق سن و فهم و ادراک او بپا موزند و امسایل متعلقه بدین و آیین او نیز و علوم که
 آنست بحسب آن اندیز و لیکن هر یک بقدر لایق که حفظ و ضبط تواند نمود و باعث صحت و طالت و معون او گردد بحسب خلق و زبان ملایم
 چون طبع آن منصف گردد و او را اذن طبع و بازی لایق بدیند و چون بسن ده سالگی رسید باید که استحمام او را کم نماید و در با وضو
 و تحمل مشقت و تادیب تعلیم او را بتدریج بفرایند تا آنکه بسن زماق و ترغیع رسد که قریب چهارده سالگی است و در سن چهارده باز در سالگی
 که سن بلوغ است باید ریاضتی لازم آن گردانند برای تخلیل اندک و بطوری که در خارج آنست و انقباض حرارت و تخفیف اضمحاض و ترک نشستن
 آنرا البته و در تادیب و تہذیب اخلاق و زیاده کوشند و زجر و تنبیخ نمایند اگر استایل نماید و مزاج اطفال تا باین حد مایل نباشد و بر آن
 آن راجع مرتبه قرار داده اند بچند در مرتبه بکسان دریافت چون از حد و قوای ایشان ضعیف باشد اکثر ایشان را از مرض و اعدا الی
 میکرو و پس باید که معالجه آن پروازند بخوبی و لایق و از جمله امراضی که اکثر ایشان را عارض میگردد یکی امراض از سن پنج است بسیار است که آنرا
 ام اعتبایان و ریح اعتبایان و فرغ شیطان و آثم شیاطین نیز گویند و بعضی این را اعتنی از مبتدا و معوج دانسته اند و بر سبب ترا و ف اطفال
 یکی را بر دیگری بنمایند و بعضی قسمی از مبتدا و معوج دانسته اند مطلقا و بعضی گفته اند که مصرعی است که بابت محرق باشد و بعضی گفته اند بابت
 اگر آن حالت بتواند و بهم واقع شود آنرا ام اعتبایان نامند و لایق اعتبایان و بعضی غیر مصرع و شباه مصرع دانسته اند و علت آن نیست که
 و فقه ایشان را عارض گردد و به پوشش افتند و دستها و پاها را ایشان بچپید و گردد و چشمها بر گردد و کت بردان آید و بالخصوص عانی نسبت به بصر
 گردد و چون به پوشش آید که بسیار نماید و شیر نگیرد و خلق و اضطراب نماید اگر ماده علت قوی باشد و الکالت اصلی آید و یا قریب بآن
 و مانگی سبب آن پشتری غلیظی است که در سر ایشان مجتمع گردد و تحت ایشان را مندر سار و بخوبی که ششون و دروز آن کشایدند

و نیز اثر مستحبات بر آن حصول منافع مختلفه در حیوان است که صعود و دماغ ایشان می نماید و بجهت برداشت باطنیه نباتات می گردد
و اگر در آن کم تر است و زود بحد بر آن پردازند با صلاح آید و شفا یابند و الا هلاک می گردند و علامت نوع مملکت آن است که زود
رود و بیانی آید بهر نحو از دفعه دیگر سبب کثرت غله ماده آن و امتلا به جمیع بطون دماغ و علامت بر آن است که در دریا آید و میوه
و معادن و غیره دیگر و این ایل قنات یازده تحلیل است علاج آن است که نزد و در آن حالت بزودی کفهای دست بای او را با ناله بکشد
و باز و بای را خنک کند و نگذارد که اغصطراب کند اگر بزودی باین تدبیر با ناله آید بهتر و الا اگر با طالت کشید و یا ستوار کرد و بدین طریق
که آنگاه که ام غایطی هرست بحسب آن تدبیر آن نماید مثلاً اگر آنگاه غلبه صفرا باشد از حقی محرقه و مدت و گرمی طبع بدن و خوشی
لب و غیره به تدریج و تطبیق آن کوشند و بویه اشربه و سه طبات و صادات و الطایفه بارده بر سر آن و طبعین این شیانات و صادات
بر شکم آن و خوراندن او و پلینه مسهل مانند که مطبوخی از خلطی و تخم جازی و اصل التوس محکوک مرصوف و پرسیاوشان شامه
و پنج و سنی و تخم آن و کل سرخ و غایت سیاه و غلبه و یک تا و زبان و برکت سنا کی مرکب بقدر لایق خوشایند مالیده
صاف کرده و مرصوف و حیات شیرین و شیرین نیز از هر یک بعد ضرورت آن مل نموده باز صاف کرده و روغن بادام بر آن بپاشند و نیم گرم
با بخوراند و بهترین مرطبات دماغ دوشیدن شیر مرغ است بر تارک سر او و چند قطره در بینی آن و ضرورت شیر تر کرده بر تارک آن
انداختن و یا تر انداختن و بر سر او گذاشتن و روغن کاسه و یا مسکه مضروب آب بر بدن او مالیدن و بعد از آن تشنج و سبب را بر آن
نوع زبان و تبرین طبع است برای ایشان بعد از آن مضمون مسهل مذکور مرصوف و حیات شیرین و شیرین نیز از روغن بادام و بعضی از روغین
مصلح دیگر است و اگر علامات غلبه بلغمین باشد متعین آن کوشند زیرا که از بلغم شیرین واقع میگرد و سبب غلبه آن بر راجع ایشان
و آنگاه به المنفوعه در آن معتد و مرصوف و حیات شیر مرغ و عود و صلیب و زره کرمانی است اخرا آهسای و زیره و چند پسته و صندل
هر چه صبر مساوی مفید است با الحاد هر یک که مناسب باشد و لایق وقت اندازم سوخته و غدا رسته و در شیر مرصوف آن مل کرده با و
بخوراند و اگر فایده از آن در شیر مل کرده صاف نموده نیم گرم کرده یک دو قطره در بینی و گوش او بپاشند و نیز مفید است و فوراً با ناله
و آید و مالیدن چند پسته و عود و صلیب و اندک مشک در هم سائیده با شیر مرصوف یا با آب اندک گرم نموده بر شقیقه او و اخمهای
کف دست بر پا و پاره نموده اندک خوراندن نیز مفید است و بادویه مشروب مسهل و طبعه و شیانات طبعه و بلغمین و بلغمین
با ناله تخم از ریشه و اسطوخودوس و صندل و زرنخوش نیز مفید است و اشالی اینها بتفصیلی که است از تعالی در کتاب معالجات
مختصه باین خواهد آمد و مکیه و نادر و عود و صلیب و حیات شیر مرغ و زهره کرمانی و زهره کرمانی و زهره کرمانی و زهره کرمانی
مل نموده و طفل بخوراند و بعد مجلس ایام به نیمه ای بسیار مفید است و شیان فلفل و موش نیز مؤثر است در استطلاق طبع
صمغ اجماع معمول با شکر محلول در آب نیم گرمی که لاغیه در آن جوشانیده باشند و خوراندن کاسه کچین و شکر و در آب مسکه

[illegible]

[illegible]

در شیر حل نماید و طلا کنند و بعد از آن طبع با بوز آب با درج شود و نیز از پنجه غده مردم است آن عبارت از درج است که بر آن است
که تا سه روز متوجه معالجه آن کردند مخصوص با بوز میوه که هیچ دو پنجم آن نماند و نرساند و غده از غده طعام او نریزد که با پاشد و از غده ای که
باشد بر میز نماید و از خوشبوی دور دارند اگر چشم بسیار چسبیده باشد شیر منقوع یا غیر آن بر چیده شود و در گوش او گذارند و شیر منقوع را
بتر از شیر سرست بپزند و بگویند که بوز یا سر کس لایق گرم نموده بر پشت چشم آن گذارند و بول که چشم است از عطیه و دوشید و تر برای چشم و شیر
برای دختر بهتر است که چشم آن بچاند و بعد از آن و زیره و خرگوش و کتان و آب من بکفت است که چشم بسیار بماند
ماند مردم کرد پس بر روی بپزند که چشمه شیر بود و دوشیده بر پشت چشم نمیدهند شبها غدا بسیار صغیر است مخصوص در ایام گشتان
یکی او اگر بدین تهر را بل نکرد و بحسب غلبه قیحه آن باید نمود و در ده دوی و پنج بر تعداد سر و با گوش و آب بسیار انداخته و خون
گرم بسیار رسیده است مخصوص که در شیر حل کرده و در درون پودن چشم و طلا نماید در شبها روی و در شبها غایت جامع است بی ضرر می
المنه و مطلقا دای قوی و ماد چشم اطفال از سبب زکات و لطافت خوف آفتابی عظیم است و همچنین بسیار ترشی و در ترشی
باشد و در ترشی که بپزند و ترشی را در سر کس بخر آب طبع و دندانم کرد پس بر آوده متعشر نموده و خر از او بپزند و در ده آن از زبان بپزند
و لب یکصد و هجده بار مانند سر بسیار نرم بسیارند و چشم بکشند و اگر از دست شیر منقوع بر روی بکای میسران مثل نماید بهتر است و بعضی
زبان بعد از پاشیدن این فرو در چشم منقوع بر روغن کوه بر غل بر آب که داشته باشد که سر شده باشد و چشم میگذارد و بادی آن قوی را کل
پان سرشته میکند و در ده و چهار می بندند و تر از آن ظاهر میگردد و نیز از پنجه غده مردم است آن عبارت از پاشیدن بسیار
چشم است و آن با سبب کثرت گریه و تپ و غلبه تحلیل رود و رنگ آن سفیدی مایل کرد و مانند آن کرد و چنانچه در دست که چون خشک کرد
سفید شود علاج آن آنست که آب بر ک غلبه چشم آن مکرر بچاند و آنرا از گریه باز دارند و جلیل که تواند و هر روز اندک منقوع
با چارون آن نبات بهم رسوده و چشم بکشند یا من آنرا از این خصوصاً اگر سبب آن کثرت گریه باشد بلکه از دیگر باشد علاج آن آنست که
پان چشم مردم که باند کور و اگر سبب م یک چشم و منقوع باشد و ترشی را متعشر نموده با سنگ بصری نرم رسوده و آن بپاشند و بی آن
مرتب از پنجه غده مردم و پنج است آن آنست که متورم کرد و دایق بر کرد و منقوع از آن چنان خون زد که رنگ آید سبب آن از علاج دیگر
عاده است بطلون مانع که بکایت عین آید علاج آن آنست که قدمین او را بشویند و چشم او را بکشند بکریه یا در مرده که در مرده و یا در روز مندل
میگرد و صنعت آن کمال شایان باشد و در چشم از زوت سفید در یک درم غفران نیمه و میران یعنی نرم رسوده و در چشم چشم آن بپاشند
و نیز از پنجه چشم مردم و عین است سبب آن که غیبت عین است بیدی بسیار عود است آن آنست که در اقصی منقوع بکریه بپاشند و
علاج آن آنست که عین منقوع چشم او بکشند و غده ای او عصاره که بود و اصل نماید و در میر منقوع آن نماید و شیر منقوع که بپاشند و غفران بپاشند
بر سر اطفال مانده غلاف از زایل گرداند و چون زن در جمعه نماید قلعش هم از زایل گرداند و نیز از آن عود است و یکم تا از اشعار است

[illegible]

و آن چیز بر می باشد و توان بر آورد بدست کاری بلا توقف بر آورند و البته پسر مذکور و مذکر از آنکه بطول انجامد منعش کرد و سنان نماید و هر
 سبب پس و خشکی نمی باشد بچکانیدن شیر و سبب او آن مناسبت و همین در تطبیق با فواید آن بردارند و ایم نمی آید از پاک نماند و نیز از آنکه
 سه هفته است سبب است که عارض میگرد و طفل اسهال انفجاری که در تغش می باشد که با او هشتم هم رسیده و سبب آن بیشتر رطوبت
 غلیظی است که متولد کرد و از لبن علاج آن اصلاح کیفیت لبن است و بر میزان آن مرصود و رختن آب گرم است بر سر آن و کتاب بخار آب گرم
 و مالیدن سر آن بدست بلایت یا بخورد خشکی و خونی در آن نیست هر چند زمان سر او یا موی سر او باشد آب زخمی آن جاری باشد و عطسه
 و قبل از آن جاری نیست که آنرا عطسه فرمایند و بر سر او رغن مالند زیرا که زمین باشد و خوفست و نیز از آنکه انتفاخ انف است سبب است که
 عارض می گردد و در چوبی اطفال انتفاخی که می کند و عطسه و طبع کرده و جمع نماید و آرام و سکون نماید پس باید که ملاطفت نماید اندرون نمی آید و از آن
 بهر سبب سبب است باید که سهل نگاری نماید و سبب سبب آن زیرا که سبب است که میگرد و سبب است که سبب است که سبب است که سبب است که
 آن است که بر میزان و مقدار آنرا اصلاح نماید آن نماند و استفراغ آن نماید اگر او سبب باشد و در خور طفل مقدار یک جبهه در آن
 در غیبه جبهه که انداخته اند و از آنرا سبب است که او ای آن بر اهم نماید و اگر محتاج بخبراش آن آید باشد سبب است که آید بخبراشند و مایه
 ما و که نشانه پیدا کند و آن را در هیچ از زمین در کفایت در آن باشد و نیز از آنکه انتفاخ انف است سبب است که عارض می گردد و در
 آفاق اطفال شدید جدی که کشیده میگرد و منخرن آن چون تغش نماید بر آید و بیشتر این از فساد مزاج و مانع عارض میگرد و همین آن می باشد
 نیز است بر سر آن و بگردانیدن بازه دو کشیده بخورد و بغیر او بر سر آن اندازند و بالای آن برک سفیدش اندازند و سبب او بهر تغش نماید و
 او را بر مفرز نماید و آب شیر بخورد و طفل آبانی که در آن خشک باشد و بشنود و نیز از آنکه حکاک منخرن است سبب است که
 عادت میگرد و اطفال را غارش منخرن جدی که بوجع می آید علاج آن مالیدن سر است بر آن میگرد و در مرتبه اگر از این زایل گشت بهتر است که
 از آن نوشادری عمل نموده و بلایت مالند که ایل میگرد و اگر از این نیز ایل نگردد و استحکام باید بر سر وزن در آن فرو برد تا آنکه اندک در آن
 نشیند پس آن سر که باله نیست هشتم امر اصل اعظم از آنکه علاج و با است آن عبارت از فروغ صغاریست که در غشاء و فم و لسان و هر
 از آنکه بجهت عفونت است از آنکه نماند و آنچه به عفونت است از آنکه چون غشاء و بال اطفال از زبان ایشان در نهایت نرمی و نازکی
 اند و چنانکه در مسلمان مخصوص که اندک آن بر آن جوشیده و شیر بدست گرمی باشد و شیر مطلقا سبب عفونت جدی که از او
 موجب عفونت غشاء است ایم و بدین سبب از آنکه فانت من ایشان جوشش نماید و خصوص قوی که شیر و مایه کیفی باشد و فروغ و آن
 مقام میباشد و بدین سبب سیاه فنی است غنی بزرگ گشت این اگر قائل میباشد و اسلم فروغ سفید است بعد از آن سرخ و اسط
 میان و در غنی سیاه و سفید سرخ و بدست با جبهه ایون آن بسته لال بر فروغ غلط و سبب آن نمود علاج آن بحسب آن غلط
 اعتدال مزاج و مصلحت طفل نماید و آنچه بهر قلع و آن کباب مذکور خواهد شد است و از آنکه غنی تر است و بر سبب است که حال نماید

[illegible]

[illegible]

یا بحال کرده بخوراند فواید قوی را دفع کرده و خوراندن جو زمین نیز با شکر مفید است و در ساینده و بکیرت انداختن و غافل داشتن
 از آن بسیار مجرب و معجزه است و خوراندن آب پودنه با شکر مفید است و اگر از شیر باشد خوراندن العبد با روغن بادام مفید است
 و نیز از آنجور قوی مرغ است و آن عبارت از قی با فراط است و نوعی باشد که اگر از بسیار خوردن شیر بهر مدتی آن است که منع نماید
 آنرا که شیر بسیار با بخوراندن زیاد از قدر حاجت دارد و معده او جمع نگردد که فاسد شود و طبیعت دفع آن گوشتی که اقرب لطیف دفع مافی المعده است
 و چون این نوع اطفال را بسیار عارض میگردد علامت آن در آب است زیرا که از ابتدا تا قطع سبب موجب آن نشود هیچ علاج و تدبیری سودمند
 نخواهد کرد و دیده ایم که از دوا و طبوبت لطیف در معده حاصل کرده علامت آن خروج غلیظ است و مافی معده آن نیز در آنک فرقل سوده است تنه با
 با آب شیرین و یا آب شیرین خوراندن و از او پس قی آنچه ضعیف اثر است بر معده بنماید نمودن مانند حل سرج و فوغل و خوردن میوه
 و امثال اینها نرم ساینده و یا آب شیرین برشته نماید و این دو افعیم النفع است بهر چه ساینده یا آب بی یا سبب یا بهر بخوراندن
 و اگر فوغل و دشتی گوشت در شراب بنفع و افعیل کرده بخوراندن نیز تا غلبت خوراندن نمود و معده لکلاب سوده نیز غایب است است سببوم که از
 انصباب صغیر باشد بر معده علامت آن خروج صغیر است و در دیگر فوغل آثار حرارت علاج آن تناول محمولات مقوی است مانند رتبه
 ترش و رتبه ریاس و شربت ریاس و آب غوره و این دو افعیم نام دارد و آب پودنه و آب نارین با هم در ظرف نفوذ بخوراندن با افعیل نباتات
 بنصف رسیده فرو آورده اند که با بخوراندن و فاد در حرارتی اندکی از نیم آنک کمر و کل از منی که آنک در آب سبب بی یا امرو و یا روغ
 کرده رفته یا شراب بنفع بخوراندن و غلیظان مغرط را سودمند است و اگر شرب مصلکی و بکچین نیز و چون اجتماع نباتات با هم
 بایز نیست پس هرگاه اطفال شیر خواره را محمولات بخوراندن باید که منکامی باشد که معده ایشان از شیر غائی باشد و بعد از آن تر با یک
 کامل و زیاد نیز شیر خوراندن و این امر را بخاطر محفوظ دارند و نیز از آنکه ضعیف معده است و این بیشتر اطفال را از فساد شیر سبب که می باشد
 علاج آن اصلاح شیر است بحسب سبب آن و برای تقویت آب با افعیل فوغل و سک و یا قیاطی از سک و در قری میسر برشته بخوراندن و میسون
 با طاب برشته و یا آب تسنها بر معده او بالند و زمین روغن مصلکی نیز نافع است و خوراندن نرشد ارد و شیر و با طاب حل کرده صبح و شام شیری
 نام دارد و سفوف ارسطو مخصوص آب و پوست اندون سنگه ان خرد خشک کرده کوفته و تخم با قیری نباتات آمیخته بقدر حاجت بخوراندن و فوغل
 درست و در کلاب حشیش داده و نبات شیرین نموده و با شتاب بخوراندن و اقباب از مر حیات و مضغفات مانند زرد آلو و هندوانه و در شیار
 لعابی و امثال اینها و صفت هم ضرر و او هم طفل را و تجویف هم استعمال اندکی لعیفه مانند محوم ضرر و امثال اینها و نیز از آنکه تخم لبن
 معده است و آن عبارت از بسته شدن شیر است و معده و وقوع این نیز اکثر است که بهما از دفع اسهال انفعی با اطفال میخوراندن و عقبت
 شیر میخوراند و یا آنکه بعد از آنکه شیر خورانیده باشند فوراً انفعی میخوراند و به آنکه شیر در معده ایشان ایجاد یافته تعفن و سمیت بهم رساند
 باعث علاج شلغم و غشی و شلی غرض و عرق سرد میگردد و به سمیت آن و به عفونت آن تب و لرزه و تشویه قوی عارض میگردد و بخوراندن حرارت

علاج
 در
 حشیش

اظهار نمودی باطن دل از میگرداند و این علامت روی است علاج آن آنست که بمقدار بیست و پنج شربت بپزند و آب بگویند و در طبع آن
سجینین بپایند و گرم گرم بخورند بعد حاجت سر که تنها آب فروغ کرده کافی است و الغوی هر جوانی که باشد خصوص الغوی که کوشش نماید نفس
است اگر الغوی را آب ببالد و آب بر کاسف بپزند بهتر است زیرا که از خواص میزای است که خون و شیر ساین و سجینین را در جبهه قیاس
معین عمل نماید و بود خشک نیز سر بیج از است آب کستر خوب بپزند که فاکستر خوب آب و آب اندازند و زانی که دارند فاکستر نشین کرده
و آب صاف شود پس آن آب صاف بپزند و در ظرفی دیگر بپزند و فاکستر تازه در آن آمیزند و پنجاه تا پنجاه مرتبه بپزند و بعد از آن این آب
بخورند و چون شیر میخوردند بهتر است که قیاس بپزند و در آب و در قیاس بپزند و در قیاس بپزند و در قیاس بپزند و در قیاس بپزند
آن در بطن بسیار مفید است و بعد از آن بزودی شیر بخورند و بهتر است که بعضی شیر مرصوف شیر تر و یا بز و یا گاو و یا چند روز بخورند و بهتر است
که علف این حیوانات مد آب مقصور و برک حمان و امثال اینها باشد و اگر طفل شیر مادر و یا مرصوف را نتواند گذاشت شیرده را با علف مقصور
بخوراند و از مغلطات باز دارند و از هر چه غلبه و غلبه نیست نیز گاه گاه تریاق فاروق بخوراند هم طفل و هم مرصوف و او شیر تغذیه و این عمل
بخوراند و شیر شکم سیر و بخوراند و گاه گاه در آب بپزند و شکم او را پوشیده دارند و خاصیت شیر بز در دهن و پستان شیرده و خون بسته قوی است
حتی خون بسته مرده و عروق را مخصوص که آنرا علف اعلی می نامند و به پستان شیر بز در دهن و پستان شیرده و خون بسته قوی است و بدانکه بیجا
شیر در معدنه میگرد و خون نیز بهر گوشت و معدنه نیز از عرقی که متشکل گرد و با غیر آن نیز همانست که در پنجه برین دریافت و علامات آن
نیز همان علامات است و نیز از آنکه مصلحت است آن عبارت از قیاس و اسهال مفراط است که دفعه خاص کرده است آن اکثر اسهال شیرده
بی دردی باغذای بی دردی و یا شیر و غذای بی دردی بهم که شیر اول که منور منضم یافته و باغذای اول که با لای آن شیر و باغذای دیگر با لای
حرکات مفراطه عمل آید که باعث سوء انضمام گردد و این علت هر چند عاود است و خطرناک و لیکن افراط اسهال و شدت ضعف و سقوط
غیر تشنج درین چندان مجوف نیست خصوص در صبیان پس باید که معالج را بهر کس و هم غالب بکند و از شدت ایداعاضه منضمی خواست و اگر کم نماید
و در پیرا از دست نهد و با لای باید که تا ماده در حرکت و طبیعت متوجه دفع و اخراج است اسهال قطع شود و بعضی آن که در شیر و غذای بخورند
مگر بعد ضرورت حتی المقدور در تنویم او گوشه نخواهد خواب باید و خواه نه زیرا که خواب سکون و آرامش بهترین تدابیر است و قلیل تریاق فاروق
برضوان میتوان خوراند و بطلان نیز در موتی که حرارت بسیار غالب باشد و بهترین اوید و درین باب آنچه مؤلف را تجربه حاصل گشته است و نیز
جز که بغاضی غیر آن است که سنگ شود و در آب جوش داده قدری طفل قدری برضوان و اگر صغیر او را غالب باشد با عرق کاسنی
و یا با آب برک کاسنی چون قی شود با بخوراند و چهار دفعه آنرا قی باز بپزند و چون دانستند که اتفاقا نام حاصل گردید و درین باب
فادیه مرصوفی آب بوده و باطین غنوم و یا آب که در نسخه آن در قرابادین دریافت و یا حوله پس بگوید که در آب جوش و اسهال بند است
و نیز از آنکه اسهال است بدانکه اطفال را اسهال اکثر نزد بر آمدن دندان بهم میرسد خصوصا که انکار در تناول اغذیه فرمایند و یا شیر

در مصلحت

در اسهال

بسبب بخور اندوز اسباب گیر نیز بالجمله قسم باشد قسم اول آنکه سبب رسیدن دندان باشد و این بر سه نوع میباشد یکی آنکه چون وی که
 باشد متکام بر روز دندان سبب تفرق اتصال از متولد میگردد و با یکدیگر شیر معده او میرود و بجهت جلائی که لازم است چون در دهان است و باقی
 آن شیر را اطلاق آورد و دوم آنکه بجهت اشتغال طبیعت تنگین دندان فتوری در مضمون واقع میشود زیرا که لازمه طبیعت است که چون بجهت جانی
 امری اشتغال تمام نماید از امور دیگر باز میماند و در آنجا فتور واقع میشود و لهذا غده مضمون و نفعی تمام نمی یابد و باسهال میخیزد و سیم آنکه
 بسبب جمع لثه طبیعت و ارواح و قوی متوجه آنجا میگردد و از مضمون و نفعی غذا غافل و لهذا اسهال عارض میگردد و علاج آن مجمل است که گرسنه
 مبادرت نمایند مگر متکامی که بطول انجامد و احوط نماید و خوف مغفرت کلی باشد بلکه زودتر پیر بر روز دندان و تنگین و جمع آن کوشند که اصل
 چون برآمد و جمع آن تنگین یافت و دریم آن زایل گشته و آن که اسهال است نیز زایل میگردد و بداند اگر در حالتی که سبب اسهال است تمام
 لثه باشد سبب منع حبس آن ظاهر است زیرا که اگر بنده نماید و صدید یعنی را فاسد سازد و بدن آید و باعث فساد و اطلاق لثه است لهذا
 ممنوع است بالجمله علاج آن بعد بر روز دندان و در صورت فراط استعمال ادویه قافضه ضعیفه است نه قوی باشد و خوراندن فادره معنی آب
 سوده و یا شیر و زیره سبز و تخم ازبانه و دانه قاقه کبار و طباشیر از هر یک قدری نرم سوده و شیر و کوفته بخوراند و اگر خون باشد و حرارت باشد
 شیر و تخم خرفه و بارشک و راجحه شش و ده متبانی و یا با اندک روغن بادام سفید است و شیر و زیره سبز و بارشک و نورسته ام عذیان اندکی و یک
 غنچه انار یا شکفته نرم سوده و شیر و کوفته یا نج و یا هفت قطعه خرفه سنگ تاب نموده که گرم نموده در آن اندازند و در صبح ناشتا و یا بخورند
 بخوراند و مجرب است خوراندن فادره حیوانه اندکی و آب برک لسان الحمل و آب سیب و یا به نیزه خوراندن تخم ریحان و بارشک و زیره و فادره
 سحر بران کرده با اندکی آب بخوراند و در تغذیه غذای ایشان و مرضه ایشان کوشند و روغن و چیزهای چرب و منده و بهترین تخم گوشت
 و راج و تهنج و امثال اینها است اگر طفل شیر خواره باشد نیز یا جنوس سیر یا به نیزه کوش و یا بزغاله نرم کوفته و تخم مقدار یک با آب
 بخوراند و اگر شیر خواره است در آن روز شیر بخوراند و اعلی میگویند مغز بیل را که بعلری بل نامند قدری با اندکی نبات نموده با آب میهند
 بسیار مجرب است اگر تب باشد آنرا نیز با لای میافس است و با جبهه و اعتدال مغوی احشاء و محل راج است اگر تشنگی با فراط باشد و شیر و تخم
 خرفه بران بخوراند و اگر دوار و اغور و اجار باشد و طریقه آنرا تا کف نماید و آنکه ریزه و انیسون و تخم کرفس و تخم کل مفرد یا با مجموعه دارد
 کف میسند و گرم نموده و شکر و شسته و او را با آن نمید نمایند و اگر قدری سرکه بر آن بپاشند نیز نافع است لیکن اعتدال نمایند که شکر باشد
 و سوزاند و زیره و تخم سبزه و خود نموده و هر سه نرم سوده با غلاب قدری سرکه شکر نموده و ملا نمایند و بهترین تدابیر سبب اسهال است و باید
 باشد است که یک لسان الحمل را بکوبند و شیر و آنرا پیچند و اندکی گرم نموده و طفل را در آن بنشانند و مانع است که از ترش و غش و سوزش
 بعد از غلظت سینه نموده بپاشند و لیکن باید به طفل از زبان معده در آن شسته دارند و اگر در آن شسته خرقه را به آن نرم نموده و بر زبان
 چیده اند و اگر این تدابیر هیچکدام زایل نگردد و لا بد و باید بخوراند و او را طعام او نموده و یا در آن او بچسبند و با آب آغشته و اصل سبب

که تواند بخوراند و نیز تازه بی تکثیر نافع است کل از می بر میان نقل خورایند نمیدست صمغ عربی بران کرده باز ده غده نیم شب
 خوردند است همچنین آن آرد کنند و بطوطه و اسهالی که بابت سرفه باشد شربت مورد و روز دوازده صبح و وقت خواسته کشتن
 فرمودن از فواکه غیر که سبزه نامند و امرو و سبب به شک مناسب است ششم دم اسهالی است که بعد از بار رفتن از شیر ایشان
 میگرد و بهترین علاج و تدبیر آنست که باز اعاده شیر نماید و چند روزی با طبیعت او با صلح آید شیر بخوراند و بعد از آن فصل موافق از شیر بکشد
 باید که شیر کمتر و غذا بیشتر خوراند و باشد و اگر این تدابیر زایل نگردد و مقدار نیم درم یا کمتر و یا زاده بحسب طبیعت تخم خشخاش سفید بخوراند و اگر آن
 نیز نفیقه نفیقه تدبیر سهل بعضی غذائی و دوائی بردارند و ششم اسهالی که بسبب سببه که با اسهالها مایه برده و وقت اطفال سبب
 بسیار خوردن و داخل و عدم سببها بیشتر عارض گردد و علامت آن آنست که در غیر شکام روئین دندان با بار رفتن از شیر عارض گردد و علاج
 بتوت کبد و معده و نفیقه کوشند و از فاضلات یا سببها بیز نمایند و برای طبع و عرق از زاده و نوشدار و کاکایی خورایند و غده ضروری که در
 قسم اول ذکر یافت میتوان استعمال نمود و نیز از آنکه اطفال طبع است این اطفال را بسبب غلبه رطوبات که ضعف قوی اند نام میکنند
 و یا عدم تضاد برار یا معایب اطفال قبض میگرد و علاج آن آنست که زنده کاو و کجور مریم براف آن طلا نمایند و یا رغن زیت سنا یا کره تنها یا کنگر
 فروج نموده بر شکم او مالند و دست راست بر آن کشند از جانب معده سمت ناف و ناره اگر این قریح فایده نبخشه محمولات کجا بریزند و بهتر آن
 زبل الفار است که چنان درست بردارند و صابون تر کشیده نیز و شافه از شکر بریزد و با از صابون و شکر سرخ یا سرخ نموده شافه ساخته و بر سر
 چون با غسل معقود شافه سازند و بردارند و اگر فروغ و یا پنج سوکس آن ساجونی کوفته و یا سرخه و یا سرخه بمخل ساینند قوی تاثیر میگرد و در آنکه این دوا
 است که قبضت بابت باشد و اگر بابت باشد مالیدن رغن بر معده او و محمولات ناره و اوویه فاضله با حرارت استعمال نباید نمود بلکه این دوا
 سهیم است نفیقه کوفته و یا شکر سرشته شافه سازند و اگر نفیقه کوفته کرم کل خلی دوم بر کس سنا و درم یک سنک بکرم
 شکر سرخ صفت درم مغز فلوس یا شکر صفت درم کوفته و یا شافه سازند و بردارند و سرخ العمل است و اگر مغز فلوس یا شکر صفت درم کل
 کرده بکرم بر شکم آن مواد نماید مناسب است چون از شافه و قریح قبض نکشاید و یا در استعمال آن با نسی باشد بیشتر و بات قیس بر آن
 بحسب طبیعت و مزاج و نیز از آنکه معض است آن عبارت از چینی است که در روده عارض گردد خواه با اسهال باشد خواه با قبض و لیکن در اینجا
 تدبیر خاصی که بی اسهال باشد گرمی باید و عدمت آن آنست که طفل کمرید و خوردن و یا سبب این بیشتر اطفال شیر خواره را الضعف معده عارض میگرد
 خصوصاً که شیر افغان و بسیار و بخوراند که کج آن آید یا بد و ندری و فاضالی معانات نماید و علاج آن غلبه طبع است که آن کرم
 رغن زیت یا قندی شک فروج نموده در شافه کاو و اگر کرم بر سر شافه کوفته کرده آن کلمه نماید شکم او را و یا شیر کاو تازه بکرم قیس نماید
 یا شکم که سفید نماید و در خرقه بسته گرم نموده آن کلمه نماید و خواه ساید و یا سفید و یا سرخ سرشته گرم نموده بر شکم او مالند و یا
 کوفته و یا سرخ بکرم قیس بر شکم او مالند و یا با شیر فروج نموده گرم نموده شافه کاو نماید و یا

مسدود استعمال نمایند و گیسو از باد این مسدود باز بر مسدود بخود نگویند و بسا باشد که همین بسبب کینه تنه کفایت نماید و چنانچه
 بند بر دیگر نشود و طاک امر در علاج این مرض اعتبار به حرکات غیر مستقیم این مرض در اطفال بر روی مصلح آید بسبب می خشا ایشان اگر چه
 در معالجه واقع گردد و این مواد بسیار نافع است و صلی از زردت کند و جوز السرا بر ک سر و اما قیام الاثمن کلنار و ترکی شبنامی اسهل و صغیر
 جمیع ادویه را با آنچه بهر سرد نرم و کوفته بخورند یا بر ششم می که در آب بک غلبه اش که اثره باشد فروغ نموده بر نه مالیده بر آن موضع گذارند و نیز
 ضماد جمیع استام قش را مفیده است بر ک نمودن و از صبر کند و ترکی جوز السرا و زردت متعل اسهل که نه بخورند یا بر ششم می سرشته بخورند که استعمال آن
 و نیز لیدن بر کین موثر در شیر ساییده بر زرد و صغیر بر سبیل و ام نافع است نیز از انجودر غیر است و آن عبارت از چشمتی معا مستقیم است
 که ملاحتی مفیده است علامت آن آنست که آدمی بهر اندک مدتی محتاج ترز گردد و اخراج نماید مکرر طوبی لزج قلیل المقدار و لند این را از
 گمانه جدا است که آنچه اخراج می نماید نیم زجاجی است و اگر صبر را بر رسیدن برودت با سائل ایشان عارض میکرد و گاه باشد که اگر چه
 بهر سرد چنانچه در اسهال عارض میگردد علاج آنچه از رسیدن برودت باشد بکیرد معرفت کون مساوی الوزن و کموند و سپرد و بر غلظت
 که نه بر شستند و بعد از ملحت بخورند تا آب سرد و دیگر کار در سبیل خاکستر گز یا خاکستر شنبلی که سفید و خرد است گرم نموده بکیرد نمایند و باطل را
 در آن فشانند و نشستن بر آجر نو فاشد و خرقه بر آن انداخته همان عمل دارد و لیکن باید که گرمی آن با عدال باشد تا از اسهال و ضعف
 بیاورد و محمول از سیر مفیده است آنچه از گرمی باشد بر در باره بخورند و اگر طبیعت بغیرت نماید پس نمایند و ماضق و کذب حیرت
 کردند و بادت محسوس آن نمایند و صلا و خور ایند کلقه العا بسای موافقه مریضه و طفل را از غلبه تقویت از لاق و تغریه نفع تمام دارد و نیز
 زرد چوبه مرغ بار غنیمت و هم نموده نیم گرم طفل را بر آن فشانند بنوعی که بمقدار آن سرایت نماید و از آن درم و وجع مفیده عجیب الاثر است
 بشرط تکرار عمل و غذا آنچه را اسهال ذکر یافت بخورند و زرد از راه بعضی محسوسات مزاج قفس نمایند و نیز از انجودر تولد دیدار است بداند
 گرم در شکم بیشتر از ماده طبع کون می باید و چهار قسم میباشد یکی طولانی دراز است که حیات نامند و این در امعاء علیا تولد می یابد تا یک ذراع
 طول آن باشد و نیم آنکه بعضی پس بیشتر هم که و باشد و لهذا این را حسب القرح نامند و کون آن بیشتر در معا امور و قولون میباشد و بسا باشد که
 از هم جدا باشند و منفرد گردند و گاه چند عدد هم بسته بهم مانند ریسمانی که در آن گرهها باشد که چون بکشند طولانی گردد تا قریب به بی و چون
 بر دارند با هم مجتمع گردند و گاه باشد که نزد خوردن او میخیزد آن گیسو طو از که در اندام اخراج باید بسیرم آنکه در باشد و این را گستره یا مندی
 در امور و قولون تولد می یابد چهارم آنکه ریزه یا ریک باشد شبیه کرمی که در سبب هم میرسد و لهذا این را درود و الحل و کرم حلقی نیز نامند و کون آن
 معا مستقیم و بیشتر در نواح مقعده میباشد و بسا باشد که توانی مقصور از کبر و متفرع سازد و این نوع کرم را اهل مدینه چینه نامند و اطفال بیشتر
 عارض گردد از جمله استام بکیرد بعد از آن حیات و دستم بکیرد کز نمیه آنکه در حب القرح و گسترد باید که پوست بر آید آن غالب باشد و لهذا
 این نوع موثر بسیار عارض میگردد و در مزاج اطفال چون رطوبت غالب است عارض میگردد و بکیرد و در حیات شیع اینی

[illegible]

[illegible]

آن است و زیادتی نمود بکدی که بکمال باز داشتند و بد کردم و همان وقت آن صبیحه بپوشش آمد و غده اطلب کرد و در چند روز تب و ناز
گشت و صحت یافت و نور این آب عجب چو شایه صاف کرده سنگ نموده تنهائی و یا با بخر سنگ شود و در ششبار روزی بن بر سر
از آن حمی طبعه و حصه اثری تمام دارد و لازم این حمی است یعنی حمی و موی سبط که عرق نیاید مگر روزی که فردا آید و انداختن عرق در این حمی
سودمند است و در تبرقی آنست که بکمر زنی تازه زاده بکوبند و عصاره آن را بر تارک سر و کف پای او بمالند و بدن او را با آب گرم
پوشند که بقی بسیار خواهد آورد و اگر بی تر و تازه هم برسد و بطن آب گرم نموده و عقب پشت او گذارد و در اندام او را به سینه عرق زنی
و یا شوی نیز بکشد و چون عرق آید باید که بدن آنرا با عرق نشو و پاک نمایند زیرا که لازم است که هر چند در آن صحن زیاد نشو و نشو
عرق زیاد می آید و چون بقدر مقصود عرق آمد و نتواند که جسم نماید دیگر نشو نمایند و با چوبان که در بر است و جهت تسخیر پوشیده
بودند بر نیارند که عرق با زنی است و اگر با این حمی صحت نیابد و در بدن تب بکوشد و زایل کرد و یاد گرفتن خون مانعی باشد باید که
با شوی نمایند و طبع او را بشیافات لینه کمبشاید اگر قبض باشد و شموات و اظلیه مناسب استعمال نمایند و نوع دیگر از آن حمایت
غفیفه حمی صفر و یک سبط است علامت آن حرارت نون زبان بدن صفت بول و گرمی غش و خشکی لب و مقدمه ای چاره مولد
صفر و دوه آنست طفل و مرضه آنرا آمدن حمی بکروز در میان یعنی بکروز تب آید و روز و نیم مطلقا آثار تب ظاهر نگردد و روز سوم
باز تب آید و این دو غلبه غلبه نامند و ماده آن خارج عروق است و اگر ماده آن داخل عروق باشد تب نام باشد و بکروز در میان که نوبه بسیار
شدت صغرا است شده و زیادتی نماید علاج آن آنست که با الفواکه و طبیات مناسبه دیگر تنفیه مرضه نمایند و طفل را نیز از آن
بجوانند خصوصا که طفل غذا تناول نموده باشد و اگر در مزاج مرضه آن غلبه خون در یابد و سن و وقت و حالت مقتضی باشد و اگر
نمایند و تبه تعفیفه صفر او که شدت آن بکچین با عرق کاسنی شکر سنگ شود و یا با شرب واد و یک که موافق دیگر بخورند
و از اشیاء مشوره و مولده صغرا طفل و مرضه او را باز دارند و اگر طبیعت او قافض باشد شیافات لینه آنرا منحل سازند و مالیدن
تر تازه نرم سوده بر تارک سر و دست و پا مالیدن مسکن حرارت قوی است و اگر تبرقی احتیاج باشد بهمان تدبیر که در حمی موی کور شد
تبرقی فرمایند و یا شوی نیز مفید است اگر صدام باشد با آن و ازین تدابیر بکین نباید با صند و اظلیه و شموات بردارند و شوی لینه
درین نوع تنها مفر فرموده که طفل را آب با بکچین عمل نمایند و آن با عصاره بخار با قلیلی شکر باید جویز آید و قشری بر آن ایراد
نموده که موصفات بشیر و از طفل شیر خوار مجوز نیست زیرا که اجتماع ماضی بالین در معده باعث تخمیر و فساد لبن است حتی اگر مصل
بسمیت بکزد و ایراد او دفع است بجزی که قبل از کفایت که غده ضروری با استعمال موصفات باید که ملاحظه نمایند که معده طفل
از شیر خالی باشد و بعد از تناول موصفات بزودی شیر بخوراند تا از غایله تخمیر و فساد و تسمیت شیر مأمون باشد و استعمال آن
با افعال در تمام کمال غلبه حرارت و بله ان ماره است نه از غیر ماره در شدت و بلاد بارده و یا ماره و طبعه است نه کماله و آن

و با شوی که درین نوع تمیات اکثر کجا آید این است کل غشیه کل خلی برک صدر و خنده ریم کوفه سبور کدم از هر یک تمه عامت گیرند
 و در آن بسیار نگو بچو شاند و مغر مند و از نرم نرود و از آن نکل کشند و با شوی نمایند بطور معمول و با اندک طریقی عین که با آب باران
 در آن تران گذشت بزنند و با در آن گذارند و از بالا با سفل دایم میانیده باشند تا هنگامی که آن آب از قوت میل برود تا می
 پس بر آورند با او را و خشک نمایند و شاف لیز که درین نوع تمیات سریع العمل است کل غشیه در دم کل خلی دوم برک سناجیم
 مغر فلور خایش بر غشیه در شکم شکم شکم یکدم بجز کوفه خنده بعد حاجت شاف سازند و بر عین بادام آلود
 بکار برند و نیز از آنجمله انواع تمیات غلیظه غشیه جمعی لغزیه سبط است عدت آن است که از آنرا هر دو می مذکور خالی باشد و شکلی در آن
 کمتر بود مگر اگر از لغز شور باشد و خاصه آن است که هر روز آید و از آن کرد و شری که ماده آن خارج عروق عفونت یافته باشد و اما اگر از
 عروق با غشیه نرم باشد و در شبها زردی یکبار باشد و باید که نوبت است و آن است و از آن مدت و تبیح و بعد از ضعف معده است
 و آن است که هر سه مضره را طبعی که کسی را زیاده حاصل السوس محکوک مضره منی باطل قد بخوراند و طفل را نیز قدری و از هر چه
 و ضعف معده است بر میز فرماید و آب سرد کمتر بخوراند و بر شکلی مصارت فرماید و تبیح بداران یا غشیه آن مضره طفل العبد
 مرود و غشیه نفع نام دارد و بعد از نفع ماده مضره اسهل سنا و ترید و مثال آن مرود است و دیگر تدابیر و ادویه مناسبه
 مجرب که جمعی بر یک یا صغیر و طعم میان تواند یافت آنچه مناسب باشد استعمال نمایند و نیز از آنجمله انواع تمیات غلیظه غشیه جمعی سوداویه است
 و این نوع تمی طفل را کمتر عارض میگردد و بجهت ممانعت ضدیت مزاج ایشان با مزاج سودا و بالجملة لازم این است که در روز میان
 اگر بادو آن خارج عروق باشد که اکثری است و اگر داخل عروق باشد لازم باشد و در ریح کشند و باید در ریح لایم صبیان را بسیار نفع
 نادر الوقوع است و علی الجملة علاج آن است که تبیح ماده مضره را طبعی مویز منقی و از زیاده حاصل السوس محکوک مضره منی و سبستان
 کلمه بخوراند و غذا بخورد و بعد از که نشستن چهل روز حصول نفع حاصل بخوراند و فیه تغذیه نماید و طفل اگر نوزاد باشد او را
 بریز بسیار بفرماید و لیکن از ناول فدا که طبع سرد است با نند نمریزه و فدا لود و فدا شیده البروده مانند کاه و مومند و هر چه
 با سبب باشد اجتناب فرماید و چون این جمعی مزاج باشد ملاک امر در آن مراعات نفع ماده است با رعایت قوت و دوار الحلیت بعد
 چهل و مضره را نفع تمام دارد و همچنین ادویه مجرب دیگر ریح را و تا هنگامی که از دادن ادویه مضره کفایت نشود طفل باید بخوراند
 و باید است که جمعی ریح و نوع است یکی که ماده آن سودا و طبعی غش باشد خواهد و خارج عروق و از خارج عروق علامت علامت است
 که ذکر یافت دویم که ماده آن سودا و تهراتی غش باشد و سودا و تهراتی اعم است از آنکه از سودا و تهراتی حاصل گردد و با از اعلا و مخفره
 دیگر زیرا که هر غلی که احتراق باید سودا و غیر طبعی میگرد و از آن سودا و مخفره مانند مزاج این قسم مشترک میباشد میان تهر سودا و تهر
 مذکور غلی که احتراق یافته و سودا از آن حاصل شده و نیز از آنجمله انواع غلیظه غشیه جمعی که به است اقسام این بسیار است و فاعله کلی و

جنبانی و با مجموعی که بسیار نرم مانند غبار رسوده بر آن پاشند و چند مرتبه چنین نمایند و اگر در هر مرتبه احتیاج شود بر سر هم که غوره اشغال آن از هر هم
 مناسب است همان نمایند و نیز از آنکه تولد است و آن عبارت از برآمدگی است که در بدن هر سه نایب آن است که سرگرمی جگر است و بر جگر
 که از آنکه تولد ابرود آن در آن زمان طبعی و مکرر این عمل را نمایند که در چند روز خشک میگردد و می افتد بتدریج و اگر تا ابل اینها خشک
 و شیر برکت اینها بر آن باشد دفع نماید و تا ابل او بخیرت چون بخاطر این میبندد و کرده رنند و بتدریج مستحکم تر بندد چون بار یک که در یک
 ضعیف شده خواهد افتاد و نیز از آنکه تولد است و آن خشونی است که در جگر بدن بهم میرسد و البته مانند دانه کوچکی میباشد و غرض بسیار
 بنامید و بعد از این پوست قلعی از آن جدا میگردد و اندک رطوبت لزجی بر می آید و بتدریج سرات بنامید و پخت میگردد و اکثر در میانند و
 نوع است یکی سرخ و موی که ماده آن دم قرین مائی محرق است و دیگری سیاه و موی این صغیر تر میباشد و در روست این زیاد است
 علاج آن آنست که چند روزی هم مسج ناشتا قبل از آنکه در من ریشنه نشسته آب من و برکت پای دندان بر آن مالند و اگر این را ابل
 روغن که در بر آن مالند و از اوید و اندک عصاره طبع و محرق خون و موله سودا اعتبار فرمایند که چون از آن جدا میگردد و چون از
 تدریج میان ناروغ شدیم حال ایشان تدریجاً کسول و مشایخ بنمایم فصل شانزدهم از من اول از مقاله و دوم در بیان تدریج
 ششانه کسول و مشایخ ایشان چون مزاج اصلی ایشان تدریجاً استکمال قوت گرم خشک است محتاج تدریجاً به آب و بر سر شسته نمائید
 تدریجاً ایشان ریاضت حرکت تدریجاً و معاد و تقیل کالی این حال خود است از اخلاق مزاجیه و صفات پذیرنده و عبادات مأموره و
 تدریجاً حفظ صحیح ایشان آنست که باید که غذا و جمیع تدریجاً ایشان سرد و تر باشد و بار که بعضی ایشان صاحب عقل و تیز اندکتر است که ایشان
 خود عاقل صحیح و تدریجاً و عاقل مزاج خود و اما کسول چون مزاج ایشان بار و آب است سبب تقیل حرارت غریزیه و طوبت اصلیه باید که
 غذا ایشان و جمیع تدریجاً ایشان عاقل باشد و تفرقه دم نکنند خصوصاً بحاجت و ارسال علی ریز که بعد از شصت سال تولد خون گرم باشد
 سبب صفت حرارت غریزیه و لذت خون گرفتن ممنوع است خصوصاً از اطراف که موجب ضعف آنها میشود و تقویت آنها نایب است از پس حق
 ایشان تدریجاً تفرقه اسهال است اما کمال و همچنین سبب تدریجاً و مطلقه که شدیدا تسخیر و الرطوبت باشند و بهترین تدریجاً ایشان
 لطافت نوم است اگر عاقلی این باشند و غیر عاقلی را احتمال ضرر است و استقام نمودن و اثر بر موافقت نوشیدن و اندک مزاج غریزیه
 و طبع از مردم شستن را بر کوب یا استعمال شیانات و تحقیقات باشد و در اول فرمودن هر چند بدرات باشد و آن معتدل باشد و این استعمال
 روایط طبعیه فرمودن و اکثر ریاضت حرارت و شوی بودن هر چند بر که ببرد و آب یار از جوهر شستن باشد بهترین تدریجاً است و قوت حجاب
 و اما مشایخ چون مزاج ایشان مختلف میباشد تدریجاً که عصاره ابل ایشان بار و آب است و طوبت طبعیه و تدریجاً عصاره ایشان جمع
 سر و اراست که عاقل نمایند بسوی اعراض ظاهر و اگر بار و آب باشد باید که اندک و جمیع تدریجاً ایشان عاقل باشد و اگر بار و آب باشد باید
 که اندک و جمیع تدریجاً ایشان عاقل باشد و لیکن تدریجاً در ایشان مطلوب است تقیل ریاضت تدریجاً و تفرقه و تدریجاً و لیکن چون معده

در بیان تدریجاً
 کسول

ایشان ضعیف باشد و طبیعت که تغذیه آنک را که غذا شاول بخورد که غرض از آنست که این غذا را در بدن
ماند و نگردد و از این جهت در اختیار نماند و قلیل اگر کثیر از این غذا باشد مانند روغن که در بدن است و کثرت و تکرار این غذا را
جدا از معده و معده را از غذا جدا آن چیزی که بعد از این غذا در معده است و طبیعت ایشان دفع کننده است
و شایع بلغم نیست و در روز آنکه غذا را خفیف معده شاول نماند و در شب اگر آنکه غذا را شاول نماند و در روز و شب
و باقی با آب گلاب که در طیفه خفیفه که در معده خفین است و بیاض و در شب و در روز و شب و در روز و شب و در روز و شب
کردن ممنوع است شری و معتدل زیرا که دارد است که اگر کثرت باشد چیزی بخورد و بخورد که کثرت و قوت میگرداند که کثرت
و کم نیست و باید دانست که چون را بدان شایع بلغم غالب باشد و طبیعت خفیف ایشان وقت حملات و سودا نیز غالب باشد
بجمله اینست که از هر چه مولد بلغم سودا است و طبیعت ایشان نماند و از شایع بلغم خفیفه نیز نماند که اینجای و می توان گفت
پوست که در خون مطلقا نگیرد مگر در ضرورت شدید و آنهم آنکه بعد از آب و بر سبیل آویخته و در پوست و از شایع بلغم سودا نیز نماند
با دکان و گوشت قدید و لحوم صید و گوشت کاه و کس بسیار و مانند اینها و از شایع بلغم نماند و می تواند که در
طبیعت و مانند اینها و از شایع بلغم صفا و مصلحت و اعتدالت و اگر اجبار بر سبیل اتفاق بیفتد و بعضی از آنها توره شود و دفع غرض آنها
باشد و آنها نماند و اگر بر سبیل اراده و قصد شاول نماند و در معده طبع اسهل آنها نماند و باید دانست که کثرت شایع بلغم بسیار کثیر
است و اگر شایع فانی نماند مفید است و صوفی که بعد شاول آن در ناحیه کبد و طبع خود نماند و در کبد و کبد و کبد و کبد و کبد و کبد
نموده و موافق ترین البان شیر و شیر لایع است زیرا که از خواص شیر است که سبب رفتن و دفع میگرداند و تخمین می آید که ماله است
طبع و عمل ایشانند و باید که علف آن نباتی و چیزی باشد که آن غوصت و یا حرافت و یا حرافت و یا حرافت و یا حرافت و یا حرافت
کرد و شیر مطبوخ و جده ایشان بهتر از شیر خام است و بهتر از طبع آن این است که شیر و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد
تا کرم برده پس قدری نبات یا عمل داخل کرده و قدر انضمام باشد و اگر در معده طبع و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد
و بهتر از بول ایشان و کرم و کرم و کرم است که بری و در معده طبع و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد
نماند و لیکن باید که در معده طبع و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد
است و شایع شاول آن است که بسیار نماند است از هر نبات خفیل مرطوب و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد
بدن نماید و دانست که در معده طبع و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد
شاول آن که فصل و طبیعت مناسب است بخور است که در طبیعت ایشان بهترین کثیر است که در معده طبع و کرم آب میزد و کرم آب میزد
شاول نماند و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد و کرم آب میزد

یک جزو دیگر خشک و جبر باشد و مقدار کرد کاف و تاسه کردگان موافق ترین است ایشانرا و همچنین آنچه خشک باشد و کاف و تاسه و
 یا خشک نمانده و با جلد در هر چه شاد و نماند موافقت فصل و مزاج لازم است و طبابت با یک نخه و بری و زیت یا روغن کاف و مطبوعه
 نیکویی است ایشانرا و به سوسن سفید که رطوبتی مرغ و بارق سلق و بارق کرنب نخه باشند و همچنین آب اگر سبب لب قرطم با خشک است و صمغ
 السطرم یا صمغی است و بن اذیت و طبع طبع شایع است و باید که آنچه به طبع ایشان خوراند قبل از طعام خوراند تا عمل آن کار
 حق ظاهر گردد و بعد از آنکه عمل طبع خفیف باشد و اصله طبع آن معلوم نشود و همچنین اگر عقب آن غذا خورده شود و به اختلاط فدا آن و
 قوت و از آن غذا نیز خفیه من ایشانرا بسیار قاف است بجهت آنکه با وجود استغراق ایشانرا نرم میکند و بهترین ادرمان برای این زیت
 است اعتدال خفای حاره لازم و در طبیعت آنکه اعمار خشک کردند و در آنکه هرگاه طبع شایع میکرد و بغیر از اعتدال باید و کاف و
 این را طبعی ایشان باید و است و اصله طبع و طبع ایشان نباید و لیکن اگر زیاده از یکروز و دو روز یا سه روزی هم قفص ماند و روز دوم
 و یا سیم و یا چهارم بغیر از اعتدال نماید که تارک آن نماید یا چارگی از طبیعت مذکوره را استعمال نماید نمود اما در قفص یک مرتبه و مرتبه
 کافی است و زیاده بر آن خصوص هر روز بخور نیست و باید است که درک شایع و ریاضت ایشان و همچنین تغذیه ایشان باید که بجهت
 باشد در کم کیفیت و تبخیر و تسخیر شد و بسیار واقع شود که با فزاید اعتدال در کم آنست که مقدار آن در کم متوسط باشد
 میان قسود لول و اعتدال در کم آنست که مایلین قوت نام باشد و بسیار بلایم هم بلکه بحسب تحمل اعتدال نامیده و غرض که خفیف
 و متالم باشد آنرا تالیله که ضرر دارد و هشتم در کم و در محبت آن که ریاضت بهترین و کم و در ایشان است که بجهت خشن و یا دستهای ایشان
 باشد و اما بحسب اختلاف حالات ایشان در عمل و اصحاب طبیعت باید که در ریاضت مختلف باشد تا آنکه ابدان و غلبه نوعی اعتدال ایشان
 را ریاضت معتدله باید و در طبع زیاده و منزول اکثر معتدله با مرضی امراض آن در ریاضت لازم مثلا اگر در دماغ ضعیفی باشد و امر از غلبه
 حاضر میشد باشد ریاضت مشمی و رکوب غیر آن که متوال نصف اسفل باشد بهتر است و الا بهر چه سررا حرکت آورد و اگر آفت بجانب باشد
 ریاضت فو قانی یا چون از غلبه تر از کان و سنگ از غلبه کشیدن کان و برداشتن سنگ و بجهت گرفتن و اگر آفت در نایه وسط باشد
 مانند معده و امعاء و کبد و طحال هر دو نوع ریاضت فو قانی و تحتانی لازم است بشرط ارتفاع مانع و اما اگر آفت در سینه باشد بغیر از ریاضت سفلی
 نیست اگر آفت کرده باشد بغیر از ریاضت فو قانی یا زیر نیست شروع ریاضت باید که تدریج باشد چنانچه در محبت ریاضت در کرافت و اما
 تغذیه شایع نزد و شایع در این امر است و این امر را آن باید نمود بجهت کثرت غلظت و در ضعیف اعتدال ایشان و نیز تالیله طبعی از غلبه
 و ایشان بیشتر و سهل ترین سده از خفیت حصول دفع سده است که از آنشامیدن شراب هم رسد و به طبابت و سرعت نفوذ آن و همچنین بعد از غذا
 چون حرکت بسیار و بغیر از ایشان بحد در دو بهترین غلظت ایشانرا فو قانی و غلظتی و امر و بسیار و اما بسیار و تریاق و یا بنویس و مثال ایشان
 است بجهت آنکه اینها منفع سده ماص و مانع حدوث سده آیند و از چون سده بکشد یا استحمام نمایند و تریاق ماری و یا بنویس و غلبه بر طبیعت

در امر تقوای بود از توجان بکثرت نامحاله ضعف و قوت لطیف و کرم برسد بلکه غلبه و قلب متعذر از این خاصیت است و نزد
 نیز تا آنکه مجرب گردد سبب اجتماع حرارت طبع غذا و حرارت قوی و غیر مشغول گردد و طبیعت بهضم غذا آنچه در معده است از قوت است
 از ماندن و طول انجامد و گاه ناقص و گاه میماند غذا را در کیفیت یعنی در کثرت زیاد باشد و قلیل غذا میماند از برای کسی که قوه شهوت و هضم
 باشد و نمواند که بر معده غذا ببرد و در بدن او غذا بسیار باشد و حاصل باشد که از امتیاز کثرت و عیال باشد و خواه روی که از امتیاز کثرت
 گویند پس غذا بسیار کثرت است و کثرت خود بر میگرداند معده را و در نهایت شهوت با هم که میگرداند از مشغول میگرداند معده را بهضم آن
 و کثرت غذا نیز آن زیاد میگرداند و معده را در کثرت اما امتیاز کثرت و طبیعت کثرت است و اما امتیاز کثرت است که امتیاز
 موجود در بدن حال نماید چیزی را که تولدی باید بسوی در است چه اگر ناقص میزد شود مقدار آن غذا را بهر آنکه منصف میگرداند و هضم
 سبب غلبه شهوت با غذا معده و هضم میاید و فاسد میگرداند و غذای جنائی قلیل بلکه قیصر الکثیر الکثیر بقول فواکه است و گاه ناقص و گاه کثیر
 میگرداند مانند آنچه شد و زردی و غم نیز برشت شخصی را که قوه شهوت غذا و هضم و ناقص و ضعیف باشد و بدن او محتاج غذا اما آنکه سبب
 مقدار کثرت هضم و استمرار باید و کثرت مقدار کثرت تغذیه و تقویت بدن حاصل گردد و گاه نقصان و قلیل میماند غذا را هم کثرت هضم
 بحسب کثرت منکامی که مجتمع باشد با هم ضعف شهوت هضم و امتیاز بدن تا آنکه طبیعت نماید با هضم آن و زیادتى در متلازم بهم رسد و گاه
 انکار غذا بهر وجهی میماند کثرت را که اراده نماید یا ضعیف قوی آن داشته باشند تا آنکه غذا بر روی قلیل نماید و قوت آن بر ترقی آن
 باشد و در ابتدای امر هضم نیز در صورتی که شهوت و هضم قوی باشد و بدن محتاج غذا و تقویت باشد تا آنکه از امتیاز بر هضم و تقویت
 بر مجامده آن را فانی طول باشد و زردی متاثر گردد و ثابت برقرار ماند تا هنگام بحران و نیز گاهی اختیار میماند غذا لطیف سریع النفوذ را
 که قوت و فائده است و غذا را در این قوتی است که قوی بسیار قریب باشد که اگر استعمال نماید علی النفوذ را باقی
 در معده تا هنگام ورود و باقی است اجتماع حرارت طبع غذا یا حرارت کثرت و در امتیاز طبع است و اختیار میماند غذا غلیظ را برای
 کسی که اراده قلیس هضمی از امتیاز کسی نماید مثلا کسی که شدت و کثرت را در هضم است و اگر باید زیرا که از غذا غلیظ متولد میگرداند و هم
 و از هم غلیظ و غلیظی که قوت و فائده است و نیز در امتیاز کثرت و غلبه و نیز روح متولد از غذای غلیظ که باشد و گاه
 ماده و لطیف است و گاه غذای غلیظ را هضم و هضم میماند زیرا که تا غذای غلیظ از مسک نکند و غذا لطیف نمیتواند در نفوذ
 منور و اگر نفوذ نماید باعث میگرداند و یا امتیاز غذا لطیف میماند و هضم میماند قوت کثرت کثرت از آن حاصل میگرداند و هضم
 نیز است و قوت است و کثرت هضم نیز میماند و قوت هضم و امتیاز قوت است و امتیاز قوت است و قوت هضم و قوت هضم
 پس باید که هضم آن نماید غذا را و هضم میگرداند و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم
 و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم و قوت هضم

سبب

چنانچه در دفع آن سهو و لغو احتیاج اند بقوت قوی که وفات نماید آن و هرگاه قریب باشد غمتهای مریض و مدینه و جمیع طبیعت است
 مریض چنانچه در او هنوز نرسیده باشد باید آن حکام فحشان نمود و غذا را بکجه اعتماد و امید واری بقوتی که سلف اند و شش ارشاد الی اندیشه که توان
 دفع نمود و دفع مریض حکام جمیع پس در آن وقت غذا نباید داد تا طبیعت متوجه مصمم و نفی غذا نکرد و از مقاومت بمریض باز ماند و این امر غمتهای
 آن در رابع و کمر از آن باشد و ظاهر باشد بقای قوت آن مدت لطیف در غذا نباید نمود و با لطیف غذا پس از وقت بحران و محتاج تغذیه در آن
 نیست بجهت آنکه قوت حاصل سابقه و فائده بدفع مریض و معاسات شداید آن و بجهت آنکه غذا چنانچه ذکر یافت صدق مریض و مقوی آن بر سرست
 این حکامی است که قوت احتمال لطیف تدبیر نماید و قوت آن و فائده بجای مریض و ساقط نکرد و قبل از غمتهای با لطیف تدبیر و اگر قوت
 ضعیف باشد و فائده بدفع مریض تا غمتهای هر چند در وقت بحران باشد که در آن حکام و صفت که بعد از حسیب غذا ایستاد و منع مطلق نماید
 مطلب و یک در میان علاج بدو اوقافین و شروط آن بدو که معالجه بدو را اوقافین و شروط بسیار است از جمله بعضی کرمی باید تمسک امری که
 بمرکز مقدمه است قبل از این نیز مجملی در میان کل و شرب است ضروری ذکر یافت باید دانست که آنچه در او بدن کرد و غذای از آن نیست که
 است یا مرکب و مراد از بسط اینجا چیزی است که منقسم گردد با جزاء مختلفه در صورت و در قوت باشد و آن مانده کمال آن را در بسط
 متقی مانده غماض را چه است و مراد از مرکب چیزی است که موافق گردد از آن و گاه میانه بسط را فرد نیز از بسط که بعد از جوهر غمتهای
 و التیام نمی باید یا غیر التیام اسراج یا مجاورت و گاه مساوی باشد و غیر آن کمال آن را در اسم و بسط و غیر آن مختلفه در مرکب
 جزئی که مرکب از اجزای باشد و اجزای آن متخالفه الصور و القوی و متباینه المقتضیه و رسم باشند بسط از آن نیست که بسط است بقوت
 غذای مرکب از آن نیست که مرکب است کرد بلکه باید دانست این باشد که از آن جهت حفظ و استاید و استاید مریض است و غمتهای
 شرب مرکب است از عناصر است ترکیب الی و ثانوی طبیعی یا مصنوعی و این مرکب است که بعد از در بدن تغییر میسر و در بدن
 میگرد و این را در دوائی مطلق نامند و با آن اگر مقهور گردانند بدن را به حال و بهیچکست رساند از دوائی و در سینه نامند و اگر مقهور گردانند
 بدن را بعد فعل و انفعال و لیکن بر مدلاکت رساند از دوائی نامند و یا اگر تغییر در آن از بدن و یا از آن تغییر گردد و در مکرر از دوائی
 خود از دوائی مطلق نامند و یا اگر تغییر در بدن را اول پس متغیر گردد از بدن و بصورت او را از دوائی غذای نامند و یا با کمال اول
 متغیر گردد از بدن و ثانیا از آن غذای و غلطی که قابلیت غذا نیست بدن داشته باشد یا بخیفی غالب بر آن محل محل گردد از دوائی و او
 نامند و دوائی مطلق عالی از آن نیست که با تغیر میگردانند بدن را بسوی کفینی مشابه مزاج بدن معتدل و آن کفیه هرگز در آن اثری و
 غالب آن حفظ طبیعت و در بر رست کار کفیه ظاهر گردد بکار و ثلث استعمال کفینی غالب و زاید بر مزاج کسلی و در آن قوی است
 سازد و کفینی از کفیات از بعد از او کفیه و غلطی هم نمایه فعلی از افعال را از دوائی معتدل نامند و یا متغیر گردانند و اثر نماید در آن اثری
 و این از دوائی نامند و یا اگر اثر برین ظاهر نماید و لیکن بر جنبه انحراف از رسته از دوائی نامند و اگر با ظهور آن باعث افساد و اختلال طبیعت گردد

[illegible]

صلب مانند اجزاء مایه نماید و در حساب خود بنایه حیوانیه مایل نماید بلکه بعضی مانند انحراف کافی است مانند حریر یعنی بر شرمین
 و مانند اینها و ششها قابل احتراق با قوت مزاج و بعد عقیق و شش کهر با حجر نوره و آگینه و طلح و زنج و شرب و علاج و دمنده و
 رصاص اسود و افس و قریش و اقلیا و صین و امثال اینها است از معدنیات و انواع آن با عدد و حساب و ابرشیم و طهران و
 اوراق و مانند اینها از ادویه بنایه و حید و اسود ساج و عقیق و اربن و سرطان و سلحفات و شش و امثال و شعور و بر و قرن و امثال اینها از ادویه
 حیوانیه و نباتیه است که فواید غلظت ششها و محروجه است یا تبرید و یا لطیف و تغییر از ششها از اجزاء غیر کیمیایه و انحراف
 و یا رفع حرارت یا رفع کثرت از احتراق و یا رفع شلخت و غلیظ آن و طریقه غلظت هر یک با افراد و یا مجموعی مانند اکثر ادویه و حجریه از ادویه
 و شارب و بسته و لا جورد و حجار منی و آنچه ششها را مجاریست مانند راسخ و استیلیا و شرف و مرداسک و سفید اب الطیان و لک و موم و
 و صبر و ادیان و سون و شش و امثال اینها است که آنچه اجزاء و یا ششها را بنایه بسیار در ادویه و امثال آنها کرده آب بر آن ریزند و با سکی
 بر هم زنند تا آنچه مانند عصار باشد آب فروج که پس از آن با سکی در ظرف یک ریزند و در آن آب را بسایند و بدستور آب داخل کرده بر هم زنند و
 اجزاء نرم آنرا بکمرند و در آن آب را بسایند و همچنان یاد بگردان اجزاء لطیفه قاطبه و ادویه مانند و در آخر آنچه از اجزاء کثیفه بماند دور نمایند و
 طرفی که در آن آب فروج با اجزاء لطیفه دقیقه است بر پوشند تا مجموع نشین گردد و مطلقا چیزی مخلوط آب نماند پس آب خالص از روی آن ریزند
 و اجزاء نشین شده را سوده استعمال نمایند غسل الطیان است که طهری که خوانند در آن مقدار آب که سه چهار انگشت بالای آن
 بچینانند تا نرم گردد پس از چاره کرباسی بگذرانند و بگذارند تا نشین گردد پس آب بالای آنرا بخیزند تا نشین را خشک نموده استعمال نمایند
 و غسل اودمان که قطریه نامند که هر روزی که کهنه و شکر شده و طعم آن انحراف یافته باشد و نموده که با صلاح آورند آن روغن را در ظرفی گشودند
 و یا بر ف یا آب بسیار سرد در آن ریزند و بر هم زنند پس اندوی آب بردارند یکدفعه و یا دو دفعه یا سه دفعه با صلاح آید اگر کلاب یا نج و یا بر ف یا
 غیر آن سرد کرده بر آن ریزند و بر هم زنند و اندوی آن بردارند نیز خوبست روغن کاه و یا کوسفند یا کافور یا کوشن را چون با دفع فروج نموده بر شش گذارند که
 بکوشش آید و بعد جوش و بر طرف شدن نایست و روغن قدری آردیده بر آن بپاشند تا آردی الجله بسوزد پس آتش بر کوزه صاف نمایند و بگذارند
 و غسل شرب که روغن کهنه باشد است که با آب نیک بسیار بر هم زنند و با شش ملایم بپوشانند پس از آب نیک جدا نموده آب خالص باقی
 بر هم زنند و بپوشانند پس آب از آن جدا کرده بگذارند و غسل رفت و مانند آن که موم و مویان و غیره باشد است که که اخذ در آب شیرین
 صاف نیکرم بریزند تا که ویت آن نشین گردد و آنچه بالای آن آید بردارند و بگذارند و غسل سون است که بعد بر این نمودن جو و یا
 آن هر چیزی که باشد شسته خشک نموده شش کرده استعمال نمایند و غسل هر یک از ادویه جدا جدا در مقدار مفردات که یافت و اما شش
 و تحمیل و تغلیظ که هر سه لفظ را گاه بالا شتران معنی بر این نمودن ادویه استعمال نمایند و گاه به تفصیل یا بکلیه عبارت از آنست که چیزی را
 در جوف چیزی گذارند یا بر غشیر گرفته یا در غیر آن ریزند پس بر آن ریزند و یا در تنور گذارند تا برشته گردد و در فی الجمله باید بود و گاه به سبب

و اصلح نیز آید مانند و محقق است که چون چیزی را در ظرفی کرده بر آتش گذارند تا برشته گردد و در این سبب حرارت میدهد و بهشتند نام
اجزای آن مساوی بر این کرده و هنوز و بهتر است که ظرفی را بر آتش گذارند که خوب گرم کرده پس بردارند و آنچه را میزنند در آن بکوبند
حرکت میدهد بهشتند تا بر این کرده و بهترین ظروف برای محبس ظرف سنگی و یا خرفی است و تعلیه است که در دهن بر این نمایند مانند
بلبله و مار و جوز بود امثال اینها بکوبند گرفته و یا بدون آن و بعد نهایت تنویه است که رطوبت آن قدری خشک گردد و بر سر مد اصراف
و مد محبس آنکه بوی از آن بر آید مانند برور و یا کدوس در یابند که بر این گشته مانند حبث الحدید و مد تعلیه آنکه شکفته و خشک گردد و یا آنکه خبر
بالای آن سرخ سیره مایل بسیاری کرده و فایده اینها با تقویت قوت و یا کسر قوت مینند و یا بر لقا آنها است مانند غم خورده و کاین نجای
و تر و خشکاش و کشین و زیزه و انیسون و صمغ و بر زقطه و امثال اینها و یا کسر حدت قوت و کسر قوت مسهل و رطوبت بر قوت زیزه
آنها است مانند بلبله و مار و ثمره الطرف و قمر بناد و حبس سلاطین و حب الملک و اندر زروت و اسفیل و امثال اینها و تفصیل هر یک
و طرق و آنجا آنها در مقدار و میفرود و قرابادین مذکور و پس گشت و بد آنکه بعضی ادویه از آنجا اند که تا خوب سخی نمایند و یا نرم کنند
و باطبع نمایند از آنجا ظاهر میگردد یعنی بصرافت خود سبب کثافت جرم فعل مستعدی از آنها ظاهر میگردد مانند برور و حبس و حبس
و اصول و ادواق و غیره و بعضی لطیف الجرم اند و ضعیف القوه که تا بمانند از آنجا که ادنی سحقی و دمی و طبعی و یا نفوس در سایه مناسب
است مانند افیمون و صمغ و عصاره که استیمون را اگر در صمغ و داخل است باید در آخر طبع در صمغ بسته اند از آنجا که جوهری بخورد
قوت آن باطل گردد و همچنین اکثر کلهها و بر کهاد اگر در حبس و معاجین داخل است مبالغه در کوبیدن آن نمایند و همچنین بر بد و خشم و خنفل
سقمونیاز را که سخی بسیار بسطل فعل اینها است و جرش کوبیده بر دهن با دام هر چه نموده استعمال نمایند و بعضی محتاج به طبع بسیار
مانند اصول و بعضی طبع معتدل مانند سلاطات فواکه و یا بون و امثال اینها تا قوت آنها استخراج گردد و بلبله را طبع بسیار نمایند زیرا
قوت عاصره مسهل آن در صغیف است که طبع بسیار زایل میگردد و لهذا باید که نفوس آنرا استعمال نمایند و یا آنکه طبعی نمایند
صمغ و عصاره را نرم کوبند و در یکب ملکه در مایعی مناسب مانند مل نمایند و اگر محتاج به تصفیه باشد تصفیه نموده بکار برند و
ادویه جریه و ادویه مفرجات و اکمال و امثال اینها را بسیار نرم کوبند و پزند و سخی نمایند تا بر روی با عاقل بدن بر و یا طبعی
و اجزاء حشرات و اظرفیات و حبس مسهل و قافیه مغویه و صمغ را بسیار نرم کوبند و پزند تا آنکه زبان مستعدی در معده بماند و
افعال متعلقه بخورد و یا مینعی نمایند و همچنین ادویه مختصه برید و یا بد و است که بعضی ادویه درین سخی محتاج به رطوبت مایعی اند تا آنکه
حرارت سخی باعث اصراف رطوبت اصلیه آنها نگردد و اعانت نماید بر کمال سخی آنها مانند توتیا و حبث الحدید و اکثر اجزاء و لؤلؤ که با آنها
اینها و بعضی محتاج به پیری و عملی اند که باعث تقلیل رطوبت مزاجه اجزاء آنها گردد تا آنکه باسانی قبول سخی نمایند مانند یواقیت و شب
طله و نغره و یواقیت و اجزاء صلبه را اگر گرفته در آب سرد اندازند و در آن بپزند که سرد است و آنگاه بپزند که از آنجا که اصل سخی

گردد و بعضی از آن قبیل است که در سبب است حرم قتل سحر می نمایند مانند تعقیب کجاست که باید آنرا اولاً بسویان برادر
 نماید پس بگویند و بایند تا نرم گردد و قرن آیل را حراق نمایند و همچنین اگر بیم را اندک اصرافی دهند و اگر خواهند که اگر بیم کم
 میان پله آنرا آورده و طریقی بر تنش خشک نموده با قدری بخور بر این معطر گویند که خوب است بیده کرد و بروی و بر زرد و اوراق خشک نموده
 رطوبتی داشته باشند و مواطی باشد و خوانند که نرم بگویند باید که در سایه قرص آفتاب بایستد و یا بر تنش ملایم خشک نمایند بکدی که مصلحت آن
 نگردد و بعضی از آن قبیل است که بهمانی بدن خود دیگر گویند بیکردن نموده و بن که متعش نموده بخورده اند بکعبه که بهترین حالت است و بایستد
 زیتون و غیر آن و یا با لبوب ترکیبی که در نه است که پدید حاصل نمایند و بعضی از آن قبیل است که در حق آنها منفعت بدن بلکه با منجول و بخت
 استعمال نمایند غار حقون جهت آنکه در آن چیزی شسته باغن جدیدی است که اگر گویند و بعضی نمایند و غل میگرد و و لهند باید که از غل
 مونی و غیر آن بکند از آنکه اغوی مذکور و داخل آن کرد و مطلب چهارم در بیان جنس باج کرب است و به طریقی ترکیب آنها بایستد
 فیت نشود و دای مفردی که بهمانی متعادل شود و نو اندوزد هر یک از اراضی یعنی هم در کیفیت هم در ضعیف متعادل باشد و رفع و دفع
 را در اکثر خصوص در اراضی مرکب متعادل پس با چاکست طبیب که ترکیب نماید از ادویه چند که خصوصاً مرکب داشته باشد و ادویه که متعادل
 بعضی اراضی و بعضی اعضا باشند مصلحت آنها را داخل نمایند و ادویه که ضعیف باشند در بیشتر خود و باطلی لغو باشند و ادویه
 سریع لغو با آنها ضعیف نماید و اگر بسیار سریع لغو باشند و با قاعه از ادویه که قوت آنها با آنها بایستد و باطلی لغو باشد مرکب قلیل
 و ضعیف شد بهتر است از کثیر الاجزاء قلیل زیرا که دای مفرد و یا مرکب قلیل الاجزاء خف است و طبیعت از مرکب خصوصاً کثیر الاجزاء و مرکب
 از دای مفرد و با قلیل الاجزاء مقدار تریب نام کامل و نصف ثابت و یا ربع و خمس متعادل میگردد و بخلاف مرکب کثیر الاجزاء و با
 که فایده که در بیشتر احوال بر دای کامل الوزن تریب میگردد و زیاد از غیر کامل الوزن است و نافع احتیاج و دفع مرض لغو و دای
 توان نمود و آن غذائی بناید و بخت نماید و آن غذائی صلاح حال مزاج و دفع مرض توان نمود و بخت نماید و بناید و دای مفرد و دای ضعیف
 سهل لغو دفع احتیاج شود و دای قوی و دشوار در جمع بناید و بنویسند تا محصل معرق در دفع احتیاج شد و طبع بناید و بنویسند تا محصل
 محبت و شفیه و دفع فایده که در سهل بناید و بخت خصوصاً با دویسه و بکوبه که در ضرورت و بی متعادل و دفع مواد که عبارت از اعتدال و نام
 دفع ضعیف سهل بناید و دای که در محکم عدم فرصت زیرا که طبیعت جوهر و البته هر دو بهم مضائقه می لغت دارند و در صورت
 به و ادویه که بکوبه بناید و دای که در محکم طبایع لغو و دای که در محکم و با آنچه خود مکرر تجویز آورده و بکرات و مراتب کثیر استعمال نموده و در اکثر احوال
 انسان و آنها من و فصل غنوه و مختلفه و فایده ضروری بناید و بهتر از غیر محرم و بخت و علت ترکیب کثیر الاجزاء جهت مذکور
 ترکیب مرض و یا تقویت دوز یا حفظ قوه قوه آن و یا دفع اذیت و کاست آن و یا بحد لغو فرمودن آن و یا تلبیه مدت و لغو آن و یا دفع
 کرامت و شاعت طعم و یا احوال آنها از اغراض و فواید و هر چند این امور زیاده شود اجزاء ترکیب از بناید و بکوبه و بکوبه

و حسب الملوك و ما ذریون و سقمیاء و انزروت و سایر ادویه مسهل قویه و نیز از انجمله است تنزاج سرکه با سکر و یا عمل در سکنجبین بر آب کمر
 سورت و سرعت نفوذ سرکه و سکنجبین ثوران و همچنان هم فراد شود و جهت آنکه ترش و مصلح و مصلح است و نیز سکر عمل سبب برزخی دارد
 مانع شدت نفوذ سرکه و کاسرقت آنند و داخل نموند چندان نفیاع در آن برای منع غشیان و تقویت معده است و طبیعت و قوت
 کبدی سبب کمال غلبه و میلی که بشیرینی دارند بزودی آنرا جذب نمایند و افعال مطلوبه از آن اثر شکست قدرت صفرا و نفوذ در جمیع ملک
 و مجاری و غشیه سده و غیره با کما فیغنی از آن صادر میگردد و نیز از آن تسبیل است اختلاط و من و در دبا سرکه چه به نافع و فواید کوره و انزاج شریبا
 زنجبیل و طبعات آن از ساقش مرابا آنها و غیره به سکر و یا عمل و نیز ترکیب ادویه طبیعیه نفوذ نماند تخم را زیاده و کفر و غشیه و کثرت
 و در میان و امثال اینها که سبب کمال قوت نافذ خود قرار در کبد و عضو مخصوص نمینمایند که افعال مطلوبه از آنها کما فیغنی صادر گردد
 تفنیه سده و تحلیل مواد غیره پس با چار است از ترکیب آنها با دوا که با ذاب آنها باشد بسوی خلاف جهت کبد تا آنکه در کبد قرار یابند و بطرف
 دیگر نفوذ نمایند مانند تخم ترب که با ذاب بسوی فم معده است و موم با دمن بلبلان تا آنکه آنرا اطلاقیم و بطبی نفوذ کردند و سیوم که آن دوا
 ضعیف القوه و الاثر باشد که پیش از رسیدن بعضی مطلوب قوت و فعل آن باطل و زایل و ضعیف گردد و این با آنست که آن دوا با لذت
 ضعیف القوت و یا آنکه بسبب مسافت عضو محل قوت آن ضعیف و یا باطل میگردد و یا بسبب عدم اختصاص آن با عضو درین
 متفرق منتشر میگردد و نامی قوت آن عضو مخصوص نمیرسد و یا آنکه اختصاص آن عضو دارد لیکن مبنائی نتواند رسید پس درین
 محتاج است ترکیب ادویه سریع النفوذ مختص آن عضو تا آنکه باعث تقویت و مانع نشاندن آن کشته بزودی قوت و اثر آن را عضو
 رساند مانند افعال زعفران در افرام کافور و ادویه قلیه نیز و همچنین کافور و ادویه قلیه تا آنکه بسبب اختصاصی که زعفران و کافور
 دارند بزودی اثر برودت کافور و سایر ادویه را غلبه رسانند بدون کسر و کنگار بسیار و از خاصیت زعفرانست که بعد رسانیدن اثر
 دوا غلبه بسبب تقویت حرارت خود و هم با خاصیه فعل و افعال و با طبیعت خاصیت اثر آن زایل و باطل میگردد و باقی میماند اثر قوت
 دوا و از اینجاست که مقدار وزن زعفران در افرام کافور کمتر از وزن کافور و کافور را در ادویه قلیه کمتر از وزن ادویه و دیگر
 مبنایه تا غلبه آنرا نمایند و معین و مبدق آنها باشند و نیز از انجمله است افعال سرکه را دوا و مختص بطحال و زعفران و سایر ادویه
 سقمیاء و غار یقون تا آنکه آن هر دو قوت این هر دو را با مانع و عروق آن رسانند تا کما فیغنی فعل نمود و مانع و نیز داخل نموند ادویه
 مقویه بطرفه قاضیه و منفیه و منفیه فضول است مثلاً در ادویه مختصه با ورام کبد و دماغ و معده کرده و نشانه و انشیش مانند مصطکی و عودیه
 و در دوا و کمون و یا مسهلات معده و نارنگ و مصطکی و سفرجل و با مسهلات کبد و دوا و با مسهلات دماغ سبیل الطیب و با مسهلات
 انشیش بریزه و همچنین افعال ذرا بچ با ادویه دره و انچه امراض کرده و نشانه و جهت اختصاص آن بگردد و نشانه تا آنکه قوت آنها را بزودی
 ضعیف و نقصان آن هر دو عضو رسانند و نیز افعال سرکه و دمن و در دوا و طبعیه نفوذ نموند آنرا بزودی داخل نموند با نوبه

و انچه در او دیده شود و گفته اند آن دو تنسبی است از دو قاضیه بقوت قاعده از غرض عضو نیامده و بقوت قاضیه روح و در کارهای جسم
و انصابت ابدان عضو میکند و در کفایت کمال عز و ایم نافذ و وسیع و قاعده در بدن و در زیر بقوت ابدان چهار قوت کلی غده
و در ویم غده سیوم ملینه و چهارم نافذ منته این امر کسب انوی میانه و غیر اقتران ترسیل با نه به قاعده اند و در بعضی وقت خود افعالی قوت
و دفع مواد بطنیه غلیظه کانی منقبی بدون است با تحویل نفوذ نمود و وصلی برای قوتی بعد و کبد است ازین قبیل است ترکیب اجزای
مسئله با بعضی دیگر برای زیادتی قوتی است و قاعده قطع مواد و ترکیب اقتران برای کانی منقبی با آسمان برای صاحب جسم قوی
و صاحب قی کا فور با آسمان غیر برای قوتی قاعده الکما و الحکم سبب از قوتی که دارد بجای برای کانی منقبی پس و زودی عضو مخصوصی است
بدن غیر و شراب موصوف بسبب شد نفوذ خود و زودی آنرا میرساند و خود نیز قاعده ای دارد و کا فور اثر را از غیر را زودی فعلی است
قاعده اختصاصی که قلب و نیز بر قوی میاید و نیز ازین جمله است ترکیب حیات محله بار و اعیز و تر اید و ارام و نیز از کانی طبیعت
مدبره بدنی با آن خالی بل اسرار فعل و خاصیت هر یک را با کانی لایق و مرض مخصوص خود میرساند و از آن این امور غریبه و عجیب نیست
که بسا امور دقیقه عالیه غینه بسیار فاضله صادر میگردد و زیرا که غلیظه نفس و عقل است در عالم اجسام و غلیظه و تدبیر بدن بدن معوض
چهارم آن دو اسانات و مصلحت است شده باشد با روح و قوی بعضی اعضا مانند افیون و سایر ادویه مندره و سمیه قوی و غیر سمیه
مسئله و غیر سهله که محتاج بظواهر و مصلح اند مانند آنکه افیون در ادویه معین بدون غفران و در افرام و نیز نه سبب بدون غفران و
جبه پدستر و شک و همچنین از ادویه قاسیه بدون آنست که استعمال نباید و جبه آنکه مغنی ارواح و قوی و عطی خراست غریبه است
و ادویه قوی و مسهل است تمیز بدون مصلحت و حافظات قوی و ارواح و اعضا مخصوص اعضا و کانی و غایر الفع مانند قلب و باغ
کبد و معده و کرده و مثانه مانند سقمونیاه و غاریقون و دند و حب الملوک و امثال اینها با صمغ و کثیرا و غیر از منغزایات و مصلحات
تشویه و تدبیر ادویه حافظه ارواح و قوی با غریبت و همچنین بخار و امثال آن بدون صمغ و موم و ابدان جابجه ذکر یافت بچشم آنکه
آن دو اگر به الراجیه و یا اشع اطعمه باشد و طبیعت آنرا قبول نماید مانند طلیت و صبر حی و شبر که محتاج اند از آن مرد و با اختلاف
اقتران ابدای خوشبوی میگویند و بسیار غفران و اسل و خیار و شبر با کانی باعث قبول طبیعت و عدم نفرت و کسر سورت و رفع
غایه دشمنان آنرا کرد و ششم آنکه عضو سبب شرف و لطافت و شدت ذکا و حس خود برداشت ادویه قوی و عاده لذایع و کادیه
مذاشته باشد مانند قلب و باغ و چشم و فم و معده که بجه کسر مدت آنها محتاج به ترکیب با ادویه که کاسر مدت آنها و یا مبله عضو باشد مانند
کثیرا و العبد و افیون و رطبه و صند و قیر و طیات و مراهم مانند مرهم زنجار و غیث و تونیا و نوز و امثال اینها که سبب و جنت
و غیر با مانع آیند از شدت تاثیر اراک الم لدغ و نفوذ و کاشش و تعقیب و اصراف و غیر ازین قبیل است شیرینی و قوی و طبیعت است
و بعد طبیعت از یکجمله و شربت سبب و جراثیم و در و آله که در امثال اینها با ادویه عاده کرده و اگر چه

[illegible]

و اگر کربان شود باشد با حراجی و بالا رود و مانند اینها باشد

مستحکم و نیز حاصل گشته منور و لیکن در طریق حصول محتاج باز آن سبب است تا آنکه حاصل گردد پس علاج در وقت آنکه
 است بعد از آنکه در سبب و یا در سبب نیست که حاصل گشته و بجز در طریق کونست یا در سبب نیست که متوقع الحسوس و در جری که در اول
 کونست یا در سبب و درین علاج مخصوص سو مزاج نیست بلکه عام جمیع امراض است سو مزاج اگر سادج باشد کفایت نماید آنرا
 تبدیل آنچه مضاد آن باشد در کیفیت و کرامدی باشد با استفراغ ماده موجب آن کسب است که زایل میگرد و بزوال ماده موجب آن اثر
 سو مزاج ابقی مانده بعد استفراغ ماده اگر حرارت ساذجه است با کفایت دیگر تحلیل نمید باید نمود و چون علاج سو مزاج مادی غیر است
 است اما لا بد شرایط استفراغ و اموری که در وقت مراعات آن باید هر استفراغ اگر باید نمود و آنها سازنده امر اند از فوات هر یک آنها
 منع میگرد و استفراغ مراد از مراعات امتداد و من است خواه امتداد کسب و عید باشد خواه کسب و عید باشد و بحسب سبب و بحسب خود
 و بحسب آنست که هرگاه در بدن غلطی فاسد باشد و اجتناب استفراغ باید کرد در استفراغ آن با تمام بکشد فو که شوند بجهت آنکه اگر استفراغ آن
 با تمام بکشد فو نماید بر چه مقصود حاصل میگرد و لیکن فلا نام می آید و مخالفت عادت طبیعت مزاج عادت میباشد است یک با عادت
 و صفت طبیعت است و اگر استفراغ ناقص نماید بر مقصود حاصل میگرد و بجهت آنکه طبیعت تقویت می یابد بر اصلاح باقی و عادات امتداد
 و غلظت یا ضعف یا نه نقل فم معده و غشایان و قوت شہوت طعام و امثال آنهاست و دلالت نمایند که امتداد از غلبه یکی از اعضاء است
 سرد و است که مدافع استفراغ و اسهال نمایند بجهت استفراغ آن فاسد غالب نمایند و بجهت آن که اگر غلظت غالب باشد بجهت
 سرد و اگر غلظت غیر سرد و غلظت که غلظت است علقه خواه کسب و عید و خواه کسب و عید و خواه کسب و عید و خواه کسب و عید و خواه کسب و عید
 بجهت آنکه دایم سهل اخراج فضلات نمایند اگر باید و اگر نباید لا محاله اعتدال صافی و متعده را که بدن محتاج بدانهاست انحراف نماید
 طبیعت مدبره بر این بقوه ماسکه خود اینها را مساک نماید و بیکد از اند من دفع گردند و قوت ادویه سهل مذبت نماید برای دفع و این
 مدافع و مضامین هم میرسد و این باعث حیرت طبیعت و حدوث ضعف و کرب و اضطراب است و با است که موجب غشی میگرد و مدبره بر این
 نوع مرض است و آن تحقیق در یافت آنست که مرض عارض است یا با در طبیعت یا با سبب است یا کسب است یا مادی است یا عینی است یا دور
 مناسبه بطریق صحیح نمایند بر سبب و مرعات سبب مرض است که تحقیق نمایند که مرض نیست یا نفسانی مادی است یا سابق و یا فعل
 پس کسب آن در آنکه سبب آن نوشته اند از راه مراعات آن مرض است که علامت نمایند که اگر در ابتدا است استعمال استفراغ
 نماید مستحکم می که بدن متزلزل باشد و نه فی الاستفراغ نباشد بتخصیص که افکار در مجامع باشند و قوت قوی باشد و اما وقتی که ماده
 متبقت بدین باشد صبر نمایند آنکه غشی یابد و اگر در زید است باید که استفراغ نمایند بقوی و اگر در انتها وقت نماید و
 بصفت عادت است استفراغ نمایند و در علقه حاصل میگرد و در آن امینی از بعضی وقت نهایت ضعیف است استعمال استفراغ
 بر نمایند امر بر مرعات شہوت و ضعف مرضی است که بعضی قوی و بعضی قوی مزاج است و در علقه است سادج است استفراغ

ماند بود او یا بجزم از ج را بدفعات بعد از منقبضات بقیه تا آنکه آنچه منفع کرده و اخراج یابد برای اخراج مابقی معده باشد و توان اخراج
خون باشد و خون نیز باید بر توده اطمینانی باشد از مساوی در مقدار باشد آن حکام و صفت مبارک بقصد و باجماعت یا ارسال نای
بحسب تناسل عام و با خاص و خون کم نماید زیرا که با خون اختلاط دیگر مستفراغ و منفع میگردند و بعد از آن متوجه مسهل گردد و بعد از استعمال
مسهل قبل از قصد است که موجب صحت و اضطرار میگردد و اما اگر اختلاط لزج بارده باشد بسیار است که از قصد زیاده میگرد و غلط است
انبار در این صورت واجبست که اولاً اسهال نماید و بعد از آن قصد و همچنین بزکاء غلط زیاده از خون باشد ابتدا استفراغ آن غلط نماید تا آنکه با خون
مساوی گردد پس قصد نماید و بعد از آن باز استفراغ و سر او راست که ناخیز قصد و یا اسهال را از آنوقت که اول کرده بود بجزدوی نماید تا
لیکن هرگاه ماده شدید التلیج و الاختلاط با خون باشد بکمی که از نیم ممتاز نتواند شد و ممکن باشد که بکشد قصد استفراغ توان نمود دفعات نماید
چنانچه عرفی است و ادباج حاصل نمیزد سلطان و جبر بجز مخرج مخرج و دامیل نمیزد غیر با پاشد و باید که هرگاه محتاج گردد که قصد استفراغ
نماید سبب نفعی از قصد لازمست که تجاوز از علیات و یا مسهلات خفیفه نماید و مسهلات قویه پروازد امر و از دم مراعات صناعت است بد آنکه
صاحب صناعت مفرط التحلیل مانند آنکه آن مسکران و مالان و عمل حمام و تون تابان و قاصدان مبلد رود و این سفر و حرکت و اینها
صاحب صنعت و عمل و تعب مفرط را مسهل خصوصاً مسهل قوی نماید و آنچه آنکه مواد فاسده در بدن ایشان سبب است حرکت
تحلیل می نماید و کم باشد و از اسهال پس عفاف ایشان را عارض میگردد سبب دفع تحلیل و طوایف امراض لا تعجب ایشان که مفرط
و یا بود و یا است صاحبان صنعت بار و طب باشد که از آن یقینان و شاکران و ابل و سکون و آرام و رحمت امراض عارض ایشان
اکثر دومی و بطنی میباشد قصد و اسهال و قی ایشان از احتیاج مجوز است اگر سیزدهم مراعات بهر تقدیم است کسانی که راضی نیستند
کشیده و غرور و هوای گرم و آفتاب بخورده و پیدای بسیار کشیده و یا غم و اندوه بسیار دیده و ایشان رسیده و از امراض مزمنه عارضه حاد
و نبات یافته اند سل و دق و غیره که تعب محل ایشان از استفراغ نیست و قویه عاده که کثرت غذا و شراب نماید مخصوصاً اندیشه
اثر غلیظه تغذیه و صبحان سکون و ترو و عدم الرضا و الحزن که در بدن ایشان اختلاط غیر مجتمع باشد و صفت مبارک است و ایشان
با استفراغ عده حاجت کسانی که کشیا علوه و سرد و محوم بسیار شاول نماید و خون در بدن ایشان بسیار تولد یابد ایشان محتاج به استفراغ
و کسانی که کشیا بارده و طبعه تغذیه و ماضیه و میوای غامض و سیر شاول نماید و آب بسیار یا شامه ملغم ابدان ایشان بیشتر تولد می نماید
محتاج به استفراغ ملغم اند که کشا که اندیشه یا سیر و ملغم غلیظه و او و عصاره و الحشوا و نماید و سواد اند و ایشان بسیار از آب و یا شامه
به غیره اند امر چهاردهم مراعات عادتست که بعضی نماید که مریض معتاد است به دفع اخلاط و طبع و مسهل و قویه غیره است و یا شامه
اینها در طبع او چگونه است تا موافق آن متوجه بر آن گردد و بر او در وقت و شوش غلظت و زرد که ملک امر در معالجه ملاحظه و رعایت
عادتست بجهت آنکه گفته اند العاده کا طبیعه الثانیه و این معرفت بعد از تجربه و تفتیش مایل به این است که باید که حاصل میگرد و نه باید که

در بایات آن درسته ضروری ذکر یافت وقت و فصل و بلد معتدل لایق سزاوار است بقدر احتیاج باید دانست که اگر بلد
از بلاد معتدله است هوای آن بسیی از کسب این اعدا ال خود منحرف نشسته بلکه باقی بر آنست باید که مسهل و سایر دارا بکار برد و باید و مستحب
برده قوی نیز بردارد و اگر انحراف نموده نیز بحسب آن کیفیت حرارت یا برودت یا پوست یا و بسیار قوی این کیفیات نیز با برکت بلکه بحسب
آن طرف معتدل و مخالف آنرا بگردیزد که مزاج اصلی آن معتدلست اندک انحرافی و تغییری در امر جبهه سکان آن از قوی نیاید اگر در بلد بارش غرض
کرد در اینجا احتیاج تریه کمتر از بلاد معتدله است بحسب مزاج اصلی آن و نیز در بلد و شهر بسیار گرم تنقیه بفساد مسهل قوی و مقوی قوی باید نمود
حتی المقدور بحاجم اخراج و تقلیل دم نموده و ملکیات و سهولات لطیفه خفیفه و متعینات ضعیفه تنقیه فرموده و در بلد بسیار سرد اعتدال قوی
آنها ضرورت حتی المقدور مبادرت با اخراج دم نماید و عند الضروره ضد تنبیه را حجامت است در آنجا و نیز باید دانست که از خواص بعضی بلاد
که بعضی ادویه در آنجا عمل قوی نیاید و غیر آن عمل خفیف است که باید بلکه است که باطل میکرد عمل آنها چنانچه تجربه پوست که بعضی از یک فلفل
سموم قتاله اندر طبیبی چون انتقال سلبی دیگر نماید عمل آنها ضعیف و یا باطل میکرد و هر چند احتیاط تمام نماید در محافظت آنها و سموم
در بلاد حاره یا سرد و امر جبهه یا به نسبت قوی تر و بیشتر است از بلاد بارده و طب و امر جبهه بارده و طب و مشهور است که ساربتون رطل در بلاد گرم
قویتر از بلاد دیگر است پس طبیب لازم است که در هر طبعی و شهری که دارد کرده از اطباق و مکررین سکنه و اهل آن بعضی نفیض حال و کیفیت عمل
تأثیر ادویه را نماید یا خطا در تدبیر او واقع نگردد و نیز سزاوار است که در هر استغفار و خلطی امر نماید و این امور تفصیل بعضی امور است که مجمل کرد
یافت امر اول آنکه اخراج نماید چیزی را که بدن اینها بسیار مذکبت و یا کیفیت خود نیز الکاست که در بدن اخلاط را بدیه بحسب کتب اندر
بامتن و تدبیر اعمیه و باعث انحرار ارواح و قوی حرارت غریزی میگردند مأمون از الصواع و انحراف عرق و سیلان خون بجائی غیر با نیست
یا کیفیت خود با نکه در آن کیفیت ادویه هم رسیده و به نسیب از رساندن بدن بسبب مزاج و انحراف قوت و صاحب آن خطرناک از امر غرض
چنانچه علاج هر یک از آنها استغفار بکمال لایق است آنکه بدن نقایا بدو سالم ماند از اذات و امراض امر دوم از آنها آنکه باید که اخراج اخلاط
کنند و مجتمعه در کثرت استغفار بکدی و قدری باشد که بدن متحمل آن تواند کرد و بعد از آن ضعیف یا غشی طاری نگردد و در وقت نه کدی باشد
که هیچ فایده بر آن ترتیب نگردد و باید که طبیب به دل و خوف بقیه از کثرت اخراج اخلاط با استغفار بکجه آنکه گاه است که امتداد کدی است که
تا اخراج بسیار نباید حصول نماید بلکه باید که استغفار غلط اخراج بر حسب حرکت که سزاوار است که استغفار باید و مرض متحمل آن گردد
و از آن خفت و راحت باید و سهولت مندرج گردد و با نفع آن قلی و کرب و اضطراب که کرده و راحت آرام و سکون باید باید که خوش
نماید و از اخلاط آن و همچنین غرض از اخلاط بسیار باشد قدری تنقیه و اخراج باید با است که بسبب تحریک و میجان هوا و اعراض را
کرد و باید که از این نیز شوش و مضطرب نگردد و در اخلاط علامات و دلائل غلبه اخلاط نموده باز به تنقیه پردازد زیرا که چون نقایا تمام
یافت اعراض تسکین و زایل میگردد و صحت حاصل نمیکرد بلکه با است که در چنین امرها متوجه تحریک و تنقیه نکشته اند

بعضی گفته باشد در بعضی حرکت و نفیقه قبل از نفیقه تم زیاد میگردند مانند مزابل و قنات و جاهای باطل باریکه مدتها تعقیف و نفیقه نموده
 آب از آنها کشیده و تعفن یافته اند و معلوم که حرکت نیافته و پزده که بالای آنها ایجاد یافته مانع برز و ظهور تعفن آنهاست اینها نیز است
 و بعد حرکت قبل از تعقیف و نفیقه بسیار اندک میمانند چنانچه قبل از این معنی ذکر یافت و چون اخراج تمام یافت و در باید که زیادتی باعث ضعف گردد
 باید که مکرر متوجه سہل نگردد و بحسب نوعیت کوشش چون سہلی مدید و طبیعت شای باشد و اگر اضطراب و ضعف آورد باید که بزودی در باید
 که این سہل نیز اخراج و موافقت ندارد ترک نماید و در ترک آن کوشد و اگر امتداد باقی باشد سہل دیگر که موافقت نماید استعمال نماید
 بر سہلی و بر مزاجی هستی و قوی و فعلی و مرضی و حالتی موافقت ندارد و چون سہل صغیر استعمال نماید و منتهی به استفراغ ملغم گردد
 باید که در باید که صغیر نفیقه تمام یافته بحجبه اگر انقطاع خروج صغیر این هنگام سبب بطلان قوت و اینست الا ملغم اخراج نمی یافت و نیز
 سبب ضعف قوت و اینست بحجبه اگر خروج صغیر از راز ملغم است بحجبه اگر اخراج غلط حال عرض قوی بدو بسیار سہل است از
 اخراج غیر آن زیرا اگر باشد اخراج ملغم آسان تر بود و از ضعف قوت آن بر آید اخراج آن بران نزد قوت آن سہل تر خواهد بود پس اخراج
 سہل صغیر ملغم را بپاشد مگر سبب بقاء قوت و او انعدام صغیر چگونه قوی که منتهی گردد با سہال سودا بحجبه اگر سہال البعد اگر
 از ملغم و الماخون برگاه اخراج باید بعد سہل صغیر در آن خطر عظیم است بحجبه اگر طبیعت حافظ و کباب دارنده آنست زیرا که اگر غذای
 بدن از آنست مزاج آن با مزاج روح ناموافق و مرکب آنست بقاء روح و قوی حیات بدن بقاء آنست اخراج آن بپاشد مگر سبب
 مغلوب طبیعت از دوا اکثر صاحبان بوسیر را هر چند که خون ایشان مختص باشد در سہلات خصوص قوی در محال پس اخراج بوسیر منفع
 میگرد از آن خوف بسیار باید نمود و بعد از آن در ترک آن کوشید و در سہلات ایشان رعایت حال بوسیر نمود و داخل نمودن
 دوا و مختص بوسیر با فرو بردن حبس بوسیر مقل قبل از آشامیدن سہل و سہلات قوی عاده ایشان را نباید داد که منفر عظیم
 می باشد بلکه ملغم سہل معتدله توسط ایشان از انس و الین است چون بعد از سہال و قی و عطش و نفاکس عارض گردد دلیل بر نفیقه
 بدست از احتیاط فاسد بحجبه اگر عطش نباشد مگر سبب شینا و طبیعت بر طبیعت بن آب برای حفظ رطوبات آن که اعتدال بحجبه
 در استفراغ هر چند با اعتدال باشد تحلیل می یابند رطوبات و نفاکس که مقدم نوم است برای رحمت با نفس طبیعت و ارواح و قوی است بعد
 انقراض از مقاومت و مقاومت با دوا و دفع غلط سودی و نکات و غایله و دای سہل و همچنین چون بعد از آن اشتها بمرکز سہل
 نفاکس تمام است بحجبه اگر استفراغ احتیاط فاسد و البته از آن احتیاط صالتی نیز منفع میگردند و لا محاله در احوال بدن محتاج نفیقه
 و بعد از تحلیل است و همان عبارت از اشتها و خواش طبعام است اگر سیرم آنکه ان استفراغ از حبه میل و توجیه باشد یعنی هر
 چندی که ماده مایل و توجیه باشد همان جهت با و و نفیقه آن استفراغ نماید مثلا اگر ماده مایل توجیه نفیقه معده باشد غشای معلوم گردد
 یعنی اسهال نماید اگر توجیه بقعه معده همان باشد و بعضی معلوم کرد باین سہل استفراغ نماید بحجبه اگر این اسهال کفایت آن

بطبیعت آن کمتر است از چهارم آنکه آنچه استخوان باید که از مخرج طبیعی نماید مانند آنکه آنچه بر مخرج کعبه باشد یا در ارباب آنکه در مخرج آن باشد
 باسهال و اگر خلاف آن نماید عارضه و صاده بطبیعت و در اندوه و اگر باید که عضو منقول بسوی آن ماده حسن باشد مانند آنکه میل و انتقال
 و اخراج موده نماید از اجابت الف نماید از آن مخرج دفع گرداند منع نماید از آنکه میل نماید بسوی ریه و آلات صدر که استغراق نفث و غلظت و غیره از
 سینه نماید از جهت خوف از وقوع سل و اگر باشد عضو منقول الیه مشارک عضو منقول و الا خروج ماده از آن دشوار باشد پس استغراق باید نمود موده
 امعاء از مشاهده هر چند قریب است مانند آنکه در عمل کبد با سلیس اینک شاید از قیال اخراج و تمایز تر به متصل است آن تجربه که مشارک
 با سلیس قریب تر است از آن چگونه از عضوی که باشد میان آن مشارک اصلا و اینکه باشد آن عضو منقول ایضا بر ماده و ماده بر آن سلیس
 باید نمود و حساب باید از نازل از مخرج را بسوی ریه و صفا که ماده باشد که اگر عضو منقول و خفیف البقیه است خوف آنست که متفرج گردد و حساب
 غلط ماد بسوی آن امر تخم آنکه باید استغراق بعد از نفیج ماده باشد و نفیج عبارت از اعتدال قوام موده است تا آنکه مستعد دفع گردد و بر طبیعت
 آسان باشد از دفع آن تجربه که هر یک از غلظت و رقت و لزجیت مانع اند از سهولت دفع غلظت تجربه که مانع است از خروج ماده از خون
 و مجاری ضیق و شعریه و رقت تجربه که نفوذ نماید در خلل و فرج اعصاب و دشوار باشد خروج آن از آنها و لزجیت تجربه که می باشد عباتی که
 محصور در آنها است و مندرج میگردد و سهولت از آنها بدون نفیج و اعتدال قوام بداند که نفیج و انتظار آن واجب است امر مندرج تجربه که
 ماده آنها قابل و مطایع استغراق نیست و انتظار نفیج در آنها بی خطر در امراض ماده انتظار نفیج مستحب است زیرا که ضرر در تأخیر آن و تحمل
 استغراق نیست و هم در دفع میل میگردد و نزد استغراق بعد از نفیج و از تجربه تأخیر میکند طبیعت استغراق را در امراض ماده تا بعد از نفیج و تأخیر
 میکند نفث را در ذات الحجاب و همچنین تأخیر میکند نفث را در بول تا بعد از نفیج تا آنکه ممکن است آنرا که دفع نماید در روز اول و ازین دانسته شود
 که استغراق در آنها بعد از نفیج افضل است و واجب نیست در آن انتظار نفیج تجربه که ماده آن غلیظ عاتی در استغراق نیست چنانچه احتیاط
 امراض مزمنه است اگر ماده بسیار رقیق باشد استغراق نماید بعضی از او باقی را طبیعت بقوت خود دفع نماید مگر آنکه در امراض ماده
 و همچنان باشد که درین حکام انتظار نفیج ماده نباید کشید زیرا که خوف الصواب است بسوی عضو دیگر و اضرا این بسیار زیاد است
 اضرا در استغراق ماده قبل از نفیج زیرا که اگر عضو رقیق و شریف بریزد ملاک و خاصه میگردد و اضرا آن نیست که قبل از نفیج مواد باطله
 مندرج میگردد و قدری احتیاط صالحه نیز آن مندرج میگردد و گاه است که عذاب باید نمود ماده را از عضو شریف بسوی عضو خسیس تر از آن و این
 منکامی است که ماده و صدد و صواب باشد یا اندکی از آن منکاست و منخف باشد عضو شریف که از مقام صحت آن عاجز آید و نیز آنکه
 از خود دفع نماید که باید ماده را از آن منصرف گردانید بسوی عضو خسیس تر از آن و مخالف عبت آن یعنی بسوی فوق یا اسفل و با سلیس و یا
 بسیار و یا قدام و یا خلف زیرا که اگر عضو بسوی جهت آن باشد هر اینه معاون حرکت ماده بسوی آن خواهد بود و هر چند که استغراق گردد نشود
 ماده از عضو مجذوب الیه تجربه که نفس مذنب منع نماید توجه ماده را بسوی عضو مجذوب و حاصل میگردد و غرض چنانچه در مجربه دون شرفا یعنی

بدون هیچ زان میاید و گاه میباشد انجذاب ماده بسوی خلاف قریب این هنگامی است که ماده منقبض شده و زان آن طول نکشیده و اگر از آن
 ماده را در متیول نمود و کشید بسوی مخالف قریب آن تا آنکه مختلش کرد و در آن بسبب جمع آن و گاه جذب نمایند بسوی خلاف بعضی کام که انقباض
 هنوز جدا کمال برسد و تمام منقبض شده زیرا که انقباض استوار است و در آن خصوص بسوی عضو معبد و شرط است در انجذاب
 و انتقال ماده از عضوی عضوی آنکه هر دو عضو مجرب و سلب و مجذب شوند و در آن نقطه یعنی در وجهت نباشد یعنی انتقال ماده و جانب است
 در آن بجانب چپ آن نماینده زیرا که میان هر دو محاذات نیست محاذات معبر است از انجذاب مجبه آنکه اشتراک بدون محاذات یک
 کم میباشد و جذب محال نیست مگر بسوی مشارک بلکه در طول بهتر است پس هنگامی که در دم درست است مانند جذب نمایند ماده آن بسوی چپ
 زیرا که در دو قطر اندک بپای راست که در یک قطر اندک انجذاب نمایند تا منجذب گردد و خبری از آن حاصل نکرد زیرا که در انجذاب بسوی چپ
 حتمی در آن از جانب قلب و ریخوف انقباض ماده است بسوی آن هر دو فواح آن سرد و خصوص که ماده در کمال فساد و در است باشد که
 خوف ایدای بسیار هلاکت است و با وجود آن چون در دو قطر اندک ماده آن منجذب بسوی این نمیکرد و همچنین بسوی چپ نیز عاقل است
 و لازم و سزاوار است که انجذاب نمایند ماده را که بعد از استفرغ زیرا که با استلای بدن سودی ندارد و همچنین با توجه ماده بسوی آن جهت
 آنکه صورت استلای هر است که هر چند ماده را جذب نمایند ماده دیگر منقبض میگردد و در صورت توجه ماده دیگر بدان و سزاوار است
 نیز لازم است که اول استیکس و بعد و جمع موجود و عضو مجذب و بعد را پس جذب نمایند ماده را از آن زیرا که وجه ضابط است بسبب انقباض لازم
 دارد همچنین عضو را طبیعت برای دفع سبب موجد و دفع آن متوجه میگردد بسوی آن و ارواح و قوی و خون و حرارت غریزه نیز به طبیعت
 آن و این طبیعت سخونت گرمی و تبیح ماده است چون واجب گرد و ضد و اسهال سبب استلای بدن از تمامی اضلاط و باشند اضلاط
 در مقدار نسبت طبیعی در آن عضو و نسبت طبیعی نزد بعضی اطباق که قابل اند با آنکه تغذیه بدن از خون با باقی اضلاط است با آنکه خون
 است بجهت آنکه اعضا تغذیه بخون بیشتر اند از تغذیه سود و او آنها از تغذیه بلغم و آنها از تغذیه صفرا و لیکن ایشان بیان نموده اند
 که نسبت حرکت از آنها بدین ترتیب است یا ربع و یا ثمن و یا غیر اینها است فاضل علامه گفته که نسبت بر ذرات فایس مذکور است
 که خون دو چند اضلاط و سود و ملت بلغم و ربع صفرا و ثمن آنها است باینکه اعضا تغذیه بخون بیشتر اند از تغذیه صفرا
 زیرا که گفته است برای آن بسبب مولانا الفیفس کرانی در شرح موجز گفته در آن بحثی دارد می آید زیرا که ثلث و ربع و ثمن بیشتر اند از نصف
 و غیر اعضا تغذیه بلغم هر چند کمتر اند لیکن بلغم ذخیره باشد در بدن تا آنکه نزد خداوند غذا در آن تصرف و تغذیه نمودن غذا می قتل
 حاصل گردد پس از اینجهت سزاوار است که مقدار آن بسیار زیاد از سود باشد و عضو تغذیه بلغم هر چند منفرست در ربع لیکن
 صفرا تصرف نمایند در مضاف بسیاری بیشتر از آنچه تصرف نمایند سود و آنها پس از اینجهت سزاوار است اینکه باشد مقدار صفرا نیز
 بیشتر از سود و سببی است دلالت نموده بر نسبتی که میان آنها است بر تغذیه آن که غذای مجرب و خون باشد بزبان فقرات حقیقی

[illegible]

و سبب وقوع استفراغ بی در پی ضعف عادت کرده بسیار است که عارض میگردد شخصی را که واجب باشد هضم از آتش میزند و او
 همی واضطراب بجهت آنکه هضم و اجزای میگیرد مگر هنگامی که خون بسیار غالب باشد و یا آنکه کیفیت ردیه باشد و دای مشروب موجب
 حرکت و میجانی و سخونت آن شده عادت کرده از آن سخونت بسیار در بدن و همی واضطراب نیز طبیعت بسیار استکان و نگاه دارند
 خونسازند اینگونه اند و اگر اخراج نماید آنرا اثر نماید در بدن مگر آنکه طبیعت بسیار معهود گرداند پس از اینجست اضطراب شدید و
 ثوران و میجانی و سخونت عارض میگردد و اینها هر باعث حدوث همی اند در اغلب اوقات و نیز کسی را که و هر چه باشد هضم اکثر است
 که باقی اضلاط و مصالح میباشند و میباشند طبیعت مثبت آن اضلاط مصالح و مافط و قاضی آنها و لهذا از استفراغ آنها سبب
 جذب سهل اضطراب عارض میگردد چنانچه بقراط گفته استفراغ بدن از نوع مطلق که سر او است که استفراغ باید دفع می باشد
 آسان میباشد احتمال مثبت آن و اولاد شود و گاه لازم میگردد استفراغ بقصد و یا با سهال نه سبب زیادی می باشد که سبب اضلاط
 بلکه بجهت رذالت کیفیت آنها چنانچه اگر اضلاط محسوس بسیار گردند خوف تضاع عروق و سیلان خون بسوی مخافت و غیر آن
 و حدوث خناق و یا سکنه است چون کیفیت آن رذالت باید خوف حدوث امراض عفونی در رسیدن کیفیت ردیه آن با اعضا
 و شریقه و حدوث غشی و صرع و فجاء و بالطلان و ضعف اکثر اعضا است از حد در افعال مختصه صادره از آنها بجهت آنکه چون کیفیت
 آن ردی گردد طبیعت از آن بکناره میگردد و تصرف در آن نمی نماید و حرارت غریبه در آن تصرف نموده متعفن میگردد و گاه در حب
 میگردد و بابت باخراج مواد به جهت یکی برای استظهار و اتمام بدن با آنکه بدن مستعد و قابل حدوث امراض باشد و چون
 استفراغ نموده شود قبل از حصول امثال مأمون میگردد از عرض مرض و بیم برای تقدم بجهت با آنکه باشد در بدن مایه که استفراغ
 بسوی عضوی باشد پس چون استفراغ نموده شود قبل از تضایب مأمون میگردد آن عضو از تضایب آن و فرق میان آن هر دو است که
 استفراغ در استظهار میباشد بیرون از مفاصل و در تقدم بجهت نمی باشد خارج از آن بلکه میباشد کجی که قطع سبب تنبیه نماید
 بدون آنکه افعال باید بدون مبنی که مضاد یعنی باشد که آن میسازد در برای آن مرض پس استظهار اقوی از تقدم با حفظ است و
 هر دو میباشد برای شخصی که مقدار مرضی خاص باشد قبل از حدوث آن مرض با عضو صادر فضل سریع بجهت آنکه اضلاط در آن بحالت تعلل
 و مقدار آنها زیاد میگردد پس اگر استفراغ نموده شود قبل از اوقات معلوم که عادت میگردد در آن مرض مأمون محفوظ می ماند از آن مرض و
 گاه معاف و باز در گذشته شود از استفراغ و بدل کرده شود استفراغ بصوم با آنکه چند روزی هم روزه دارد و تعلیل نماید در هنگام افطار
 سحر تا آنکه مواد را بدین قسم تحلیل رود و آنکه در هنگام افطار و سحر چیز بسیاری تناول نماید تا آنکه باعث زیادتی امثال است
 گردد و یا آنکه چند روزی مساک نماید از اکل و شرب و یا آنکه خوابیده نماید بجهت آنکه در هنگام خواب اگر اضلاط قابل دفع اند دفع یافته و
 منتشر میگردد و تحلیل می یابند و دفع میگردد و اگر قابل دفع نیستند دفع میگردد بجهت کثرت تحلیل که در خواب میباشد سبب اجتماع قوی

با جذب است دفع سوی آن مقدار که مستقیم بود و سها ایست میگرد و چون آن لایق و متوازی تر از ذی کجبه مغز است و مغز
 قیاسی است زیرا که مغز سبب است و غفلت و غفلت بل بوق و سهل القبول است برای قیاسی که سبب غفلت و غفلت است
 مایل با سفل است و استفرغ آن از فوق و شوار بر آن که استفرغ هر یک از مواد کجبه که مایل تر از لبوی آن آسان تر از غفلت است
 و ملغم من بین است میان مغز و سودا کجبه که در لطافت و غفلت بصر انیسر و در غفلت ثقل و ارضیت از سودا کجبه است و در آسفال
 می نماید بقوه مجازیه و بکفری که مختص آن قوت است مانند سحر یا که در آن قوت مجازیه و بصر و مختص است فرغ است و در آن قوت مجازیه
 ملغم و مختص است فرغ است و مختص آن قوت مجازیه بود است و مختص است فرغ است و این ادویه و امثال امینا که مختص کجبه
 منط فاعل اند از آنکه میسایند و با سفل دفع می کنند مانند قفا طیس که در آن قوت مغز مدید است و سوی خود می کشد از با وجود
 ثقل آن و جنبه را با وجود غفلت آن مدید میسایند و همچون در اعلاطیر قوت است که قبول میسایند با آن اثر قوت آن ادویه را چنانچه آموخت
 قبول میسایند مغز است و بار ادویه آن منجذب میگرد و جنبه قبول میسایند مگر آنکه با آن قوت مذکور هر یک از ادویه مغز میسایند قوتی
 اعلاطیر مختصه بود در اول چنانچه بعضی اطباء اقدمین بیان نموده اند که دوائی سهل مغز میسایند رفیق مواد اولاد و این بیان ضعیف است
 کجبه که اگر چنین باشد لازم می آید که جذب مواد غلیظه باید میسایند مگر بعد استفرغ قوتی و حال آنکه نیست چنین کجبه که دوائی سهل
 اولاد مغز میسایند و در آن غیر آن هر چند که قوتی باشد و همچون دوائی سهل ملغم چنین است که آنقدر از قوتی داده و جدا نموده و دفع میسایند
 و بعد از آن دیگری را و همچون دوائی سهل ملغم و در آن کجبه و اعلاطیر را از کجبه میسایند است چنانچه رای جالیوس است که گفته
 میان دوائی مغز و غلظه و جذب میسایند باشد و در حقیقت که با نسبت مغز باید آنرا و الا هرگز باید که جذب میسایند و در
 و صورتی که مقداری از آن در وزن غالب بر مقداری دیگر از آن باشد سبب کثرت در جوهر نوع و زیاده و مقدار این شایسته قوتی
 است از مشاطی که میان دوا و غلظه است شرط غلبه جبه آن موده که ظاهر است که غالب بالمقدار جذب میسایند مغلوب و قوتی میان
 هر دو مشاطی باشد کجبه که قوتی بسیار زیاد میگرد و بر دوائی موضوعات خود و جالیوس این اعتراض اتود کرده و خود هم از آن جواب
 گفته با کثرت مغز سبب کثرت از جمیع قوت نیست کجبه که این مستلزم و موجب مخالفت است و شئی منفعیل میگرد و اثرش خود را
 حاصل میگرد پس باید که میان جذب مغز و جذب مشاطی و از وجهی مخالفت باشد که موجب کثرت مغز و فعل نماید و وجه مخالفت
 مغز و منفعیل گردد یکی از دیگر و جالیوس بیان کرده که غیر دو دسته هر ادویه را هرگاه استعمال نمایند و استمرایان به تولید میسایند
 غلظی که از شان آن باشد که قبول میسایند و جذب میگرد و مشاطی که سوی آن غلظ مناسب آن و از این جهت بسیار میگرد و آن غلظ
 در کجبه مدید و سفل ادویه و بجهت منفعیل او و از انجیر سبی است که از دوائی سبی غلظی تولید نمیسایند کجبه که متاثر میگرد و از
 طبیعت طبع چنانچه قبل ازین در تعریف دوائی سبی ذکر یافتیم چه جای آنکه متولد گردد از آن غلظی که از شان آن قبول جذب میسایند

و حق آنست که آن گمان فاسد است زیرا که اگر چنین باشد که هستی را می باید بسوی آن زان و اعمال آنکه چنین نیست لکن آن کثرت
 بدن بجهت تحریک و از ادب آن غلطی است که در بدنست که اراده استغفار آنست و او بجهت سبیلان و انقشار آن و هستی را غیر آن از غلطی که
 در قمر آنست بجوی آن بجهت غلبه آن کیفیت فاسد خود خصوصاً هنگامی که زیاد کرد و کثرت آن سبب حرکت و زیاد کرد و قدر آن بجهت
 حرارت حرکت است و غیر آن بسوی آن نماید و در بدن بیان کیفیت جذب و ادب اگر فیاض علی و خلق و دایره و عمل سبب حرکت
 او و سبب حرکت با لجه خود بسبب استعدادات از جهات آن قوه فاعله نموده که آن جذب نماید چیزی را که مختص آن است با جبهه قوه
 محسوسه که منجذب میگردد بسوی آن چنانچه در متعاطیس قوه جاذبه صمدیه را در صمدیه قوه منجذبیه بسوی آن از آن قوه جاذبه را اطلاق است
 و صورت نوعی مانند که باز او به هر یک مختار از دیگری میگردد و هر دو ای مختص با خراج غلطی حاصل است از طبیعتی که مختص جذب است
 از دم و از اعصاب بسوی قمر معده و امعا که بجاری میگردند غذا از آنها با غصا تا اینکه دفع نماید بمراسف و مانند سقمی که در آن قوه جاذبه
 است که چون دارد معده کرد و تیرمید و صغرا را از سایر افلاط و جذب نماید از القعر معده بطریق مذکور و استغفار غنیاید و آنچه
 بعضی گفته اند که او و سبب او را جذب قوتی برین افلاط را نماید و بالآخره افلاط آنها را این قول ضعیف است بجهت انما مشاهد کرده اند
 که سهل سودا با وجود اینکه سودا افلاط است از اخراج نماید و بانی میکند از افلاط دیگر و مشاهد کرده بود که تعاطیس
 آهن را با وجود غفلت آن جذب نماید و پند را با وجود غفلت آن جذب نمی نماید و صاعقه بر جانی که افته حرارت آن اگر بر بدنه زرد سر از آن
 میکند از و که از آن سوزاند و اگر شمشیر غیر آن که در غلاف باشد رسد و از آن سوزاند و تنخ آهن و فولاد از سوزان میلند و پند
 و بیاید است که جرم و اجزای معصا نفوذ و غم و قشاری باید که فعل خود را نماید بواسطه جرم خود بلکه قوه آن با معصا ضعیف بعد از متصل
 عظم میرسد و بهمان قوه جاذبه خود عمل نماید و کسی توهم کند که مقدار یک جسم نزال بن ششم و مانند آن از او قوی بر کند و میگردد و جرم
 دلو را غنیاید و اعماق بدن و بجهت ظاهر میگردد قوه جاذبه سهل آن بلکه چنین است قوه و جرم آن نفوذ و جرم و سرات نماید و جرم
 اعصاب خون و تیرمید و غلط فاسد و مختص بخود را جذب نماید و با سهال دفع میکند و محتاج نیست فوت و او نفوذ بسوی اصل اعصاب
 منقوضه مانند عروق و غیر آن بلکه نفوذ در استخوان که سلب ترین اعصاب است میباشد چنانچه اجزای اعصاب میگردند غلطی نماید بمرکز
 مذکور بجهت آنکه جسم است و در آنکه در مختلف از قوای خود از نشان بعضی است که تیرمید و هر یک غلطی را و اخراج نماید از آنها مانند
 بلغم را و سقمی یا صغرا را و جرمی سودا را و ایرسا را و صغرا را و بعضی از نشان آن است که اخراج نماید و غلطی را مانند غایتان غلطی را
 و بعضی اخراج نماید غلطی را مانند شحم غلطی را و سقامی که مخفی بلغم سودا و صغرا را و غلطی را که اخراج نماید بیشتر از یک غلطی را و جرم است
 آن متفاوت یعنی ظهور فعل آن در یکی از غلطی بیشتر از دیگری باشد چنانچه غایتون که سهال بلغم را بیشتر از سودا و شحم غلطی سهال بلغم را
 زیاد از سودا و سودا را بیشتر از صغرا نماید و این دانسته میشود که آنچه اخراج نماید یک غلطی را در آن یک قوت است که آنچه اخراج نماید

از یک غلطی در آن زیاد از یک قوت و تفاوت میگذرد فعل آنها نیز متفاوت میگردد و فعل او ویدر انواع معده بجهت آنکه در وقت
و شخم غلط هر چند متغیّر اند در اخراج ملغم و یک مختلف اند از جهت آنکه هر یک از اینها اسهال منبایه نوع ملغم خاص را بغیر آنچه اخراج نمایند و نیز
خاص و برنجی خاص را در موضع خاص غیر مقدار و نحو و مواضع دیگر دفع و ضرر نمایند با اسهال خود را بشیاء دیگر از وجود دیگر نیز هر یک از آنها
اسهال منبایه از غرضی خاص مانند شخم غلط از دفع و احصاب سوختن از اخراج و غایقون از آلات تخم و نیز بعضی اسهال بالطبع منبایه
بدواً است مانند غایقون و آنکه آن اسهال منبایه بعضی توسط مشکلت مانند صبر که اسهال صغیر منبایه تیره است غلیظی که میان هر
است یا توسط مصائب حجابی که با دلیست غلبت مریه فرا از اخراج منبایه از اسهال غلیظ و آنچه اسهال منبایه با بعضی
اسهال منبایه بعضی مانند ابلهات و یا با ناله و یا سبب طبع مانند آب و یا در اجزاء و اما آن و شیاء از جهت رقیق مانند امراق و یا
تند و سبب که از زمانه در اینجا و معتد و فودج و موزج و ماشاء و یا سبب طبع مانند آب و یا در اجزاء و اما آن و شیاء از جهت رقیق مانند امراق و یا
که در معده و امعاء و غیر آن هر دو باشد و آنکه از منبایه شغل خود و در ای مریه یعنی تلخ غرض منبایه در امعاء و لطیف سید و اخلاط را و ملوئیس
جلا میدهد و میخشد اخلاط را و دفع منبایه یا بطبع مانند کچین بسیار ترش قطع منبایه اخلاط غلیظ را چون معاد و نماید آینه
زایل میگردد و آنکه از ترشش و یا با مصاف قوه ممکن که در او یکموس است و یا سبب تحلیل حرارت نیز و اطفا است که استرنا
منبایه قوه ممکن را و سبب آن یکموس است و از او ای آنها چنانچه از شاول تر بر تر و تازه و ضری و بر از اجزای و لب و غده تازه و صحت
تحلیل حرارت نیز و اموری که در او و چون سبب ایلام او و سبب ضعف قوه ممکن است از امسا که آنچه در آنست چنانچه عارض میگردد از
شاول و استساق و آماشش و تلخ غلیظ و بورق و مار یون امثال اینها و به آنکه این ادویه اسهال نمی نمایند از جهت طبعی که در
زیر آن چیزی بسیار اند که مشاغل آن با آن ملوئیس و صادر میگردد از آنها افعال آنها سبب هر کرد که فعل آنها نفوذ دیگر است که در آنها
و باید دانست که ادویه سبب الحقیقه ادویه ماده فقط اند و آن ادویه هر چند اسهال قوه باز بنمایند و لیکن شدت آنها معین بر قوه
آنها است بکسیع بدن و غلط ارقه سرعت حرکت می کشند و بدانکه وانی قاع و ملوئیس و غیر اینها قوه اینها اند که است و غرضی با
طرا آنکه در معده و امعاء و قریب اینها است از جهت سردی است که این ادویه امتیازات طبع مانند ادویه ماده است و استیارات بجهت که
اینها اسهال منبایه اخلاط و غنّت احمق بدن و شکند و زمار و باللب مریه و منقّی بدن اند و باید که سبب در بیان میماند و آن از برای
اسهال و تدبیر کسی که در تنوار باشد بر او خود آن سهل شیخ رئیس که گفته است طبیعتی که اراده کند که سهل بگیرد باید که تغریقی نماید مقدار
طعامی که شاول میخورد یعنی آنرا متجری نماید و چند مرتبه همان مقدار را بخورد چند و بی تمام اوقات شلفه آبی که می آید از شیرین
و متجری کرده باشد زیرا که معده را از این مالتی قرض میگرد که مشتاق میگردد و بوی دفع چیزی که در آنست و طعام غیر مختلف غیر غول
غلام دیگر معده ضلّت و بخل مسوز و نگاه میدارد آنرا بیکد که منفع گردد خصوصاً که قلیل مقدار باشد و اما سبب این طبعست محتاج

باین نیست و سزاوارست که باشد طعام تنگ طعامی که مولد خلط صالح قوی معده و کبد باشد و تناول نماید چیزی را از ضعف اشتهاست
 بجهت آنکه فعلیات چون بر سنده و ضعیف میگردد و ازین جهت برساند از او احتیاط نماید از هر سنگی و شش و از ضعف قوت میوه جالب نیست
 تغیر بسیاری و باید که ترک تعب و جماع و اعتدال و لغزش از قوی نماید زیرا که تمامی اینها مجفف و مانع اسهال اند و سزاوارست که طبع
 طبیعت او بگرداند قابل اسهال قبل از استعمال و ای مسهل قوی خصوصاً عمل با ده مکرر بسیاری که مستعد زیاده باشد از او است
 که این عمل را نماید و سزاوارست که باشد و از شخصی که در معده او افعال مایه سحر باشد که خطر عظیم دارد و باید که در آنکه پخت
 لمرق و سحر لقا و غده های لبه راستی و مرقد عمل آورد تا آنکه باز لاق آید و دفع نماید و استعمال اجاره و مال سنگی و اسهال و سحر لقا
 پیش از استعمال آنند بجهت آنکه در ضعف مواد و منج و سیمان دهنده و ضبط و میاگردانده آنهاست برای فردی که در سحر
 و دای مسهل قوی طبعی و معده و مجاری است که منفع میگرداند از آنها مواد و لیکن بشرط آنکه بوده باشد میان این دواها و آشامیدن باقی اند
 فاصله از آنیم سحر نموده اند تا آنکه اثر حاصل از آن در بدن باقی باشد و بعد از خوردن دای مسهل یک روز صبح و روز دوم آن را
 باعث تحلیل مواد باقی در بدن است و در روز مسهل بعد از عمل دوا حجب ضعف است بجهت قوت استغفار بعد از استفراغ دای مسهل قبل از
 عمل آن باعث قطع عمل دوا است زیرا که دای مسهل منقب نماید مواد را از طریق باطن و بجانب معاری از دفع و حمام بکشد منقب نماید مواد را
 باطل بظاهر و حرارت معرق نموده و باید که در دوا منکام است شامیدن معتدل باطل باشد حرارت باشد و این حرارت اگر حرارت طبعی و باطنی است
 از آنکه دوا را طبعی نموده بکشد تا ماتی که سرد کرد پس که نموده باشد چنانچه در قرابادین در باب طبعیات کرافت و شامیدن دای
 معتدل باطل حرارت باعث تغریق و عدم کرب و اضطراب است باید که نک در طعام کسی که اراده اسهال او باشد که در اصل نماید زیرا که فعل نک
 قبض و جمع است منافی مسهل است چنانچه در آداب نشین چوب صندری در قرابادین کرافت و محبت و غلبه از غلبه و در سحر
 و کسی که حرش او التهاب سده باشد لازم و واجب که ترک آب شامیدن مسهل نکند تا آنکه اسهال از باطنی نموده و در حقیقت
 حرکت نموده و بخواهد التهاب حرارت گردانند چون محتاج گردد صاحب بدن شک که گوشت بدن اغلب از سبب باشد و دای
 قوی باشد و تغریق باید که قبل از اسهال اقدام نماید به قطع غلطی که اراده استغفار آن در مکرر نماید که ماده در میان شراب باشد و است
 تغریق نزد که در این صورت سبقت در استعمال مسهل نماید زیرا که ضرر ترک مسهل و عدم استفراغ با دوا زیاد ضرر است و استفراغ
 غیر مضبوط است لیکن باید پیش از این دای قوی از اسهال که مغرب بوده را از اعصاب من نماید و اعصاب قوا نماید مواد مذکوره را
 سبب عدم تغریق طبیعت متغیر گردد و نیز باید که قبل از شامیدن مسهل تغریق مجاری و توسیع آن باشد تا آنکه غلبه منافی در بدن
 مزید بسیار باشد و لیکن با لغو آن حد نماید که تعبی و خوری و مکرر حق گردد هر که سبب این استعمال تغریق و توسیع باطنی و سحر
 در مورد المراج یا سحر باشد تناول نماید اگر آنست که او را اعراض زیاده است در سحر و در غایت مجاری در بدن

منفع اغیثت آن در معنی تحقیق عبارت از اعتدال قوام ماده است تا اگر بگذرد و آن بهیای دفع باسانی زیر غلیظ و قوی و لزج
 بیحک مستعد دفع باسانی نباشد غلیظ نموده اگر غلیظ بود قوی از آن است لغو و تشبث در خلل اعضا این
 باعث شواری خروج است و لزج تشبث میگرد باصنای که محصور در آنها است و منقطع و جدا میگرد باسانی از آنها پس با غلیظ
 اندک قوی نموده قوی را اندک غلیظ و لزج تشبث را منقطع و جدا تا آنکه منقطع گردد و علامت نفع هر غلیظ در قاع و ظاهر میگرد و بداند که
 منضجات مستعدش از مصل مختلف باشد بحسب این مواد مثلاً ماده یا صغریاوی انصاج آن پیاشته مگر بجزی که جمیع قوام
 آن نایب از ریشیا، باره، طبع که در آنها مصل باشد مانند ما، اشعیر، شیر، زباز، دوشیده و بکنجین، و لعاب بزر قطونا و آینه و
 و اشرب باره و طبع مانند شربت صاب و یلوف و آل و مانند اینها و شیر زرد باره و سلا قات او و باره و لغو عانی که بسیار ترش باشد
 متحد از نایب نفع و یلوف و عسی را می و بقول باره تمامی و تخم کاسنی و بیج آن و اصل السوس و خشک و بزر فرغ و خیار و نبات
 و قوی و آل و زرشک و امثال اینها و اگر در آن لونه غلیظ لطیفی باشد با بونه خنکی و پر سیاوشان و کاه و زبان و رازیا و امثال اینها
 نماید و کاه نیز محتاج میگرد در نفع صغریاوی از اینها منقطع و نفعی و قوی که منافذ غده باشند یا در غلیظ نوع تشبث باصا باشد
 آنکه تساهل گردد و خروج ماده بسبب انصاج طریق آن و زوال مانع به سبب حرکت نماید برای خروج مانند رازیا و بیج آن و تخم کوش
 و اینسون و مانند اینها و بداند که تساهل آب سرد اگر مانعی باشد از سردی معده و کبد و ضعف آنها و درم حشا و جمیع آن سردی و
 و ضعف حرارت غریزه و در بعضی معاد باشد تساهل آب باشد البته باعث نفع ماده صغریاوی میگرد و خصوصاً در حیات و سردی است که
 نماید از تساهل بدن شیر شش که ضعیف القوه و صاحب صداع باشد و اگر شود اوی و یا لطیفی باشد انصاج آن بجزی که در آن لطیف
 تلین و تقطیع باشد مانند مرزنجوش و پودنه و نعناع و بادرنجبویه و شکله اشعیر و زونا، یا بس و عا و سداب و شیخ ارمنی و برگ غار
 و قیصوم و ادخکی و زرا و نخل و اصل السوس و کل خنکی و ریشه خنکی و با بونه و کلیل الملک و تشبث تخم کوش و اینسون و رازیا و بجز
 و مویز منقی و مصل نماید و کله و مانند اینها باشد و باید که اصناف این او و بینه مرطبه نماید تا اگر زیاد نماید و تحفیف خصوصاً
 هنگامی که ماده احتراقیه باشد و بغم برقی یا شور که اینها محتاج بر طبع تلین زیاد اند و باید که زنی نماید در زیادتی در عا و او و در
 آنها بعد از کثرت ماده و شدت کیفیت آن مثلاً اگر ماده نام شیر الکلی باشد باک نیست از استعمال منضجاتی که در درجه دوم و سوم
 گرم باشد و اگر اندک خشک و ضعیف الکلی باشد کفایت نماید آنها را که بسیار گرم نباشند مانند او و یا طبع که در درجه اول گرم باشد
 و یا معتدل و ما اشعیر و اشعیر منفعی است نیکو برای سود این هنگامی که طبع نموده باشند آن دوائی که مسخ و ملطف باشد و با وجود
 آن مضاد مزاج سود و قوی قلب و فرج باشد مانند برگ کاه و زبان و اصل السوس و رازیا و امثال اینها و اگر ماده احتراقیه باشد مانند
 و یلوف و عا و ما اشعیر را نیز میبایم نماید برای ماده بلغمیه و بکنجین و صلی هر یک از آن و دیگر است خصوصاً با ما اشعیر

و طبعی اصل است و در زیاد و کسر و غلبه و نقص و سردی و گرمی و تر و خشک و رطوبت و خشک است
 که زیاد و کم و سرد و گرم و تر و خشک و غلبه و نقص است و باید که طبعی را در هر یک از اینها
 ملاحظه کرد و طبعی را در هر یک از اینها ملاحظه کرد و طبعی را در هر یک از اینها
 بسیار است این طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 محقق باشند و تحقیق طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 که باید تا تر نیم گرم باشد یعنی آنقدر گرم باشد که سوزی آن خشک شده باشد و اگر هوای بار و کثیف و سرد و محقق طبعی را در اینها
 طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 مدلت و حمام و دود و کون نیز همین بر این طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 و الم کرد پس و این طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 خصوصاً غلبه یا بسط بسیار باید که طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 قلب استعمال نموده پس در این طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 انصاف بعد از این باشد که طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 و در هر یک از اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 و کد و مانند اینها برای طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 و در آنکه سرگاه مراد طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 آنها اندک است که طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 میگوید و در این طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 احتقان یا در آنها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 اضطرار است یا کد و در این طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 آن قوی تر و کمیت آن زیاد و سهل الخروج و احوال مختلف باشند و در طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 بعد از این طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 بولی که در آن چیزی معلوم باشد طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها
 و در آن طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها ملاحظه کرد و طبعی را در اینها

[illegible]

و طبیعت و قوی سبب قوی باطنی و بیرون از اندک الضعیف باشد باعث منجمد و البطلان است و در وقت
 برین نماید و چون در شروع عمل نماید یا در بعضی مسجع و جدا نماید و باید که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد
 و انقباض میانی باشد و قوی است و در بعضی مسجع و جدا نماید و باید که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد
 و آب ناز و یارب یا شرب آن باشد و اندک بافتن و انقباض میانی و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد
 بعد سبب قبل انجام عمل آن باعث انقباض عمل است زیرا که طبیعت منجمد میگرداند و در عمل فرمودن و در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد
 باشد باعث انقباض عمل آن میگرداند و لیکن غالی از فساد و غلبه نیست بجهت آنکه منجمد و دایمی سبب میگرداند و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد
 از نفوذ آنچه نفوذ می نمود از مواد مجده و بیسوی معده و اما بعد از اینها در فواید بسیار قیاد باعث شده میگرداند و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد
 و اما وقتی که یارب از عمل سبب میل کرد و در وقت معده میماند و ضعیف میگرداند و این منجمد مجوز است که طعام شاد و نایب آب شاد
 و عقب دایمی طبع نیز مراعات این امر می نمودن تا انقباض عمل او است و اگر قطع عمل او مطلوب باشد و اندک از قطع آن ضرری نماید و خواه
 گردید و در بسیاری عمل آن ضرر میگرداند و یارب نیز که تمام نماید و هر که برسد از اندک و در بعد از آن شاید منجمد و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد
 آنکه عادی بدان باشد که چون سبب باشد و در این امر خاص حادث گرد و منجمد و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد
 فحالی آب میطبخ و ترب یا جرم آنرا باشد و یا بخورد و قی نماید و یا بمثال آن از مقیات دیگر که سبب دفع مواد فاسد و مجده و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد
 اعمال آن که باعث کرب و غشیان و قی بودند بدان آن امر را میل گرد و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد و یا مانند اینها
 از شئی که بعضی قوی معده بعد از آن باعث تقویت معده و اندک دارد و انقباض آن و مانع انقباض فضل است بیسوی آن معین بر عمل آن سبب
 تقویت معده و در اطراف آنرا و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد و یا مانند اینها
 و عیانی و مانع و کاسر قوت و او نفوذ مواد نیست بجهت آنکه شرب و انقباض است بران و نیز دفع کرب و غشیان و تحرک مواد بیسوی عالم
 است چنانچه ذکر یافت و کسی که ضعیف تر کیست و در المزاج باشد و نتواند که بر کسکی نماید و نداشت سبب را پستاند باید که در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد
 آشامیدن آن اندک آب ناز و یارب یا شرب آن و یا آب شیرین که اسم می آید و وقت و مرض مقتضی آن باشد باشد و اما در معده او
 اندک دایمی طبعی هم سبب بعد از آن و دایمی سبب را پستاند و نیز که معده ضعیف تر کیست و در المزاج قابل انقباض فضل بسیار باشد
 و این در وقت که منجمد و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد و یا مانند اینها
 است خصوصاً منجمد و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد و یا مانند اینها
 مواد بیسوی است زیرا که در معده او باطل معده است و نتواند که نفوذ قوت و در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد و یا مانند اینها
 از در سار قیاد و در وقت که در اندک منجمد و خارج حال آن را منجمد و یا مانند اینها

و بر روی قوت است و این آیه و بعد از آن که در بعد از آن و صحت نماید و در این سوی خارج وضع نماید اسهال او پیش از آن اندک
 زمانی به نوبت است و عین بر عمل است که در طبیعت حرکت بر این نیست و از توقف بسیار و در تمام نماید که در طبیعت قوی و
 نرود و باید که محض غنی مقهور است و انوشید مکررات که در عین بر اسهال است و بعضی طبیبان جو غرض مقهور را مطلق نموده اند چنانچه عمل انصاری
 بر این است و غسل آب گرم بهتر است مگر در عین که سقمیاد را نه اخترا باشد که عدم غسل در آن اولی است و باید که از خانه بر نیاید و توجیه
 شغل و عمل که او را ندارد و همچنین مصاحبت محال است با اخوان و مکالمه بسیار با ایشان بجای که باطل فراموشی نماید طبیعت شامیدن
 و در آن مطلقا نرود و از بعضی غسانیه مانند هم و مکر و خوف و غلبه غیر با مکررات بدین قوی معجزه چنانچه ذکر یافت نیز باز دارد و جواب
 نماید بر آن و باید که خود را در است و خوشی دارد و آنچه او را خوش آید و محبوب او باشد نزد خود طلبد و آنچه مکرور و منفعی طبع و نفس او باشد از
 خود دور نماید و به آنکه اغذیه و اشربه لایق در ایام مرض و منفعی و سهل اغذیه و اشربه لایق کمال آن مرض و منفعی و سهل باشد و در حال صحت
 گوشت های لطیف و خفیف مانند گوشت مرغ و گوسفند یکبار و هفت بار و طیور است نیکو و از خصوصیات در ایام انصاج و در وقت
 مرض است که اندک ترشی که منفعی مواد باشد در ایام انصاج آن و اگر گوشت عاقر باشد یعنی کرده باشد نیکو است خصوصا سود می راند
 همچنین زرد تخم نیم برشت مرغ جوان و از قلیا و لطیفیات و مشروبات و اطعمه غلیظه و بسنیات و فوالبغ و همومات اقباب نماید مگر آنچه
 مستثنی شده است و در سفرای و از شور و مزه عین تند و تیز و غصص و بقول و فواکه یرو و سبزی گفته باید که اگر در شامیدن مرق
 بهر شخص که عازم تناول او میسر که اسهال عین نماید نماید تا آنکه از لاق و در از عده نماید قبل از عمل آن و بسیار است که منفعی
 و در اندک کسی که بعد از عهد تناول اشیا و بعد از مرق متخذه از لحم سینه نماید که تناول نماید پیش از زرد و سهل خصوصا کسی که
 قوی از اسهال تناول نماید و اقتضای نماید و در مسهل به تبرید و عید باج و باید که نصف مقدار معاد و مرقی تناول نماید و گوشت
 از زرد تناول نماید و غصص و در او نام آن در عذاب نماید از روی فوالبغ و حاض و مالج و دعوان و جوب و بسنیات اشیا و غلیظه
 از آن و بعد از آن مگر شخصی که صفای مواد با فراط باشد که محتاج است تناول اشیا چاشنی از روی انرش و با بسبب اسهال محتاج
 به تناول اشیا فایده است و به آنکه لطیف و تدریجیات عین بر منفعی است زیرا که طبیعت هرگاه مشغول نفع اکثر و مشغول باطل
 اختلال میکند و نماید به شش در میان بعضی و میسر با بهمال و صحت که مستغرق شناسد او میسر با تا آنکه تواند فرقی میان جد
 ورودی نماید و اختیار نماید و شناسد از آن منافع اصلح آنها تا آنکه فایده مقصود از شامیدن آن را بداند و انحراف می یابد
 انجبت آنرا زیرا که نفس مستبدیل مرضی مرضی مقصود او انحراف ازین ادویه سهل زایل گردانیدن یا در مرض است نه عدوت مرضی مگر
 پس باید بداند که ادویه که بی فایده مذکور اند و ادویه که مضر است و مگر از جهت شربت سهاج شدت کتابت و فایده و مگر نیست صریح ما
 نزل نماید و استعمال نماید آنها را و در این صنعت تسلیم نماید و آنها را و مگر از جهت شربت سهاج شدت کتابت و فایده و مگر نیست صریح ما

نیکو با آنکه پاشا منده و بعد از آن قدری روغن گل پاشا منده تا علی ان شود از دوزخ فرزند آن بامرگی مدحیست بقوت انزوت
 بهترین آن بایل بر ریست که زود منفعت کرد و مانند کرم در دوزخ شک در اول مسهل طبع غلیظ و خام است خصوصا از غامض
 و زود تبخیر با بلبل و نرید و کجین امثال اینها مقدار شربت آن نیم شغل است تا یک شغال ایرسا کرم و شک در دوزخ مسهل با
 و حصول انرا به دفعه مدد عاوض از اخلاط الرطبه و لیکن مورت عم و زود است اصلاح آن با اعل است مقدار شربت آن از یک
 نادر و هم است بر سیاوشان مقدار الحاره با بوسه اندک مسهل طبع و سودا و مخرج فضول از نواحی صدر و ریود اهل او و دیگر کرم
 بیشتر مقدار شربت آن که در هم است و بعضی گفته اند که شکم را بنده نماید و اصح آنست که ذکر یافت برنج کبابی کرم در اول و شک در دوم
 قلع طبع غامض و غامض و مسهل طبع از امعا و دیدان و حب القرح و درین فعل اقوی است مقدار شربت آن از دوزخ چهار در هم
 انکه متعش نموده باشند بهنج کرم در دوزخ شک در سوم بهترین آن استقی رنگ آنست مسهل سودا و دوزخ و طبع لرج و قوای رخ
 در دوزخ و هم در هم است مقدار شربت آن از دوزخ چهار در هم محتاج با اصلاح نیست بدون انکه از تعش نماید بدل آن اختیار نیست بوزن
 بصل تفصل کرم در هم شک در دوم با قوت ططفه بورق و معنی قوی و مسهل اخلاط غلیظه است خصوصا مشوی آن مقدار و طبعه
 با شش مثل آن طبع و سر او است که از اطلع و یا مشوی نموده استعمال نمایند و بدون آن استعمال آن جایز نیست بجهت انکه از اطلع
 و مدد و موزی بدست بگفتی در دوزخ آن چون بزم بگویند و در انچه شک گذارند با اعل مخلوط نموده پاشا منده طبعین نماید
 و در دوزخ و موزی در هم را نافع و باید کسی که سحر امعا داشته باشد یا شاد و صاحب کمال گفته اگر با اعل طبع نماید و بخورند اسهال طبعین
 نماید و اگر جوش نموده در آب بخورند نیز همان فعل نماید طبعین سرد در اول و شک در دوم معوی معده بجهت با غت و جمعی که در طبعین
 بطن بصر مقدار شربت آن در شغال است سر و زرد در اول با قوه یا بر مسهل صفر انجا صیت و گفته اند مسهل صفر از دوزخ نواحی
 بر سر است چون اسباب صفر است در هم آنرا با هموزن آن شکر پاشا منده اسهال نماید پاشا منده اسهال نیکو خجسته و طبعین صدر
 مسکن صداع عارضه و علل عین جاد و خوانین نافع است شش الرئیس و فرموده که این از دوزخ صغیره مبارک است مقدار شربت آن
 و در هم تا چهار در هم و نادر شغال بعضی گفته اند که جوش بگویند و با هموزن آن شکر آب کرم پاشا منده بوزن آن کرم در هم شک در
 اول بهترین آن سفید یک سطر است قوی و محبت و فاصل از اخلاط باره و طبعیه است مقدار شربت آن در دوزخ کرم شک در هم
 بهترین آن سفید و بوی بطنی ناست صغیر مسهل الا نکه روتنهت بی شهاب و شکر کرم ناخورد نیست بسیار
 مجوف سنگین آن زبون سخی غیر مستعمل طبع قوی و چون قوت نماید از انچه بیل اسهال طبع غلیظ نیز نماید و بی تفصل عمل
 ضعیف پاشا منده و بعضی محقق گفته اند صفر است نیز چون طبع نماید و محقق آن مخرج طبع است بیشتر و طبعین عا و الدین محمود در این
 مقدار شربت آن نادر و هم در دوزخ تا چهار در هم که بر دوزخ بپاشا منده با سایر ادویه و بول که با انکه که با لغز در کوبیدن آن

[illegible]

تغذای

سود

حب التبان کرم در سیم و شک در دویم سهل طبع تمام مقدار شربت آن کفایت بعمل است حرامی در آن لاجوردیت است و لندانه
استعمال نمایند از بدل لاجوردی و سیم آن نزد وضعی از آن سرخ باشد و نواب معتد الملوك سید علویان قدس سره نوشته اند که کم یا
و از تسهل او میجوید است کرم و شک در اول سهل بود بیشتر از لاجوردیت و بعد از آن ضرری ندارد و کرمی عارض میگردد و اقمار آن و
رنگ غریبی شود برای امراض سودا و سیم است مقدار شربت تمام تا یکمقال و باید که نرم شود و شربت استعمال نمایند تا اگر فی بنا و در
فصول با بعضی از افادین سید نمایند لاجورد کرم و شک در دویم و در سیم شک نیز گفته اند و حصول آن در اول سرد و در دویم خشک
آن چیزی است که در آن غلظت های غلیظی باشد ضعیف تر از حرامی است اسهال سودا و احبابان بالجوید یا رافع املاح آن فصل است بعد از
حق نمایند حرامی مقدار شربت آن را در دویم و در یک این هر دو بدل دیگری اند حرامی سیم سهل بود است چون نیم مقال از آب اما
اسهال باشد حرف کرم و شک تا سیم و اصل بوده و در دویم کرم شک است و چون جبار در نیم تا نیم از اسهال
کرم بیان مندر اسهال طبیعت و قلیل راجع اسهال نماید و بوده آن صومعه مسوق صفت منیاب جمل کرم در سیم و شک در دویم
مستعمل شربت است بهترین آن غیر تر سبک است و از درخت انبی آن بعد از آنکه تمامی آن رفته و در بزرگی آورده باشد چند
باشند وسیله اصل آن و در خشی که بکند و در آن باشد روی سیمی است و هر چند صده ندرخت آن زیاده باز در بهتر است اما در کم
سبزی آن نام از آن ایل کشیده چون بپسند اسهال و عیان و کرب بکدی آورد که قریب ببلات رسانند و باید که شربت آن از خوف آن
بر نیارند و شکامی که بپسند از درخت بلکه مروت امتناع نمود همان زمان بر آورده استعمال نمایند زیرا که ضعیف میگردد و قوت آن و
باید که زیاده را بر آن گذارد یعنی قوت آن تا راه قوی باشد سهل طبع از مصلحت و عصبیت و جذب نماید از اسهال
آموده و غیر تر و است که اسهال خون نمایند و به قولی طبعی یا فاعل شیع الزیحم و موده و صفت که بالقدح سخن آن نمایند
و که لاجوردی سیم و آن در سیم و در طوبت رسد بالیده و قشبت نواحی معده و خارج معا بکرا پس از آنجه و صفت که
بپسند ساینه با سهل تر نموده و شک ساخته پس ساینه و استعمال نمایند و اطلاع آن بیشتر است از صمغ است و صاحب منصفی فرمود که
چون سینه را صمغ اسهال باشد و صمغ بر نیم سیمی شامیست شحم غلظت با کثیر می آید تا نیمه و یا اگر در او نه باشد آب میانی را سیم و آن
نیز آید که متعده گردند پس اقسام آن را سه حکم نموده و در ساینه مقدار یک انگشت تا نیم هم بود و بخور کنیم و قانون مقدار شربت آن
کریمه و از در قیراط است که در کبر منع است و در کامل شربت آن نیم مقال اما با سهل مطبوع در آن ساینه اوقیه و اسهال آن
بصورتی است و باید که در مکانی که مواسای کرم باشد و در انسان بسیار است استعمال نمایند همچنین در او به قوت
اسهال است عمل که در آخر حرافیه به بپسند سهل بود است مقدار شربت آن از دویم تا سه در حرامی سودا و سیم و آن
مروحه میان فاعل و فاعل و آن در شک است که بسیار چنین خطر باشد بخورده آن باشد و شک است

مذکور نماید سقونا یکد انگ و نیم غار بقون تا نیم شقال و نیم خط تا نیم هم و یکم مندی تا نیم د انگ و نیم میل نیز نیم د انگ و نیم کبشقال و
ایا و نیز یک شقال و نیم شقال و کل سرخ و نیمون از یک تا نیم شقال کبش ح و غلبه غلبه بعد احتیاج استعمال نماید با صفت آنها
و کاه زیاده کرده میشود در طبوبات خصوصاً در امراض سودا و یغیرات قلب و عقیات روح مانند باد بخوبه و کاه و زبان و کل سرخ و غایت
مجاری و در نیمه کبد و عقیات آن مانند ریون صبی و برک غلبه و نیم کاسنی و آنچه دفع کاهت او و به صلاح آن نماید و کاه زیاده
کرده میشود در مطبوخ اوجاع معاصر سور بخان و بوزیدان و مای زهره و در امراض هم و رواس و اشنة و شکطه ششیج و در امراض معدیه
انستین و طلیحات و در امراض کبد آنچه دریافت با اسارون و نیم کثوت و آنچه خصوصاً سگام منفع کبد و برودت آن و در استفراغ مایه
اصفر اریا و از ریون و عصاره غاف و امثال آنها باید است که در او ایل حیات استعمال طلیحات جایز نیست زیرا که سبب
عصر خود قتی مایه را دفع نمایند و غلیظ آنرا باعث زیاده غلیظ و لزجت و ثبوت میگردد زیرا که ملاک امر در علاج حیات و طبوبات
چیز است که اسهال را بماند و سبب و غایت و فواید و آنچه تفتیح میده نماید تا نیم کاسنی و نیم آن در ازبانه و ریون و در حیات
مقدار کثوت و غاف و ریون و نیز احتراز نماید در ابتدای حیات از مطبوخات حتی طینات چه بای او و به سبب و زیاده نماید در امراض
دماغه اسطوخودوس و در سرد او یا ریح و صبر و آنچه تقویت دماغ و منع کاه نماید تا نیم طلیحات نیز کثوت خشک و در امراض
طحال اخیمون و قوت و نیم کبر و حب الفقد و در امراض کرده و شانه خشک و بالجه زیاده نماید در هر یک از اعضا و به نیمه آن عضو
آن مایه را چون ساج و ولد کرده و امری بحسب آن نقصان نماید و آن زیاده نماید و آن را قبل از این سبب داعی ترکیب او و به کثوت
و بعضی حکام متعلقه آن که از این کثوت معطر خلط غالب است که دوائی واحد بقوت خود تنها نه و فایده مضاعف و در اسهال
نماید که محتاج ترکیب دوائی دیگر است برای تقویت آن و دیگر اگر دوائی واحد مادی قوی باشد و استخراج نماید اخلاط را زیاده از قدر مطلوب که
محتاج است از ترکیب بدوائی که کثوت آن نماید و دیگر اگر مراد استفراغ اخلاط مختلف باشد و دوائی مفرد جهانی بهم نرسد و دیگر اگر
عضو مقصود بعد باشد و دوائی مطلوب بصرف خود نتواند بدان رسید بدون مبدئی و موصی ابرعت مانند سنج که در او و به طحال و کثوت
و رواس در سبب اخلاط و اسطوخودوس در دماغ علاوه آنکه بعضی از وی مخصوص استفراغ خلط مخصوص اند مانند سور بخان و مایه
مغاسل و اسطوخودوس در دماغ و دیگر اگر بعضی از وی که مختص بدفع مضرت بعضی از وی که زیاده نماید تا نیم کاه غلبه نماید و کثیرا صبر
زیرا که صبر باعث سبب تفتیح افواه و روق است و کثیرا سبب غریبت خود مصلح آن و نقل باعث تقویت افواه و روست و دیگر رعایت عضو
شرعی و غلبه قوت است و لهذا او قلیس به مانند برک و زبان و باد بخوبه که قوی روح حیوانه و قوت در اعضا اند باید که زیاده نماید
و دیگر باعث ضعف قوت دوائی و طبع عمل است مانند تربد که با وجود آنکه سبب مغیر است به تنهایی و طبع قتی را دفع نمایند و چون مختص با
بخشیل نماید سبب گرمی و حدت آن باعث بر استخراج خلط از غلیظ زیاده از ریح و به رعت نماید و مانند اخلاط لطیفات با اخیمون که

حاد است و در اثر جبر بارده فعلی چنان نمی نماید هر چند مقدار آن بفرایند و بد آنکه گاه محتاج میشود در بعضی ابدان و بلاد با کستنی
 نمایند اجرام ادویه را بلکه قوی و جواهر آنها را بچند معمول اطباء انصافی است که اجرام ادویه را بسیار کم استعمال نمایند و گز
 عرفیات اطلاع و جواهر و ادیان آنها را استخراج نموده استعمال نمایند و بد آنکه بعضی ادویه کثیف الحرم اند قوت آنها در طبع با آب و در
 استخراج نمی آید بکبر طبع ضعیف یا تنگی کبر و زراوند و بعضی معتدل الحرم اند طبع معتدل آنها را لغایت نمایند یا سده اسطوخودوس و تخم
 کرفس و رازیانه و بعضی لطیف اند لغایت نمایند یا آنها را اندک لطیف و یکد و جوشنی نمایند فستقون و ربابه و طبع باعث ابطال قوت آن میکرد
 و بعضی از آن پستل اند که سختی بسیار باعث ابطال قوت آنست مانند سموم یا پس باید که آنرا نرم نمایند و همچنین ترید و بعضی از آن
 قوی اند که باید نرم نمایند اما اینی از خود واقع از آن حاصل کرده اند شحم خنظل و بعضی از آن پستل اند که مطبوخ آنرا اثری است
 و مسوق آنرا اثری دیگر مانند ترید که چون طبع نماید سهال صفر بیشتر نمایند چنانچه هر یک آنها کمرز گرفت و باید دانست که گاه متغیر
 میکرد و فعل در بعضی استعدا بدن برای قبول فعل آن زیرا که گاه چنانچه بدن را بحسب مزاج و سن و وقت و غیر اینها حالات خرسه
 مختلفه که بحسب آن عمل نمایند و ادای و امدی در آن و عادت میکرد و از آن در آن عارض غریبه شحم خنظل را چون شاول نماید شخص
 مورد المزاج خصوصاً در وقت فصل و مله گرم و در سن جوانی افراط و فعل و امدت اعراض روی نمایند و چون مبرود المزاج و فصل
 زمستان و سن پیری شاول نماید افراط فعل نمی نماید و امدت اعراض روی نیز در کسب حاجت نیز متغیر میکرد و مانند آنکه اگر در بدن
 مطلق محتاج باستفراغ لبوی دوائی باشد از ادویه چنانچه یکی از آن نافع و دوائی دیگر که از نشان آن اخراج نباشد سرد است
 استعمال آن نیز که ضرر آن زیاد و دفع آنست نیز متغیر میکرد و دوائی سبب تغییر جوهر و کیفیت آن مثل چون گفته کرد و گرم بخورد و
 و ضعیف میکرد و فعل آن و چون باد دوائی دیگر که از اندک قوت آنرا اخذ نماید متغیر میکرد و قوت و فعل آن و باید دانست که هر دوائی
 سهیل و غلطی از افراط لا محاله اخراج نمایند بطعم و طوایب موجود در معده و سایر اعصار بیشتر از افراط دیگر سبب کثرت و جود طعم و
 طوایب در بدن و مانند آنرا و است که قیاب بر نیز نماید از کثرت استعمال مسهلات در ابدان ضعیفه و ابدان عاده و بلاد
 عاده رستو طبع مطبوخات آنست که اولاً نسبتاً زیاد و یجید فاضل و تقصیر نماید که معشوش و مخلوط با دویه غریبه و غیر اینها باشند
 آنها را با دویه غریبه و مضاعف قوای آنها که داشته باشند پس ادویه را آنچه قابل کوبیدن است مانند برزجرش کوبیده و آنچه از پ
 اصول و ثبات مخصوص یعنی نیم کوفته نماید بکرم کاسنی کثیف فستقون که احتیاج کوبیدن ندارد قوت بسیار طبع استخراج
 می باید و بچند قبیل از ادویه و ادویه استیاج کوبیدن ندارد پس همادویه را کوفته از اشیا مغریبه صاف نموده وزن کرده
 شب را بخوبی مانند صبح جوشش نماید تا ثلث وزن آنی که در آن ضیابنده اند بماند و ثلث باقی مانده باید بمقداری باشد که معده
 مستعمل آن تواند کرد و بار آن نباشد بلکه بچند قبیل اصول و ثبات اند که قوت آنها در زیر است و آن می باید در آب و غرضی غلبه

و آنچه قوت از آنها زودتر استخراج می باید در ظرف ملاصقه و مستقیم و مخم کشوت در کبیله تنی نموده و سه مرتبه در محلول و
 آب شرب مذکور را طبع نمایند و بعد از زمانی اندک بزود و اوراق و از بار و بخت قوت آنها زودتر استخراج می باید و بعد از آن صبر و محنت
 و نجف را هنگامی که ثلث آب بخینار ایل گشته باشد و مستقیم را در آخر که دو سه جوشی باقی مانده اند از دو باید که با شش ملاطفت نمایند
 و ظرف باید که وسیع باشد و دم دم ادویه را بر هم زنند و زیر و بالا نمایند که اجزای آن تمامی است و می طبع باشد و اطراف میزدیم
 بسیار چه نم کرده باشد که باعث احتراق ادویه نگردد پس فرود آورده و بعد اعتدال مالیده صاف نموده در همان گرمی طبع درستان کرد
 و در درستان سرد تر باشد و باید که بعد از طبع بزودی بدست مالیده صاف نمایند و نگذارند که زمانی بموید گذرد زیرا که اگر
 طول گذارد باز خشک و اجرام ادویه لطیف و قوی ادویه را بکودند و بیامید و فایده چندانی بر آب مطبوخ آنها نرسد بگوید
 و همچنین نگذارند بعد تصفیه که سرد گردد و باز تا یا گرم نموده باشند زیرا که قوت آن تحلیل می باید و باید که اگر ترنجبین یا خیرشت
 و یا کلغنه داخل مطبوخ نمایند و مطبوخ را بر روی آنها صاف نمایند و بگذارند که که آتش آنچه از ترنجبین و خیرشت از خاک و غیره داخل
 است نه نشین کرد پس صاف نمایند و خیارشور را همان وقت از نصب نیزه آن استخراج نمایند و در آب مطبوخ حل نمایند و با دست قفل
 آنرا انداخته صاف نمایند و دروغن بادام بر آن چکانند و یا آنکه فلس آنرا قبل از ترس بر روغن بادام حریک نمایند تا آنکه مانع الصاف
 بخل معده و سطح امعا گردد و شکر سرخ و سردار و آنچه زود در آب کداحه کرده بعد تصفیه داخل نمایند و شکر طرز در اسابند و غل
 نمایند تا زود که آتش کرده و اگر نجف را شب در آب گرم بخیانند و صبح مالیده صاف کرده با آب مطبوخ جمع نمایند بهتر است و
 سردار و ملاوه را بهتر است که با قدری از آب مطبوخ حل نموده و با سرشته و لا شاول نمایند و بعد از آن مطبوخ را پاشانند همان
 گرمی طبع اول پیش از سرد شدن و اگر افعال ادویه این روز را در آب جوش داده مالیده صاف نموده ادویه روز آینده را بخیانند
 بهتر است اما لغو قوت عبارت از ادویه آنکه بخیانند در آب با نجف و بعضی قوامی مناسب با آنکه قوت آنها استخراج گردد و در آب
 و اینها نسبت به بعضی از ادویه استعمال اینها در امر جبار کوشاک اراده اخراج مواد رقیق نمایند و در حیات که اراد با طبعیت
 تسکین حرارت آنها باشد مجرب آنکه اینها الکتاب می نمایند از آنش گرمی را چنانچه کتاب نمایند مطبوعات و در برای مثال اینها
 باید که اند نمایند نفوق قوا که را و باز خیرشت و ترنجبین و شکر و شربت نجف بعد حاجت کدی که شیرین کرد اند و این را نفوق قوا
 نامند و گاه اند نمایند نفوق اند و طبع سلسله اسهال که جمع نمایند این ادویه با نفو که گاه صاف نمایند آن مر و بعضی آنها
 صد هنگامی که محتاج آنها باشند و نفوق اصل اند و ذات روان از جبار و بعضی از نفوق آن در قوت تر و در زمان
 مستبش و بدخوار ادویه که رتبه العموم و الروح با باشند و لطف و مطبوخ اند خصوص هنگامی که نفوق نمایند و بسیار
 بجهت آنکه طبع استخراج قوای ادویه را زیاده و نجف میهند بعضی اجرام ادویه در آب مخلوط میگرد و تصفیه نمایند و می خورند

آنچه در این مرقوم باشد و کما فی ذلک میباید از روی مسهل قویه این حکام قوی باشد مطبوعات میباشد و کما فی ذلک
 جابر بنبر در آب برک کاسنی تازه فشرده و آب برک غلب الثعلب برک را زبانه برای امراض کبد و رآش سمره و کشتن و آب
 و کاسنی بری بر آب مواعاره و کما فی ذلک میباید این نفوع را از اصحاب با آنکه در آن پوست ملایم و خفته و سقمونیا و مانند اینها
 احتیاج به درافتنی میباشد که غایت آنرا اینست که سقمونیا و سقمونیا که در این است که او میجوید و گرفته آنچه صلب باشد نیم کوثر شب آب
 و آنرا در آب و یا بعضی قوامی مناسبه مقدار آن چهار انگشت بالای آن آب بخسایند و آنرا زبانه فشرده و کما فی ذلک میباید صبح مالیده و صفا
 کرده و بخسین و شیر خشک و فلووس جابر بنبر و غیر اینها آنچه در فیل کردنی است شب ملاصقه در آب بخسایند و صبح مالیده و صفا کرده و
 آن مایه و سردی آنیم گرم نموده و با شامه بحسب حاجت و اگر اراده قویست آن سردار و باشد سردار و را خورده بالای آن نفوع را پاشانند
 و اما جویب و روی مسهل چند آنکه بحسب احتیاج و اغراض یا مصلحت و معنیات و غیر آن گرفته کوپد و خجسته و اگر احتیاج بحسب معنی باشد
 بر وزن بادام چرب نموده با آب یا مایه مناسب دیگر سرشته و خوب سازند و باید که پیش از خشک شدن استعمال نمایند تا آنکه بخسیند
 بطول و در آن و مری و معده و کله منکامی که در خشکی آورد و خشک کرده و آنها مصالح و بکواند برای کسانی که دشوار باشد آشامیدن
 مطبوعات و نفوعات و دستور ترکیب آنها آنست که او میطلوبه بحسب غرض و حاجت گرفته با معنیات و مصلحت و مدهرات از هر یک
 یک شربت یا هم تقسیم نمایند و هر یک را بر عدد او و به هر قسمی از یک شربت یا هم فرض نمایند و استعمال نمایند و مصلحت را در شمار و بیارند
 مثلا چون جوی مرکب از سقمونیا و صبر و تخم غنفل و ترب و غار بقون نمایند باید که از سقمونیا و و آنکه که مقدار شربت آن است و از صبر و تخم غنفل
 و از تخم غنفل نصف مثقال و از ترب و درسم و از غار بقون نیز و درسم بگردند که اصول ترکیب ایند و غنفل و کثیرا و کل صرخ از هر یک یک درسم
 انیسون و مصلی و غیره را در شربت و بیشتر از هر یک نیم درسم اخل نمایند و خوب سازند و از آن پنج درم و یا سه درم و نیم و یک درم
 یک قیراط است پنج قسمت نمایند و شربت یک درم و نیم و یک قیراط میشود و سوانی مصلحت و وزن مصلحت که چهار درم و نیم است و چون
 بر آن پغرا بید و از درسم و و و آنکه یک قیراط میشود و مجموع را که پنج قسمت نمایند و هر قسمی قیراط و درسم و نیم میشود و این بنا بر این
 و نسبتا را طلب است و آنچه در مطبوعات و کربافت ای تحقیق این است باید که هر یک از او و یا را جدا جدا گرفته و خورده شود
 و آنچه از مجموع است و آب یا مایه مناسبه دیگر صلیب و مل نموده و صاف کرده و اخل نمایند و در کوپدن تخم غنفل و سقمونیا و مانند اینها
 سقمونیا و غار بقون را که بید بکند از غار بقون موی که از آن جدا بکند و کربافت و باید که در وقت حبس صفت خوب ببالند و بشنند که او خوب
 با هم منسج کردند و آنچه از برای تنفیعه عده و سر از غار بقون نیز است باید که خوب سازند تا زمان طلوعی در معده بماند و از خود را
 و تنفیقه نماید و از برای غنفل اطراف مصلحت است که بهتر سازند تا آنکه زودتر که اخرا اثر آنها بران اعضا برسد و آب که بعد از
 و در آن آن مقدار را که از آنما زودتر و قوامی آید از او و در آن بسازند و با شامه مکرر ببالند و در آن ببالند که بعد از آن آب

باید یا شامند زیرا که آب گرم مرغی و مصف فعل آنست چنانچه پیش ازین ذکر یافت و هرگاه خواهند که بحسب احتیاج جمع نمایند میان
حب و طریق باید که مناسبت میان هر دو را مدعی نمایند تا آنکه معارضه باهم نمایند و حب بیشتر طبع نمایند و منکامی که شروع بعمل نموده بود
را پاشا نمایند و اگر باهم در یک وقت و در اسهال صفر استغویا را با صبح جلد و در اسهال سودا و حب سودا و یا حب لاجورد را با صبح
افیمون و کستورافین هم حب تر با صبح قشور لون و باید که تب و کجاف شکل آورده باشد که استعمال نمایند بسیار در حب
در یافت و بسیار خشکند و ماده که طبیعت از آن حال آن عاجز آید زیرا که آب است که بعضی مردم حب بسیار خشک را خورده اند و
عملی کرده و آن حب بسیار را بر زمین دفع گشته و باید که هزار و چهارصد تا پانصد از استه این حب کشتا که در معده ایشان انفعال یافته بود
و یا صاحب د باشد در منافذ که مفرست شیار باعث زیادتی آفت میکردند و باید که در میان آنکه هر که دوا می پاشد عمل
نمایند و آنکه در اسهال باید که در باید که طبیعت قوت دایم سهل را باطل نموده و کاتبی و ضربی از آن بهم رسیده و ملین است که حرکت
ند و چربی خاصیت عمل آنرا در کاه و دوا در معده باشد و نمک گشته هنوز در باید آنرا از اجزای دست از معده و غرضی مؤلف باشد قوی و
غیر آن نرا و راست که پاشا در آن وقتی که باشد و از قبل حب با عمل یا نرا عمل و یا آید که در آن نظرون و یا نکت عمل نموده باشند
زیرا که اینها با است که اعانت بر عمل دوا نمایند و اگر همان باشد که فی نماید و دوا منفع کرده فی فرماید و اگر ممکن باشد این باید که
توجه بر لیز و قایل مسهل گردد از قایل مجرب و اگر مقدار نیم در هم صفا کنند و یا بارب و یا با شربت سیب و به و نار گشته
شاول نماید اعانت بر اسهال نماید و همچنین غایب و سیب و به و مکیدن اناججه اگر نفوت فرمده نمایند و باعث نزول دوا بسوی اهل
و قمر معده و تسکین فشان حادث از حرکت مواد و منع حرکت دوا بسوی فوق و نیز منع انقباض مواد بسوی معده اند و اگر این دوا
ند و باید که نخستند و اعراض رد میگردانند و این و برآمدگی چشمان عارض گردد و باید قصد باید نمود تا آنکه اعراض تخفیف یابند و حرکت
بسوی حضورش نمایند و اما حرکت آن مسهل دیگر عارض نیست زیرا که جمع میان دو مسهل در یکروز خطرناکست خواه عمل نموده باشد مسهل
اول که شروع نماید مسهل دوم عمل خود که باعث کثرت عمل و ضعف میگردد و اگر عمل نموده و مواد را بشوران آورده و مسهل دوم
عمل نماید و مواد را زیاد بشوران و در دوا عرض در بخاری گردد و در متوجه غصه باشد که در دوا باعث طاقت و نیز بسیار است که دوا
جذب نماید فضلات بسیار را که یکی که کنایش از آن نمایند مجاری که نفوذ در آنها نمایند و قوت افتد و نتواند دفع نماید و در پسین
است و مورت شده و یا در دم و یا خن و خاق و در کت گردد و بدینکه سبب تقصیر و انفعال است که او بکند و یا ضعف یا کموش
باشند و یا آنکه مجاری بدن با جلقه تنگ واقع شده و نتواند باقی میزان نفوذ نماید و یا سبب می شود که در بدن
نکته و تمدد و امثال اینها که مجاری در اینها تنگ میگردانند و چون در دوا در مجاری باقی ماند و نتواند قوت اسهال نماید
ضعیف میگرداند و با است که فعل دوا سبب غیر نفوت نماید و یا بدین ضعیف و یا باطل میگردد و مانند حرکت بسیار شد

درین وقت که
دوا در مجاری
بجز نیست

که مدیانه سسل را بسوی اعصاب سبب حرارت عادت از حرکت ذسیاست که دوائی سسل اسهال نمی نماید سبب است اسهال را
 بواسطه شغلی و صنعتی و یا مصاحبت با کسی که بی که از کمال اشتغال و لذت طبیعت آنرا فراموش نماید و از عمل آن باز ماند و همچنین غلبه طبع
 و کجایم فتن و خواب نمودن و امثال اینها سبب مانع اسهال دوائی سسل اند و بدانکه چون سسل تاخیر در عمل نماید و کرب و غیظان و خناق و بعضی غشی
 و سرد و سلسه عارض گردد باید که مبادرت بشکستن این اغراض متداوله بعضی دیگر آنکه ذکر یافته و یا ب خود نماید و اگر محتاج بسوی فی کردن فی
 البته اگر آنها نایب نباشند فایده نسیم در بیان وقت قطع عمل سسل و علاماتی که در حالت سساید بر قطع عمل آن بدانکه از جمله علامات که بر سساید
 عمل سسل و شکام انقطاع استند انقباض و نوم است و اشتداد عطش و معدوث ضعیف و کرسکی مغفط و زیر که سبب ضعیف قوای لغت
 سبب کثرت استفراغ و میل آنها اظهار نماید و دیگر در محتاج بقوت اند و تقویت آنها میل باطن و بعد از آنکه سساید است و همان عبارت از
 لغاس که مبادی نوم است و چون سساید و در مع رطوبات و اشتغال حرارت بدن شایع بر طبق میگردد و طلب آب نماید و همان عبارت
 از عطش است و چون سساید و در مع رطوبات و اشتغال حرارت بدن شایع بر طبق میگردد و طلب آب نماید و همان عبارت
 رویه و لغت دوائی سسل از بدن محتاج فساد و در مع رطوبات و اشتغال حرارت بدن شایع بر طبق میگردد و طلب آب نماید و همان عبارت
 مساوت است و نیز فلات بر انتهای عمل شکام قطع عمل سسل نماید و چون دوائی سسل صفر افزوده باشد صفر انداخته شروع سساید
 بفرم نماید و یا سسل ملغم آسانید و بعد اسهال ملغم سودا منقطع گردد و یا سسل سودا خورده و منتهی گردد و یا سسل دم که سرک آنها بلیل
 است و افراط عمل اند و شکام انقطاع عمل پس آنکه که و صیت برودی متوجه قطع جسم آن گردند تا خطر عظیم عاید نگردد و یا است که
 بعضی حال تفرقه غلط فاسد از مصالح نموده و قبل تخفیف و فنج آن غلط مبادرت بسسل قوی نماید و آن سسل باعث انقباض قوت طبیعت گردد
 و افراط مصالح را دفع نماید پس و صیت بر طبیعت عاقل که اولاً تشخیص نموده و آن غلط را فنج داده پس سسل موافق آن استعمال نماید
 و باید است که مادامیکه موافق غلط فاسد در استفراغ و دفع نیست آن خطر امنی باشد و چون شروع باضطراب نمود علامت است
 که شروع استفراغ غیر فصول نموده پس واجب است که آن زمان متوجه قطع آن گردد فایده نسیم در بیان تدبیر تشخیصی که سسل افراط عمل نماید
 در او باید است که بسیار است که دوائی سسل عمل بسیار نماید و اما انتهای عمل آن از معدوث لغاس و عطش و ضعیف و کرسکی و سساید
 باید که سرگرم اول و ثانوی اضطراب نماید و اکثر عمل آن بلکه مادام که استخراج غلط آخرت جنری است که سرادار است که استفراغ نماید
 مریض قوت تحمل آن باشد باید که متوجه جسم قطع آن نگردد تا آنکه بالکام استفراغ و تنقیه یابد و چون آثار و علامات مذکور در فایده قبل
 ظاهر گردد و در اندک طبیعت قوت تحمل زیاده بر آن نیست آن شکام متوجه قطع جسم آن گردد و اگر آثار مذکور در فایده قبل و سساید
 و ضعیف یابد بر علامات فتنه ایاب نیز متوجه قطع جسم آن گردد و اگر جسم فتنه ایاب گردد و بخور این آب گرم تا آنکه مواد را
 صیقل آورد و فی فرماید و اطراف با نایب او را بجمد و آب گرم نرزد و اگر در دوائی پخت و در سساید از رو بر آورد و عرق شود

بلوت سیم معاینه کرد و بسیار است که عرض حتی از میان خون بسبب اسهال می باشد پس این مقام محتاج بقصد میکرد و چون کوب
 قلع و غیاث بهر سبب باید که سبب چنانسی دارد و حب آلمان چنانسی در رگ کند و باطراف او رخن و لنگ باشد خصوصاً در سفل قدیم پس اگر
 کفایت نماید و اما سزاوارست که فی فرمانده چون دو اسهال خون نماید اطراف را بچند ذوق و فاد زهر و جد و دار و تریاق و طین مخموم
 و ارمنی و شاسته و صمغ عربی و بز قطنی و بریان با بعضی اشرب پاشا مندر و لعابات بز و قاصد و حقه طین ارمنی و زرد و درم و درم
 و زرده تخم مرغ شوی و تدبیر اطراف بدین درد نماید و در سنگم او رخن مصطکی باشد و چون سحر امعاء عارض گردد طین ارمنی صمغ عربی
 آب نار و لعابات مذکوره پاشا و آب برنج و کلنا فارسی و اس و کل سرخ و سفید با قلعی خفته نماید و حتر از نماید بعد از آن از استعمال
 دوائی سهل خصوصاً که در آن سقمونیا و تخم قطل و صبر و ترب باشد سزاوارست که آنچه ذکر یافت بعد اسهالی استعمال نمایند درین
 آن که باعث قطع اسهال گردد و چون بعضی عارض گردد و موضع منقرض آب گرم نمید نمایند بدین قسم که در شانه آب گرم کرده بر موضع
 گذاشتند یا با آهوسل گرم پاشا مندر و باره روند و ایم چون بعد استغفر لغ تشنج و افواق عارض گردد علامت ردی است زیرا که لا
 بر استغفر لغ و طوبانی که محتاج است بدان نعوام خود نمید باید که لعاب بز قطنی و حب السفرجل و بار و غن کل یا رغن بادام پاشا
 و اطراف را بچند ذوق افواق عارض کرد و بعضی سر نمایند و بر اعضائی متشبه و سینه امان بارده و طبع نمایند و بنفشه و نیلوفر و کدو
 مانند اینها بهرین نماید و آب که شسته اند بهر سبب آرد و تیرماده یا با شکر نوشند و با است و در عقب اسهال مخموم و سحر و کدو عارض
 میگردد آب گرم بنوشند که از از ایل میگردانند و بسیار است که سیانید اید و او معده و چنان نماید که کوبایاقی است آشامیدن
 شکر از ایل میگردانند و سبب خور و آشامیدن با اشعیر بعد از مسهل دفع نماید است و با رفاق غسل نماید قایای از اکر با
 ندایر زایل گشت بهتر و الا جوع بداید دیگر نماید و بعضی که در کتب مذکور است و بعد از آنکه عطشی و بی سسل نماید آنها بسیار از تخم کدو
 مانند ترب و در بعضی ردی و مازنیون و غرضی پس اگر اتفاق افتد آشامیدن بعضی از اینها و اعراض روزی طاری گردد باید که بدفع و نذر آن
 کوشند و فی غیر آن و تریاق فاروق و تدابیری که در دوی عراده در مرد و از ذکر یافتند و او نمایند و تدابیر توهمات سمیه مانند مازنیون
 شبرم نیز نمایند تدابیر مذکوره است نماید و در از هم در بیان تدابیری که بعد از اخراج و آباید عمل آورد و بداند چون دو اسهال می نماید
 که بزور مذکوره با بعضی اشرب مناسب بنوشند و بدین نحو شبرم گردانند و بعد از آب گرم از اکر که در عرق و فردای آن بجام و دند و مسکن
 خوشبو گردانند و طالع مذکوره و در بعضی طبع پیچیده و بویید و طعام قلیل و کمی سیرج و انصاف خنیز و انچه معتدل الکلیفه متقوی قوی و ادرار
 متعاد باشد تناول آن مانند کوشش مرغ جوان که سفته یکساله و سفید باج و با زیرین یا فلیه و یا دوباره و یا فورم که رغن با صابون
 یا مان خنیزه و نیکو بخت و یا جلا و کم و غن تناول نمایند و اجتناب نمایند از کرسنکی سایر و از اعراض لغت اینها و بدین و از تخم و از تخم و از تخم
 بلکه بر میرزا مرعی دارند تا آنکه باعث اجتماع اخلاط فاسده در بدن بزودی گردد زیرا که سزاوارست این اصول و ممانعت است عیبت

و یا بالحوالی و یا قریب و یا بدم و امثال اینها و اگر عروق ملق و مجر و دم و لسان غلبه نماید و یا تغییر یابد خنق و او را دم زبان و آن
 و قلع و امثال اینها ببرد و اگر عروق صدر و ریه باشد غلبه و تغییر آن نفث الدم و قروح ریه و او را دم مجرب و امثال اینها عارض گردد و اگر
 در کبد و آلات بول باشد بول الدم و او را دم و قروح آن اعضا و بواسیر و در و طمیت و امثال اینها و اگر در حوالی در کت و قدم و مقل
 باشد عرق لیس و نفوس و جمیع مفاصل حادث گردد و همچنین در سایر اعضا باطنیه و ظاهریه از او را دم و دماییل و ضراجات و جروح و جراحت
 و قوبا و غیر آن با او را دم باطنیه پس چنین مردم را مصواب لازم و لایق است که اول فصل رسید که اول منکام تحریک و همان اصطلاح
 فصد نمایند و اخراج خون بعد لایق نمایند از حدوث این امراض محفوظ مانند اخراجی گفته که است که فصدی نمایند از ریه و
 خون و یا از ریه رد است کیفیت آن با فعل بلکه بالقوه قریبه دوم آنکه از ریه خوف حدوث مرضی آفتی عظیم حکم فصد نمایند بول
 کثرت خون و تغییر آن مانند کشتن که چون قریبه و یا سقط بهشتان واقع شود بجهت امتیاط آنکه ایشان را در می حادث نکرد و مأمون
 کردند از عروق آن ایشان را فصد نمایند و یا آنکه در می عارض گردد از ریه خوف آنکه مبادا قبل از فصد انفعال یابد ایشان را
 فصد می نمایند هر چند که کثرت خون ظاهر نباشد سیوم کسانی که مبتلا با مرض دمویه باشند که آنجا اخراج خون بطریق اولی واجب لازم است
 چنانچه در شعبه بعد از این خواهد آمد و غیر این که نوع مردم را اخراج خون واجب لازم و ضروری نیست مگر نزد حدوث بعضی امراض
 سکنه و خنق و رمد و ذات الجنه و احتراق رحم و غیره شعبه سیوم در بیان اختلاف اقوالی که میان متقدمین و متأخرین در ترجیح فصد
 امردان و عدم ترجیح و منع ازان دارد است بدانکه بعضی علی الاطلاق منع نموده اند و ثبوت اثبات مدعی خود را دلیل بیان نموده اند که
 خون مایه و اصل اعضا و موجب قوت و صحت بدست و چنین چیزی قابل الدفع و الاخراج نیست دوم آنکه اگر آن واجب دفع و الاخراج
 جمیع امراض برای آن مفروض و مدفعی بود چنانچه برای مفرار و برای سودا طحال آری را که برای هر امر ضروری لازم طبیعت باذن خالق
 جل شانه ضروری مخلوق و قیاس است سیوم آنکه تنقیه و اخراج آن یا از جهت کثرت مقدار و یا از جهت رد است کیفیت آنست و در مردم
 صوت فایده بران متصور نیست بلکه ضرر متحقق اما صورت کثرت ظاهر است که سخونت بهم میرساند و خون زاید را که سبب بصفر شدن
 پس و حبست که تنقیه صفرا نماید و خون و همچنین در حالت رطوبت و تغییر خون ببرد و یا بجزارت چه اگر ببرد و است لامحاله کثافت و قلت
 در مجرم خون بهم میرسد و لهذا اجازت اخراج خون نداده اند و اگر تغییر سبب است بلا شک لطیف آن بصفر اکتیفات آن بود
 استیال می یابد پس تنقیه آنها و صحت نه خون و جمیع اطباء قدیم و جدید این سخن را بر کرده و جواب گفته اند هر یک از آن
 جواب لیل اول آنکه خون هر چند ماده اعضا و ارواح و باعث قوت است و لیکن شبهه اعتدال مقدار و کیفیت هرگاه اراده اعتدال آنجا
 نماید و مقدار زیاد کرد اخراج زاید واجب و نیزه کرد تا باقی مقدار تمدد او و غیره انفعال حرارت غیر زیاده و انقباض قوت سخت
 مایه را باید چنانچه در آتش اندک و سیه بسیار ظاهر میگردد و آب و آتش بسیار را که با آتش قلیا چنانچه گرم نمایند و جمع نموده

صورت نمی بندد همت آب ز برشتی از برشتی است آب کشتی بکشتی است جواب لیل دوم آنکه مساله و قبول داریم که
مراره و طحال مغرغه صفرا سودا، اندک بکثر خزان آن هر دو غلط اند که هر مقدار از آن سرد و که برای مصالح بدن مطلوبست چنانچه در فایده تولید
اصلاط ذکر یافت مخلوط با خون کشته با عصاره آینه و باقی باذن خالق جان شانه در آن سرد و ضرر و زنده در آنجا متبایا باشند تا به کج اکثر
در آینه و اطلاق لغط مغرغه بر این و غصه که خزان اند بر سبیل مزاج در کلام افعیاد واقع شده و الا مغرغه که عبارتست از مجموع بی کیفیت
نباشد و اینجا بهی است که بی معنی است و بر نقد نیست تسلیم نمودن منفع برای خون و یا منفع نفعیه آن میباشد چه برای لغت و ترساید
گفته ایشان مغرغه نیست پس باید که آنرا نیز استغفار نماید و حال آنکه امر با استغفار آن نموده اند و استغفار آن از زبان نمود
اند و میتوان گفت که مغرغه آن هر دو به سبب که ذکر یافت عروقند که در جوف آن میباشد و معبر است و معنی جزو عصاره میگردد و نیز
جواب لیل سیوم اینکه در کثرت و حرارت خون شک نیست که نزد افراط موجب استعمال بصغرا میگردد و مدد و غرض از این است
زیادتی سوا مزاج حار است پس تجویز قصد نزد کثرت مقدار و توفیر حرارت خون قبل از آنکه بحد افراط رسند و باعث تولید صفرا گردند
لازم بلکه واجب است از قبل تعدد در العلاج و بر نقد نیز استعمال نیز زیرا که خون زیاد بیمار دفعه استعمال بصغرا نمی باید بلکه باید کج و قضا
بعد وقت پس اخراج خون زیاد موجب قطع مادمه و صفرا باشد و قطع سبب منفع مدد باعث تعدیل صفرا است و منفع تولید زیادتی
و نیز کثرت مقدار خون هر چند با فراط باشد استعمال بصغرا را علی الدوام لازم ندارد زیرا که میتواند بود که حرارت نیز بر او استیلا
یابد و جوش آنرا فرو نشاند بدون آنکه تسخیل بصغرا کرد و خصوصا که قلت در مقدار آن با تسخیل بهم رسیده باشد این معنی لغوی است
فعل حرارت نیز است و فرشی تا بیکه هم چنین قصد اخراج خون بر آن آورده که هرگاه خون در مقدار بسیار نبوی که زوال آن
بتقلیل غدا بدون اضرار شدید بدن متوقع نباشد البته تسخیل میکرد و کیفیت ردی نبوی که اصلاح آن با دویه و نه ابر معتدله دیگر متوقع
نباشد و لا محاله امری غیر طبیعی است مگر در دفع آن و حسب آن بی اخراج خون تسخیل استغفار دوم نزد احتیاج لابد و ضرور عدم
آن ضرورتی غرض عقلا و استقرای پس از این برامات ظاهر و محقق گردید که اخراج خون نزد حاجت ضرورت واجب است و کس نمی تواند
که خون او را مقدار طبیعی و بی زیاده و غلبه کرد و با الفعل یا بالقوه فریب بخورد و دوم کسی را که خون او متغیر کیفیت کرد و با الفعل یا بالقوه
فریب و هرگاه کثرت و کم یا تغییر کیفیت آن مستلزم و حجت بقاء آن گردد اجتماع این سرد و طریقی اولی خواهد بود و غیر این و صورت اصلاح
استغفار آن جایز نیست زیرا که اخراج آن با کثرت صورت اعتدال الفعل یا بالقوه جایز نیست و منفع است اتفاقا نفعی است
در بیان آنکه در مقدار رعایت حال لغط که در وقت ضرورت و در آن وقت ضرورت باید دانست اولی که مراد از اخراج و یا
تغییر مادمه و یا استیصال قدر زیاد است اگر تغیر مراد است مثل و یا یا تغیر مادمه باید کرد و اخراج خون نمود و اگر استیصال
مقدار زیاد و یا تغیر آن مطلوب باشد نظر نماید که خون غلط و مزاج است یا از غلط است و لزوم است از غلط لغط لازم و در وقت

اما در صورت خلقت بجهت آنکه اخراج آن ممکن نیست مگر بفضی که در نهایت وسعت رک را کشاید چنین فضی لامحالہ بسیار کثرت
اخراج خون که مرکب ماده ارواح است باعث سقوط قوت میگرد و اما در صورت لزوم بجهت آنکه خون لزج متشکک بعروق متشبث
و انفعال چنین خون نشو و است خصوصاً بفضی که عاری از قوه جاذبه است بخلاف مسهل و منقبی که ماده را جذب نمایند از عروق
هرگاه خون غلیظ یا لزج باشد و فصد کنند بلاشک خون جدید اخراج خواهد یافت و ارواح نیز با آن و این لامحالہ باعث ضعف قوت
برودت مزاج و موجب فقور مغز و نفع و بلوغ آفات و مواضع بسیار است اما اگر در خون واجب است سفارح غلظت و قوت و متشبث
ملاحظه نمایند که قوام آن معتدل است یا رقیق اگر معتدل است همان جزو نفع است بلا توقف و نه منحل فصد و اخراج فرمایند و اگر رقیق است
ملاحظه نمایند که خون در عروق متشکک است یا در عضوی خاص محصور اگر متشکک است محتاج نفع نیست در اخراج جهت آنکه در اجالت با
ترشبت طبیعت بخون صالح و اقدار او بر دفع فاسد خون روی پیشتر اخراج خواهد یافت و همین مطلوب است اگر محصور در عضوی مخصوص
باشد مانند آنکه در رگ ترس و اوجاع معاصر و مانند آن میباشد که در اینصورت انتظار نفع لازم و در حقیقت آنکه بقوام معتدل آید
بفضی اخراج تواند یافت جهت آنکه خون رقیق که محصور در عضو باشد و فعل آن ترشبت میگرد و در اتصال آن از آن متشکک باشد پس
و اخراج ماده آن باعث یادتی شروع فساد دیگر و در زیر آنکه ماده محصور و منفع میگرد و بلکه ماده صالحه غیر محصوره مطلوب پس این تعمر برین
گشت که اعتبار نفع در فصد ملحوظ نیست مگر مگر مگر که مقصود است اتصال خون زیاد فاسد باشد و با وجود آن خون غلیظ و یا لزج و یا
رقیق متشکک ترشبت بعضوی مخصوص باشد و در غیر این صورت اعتبار نفع لازم نیست بلکه با متشکک و یا غیر فصد نماید هر چند اطباء را در اعتبار
و جوب نفع و عدم آن در فصد اختلاف است لیکن آنچه مختار تحقیق است این بود که ذکر یافت شعبه چهارم و بیان آنکه مبادرت فصد
نفع کفایت آنکه استوداد امراض دموی باشد جایز و لازم است باید بدینست که مستعدین حدوث امراض دموی و امراض
صرع و کت و یا بنحو یا در توانی و او را امراض ترس و عرق تشنه و اوجاع معاصر و غیره را قبل از حدوث لازم است و لیکن باید
از حدوث ماده آنها را دست نیافتد و قوام آن از حد اعتدال بسیار متشکک شده و اخراج آن با عدم مانع سودمند و اگر تبقیه از آن بعد
اخراج باقی ماند طبیعت در اصلاح آن کفایت نمیدارد بهر جهت زیرا که بدن در احوال منور نفع کشیده بخلاف آنکه مرض حادث گرد
که در اینصورت مبادرت اخراج آن نباید نمود قبل از نفع بلکه منتظر نفع باید بود و اما در بنحو یا جهت آنکه خون در آن غلیظ سوداوی میباشد
و در عسل و دیگر خون محصور و عضو مخصوص میباشد در اجالت بی نفع فصد باید نمود و چنانچه ذکر یافت بدانکه کاه و میباشد که با وجود کاه
مرض از مرتبه ابتدای آنها حکم فصد نموده اند و چه امر بدان بعد از آنها که حکام خطا و مرض است و دو وجه میتواند بود یکی آنکه هر
ماده مرض خون نباشد لیکن با وجود مرض مذکور خون غالب باشد بحدی که خوف ضرری متصور باشد که در اینصورت فصد واجب است اگر
مانعی نباشد مانند آنکه شخصی جمیع صفاتیه بهم رساند و خون در مزاج او غالب باشد و با وجود آن در مزاج او فصد فانی نفعی

و معالجی بوجوه دیگر نماید تا آنکه زمان استراحت بگذرد و باخطا برسد که بین وقت از غلبه خون چون کمان و خوف استخوان صغیر
و اعاده مرض است بآنکه سواد بپری لهذا اگر حکم بقصد نماید اولی و انسب است و دوم اگر ماده مرض خون باشد و سبب غلبه و کثرت
آن کار باخطا مرض شدنی اخراج آن که در ایضورت اگر از جهت خوف عود مرض قصد نماید باینست زیرا که مرض موی چون بدن
تعلیفه و یا با تعلیفه باخطا آید و باوجود آن غلبه باشد اکثر است که بآنکه حرکت بدنی و یا عصبانی مرض عود و غلبه نماید یا سبب
که تعلیفه و تبرید تعلیفه ماده رو باخطا آورد و باوجود آن خوف غلبه باشد که قصد در آن از جهت ایمنی از عود جمعی لازم است شعبه ششم
در بیان قوانین کلیه قصد بالعموم بدانکه از جهت قوانین کلی ایست که روزی که مرض در حرکت و ماده آن در قوت آن باشد در آن روز قصد اخراج
و دیگر باینست ممنوع است زیرا که آن روز نوبه و مجامع طبیعت با مرض است باعث ضعف طبیعت و بازماندن آن از دفع مرض و غلبه
مرض میگردد بلکه حتی المقدور طبیعت را در آن روز ساکن دارند تا با مرض مشغول گردد و دوم از جهت قوانین آنکه اگر مرض صاحب زمانه
طول المدت باشد و محتاج بقصد باشد حتی المقدور در تشکیل آن کوشند و قصد نمایند و در هیچ وجه بیکس نباید بلام قصد نماید و بطریق
سبب اخراج نماید که در قوت قوی هم رسد که احوال اگر احتیاج بقصد دیگر شود تا نیاید تا بتوان نمود و اگر قوت قوی باشد و آن
نماید و سیوم از جهت قوانین آنکه چون در موسم رستان بخت بعد از قصد بقصد اکثر ثقل بدن و خواب بسیار و شیرینی نعمت و مانع غیر آنکه
دلایل غلبه خون اند هم رسد و شکی از آن باشد و از قصد نماید از جهت ضرورت و لکن خون بسیار بگیرند بلکه خون کمی بگیرند جهت آنکه درین فصل با
خون از مقدار طبیعی جهت سخونت بدن و حفظ از سردی و مقاومت بدان معلولست و نیز خون کثافت را دفع می کند و سبب سردی در جرم
کمی هم رسد و چهارم از جهت قوانین آنکه در طبیعت و قوای غیر وری اقتضای قصد واجب لازم دانسته بجهت آنکه قصد چون قصد نماید
بطرف غیر اما اعتنا نماید پس او در قوای باعث مزید ضعف و منازشت الم میگردد و در قوای و می بدون قصد طایفه و غلبه
یعنی البه قصد باید نمود و همچنین بعضی با طبیعت معین باشد بجهت اثر تا در قوای اعمال باشد طبیعت معین بجهت
در ایضورت از قصد اخراج ماده و عدم انحراف طبیعت بجهت بلکه انحراف بجهت دفع فضول باعث دفع قوی میگردد و نیز
سبب نوبه و انحراف طبیعت بجهت دیگر صغیر نیز با معیض میگردد که باعث دفع قوی و دفع قوی و در جوانی از جانب با انداختن
باعث دفع قوی میگردد و در وقت که باعث دفع قوی میگردد و در میان مراد و معنی باشد و قصد را نماید
لذا بعد از قصد انصافی باید طبیعت منحل میگردد و در آن زمان قوی نیست که زمان ماده و این قوی است و قصد را نماید
نزد ضرورت قوی و شدت حاجت تجویز نموده اند و زبان سبب بجهت آنکه خوف استقامت است زیرا که اخراج را باعث قوت در جرم
باعث ضعف آن میگردد و طبیعت باین قوی میگردد و در جرم رسته منحل میگردد و در آن زمان سبب هر استغفار قوی و قوی میگردد
تعدی بسیار قلیل القدر و حکم قصد از جهت استقامت و انداختن و در قوای قلیل استغفار قلیل زمانه را باعث قصد

سابع است بخند و فصد که موجب استقامت می است که چنین بزرگ شده و نقلی بهم رسانیده باشد که در این صورت احتیاج آن
 بعد از بیشتر و از فقدان حدوث ضعیف نیز بیشتر و نقل آن زیاد به سبب حدوث برودت در آن و لهذا طبیعت از احتمال آن باز می ماند
 استقامت نماید پس سید که ضرر فصد قبل از شهر رابع از کون کمتر باشد بشرط آنکه سبب استقامت محض فقدان غذا باشد بخلاف سبب
 دیگر که علت استقامت در آنها بیشتر حدوث اضطراب در بدن و قلت ثبوت طبیعت بر طوب است بجهت آنکه غلبه دومی مستغرق
 رطوبات را نک نیست که قبل از رابع و بعد از رابع نقلی خشن بر جسم ضعیف میباشد قبل از رابع بجهت آنکه هنوز ممکن نباشد چنین در
 رحم تقوی بهم رسانیده و عروق ابطه آن مستحکم نگشته و بعد از رابع بجهت آنکه چنین نقل بهم رسانیده و عروق و شطایان مرطوبه
 آن بندگی ضعیف میگردند و لهذا با لیسوس کفیه حال چنین قبل از رابع مانده و نور رسیده است و بعد از رابع مانده و رسیده
 پنجه و طاهر است که درین دو وقت نوره را با شاع نقلی و استحکام بسیار میباشد و لهذا با نذک حرکتی ساقط میگرد و دومی قد و
 بد آنکه ایجابی استقامت را نسبت باسهال بیشتر است بجهت آنکه راجع حرکت فی علایق خشن و ایجاب باسهال استقامت را زیاد از
 بجهت تحریک مواد کباب اسفل که جانب هم است و سبب قریب از آن بر هم بیشتر میباشد پس به ضرورت قوی و شدت احتیاج را
 عامل از فصد و اسهال و فی اعتبار واجب لازم است اما بعضی زمان عامل را که خود بخود در ابتدای عارض میگرد و اگر ضعیف
 و شدت نباشد محسوس و تدارک آن نباید بود زیرا که آن باعث دفع مواد فاسده معده است و لهذا طبیعت از دفع نماید و خلاف
 مقتضای طبیعت عمل نمودن عمل منقضی منسوخ است و از جمله مواضع ضروری و امور داعیه عضد و حمل و دایر است کی و ال آفت با
 لغفل شلای مرضی مخوف و موی در عارض کرد که تدارک آن بی فصد مستعسر باشد که ناچار فصد باید نمود که اگر نماینده بسلامت می باشد
 زیرا که نزد احتمال و شتر اختیار ایمن مقتضی خلک و اولی است و اما غفلت الدم اگر ضعیف باشد بتدبیر دیگر محسوس نماید و الا عضد
 بیرون ازین که منفع از فصد نظر فقدان مایه جنین است و آن اهرم و اگر غفلت الدم قوی باشد و آن نیز فصد سبب فقدان غذا است
 نیز بجهت امان مایه محسوس آن اهرم مهمات است لیکن باید که این فصد را به نهایت شکی گشاید تا انجذاب آن بیشتر از راجع
 باشد و انصاف آن که در دویم محافظت عامل باید و بدان بعد از وضع حمل بجهت ایمنی از حدوث آفت و این چنانست که مثلاً با سحان و
 تجرید در باقیه بمانند و اگر تنفید اخراج خون در حالت حمل اتفاق افتد بعد از وضع او و ولد او هر دو سالم و صحیح میمانند و الا
 باقات امراض از تسبیل بخور و قروح و داسیل و خراجات عظام میگردند و با یکی از ایشان لیکن این مخصوص موی فراوان کثیر
 الدم که حصول تجربه طریقه است و الا مبادرت بران بمحض گمان ضعیف نباید نمود و بد آنکه منفع از فصد طاهر است و جنبه است بجهت آنکه تا
 حواله حین قبل از وقت بابر بجهت سمیت و کثیر سمی نگردد و دیگر آنکه مبادا افراطی در خروج دم هم رسد و با این سبب ضعیف شد غایب
 گردد و لیکن هرگاه درین دوام فطر جمیع باشد و حاجت اعی گردد و هر چند غیر قوی باشد فصد باید نمود و فصد را به ضرورت اخراج خون

نمود و ششم از آن قوانین آنست که هرگاه بسبب علامت امتلا خون بند که قصد نمایند و صفت که اولاً نامل نمایند و باینکه آنها
 از خونست یا از اخلاط غلیظه خام زیرا که اگر از اخلاط خام باشد قصد نمایند ضرر بسیار حاصل گردد بلکه خوف هلاکت است پس این
 باید که انتظار رفع نمایند و بعد از آن قصد نمایند و اگر امتلا موی صورت باشد محتاج منفع نیست بجز و ظهور آثار غلبه آن قصد باینست
 و باید دانست که کسانی که سودا بر مزاج غالب و تند در بدن ایشان علامت باشد ایشان را قصد نمودن اولاً و بعد از آن سهل دانستن
 و مقصود از جمله قوانین آنست که هرگاه خون در بدن فاسد گردد و مقدار اندک باشد و قصد لازم شود و صفت که بحسب آن خوان کم نمایند
 از قصد و بعد از آن تغذای محمود تقویت نموده و همت داده باز اعاده قصد نمایند و همین دستور را در قصد می نمود و باینکه تا از خون
 فاسد استخراج گردد و خون جدید صالح محفوظ ماند زیرا که ایشان طبع صغیر بدست که دم صالح را محفوظ میدارد و باینکه اگر در استخراج
 باید و حکمی توجه بود بر دفع غلط فاسد روی میباشد مگر اگر فاسد است بدی القلقت و لزوم باشد که در اینصورت مقدار دفع آن کم باشد
 و ششم از قوانین مذکوره آنست که هرگاه خون در بدن شخصی مایل بعضی فاسد باشد و میل آن بدانضمه موی آفت عظیم بود و بدست
 لازم شود و صفت که قصد و اخراج خون از این کس نیز بدست و دستوری که ذکر یافت اندک اندک و بدفعات و متبل بکمرند زیرا که خون
 مایل بعضی دیگر را چون خواهند که دفع نمایند از خونهای دیگر که در بدن بسیار اند و مایل بعضی نیستند بترسند دفع میکردند از خون
 مقصود و لهذا لازم است که تکرار و اندک اندک و تقویت تغذای صالح مولد خون جدید و اخراج نمایند تا ضعفی و ضرری حاصل نشاید
 به آنکه هرگاه خون محمود در بدن اندک باشد و اخلاط فاسد بسیار در بدن منکام اعتبار از قصد و صفت زیرا که هر چه طبیعت متوجه دفع
 فاسد و اخلاط صالح است و لیکن نمی تواند بود که یکی تصرف و توجه و محصور و مصروف بر دفع فاسد روی باشد از صالح چیزی مطلقاً که از
 که من دفع کرد پس از اخراج آن فاسد بقصد محال فاعلی اینصالح نیز من دفع میکرد و این باعث زیاده ای تعلیل و ضعف نیست و لهذا ^{مطابق}
 تجویز قصد نموده اند مصلحت ندانسته مگر منکامی که حاجت قوی مستعدی کرده اند تا فاسد ترا بطریق مستطوره و این نادر الوقوع میباشد
 و ششم از آن قوانین آنست که هرگاه در اخلاط روید مزاج است یا صغیر فاسد باشد یا فاسد و غلبه ظاهر شود باید که ابتدا اخلاط مذکور را که
 ماده بحسب است یا با اعتبار کیفیت از کمیت است تنقیه صغیر نماید باسهال الطریف خفیف یا منی و اگر کمیت است و سنگین
 تطهیر آن کوشند و مریض را هر چه خوب تر از آن است از داره و بعد از آن تنقیه با تعویض قصد نمایند تا مدعی از تنی حاصل گردد
 و در صورت تنقیه ظاهر است که اعتبار منکامی است که صغیر انواعی دارد و باید که اگر ماده غلبه داشته باشد که در
 حرکت و قلت حرج مریض است و دهم از آن قوانین آنست که اگر ماده غلیظه و جمیع قصد باشد ابتدا است و باینکه در این
 لطیف معمول بطریق زودا و عاشا باشد و چون تلخیص یافت نموده در این مریضه اطباء قدیم و بعد متعین اند و در این مریضه
 قدر نیز از جمله این طریقه شمرده اند و در حیات مریضی نموده اند باینکه مریضی که بعضی مع آن نموده و بعد از آن که در این

اولی است بجهت آنکه سکون معین بر مضمین است و نفع در آن بیشتر حاصل میگردد و باز در جمیع ازان قوانین آنست که هرگاه محتاج فصد گردد
 با وجود ضعف قوت که تب یا احتیاط ردید دیگر رسیده باشد باید که درین هنگام سرخون تغارین و دفعات بکشد بخون کونا اخراج
 یا مراعات قوت شده باشد و باید دانست که فصدین هنگامی که ماده غلیظ لریج باشد و قوت اثر تمام دارد و الا آنچه قوی است
 اثر آن را باید کفایت کرد و باقی نماید که در اینصورت است که وسیع باشد و فصد وسیع موجب ضعف غشی و بطو اندمال است و لکن کمال
 در فصد است چنانچه کراخت هنگامی که ماده سوداوی و یا غلیظ باشد و یا برای است طما فصد نماید وسیع و مراد از فصد وسیع
 اشتی است و طول عرق که در زمان معتدل خون واجب النفع منفع کرده و باید که بکشد خون مطلوب بکشد بلکه قدری خون که دفع
 کردید انگشت را بر سر موضع شق گذارند و لمحو قوت نماید پس بردارند و بگذارند که قدری دیگر دفع گردد و باز انگشت بدان گذارند و بعد
 از آنکه لکه بردارند و قدری دیگر بکشد و همچنین فصد مطلوب اخراج باید و این باعث اخراج مواد فاسده و فصد قوت و ایمنی از فصد غشی است
 و از غرر امان کسانی که بوق ایشان ناکید باشد و فصد کرامدسانی را که خوف غرض غشی باشد یا مقصود اما ماده باشد چنانچه در غایت
 دیگر آن فصدین است اما فصد وسیع روح نیز بسیار منفع میکند و کجه لثرت اخراج خون که مرکب آنست بجهت طبیعت و ارواح
 قوی نیز بجهت اینست که غشی از آن اسیر و کثر واقع شود پس در فصد این باید بود و شمع مضمین در احکام فصد بحسب مراتب این نیز
 مشتمل بر چند نوع است قانون اول آنست که در جمیع ثغیرة التهاب و رتبه اهمیت غیر عاده و در ایام دوران اعتدال از
 فصد و حبس اما در جمیع ثغیرة التهاب بجهت کلی آنکه جمیع جمیع صفران لب پیاپی از خون پس سهال و اگر باشد فصد
 و دیگر در سرخون پس جمیع ثغیرة التهاب میکرد و بجهت منخوت صفر سبب تغیر معاد و آن که نونست بر طوبت خود و سبب که
 جمیع جمیع قوی جمیع مریض و در فصد به جهت تحلیف و تمیعه قوی است و از اجازت است اعتبار فصد و رتبه ای جمیع جمیع غیر
 که نونست که از این جمیع باقی نماند و بجهت غلبه بر سرست و از طبع خون از خون ماده اینها غلیظ باشد و در هرست که اخراج
 خون در بروت است و در هرست که غلیظ است و غرض از فصد اینست که در فصد فصد و اما اگر قدری نماند که در فصد فصد و در فصد فصد
 و سبب این طبیعت است و سبب اینست که در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد
 آن فصد و این فصد طبیعت است و بجهت فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد
 و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد
 اضطراب و ترس طبیعت و ضعف آنست و باز در شش از امر مطلب و دریم از امر کلام بابت شش یا پس یا طب باشد اگر ایست فصد
 عاجز دانند زیرا که شش یا پس یا پس فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد
 قوت است لهذا اخراج خون با این احوال مفواعت شده و یادنی آنهاست و در شش رطوبت است و در فصد فصد و در فصد فصد و در فصد فصد

[illegible]

و با بسیاری قصد جایز نیست زیرا که باعث ثوران صفرا و غلیظ شدن آن است مثلاً هرگاه با قوی مادی بول سفید و بول رقیق و صفرا در
غایت اشتداد باشد قصد نمایند که موجب سبب آید صفرا است و همچنین هرگاه تبلی باشد و بطنم غام قصد نمایند که باعث رهایی
غامی آن میگردد و بدانکه هرگاه در حقیقت قصد واجب باشد موجب عاف گردد و مانعی نباشد ملاهلت قصد نمایند هر چند چهل روز که نشسته
و آنچه بعضی گفته اند از جمله آنست که بگذرد قصد باید نمود اعتباری ندارد لیکن هر چند تعدیم تجمل بیشتر نمایند بهتر است اگر اتفاق نیفتد
هر وقت که میسر گردد تا بگذرد و ان جایز نیست بشرط مراعات وقت عدم مانع شرعی مذکور و جایز است در شبع الریس و اکثر مخمرین باشد
و حق و لایق چنین است و هرگاه در حقیقت واجب نباشد و مانعی نیز نباشد از غلبه صفرا و قوت جوده غیر آن و قصد نمایند دخولی کنند
بدان طبیعت قوت گیرد و ماده را تحلیل و دفع نماید و جمعی زایل کرده اما این جهات را همیشه نمایند تا سحر و سن و قوت و غیره برسانند
نمایند و هرگاه جمعی دموی باشد و از قصد و اخراج خون و افراتلی باشد و روز دوم که نشسته باشد که خون بسیار گیرند اکثر است که
در این قصد است منقطع میگردد و اما در روز اول و دوم اگر قصد نمایند افراط در اخراج خون نمایند بجهت آنکه درین یک روز قوت و قوت
و این قول را آنچه قبل ذکر یافت که ماده خون در اخراج مستحق منقطع نیست منافی نیست بجهت آنکه اخراج دیگر است و بیشتر در اخراج میگرد
اخراج خون در روز اول هر چند مجوز است لیکن بکثیر آن غیر جائز است و آن نفعی باید و باید است که ماده هر فلط را جمعی خاص است
و خون هر چند نیست مواد افراط و دیگر نفعی است لیکن نفعی در ایل امراض عاده از آن نفعی چنان ندارد و چون یکروز بگذرد
صحیح می باشد و نفعی این نیست افراط دیگر اسرع است بجهت حرارت و رطوبت ماده اگر از امراض عاده موانع غالی باشد و در روئین نفعی
آن نام میگرد و بدانکه احوال و امری که در آننا اخترا از قصد و طبیعتی از آنکه مزاج شدید البرد است بجهت آنکه در آن خون کم باشد و
بطنم غالی است و جنین مزاج و تبیین حالت قند جلوه در است همچنین در بلاد تندید البرد زیرا که درین بلاد خون کثافت میباشد و قیل
البطنم پس اگر قصد نمایند بر کستری میگرد و درین عموم میکند بجهت نقصان حرارت که لازمه تنقیص خونت و از بجهت است که در سرمای
سبب است منع از قصد نموده اند و همچنین نزد جمیع شدید بجهت آنکه اوجاع شدید قوی تحلیل اند و روح او شدید الاضغاف اند و قوت را
و در بحالت قند باعث مزید ضعف روح و قوت خواهد گردید و نیز در وجع شدید مواد طبیعت متوجه جانب عضو موجب میباشد و قصد
را بجانب خود میکشد و این معنی باعث اختلال طبیعت و انجذاب مواد میشود و بعضی معاسد و اما هرگاه خوف آن باشد که وجع باعث شود
و در کرده و عضوی شریف یا در عضوی که مجاور اعصاب شریفه است با وجع موجب ورم اعصاب و ملانیه باشد مانند ذات الجنه و غیر آن که
اینصورت با وجود شرایط المباح قصد داده اند و جایز است همچنین از استقام محل بجهت آنکه باعث افراط نقصان روح خواهد گردید
و همچنین عقب جمیع خصوصاً که با انزال باشد بجهت آنکه سبب حرکات بدنیه و نفسیه که لازمه مزاج است تحلیل بسیار در وجع واقع میشود و با انزال
تحلیل کبد افراط بجهت کثرت اخراج روح با منی و همچنین در کس که از چهارده سالگی بجهت آنکه رطوبت درین سنین تحلیل اند و خون

هنوز متین و کثیر المقدار شده و بنعم را غلبه است و با وجود این امور افتقار به برتری است و لهذا فصد عارض نیست که موجب ضعف و من
 نمویکد و ولیکن هرگاه حاجت قوی داعی گردد و چاره نباشد از آن پس فصد توان نمود مصونی که سخته قوی و فصدت مستحکم و مردی
 و متلی و رنگ بدن سرخ باشد ولیکن فصد باید که بتدریج نماید و ابتدا اندک ثونی بگیرند تا آنکه طبیعت باخروج آن الفتیر و بی ضرر باشد
 و همچنین در سن شیخوخت حتی لامکان فصد نماید بجهت آنکه درین سن خون کمتر تولید می یابد و قوی ضعیف می باشد مگر اگر حاجت قوی داعی
 شود یا شومند باشد و گوشت بدن دستکم و سرخ رنگ که فصد او جایز است اما افراط نباید نمود اصلاً و همچنین نجف لابد از انفراد
 فرمایان شیمی خوا بدن فصد پوستان رخوالحم و زرد پوستان عیدم الدم که حتی المقدور و بسیار فصد نباید نمود و جنبه اکثر فصدت
 ایشانست و باید دانست که قضاوت و لغوی بر دو نوع است یکی بسبب قوت دم و این لامحال مانع فصد است دوم آنکه طبیعت
 خون باشد بجهت آنکه طبیعت سبب که از خون صرف در آن نیک و بدل یا تحیل نماید پس خون بسیار در بدن مجتمع گردد و با وجود آن
 لا غرض باشد با فراط که در چنین شخصی فصد نمودن بجهت تعلیل ماده و اطفاء حدت آن و خوراندن مطلقیات مجوز و فصد است و فرق میان این
 و منزل از فله عروق و استلا آنها و ضعف طبیعت و غیر آن که لازمت دم است ظاهر میگردد و من نیز و نوع است یکی لحمی و درین بدن
 و کرم میباشد و دیگری شیمی و درین بدن رخ و نرم میباشد و در آن دم غالب که ماده انفعال لحم است و فصد عارض و درین بنعم غالب فصد
 غیر مجوز و در لحمی بدون شدت امتیاح نیز غیر مجوز بجهت آنکه باعث فلو عروق و انقباض آن در لحم و اعتناق یا غیری است این قابل است
 و اما کسان سفید پوست و زرد پوست قلیل الدم ظاهر است که قابل فصد نیستند و با آنکه زردی پوست در قسم است یکی که خون بدن کم
 شود و ظاهر و باطن را باطن چنانچه ناقصین را میباشد و دوم آنکه خون در بدن بسیار باشد ولیکن غلیظ و سبب غلظت یا امر دیگر مثل سبب غلظت
 و لهذا جلد زرد نماید و این نوع مانع فصد نیست و لهذا در آنجا مقیده نموده شد بر زرد پوست عیدم الدم و همچنین کثافت را که بهاری می بین
 طول کشیده باشند زیرا که طول از مزاجت قلیل و نقصان خونسف و ضعف مضم که لازم از امراض طولی است مگر اگر فصد در آنی گردد
 که در ایضوت فصد عارض است اما در عین فصد باید تا مل نمود در لون و غلظت خون اگر سیاه غلیظ است اخراج باید فرمود و بقدر مطلوب
 اگر سرخ کم رنگ رقیق است فی الغور باید بنده نمود و نکته داشت که اخراج باید که خطرناک است و همچنین در حالت متلا انطعام که در نهایت
 خوف انجذاب یا به غیر ضعیف است بسوی عروق بعضی آنکه استفرغ نمایند و خوف حدوث سده است و همچنین بنکام است و اما انقباض
 آنچه ذکر یافت اما اگر ماده از طعام معارف قلیل متلی باشند و فصد در آن واجب گردد و باید که اعضا تنفیذ فرمایند و اما پس از فصد
 و بنبرین چیز اجتهاد تنفیذ معده فی است یعنی فرمایند هنگامی که معده متلی باشد و بجهت تنفیذ معده یعنی از معده متلی انقباض باشد
 فرموده بعد از استراحت طبیعت فصد فرمایند و همچنین کسی که فصد معده او در آن ضعیف باشد و یا صغر بستر در آن تواید با
 سهل العبول صغرا باشد که در او دیر می فصد نماید و خصوص هنگامی که معده متلی است و فلو طعام معده اضمحلال باعث صغر عباد و فصد

که با وجود تعفیف غایت نیز داده و اگر تعفیف زیاده مخلوب شود امراق پوست بر غاله و فراخ میزدان پیرایند و غذای افروشان
نمایند که معدی سبب حدوث ضعف عارض از فصد از مضر آن عاجز آید شعبه ششم در بیان احکام تینه فصد و بیان سالی که فصد
ایشان از شب و خواب باید کرد و فصد مجانبین به آنکه هرگاه که تکرار فصد عبارت از تینه است ملحوظ باشد و شش بخدا مفصل شود
کرد باید که رک را در طول یکسانند تا حرکت مفصل که موجب یکسان شدن طولانی است ملحق التمام کرده و نیز فصد را و کسب شایند
تا زود بهم نیاید و ملحق نموده و اگر با وجود این مراتب اگر خوفی از سرعت التمام باشد غرقه را بریت قدری نکند و آن ملحوظ نموده باشند
تر نموده بران گذارند و بالای آن عصا بینه مذبحه اگر زیت مسیح ارباب موجب التمام و جرات است بجمع الساق و لبهای
آن و نکند بنا بر تحقیقی که دارد و میل رخاوت و مزید بطو الساق و مانع مدوش غفوت است زیرا که مسا است که روغن تنها باشد
رخاوت و غفوت و چون میگرد و این تا ابر و صورتی که تکرار تینه در یک روز مطلوب باشد بلکه با فاصله چند روز و لا
احتیاج با سیانیت و تا زود زبده شش ساعت تینه کنند و اما اگر مقصود قوی الجود و جرات و مسیح التمام باشد که محتاج بدان
تا ابر است و بد آنکه در بین موضع یعنی بیشتر مقام فصد باعث قلت وجع جرات مانع سرعت التمام است ملحق تینه موضع است که روغن
زیت یا غیر آن به ایت بر موضع یا لند موضع را در روغن غوطه دهند و بخرد اندک پاک نماید بخوی که بر موضع اندک آلوده ماند پس آن
فصد نمایند و بد آنکه هنگامی که تینه فصد دیگر روز مطلوب باشد مقصود از خواب باز دارند زیرا که خواب فعال طبعی قوی تر باشد و بد
سبب محل فصد سرعت ملحق میگرد و سترن ایام فصد در نستان روزی است که در آن با و باران سالن باشند و کرخین روزی
اتفاق نفع و ضرورت ندیده و داعی شود مناسب به یوب جنوبی ستر است از شمالی و در فصل کرمانند اعتدال آن زیرا که مقصود
اعتدال هوا است تا طبیعت را به تسویتی و اضطرابی روند و راجع به چند تا می دارد اندک نسبت به بدن لیکن جنوبی نسبت شمالی گرم
است بجهاتی که در جهت راجع اگر فصد بعد از سحر است و در شمالی در کرمان است سردی هوای جنوبی
و در طیب باران ظاهر است و باید است که مجانبین و اهل و سوکس را در شب باید فصد نمود و هنگام نوم غرق بخوابند و شب طلعت
حکمی مو خواب غالب میباشد و در نوم و طلوع حرکتی و اضطرابی می نمایند و در جمع تیره شش فصد و فصد ایشان نمود و نیز اهل
و سوکس را سبب خوف از فصد نمیکند از آنکه این از فصد نمایند و کمتر است که از دیدن خون ایشان از غشی بر سر میگرد و عدم تکمین
مجانین ظاهر است زیرا که خواب باعث فیدان خون سرعت التمام و موضع فصد است خواب فیدان یافت نماید و اگر از سبب
خواب تعطیل سوکس ظاهر و مدغم غولی طبیعت ایشان و توجیه ماطن و غریب در غوطه متمکن و غلیظ را سبب تیره و مجانبین اهل
باسم سبب از حرارت تعفیف آن نیز مروج ماطن میگرد و از تعفیف است که از این اهل اهل و تیره و تیره و تیره
محسوس آن غوطه نهایی خوشن کمال از لوان معلوم و در آن مختلف می باشد و است از خواب مسجده جود اهل و

می باشد و چون این تکامل حاصل شود و حرکت در آن صورت پذیرد با خون شایسته پس اگر قصد نمایند که آن منفع میگرد و از اندفع آن تخفیف
در عرض و عرض آن رسیده و همین مصلحت است بداند که اگر کجایی را با این منقش شود با وجود آنکه فایده و مناسبت است ایستادگی
اخراج مواد غلیظه فاسده و لیکن چون عمل این بر نباشد خوف آنکه مبادارک خوردن باز نمایند و یا حرکت بجا نهند و ک شود و اگر نکند از
که بنده نمایند و بسیار دفع کشته باعث ملالت گردد پس با جاری شدن کشته باشد تا زود متحرک گردد و از خوف این مانع گردد و در این امر ایستادگی
آنست که قریب بعد از آن باشد و در وقت غرض نباشد با یک خون غلیظه ملتی بر نیاید و باید دانست که غیر شایسته فایده ای جز این نیست علی غلظه
صفت غلیظه یعنی که بدان سبب یکبارگی متداری که معلوم است تر اندر رفت که در خیالت بر مقدار که متعقی باشد مصلحت دارد باز غلظه است
فصد و کیر نمایند هر چند بعد از مصلحت باشد و هم اگر مادی و حسب الاجرای منافع تمام یافته قدری بکمی تخفیف اند خون بگرد و بعد بطریق منفع تمام
اخراج نمایند سبب آنکه لازم اندفع و غرضی بعد باشد که بجهت حرکت آن فصد نمایند و خون قلیل بگرد و طبیعت حرکت آید و نوبت نماید آن
ماده بسوی غرض و غرض پس از فصد نمایند و فاسد دفع گردد و نهایت تاخیر و اینجاست که سرعت است اگر خوف صفت نباشد چهارم از خون
فاسد بسیار خروج حاصل کم باشد که در خیالت تاخیر نموده تا آنرا نماند که غرض خون جدید در فصد اول اخراج یافته حاصل کرده و این از زوال غرضی که
بعد از فصد اول هم رسیده میتوان دریافت نمود در اکثر احوال و باید دانست که سره مراد از فصد مذکور خون باشد چنانچه در فصد بزرگ
الدم غلیظه می باشد و اول و ثانی مراد میان در فصد نیم و اخیر عارض است و فنی که ضرورت بسیار داعی باشد و اگر سرعت حاصل
در یکروز و نصف الهم قوی میتوان غلبه نمود و همان شرط که قصد غرضی باشد خون اندک بگرد که خون مانده نماید چون اما نمود و در فصد الهم
کریه بگرد خون غلبه و با مجرای این امر غرض برای طبیعت است که هر چه در وقت آنجا مناسب اند بعمل آورد و بر این که دستور العمل مکرر در
یافت باید دانست که اگر غرض فصد حاصل اندک زمانی از او باشد شش رکوع غرض کشته باشد یعنی اولی نمایند و الا فصد غرض بسیار
منوع است و اگر بعد از زمانی معتدله باشد لیکن در یکروز و مریب است که اگر مراتب فصد حاصل ایم خون غلبه طولانی بهتر است زیرا که غرض
فصد غرضی و در التیام می باید از طول و مریب بین است و هر چه اطلال الطوار التیام است بجهت ذکر یافت و بداند که آنچه ذکر یافت
در شش عرض و تورب طول و سرعت و توسط طوله التیام مخصوص شش است مطلقا و او در شش می که شش در بزرگ مفصل واقع شود
چنانچه متعارف است و اگر غرضی که محلات حاصل در شش طولانی بود تعریف طوله التیام است نسبت به مریب و مریب نسبت به عرض و اما اگر در او
در غیر محل معانی مفصل و قریب آن بسته علم آن بعکس است بجهت زوال سبب خلاف شش این که حکم آن در موضع که قصد نمایند خواه
معدنی مفصل باشد و خواه بجز آن فاصت که ذکر یافت و علت این است که اکثر الباقی شش این و معظم آنها در عرض شش است و افق
بر شش طول شش این جهت قطع الباقی بسیار است این سبب هم سبب است که خلاف شش عرض و بعد از آن در تورب و دیگر
سرعت التیام شش عرض ششانی و مطلق طولانی آنست که شش این نزد سبب و تجویف آن رسیده و این معنی غرض

دربار

نموده که در دوشی در سینه ششها و بجا و با بعد آن چنین اتفاق افتاد که مردم آن شهر را متلا خون بهم میرسد و بعد از فصد سینه
منورم کردید و بر م عارضه و اطباء آنجا فصد دست و ایم امر نمودند و هر که از دست دیگر فصد میکردند اکثر در غنم آن ملک می شدند و بعضی
باقی میمانند تا پستملک میکشد و لهذا لازم است بعد تو رم ملاحظه و ماده دوم را در یابند که از خون صالح سلیم است یا از خون روی فاسد
بجست آن چنانچه ذکر یافت فصد نمایند و همچنین در استعمال امر بهم داده مانند سرم سفید اج و غیر آن و اطلیه سیده قوی و غیره تو رم مفصود
ماده از دست اجوبت اند زیرا که استعمال امر بهم و اطلیه سیده البر و بار دست از خوف خود حساب داده بسوی ایشان و عصاره شریقه و
مغضی سلاکت است و کسی که در بدن او غلاط بسیار باشد و فصد نماید و خون آنقدر که مطلوب باشد بگیرد و آن فصد بسیار تحریک مواد موجب
حمی فساد دیگر کرد و نه بجهت النفع و آن کرا فصد است و اخراج خون زاید بقدر مطلوب اگر کفایت نموده بهتر و الا بحسب غلبه باقی است
آن غلاط باید پروخت و کسی که در بدن او خون سیاه سوداوی بیشتر تولد یابد و احتیاج است تا بکمر براندک مدت فصد نماید بمقدار خون سودا
با وجود آنکه سبب است و طبیعت شدید الکرامت است و طبیعت رطوبت غلبه بدن نیز میگردد هر چند قلیل المقدار باشد و از این جهت است که
بعد از فصد مزاج نورانی خف و بدن حاصل میگردد و لیکن باید که بیشتر از اخراج خون چنین کسی نمایند و هر مرتبه که فصد نمایند آنکس خونی بکمر چند
تغیر در رنگ خون بهم نرسد و بعد از فصد تنفسه سودا و اسهال سودا نمایند و اگر چنین تدبیر نمایند در ابتدا و واسطه سنج جانانی در سینه سخت
بر او نهم و برودت مستولی خواهد گشت مگره امثال آن از امراض مبرده بمنزله او را عارض خواهد گردید زیرا که خروج و منی الحال است
مخرج سودا باعث فرج است لیکن افراط آن بجهت از ارطوبت مزید سودا میگردد و مزاج را سرد میگرداند و منضم را ضعیف و منکام و در
سن باردیالسن لا محاله امراض بارده ملوث میگردد و لهذا احتراز از اخراج خون بسیار در آنوقت واجب دانند و باید دانست که
بسیار است که فصد باعث حیات گردد بسبب تنج غلاط ساکنه و حدوث عفونت در آنها و حیات باعث قلیل عفونات گردند مثلاً در
بدن غلیظ غفلت قلیل المقدار ساکن باشد و دست آن ظاهر گردد و اتفاقاً فصد نمایند و آن غلاط حرکت تو را ن آید جمعی حادث گردد و بسبب
نوبات و حرکات ایام جمعی تحلیل رود و باعث ایمنی از افات متوقع شود و بدانکه در مجموع المزاج که فصد نماید باید که بعد از آن اثر به قوی
مناسبه باشد تا آنکه ضعف معده حاصل از فصد نمایند و معین این مقام طعام گردد و کسی که مقدار بعروض غشی باشد نزد فصد باید
که قبل از فصد او را فصد فرمایند زیرا که این باعث عدم عرض غشی میگردد چنانچه در حالت غشی فصد از مضیقات سرلیه است و همچنین
اگر فی اتفاق فصد در آن هنگام شعله و از دهم در بیان احکام عروق مفصوده بالا بحال آنکه عروق مفصوده یا آورده اند یا شریان اکثر
مستعمل فصد آورده است فصد شریان غیر مستعمل الا اندر آنجهت آنکه اطباء اجرات بسیار است فصد آن نمی نمایند بجهت و اول آنکه
ضربان و جنبگی که دارند خوف عدم استیام و نزف الدم است دوم آنکه چون در آنها خون قلیل و روح کثیر است باعث ضعف میگردد و با
روح بسیار با خون سیوم آنکه سبب بقای که با قلب دارند و روح حیوانی در آنها بیشتر است تا فصد و فصد فصد است

در احکام عروق
مفصوده

زیر آن عصبی است مغز و شش و بطول خفته است که در دو جانب این رگ نیز عصبی باشد و در نور پس نیز این از و صول بیشتر بعضی که
در دو جانب است نیست و این رگهای مفصلی را باید که یکی بطول بکشد بنده آنکه این بهتر است از برای سهولت اخراج و در دستمایع
نیز بی خوفی و باید که مافوق بان پس بکشد این بنده که دریافت نماید آن که معمول اکثر جمله است و باید دانست که گاهی عصبی قفقه مانده در
بالای اکمل کشیده میماند پس باید که قصه در بین قصه نخاع و خط این را نماید که اگر عصبی کوره یافته شود بالای آن احتیاط بکنند
که بیشتر آن رسد که محدث خطر و مرض مزمن میگردد و هرگز عرق غلط باشد این شعبه عصبی در آن ظاهر تری نماید و درین هنگام اگر جراحی آن
رسد ضرر آن بیشتر میباشد بجهت سهولت رسیدن موابان بجهت اگر برودت هوا منفرع عصب مجروح است بسبب انقباض و اجتماع و ریاضی حصول
تعرق اتصال و هرگاه بر سبیل حد جراحی بدان رسد تیر است که جراحی است بلکه از آنکه از آنکه رود و قسم کرد و در دستمایع هر جهت عصب
و بعد دستمایع آن منوجه انقیام عصب گردد و نواحی جراحی تمام دست بادهای چهاره مناسبند پس نمایند و جناب فرمایند از استعمال
مدرات خا جیه و باید دانست که هر چند زیر قیال و اکمل در اکثر مردم شراب میباشد لیکن بذرت بعضی میباشد پس اولی و احتیاط است که
در قصه هر عرق ابتدا منحن و نخاع شراب نماید بعد از آن رگ را بکشد بنده با سلیق که عرق تسیم است بخت یونانی معنی پادشاه عظیم است
و چون این عرق شعبه عظیم بزرگی است از آنکه که از اعلی آمده اند اسمی بدان گشته و درین رگ شعبه از آنکه که اگر کشف آمده نیز مخلط گشته
این عرق مادی که کتفی اکمل و از وسط انسی ساندایل تر با سفل واقع است باید دانست که در هر سطحی یک ورید از جانب کتف آمده از کتفی نامند
و یک ورید دیگر از طرف البط و آنرا اعلی نامند کتفی در قصه شش گشته یک شعبه آن بر کنار رگ اعلی بدون اختلاط شعبه اعلی و آنرا قیال
نامند و باقی شعبه ای کتفی فرو رفته و با شعبه ای اعلی مخلط گشته و عروق است غیر از قیال بالاتفاق و غیر از جبل الذراع بالاتفاق
یکی مرکب از شعبه مخلط کتفی و اعلی اند و بالجهت با سلیق فریب میفرقی رسیده و شعبه میگردد یکی کبیر علوی و آنرا با سلیق نفعه مطلق نامند
و باقی با سلیق مادی شعبه معین مغز است و آنرا با سلیق البی خوانند بجهت محاذات آن با بطه معنی که مرکب از کتفی نیست زیرا که
معلوم گردید که یکی و یکی که قصه و اند مرکب شعبه کتفی و اعلی اند مکر قیال که آن بالاتفاق کتفی صرف است جبل الذراع نیز
نزد بعضی است البته تالی در محل آن مذکور خواهد شد و بعضی در دستمایع این را با سلیق گفته اند که چون آن اتصال غلبه و دماغ و رییه و
و صد دارد و اینها شش تر نیست اند و لهذا شرافت دارد از رگهای دیگر که از کبیر روئیده اند و از بنجه مشابیه است سلطان عظیم است
و از رگ با سلیق نیز اسم پادشاه عظیم است و درین مناسبت بدان موسوم نموده اند و بعد از آن شش تر نیست و دم از کبیر و حال و حال
در رییه و صد و در کبیر و در کبیر و ساق و قدم و بالجهت جمیع اعضا با تحت عنق میمانند و طریق فصد آن است که بعد از شدت جوید و در
قیال نخاع نماید که شرابان و در کدام جهت است و تحت آنست که اکثر است و یا در یک جنب و یا در دو جنب آن پس اگر شرابان تحت با سلیق
است فقط مضغ را فروزند و سطح بالای عرق را از اصول شکافند که سطح زیرین شرابان آسبی نیز میماند شرابان را در کبیر و در

[illegible]

و بالجمله طمأنینه افتاد نموده اند که رک مذکور از انسی ساعد با علای آن رفته پس جانب چپ میسمل نموده بجز دست نزدیک کتبه پس بر عرق
 که غیر از کحل و باسیلس بدین صفت میست یافت شود حکم باید نمود که آن جل الذراع است خواه ما بین کحل و باسیلس باشد خواه ما بین باسیلس
 و ابطی است برین فصد آن است که موجب باشد مکرر صوتی که در دو جانب آن شرابان باشد که در این صورت طولانی کشاید و آن بنا بر قرائن
 و شیخ الرئیس در حکم قبضال است زیرا که ایشان این را کتفی تحت می دانند و صاحب فیه و غیره و بعضی متاخرین در حکم باسیلس چون نفع این از
 قبضال با باسیلس حاصل مکرر و بنا بر اختلاف قولین وجود و عدم عرقی علی السویه است و وجه اختلاف فایده آن نزد اطباء آنست که وجود
 و عدم عرقی که متعلق علیه باشد مرکب فصد آن گردیدن چه ضرور و حاجت است ابطی این عرق پنجم و شعبه از باسیلس و لهذا آنرا باسیلس
 ابطی نامند بر جانب چپ عرقی محاذی با بط واقع است و برین را اسلم نامند بجهت آنکه شرابی در زیر آن نیست و طریق فصد آن چنانست که آنرا
 بسیار باند و آب گرم بر آن بسیار بریزند و بعد از آن بر باط طولی آنرا ببنده دست مضمود را راست بدارند بخوبی که زاویه فصد قائم
 باشد و رک را با جام بگیرند پس بکشایند و مالیدن و آب گرم بر بخش بر آن قبه ارفاد که عرق مذکور و ترقیق خون آنست بجهت آنکه آن ضعیف خون
 آن غلیظ است و دست بر باط طولی است که فصد آنست که ثابت بماند زیر مضع و میل جانبی نماید زیرا که آن شدید الزوال است و قیام او به
 بغسل قبه از آن دم است علی ما یضی السیلم یعنی ششم است که است معروف موضع فصد آن با پس منبه و حضرت و در تحت
 بهلوی آن شرابی نیست و لهذا بخوبی فصد آن موجب نموده اند و طولانی افضل است و اسبلم مضمود سلم است و وجه تسمیه سلم در وقت
 و شعبه از آنرا آنست فایده فصد آن جمع و جامع کبه و جانب راست صدر را که از دست راست کشایند و اگر از جانب چپ کشایند
 فصد و طول و جانب چپ را نفع است بشرطی که از مشارکت کبه نباشد و اگر مبداء مرض از کبه باشد اسبلم است نفع است چنانچه
 که باسیلس پس از مرض کبه و فواید آن را بجهت وسعت طریقی و قرب خروج نفع تمام دارد و لیکن اسبلم نیز بجهت اماله ماده جانب بعد یا وجود فصد
 خروج نفع بسیاری می بخشد و شیخ الرئیس در ادبیات معانی نوشته که فصد اسبلم نفع است از عرق باسیلس و ملاحظه علامه در شرح
 نقد و بحث فصد اسبلم که فصد اسبلم ایضا نفع است بواسطه ادبیات معانی و فصد فصد است که از جهت امور ضروری است که باید باشد
 بجهت فصد آن مخصوصی مقصود باشد و خط واقع شود که واجب ضروری داعی باشد باید که قرائن نماید و بیشتر دیگر بر آن نرسند و بجهت فصد
 و مکرر و روی فصد او تا القیام باید اگر از احتیاج و ضرورت داعی گردد مکرر فصد آن مخصوص مقصود لیکن اندک بالاتر از موضع فصد اول
 نه یا من تر از آن موضع مکرر و ضروری که بیشتر و دیگر و بجهت فصد دوم است و حکم نسبت موضع آنرا نیز همان جهت و منع از شستن فصد دوم
 از زیر آن موضع جهت آنست که مبادا از همان موضع خون جاری گردد و مضمود شود و بعد فصد رفاده را بجلاب و یا آب سرد تر نموده بدین
 موضع که از فصد و بجهت فصد دوم و مضمود از فصد دوم باشد و رفاده را بر خون نباید حیرت نمود مگر هنگامی که اراده تمسیه فصد باشد و خون
 خاص نیز خوب نیست بلکه با اندک مک مضمود نموده چنانچه ذکر یافت فایده آن و باید که باط الطوری بنده که شستن از فصد ذات شقی

منحرف گردد و بعد از آن سستی رباط زیر که محاذات ثقیف موجب انزاق دم است میبایست یعنی باید که در هنگام بستن احتیاط نمایند که
 موضوع مخصوص محل قبل از رباط طاق عروق باشد و بهمان وضع باقی ماند بعد از بستن رباط و باید که ابتدا رباط را بقوت ببندند
 تا عروق خوب باز و ظاهر گردد و بعد از آن سستی نمایند تا خون بدون اذیت اخراج یابد و در آن هنگام تا عروق ضعیف البت رباط محکم
 نبندند که باعث فلا عروق و منع ظهور آنها میگردد بلکه اندک ملائم نبندند و بعد شش باز ملائم سازند تا خون بی مزاحمت اخراج یابد و بکاف
 مردم فریب که استحکام رباط باعث ظهور عروق بسبب تنگی آن میگردد و بعضی نهادن حبه عدم احساس بوجع تحذیر نمایند بآنکه رباط را
 بقوت می بندند و سستی همچنان میدارند و این امر اگر مضعفی با ذیت کثیره کرد و باکی ندارد و بعضی حبه تعلیل وجع مضعف را بر وزن حبه
 بنمایند چنانچه ذکر یافت این هر چند باعث قلت وجع است ولیکن باعث بطو التمام است و هرگاه در کهای مضعف و ظاهر نباشند
 و شعبهای آنها ظاهر باشد باید که دست بر آنها بماند بر سبیل مسیح پس اگر خون بسبب لیدن در آن متعصب گردد و آنرا غشی کرد و اند
 از آنکشانند و الا نکشانند و چون راده غسل نمایند بعد از آن بکمال آید و راده منهدم کردی شکل بر آن گذارند
 بعضا به بنده چنانچه شیخ الرئیس فرموده و قرشی در شرح آن نوشته که این بر تعدیری است که نشانی فصد مطلوب باشد و اما مثلث
 شکل و یا مربع بهتر است بهترین خرقه حبه رفا که کافی است بجهت آنکه تخفیفی که دارد اعانت مینماید بر سرعت التمام و بجهت تریبی که دارد
 مانع ورود مواد میگردد و بدان و هرگاه در موضع شش شخم میل نماید واجبست که آنرا بر فو و ملائمت کناره نمایند تا مانع التمام نگردد
 و قطع آن نمایند که باینست حبه که خوف تفتیح موضع شش است هرگاه شخم کناره نگردد و قطع آن نمایند نشانه آن نتوان نمود و به
 فضا در لازم است که چند خبر با او باشد یکی مضعف یعنی شسته بسیار داشته باشد بعضی از آنها ذی شغره یعنی غیر ذی شغره تا هر که دم
 محل و مکان مناسب اند بکار دارد و در فصد عروق و در جین مضعف ذی شغره بهتر است مراد از ذی شغره آنست که شش را در
 طرف نیز باشد و بگویم که جوابی که موضوع برای آن آورده است و بپری از مرغ با خود دارد که اگر احتیاج بقی شود تحمیل و زودی قی
 فرماید آن تا بخر غشی نکرد و یعنی بعد از فصد اگر تنوع شود و دل بر هم زند بزودی قی فرماید تا آنکه آن قفل رسد و موجب غشی گردد
 و اگر غشی عارض گردد نیز قی سریع ترین خبر است برای فاقد از آن سیوم اند و اما المسک و افراس المسک و فاو بهر معنی
 با خود دارد که اگر مضعفی و غشی عارض گردد بزودی قدری از آنها بدو بخوراند حبه انتعاش حرارت و نیز فصد شک بویاند که بهترین خبر
 است برای فاقد غشی و عدم حدوث آن ابتدا زیرا که فصد خوف ترین خبر است برای حدوث غشی بعضی مردم و بگویند که
 بعضی بعد غشی فاقد نمی شود پس لازمست که بجز و ادراک و دریافت است غشی بزودی تدارک آن بخواند و تا غشی
 دارد و اگر عارض گردد بکاف افراس زرد چهارم آنکه بر ارب و دوا و حبه و کد زرد بستوری که ذکر یافت میباشد و اگر که
 الدمی واقع شود بزودی تدارک آن نماید بخورند که روزف الدم اکثر لازمست شربانی است فوای و به غیر عارض میباشد

نزد والدانند

وفاق کند را نرم سوده بپوشم خرگوش آلوده در موضع زرق الدم که از نفع صفا دیدی را برود حی بس نیاید و باید است که عرض
غشی در آنجا اخراج دم کم واقع میشود و اکثر بعد از حبس آنست مگر هنگامی که افراط در اخراج شود و یا بجز صفا دیده در بدن بسیار باشد بسبب
ضعف بکند و آینه و قلب برسد و باعث غشی گردد کسی را که قبل از نفع بجهت خوف بهوش گردد و علامت رفت روح و ضعف قلب است
او را نفع نباید کرد حتی المقدور کسی را که از بدن خون خود و یا خون دیگری غشی عارض گردد با وجود عدم خوف از نفع علامت ضعف
اوست یا بجهت خیالات سودا و یا فاسد و یا آنچه اکثر مشاهده میشود و به کثرت حدوث غشی بعد حبس دم و عدم آن نزد خروج آن است که طبیعت
در روح نزد خروج دم حرکت بخارج نمایند و متوجه است تمام موضع شق اند و این مانع حدوث غشی است مگر نزد افراط خروج و بهرگاه خون
حبس گردد و طبیعت در روح بجای قلب متوجه گردد و روح بسبب تشنگی و مصاحبت خون منقطع گشته بتخلیل یافته و از مقدار طبیعی خود کم
شده لایمی از نفع ظاهر و باطن هر دو عاجز میماند و با ضرورت مجتمع میگردد و در قلب و عروق و جوارح و باطن هر دو بهم میرسد تا هنگامی که استراحت
یابد و روح دیگر توانید باید و معین آن شود و کفایت مهات ظاهر و باطن و بهرگاه در حیات مطبوعه و مبادی مکتوبه خوانین و اورام عظمیه
مسکله و اوجاع شدید و ضعیف نمایند و قبل از آنکه خون بقدر ضرورت مطلوب بکشد غشی عارض گردد و خونی نباید نمود و تبه اگر غشی باید برداشت
و باز باید خون گرفت تا مقدار مطلوب و لیکن اجازت برین عمل در صورتیست که قوت قوی باشد و اگر ضعیف باشد برودی بنده نمایند و دیگر
نکته اینست که چهاردهم در بان عروق مفصوده سرودن و کردن و طعوم بدانکه این که با امور بکشد و ن بهتر است مگر در همین را
و چون عروق بعضی آورده اند و بعضی شرا این آورده و الا آورده را ذکر نماید و بعد از آن شرا این را آورده آن چهارده اند آ عرق
جبهه ۲ عرق با فروغ ۳ عرق صدقین ۴ عرق با قین ۵ عرق خلف اذن ۶ عرق در همین ۷ عرق از نفع ۸ عرق الخشاء ۹ چهارک عرق
باطن ذقن ۱۰ عرق تحت اللسان ۱۱ عرق عنقه ۱۲ عرق القبه ۱۳ عرق مخزن ۱۴ عرق جبهه که عرق است از ان عروق و با این
عاجب کشیده فایده نفع آن فعل سر خصوص که مایل به خراشید و ثقل عینیه و مداع و ایم مزمن و آلام رگس است طریقه فضا آن است
که با متبایط نام بکشد این تا اذنی بوتری که مثل بکشد است زرد و بریده مکرر و خنک نموده تا عینس در نفع بسیار در استراحت و نفع
که اندر و جنس خنک باشد و از نفع عروق جبهه بنود و طرف و تر بریده گردیده و چشم او برهم افتاد و نتوانست که دیگر بکشد یا عروق با فروغ که در
دویم از آنهاست آن نموده کشیده شده در وسط سر است فایده نفع آن شقیقه و قروح سر را گویند نافع است عروق صدقین که عروق
سیوم است از آنهاست آن دور که اندک بر صدقین واقع اند عروق الما قین که در کجهام است آن دور که اندک بر صدقین واقع اند
و این عروق اکثر ظاهر و پنهان مگر نزد ابط و شد غشی که چون بر طعوم فروخته بند بسخنی و یا خرقه اندازند و در سر از اجمع نموده پنج دست
که بخاق و کبیه و زرد و آرد و من را باز کنند ظاهر میگردد فایده نفع اینها دفع صداع و شقیقه و دریدن مزمن و همه عیش و در مرصفت
و بنو آن عیش است طریقه فضا آن است که چون بطریق مذکور ظاهر گشته منع عینی بیشتر است و آنها فرو برنده و بکشد

مطلع بالای آنها را بشکافند بسیار فرو نهند که خوف صورت و سیلان می باید از آنها که خون اندکی و اگر حیوانات بسیار
 و حاجت بحبس کرد و صمغ عربی را بسیار نرم سوخته با شش عروق خلف از آن که عروق بخیم از آنها اند و آنها عروقند که پس کورت واقع
 اند یکی از آنها ظاهر تر و فایده فصد آن ابتدای نزول و قروح اذن مؤخر راس ناافع است مانع سرست از قبول تجارت معده
 و اکثر اطباء فصد این رگهارا ابطال نسل میدانند و لیکن جالیوس منکر این است و احسن که عرق ششم اند از آنها و آن دور که
 اند که در دو جانب عروق واقع اند فایده فصد آنها ابتدای فدام و خاق و خیم مغز و در بومار و بجه الصوت و ذات الریه و بطن
 خون گرم و عسل طحال و جنین ناافع است طریقه فصد آن آنست که علیل را بفراست که سر خود را با بل جانب مخالف عروق مغز و فایده
 از جانب است مطلوب باشد کردن را بجانب چپ یا راست ختم نماید و همچنین بالعکس تا عروق متورم کشیده گردد پس فایده نماید که
 کدام جهت باشد از او است از فصد آن جهت را که بگرد و مضع فی شغره بکشد بطول نیز که ذکر یافت که عروق شدید از او را مضع
 و دوم باید که شود بطول عروق از ریه عروق معقم است و آن یکی است که بر سر چپ واقع است نزد متعاقب عروق فصد آن مضع ریه
 میگرد و نزد طبع در بالین بحسب بعضی آید فایده فصد آن دفع کلف و کدورت لون و جود الف و ب و ک و سیاق و غیره و اگر آن مضع
 است لیکن گاه در لون و جودت مرز نه باشد به بعضی اندک نماید حضرت این بیشتر از منفعت آنست و اکثر احوط و فصد این است
 که اول فصد است نمایند و بعد از آن این را بکشایند و طریقه فصد این آنست که مضع طولی را سیاق بر موضع معلوم نهند که فرو برندی بط
 شد عرق و خون قلیل از آن بگرد و خون قلیل از آن اخراج می باید عروق تحت الفضا عروق ششم اند از آنها و آن عروق عقب که شش نزدیک
 استخوان واقع اند و خا بضم خاء مجمر و ششین معبر شده و الف نام استخوانی است که خلف اذن واقع است اصل آن جوشنا بو
 که یک شش را در دیگری ادغام نموده و ثانی آن خشا است و محل فصد اینها متصل بقعره است فایده فصد اینها رفع سد کاین است و چون
 و اوجاع متعاقب در رگس است چهار رگ که عروق نهم اند از آنها چهار رگند و در لب بالا از هر دو جانب دو برابر است و نیز از هر دو
 جانب و چون لب را بر گردانند بطرف بیرون ظاهر میگردد و مخصوص نزد عرق فایده فصد اینها رفع قروح فم و قلاع آن و قلاع او و اوجاع
 و استرخاد قروح سر و بوی اسیر و خاق که بر لب بعد از طریقه فصد آنها آنست که مضع در راس نه که اگر کشایند که آن مضع است
 عروق باطن دقن که عروق ششم است از آنها و آن یکی است که زیر ران بر باطن دقن واقع است فایده فصد آن رفع جوینت و درم و تین
 است عروق تحت شش که عروق یازدهم است از آنها و آن یکی است که در زیر ران واقع است که ششین نامند و فصد این
 فقل از این فایده اکثر تن و او را مضموم و قطع و آن را مضع ناافع بر فصد آن سیاق عروق فم است جهت تن و آن را
 بخورده یا لیه یا که عروق خوب نمایان گردد پس بطول بکشاید عروق فصد که عروق دهم است از آنها و آن یکی است که در غشیه
 واقع است و غشیه فصد نماید که میان شش و ریه واقع است و این مضع است که در ریه واقع است که فصد آنست که در ریه

لا تمام اند و سل به عنوان نمود زیرا که موجب منوال و انقطاع نسل اند چنانچه انقطاع و خارج سبابه علامات و غیره نوشته اند
 اما اثر این مقصود که درست واقع اند و است یکی که درست است بر پشت کف پا پس سبابه بهام واقع است و از سبابه طبع
 مرز که حجامت میکند و نفع بسیار عجیبی باشد نقل است که با نفوس او جمع کبد داشت بخوابید که او را امر بقصد این شریان
 نمود چون به ارشد و عمل آورد قطع گشت و تجارب نیز یافتند و نیز معلوم است که التیام موضع ضربه شریان که در راقب اند لغوی اند
 و ضربه آنها مخوف نیست و دوم شریانی است پای ترا از شریان ادراسوی باطل کف فایده تر آن فرساید و ضربه است بر نفع بسیار
 و سکون بافتنه فوقانید و راه عمل و لغت یعنی قطع عرضی است که در عصب و ادر عروق واقع شود و با اصطلاح اطباء است که پوست تالی
 شریان را بطول شکافند که شریان ظاهر گردد و بصبر و یعنی میل بدور اطسی که بر آن کوهی باشد که چون زیر عرق اندازند عرق در آن کوهی
 آید و باند و طغری پس آن صبر را از شریان انداخته شریان را بالا کشند که بر آید و از دو جانب آنرا برشته بر شیم محکم بندنجوی که فصل
 میان هر یک از موضع ربط بخیط ابر شیم را گشت مضموم باشد و از وسط آنرا بغرض تری قطع نمایند و او را در قاطع دم بر آن بکشند
 و این تریاکی جمع نیست و بجز بعضی کتب نوشته اند که بر نمایند و بعد از آن کی شاید که مقصود از آن این باشد که بعد از آنکه بر شیم قطع
 نمودند و در سر آنرا واقع نمایند تا مومن اگر شوند و زلف آید که کردند و آنچه بعضی نوشته اند که مقصود از آن تری لغوی است یعنی قطع تریا
 شاید چنان مناسبی باشد که سل نفع پسین و در وقت مدیلام است که شریان را بعد از شش مصلطه بطوریکه در تریا کشف
 آن مصلطه نمایند که در قیاس است با غلیظ اگر قیاس است بصبر را از او بردارند و از دو جانب قطع نمایند که مقدار را گشت مضموم
 منقطع گردد و بردارند پس او را قاطع و شش خون مانند شش بر کشش و در آن کشند بر آن پاشند و بر ابر شیم طحرج جراحات نمایند و اگر
 شریان غلیظ باشد و لا آنرا ضربه نمایند و خون زان بگیرند بعد و بخت پس دو جانب آنرا بخیط بر شیم فاصلت را صمغ حکم بندند
 و از وسط قطع نمایند و زود او را در قاطع دم بر آن پاشند و این عبارت از تریاست بعضی سل را مختص نموده اند با کثرت شریان را
 بسلا منقطع نمایند و سلا را آتی است موضوع و تبس و آن میل آتی است صفات مدلتی را اسر یعنی در صرح ناس که در وسط آن
 میل شش پیدا باشد که شریان را بعد از شش و تریا و در شش بعد از آن و در آنرا از زنده و ملوی و بجز دنده منقطع
 گردد و با لحد عمل سل عالی از ضرری و آتی نیست بجز آنکه خوف است که بعد از التیام از ما منقطع و شکاف گردد و زلف اندم
 شود و او را با عارض گردد و نیز از شدت صمغ غشی و تسخ است حکایت طلب یافته دیدیم من غالی بسیاری را که سل شریان را پاشان
 نمودند و ضرر بکرات چشم ایشان منصف و عبارتشان بهم رسید و نیز نوشته تحقیق دیدیم من شخصی را که سل شریان او نمودند و در
 همان و تحول شمع بدنامی او را حدث گردید یعنی تبس و تحول بدست گردید و نیز نوشته تحقیق دیدیم شخصی را که سل شریان نمودند
 و سیدن اعاب او را حادث گردید چون کسی را بدو بغیرت سل نمایند و تریا است که در قیاس و قطع کی در افغ

فرمانند موضع قطع را بعد از غلبه آبی مضرت باشد خون اتفاق در وقت حدوث بوسه باشد چنانچه شایع است اسباب علل و جبرین
 گفته فایده در بیان اوقات غلبه بر آنکه قصد با اختیار است یا اضطراری قصد اختیاری را بهترین اوقات وقت صبحی یعنی غایت روز است
 بعد از آنکه غلبه بر نفس و ایام ناقص النور باشد که از باز زده است ثابت و غلبه و اما از اول ماه تا چهاردهم غلبه بر نفس و اول غلبه بر نفس
 اول که زاید النور است بنا بر نوران و یحییان و طوالت مناسبت زیادتی نور غلبه بر نیست چه اگر خون صالح باشد درین هنگام و ایام
 مختلط میباشد و همچنین در آخر ماه سبب آنکه اختلال در آنوقت متکاثف میباشد و اخراج اخلاط متکاثف دشوار و موجب ضعف است
 و کسی که عروق بسیار نازک سبب آنکه بدن علاج آن غلبه است زیرا که استفراغ کلی است چنانچه ذکر یافت و بسیار است که مصلحتی با
 صداع شدید و احب البغض را اسهال طبعی عارض گردد و بدان سبب احتیاج بغضه او را نماند بجهت اخراج مواد فاسده و محتاج به بغضه است
 و غلبه اضطراری را وقتی تعیین نیست مگر وقت شدت احتیاج داعی گردد و مضطر گرداند تا وقت ملائمت و تا آخر غلبه نماید و الضعف
 شب باشد و سبب مانعی از اینست بلکه می که قوت و حسن مساعدت نماید و مانع قویتر از حاجت و ضرورت داعیه نکند و نباشد و باقی
 شرایط غلبه و آفات آن که مضع نماید و بغیر این بیشتر ذکر یافت و باید که رنگ دارد گشته و گند نباشد بلکه صافی بی رنگ تر باشد
 جزء دوم از فصل دوم از فن دوم از مقاله دوم در بیان حجامت اوقات شرایط آن مشتمل بر چینه بحث بر آنکه حجامت
 دو نوع است یکی حجامت مع الشرط یعنی تنج آن برزند که خون برآید بمجرب و بر شال مجرب غیری که حجامت مطلق نامند و مجرباری
 که بقیه ذکر نمایند است و دوم حجامت بی شرط که با گذشت نامند و حجامت اما را مستعمل است و هر یک تفصیل در بحثی مذکور
 میگرداند انشاء الله تعالی بحث اول در بیان احکام و کلیه متعلقه حجامت از وقت و سن و عادت و غیره باید که در اول ماه و آخر ماه و در شب
 آخر ماه جایز نیست بجهت آنکه درین ایام اخلاط سائل و متوجع باطن اند و در او اسط ماه خصوصاً شازدهم و غلبه بر نفس است بجهت خفایا
 و رطوبات مناسبت زیادتی نور و در چهاردهم و پانزدهم که کان زیادتی نور و در سحر حقیقی و در چنان مناسبت ندارد بجهت آنکه اخلاط
 خفیفه در آن ایام بیشتر میل بخار دارند و بدان مناسبت مذکور و در وقت حرکت آن و غلبه غلبه بعد از آنکه بجهت بطوریکه در آن
 و چون از ضعف حقیقی تجاوز نمود نور و قویتر و تحقیق داشت تبریح اخلاط بر سر ساق چنانچه میباید و لا اخلاط لطیفه خفیفه میل خون
 و بعد از آن غلبه غلبه و لهذا قصد در آن ایام مناسبت و درین ایام لایق و نرودا بر ریه خون غلبه غلبه فاسده و میگرد
 مطلوبست و نیز بهترین اوقات حجامت روز است در ساعت دوم آن که نفس گرم باشد و ساعت سیم و چهارم که گرم باشد
 بجهت آنکه خون در آنوقت رفیق لطیف میباشد و در آنوقت میل میگرد و سبب است در حجامت در آنوقت غلبه بر غلبه نیست و غلبه
 مراعات آن در حجامت بیشتر از آنست یعنی که ذکر یافت مسکول اگر کسی که درین ایام غلبه بر نفس روز که وقت لغت و
 بجهت این بیشتر از آن در غلبه بر نفس باشد و سبب اینست که در آنوقت سردی است و در آنوقت غلبه بر نفس و در آنوقت

و مسلم است و لیکن بنابر ادعای آنرا ترک نموده مذکور است که اگر حجت است در وقت نصف النهار مقرر نمایند باید که غذا را از محل
 قبل از آنکه بایستد از آن سال اول تا به وقت قبل از آن ظاهر است که مغنم کمپوس کبوی و عروقی درین مدت استسکال نمی یابند پس حجت است در وقت
 رخت است و حجت است بر آنکه غیر تمام نفع نبوی خصوص حجت کرده شده است و این باعث آفات و مضرت است یکی از آنکه صورتش
 است و اگر در آنوقت غذا تناول نماید ظاهر است که بسبب فرط غلو معدی معده مضایق میگرد و مضرت منصف میگرد و بعد از آنوقت که
 حجت نمایند از غلظت و غلیظت الطبعه و صلابت مزاج بایستد از غلیظه فاسده بخلاف وقتی که ذکر یافت که در آنوقت باهم مختلط اند و چنان
 است و این است بلکه غلظت فاسده میل لطیف و صلابت مزاج را ملین دارند بخلاف فساد که جذب از باطن میاید و اگر فصل سرد در آنوقت اتفاق
 افتد بهتر است بد آنکه قبل از دو سالگی حجت تجویز نموده اند و بعد از شصت سالگی نیز منع نموده اند و بعد عدم تجویز اول حجت است که صبی
 وضع رجاست باخراج خون کمتر است و عدم استقامت عضاء او نیز مانع است و بد آنکه در سال اول و دوم که اطفال وضع را مضطرب میگرد
 که با بوی چوب ایشان که موضع طحال است میخورد و تب شدید مییابد و اگر بسیار میکنند و از ابتدا تولد تا دو سال و نیمی نهایت فاسد سالکی و
 بهترین علاج در آن وضع مجرباری است بر آن موضع در هر وقت که هر سن که باشد و مؤلف رساله علاصه درین مریض نوشته و همچنین در مجله
 طحال ایشان بهترین تدابیر وضع مجرباری است بر موضع طحال و چند شرط غیر غباری زده و اندک خونی که در درامی تجویز شده و در موضع
 بعد شصت سالگی که شروع سن شیخوخت است استیلا بر دشت بر مزاج و غلظت هم سبب برودت و وقت قلب سبب قلب و عروق
 غیری مسکون است که حجت باخراج نمی یابد مگر خون رقیق را پس وقوع آن درین سن لازم است و باعث ریاضتی غلظت و خیر طبیعت و صحت
 پوست مله میگرد و باخراج خون مقصود موت نمی بند بخلاف فساد که تا آخر عمر بشرط قوت و توانائی تجویز است حجت آنکه متعین آن عام
 رقیق و غلیظ هر دو است لیکن قبل از دوازده سالگی و نزد بعضی قبل از چهارده سالگی جایز نیست یعنی که در سبب فساد ذکر یافت و نیز شوق فساد
 شامل اعضا و ریه نیز است متعین نام حکایت لازم دارد و حافظت این اعضا درین سن بسیار واجب است و بعد از دوازده سالگی با چهار
 سالگی اطفال اقتصار بر حجت و ارسال علق مسخن واجب است نزد ضرورت اضیاج باخراج و ایشان تا مدام حاصل کرد و بی
 ادیت ضروری و بد آنکه منع حجت بعد از شصت سالگی و منع فساد قبل از چهارده سالگی مطلق نیست بلکه مقید عدم ضرورت شدید است
 ضعف و قوت در صورت ضرورت شدید و قوت قوت مجوز است مبحث دوم در بیان احکام خبریه که نقلی با اعضا دارند باید است
 که حجت مقدم دماغ مغز و دهن است بجهت آنکه مبداء حسی مقدم دماغ است و حجت بر نفقه غلیظه و نایب فساد اکل است
 نقل حاجین و در طبوت حجت و جوب عین و خبر فساد فاسد و لیکن موثر است بجهت آنکه محل قوت و حافظه است و لهذا در شرع ترفیع نیز
 منع از آن وارد است و لیکن این مختص بحجت با شرط است پس باید که در حجت نفقه اندک میل به طرف اسفل نموده حجت نمایند
 تا فایده بدون مضرت حاصل آید و نفقه حجت از کودال عقب برست و حجت بر کلاه غلیظه با سلیقه است بجهت وجع ملک و ملق نافع
 و در این مبحث

و در این مبحث

و لیکن مضغ هم معده است لهذا درین باید که قدری میل بالا ترازا کامل نموده قصد نمایند مضغی نفهم معده نرساند و آشیا بمقویه
 هم معده تناول نمایند و کابل عبارت از ناپین کتفین است و حجامت بر اندامین فلیقه قیفاست ارتعاش اس و اعلال و جود کسان و ک
 و اوین یعنی و ملق و الف را نافع و کاساجان مضغ و مانع را مضر و موثر عرشد در سرست و اعدان و در ک اند که بر غرض واقع اند
 و اعدان اضع است کجا معجزه و ال و عین مهلتین بر وزن افضل و حجامت ساق قریب است بقصد صافن و در تنفیذ دم و ادر اطلست نافع
 خصوص زنی که سفید پوست و متخلخل البدن و قوی الدم باشد و حجامت ساقین جدا از هم مذکوره بهتر از صافن است و مراد از غلیظ بودن
 هر یک از آن حجامت ها فصد های مزبور را آنست که امرضی که قریب بن مواضع اند و قصد رکهای مذکور آنها را نافع حجامت آن موضع
 نیز نافع غلیظه و فایم مقام آنها اند بر طریقی اطلاق و تعمیر بلکه تخفیف معین و جود زیرا که تیغه عام است و تیغه حجامت فایم ساقین مقام
 آن کجیج و جود نمی تواند بود بلکه در اکثر امور و حجامت فصد و حجامت بر مخرج عین و بشود مورس و سرج و امثال اینها را نافع و لیکن مضغ
 ذین و باعث طلایه و سیان و در ائت فکر است کسانی که مبتلا به نزول آه اند نیز مضغ مکرر بعضی اوقات که متعین حال باشد که در آن
 صورت مضغ نه اند بعضی گفته که حجامت این مواضع اختلاط عقل و دوار را نافع و باعث بطونیت پیری است و لیکن شیخ کریم گفته
 این سخن کلیه مسلم نیست در جمیع ابدان بلکه در بعضی باعث سرعت شب است بسبب عودت ضعف در آن موضع از حجامت و فصد و
 نفیج ناف و میم و سکون عا و ضم ال مهلتین و فتح و اود و ابله است که در عقب سر پاشد بالای نقره و ادر تخفیف میم و سطر را
 مانند حجامت تحت ذقن امرض اسنان و وجه و ملقوم را نافع و تیغه راس و فکین نماید و حجامت بر قعر و امیل و جریب و ثور فصد
 و نفرس و بوسیر و الغبل و راج شاز و رحم و کله ظفر را نافع و قطن بتحرک ناف و طار و مل و نون در آخر میان سر و سرین است
 که لغاری سینه مانند حجامت سر فصدین از جانب قدام و در خمیستین و خواجات فصدین و ساقین و از جانب خلف خواجات و ارام
 الیتین را نافع و حجامت زیر کعبه یعنی زانو ضربان عادت از اضلاع عاره و خواجات رویه و ذقن تیغه که در ساق و جل باشد و
 و حجامت بر کعبین است باطلت و عرق النسا و نفرس را نافع است و باید است که حجامت بر نوار استغایه است یکی آنکه استغایه
 از نفرس عضو نماید و بگویم اگر با وجود اخراج دم و اضلاط دیگر جوهر روح را اخراج نمی نماید از غیر محل حجامت و کمال خود باقی میدارد و میم
 آنکه با اعضا سریش ضرری نمیرساند و بد آنکه شرط را باید عین و غایب بر نند تا جذب از غم و غم نماید و بهر که موضع مستحق محو و در نماید
 و بعد کردن آن متعسر کرد و باید که خرقه و یا سفید آلب نیم گرم یا بل بجزارت تر نموده و در آن غلیظه نماید سبب استخوان
 نرم گردد و مجریه آسانی پیدا شود و در چینی نمک هم استعمال می گردد و حیوانی که تیغه منع ریت هم می برد و ادر عا و صاع می نماید
 بیشتر عارض می گردد و از اینجا لازم است که مجریه را نفرس نمی گذارند و طریقی وضع می جرم است که ادر در محل سفید و دخی است
 روغن بالند پس بزودی مجریه را گذارند بدون شرط و بدیم کشند تا نالی غلیظ آنکه ماده نهو جان موضع گردد و بچینه شود و در آن

کم کرد پس مجمر را بردارند بلکه موضع کشیدن مجمر را که بدست بند نمودند که مواد اقل آن نشود که بغیر وقت خلاصه
 بخود بکشد بردارند و باز نمایند که مواد اقل کرد و بعد دخول بود بخود منقصل میکردنی از پی پس شرط یعنی تیغ زنده بر
 آن موضع تنبیهای طولانی نمیشد پس مجمر را آن گذاشته باز بکند زمانی بگو تا آنکه خون را خوب جذب نماید و خارج کند و در وقت مجمر
 مجتمع کرد پس بدست مجمر را بجا نمایند و خون را از جوف مجمر بردارند و آنرا موضع حجامت را از خنجر پاک نمایند و با مجمر
 بدست و موضع نمایند و زمانی صالح بکشد خون را و باز بجا نمایند اگر بعد مطلوب حاجت خون برآید و دوباره برآید آن
 بهتر و الا باز چند تنی بر آن بنهند و بدست و بر تنه دیگر وضع نمایند و بعد از آن مطلوب خون اخراج بدست موضع حجامت
 را خوب پاک کرده و ظرف را ته نموده گرم کرده آن موضع را بدان بکشد نمایند و قدری زرد چوبه نرم سود خشک بر آن موضع مالند و اگر
 پیش از آن بکشد باله بهتر است و اگر موضع حجامت زیاده تورم نماید زرد چوبه کوبیده را در صندل بسته گرم کرد و چند مرتبه بر روی آن بکشد
 آنرا بکشد نمایند و باید که هر مرتبه از مرتبه دیگر استقامت و بطریق مجمر متدبیر زیاده نمایند و بعد از فراغ چون کیامت کامل کند غذا
 شامل فرمایند و صفراوی مزاج را باید که بعد از حجامت حب اتران و یا آب آن و یا رب یا شراب آب کاسنی یا شکر و یا موم با سرکه
 شامل فرمایند در میان حجامت بلا شرط بدانکه این یا با ناست که در مجمر قدری خرم گاه رشتل ساخت که از نبردی که شعله آن باقی
 باشد و بر موضع مخصوص حجامت وضع نمایند تا سبب کمی و تخلل هوای جوف آن و ضرورت خلاصه را بخود بکشد و لیکن باید که نادر آن
 افتد و این باشد که حضور السور از دوطرفه وضع و علت این نیز انشاء الله تعالی بعد از این مذکور خواهد شد و باید دانست که این بطریق
 است بخون که در حجامت با شرط و فرق اینست که درین زمان کشت مجمر را بغیر و کوتاه میکردند و هر مرتبه مجمر را اندک بزور غصه جدا
 مینمایند تا آنجا که میل مایه زیاده بجانب خصوص حجامت کرد و تسخیرین نمیزند و خون اخراج نمی نمایند و هر کیفیت که مناسب باشد استعمال
 مینمایند و آنرا برای چند غرض فایده استعمال مینمایند یکی جهت جذب مایه بسوی جانب مخالف چنانچه جهت تسخیر فایده دم رخت
 یا بعضی بر تنه می کشند که از نبرد دوم جهت بروز ظهور و رم غایب از اصل اثر او و به موضوعیه سهولت بدان برسد و این هنگامی است که مایه
 متورم در غو عضو باشد و ظاهر میل نماید و وای که بر آن گذارند تا نوازند اثر نمود در آن که در این وقت ناچار مجمر را از اصل جدا میکنند
 سهیم جهت نقل و رم از عضو شریف بعضی خنجر که در جوار آن واقع است و این هنگامی است که اول بروز دوم است بروز نامی است
 و ماده در آن خوب مجتمع گشته و میتوان که بطرف دیگر میل نماید و بعد بروز به صواب مایه یا تمام در آن انتقال این بسوی عضو ناچار غصه
 بلکه تعدد و ممنوع است زیرا که باعث اتمام و اذیت میگردد و موجب عصبانیت بسیار بسوی آن چهارم جهت تسخیر عضو و جذب مایه
 آن تحلیل رایج گشته و آن چهارم جهت بروز عضو بسوی موضع طبیعی خود مانند آنکه جهت بروز فتره را طبعی بر فتره می کشد از جهت معاثرات که
 در خنجره مسبقی قبل است مجمر را عاده می کشد از جهت رخصیه و فتره و قصبه بالا رفته محل اینها مجمر می کشد از جهت ششم جهت تسکین

اوجاع استعمال نمایند که در قولنج منجم که سبب برم نباشد و در جرح ریگی ابلق و اوجاع رحم که زنا زانو حرکت منجم
 میگرد و خصوصاً آن را مجرب بر سرد میگرداند و لیکن باید که مجرب که برای تسکین اوجاع استعمال نمایند زکری باشد تا آنکه مرافق
 را از حوائی فانی منجم که در اندام مجرب طایفه جذب میگردانند و تسکین مجرب را برای مجرب است آن که معین بر جذب و تحلیل است
 و حجامت بر درک عرق النساء خوف خلق را میبرد و حجامت بر پهن الوریس و ورکین و فخذین و بر سیر و عرس امانع و حجامت بر قعد
 جذبت نماید از جمیع بدن و سرد امعاء و جفیر امانع و سبک میاز بدن را کیفیت وضع مجرب را بداند که این بحسب رواج هر یکی
 مختلف الوضع است و هر باخوبی خاص معروف تیرن طلق آن است که ذکر یافت آن دستور امل نکالده و مندرست طریق دیگر که
 بر عضو مقصوره الحجامت مستعمل شده بخوبی که عضو انور اندک اند و سرعت تمام مجرب را منسوب بر آن گذارند و حوائی از
 بانه مجین و غیر آن بگرد که هوا مطلقا در آن داخل نماید چون هوای خارجی مطلق در آن داخل نموده لا محاله سبب انقباض و درشتی
 که هوای خارجی است خاموش میگرد و هوای داخلی آن سبب جرات تا تحمل می باشد سبب انقباض و دفعی آن هوای خارج تحمل گردد
 میل به تیرید نماید و تسکات میگرد و محتاج بسوی مکان شک ترازان میشود پس علت ضرورت فلان منجم نماید و علمی که مستقل
 به است بسوی خود تا مملو گرداند آن مکان را که سبب تسکات خالی شده و سبب جذب مجرب بدون بازطاهر است که مقصود حجامت
 هوای داخل مجرب را که ضرورت فلان و علم مستقل مجرب را انتخاب نماید و سبب تسکات از فصل دوم از فن دوم از فایده دوم در بیان
 تعلق علی و اوصاف آن و این شخص بر سبب فایده اول در بیان منافع آن باید دانست که اگر چه است که محتاج به تغییر نفس
 میگردند و وضع مجرب غیر آن بود سبب تاغی از داخل یا از خارج پس با وجود این تعلق علی نماید یعنی زکری باشد و لیکن باید که این
 آن بر همان موضع باشد که مجرب میگرداند مجرب که باید که اخراج خون علی کم اتفاق افتد یعنی خون بسیاری نکشد و یا خون کمی برآید و مطلوب
 زیاده از آن باشد لابد بر آن موضع مجرب که انداخته ناری باشد و یا غیر آن مقدری خون بکشند تا مقصود حاصل گردد و نیز در اکثر طایفه
 زنان و اطفال ضعیفان که تحمل الم شرط اند ارسال علی اولی است و نیز زکری و منجم خون را غرور و باطن عینه بیشتر میباشد از حجامت
 از نتیجه است که در اکثر بعد استفاظ زکری و سیان خون باقی میباشد و هر چند آن موضع را بیشتر ناک نماید بیشتر خون برمی آید و بعد از
 حجامت مکرر ایمان که هیچ بفرنی رسیده باشد و نیز در امراض مزمنه و فایده سبب تاغی از ارسال انبیا ارسال علی کثیر الوضع است
 و بعضی اطباء میگردانند که زکری و منجم نمی نماید مگر خون فاسد را و از این است که خون خارج از آن سیاه باشد حیوان کثرت
 آن که چون جذب آن تدریجی است نه دفعی طبیعت تدریج خون مصلح را از فاسد جدا کرده دفع نماید مجرب که طبیعت قوامی و مصلح
 جدید با دفع بدن و دفع فاسد ردی موزی مضر است و نیز میگرداند بود که چون جذب آن تدریجی است خونی که در آن می آید غلبه
 یافته سبب سوال بر خارجی بدن و در طبیعت مجرب سیاه بکشد باشد و ایشان بمان برده که خون فاسد دفع گشته فایده دوم

در میان انواع علی و آنچه بدان تعلق دارد باید دانست که بهترین علی آنست که متوسط در بزرگی و کوچکی باشد و سر آن بزرگ و ریزک
آن کلی اسود و یا اخضر نباشد و چنانچه باید از غلظتی که مرغوب نیست هم دارد و یا خطوط لاجوردی و آنچه شش طون بوقلمون و یا ششیه
بار ماهی باشد زیرا که اینها هم عالی از سمیت نیستند و ارسال اینها موجب ابرام و غشی و زرف الدم و حمی و استرخا و قروح و ریه
میگردند و نیز اعتبار نمایند از زلولی که در آبهای حمایته و نیز آنچه در کودالهای ردی کتون باید و آنچه اشقر است و یا سرخ تیره
که کبدی اللون نامند و یا شبنم یا صغیر و یا زنب العار و یا صغیر المراس و یا ششی لون که بالای آن بسبزی زند و در خط زرخنی طولانی
بر پشت آن باشد مثل حضرت تر از سایر انواع است و آنچه شکم آن سرخ باشد تیراز آنست که پشت آن سبز باشد خصوصا که در آبهای
مباری کتون و مادی نموده باشد بلکه بهترین آن آنست که باوصاف مذکوره از میان طبعی که فساد و در آن بسیار باشد بر آورده باشند
و آنچه بعضی گفته اند که زلولی میافزاید و ایست اعتباری ندارد و لازم است که یکروز قبل از استعمال صید و اخراج نموده باشد
و کتون دارند آنرا با هر چه در جوت آنست بقی منفع کرده و بعد از آن قدری از خون کوفته و یا بر زرد آن ریزند تا اعتدال نماید پس
از وجات قذات آنرا پاک نمایند با سفید و یا خرد خوشی تا مستحسین بعضی کرده پس ارسال نمایند فایده سیوم در میان ارسال
علی نباید است که هرگاه ارسال علی مطلوب کرده و علی حید میالج و باوصاف مذکوره بهر سه از آب شیرین در ظرف بزرگ و مسطح
تا قدری در آب حرکت نماید و برگردد پس آنچه از آنها سرلیج حرکت باشد انتخاب نمایند و بخود کور پاک نمایند و منضمه در آب و نمک بشویند
و بالند تا سرخ کرده و در زور ابران بپسند بخود متعارف و اگر زود بچسپد بر آن محل قدری طین برشوی و یا الج که در کنار جوشها باشد
و یا قدری خون بر آن بالند تا بچسپد و علامت چسپیدن آنست که الم فرد بردن دندان آن بکله محسوس گردد و در دهن آن مثلث باشد
و سه دندان دارد بعضی اوقات سر را دفعه فرد می برد بعضی اوقات یک یک را چون مثلثی گردد از خون بهتر است که بگذارند که خود
بخود من بردارد و ساقه کرده و زیر آن چون مثلثی بکشد خود بخود می افتد و اگر مطلوب شود که قبل از آنکه خود بخود بکشد بکار دارند
قدری نمک و یا خاکستر یا بورد یا سوخته یا پرچکان و یا اسفنج محرق و یا شرم محرق بر آن بپسند که زود جدا میگرد و ابل اند و نکاله
بسا قه بان بکله قدری از آن مروض نموده بر دهن آن میرسانند و یا با چوب پازی را بر زردی بپسند و بعد از استعاط بهتر است که
بمحراب منضم را امضا نمایند و بکشد تا قدری خون بکشد از آنجا بر آید و کیفیت مسنار و دید آن اخراج یابد و بجز باری نیز خوب است
که وضع نمایند و یا آنکه بگذارند که خون از موضع آن بر آید و پاک می نموده باشند تا آنکه خود بخود بند گردد و سرعت تمام مجرب جدا شدن
حسب نمایند که موجب غارش و تورم میگردد و اگر خون بسیاری بر آید و بند نکند و در خون بند نمایند که ضعف نیارد و اشیا احاطه
بر آن بپسند تا زوی سوخته سوده با آنکه با خاکستر یا خرف سوده هر یک تنهایی و یا بر زردی و یا آنکه محرق سوده و یا کبر با خود
و نسج بکسوت که در آن بچسبند نباشد نیز مفید است و بزودی آب سرد و هوای سرد بسیار بد و منضم رسیده که موجب این تنهایی

[illegible]

منافع فی التفصیل بدانکه منفعت آن جهت حفظ بشر و اعتدال و تعیین است از نیت امرانی را که فی نافع است فدا می گردانند
 آنرا این چند مرض است اول آنکه نعل سر را میفید است بجهت آنکه مانع صعود و ارتفاع اجزای او و معدیه است که باعث نعل سر است
 زیرا که چون ماده بجزه که افراط اند یعنی منفع کشنده لا محاله بجزه ایل میگردند وقت در اسهال هم میرسد بجهت عدم وصول بجزه
 بدان دویم آنکه باعث قوه باصره و تقویت آنست بجهت نفع روح آن از اختلاط باجزه غلبه مستصاعده از معدیه سیوم آنکه
 تحریک نافع است عاقل و امال و عاقل و امال نافع عالی عامل آن است سر است اما مالی و اعلی آن بجهت تقویت معدیه است یعنی وضع استعد
 حصول آن چهارم آنکه نافع از نفع است بجهت آنکه کثرت که معاد با عصبان صغیر بر معده اند ایش از اجوع و با غضب
 و غیر آن که موجب هيجان صغیر اند لازم است که اولی نماید و بعد از آن طعام تناول نماید تا آنکه غذا در معدیه نفی نگردد
 از صغیر و غیر آن کرد و دانی بدان نرسد زیرا که اگر فی نموده تناول نماید آن مختلط گشته باعث فساد میگردد و پنجم آنکه باعث تسهیل
 طعام و سرعت انقباض آنست بجهت آنکه رطوبات و زوجات منقعه بخل معدیه مانع اشتداد و مضرت طعام ششم آنکه بدن را محکم
 قوی میگرداند و ترش استی را ایل نماید بجهت تقویت رطوبات و اصلاح حال معدیه و مضرت طعام و بدانکه امرضی را که فی نفع
 بسیار اند از آنکه بجزه مرض مذکور میگردد تا بدانکه قیاس نماید و بی برید با مرضی که مجاز است اینها و آن امرضی صراع میگردند
 معده حادث از اجزای مرتفعه از آنست و صرع و الیغویا و نالج و عث و ظلمت و عبر و قتل راس و در دندان آمدن آب بسیار از زبان
 و ضیق النفس و طوبی و سرفه و طوبی و تهیاب نفس و برقان او حاکم کرده نشانه و فروغ آن مرده و استعاده عرق السه و امراض
 روایت لون بشیره و عذاب و قوبا و اکثر امراض مادی علوی و اعتدال سفلی باقی است و بدانکه موافق ترین اشخاص نفی شخصی است
 که مزاجی و مراری صغیر و می باشد و از موافقی که قبل ذکر یافت عاری باشد باید بسیرم در بیان وقتانی بدانکه
 بهترین اوقات برای آن باعتبار فصول اصف است و باعتبار ساعات بنا بر انصاف آنجه آنکه گرمی موافق اخراج اخلاط است
 و اعتبار نصف روز برای کسی است که فی روز نکند و اما کسی که در وقتی نماید بهترین اوقات برای او قریب بچاشت که
 سه چهار ساعت از روز برآمده باشد است بزی آنکه اگر نصف روز گرسنه گردد و جمیع غلبه نماید یعنی از برای فی نباشد و بنا بر این
 که فی برقی یعنی نباشد و صبح نیست مگر در طوبی مزاج و کسی که بجز فی و قیاسات قوی فی نماید شرط است که معده او فی اقدار
 باشد از کثرت خروج که دفعه بهم مستحق عارض گردد و اما معاینه باید که از قیاسات باشد تا ثقل معده نماید کسی که فی نباشد
 نتوان نمود اندک طعامی لطیف و حقیقت با و بخوراند و باعث مدتی برآشته و مرستی می آنکه اشخص معده یعنی نباشد که آنرا
 نباشد نباید فرمود و دویم آنکه هم معده کسی که از فی محسوسه دورگ باشد نباشد و معده فی مزاج و او میتواند کرد و بد
 باشد که سبب قوت غلبه فی بد شوای آید که در صورت غلبه آن بخوراند از سبب آن ضرر است و بد چهارم

در بیان کسانی که صلاحیت فی ندارند بمانند کسان ضعیف الصدر و ردی النفس و میا نقت الدم و رفیق الکبد و میا احد و دم
ملتی و ضعیف المعده و غیره معتمد بقوی و متعسر القوی را جایز نیست فی فرمودن مکر بلا بدی و ضرورت شدید حبه انکه در ایشان
معد و شایان بسیار است خصوصاً با ویه قویه و اما هرگاه حاجت قوی اعی گردد بنده ابر سهل و آسان فی فرمودن باکی ندارد همچون
کسی که ضعیف البدن باشد و چشم و گوش او ضعیف را مادی باشد و یا در سینه و مجاری ورمی بود فی ایشان نیز جایز نیست همچون عاقل را
بجمله انکه افلاطون فاسد از ابدان ایشان بقی منفع نمیکرد و از قوت فی اضطراب در ایشان بهم میرسد و اما فی که اکثر زمان عاقل را
عارض نمیکرد و از احسب نباید نمود مگر تکامل ضرورت از معد و ضعیف و غیر آن فایده بجم در بیان تدابیری که در اشای فی باید نمود و انکه
هرگاه تهیه آمادگی برای فی نمایند و امتداد معده نباشد و مانعی بکیر نباشد ریاضت و تعب فرمایند تا فی بیشتر و آسان تر آید حبه
انکه تعب محک و مسخر افلاطون بد انسب صعود آن سهولت واقع میگردد و از اینجا فاضل القراط گفته کسی را که غرق نمند
باید که قصد در تحریک او بیشتر نمایند یعنی امر فرمایند که حرکت نماید وضع نمایند از تسکین و جلوس بسیار و تنویم او و چون خواهند که
استفراغ بقی زیاده شود حرکت نمایند بن راهون خواهند که تسکین و حبس نمایند ابر تسکین تنویم آن نمایند و در تدبیر آن هر دو روش
و شکم را با بر پیزی بچند و شکام فی بجه ابدال نه بار خاد سستی نامون گردند از دفع قوت تر و حرکت فی و از راه بسیار مانع
قوت نیست لیکن باید که اعمال نسبت با سافل معتدل تر باشد یعنی شد اسافل معده قویتر از اعلی آن باشد تا هم مانع قوت و هم معین
شود و نیز باید که چشم او رفاده نگذارند و بعضا بیند تا مانع جویط و برآمدگی چشم گردد و اگر کجایی رفاده دو کیسه خورده سوره سوره
پر کرده نگذارند و بیند بهتر است و بعد از شامیدن دوائی مقوی چون رمان معتدی بکند و در یانند که تاثیر در افلاطون نموده آن شکام
فی فرمایند اگر طبع حرکت آید فی شود بهتر و الا بر مرغی را بر وزن خاد مانند آن چرب نموده در کلود داخل نمایند اگر این کفایت نشود
از حرکت دهند و اگر از این هم فایده حاصل نکرد بحکم بر بند حبه انکه حرکت و حمام معین بر فی اند و همچون تسکین معده و اطراف ایجاب
تسکین معده غیثان با ظاهر است لیکن ایجاب تسکین اطراف آن را لازم نیست زیرا که گاه هست که تسکین میانی حبه جذب معده
از معده با اطراف و هرگاه بعد از شامیدن مقوی تسکین و کرب اضطراب عارض گردد آب گرم با زیت پاشا مندان فی و یا اسهال او
و چون بشت در زنک دوا در معده حبه تاثیر غریب است اگر قبل از تاثیر سرعت در عمل نماید فی آورد و حبس که در بازداشتن آن نشوند
تا شکام تاثیر با استنشاق روایح طیب و غمز و مالیدن اطراف دست و پا و آشامیدن قدری سرکه و سبب به با اندکی مصطکی و باید که
در وقت فی نمودن راست درشت بنشینند و فی نمایند و اگر گریسته فی نمایند بهتر است و هیچ حال به پلو نگین نموده فی تغذیه
که بسیار مضرت و باید که در شکام فی شخصی قوت مقوی استیاده هر دو شانه او را بجلوسیت بگردانند و از شدت فی برود را
فایده ششم در بیان تدابیر بعد از فی بدانکه چون ان فی فارغ شوند من و روی را آب فروج با سرکه باید که بسوی حبه روع مواد ناما

[illegible]

و در لنگ شدید در معده است که با وجود قی زایل کرده و تپیر آن آشامیدن مرقه سرد سر قیة المعظم و تریخ معده بر دهن غشیه مخلوط بر دهن
 خنری با اندکی موم است یعنی قی در طی صنایع از اینها سیرم فواقیست و اگر بطول انجامد تپیر آن تعلیس فرمودن و جود جود آب کرم
 نوشیدن است و لیکن تعلیس فواقی استلزاماً نافع است نه مسمی و آنچه آب کرم بر دهن و راهم تجیه غسل و هم تجیه تطیب و جود جود برای آنست
 تا تدریج و اطالت زمان تا اثر زیاده نماید در فواقی استلزاماً که تدریج مایه میگرد و بخلاف مسمی چهارم که گزارد و امراض بارده و سبب است
 انقطاع صوت است تپیر آن شد و در بطا اطراف و کینه معده برین که سبب استلزاماً و انقطاع در آن جوشانیده باشند و آتاییدن عمل
 باب کرم و بعد از غرض در کوش صاحب سبب است از جمله تپیر آنست و نه اندک گزاردی که بعد از قی عارض کرد و سبب آن در اکثر
 امراض است و او یا مدت فله است که هم معده را بکوفت و تپیر آن همانست که ذکر یافت و اما اگر سبب سبب حادث از قی استغفار بهر
 عسر البر است و بالجملة علاج آن با دهن قوی التریخ است مانند روغن کدو و نیلوفر و آنکه کسی که دوا می مقوی بخورد و قی نیارد
 و اعراض با بیدار و عارض کرد و باید که بزودی او را حقه فرمایند و با غسل و آب سیم کرم بخوراند و در غنهای تریاقی نیز
 فایده نسیم در بیان مصارفی باید است که قی مغرطه معده و ضعف آنست تجیه کثرت حرکات متعده و جذب مواد کثیره که فایده است
 و نیز سبب از مضر است تجیه اغراض محرک آلات آن چشم و کوشش را نیز سبب تحریک مواد سوسوای اعمال و انسان نیز سبب حصول اغراض
 تر خروج بد اندک و در بر این تجیه انجذاب مواد از عروق آنها و حدوث ضعف و آهنا و صرع و مانی را نیز که تعلی مبعده نه آشته باشد
 و عروق را نیز تجیه آنکه هرگاه در عروق استلزاماً باشد از قی مغرطه الصواع در آنها بهر سبب و با آنکه بعضی مردم خسیس الطبع حریص بر اهل بسیار
 از غایت صبر بر طعام که روزی چند مرتبه شکم سیر طعام خورند و هر مرتبه قی نماید آنست که قی کرده و توانند دیگر خورد این فعل بسیار مضر و محذور
 امراض کثیره و سرعت شیخ پیری است اعتدال اعتدال از آن واجب لازم است زمان کثرت را قی مضر است خصوصاً که با فراط باشد
 فایده هم در بیان بعضی از معتدیه مطلقه و مخصوصه هر یک از اغراض اربعه بداند که استیانی که معتدیه قی اند بهر خبر و فعل و با در تجویز و فواید
 جلی تازه و غسل و کراش و آب و شکر با غل با غسل و صواب با غل با غل و طبع و قی و با در اینها اند که آنها را شاول نمایند
 هر یک که خواهند و یا بر هر یک که مطلوب باشد که پدید شیره و کرفه با شکر بپوشند و شورانی که در آن فعل باشد و آن فطر که در غن طبع
 نمایند و غسل با در شاول نمایند و مانند اینها بهر معنی باشد مقتضیات صفایه که مقتضیات صفایه از قبیل اغذیه اند
 مانند ما در شکر و آب و الحار و طبع رسیده بخت نفع یافته یعنی زرد و ترش شده و آب مطبوخ بقول البیهانند سترش که استفراخ رومی است و
 قطع که بندی بتوجه نامند و استفراخ و قیله بانیه و برک چقدر و امراق فراخ و مایه تازه و حسا و جوب و بر دهن کینه و ترخس بخت
 و یا از قبیل ادویه اند مانند بکچین یا با شکر که در آن لوبیا سبز و پسته و خربزه و خربزه و قی آن و شایسته باشند و همچنین صم
 خربزه مثل کرده و قی آن در جود و ختم سترش و تخم خربزه و خمر که کان و فندق و بادام و مغز و این و خربزه و این و مانند اینها

مقیّات بفرماید که اینها نیز با ارسطیل اغذیه اند مانند آب گشت کدوم باشد اغذیه غلیظه بخورید و فجل و طنج عابیه و رغن قرطم و
 کوانج و آب گار و آنچه در آن خردل و زیتون باشد آب گرم بآنگ عمل و ماهی شور و یا از قیل او و یا اندامه بکجین عسل یا آب یک
 ترب آب شبت نمک و آب قرطم و تخم ترب نمک مندی و خردل و کل خرق اسفنج و در سر که کشید بسیار نیده بهشد پس بر آورده آب
 ترب بوشند و خرق و جوارق و که وی نخ هر یک از اینها که مناسب باشد قدر قلیلی و این هر سه از او و یا قویه اند بدون ضرورت شنبه
 استعمال نباید بنود مقیّات سودا بداند که اینها نیز با ارسطیل اغذیه اند مانند مرقد اسفند بامبات و زیر بامبات و طلع قطع طلع و یا
 ارسطیل او و یا اندامه بکجین عسل و یا اسل و سرکه که در چند شیرین و کنگرزد و طلع غلی و ترب زرد و بوره و کجبت که غلاط و
 آنها نماند و نسخ مقیّات در دستور العمل آن بطریق کلی و عابسات آن نیز در فرابادین که هر سیمی بخزن لاد و یا که یافت جزو چشم از
 فضل و بزم از فن و بزم از فعاله و بزم در بیان حقه و منافع و مضار و طرق استعمال آن بداند که پیش از بیان مقصود چند مقدمه بر او می
 برای زیاده فی بصیرت مد آن مقدمه اول در ذکر احادیث آورده در فضیلت و منافع آن چنان روایت نموده از جابر حضرت سالت آب
 صلی الله علیه و آله که آنحضرت فرمودند بد رستی که بهترین دپی و چیزی که نه ای میانی باشد شما آن حقه است حقه بزرگ بگوید اند بطن او
 تنقه خوب بنماید و بدن را قوت می بخشد سبب این فضل از حقیقت صاحب عالم از آن جناب صلی الله علیه و آله روایت کرده که آنحضرت
 فرمودند ضرری و باکی نیست ببل حقه مگر آنکه بزرگ میگردد اند شکم را و صاحب جمال از حضرت ابی عبد الله جعفر بن محمد الصادق صلوات الله علیه
 روایت کرده که در چهار است عبارت سوط اغذیه و فی پس آنحضرت فرمودند که حقه این چهار است نیز از آنحضرت فرمودست که فرمود
 حقه بد رستی که آن و آه است و تحقیق تغیر آورده اند از مردان صالح مقدار این حدیث شریف را که درین شکل و معنی نیست و کفر را
 که محبت عالمیت و شکر شد ازین فعل شریف شروع سر باز و بعمل نیاید و حقه حاجت خود را بملک گردانیده و در عرض شغل الهی در
 آورده زیرا که عمل بقوای آیه کریمه و الا تقوا الله لعلکم ترحمون و الا تقوا الله فاعلموا ان الله قاهر لکل شیان و الا تقوا الله فاعلموا ان الله قاهر لکل شیان
 بداند که حقه نزد اطباء عبارت از سه سال و نه سال و بیست و نه سال است و اینها عبارت از سه سال و نه سال و بیست و نه سال است و اینها عبارت از سه سال و نه سال و بیست و نه سال است
 بقراط است زیرا که گفته است و بقراط گفته است و عمل را از طریق و سبب آن چنین است که بزرگی است از قیاس و بکار با عمل نشسته
 بود و دید که طایری می بسیار خورده و در دست کم میرسد و بکار آید و نیز آمده از متعارف خود آب را می شور اگر در حقه بود
 و بعد از آن آب با فضلات منفع گشت یافت برادر کرد و بوسی سبب آن خود در وقت بامبات و کدور استنباط از کدورت
 شور را این فایده است و شخصی که در دمه و قوی بود آب گرم و نمک فانی و جوف او داخل نموده از قمر مذکور و بعد از آن عسل با فضلات
 منفع گشت از آن مرفعه می یافت بعد از آن طلا هر یک تن حق افکار و لغز من مطالب او و چند نافه از او و جبهه شریف و اما
 نموده با بعضی طلاع و او بمان مناسب نم کرد مستعمل نموده چنانچه بعضی آن غصه آن کلی و اجمال در اینجا ذکر می باید و در فرابادین

که اطفال را بمقدار برداشت جوانان را نیز بمقدار تحمل و پیران را نیز بمقدار لایق و گرمی و سردی بمقتضای قوت او و این قدر قسم
 در بیان آنست که بمقدار آنکه آتی را که آن جنم نمایند که مقتضای شکل مختلفه آنهاست و در کرمه اند و لیکن بهترین آنها و سهل المانع
 خصوص در بلاد هند و بنگاله که مردم آنجا اکثر گوشت را میخورند و در بازار یک دو دکان صابون می است که نشان کاه را میدهند
 بر باد کرده بردست پانچته زدی بزنند که اندکی مقدار جوف آن وسیع گردد که آنقدر ارد و اگر یکدفعه نمایند اندک مقداری
 زیاده بر آن که اگر هنگام استعمال ریخته شود کمی مقدار آنچنان استعمال می آید واقع شود پس باریکی مقدار اقلی و یا انبوهی پس با
 نقره که سر آن اهر باشد بر سر آن شکم بسته و در آن پر کرده که جوف آن عالی نباشد که در آن مواد داخل شود و اگر نشان بزرگ و در
 آنقدر نباشد که آنرا پانچ کام استعمال اندک بشارند که موای جوف آن چند قطره و آب هم بر آید پس آن انبوه را بر غن کل آن
 نموده و مخرج را نیز بکند و اطفال و محروم را جان انگشت که یک را بر غن کل یا یکدفعه یا قریب جوب نموده بلامیت داخل مقعد نموده
 اندک بگردانند که چوب که در پس انبوه را داخل کرده این نشان بشارند که تمام و داخل کرده و اگر نشان کاه و میر باید آتی از نشانه
 یا نقره سازند که بالای آن مانند پایله باشد و از آن انبوه بطول آن که سر آن کمی باشد که در مخرج داخل شود و غده الحاحی مخرج را بخورد
 چوب نموده و در او را در آن آلت بزنند چون از مریز آن و اندک بر آید و در جوف آن اخراج یافت با انگشت سر آن مریز کل
 بگرداند که در اخراج نباید پس زدی در مخرج داخل نمایند و داخل کرده و یا اگر آتی سازند بخوبی که شیخ الرئیس ذکر نموده باین
 عبارت اما انبوهی المحقه فاجود شکل ذکر لها الاول ان يكون الانبوه قد قسم ايرتائثلث و ثلثين و جعل منها حجابا من الجنبه
 من الانبوه و قد الحزم بالانبوه الحامش و الاصل حجابا من جزئيه المختلفين و يكون الرق محذبا على حذ الانبوه و قد ركب الحزم الاصل
 بلحام قوي سلايد فلا الهوا و يكون تحت الرق في موضع يدخل المقعد و منفذ مخرج من الرق فاذا استعملت المحقه و حضرت بقوه عادت
 الرق و خرجت من الذي لا يدخل المحقه فاستقرت المحقه استقرارا جديا لان الرق منى الى تعود بها الى الخارج و تخرج الى القيام ببر قد وصل حزم
 كلام شيخ اينست که اما انبوهی محقه یعنی پنج آلت محقه پس بهترین شکلی که ذکر کرده اند از برای آن الجواب پیشین آنست که باید بوده باشد و این
 منقسم به قسم یک قسم آن ثلث دایره و قسم دیگر آن ثلث دایره باشد و گردانیده شده باشد میان این دو قسم مختلفه مقدار از او
 تا آنجا که جایی از جیبی که فرا گرفته شده از آن جیب انبوهی محقه یعنی جوف آن پرده نصب نمایند و طمیم است حکم کنند که محیط آن مقدار یک
 و ظرف دیگر مقدار دو ثلث باشد از اول تا آخر انبوه بر سر آن انبوهی که نصب نمایند که تمام انبوه را فرا گیرد و باید که مسدود کرده باشد
 سر جز و صغری آن طرف که خنجر بر آن نصب کرده شده طمیم قوی تا داخل آن نکند و در او نیز موضع نصب یک سوراخی باشد و صاب
 یک ثلث و نیز نزدیک موضع که انبوهی داخل مقعد نمیکرد و منفذی دیگر باشد میان حجاب انبوهی که هو از او ثلث یک آید چون
 از یک بشارت انبوهی آید و در جوف انبوهی از مقعد و ثلث یک ثلث آید و از مقعد دیگر آن که نزدیک خنجر است بر آید و در او داخل

[illegible]

طبع نمایند در امراضی که در رگها کماح بعضی حیوانات مناسبت و خفیه خرو سحر ادویه با همیه و منافذ نمایند اما در این موارد
 وقتی که ضعف یا از برودت باشد و اگر از برای سحر و فروج امعاء و اسهال و زرف الدم از امعاء ترکین نماید باید که از طبع خوب
 قاعده نمایند برنج و جوارس و عدس و جو بر این نیم کوفته بمقدار چهل درم از مطبوخ اینها با بعضی ادویه قاعده نمایند آرد بلوط و ملبار و
 زرد تخم مرغ که در سرکه پنجه در روغن کل مل کرده باشند و صمغ عربی و نشاسته که هر دو را بر این کرده باشند و کل از منی و اتاقیه
 سفید ابار زرد کاهه سوخته و خیزد امثال اینها که فی الجمله غلیظ و قوام بگیرم باشد و قه از این ادویه سرد درم و یا قه و حاجت هرگاه
 با سحر و صمغ باشد باکی نیست از استعمال اندک مخدری مانند اندک ایونی با مصلح آن که قلیل و غیر است اگر برای زرف الدم
 باشد با مطبوخ ادویه یا لب قاعده زرد تخم مرغ مشوی در سرکه و یا در روغن کل مل کرده و کبر بادیه سوخته و دم الاخوین و دق کنند
 و طراش و عصاره انجبار و بادیه و امثال اینها فایده بداند که آنچه شیخ داود و بطریق کلی در حقه ذکر نموده که استعمال قه در امراض
 اعصابی مفید است خواه مرض در عضو مستقر باشد مانند قولنج و یا صعود کرده بشرکت مرغ عضو سفلی با عصاره عالی و قه خیر خیر
 حبه و خال و دارد و مانند آنست و دارد و در امراض دماغیه اند و دماغ از اعصاب عالی است و حقه میباشد در علاج آن هر
 بجهت آنکه آنچه که سبب دارد و در انداز کرده و طحال صعود نموده اند و کرده و طحال از اعصاب سفلی اند پس فی الحقیقه و دارد و
 در تحت امراض کرده و طحالند با آنکه ضعف این قول ظاهر است زیرا که انحصار استعمال قه در امراض اعصاب سفلیه و دلیل است
 زیرا که فعل حقه اسهال و طبعین و اما الهیه است جذب اعصاب عالی بجهت آنکه هر قدر از اتصال موجوده حقه محبت اعمار که با آن
 و قوت مسهل دفع میباشد باز تاثیر در بقایا نموده آنها را قریب و از لاق اوده بجهت ضرورت خلاصی آنها می آیند و منفع میگردند و
 چون در طبابت بدنی اتصال یکدیگر دارند جز از اجزاء امیل با بطل میباشد از عالی همچنین راجع متولد از آن فضول و لهذا است
 البقره اهر نموده و دراء و ام دماغیه با استعمال حقه و منع کرده در آن امراض از استعمال معنی بگزینگامی که مرض مبارک است معده
 باشد و سبوی این معنی که ذکر یافت که حقه جذب از عالی میباشد در حدیث شریفه که حقه و است لیکن بزرگ میکرد و بطل را
 اشاره شده است زیرا که مقرر است که حقه منع می اسافل است و درین اختلافی نیست و با این اگر جذب از عالی نماید باید که
 منزل و لاغز کنند و بطل باشد چون فرمودند که بزرگ کنند و بطن است البته باید که جذب از عالی سبوی خود نماید و او را
 تا باعث گیر آن کرده در حالتی که نفی و پاکیزه از فضول و ریشه باشد اگر گویند در این صورت محتاج بکذب از عالی نیست بلکه غذا
 و آرد بدان اندازه و آن کافی است از برای تسهیل آن زیرا که مانع تسهیل آن فضول ردیه معده بود و چون منفع گشت لا محاله
 غذا و آرد بدان مضمون و نفع تمام یافته قسط غذای و از بدن میرسد گوئیم این نیز نوع جذب از عالی است اما آنکه و دارد و در تحت
 امراض کرده و طحال قه و غیر این بجهت من است زیرا که گاه باشد آن محدود مرض از سبب دیگر که بجهت مستانده از کرده و

[illegible]

خنجه نماید و ماییت را بشانه میفرستند و شانه نیز در آن تعریف نموده و تمهید موت را برای غذای خود جدا نمایند و ماییت را با دراز و دفع نماید
 و ازین است که هرگاه وضعی درین اعضا مذکوره بهر سبب که تواند بالکلیه موت را از ماییت جدا کنند و اخراج نمایند ماییت را از خود
 باعث امراض افراسیل نریز و سوء القینه و استسقاء و امثال اینها عارض میگردد و بول سرخ دموی میباشد پس لازمست تعویض آن
 اعضا و اخراج ماییت لطیف قریب بجلد ابرق و غلیظ را با بر ابرس سید که آن هر دو ضروری حفظ صحت اند لیکن بحد اعتدال و قلت آن
 هر دو باعث امراض مذکوره اند و کثرت آن هر دو موجب هزال و ذیابیطس و دق میگردد و سبب صحت حرارت و پوست در اعضا و کد از غلظت
 اعضا پنجایچه در جای خود مذکور است و ادویه مدیه را اینجا ذکر نمیداریم برای تذکره آنها از قبیل این ادویه اند خربزه و تخم آن و خیار و تخم آن
 و مسدانه و تخم آن و کدو و تخم آن و ماء القری و ماء الشیر و امثال اینها از برای سوء المزاج عارض و نخود سیاه و تخم کرفس و رازنانه و ناختوا
 و شونیز و کبر و پوست سنج کبر و سد اب راسن و دارچینی معتدله و مر و ترب و بادام تلخ و گندستین و پرسیاوشان و زراوند طویل و زرد قاقا
 خشک و دو قوه و از خود و فودنج حبلی و فطر السالیون و سیالیوس و انیسون و قدرمانا و منطخ و سیلخ و اسارون و مشک و شمشیر اهل
 و اقحوان و دار شمشان و حب لبان و جنطیانا و سنبل الطیب و وج و فود و فراسیون و کما فیطوس و کبابه و کاد و یوس و امثال اینها
 که مدد و مفتح شده و سوء القینه و استسقاء و احتباس بول و جنس را مانع اند و تفصیل انشاء الله تعالی در امراض مختصه ذکر خواهد یافت و
 فوائد هر یک از ادویه مذکوره در ادویه مفردة تألیف مؤلف مسمی بخزن الادویه ذکر یافت خبر و مقسم افضل دویم ازین دویم از فعاله دویم
 در بیان تدبیر ادرع و جس آن بدانکه قبل از کرایت که عرق از جمله فضول منضم سیم عروقی واجب دفع است که طبیعت در آن تعریف
 نموده رفیق آنرا تجزیه نموده بطریق مسام من دفع میگرداند و بعد از اخراج از مسام در رسیدن هوای سرد خارجی بدان رطوبت میگرداند
 بنظر طبعی بندد و ازین است که چون عرق ادرعین بر آید از ظاهر جلده پاک نماید که انجماد نیابد که مسام را بند کند زیاده اخراج می نماید
 و چون کثرت بسیار بنظر طبعی مجتمیع گردد مانع ادرعین میگرداند و از احتباس آن بدن سنگین و کفاله و طلال عارض میگردد پس باید که تصفیه بدن
 بجهت اتمت آباب گرم کوشند و ادویه مدیه عرق یا شانه مذکور آید و حفظ صحت حاصل گردد و ازین است که در حیات و غیر آن بعد از غفلت
 سبکی بدن عارض میگردد و بهترین تدابیر از برای تعریف حفظ صحت حرکت است زیرا که حرکت مسخر و مطلق اعتدال و فضلات و غیره و خروج
 آنهاست از مسام ابرق و این در صورتیست که اعتدال قیاس باشد و الا اگر غلظت باشد بحام روند و غشال آباب گرم نمایند و اگر صناعی اعی
 باشد زمانه در حمام مکت نمایند قبل از آنکه آب بدن بیسانند تا عرق آید پس غسل نموده بر آید و در پست ویم زمانی توقف نمایند تا عرق کم
 گردد پس در پست بیوم یعنی هفت روز زمانه طویل مکت نمایند تا عرق بندد پس بدن را خشک نموده لباس پوشیده بر آید و اگر خواهند
 عرق بسیار آید بطرون بار و غن ریت و حمام بر بدن مالند و با کسره خوب رز آب میل کنند و در آن با نمیزند و بر بدن مالند و این تدبیر
 برای مایجان استسقاء و نریز است و استسقاء و سایر امراض رطوبتی است اگر صناع زیاد دایمی باشد طبعی از آن آید پس برسانند و عرق

نموده بعد مطلوب بکدی که ضعف بسیار عارض نکند پس بدن را پاک کرده از پت عارض بپت دوم متوسط آیند و از آن بجای بازمانده
 نیز چینی که ذکر یافت این اعمام عاقل نامند و اگر فتن حمام متعذر باشد مانند شکام میجان حمایت و جدی و غیر آن که خواهند بود و عرق
 آید و خفت حاصل گردد و یا بعدی خوب بروز نماید و آبله بردارد قدری آب گرم با صندل و یا بعضی ادویه مناسبه که در آن جوشانیده باشند
 پیش روی خود گذارند و در آنی بر تمام سر و بدن بپاشند تا آنکه بخار آن آب تمام تمام بدن برسد و بدن را گرم و جلد را نرم و سالم و مفتوح
 و اخلاط سخت جلد را برتری و تخیر داده و عرق از تمام جاری گرداند و با چوب هر قدر که بر آید پاک نماید تا پشتر آید و همین نوع تا هر قدر
 که مطلوب باشد و اگر حاجت پشتر باشد و از یک دفع آب تمام بدن گرم نکند و عرق جاری نشود و دفع آب یکی پیش روی و یکی عقب پشت که از
 و اگر ترقی اسافل بدن نماند و در آن با آبله مطلوب باشد بر کرسی که سطح آن بخیر از آن باقی باشند نشینند و خود را
 گرفته و در زیر آن کرسی آب گرم عاقل و یا مطبوخ ادویه مناسبه که از دماغ عرق آورد و بخار آب گرم با سر که نیز معرشت بجهت نفوذ سر که و
 ترقی و لطیف آن مواد را بعضی ادویه معرقه بالا حمال ذکر می یابد و آنها اینسون الکامر بزرگ کرسن بزرگ سداب بزرگ بزرگ ملینیت را و غیره
 سینه بسیار بوس عاقل و طفل قطعه متعلیه و نظرون و امثال اینها اند و خاصیت مرکب در ادویه مفیده ذکر یافت و بدانکه چون
 عرق بسیار آید و ضعف آورد و با همیسم خود و طریق معسر آن این است که بدن را خوب خشک نماید و جامه نرم پاک بپوشند و آتش
 نماید در مکانی که هوای آن معتدل و آبله خشکی باشد و آتش سینه خشک و ساق پاک کرده و برنج سفید شسته از مرکب دوم
 که در یک من و نیم آب طبع نماید تا ببلک که نیم من باشد و صاف نموده قدری درم از آن پاشانند و با آنکه سبب پاک کرده از مرکب سوم
 کل سرخ چانه درم و در من و نیم آب طبع نماید تا به نیم من آید پس کالبه و صاف نماید و مقدار پنجاه درم روغن بکجه تازه در آن ریزند و آتش ظالم
 بجوشانند تا آب برود و روغن بماند و لیکن بنور و آن روغن را بر جمیع بدن کالبه و یا فود هندی را نرم کوفته بچسبند و از بر جمیع بدن
 بمالند و اینها عاقل و غیره جزو ششم از فصل دوم از فن دوم در بیان تدابیر آوردن مخاطه و آنکه مخاطه عبارت از خلط است
 غلیظی است که از دماغ بینی منقطع میگردد و از خارج می یابد و این منقطع فضلات مافیه و آن خشک و از صرع و کتله و صداع و رقیقه و زلزله و کما
 و کثر از این مافیه است و سرفه و اسهال و غل و بدن سستی و عصاره اینها است و نباید که در آن کتله و مافیه و از دفع فضول و غل
 قرار داده و تا جاست بن صبح و سالم است چون مختبر گردید امر از مذکور و دشت میگردد پس باید که قبل از مدوشه بجهت صحت متوجه
 اند فاع آن کرده و مذکور و مصادره که اخلاط غلیظه در دماغ است بسیار و مطلوب است که بشنود و بن تدابیر است که در آن پشند و
 سعوطات عمل آوردند که عطسه آورد بماند که شش و غل و خرق و عطسه از موه و سوطه نماید و این از سعوطات فیه است و در غل و عطسه
 را ترقی و از منقطع میگردد و یا سعوطات دیگر که در بدن ذکر یافت یک کباب صبیان و یا سر یا بخار طبعی یا بون لوتی و یا غل و سوط
 و مانند اینها و با بخارات دیگر که در ابدان ذکر یافت با بخار شیر و یا بابت که در پیش آمده و در آنکه مذکور و جاری بر کشند و بخار اینها

آن منزل باشد و آب بکشد و در آن منزل را بر سر او بردارد و به منزلی میبرد تا آب به سر رسد و آن آب منزل را در میان
پاشد و یا آنرا قلی میگرداند آب داخل کرده پاشد و صورتی که نتواند آب بخورد و در آن آب میازد آن امر خیر و مفید است
خود را همراه دارد و در منزلی قدمی از آن آب منزل ریزد و خوب بزنند و بگذارند که نشین کرد پس آن آب پاشد و دفع
مضرت آن کرد و دو دفعه تیه و تبه بل زانی بآبی نباید خوردن سیه و پیاز که و گاهی سیه هم باشد دفع مضرت میاید و مختلفه میاید دفع
ضرر آبش را با خنک با سر که نماید و آب متغیر الطعم را بکجنین آب تلخ از منی لغدی نکر و آب غلیظ بدور بطنج و یا بغیرین
عرق از گرفتن و یا بخل با سر که و یا خاک طیب یا لعل صندل که به گاه در منزلی بجائی آب کم بست آید و خوف ضرر از عطش باشد
باید که اندک معطر باشد و طعم شور شد و نیز شیرینی شاد و تلخ و قلیل در داخل نماید و اندک نعنه بخورد و چون تشنه کرد اندک
آب مخلوط با سر که پاشد که قلیل آن کفایت از آب کثیر میاید و پنجین اخرا از انقب و حرکات غنیف و سرعت رفتار و تحکم بسیار
خضر صابا و از طبع و اندک عاره و بد آنکه از جلد چربی که رفع عطش میاید نگاه داشتن آنجا راست در دهن و یا اندرون و یا
نرمندی و یا قراقرط و کشامیدن دفع ترش و خرقه کدر دفع میساند به شند مگر خشک نموده و نیز نگاه داشتن بطور و یا صفت و یا
نقرو فالص در دهن و لبها بر هم گذاشته که هوای خارج داخل دهن نکند و دفع تشنگی است چون بعد از تشنگی مغرط آب به باید
دفع آب بسیار بقدری که سیرا بکند و نیاند بلکه اولاً ضمض نماید و در دو دستها و پا را بشوید و دستها و پا را در آب بگذارد
بعد از آن اندک پاشد تا عطش او را بیل گردد زیرا که اگر همان دم آب بسیار پاشد چون جمیع بدن گرم گشتن و طالب آب
دفعه بعد آب بخورد میکشند و خوف استرقاق و نایب و استفا و ملاکت است بدانکه در کار باید که تمام بدن خود را خصوصاً سر را از آفتاب
پوشاند و در هنگام برپای معده حرکت نکند و اگر گرسنه باشد و لابد باشد از شاول غده اقلیل فدا آمیزی بخورد و البته ناستاناید که حرکت
نماید خصوصاً که محور المزاج صفراوی و لاغرا باشد تا موجب ضعف و ثوران صفرا نگردد و در آب سرد سر و بدن را بشوید و از میوه با ترشی
انچه میسر آید بخورد و لیکن نه همان زمان که نمیرل رسیده که بدن بسیار گرم است بلکه بعد زمانی که اندک از حرکت ماند و حرارت کم گردید
اغسال آب سرد نماید و میوه با ترشی با بخورد تا باعث آفت ضرر نگردد و سرد سینه را بر وزن کدو و بارغن بنفشه با ام جرب نماید و اگر
از حرکت از منزل قدری سوختن جو با قندی نبات و با قند آب سرد پاشد خوب است یا بر قطونا را بر آب پاشیده و یا شیر و جو
سرد کرده و یا آتش جوهر یک که میسر آید و چون فرود آید منزل مرجم ترغیع نزد یا کینه نزد وسیع نزد و فریب آب باشد و تهست چنانچه
و یا مسکن را بطرفی نماید که باد شمال میوزید باشد و نیمه را حتی المقدور از هم دور و در پیاده کند و مراکب و آب او را بنزد آید
فصلیات آنها باین کس نرسد و کرد را باطل و گاه روانسرا فرود آید باید که حتی المقدور در حجره فرود آید که وسیع باشد و سقف آن غلبه باد
شمال در آن میوزید باشد و چون در منزلی و بجای رسد و یا فرود آید که احتمال زمین باد سهموم باشد و یا مکانی باشد که باد

[illegible]

پس درین وقت باید بود که اندک پراختادن از مرکب یا ملخی در سیدن صدر بعضوی از لکه ها یا این یا سنک و چوب ابل
 این است که اگر بعضی شریف می باشد سر و ته نگاه پیخته رسیده و یا بعضی غیر شریف رئیس و لیکن باشد باید که خند نماید برای
 اماله از جانب مخالف باقی نامواد بدین میل بعضی مافات کند و غده عظیم تر نشود پس این ادویه را بران ضما نماید تا شش متغیر کل از منی
 سقوطی آب برک مورد و اگر موضع صدر رسیده دوم کرده باشد کل سرخ عدس متغیر کل از منی شیان نماید تا منی سرخ قوی
 سوده بران ضما نماید و اگر این ادویه به هم برسد برک مورد باز زده تخم مرغ ضما نماید و یا تخم بلبلون باز زده تخم مرغ و یا زرد سبزه و صبر
 سقوطی آب برک مورد و اگر از اینها هیچکس میرساند زرد و تخم مرغ و یا شش متغیر ضما نماید و ضما برک مراد بسیار نافع است همچنین
 ضما در بون صحنی و یا زرد چوبه و شکر سرخ که بهنگام گزاشند و آبک و منجات مندی و زرد چوبه و آب شاد و اگر مویائی معنی حاضر باشد
 از همه بهتر قدری فرو برد و بر عضو مافات نیز مالیده تهرن ادویه است و غذا آتش برنج و یا شش و یا عدس و یا پنبه شش و عدس باطل بود
 شاول نماید و اگر حمی عارض گردد با آن از حیوانی اختر از نماید و در همه احوال از ترشها و است و دروغ و آب سرد و جناب نماید و
 از رسیدن هوای سرد و آب سرد محافظت کند و اگر فاکتر کرم را در کلبه کرده بر آنغضوبه بند قوی المقد و حرکت نماید تا خوب باصلح
 آید و بعد ازین تدابیر اگر قوی باقی باشد وقت را گرم نموده بر کرباسی مالیده بر عضو بچسباند و بران چسبیده دارد تا آنکه وجع زایل گردد و
 چون جزاتی عارض گردد از آلات خارجی مانند کار و شمشیر و نیزه و امثال اینها باید که این مرهم را مالیده که زود طلسم میگردد و از
 اسرار است مرد اسنک پنجم دم الاثون سرد درم سرد و از مرهم سوده یا کبیده زرده تخم مرغ و پست درم رخن چوب نیکو مخلوط نموده
 استعمال نماید و چون برک درخت سنجید را بر جرح ضما نماید از آب چک آورد و پاک و طلسم سازد که هیچ تدبیر دیگر احتیاج نگردد و
 مجرب است اگر برک تازه آن باشد برک خشک آن نیز مؤثر است تدبیر جرح است اعضا از نموده در کاب عیران که علامت آن گرمی و
 و سرخی آنغضوبه است آنست که خرقه گان را با کلاب سرد کرده زنند و مکرر بران عضو بند زنند تا آنکه صحت و دورش آن فرو نشیند
 و بعد از آن مرد اسنک را با کلاب مالیده یا لده اگر نفاغات و آبله در پا بهر سد با ناری آری بشکافند تا آب بر آید پس با زور آب
 سرک باید بران مالده و یا کلاب را از مرهم سوده بران باشد یا دم الاثون و کل از منی و کات منی و تدبیر فتن عضو با شش و یا آب گرم
 و یا روغن گرم آنست که قبل از آنکه عضو ابل نماید سفیدی تخم مرغ را بران مالده و خرقه را با آب و یا برین سرد کرده تر نموده بران انگند
 و یا اگر مرکب یعنی مراد بران مالده و یا لده برک کل نباتی که بهندی کل مندی است که مالیده بران ضما نماید و یا نباتی که بهندی
 بومی نامند و یا عدس را پنجه ضما نماید یا کل از منی و سرکه و آب سوده یا سیداب قلعی و مرد اسنک با سرکه سوده و سفیداب
 قلعی و کل از منی و سفید تخم مرغ نیز سفید است چون آبله نماید و جرح گردد و وجع و سوزش بسیار داشته باشد اگر نباتی باشد ضما نماید
 و از نمودن شیرینی و روغن اقنا کجند و مرهم مناسره و منصفه و شکلی آنست که مرهم سفید است مرهم کافوری مرهم

[illegible]

[illegible]

[illegible]

15

کفایت حاصل شود و در غرضی بآنها رسیدن مبروات و سهل نشود و در غرضی فرغ نشود و سهل نمودن مناسب است
 و سهل مذکور در موی ذکر یافت اگر سبب طغیم باشد علامت آن کثرت ورم و قشقرق بسیاری چرک و خنثی آب چشم و چرک
 چکه و در وقت خواب سنگینی سر و عدم ظهور عیانت موی و صفراوی و وجود علامات غایبه طغیم و علامات صراع طغیمی که ذکر یافت علاج آن
 علاج صراع طغیمی است از خوردن طریقل یا ابارج بقراد یا حبش بسیار و گاه به نواج بکف صند قیال میکردند و قطرات آب که با در آب
 آن آب صاف بود و میخوردند یا بنفشه سید مات از باله بختسم کتان بکرم چشم یا چانه چشم زبانی که اطفال الملک در آن جوشانیده
 باشند شربیه و خضخض کمی صبر زرد و سرکه و اما فی و غفران آب شنبالشنب و در چشم مالند و بعد از سکون ورم و قشقرق و در چشم چرک
 پاشند و یا زرد اپر و پر بنجوی است که در موی ذکر یافت و اگر سبب بر سودا باشد علامت آن تری چشم خشکی و نبودن چرک و آب
 کمی از چشم بخشن و سایر علامات صراع سوداوی است که ذکر یافت علاج آن مانند علاج رمد صفراویست مگر آنکه ترطیب درین باید آید
 ما اشقر بسیار مفید است فصل چهارم از مطلب ویم در بیان وجه اذن و در سبب علامات و معالجات آن سبب در گوش
 یا یکی از اعضاء اربعه است و یا یکی از سبب آن غلبه خونسست علامت آن جمیع علامات صراع ورم و موی است که ذکر یافت علاج آن
 نیز مانند علاج آید و در صند قیال و جانت بین انگشت و یا چسپانیدن زرد بر گوش و چکانیدن شیر و خرد و سفید چشم مرغ باله آب
 و بر قطره و در گوش و اگر وجع شدید باشد شبان امض افیونی را با سفید و خرم مرغ سائیده و در گوش چکانند و یا اندکی افیون در غفران
 را در آب حل کرده بختسم کتان آلوده در گوش بگذارند و خضخض کمی در شبان یا شاد و صندل سرخ و پوش و رندی کاغذ را با آب شیرین بر آب
 یا کاغذ یا کون را با آب شنبالشنب یا سائیده و در گوش مالند و طلا و قرص مبارک مذکور با آب شیرین سبز و در گوش بسیار مفید است
 و اگر سبب آن صفراویست علامت آن علامات رمد صفراویست و علاج آن نیز مانند علاج آن مگر آنکه در اینجا اقبال مبروات و سهل نشود
 و هرگاه وجع شدید باشد اقبال بختسم کتان و زرد اپر و دیگر از قطرات الطیبه بنجی است که در گوش موی ذکر یافت و دوا مذکور
 است که در رمد صفراوی مذکور شد و ای در گوش هر نوع که باشد چکانیدن روغن کل که با سرکه سه برابر آن جوشانیده باشند تا سرکه در
 روغن مانده باشد مافع است اگر سبب در گوش طغیم است علامت آن فقدان علامت موی و صفراوی و خفت و جمع سنگینی سر
 و وجود علامات صراع طغیمی علاج آن بستن علاج صراع طغیمی و قطرات مبرجوش و یا روغن بادام تلخ با آب تر با آب مطبوخ مبرجوش
 و اسطوخودوس و فستقین و یا روغن کل که آب مطبوخ اینها را در آن جوشانیده باشند و یا روغن کندا و آب برک کجین که از آذوقه
 مانند و آب برک نیم با عسل در گوش چکانند و اگر سبب آن سودا باشد علامت آن علامات طغیمی است مگر آنکه درین بین
 سه و طوبت و بان نباشد علاج آن همان معین است که بالا آمد و درین قطره روغن بادام شیرین و در گوش و یا زرد بنج و یا
 زنجبیل و اگر سبب آن طغیم باشد علامت آن آمدن آواز و جبین آن در گوش و مگر آنکه درین بین

در وقت

خوردن الطیر فلفل کشیزی است و نظیر او دیو و اوبان مذکور و در گوش طبعی نمک حبه چرب شده و بر گوش که گشاید بر رفتن
بعضی بخورات مناسبند بخور مرغ خوش گلبل الملک اسطوخودوس و پیر یا دنان چرب شده و اکثر بخورات مذکوره و قریب این در
گوش طبعی نافع است فصل پنجم از مصلحت ویم در بیان علل و اسباب علامات و معالجات آن که عبارت از خون آمدن از پیشانی است
از اشفاق و یا انفاج و من عرق از عروق باغ بسبب جفت خون و یا کثرت آن و این را ما دام که کجده فراوان رسد و خوف ضعف نباشد و پیشانی
مند و زیر که معید و باغ جفت سر و سایر بدن و رافع اکثر امراض است سبب آن که در دست خون غلبه صفر باشد بران علامت آن
علامت صلیح صفراوی و جدت و حرارت مزاج و قوت خون و گرمی آنست علاج آن غصه قیال و آشامیدن مبررات چنانچه در صلیح صفرا و
ذکر یافت و اگر این ندان چهره سر گزیده و با فراغ آید و جفت کمر و آب بسیار بر سر بریزند و با برف بر سر و پیشانی بنهند بعد از وقت
و باز و او را نهاده اند و آب بجماع تر آب سر کین الاغ و یا سر کین کچک و با کافور و یابی کافور و منی چکانند و با کافور یا کین نیز تازه
یا آب برف و یا بایخ و مار زرد و سیاه و گند رودم و خون و شب بانی بسیار نرم سود و در انبوه و یا قلی کرده و در منی بنهند و کل غلی یا سر که شسته
بر سر نهاد نمایند و اما اوله لویه آب بر شک برافوخ پیشانی معید است و ضا بک یا شک بیشتر نازد بستر و اگر سبب آن
بسیاری خون در بدن و باغ باشد علامت آن علامات صلیح دموی و بری و برآمدگی عروق سر و بدن و حرارت و جفت علاج آن مصلح
دموی و غصه قیال و حمامت من الکتن و آشامیدن مبررات و آب و دفع ترش و در نوع اول اعتبار مبررات بیشتر و درین اعتبار غصه و
حمامت بیشتر است فصل ششم از مصلحت ویم در بیان وجع کسان و نشانه اسباب علامات و معالجات آن و این نیز از اسباب
از بعد مذکور میباشد اوله باید دانست که سر که زده اند آن و نشانه و معهود مانده از اوقات باید که مراعات این امور نماید یکی که قیال
از آنکه غذا در معده او ناسه کرد و دیگر آنکه چربی که بدن آن کس پدید خصصه صفا که نیزین باشد مانند آنچه در علل اسباب و یا مصلح و شوار
شکل باشد و در خورد کردن آن زرد بسیار بدن آن رسد سیوم از مبرر دانه آن که کندانند مبرر های ترش و ناسه مبرر بسیار
باشد خصوصاً بعد از چربی بسیار گرم و یا بالعکس یعنی چربی بسیار گرم بعد از چربی بسیار سرد و یا ناسه خوردن چنانچه مکنه چربی است
چونم دندانها همیشه پاک داشتن که برودی نشویند بعد از چربی خوردن و فطال نمایند اگر محتاج بخدا باشد شش آنکه مکرر مسواک کنند
خصوصاً بعد از خواب لیکن در صین مسواک شدت نمایند که ضرر بدندان داشته برسد و ناسه مکرر و نیز مسواک بکند و نماید که آب دندان
زایل کرد و چنانچه در حدیث نیز وارد است منع از آن مگر برفی و ملیت و بقدری که حرکت دندان زایل کرد و بهترین جو بهار از آن
چوباراک و ریشه درخت بزرگ او زبان میباشد و چوب شمل که در کشیم بر می رسد و چوب خضی و خضی و اگر نیک ترکی است و ناسه و با غسل
مفروض کرده و در مایه بکند و بار بردند آنها باند و بعد از آنکه مضمضه نمایند و صحت دندان و نشانه بسیار مؤثر است و اگر سبب دندان غلبه
حرارت باشد و زیادتی خون علامت آن است که از پای دندانها کمتر تن بر آید و بخورد یا با نیک چربی که بدن رسد و سایر علامات

نکته

وجع است

حرارت زنون که در مدح دارد موی ذکر یافت و آنکه بر رسیدن آب سرد و چربی خاک دندان چنان که میسر آید و اگر نیست که با هم
 بخورند آن با حیرت آن چنانکه علاج آن مضطربان و حیرت بین انگشت و بعد از اینها چند چارک که در چهار طرف هر دو لب باشد
 بجانب اندرون و آشامیدن مبررات یا شیر و ادویه و انداختن سبزه بخوبی که در مدح دارد موی ذکر یافت اگر فحاج مهمل باشند یکی
 در مدح دارد موی ذکر یافت مناسب است و مضطرب که در کتاب مزین با هم و اگر حرارت و جوشیده باشد اندک کافوری نیز اضاف نمایند
 و چون پوست خیار را در سر که جوشانیده بدان مضطرب نمایند و مضطرب مطبوخ و پس پوست خشک آن آب بر کشتن و با شستن فلفل و طبخ
 و کات مندی و کلان فارسی امثال اینها برین دندان نیز مفید است اگر ازین تا پیشتر نیکین نباید اندک افیون را در روغن کل مل کرده بر
 دندان مومج که دارند و اگر سبب آن غلبه صغرا باشد علامت علاج آن نیز علامت و علاج مدح دارد موی است و اگر سبب آن غلبه طبع و
 رطوبت باشد علامت آن در علامات و پوست از عدم حرمت پنج دندان و شکین آب کرم و استیا و عار علاج آن خوردن اطر فلفل منقیر
 ایارج فیه است و مضطرب که که عاقر قرحا و پودنه در آن جوشانیده صاف نموده بپزند و با مضطرب مومج در سر که جوشانیده و با پوست
 انار در سر که جوشانیده و با فلفل در سر که جوشانیده و با آب جوشانیده و مالیدن فلفل سائیده بر آن دندان و بن آن چسبانیدن مصلک
 بر آن گذاشتن خمیر نان کرم بر آن و مومج را در پنبه سجده اندک کوبیده در آب تر کرده کرم نموده در بن دندان بپزند و اگر سبب آن سخت
 و بافتن آن باشد یعنی دندان شکسته و یا سوراخ در آن بهر سبب علاج آن گذاشتن پارچه فلفل است در جوف آن و با صمغ و یا عاقر
 و یا سعد هر یک تنهائی و یا کندن عاقر قرحا و افیون را با شیر لایق سرشته در جوف آن گذارند یا خرنسبیه را با عسل سرشته و با خنک
 و زاج و مار و مصلک و سعد و زاج و کافور هر یک تنهائی و یا بمومج و یا حلیت و مومج و پوره ارمنی و زرنج از هر یک دو جز و عاقر قرحا و
 از هر یک یک جز و افیون یک جز و اجزاء را از کرم کوبیده با هم سرشته در جوف آن گذارند و مضطرب که که پوست پنج کبر در آن جوشانیده باشند
 بعدی که نصف هر یک تحلیل آید باشد و با مضطرب که که مود و کلان و شب بانی در آن جوشانیده باشند منع ریاده شدن آن نماید و اگر
 سبب آن کرم باشد که دندان را بخورد و سوراخ نماید و با مضطرب که که مود و کلان و شب بانی در آن جوشانیده باشند منع ریاده شدن آن نماید و اگر
 داخل نموده بپزند و با پوست پنج کبر و اگر باین نیکین نباید زرنج تخم تره ترک از هر یک چهار شقال تخم پارد و شقال و نیم اجزاء کرم کوبیده
 با شیر ز سرشته چهار سازند و در وقت حاجت یک حب او را شش اندازند و یعنی و یا پنجه را بر سر غلیان نصب نمایند و بدان بپزند که در
 آن دندان رسد و ادویه که در سوراخ شدن دندان ذکر یافت برای کرم زده نیز مافع است فصل هفتم در مصلحت بیم در بیان
 و اسباب علامات و معالجات آن یعنی پیش شدن دندان که معلوم کنند دندان نامند و سبب آن اکثر از خوردن شیرینی و ترشی و
 میوه های نام رسیم میرسد علاج آن نمائیدن مغز بادام منقشر و مغز فندق و ساق خرفه و تخم آن و خمیر نان کرم و مومج و مصلک و زرنج و تخم
 مرغ و تخم کرم بعدی که کرمی آید بن دندان برسد و اشک از چشم آید فصل هشتم در مصلحت بیم در بیان اسباب علامات

و سبب

و معالجات آن یعنی درم بن دندان کن اگر لخته غلبه است علامت و علاج آن همان علامت و معالجه درد دندان عارضه می است و حبه
 انجیر درم تخم ریحان کوبیده و یا زرقطونا کوبیده و کافور نرم کوبیده بدان پاشند منفعه کثیر دارد و پاشیدن کثیر درم تخم ریحان کوبیده
 متعذر و موجود و سریش و عسل و عسل و یا بعضی اگر تخم قرمندی را نیز با ناضج نماید زودتر منفعه میگرداند فصل طبع
 از مطلب و درم ریحان زوال شده و اسباب علامات معالجات آن یعنی رفتن گوشت بن دندان اگر سبب غلبه هم باشد علامات و علاج
 آن بعینه علامت و علاج درد دندان عارضه می است پاشیدن سنونات منبته اللحم آن مانند سماق و کل امینی و طباشیر و کلار و مار
 و دم الاغ و بن پوست قانقار و فلفل و پوست پنخ زرشک و کات مندی و کل سرخ و امثال اینها و اگر از غلبه خون و صفرا باشد استعمال
 بفسد و حجامت و مسهل نیست بلکه پوست مله مار و فلفل بر سر نیم سوخته نرم کوبیده و تویای مندی کل از نی یا آب کشیده و یا آب
 سبز و یا آبی که سماق در آن خیسانده باشند مکرر بشویند و شب و وقت خواب این در را بر آن پاشند طباشیر شیر خشک که مزاج سرد
 الاغ و کلار و فلفل تخم کل سرخ پوست پنخ زرشک و سماق بر کل سرخ کات مندی تخم خرفه و دارید محرق مجموع و یا بخت
 آید اگر بجای هر دو از پنخ مرغان سوخته یا بنیز خربزه مضمضه بکبابی که در آن سه و خیسانده باشند مکرر مفید است و اگر این تدبیر
 اصح نیاید و گوشت بن دندان فاسد شده باشد زودتر و در صبح و ایر ساد و در الاغ و بن و کند و کرسنه و زاج کوبیده با سرکه و یا
 سرکه که در آن زبر مکرمانی خیسانده باشند و اگر فساد زیاده و بحد مائل رسیده باشد این سنون ابران بختن حصی عطر و زنجبیل
 از هر یک یک درم شبانی فلفل و سماق مار و زبر یک و در محال نرم کوبیده و بای دندان مکرر پاشند که بخت و عطر و ساد و زنجبیل
 زایل میگردد و گوشت میرد و دندانهای باریک سیاه و ضعیف شرف بر افتادن و مفید قوی و مستحکم میگردد و اگر زخم
 و مائل شده بجهت اتم باشد سنون سوختن که در قرادین دریافت و یا غیر آن از سنونات فیده آن است و آن باید و کرسنه و
 گوشت بن دندان بکوبی باشد که این تدبیر زایل کند و بخت و عطر و زنجبیل و در محال نرم کوبیده و بای دندان مکرر پاشند که بخت و عطر و ساد و زنجبیل
 سنون که کوبیده در محال قبل استعمال نماید فصل درم ریحان زوال شده و اسباب علامات معالجات آن
 آن و از درم ریحان منبته است از درم ریحان و یا زرقطونا کوبیده و کافور نرم کوبیده بدان پاشند منفعه کثیر دارد و پاشیدن کثیر درم تخم ریحان کوبیده
 و عسل و عسل و یا بعضی اگر تخم قرمندی را نیز با ناضج نماید زودتر منفعه میگرداند فصل طبع
 از مطلب و درم ریحان زوال شده و اسباب علامات معالجات آن یعنی رفتن گوشت بن دندان اگر سبب غلبه هم باشد علامات و علاج
 آن بعینه علامت و علاج درد دندان عارضه می است پاشیدن سنونات منبته اللحم آن مانند سماق و کل امینی و طباشیر و کلار و مار
 و دم الاغ و بن پوست قانقار و فلفل و پوست پنخ زرشک و کات مندی و کل سرخ و امثال اینها و اگر از غلبه خون و صفرا باشد استعمال
 بفسد و حجامت و مسهل نیست بلکه پوست مله مار و فلفل بر سر نیم سوخته نرم کوبیده و تویای مندی کل از نی یا آب کشیده و یا آب
 سبز و یا آبی که سماق در آن خیسانده باشند مکرر بشویند و شب و وقت خواب این در را بر آن پاشند طباشیر شیر خشک که مزاج سرد
 الاغ و کلار و فلفل تخم کل سرخ پوست پنخ زرشک و سماق بر کل سرخ کات مندی تخم خرفه و دارید محرق مجموع و یا بخت
 آید اگر بجای هر دو از پنخ مرغان سوخته یا بنیز خربزه مضمضه بکبابی که در آن سه و خیسانده باشند مکرر مفید است و اگر این تدبیر
 اصح نیاید و گوشت بن دندان فاسد شده باشد زودتر و در صبح و ایر ساد و در الاغ و بن و کند و کرسنه و زاج کوبیده با سرکه و یا
 سرکه که در آن زبر مکرمانی خیسانده باشند و اگر فساد زیاده و بحد مائل رسیده باشد این سنون ابران بختن حصی عطر و زنجبیل
 از هر یک یک درم شبانی فلفل و سماق مار و زبر یک و در محال نرم کوبیده و بای دندان مکرر پاشند که بخت و عطر و ساد و زنجبیل
 زایل میگردد و گوشت میرد و دندانهای باریک سیاه و ضعیف شرف بر افتادن و مفید قوی و مستحکم میگردد و اگر زخم
 و مائل شده بجهت اتم باشد سنون سوختن که در قرادین دریافت و یا غیر آن از سنونات فیده آن است و آن باید و کرسنه و
 گوشت بن دندان بکوبی باشد که این تدبیر زایل کند و بخت و عطر و زنجبیل و در محال نرم کوبیده و بای دندان مکرر پاشند که بخت و عطر و ساد و زنجبیل
 سنون که کوبیده در محال قبل استعمال نماید فصل درم ریحان زوال شده و اسباب علامات معالجات آن

تنگانی

از هر یک کف فعال اگر خوانند تجدید زیاد نماید مفعولان نیز پوست خشکشان زیاد نماید اجرا کوفه و پنجه بالعالی بعد از بر ز قلع و ناسرشته
جوب پس سازند و یکی بعد از دیگری در دهن نگاه دارند و آنچه که داشته کرده از آن فرو برند و این جب نیز این نوع سرفه و سرفه های مزمن در شب
بسیار نافع است مداومت آن نشاسته با قند و قشر مغز بیدانه کثیرا موثر منعی یعنی دانه بیرون کرده تخم خشکاش سفید پوست خشکاش منقح
که نبات سفید گل از هر یک مفعول افیون کف فعال و اگر قوی خوانند مفعول او و یک کوفه پنجه بالعالی بعد از بر ز قلع و ناسرشته جوب سازند
و بر سوز و در بان نگاه دارند و حق خشکاش این نوع سرفه و سایر انواع حتی طبعی را بعد از نفع بسیار نافع است و یا قند و نیز بر سوز
و نسخ آنرا در فرا بادهای ذکر یافت و اگر سبب سرفه حرارت مزاج ریه و غلبه دم باشد علامت آن حرارت طبع و عطش و سرخی رنگ و سایر
علامات غلبه حرارت و خون که در صداع و موی ذکر یافت علاج آن ضد باسیل و آنشامیدن و اشعیر هر روز سی مفعول تا چهل مفعول بحسب
حرارت تا شربت یلو فرقه مفعول کف فعال و مفعول سفوف سماں مذکور و لعلاب بعد از بر ز قلع و ناسرشته و تبریات زایل گردد و در روز این
منفع اسیل نماید بیدانه بخاری از هر یک مفعول تا پنج مفعول غلبه پستان از هر یک ده دانه جو شاییده صاف نموده تخم که در کاس
از هر یک کف فعال کوپده در آن شیر و کرشمه و شربت قندهار مفعول و سفوف مذکور کف فعال با شامیدن و در سیم این سه اسیل نماید
کل غش طبعی و فرقه غلی خاری بیدانه اصل السوس و غلبه از هر یک مفعول غلبه پستان از هر یک ده دانه جو شاییده صاف کرده
منفع طبعی و خاری بیدانه مفعول تا باره مفعول شربت زنجبین از هر یک مفعول تا ده مفعول بعد از آن مل نموده و صاف کرده بخاری
شیرین مفعول این یک کافیه گرم نموده با شامیدن و قند آتش ناشی مفعول تا سیر با دام و چله و با قشر شور با و بر قلع و ناسرشته و یا زرد تخم
مغ نیم برشت با قند و اگر احتیاج دیگر از سه اسیل باشد آن سه اسیل اگر با شامیدن و باید است که در این نوع سرفه و نوع اول و هر سرفه که
بهرت مزاج باشد بعد از معالجات اگر سرفه بیدانه شامیدن سیر الاغ بجوی که اگر می تواند که خواهد شد بسیار نافع است و اگر هر روز
با شربت یک مفعول قند خشکاش سیل نماید نیز نافع است اگر شیر الاغ به دست نیاید با اشعیر آن قرص را با شامیدن و یا با شربت
و اگر سبب و داده طبعی یعنی باشد که بر ریه بخیه علامت آن است که سرفه نفع کرده و مفعول غلبه پستان با شامیدن و علامت غلبه
حرارت علاج آن شامیدن مفعول کل غش و یلو فرقه بیدانه و اصل السوس و تخم خانی و بزرگان و قلع و ناسرشته و صاف نموده
تکرم با شامیدن و اگر در دهن مفعول طبعی نماید و با شربت زردا از بر ز قلع و ناسرشته نیز نافع است و اگر احتیاج سه اسیل باشد آن سه اسیل که
با شامیدن فصل کل و آنرا هم از غلبه و در بیان ذات الغلبه باب علامات معالجات آن با آن عبارت از این
است که در پرده اندرون سینه که بر استخوانهای آن که اصلاح نامند و جاری دهنه و جلو و تکی قبرغه که چهارده استخوان است از هر
طرفی هفت عدد کشیده و چنانچه در شرح ذکر یافت یا پرده که مصلحت میان اعصاب نفس از ریه و دل و مجرای سینه و عظام غذا نامند
معهده و مکرر غیر با که بدین پرده اندرون سینه منقسمند و قسم کرده اند این را امات مجرای هفت نیز است و در دهن و ریه

در این نوع سرفه و ناسرشته است و آنرا شامیدن و اشعیر هر روز سی مفعول تا چهل مفعول بحسب حرارت تا شربت یلو فرقه مفعول کف فعال و مفعول سفوف سماں مذکور و لعلاب بعد از بر ز قلع و ناسرشته و تبریات زایل گردد و در روز این

نکته

و از جو شایده مالیده صاف کرده مغز فلوس خیار شیر نارزده متقال شیر شست صفت متقال در آن مل نموده باز صاف کرده روغن آقا
شیرین و متقال بر آن چکانده گرم نموده پاشانند و در ششم و هفتم و شانزدهم من سسل را پاشانند و در سایر ایام همان منفع
منکامی که تا شانزدهم تب شدت داشته باشد اگر نفث آبانی بر نیاید مشکل باشد خروج آن در منفع و سسل و متقال بر کتان اضافه
نمایند بهترین چیز بعد از سسل درین مرض آب الشعیر است مخصوص که اندک مغز جو نیز با آن باشد که هم دو او هم غذا و هم سر است و بجای
این را میتوان مکرر استعمال نمود خواه تنهائی و یا با چهار متقال شربت بنفشه و نیم متقال قرص طباشیر و این بجای منفع میتوان بود و یا آنکه
منفع مزبور را بنوشند و آب الشعیر را بجای آب هر وقت تشنه گردند پاشانند و اگر شور آب بنهند از آب الشعیر و برنج و سفیاج و یا کدو و یا
پی کدو پاشانند نیز خوب است لیکن باید که با چهاردهم حیوانی میل نمایند و اگر با شور آب مذکور شیر و بادام اضافه نمایند و اگر سبزی
بسیار باشد شیره تخم خشخاش سفید نیز خوب است و بهی شمشق با شیر و بادام تنهائی و یا با جلا و طرف شام میتوان شاول نمود بعد از چهاردهم
اگر وجه همی تسکین یافته و در اعراض تخفیف میرسد خردس که در شور یا میتوان افعل نمود و اگر ضعف بسیار شد باشد قبل از چهاردهم
هنوز وجه همی تسکین نیافته باشد نیز میتوان خردس که شاول نمود با شور یا مزبور و بعد از چهاردهم اگر وجه و سرفه و تب باقی باشد با
منفع مذکور را تا سه روز پاشانند و بعد از آن همان سسل را و اگر همی تخفیف یافته و سرفه و وجه باقی باشد و نفث کم اصرار می یابد باشد
کا و زبان و اصل السوس از هر یک دو متقال اضافه منفع نماید و قرص طباشیر را کم نماید و داخل نمایند و در سسل آن هر دو دارا با بر
سیا و شان هر یک دو متقال و پانزده و از مغز منقی اضافه نماید و در جمیع اوقات اتر از نماید از آشامیدن آب سرد و تناول میوه
تا هنگامی که وجه و سرفه و تب باقی نماند و صحت حاصل شود و بدانکه در ابتدا این ضما را استعمال نماید آرد جو کل منفعه تخم حنظل سوده
باروغن بادام شیرین و اگر قلیلی کثیر او موم کافوری نیز بنفشه بدست بعد از هفتم بر آن ضما و اکلیل الملک و تخم کتان و بعد از یازدهم
بآن هر دو را با قلا و بابونه نیز بنفشه بدست و در او اخر بعضی روغن بادام روغن بابونه نماید و شیخ الرئیس در ابتدا ضما و اکلیل الملک و آرد جو
و پوست خشخاش تجویز نموده و اگر سبب هم صفرا باشد علامت آن نیز حمی دایمی و وجه ناخرد سوزش و شکلی نفس و سرفه شدید و قلع و
اضطراب تشنگی و شکلی زبان و خشونت آن و پنجهائی و بدیان زیاد از رموی و زردی غث و قاروره و در رموی شکلی افشش علاج
آن مانند علاج رموی است مگر آنکه درین اول سسل باید و در پنجم و ششم و هفتم و هشتم با سلیتی از غایب موافق و اگر وجه شدید و شکلی نفس بسیار
باشد جاست بین الکفتین زهرم باید نمود و در سایر تدا بهر مانند رموی است مگر آنکه درین تدریج پشتر باید و مداومت آب الشعیر و اگر پنجه
بسیار باشد شیره تخم کاه و یا هر دو و اما در آرد الشعیر نماید و ضما و تخم حنظل و تخم جانی در هر دو نوع عید است خصوصا آب یک سب
اگر سبب هم باغرم باشد علامت آن نفث سبکی و جمیع علامات رموی و صفراوی غلظت و تیرگی ابل سفیدی نفث با اندک
حمیت این آن در سبب علاج رموی درین یک ضد کافی است و که است که اعتدیل یک نفس نیز بنفشه و تخم حنظل و تخم جانی و سسل

و مبین

بیشتر از آنست و در منفع آن برای این کاو زبان زیاده و در سهول کاو زبان و اصل السوس و بعد از دهم پرسیاوشان بفرایند و تریه
 کمتر باید و اگر سبب در غلبه سودا باشد و این بدترین انواع است چنانچه اکثر اطباء این را قاتل گفته اند علامت آن سیاهی روی زبان
 تیرگی بشه و سیاهی نفث و دیر بر آمدن آن و چون هم رسد به شواری گنده گردد و درین بخوابی و سایر علامات زیاده از صفرا و سیاهی
 ماده علاج آن قرص بلعاج دموئی صفر ایت به بدترین نوع بیشتر از همه انواع باید و قصد درین بدستور قصد دموئی است بجای سهل
 درین مشروب منفع و احتقان بعل باید آورد و این دستور که در پنجم و یازدهم کل نفث کل نل و کل حلی غلبه چشم گمان خنجر حلی خنجر
 از هر یک چهار درم غلبه پستان از هر یک پانزده عدد شیر و جو شیر چهار درم و درم فلوس خیار شیر شیر خشک بچین از هر یک پانزده درم
 روغن بادام شیرین صفت درم آب چند رنگ طعام نیم درم تخم نایب پنج مرتبه که مرتبه اول مک را با آب حل کرده بمشغال روغن بادام حل
 کرده تخم نایب واد ویر مرتبه را مرتبه مؤده چهار صفت کرده چهار دفعه بریزند و آب چند را در مرتبه آخر داخل نمایند برای اعتدال الهی
 فضول بدستور دهم نیز این تخم را نمایند و در سایر انواع خصوصاً که صفراوی بعد از آشامیدن یک سهل چون زبان و بخوابی و سیاهی
 سر بسیار یا سهل مذکور در آن از بعنوان تحقیق بعل آورد و در استعمال منفع و ضاد مداومت با اشعیر و سایر دانه پستانه دموئی است و اگر
 در اول نهایت پنجم و ششم منفع و سهل و در قسم قصد با سیلی از جانب مخالف دهم ششم تخم و در نهم باز عاده قصد از جانب موافق دهم
 دوازدهم باز تخم و در چهارم حجامت بین الکفین و ازین هنگام با اشعیر بعضی آب بنوشند و در شانزدهم سهل مشروب که در دموئی
 ذکر یافت و ضرر و کس که نیز بخورند و در پستم نیز سهل بنوشند اغلب است که صحت حاصل گردد و شایسته است که ذات الحجب صحیح
 در اسباب علامات معالجات بذات الحجب صحیح برابر است لیکن اعراض مذکوره در آن درین کمتر و درم درین از قاع نیز محسوس گردد
 و انتفاع اضمه درین زیاده نفث درین بسیار کم و در سایر معالجات مانند دموئی صفراوی غیر از است فصل نوزدهم در مطلب
 دهم در بیان شصه اسباب علامات و معالجات آن بدانکه تعریف آن بذات الحجب ذکر یافت علامت آن علامات ذات الحجب است
 مگر آنکه درین وجع در استخوانهای غشائی که سر آنها بهم رسیده و نیز علامت دیگر آنکه درین غلیظ از شدت وجع حرکت نمیتواند نمود و جواب
 نمیتواند کرد بهیچ وجه و شکل و هیئت و نفث درین نیز بسیار کم است و علاج آن قرص بلعاج انواع اربعه ذات الحجب است الا آنکه درین
 ابتدا قصد نباید نمود بلکه چهارم یا پنجم یا ششم و بعضی سهل مشروب و رایام سهل احتقان نمایند و انتفاع اضمه درین کمتر از ذات
 الحجب است و در سایر دانه پستانه ذات الحجب است فصل چهارم در مطلب دهم در بیان ذات اضمه و ذات العرض و اسباب
 و علامات معالجات آن بدانکه تعریف این هر دو ذکر یافت بذات الحجب علامت هر یک ازین هر دو مانند علامات انواع اربعه ذات
 است الا آنکه در ذات اضمه وجع از ابتدا کردن تا آخر استخوانهای سینه است و در ذات العرض وجع در مهرهای پشت میباشد و در این هر دو یک است و در
 درین است که به پشت یا سهل بخوابد و در ذات العرض وجع در مهرهای پشت میباشد و در این هر دو یک است و در

کرد و هرگاه سرفه نماید از شدت جمع مضطرب گردد و علاج هر یک از این هر دو بعینه علاج ذات الحجب است مگر آنکه صفات و ذات الصدر
 بر سینه و ذات الحجب بر پشت باید استعمال شود و چون وجع درین مری و در وسط است و جانب موافق و مخالف اندازند فصد را
 از طرف راست و بعد از آن از طرف چپ باید نمود و بعد از پستم در هر یک از امراض مذکوره اگر سرفه و آمدن خلط غلیظ باقی باشد کمی سیاه
 تخفیف یافته شربت زودفا بشیره تخم کدو و لعاب بیدار از هر یک چهار مثقال یا شش مثقال یا ششانه خصوصاً بلغمی و سفوف سعالی که ذکر
 یافت نیم مثقال یا شربت زودفا ضم منبوان نمود و اگر بعد از پستم هنوز کمی تخفیف نیافت یا ششانه خصوصاً صفراوی و خلط چنان غلیظ باشد که فضا
 بشیره تخم کدو و بشیره تخم خیار از هر یک سه مثقال و لعاب بیدار نیم مثقال و سفوف سعال نیم مثقال و چهار مثقال شربت نفقه نماید آن کمی
 تمام باید و بعد از آن اگر احتیاج شربت زودفا باشد بخوبی که ذکر یافت یا ششانه و باید بدست که این استامی که ذکر یافت سه سبب
 امراض مذکوره اند و مرکب زود و زباده از اینها نیز بنویسند و دانند جمیع ذات الحجب ذات الصدر و غیر آن از ترکیب علامت اجتماع در کتب
 جمیع اکثر علامات با اوضاع مذکوره است علاج آن سبب این است چنانچه اکثر اطباء تصریح بدان نموده اند و بالجملة علاج مرکب همان علاج خود است
 از جمیع ترکیب به این مابهم و استعمال همه و جمیع مواضع فصلی با نوزده هم در بیان ذات الریه و سبب علامات و معالجات
 آن مذکور است و میستعار که شش هم میرسد از غلبه خون و یا صفراوی یا بلغم شود متعفن و گاه سبب آن زرعادی است که از مایع بدن بریزد
 و اکثر سعال میباشد از استعمال مایه حنظل و یا ذات الحجب که است از استعمال سرسام و یا الجبر یا دوسوی و یا صفراوی و یا بلغمی است اگر سبب
 غلبه خون باشد علامت آن جمعی دائمی سرفه و شکلی نفس شدید و وجع صدر یا سنگینی فنجانی که با جری سنگین بر سینه او گذارشته اند و جمیع این
 اکثر نیست که از دستخوان چسبیده گردن کشیده تا اخر استخوانهای سینه و گاهی باز بر کتف و گاه تا زیر پستانها نیز آمده و سرخی رخسار که گویا
 کوندا و گوشه رخسار بجز سرخی رنگ کرده اند و در چشمها و برآمدگی تمام صورت بجهتین یکسایه و سنگینی حرکت چشمها و خشک شدن و شکلی زبان
 سرخی آن و گرمی نفس و سرخی بول یا غلظت و چون از ابتدا بکند رنگ زبان سیاه گردد و بالجملة جمیع علامات صداع و دوسوی و ذات الحجب
 که ذکر یافت درین موجود باشد و اگر سبب آن غلبه صفرا باشد علامت آن جمعی دائمی و نهایت شدت و شکلی نفس و وجع شدید تر از دوسوی و جگر
 رنگ رخسار و پری رگها و سرخی چشمها کمتر از دوسوی و شکلی زبان و طش و افزونگی زبان و گرمی نفس و شش از آنکه در دوسوی است و زردی و یا
 سرخی بول یا بخت و سایر علامات صداع و صفراوی و ذات الحجب صفراوی و اگر سبب آن غلبه بلغم باشد علامت آن کمی تخفیف و دائمی و سایر
 علامات آن که در جمیع ملغمی مذکور خواهد شد نشان از تعالی و سرفه و وجع خفیف و شکلی نفس و رطوبت زبان و تیرگی و غلظت بول و عدم ظهور علامات
 دوسوی و صفراوی و دیگر آنکه فرق میان انواع ذات الحجب و ذات الصدر ذات الریه بجهت اول کیفیت وجع که ذات الحجب و ذات
 الصدر وجع ناخس یعنی از قبل چیزی که مانند سوزن و عضو فرو برد و ذات الریه از قبل سنگینی که پس از آن سست باشد و فرق دیگر آنکه در
 ذات الحجب ذات الصدر بخوابی زباده و در ذات الریه خواب زباده باشد و دیگر آنکه از علامات فساد ذات الریه است که سرخی بسیار باشد به

این ضعیف است و سبب بلغم و از مخرج تنیده بخار باشد و سبب سیران نیز مایع است اگر شدید بخار باشد ترسندی و خستید
 از هر یک متعال آما، العجب شکیبایند و صبح روزی یک سهیل باشند که در اسهال سودا بعد بلغم از دو سهیل است که ترش
 بود و در آن شب بلغم است چهار روز است اگر کثیر ازین دفعه سرش کرد و با کثرت ترش نماید و غذا اطراف چاست بخود آب و ترش
 و در از مخرج تنیده ترسندی و کثرت شب ترش و در اول صبح و در السبای و حموضات و است و میر با اجتناب نماید که با
 حرارت مزاج باشد با یک سبب متعال آب است و باز ترش متعال باشند و بعد از ترشش روزی از سهیل است که در روز باشند
 و بدانکه استعمال خوب صبی در بعضی سوداوی آن بسیار مایع است و دستور آنرا بدین آن در فرابادین جفیل و کرافیت و طبع
 جفته و در بعضی و غیره با فصل هفتم از مصلح ویم در بیان امراض معدیه و سبب علامات و معالجات آن از مصلح
 است آن عبارت از اسهال و طعام در معدیه سبب اختلاط مواد فاسده و مجتمعه و در اختلاط الطعمه مختلفه و مضمحل و سبب آن
 اختلاط مدینه نیز جریک آیند و بل مایع نماید و انداختی بعنف اسهال نیز عارض میگردد علامت آن در اسهال هر دو با هم و باقی و با اسهال
 تبهائی و تنوع و در معدیه غشیان طش چون شدت نماید کرب قل و اضطراب شکامی که مختل باشد و فی و اسهال نشود و سبب
 سرد گردد و بسیار باشد که غشی رسد و بعضی ساقط گردد و سبب کمال روایت ملاک گرداند و چون فی و اسهال عارض گردد و بزودی بدین
 بصورت که چک و چک نشیده شود و شقیقه فرو رود و بجهت آنکه استفراغ تمام جمیع اعضا است علاج آن در ابتدا عبارت یعنی فرمودن
 و خوردن آب گرم و قدری نمک و فی کردن و باز غاشی سنگش نموده در آب یا کلاب ترش یا سینه خوردن و فی نمودن و اگر طش بسیار
 و فرادیت غالب آنچه دفع گردد و بل باشد برک کاسنی را جو شایده با غاشی و کچین باشند و فی کنند مادام که تمام اصل گردد
 و آنرا بدین افسر و ترسندی کم شیرینی ترغید است اگر فی بند نگردد و دانند که مواد فاسده منفع گشته یعنی اسهال شربت نار
 منفع باشد شربت باریک یا باریک نار ترش و کلاب باشند اگر آنها موجود باشند و انرا دان باشد آنرا با کلاب شیر کشیده و طباشیر
 بران پاشیده و یا بدن طباشیر ترش و یا با در معدنی خطائی و یا حیوانی بری و یا با جیل و یا می یا جید و از غلظتی مخرج ده لعل
 سیاه بحسب حرارت در بردارده و یا بصبیه که در فرابادین کرافیت اگر سردی طراف و سقوط بعضی عارض گردد و به غشی رسد
 مشرو و طش و یا ترش و یا قاروق هر کدام که باشد بعد و دام با کلاب باشند و کلاب بصورت ترش و بار و بار بپزند و صاف
 التیر و سماق و افاقیا و مندل سفید و کل امینی در پوست انار و در عدس و آرد جو نیز کوبه آب برک مود و یا آب سبب اجتناب
 معدیه و دانند و اگر غشی و پشوشی عارض گردد و دانه آنها برهم افتد کجی که مصلحی باز نگردد که توان کلاب یا جری و مصلح او بخت ناچار
 فصد یا سبب و یا اکمل هر کدام که خوبان باشد و قدری خون کپرد تا بهوش آید و چون بهوش آید بزودی بند نمایند و زیاده خون
 بگیرند و اندک بعد فرستند و اسهال و خوب کرسنه کشتن قلی آب سبب یا جید و یا جید قمر ترش و یا کلاب یا جید و اگر غشی

از سر

که باعث جمع معده شده علامت و علاج آن هر یک ذکر یافت و اگر بدون اسهال و ضعف در قوتها معده هم رسیده باشد علاج آن تناول آله مراد علیه مرتباً با مصطکی و یا طباشیر بحسب مزاج از بردن حرارت و آتشامیدن است و یا شربت آن شربت فواکه و شربت لیمو یا طباشیر و یا بی طباشیر و جوارش عم و ترش و یا شیرین یا نوشدارو و یا جوارش آله و یا شربت عود و امثال اینهاست و اگر با بردن مزاج باشد علاج آن علاج و جمع معده ملغمی است و خوردن نوشدارو و جوارش مذکوره و اصل فعل صغیر اگر ضعف با بردن و بطور معصده باشد علامت و علاج آن نیز علامت و علاج و جمع ملغمی است و آتشامیدن شربت افشین و در مجرب است و غذا طرف با شربت نخود آب یا کباب و طرف شام ترطاد و سفوف اسطوخودوس و یکسره النفع است این و در تمام صفت معده فصل جدید در این کتاب در بیان امراض معاد اسباب و علامات و معالجات آن از آنجمله قویج است و آن عبارت از وجع شکم است که در امعاء صلبه رخ و یا براز عارض کرده مخصوص روده قولون که در آن اکثر واقع میشود و سبب آن گشته و سبب این وجع پنهان باشد یا آشکار است و سبب راست و چپ نیز میل میباشد که وضع امعاء چنین است چنانچه در شرح امعاء ذکر یافت سبب آن اگر ملغم غلیظی است که در امعاء غلیظه مانده باشد یا بوی بد و یا بوی است غلیظه که در امعاء محبوس گشته و یا افشالی است که شکم غلیظه گشته و یا بوی بد در روده باشد علاج آن آتشامیدن منفعی و تخاراج سبب آن از هر یک ده دانه را زیاده یا بوی غلبه شعل از هر یک و متعالی جو نمایند یا لیه باز بخمین و متعالی و روغن بادام تلخ و متعالی بموشند و اگر همچون کوفی و متعالی فرو برند و بعد از آن منفعی را پاشانند و شربت شیبانی از شکر و نمک بوره ای و یا از صابون و شکر و نمک و بوره و تخم خنظل استعمال نمایند پس اگر باین تدابیر طبیعت اجابت نمود و وجع ابدان گشت بهتر و یا تخفیف نماید یکی از حقنه های لینه و غذا یا طبیعت رغبت تمام نماید و آن نمایند و در اخلاص بخور آب متعادل با صندل و زیره و فلفل و خمران تناول نمایند و البته آب سرد نموشند و اگر بعد از حقنه بقیه از وجع باقی مانده باشد روز دیگر منفعی مذکور در بابات مندر و روز دیگر از تخاراج نمایند و ماده بالمره منفعی کرده و وجع را بایل شود و اگر سبب قویج غیر سبب مذکوره باشد از ورم غیر آن در معالجه آن البته وجع طبیعتی باید نمود و بخوبی که نشاء الله تعالی در امراض مختلفه ذکر خواهد یافت معالجه نماید و میرزا اکبر خیریت که از پزشکان مشهور و آن وجع حرکتی است که در معده استقیم که متصل بقعه است برای دفع براز محسوس گردد و از آن بطوبی لزج می طلی که غلیظه همچون کاه می طلی افراج باید سبب آن کاه طوبی گزیده باشد که آن روده ریزد و باعث آن حرکت گردد و علامت آن خروج آن زوایت یا پیش و زور و جگر و وجع زیر شکم است علاج آن آتشامیدن مرقات و غیر است مانند لاه و شیشه نخلی و سبزه و یا شکر و عسل یا در آب کاه

شخص بواسیر نشسته باشد و چون برخیزد و دیگری در آنجا بنشیند این را نیز غرض میگرد و خصوص که آن مکان منور گرم باشد و عرق
 آن مطلقا آنت که رنگ روی صاحب آن بایل بر روی و سبزی پاشد اکثر رنگ قلعی و صورت چشمها متعجب و ضمیمه اطعام ضعیف و
 دندانهای ضعیف و بد رنگ بسا باشد که بزودی بخت و قوت جماع بسیار کم باشد و در حرکات زود مانده گردد و گاه تجارت بوسه
 صبح بداع و در آرد و گاه راج آن بجانب کم و کرده باشد و می آید و باعث درد و قبح میشود و گاه بجانب اسهال و شکم پیاید و باعث قرقر
 و جثا از فوق و دفع راج از تحت مصلح آن مطلقا بخت و قوت اول تنه بدن مصلح مزاج میگرد و کبد و طحال و غده فاسد تولید نماید و دوم
 تدبیر کشودن خون آن هرگاه مختل گردد و سیوم تدبیر تسکین و جمع و درم آن چهارم حسن تدبیر کشودن خون آن هرگاه با فراط آید و باعث
 ضعف گردد و پنجم تدبیر قطع و استفاضة دانه های آن که بالمره بر طرقت گردد اما اول را قصد با سلیق و صاف و تنه ماده آن بسیار نافع است
 و قصد سیلیم از دست چپ مصلح طحال برای اصلاح بواسیر نیز نافع است شیخ الرئیس قصد با نفس که رنگ ریزگار از آن است و این
 اقوی از قصد های دیگر فرموده و حجات پامین در کسین نیز و بعد از قصد اکثر تنه بخوی که در ضعف قلب و کربابت و یاد در ربع مذکور خواهد
 انشاء الله تعالی و یا با علامت غلبه هر خط موافق آن و بعد از تنه مداومت بمقویات معدوم نماید چنانچه در ضعف معدوم دریافت
 و برای اصلاح کبد شربت آبلیمات یا سکنجین بر روی بخوی که در حیات مذکور خواهد شد و اگر بعضی مسهلانی که در ضعف قلب مذکور است
 اطر فیل مقلطیه از شش مثقال یا شش مثقال آب گرم نبوشند بسیار نافع است و مداومت بخودن اطر فیل صغیر در آن آب بواسیر شربت
 و گاهی خوردن اطر فیل مقلطیه سکنجینی از تنه های دیگر میگرد و آن مخصوص بعد از قصد و محروم از المراج را آشامیدن شربت زرشک بسیار
 نافع است استعمال خوب مقلی و بواسیری از خضرمندی قسمی محبت و سوت حب که را و امثال اینها که در قریب این دریافت محبت
 و مجنون قیل داشته و بالینوی نیز و باید دانست که نرم داشتن طبیعت صاحب بواسیر را لازم است و هرگاه پس و قبض و غلبت غالب گردد
 و انداز سانه بلین آن بنفع آلود بخاری و زرد آلودی خشک و بخر و قمرندی طبع نماید و شربت آلود بخاری و قمرندی اکثر اوقات خوردن
 محروم از المراج را نافع است و بر میر از اغذیه غلیظه و مولده سودا مانند باد بخان و عسل و شربت و چیزهای شور مانند فانی کسود و گوشت قدیر
 و گاه و سبزیهای شد و امثال اینها و شیخ الرئیس لیسیات را نیز منع نموده و پنجم نیم برشت و خاکینه مناسب است اما تدبیر دوم که کشودن
 خون بواسیر است و آن وقتی باید که دفع متعاد آن محسوس گردد و دانه نامتلی گشته و وجع ورم غرض شده و با فساد دیگر از معدوم تجارت
 آن بقلب و دماغ پس تدبیر آن که مرض کام رود و ساعتی در میان آب نیم گرم نشیند و اگر تمام باشد و آبریزش و بعد از آن با آب
 موضع را اگر چرب نماید و روغن است زرد آلودی تلخ و روغن است سفید و روغن است و روغن ساق کاه و زعفران به هر یک از اینها
 که یافت شود با متعل را یا بدون مقل و اگر با اینها کشود و بپازر ابار و روغن پنجه ضما نماید و اگر با این نیز کشود و آب بپازر با نهر
 کاه و استعمال نماید و اگر بجز میر و مویر نیز اصنافه نماید آن دو نیز و بهتر است و اگر از آن نیز منفعی نگردد دست و قمرندی و سر که کبد

آخر در بقعه بخودی استعمال این دوا بر نافعست و در مابین کتاف شایان است و بر اثر از نافع بسیار است و نام آنست
 را بقیه و تخم مرغ آلوده و ابران پاشیده استعمال نمایند. و بر مفعول بقلعی و مرد اسنگ و شایان مدی و قلمی و قلمی با
 در عین کل سنج و موم سفید و موم نود استعمال نمایند و این شایان هم که قافیا سمیع و بی شایان سر و سنگ مار و کتا کند و اجرا
 متادوی نرم سوده و در هم سرشته شایان ساخته استعمال نمایند و این ازین نیز می کتا بر کت مورد و ماز و بلوط و غیره و پوست انار
 یانی اجرا در آب جوشانیده و آب آن نشیند و بداند است یعنی درین امر نافعست و اگر باین دوا چسب نکرده و ضد با سلیق نمایند و
 می شغال خون بکشد اگر مصلی کرده و بهتر و الا باز دوا حکم نمیداند و مجرب بر کرم کاه و سینه کدازند و غذا آتش سماق و انار و ان میباشند و چون
 صنعت بسیار عارض گردد و مردار پیدا و در هر معنی کل و استانی از هر یک دو دانه آب سب و آب بر و در صبح و شام و یا اول روز آن
 مبررات فایده و آخر روز این را پاشانند و عارض و دم که مؤلف ترک نموده و در قرابادین ذکر یافت باشد و پوست بی انجا و در بیا
 مقصر و بار شک پاشانند و اما در هر چه که استفاط و انهای بوسیر است است که او و چینه بر آنها مالند تا در و یا با شک کردن و در
 و یا انکه او و چینه استعمال نمایند که در انار بخورد و بر طرف سازد و یا انکه در انار قطع نمایند و این خطرناکست اکثر افعاله که استعمال
 او و به عاده اکثر است که در جوشیده و در مصادات می نمایند و باعث مفسد میگردد و بسبب جمع مواد فاسد که در بدن مجتمع اند به طرف
 و چون منسد گردد بطریق دفع آنها بخورده و به نفس آن احتیاط فاسد و در بدن باز نشتر میگردد و موجب مفسد عظیم میشود پس ترک آن
 اولی است و بهترین تدبیر است که در انار امیند با بر شیمی و دوا ابران پاشانند تا بر و شک گشته باشد و لیکن باید که یکدانه را که از
 از برای دفع مواد فاسد بالعیان شود حکایت شخصی از خواهر ابران بوسیر داشت و منکام شدت و هیجان آن تصدیق بسیار میشد
 ضعیف پره زالی بهر سید و سوزنی در آن فرو برد و دوائی چند بران زد و انهارا پشتر بر آمدند و سیانی بران بست باز و ابران پاشید
 تا انکه روز مفرغ با نیم سرون کشید مقدار دو سه بند انگشت بریده و دوا را باقی شد و آن عرق قطوع مقدار چهار پاره کوکلی بود و تا
 ده و دوازده سال در حیات بود و دیگر از بوسیر از وی ندانست و از دیگران نیز شنیده شده که قطع نمودند بعضی سوختند و بعضی با بوی نمود
 و بعضی تب بسیار کشیدند و نقل است که شخصی مجرمی که بغیر جراحی و کمالی در طولانی داشت از بوسیر در رنج و تعب بود و محتاج بسیار
 نمود و سودی نمیشد و ملاج کشتی و دوا را حکم بست و بمقرض قطع نمود و از شدت وجع و درم نزدیک بهلاکت رسید و آخر اما مر
 با استعمال مسکنات و علما بسیاری صحت یافت و از تشویش بوسیر رست و لیکن بحسب خون فاسد بعد از کمال با بوسیر
 بجزکت آمده و قریب بهلاکت رسید و بعد تدبیر صحت یافت و اما بهر چه او باطل از بوسیر و ای درم فقرض قطع است و عده
 او و شک گشته و انهای آن بخور است مانند بخور منقل و بنگ و چوب کز و لیکن تکرار عرق و چون خوب تر از کوبیده آب آن نمایند
 و چینه را بران تر نموده است و این دوا را استفاط می نمایند و این شایان را نیز مجرب گفته اند و میگردند و یک روز در میان

[illegible]

[illegible]

سپرست

۱۲۸

تفاوتی که در بروز و زکری باشد است و به سر و زکری و برابر باشد و بدترین سردتر است و در خوشتر است و سوری است که
از تعفن خون بهم رسیده باشد بلکه از زیادی و گرمی و جوش آن و جمیع صفراوی است و مستحق محرقه غلبه و جمیع ناقص محرقه است که تعفن باده
صفرا داخل عروق باشد مخصوص عروق حوالی قلب و کبد و ای می باشد بدو تعفن آن و از غایت گرمی صاحب آن در خود عانی باید که گویا
بمسوز و جنب جمیع صفراویست که تعفن باده آن خارج عروق در افضله و ضلل اعصابی قریب قلب یا کبد یا معده و یا غیر اینها باشد و کمزور در رگها
آید یعنی نوبه اجتماع و ثوران آن کمزور و میان باشد و این دو نوع است لازم و دایر و بر یک نوبه و نوع انداختن و غیر ناقص جمیع غلبه
است که از غفوت صفرا محض باشد بدون مخالطه غلط و یا ناقص و قشر بره و سردی بسیار آید و بعروق دفع کرده و چهار ساعت تا چست
ناید و در چهارم یا پنجم بخران نماید و هر دوره بنزدیک روزی است از او جمیع غلبه لازم است که ماده آن مخلوط با طبعم باشد کبدی که از هم جدا
نکردن و این ای می باشد و لیکن کمزور و میان شد نماید جمیع شطرنج است که ماده آن نیز مخلوط با طبعم باشد و لیکن اختلاط آن کبدی
باشد که از هم جدا نکردند بلکه جدا گشته یکروز نوبه صفراوی کمزور نوبه طبعم نوبه صفرا شد و نوبه طبعم ضعیف تر پس برای شطرنج نوبه
غلبه لازم یک نوبه باشد جمیع صفراوی ناقص است که ماده آن صفراوی صرف باشد و آن بدن طرز و کبد و حرکات غیر ارادی نماید و عیاش
طبعم کینه و نوع است یکی که ماده آن در داخل عروق تعفن یافته و دیگر که در خارج عروق و ای غرضی غیر از ای باشد
داخل عروق جمیع شطرنج است و خارج عروق انواع است از آنجمله یکی جمعی دایره است که مواظبه نمایند و دیگری لیلی که شبیه ای یعنی نوبه آن
شبیه باشد و بروز و گذارد و دیگری نهاری یعنی نوبی است که بروز آید و شب گذارد و نهاری بدتر از لیلی است با اعتبار غلظت ماده
و دیگری انقباض است یعنی نوبی است که در آن بروز بسیار در باطن و حرارت ظاهر طبعم باشد بسبب اعتبار طبعم تعفن و غلبه و در فقر
بدن و اعماق آن و دیگری یغور یا است یعنی نوبی است که در آن حرارت و باطن و بروز در ظاهر طبعم باشد و ماده این طبعم غلبه
که در باطن تعفن یافته و کاه صفراوی بسیار غلیظ نیز میباشد و دیگری خشید و آن نوبی است که آن غشی عارض گردد و لازم آن باشد و این
دو نوع است خشید غلیظ که از طبعم خام بسیار متفرق در بدن حاصل از تخم بهر سه خشید و قیقه و سبب این کجوسات قیقه طبعم
و یا صفراوی و بدیهه است و این جمیع بسیار گرم و روی و خطرناک است و لهذا بعضی وقت در نوبه اول و دوم درین زایل گردد
و اکثر است که تا چهارم قوت و فایده و هلاک میکرد اند و حیات سودا و نیز انواع است آنچه داخل عروق است جمعی رعبه از نوبه
بجهت آنکه دایم است و در روز چهارم که نوبه است شده ای باید و کمتر از چهارم سودا اجتماع و ثوران نمیتواند یافت و آنچه خارج
عروق است از آنجمله جمعی ربع و ایر است که هوای قطنی و سوس نامند و در آن ربع باشد یعنی ابتدای نوبه آن روز چهارم نوبه اول
باشد و همچنین نامنقص گردد و نوبه آن چهارده ساعت و در آن مقدار و در ساعت باشد و دیگری جمعی نیمه نوبه باشد و چهار
ترتیب پنج و دیگری جمعی سه و سیم و شش و غیره است نیز همان ترتیب ایام طفره ربع و در روز و میان و در روز و میان

[illegible]

کرده که اسحق بن ابراهیم میگوید در این کتاب ...
و در کتاب ...
همی ...
آن ...
بر ...
احتمال ...
تغی ...
کرده ...
درین ...
بجای ...
سبک ...
مناسب ...
از آب ...
و بکچن ...
میرد ...
اول ...
احتمال ...
که اول ...
روغن ...
و قلی ...
فادر ...
باش ...
قلب ...

[illegible]

و آن ز خود را با دستان کرد و کشته و به یک کوهت جراحی می کرد و کوهت جراحی که مصباح سودا و سکن صفرا و منقرض طبع و قاع خون و لذیذ است و خوش
 طعم و خوش منظر و غذای است و آید از است و از خواص آن بیشتر تا آنکه سی و شصت و منفعت بیان نمود و هر مرتبه حیرت من زبان می کشد که آیا
 این می باشد آنرا کفتم که بیان فرماید که این چه چیز است گفت الهی زرد خوب سبیده از خواص است و خواص با با قاع کفتم و بعد از آن دواد
 غذا و آب منقصور نمود و بدان در یک هفته باذن الهی تعالی تعالی با قفتم و بالحدودین نوع اقباض از شیرینی یار و غن مولدات سودا و الک
 است چنانچه اگر یافت گوشت بسیار با زکی مانند بره و بزغال و خوک و سگ و نافع و همان در همه انواع مناسب است و علامت آنکه از احتراق طبع
 و یا سودا بهم رسیده باشد غلبه آثار برودت و سایر علامات طبعی سوداوی علاج آن مداومت بخوردن کفتر یا بکجنین و عرق شاهنره
 و کاسی کفتر یا مصغلی و در غیر نوبه کاسی طریقل صغیر یا دو آذر و برشته و کاسی کل پر که انچه است جو شانه و یا کوبیده شیر و کوفته
 حبه جوشی واده بوض بکجنین نبوشند خصوصاً هنگامی که با سپر باشد و فی نمودن در وقت نوبه در همه انواع بسیار مفید است و خوردن
 حبث بعد یک نخود و ساعت قبل از آمدن نوبه بسیار مفید و محرست چنانچه میر با آله و در غلظه تعالی برشته و فلو یا می
 نیز بعد نخودی و بر ششایر حبث و همچون ربع و کراده ناسد بسیار در بدن باشد تنفیذ باید نمود تا رفع گردد و لیکن بعد از شش ماه
 و بعضی بعد از مقدار روز نیز بخور نموده و باید که تنفیذ محب طبع باشد مرض باشد و اگر ماده آن از احتراق م باشد و علامات غلبه خون
 باشد یا باشد م است و ان قصه با سلیق است و در غلظه باید که چون بسیار بسیار غلیظ باشد است یا اگر چنان باشد مقدار شصت
 ششال یا یاده یا کوهت بعد حاجت بکمرند و اگر سرخ قرص کمرنگ باشد بزودی منده نماید و کمرند که انچه با بد و بعد از آن منقذ تنفیذ
 به صبح و مسهل که در انداختنجات و سهلات مذکور و اگر از احتراق صفرا باشد علامت آن علامت غلبه صفرا است و علامت آن غلبه
 است بخوری که ذکر یافت و بالحدودین که از حرارت مزاج باشد باید که منفعی از کافور یا ن و پر سیاه شدن و باد رنج و شاهنره و سنج
 که سنی و محرم که سنی از هر یک در شغال یا در شغال ترنجبین باشد شش روز یا اگر با شیر یا بکجنین باشد و بعد از آن این
 انچه را انچه منفعی مذکور نماید تنفیذ بسیار و فیمنون از هر یک در شغال سنا و کی بوست ملکی کالی از هر یک در شغال بوست منق
 چست و ان فلو س خایر شش روز در شغال روغن بادام و شغال یا در شغال مذکور یا پاشانده تا چهار روز و در پنجم همان مسهل او بستر
 نایب مسهل و بعد از آن بکجنین بزودی و یا شربت بزودی بخوری که در طبعی ذکر یافت و در بین شش روز یک مرتبه همچون بخار بعد
 جبار پنج شغال بخورند و یا مسهل منور را و در ایام تنفیذ در روز مسهل کوهت آب یا کوهت بره و مرغ که در روز منفعی و غیر آن آب قلیه
 کوهت نهایی مذکور و پاششی و از آب ناری و یا ترندی با پلا و یا فیه شور با و یا پلا و بعد از این مداومت بمعدرات مذکور
 از حبث الشفا و فیتران نافع و اگر احتراق از طبع و یا سودا طبعی باشد علامت آن برودت مزاج است چنانچه در طبعی و سوداوی ذکر یافت
 و در سوداوی علامت طبعیت مانند آب قش از زبان منقذ و ملاغری و تیرگی بدن مود و علاج آن منفعی است و این شاهنره و بر سیاه

[illegible]

بکوه قیام به تبرید و طیب است و از است و تقویت قوت و در بر و اندیشه مانند قمر که نورش فعال تا کمال باشد با آب و شیر و تخم خرد و تخم کدو
 و لعاب بز قلع و جودانه و چینه صابون و شربت بنفشه و یونانی ششانی صورتی که سبز باشد و از شراب تریج و یا لیمو نموده اند لیکن آنچه
 احقر العباد تجربه یافته شیرینی دارد و منفعه بسیار است اولی است که معده را از اسهال نماید و با قمر که نور با آب سبزند و با آب
 القوی بپزند و اگر صبح بسیار زود و با یکی از شریحات مذکوره نبات نموده و با از دست ساعت تا شصت ساعت که آن مقدار با
 غذا از ماضی مقرر نماید و از کدو پخته با جودانه یا سوطان پخته شاول نماید و با آن و در مجموع قوی است و از قوی و تنهائی و بدست می توان تعبیر
 برداشت طبیعت و قوت اندام شاول نماید و بعد از آن سرقت کر سینه که سینه شاول نماید و از شیرین است و آن سرقت
 همان کوه بهترین نداید و درین علت و انفع نیزین و در و اندیشه شیرین است که از اول صبح تا آخر روز و در هر وقت که در آن است
 در صورتیکه آب گرم نماید و در آن کدو شسته و در شیرین نموده و با از ششانی که از با قمر و در هر وقت که در آن است
 نماید و همچنین روز دوم به متقال شیرین نماید تا ششانی که بگوید و در بعد از آن تا به وقت خواب و در وقت خواب و در وقت خواب
 کردید همان مقدار که اندام نماید و زیاده نماید تا قلیل که نماید چون آب نماید که شیرین و نفعش تا به وقت خواب و در وقت خواب
 نیز برودی ترک نماید و بعد از دیگر برود و از کدو شیرین را باغ به دست نماید پس از آن که در وقت خواب و در وقت خواب
 تر قیاس نماید و از ششانی که شیرین و نفعش تا به وقت خواب و در وقت خواب
 است و نه اندام و با کدو می بارد و با شیرین و نفعش تا به وقت خواب و در وقت خواب
 و از میوه بپزند و با شیرین و نفعش تا به وقت خواب و در وقت خواب
 نماید که در حوالی آن که نوار و کدوهای شیرین و نفعش تا به وقت خواب و در وقت خواب
 و نفعش تا به وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب
 و اگر توانست به وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب
 تخم کدو و برین با لکه خود از ماضی شاول سرور و در وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب
 دارند و از ماضی و نفعش تا به وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب
 که در ماضی و نفعش تا به وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب
 سرور و نفعش تا به وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب
 نفعش تا به وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب
 نفعش تا به وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب
 نفعش تا به وقت خواب و نفعش تا به وقت خواب

[illegible]

خواهد مرد از ابتدا، مرض خود آیت و علامت آن آنست که اورا عطش شدید بی هم رسد چهارم آنست که هرگاه بزبان مرضی تیره و دانه شبیه شکل
 هبوسه که از آداب کلب نامند یا بهیبت خروج باشد باید دانست که خواهد مرد فردا، او آیت و علامت آن آنست که در اول مرض خود خوش
 اشیاء عاده الکیفیه بسیار بنماید بچشم آنست که بعضی انگشتان و بار اضماع مرضی تیره سیاه که چکی شود بکمر سینه هم رسد با وجع بسیار باید
 دانست که صاحب آن بعدد روز از ظهور آن خواهد مرد و آیت و علامت آن آنست که بعضی در مرض خود غفلت لبین می باشد ششم آنست که اگر با
 شود در انگشت ابهام پای چپ یا راست چپ بعضی دانه کوچکی برآمد شبیه ساقه که المون بی وجع باید دانست که مرضی شش روز خواهد مرد
 آیت و علامت آن آنست که در بدو مرض اورا غلظت و اسهال بسیار و شدت عارض گردد و مقم آنست که بر اسهال سطحی از رطل امن مرضی دانه
 براق هبوسه باید دانست که تا دوازده روز خواهد مرد و آیت و علامت آن آنست که خوش می باید در اول مرض خود و اشیاء عاده الکیفیه خوش بسیار
 ششم آنست که ناخنهای انگشتان علیل کموت هبوسه و در شبانی او تیره دمی برآید باید دانست که صاحب آن چهار روز از ابتدا مرض خود
 خواهد مرد و علامت آن آنست که اورا غلظت و خیمه بسیار می باشد ششم آنست که در بدو ابهام پای بعضی خارش شدید و رنگ کردن او
 بسیار کموت هبوسه باید دانست که صاحب آن روز بچشم از اول مرض خود قبل از غروب آفتاب خواهد مرد و آیت و علامت آن آنست که در مرض
 خود بول بسیار غلیظ خواهد نمود و ششم آنست که بعضی در مرضی تیره سیاه و دیگری که دیگری سبز یا بل شقرت باید دانست که تا
 هفتم خواهد مرد و آیت و علامت آن آنست که در اول مرض خود جریان براق و آب من بسیار اورا عارض خواهد گردید اگر در اول مرض در بسیار
 عارض گردد تا بیست و هفت روز خواهد مرد و آنست که بعضی یکی از چشم مرضی تیره مانند جوزه نرم که المون عارض گردد باید دانست که
 مرضی بعدد روز از اول مرض خود خواهد مرد و آیت و علامت آن آنست که در بدو مرض خود بسیار غفلت عارض گردد و آنست که چون کلاه
 باید از سر مرضی نایل شقرت و در ظاهر دست راست او دانه نایل سفیدی بی وجع هبوسه باید دانست که تا نه روز خواهد مرد و آیت و علامت
 آن آنست که در بدو مرض خود طاق خوش طعم نماید و آنست که چون ظاهر گردد بران چپ مرضی نایل بسیار و وجع نماید و طول آن چپ
 سه انگشت باشد باید دانست که تا بیست و پنج روز خواهد مرد و از بدو مرض خود و آیت و علامت آن آنست که اورا خارش بسیار شدید و در اول مرض
 و خوش خوردن قبول نماید و آنست که چون عقب گوش چپ بعضی دانه طبعه سفیدی شبیه دانه خود هبوسه باید دانست که تا بیست و نه روز
 مرض خود خواهد مرد و مثل آن از ساعتی که گذشت است در آن دانه یعنی بیست و هفت آیت و علامت آن آنست که در اول مرض خود در اول
 بسیار نماید و آنست که گوش چپ بعضی چون دانه سیاهی برآید باید دانست که تا بیست و نه روز خواهد مرد و آیت و علامت آن آنست که
 در اول مرض خود در شقیق آب بسیار و شدت خواهد داشت و آنست که چون عقب گوش راست مرضی دانه سبز که شش و شش و شش
 بزرگی دانه بافتنی هبوسه باید دانست که تا بیست و نه روز خواهد مرد و آیت و علامت آن آنست که در اول مرض خود بسیار خواهد نمود و آنست که
 چون زیر دهن مرضی دانه سبز و غده رتقعی هبوسه باید دانست که تا بیست و نه روز خواهد مرد و آیت و علامت آن آنست که در اول مرض خود

که چون

بسیار خواهد نمود ۱۸ آنست که هرگاه عارض گردد و جگر شدید در شش و در مرفق دست از کدالون بهر سید باید داشت که تا بخورد و خواهد بود
و علامت آن آنست که در اول مرض خود خوشتر باشد از شراب خواهد نمود ۱۹ آنست که چون بر طرف چپ بر بعضی از کدورت رنگ بهر سید و جمع شد
باشد باید داشت که بعد هفت روز از اول مرض خود خواهد بود قبل از طلوع آفتاب آیت علامت آن آنست که او در مرض خود بسیار
عارض میگردد ۲۰ آنست که بر ابط ایستاده اند بعد از سفر علی هم سید باید داشت که تا باز در روز از سید و مرض خود خواهد بود آیت علامت آن
آنست که از ابتدای مرض او خواب بسیار بغیر از رخ اند کرده ام آنست که چون بر کعب بر بعضی از انالی بسیار سیاه رنگ بهر سید باید داشت
که تا بپست شدت روز خواهد بود آیت علامت آن آنست که در اول مرض خود اشتیاق هوای بار و اطمینان دارد و در کمال شدت خواهد بود
۲۱ آنست که چون بر سینه چپ بر بعضی از شش سید بهر سید باید داشت که تا چهار روز خواهد بود آیت علامت آن آنست که در اول مرض عارض
بسیار چشم او بهم خواهد رسید که شش از عارض می باید ببرد که بخورد و باله چشم را سه مرتبه آنست که اگر در وسط سر بر بعضی از سید رنگ تغییر
کرد کافی بهر سید و نرم باشد و جمع شدت باشد باید داشت که تا قبل روز از اول مرض خود خواهد بود آیت علامت آن آنست که در بدو
او را سبب است سید بهر سید خوشتر باشد از شش سید بهر سید باید داشت که اگر در سینه بر بعضی از سید سیاه مانند سینه
در کمال سیاهی بهر سید باید داشت که تا سه روز از اول مرض خود خواهد بود آیت علامت آن آنست که در اول مرض او خوشتر باشد از شش
و بول بسیار باید ۲۲ آنست که چون بزرگ کردن بعضی شیره یا در زیر بعضی با این چشم او ظاهر گردد باید داشت که تا بپست بگردد از ابتدای مرض
خواهد بود آیت علامت آن آنست که در اول مرض او را شش و جمیع و انقباض در سینه و شش سینه باید داشت که چون ظاهر
گردد در بدن بعضی در امر مرض ظاهر عظمای که یک مانند دانه و سبب علامت مدعی است اگر بر است در است آن کمتر است آنست که اگر با
در بدن بر بعضی فرقه در مرض او و یا قبل از مرض او خود بخور خشک گردد و یا سیاه و یا سبز شود یکشد امر و بپلاک ۲۳ آنست که چون ظاهر گردد
با جمع صده برای راست چیزی شش سیدی خوش رنگ باید داشت که در روز بپست و هفت روز از ابتدای مرض خود خواهد بود آیت علامت آن آنست
که خوشتر چیزی شش سیدی بسیار نماید ۲۴ آنست که چون بهر سید بر بعضی از جمیع بطین و ظاهر گردد و بر روی او شور سیاه شش سیدی متعرج گردد
و تا روز دوم و زیاد بر آن باید باید داشت که تا چهار روز آیت علامت آن آنست که او را سبب است اکثر خواب عارض میگردد ۲۵
آنست که چون عارض گردد در مرض او جگر کبد و جمیع اسنان و کد شدید و صمد و کد بهر سبب است و در ابا بهر دو با در تعداد و بپستی شش
بسیار بهر سید باید داشت که در پنج روز از ابتدای مرض خود خواهد بود آیت علامت آن آنست که او را سبب است اکثر سبب بهر سید اسم آنست که
چون ظاهر گردد و بر زانوی علیل چیزی شش سیدی سیاه و دور آن سرخ و دور آن سیاه یا زرد باید داشت که بر روی
خواهد بود اکثر خواب مانند تاجیه روز یا بهر سبب است علامت موت آنست که عرق سرد بسیار خواهد نمود ۲۶ آنست که چون
ظاهر گردد در بعضی از بدن که در عین است چیزی شش سیدی باید بپاید بپاید رنگ با علامت بپاید است و بپاید و بپاید

[illegible]

باشد و در جبهه و صدغ و مغز و قلب و مریغ و جوان باشد توقع رخامت و زخم و اگر رخام نماید و تا چشم بکشد متوقع سیلان مایه است
 از گوش و یا منی و یا چشم و یا طحال و یا عصب گوش و یا حوالی کردن صداع در ابتدای مرض دلیل بر ضعف آن و چهارم و پنجم است تجمع
 در غصه و بسیار است که اگر ابتدا در سینه و یا در جبهه و یا در شکم و یا در اندام دیگر و یا در تمام بدن و یا در اندام دیگر و یا در تمام بدن
 و چون سکران را سکوت و غمی بهم رسد دلیل آنست که او را تشنج بهم میرسد و بی پروا می شود و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 ساعتی که منحل میگردد و در اندام دیگر رخام نماید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 هیئت چشم است متغیر نشستن سفیدی چشم یا سیمایی دلالت بر غلبه غلبه بر مریغ و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 بر غلبه خون و حرارت آن است و در مریغ و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 است و مستوی باشد و اگر آن اسلم از تشنج غیر مستوی است بحکم اکثر دلالت بر مریغ می آید و اگر باشد و غمی که تشنج
 صدقین است و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 که غیر صافی غبار آلود دلالت بر غلبه غلبه بر مریغ و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 یعنی با غلبه و براقیت باشد و اول تشنج تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 و بر قان اصغر نماید و هرگاه در نهایت شدت باشد اسلم است و ظهور باطن آن در طرف اسفل و میل سواد آن سوی اعلا دلالت بر سواد طحال
 قلب و ضعف قوت می نماید و میل سواد آن بحکم اعلا و سبوی ظاهر دلالت بر اضطراب طبع و تشنج مایه می نماید پس سواد است که تشنج باطن
 می بیند پس تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 او چنین باشد و حال تشنج دلالت بر ضعف غلبه بر مریغ و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 و تشنج بر اقیانوس تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 و مانند آن از امراض و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 می نماید که تشنج غاص عضلات میست تشنج تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 عاده دلالت بر تشنج تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 از علامات رخام و تشنج تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 التواء غصه و تشنج تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 مرده است یعنی دلالت بر تشنج تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید
 عاده است دلالت بر تشنج تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید و یا تشنج می آید

و دات الریه

و همچنین اوجاع کردن بجای که باعث منع از بلع طعام گردد و همچنین جدوش بخور و غسول و در امراض عاده و چون آب بان مرین و کلوی او بند شود
و یا آب که پاشاند از پنی او بر آید دلیل رویت چون انتقال باید و درم ظاهر خافی بسوی داخل و عارض گردد و ظاهر بدن خراجی و چرک و دانه
او بر نیاید و حج تسکین باید و دلالت بر قرب موت و یا انتقال مایه بسوی ریه میباید و بعضی از آنها دلائل محبت است چون عادت کرده از ذات
برسام و از استراحت شدید تشنج و تدد و از ضرب بر سر خنک شدن و جورت از غش که در محل از درم که فراق از سر تشنج و اختلاط من از استراحت
عظم حمزه که درم می است و از حمزه غونت و تشنج این بران شدید و فروغ انفجار الدم و از وجع مزمن و عضوی که متصل معده است تشنج و از
صرف اختلاف الدم و از قطع عظم اختلاط من تمامی اینها دلائل روی و سوء حال مرین اند و بعضی از آنها دلائل معده است و در وقت فراق و جی
چشم بعد از آن و همچنین فراق باقی و اختلاط عقل با قویج دلالت بر سوء حال مرین میباید فراق تشنج در امراض عاده و خصوصاً بعد از استراحت
مفرط دلیل رویت حال اند و آب بر طرف شدن بشدت غذا در مرض مزمن و یا مرض عارض روی است تشنج عضلات بطن و در نمودن آنها
دلالت بر درم معده میباید و ضعف معده در امراض معده نیز دلیل رویت حالت و بعضی از آنها دلائل نفس است خروج نفس سرد از زبان
پنی در امراض عاده روی است و دلالت بر افتاد حرارت غریبه میباید نفس متواتر سریع دلالت بر حرارت مغرط میباید و همچنین نفس عظم
و عظیم تفاوت با در دلالت بر اختلاط عقل میباید و استقامت حرارت غریبه نفس منقطع با کله تمام نماید از ابر و دفعه دلالت بر افتاد عضلات
صدر میباید و نفس متشن دلالت بر مغرنت اختلاط و اعصاب باطنیه میباید و در این نفس و ضیق آن در امراض عاده و همچنین ضیق آن در اختلاط
در دات الریه بر دلائل روی اند و چون عارض گردد در مرض نفس متواتر و تشنج دلالت بر قرب موت میباید و نفس کجا بعضی نفس گریه الود
نفس کشیدن مانند کسی که گریه نماید و شدت کند در امراض عاده که با آنهاست باشد دلیل سوء حالت کسی که موت قریب ظاهر گردد شکم
او بر آمده و نفس او بی دبی و کاه کاه می کشد یعنی مانند کسی که از دل شکلی و از غایت فقدان امری نفس کشد و بعضی از آنها دلائل اختلاط است
یعنی نسبت خوابیدن بر قفسه امری که غیر عاده و عادی و حال صحت باشد و حال مرضی ظاهر گردد و بدست مخصوصاً اگر مرین از فرزند خود اند
انکه پائین آید و هر چند او را درست بخواباند باز منحدر گردد و برود و بگرد و شکست و بر منته نمودن دست و پا و انداختن آنها و حرکت
باطن آنها بدون آنکه حرارتی در طرس و ظاهر عکس باشد دلالت بر کرب عظیم میباید مگر اگر مرین میل فریب و طوبی باشد و یا عادی بدان نیست
خوابیدن در تکام صحت باشد و شب مستلقا یعنی دوستی بر پشت خوابیدن در تکام مرضی دلیل کثرت اختلاط در حشا و یا ضعف و یا سقوط قوت
است استیلا و برود و رافادان و دست و پا را پس کردن دلیل روی کثرت اختلاط و الدم و در شکم است خواب بسیار بر بطن و موت
دلیل بیافیه الم و احتشا است چون مرینی منجف گردد و در روز بروز و ترانید یا بختی که قدرت بر قیام را ندارد و بعد از آن قدرت بر
طوس و قعود نیز و بعد از آن از پهلوی به پشت نیز و قدرت بر پشت خوابیدن نیز و بر تکام نیز و بعد از آن در پهلوی و در پشت که در دایره دلیل
سوء حال و عدم بر او است و بعضی از آنها دلائل نوم و تقیظ است خوابیدن و زیاده پاری شب است کسی که متغیر باشد و در پاری

نی نماید و نبات

بطول اخلاص است و بول همان صفت باشد و ظاهر کرد علامت جدید و سلامت و بین دلالت نماید بر خراجی که بر زودی حادث میگردد بر
 بدون شریک هرگز اسب گردد در بول آن چیزی شبیه بریل دلیل آنست که در احصای شانه بهم خواهد رسید و بعضی از اسناد دلائل بر آن
 است بر از نای قریب بسیار زرد و کف از هر دو بداند قوی که بر از اندک و الملس نرغ سفید باشد و یا اشقر روی است قوی که بر از صفرائی است
 باشد و شهنش طعام از بعضی ایل گردد و قوی است چون کسی اسب کند داشته باشد طعام از او منقطع گردد و سبب هم خواشیدن آن مطلقا دلیل
 رو است است خروج بر از اندک خصوصاً که بالغ باشد و با آن علامات در بسیار بدست بر از صفرائی قوی که آن اخلاص الدم بهر
 بد است بر از اسب که خود بخود آید با همی و یا بدونی از بدترین علامات چون در بر از نای قوی باشد مملکت است که در سنجاریا
 داشته باشد و قوی که شپش چپ و چپری شپش که بر سینه ظاهر گردد و با آن علامات بسیار در اسب بدست در از اول مرغ خود خواهد مرد و تا خیر
 نمی آید قوی که باشد بالکس که از قوی و فواق در ذوال قفل دلیل موت است چون ظاهر گردد در قوی الا معابر اضلاع در سفید شنبه بخود و در
 بول بهر مرد و مان ساق خواهد مرد چون حادث گردد شنج یا فواق بعد استغراق مغرط علامت روی است چون بر از سفیدی چپری شپش مخفی
 گردد و مملکت است بر از اسب و خنثی و دسم در امراض مادی و قیاس در مریض بسیار بدست و همچنین بر از مطلق و شنج
 و بر از سیاه بعد طول مریض و اختلاف کثیر مملکت است اختلاف الدم قوی که باشد ابتدا آن مرده اسود علامت موت است و همچنین بر از سیاه
 الدم بهر مرد و بر آید چپری شپش یا چپ که گوشت و هر که لاغر که اخ باشد مریض مادی مریض مریض و بر اسب اخراج باید از آن مرده اسود یا خون بسیار
 انشخص در فردای آن خواهد مرد و اگر انجالت زنی را که اسقاط نموده باشد عارض گردد فردای آن خواهد مرد و اسراف غلغله در مریض و بدست
 و اگر فواق عارض گردد کشنده است غلغله سودا و دیکه بوی ترش از آن آید بجای که چون بر زمین ریزد بگوشت آید مملکت است و چون بلعنه
 الدم بهر مرد بهر غلغله که بعد مریض فاق مانند آن محبت است از بر بهر مرد دلیل موت قریب است چون صاحب اختلاف بهر
 دلیل بر موت چون کسی را اختلاف بهر مرد و زیدی باشد آنچه اخراج باید دلالت بر آن بنماید که سبب اختلاف از چیزی است اثر او نمیکرد
 و فردای آید چون زن حامله را زهر شد بهر مرد اسقاط بنماید چون از سیاه دم از فوق و یا تحت اختلاف زمین بهر مرد دلیل روی است
 بهر مریضی که اخراج باید در ابتدای آن مرده اسود از انفعال و یا از فوق علامت موت است چون جاری گردد از بدن خون بسیاری و بعد از آن فواق
 و یا شنج بهر مرد دلیل سو حال است و بعضی از اسناد دلیل غیر است نبض و تباغرات مملکت بسیار بدست بعد از آن ناقص الرجوع بعد از آن
 موجی بعد از آن و دوی بعد از آن نعلی بعد از آن قشای بعد از آن موجی شد به التمزج و بعد از آن لغزش و بعد از آن معلق و بعد از آن غزالی
 شد به التفاوت در امراض مادی بعد از آن غلغله که در آن انقباض بسیار و حرکات ضعیف باشد و می نباید دلائل رویه اند چون متواتر گردد
 نبض از دست چپ متفاوت گردد از دست راست بدست و باید دانست که بسیار از مردم را نبض طبیعی ایشان مختلفه بر روی الون
 میباشد بدون مریض پس باید که طبیعت این غافل نگردد و بعضی از آن دلائل نفث است بر آن نفث مانند قوی و در این است نفث اخضر

و اصف در کمال صفت که خالص باشد بجزئی و نفی قیاس که جدا کرده اند و بسیار و بسیار است و در یکی بدست که دوا شود و در آخر آن
هر نفی که را این کرده و آن وجه سینه بدست خود ماکه سیاه باشد نفی که که بدست او جدا کرده و در اول قیاس است و احوال بر ضعف قوت
فی جبهه بعد از این که نفی با نفی است و احوال است بر و در عظیم در احوال است نفی باید نفی در بار طوبت صغیر و بدات التریه
و دلیل سوره است انقطاع نفی لول و یا خروج آن اندک اندک دلیل قریب به نفی القیاس اول بر من قابل است هر نفی که باشد
بیشتر و یا دفع او سهولت و احوال آن کمتر و در آن احوال است و بعضی از آنها این است فی سبب کزانی خصوصاً در بار یک برک
جفت و یا سحر و یا که و یا زنجاری و یا سیاه نامی نباید از هر قیاس که مخالف معاد باشد و بگوشتش آید آن زمین و مخالف احوال باشد
و نامی اصف در کمال صفت که خالص باشد بجزئی و نفی قیاس که جدا کرده اند و بسیار و بسیار است و در یکی بدست که دوا شود و در آخر آن
هر نفی که را این کرده و آن وجه سینه بدست خود ماکه سیاه باشد نفی که که بدست او جدا کرده و در اول قیاس است و احوال بر ضعف قوت
فی جبهه بعد از این که نفی با نفی است و احوال است بر و در عظیم در احوال است نفی باید نفی در بار طوبت صغیر و بدات التریه
و دلیل سوره است انقطاع نفی لول و یا خروج آن اندک اندک دلیل قریب به نفی القیاس اول بر من قابل است هر نفی که باشد
بیشتر و یا دفع او سهولت و احوال آن کمتر و در آن احوال است و بعضی از آنها این است فی سبب کزانی خصوصاً در بار یک برک
جفت و یا سحر و یا که و یا زنجاری و یا سیاه نامی نباید از هر قیاس که مخالف معاد باشد و بگوشتش آید آن زمین و مخالف احوال باشد

معمولاً در این صفت معده غیر از این حق در چیزی دیگر نمی تواند بود و در همه تصورات استنباطیه پیدا شدن معده
است یعنی در همه این صناعت است که میگویند می تواند بود که کسی تب کرده و بدنش سنگین و رنگ چشم و سایر بدن او سرخ گشته و
نمی تواند استخوان خون بر روی او برشته و آن شخص در آن حالت حیران و سرگردان مانده که آیا دفع این اعراض ممکنه بچسبیده تواند نمود و کلی
غیر از این صفت در رسیدن خون بسیاری از این جاری گشت و آن حالات بالکل زایل گردید و یا آنکه بعد از ظهور علامات مذکوره
اتفاقاً بر دست او خونی رسید و بهر جهت خون بسیاری رفت و بالکل از آن بدن نجات یافت و علی ای حال بر آن شخص و سگایا هر
که این امر اعراض غریبه خون بود و آن آن شخص را هیچ آن پس بعد از آن از مشاهده این حال که اگر آن حالت عارض میگردد یا خارج خون امعاء
می نمودند تا آنکه بدن حق اظهار فرقه این صناعت ممکن بود و آن گشت و نقل است که شخصی را در نیمه ظهر در یک روزی شاهد که بهم رسید
و چون بود از دست جمع آن که به تدریج پیدا و بر پشت خا به بود که نگاه با چهره شستی شرف غایب شده برین خاد و آنرا شکفت
و چون بسیاری بر آن از آن حالت یافت و باقی و اسهال شخصی طعام بسیار خورده و در هر سبیده و از دست اعراض آن شخص
و اگر به نظر آن قوی و شمع دفع و قوی باشد حال او بی کسی به دل گشت خود تیغ گشت که درین شاقوت منزه دفع کرد آنرا که
از دست غریب که عارضاتی و یا اسهال باشد و یا بهر دو چنانچه در اکثر مصنفان واقع میشود و موافق بسیاری منفع گردید و شخص از آن صحن
مملکت نجات یافت و آن شخص در آن حالت از همین طرز و در کسی که بی یا مسوده که در آنجا حاضر بود و در آن انداخت و معاویه در
برد و بعد از ساعتی او رفتی و یا اسهال حادث گردید و بواسطه آن بالکل از آن اعراض منتهی یافت پس آن شخص در یک روز که این در آن
اصول یافته معرفت چند امر مهمی حاصل گردید یکی امری که در یکی که علی بن مسهر در حق و یا اسهال است سیوم معرفت دوی
متممی و یا مسهل و یا بهر دو و همچنین شخصی علت اسهال متباد گردید و در باب علاج خود حیران و سرگردان بود و می دانست که که ام غذا بود و
نافع است اما او که امضا که تغذیه طعامی که سماق داشت بهر دانه و از آن تناول نموده فایده یافت و دیگر از آن غذا
شامل کرد و تخفیف یافده بهم رسید تا آنکه بعد از چند روز به دست رفته و قیام بالکل از مرض اسهال شفا یافت و خود او با علم دانسته که سماق
نه علت است بعد از آن دانسته که تحقیق نماید که یا این خاصیت قبض از جهت خفوتی است که سماق دارد و یا امری دیگر مرتبه دیگر که او را
دیگری را اسهال بهم رسید مگر ترشی میگردانده و سیب و فایده بخشیده دانسته که قبض سماق نه از جهت ترشی است بلکه از جهت خشکی است
بعد از آن بلکه حق اظهار مشاهده آنرا و کثرت تجارب قیاسات که دوائی را به دوائی دیگر و طعم و یا لون و یا رایحه مناسبتی دارد و قیاس
بنمایند و از حیوانات استخوان نمایند و بعد از آن با شش من واجب نقل و بعد از آن دیگران بکار و کثرت خواص و منافع بسیار آنرا
دری یابند و بدن بخورده و صناعت طب تکمیل و تتمیم یافت و در عیون لا بیا مسطور است اولی آنکه علم با کمال و دوائی را معده و شفا
از دوائی که مشهور و قابل پیش است که بعد از آن باشد حاصل گشت و خاصیت آن دانسته که با وجود آنکه در پهلوی و خنجر میبرد و اگر

و نقل است
بصفت او

مترتب نیست تا که شبی در غایت بدیدم شخصی و حیدر می گفت که ای بابا این عرق مضارب است که در آنجا
بالسته تا این دروغهای علی القلیع من موجب گفته شخص عمل نمودم و آن عرق را خد کردم و خند که داشتیم که در آنجا
بعد از آن آن الم بالکلیه از من زایل شد و هرگز معادوت نکردم و نیز بابا اینوس در آن کتاب آورده که در سینه فرغاشتر شخصی بود که سنی مدید
بهلولی و بسیار در میگردد و از هیچ معالجه انتفاع نمی یافت و از بسیاری درم صاحب فرستاد که آن خواب شخصی باو گفت که در آن
عرق مضارب که گفت استافع است صند کن تا از در غلظت شوی علی القلیع آن عرق را خد کرد و از آن پنج مبرم باطل کرد
بافت و هم بابا اینوس در مقاله از کتاب حلیه البر آورده که قریب آن شخص از یک زبان ادبی ویم کرده بود که در روغن
فی کفجه و آن شخص هرگز معادوت نداشت و در آنوقت سن او شصت سال سیده بود و بار از این من اینجه واجب مسمی که
از صبر و غم و نیا و شحم خلیل بود ساخته و در وقت عشا باو خوانیدم و باو گفتم که امشب بعضی مرآت بر زبان خود بنامه و از راه معالجه من
روشن شود و از روی بصیرت شروع معالجه تو کردم و چون در پنج مرآت بر زبان آن شخص از طبای که در آنجا حاضر بودند غیر از یک
طبییب هیچ کس با من موافقت نکرد و آن شخص نیز به خط من و گفته من عمل ننمود و آن حس که متعلق بود و در حوزة اتفاق در میان شب
بجواب دید که شخصی باو بگوید که علی تو نیست و شماره مرآت باو خواند و از این سخن شربت مرگسندید و باستعمال
کامو که از خبر مرآت بود و از آن غرض باطلیه شفا یافت و از جمله دایا مصادره بین یار است که از بابا اینوس حکیم در کتاب که خود نقل میکند
که شخصی سنگ شانه داشت و من باو دانی که تقویت سنگ شانه خد شد معالجه کردم مطابق اثری ظاهر نشد و آن شخص شرف
بهذاکت شد و این شاد خوابید که شخصی باو بگوید که از غرضی که این هست من میانی این مرآت کو بیک که درست نیست و این
صفر غمرا میگویند و در کنارهای آب پخته پاشند که برسد این خاکستر از اشغال نای چون آنرا خواب سپارند آفرغ آید
کرده خاکستر از اشغال نمود و چند ساعتی سنگ شانه ریزه ریزه شده مانند خاکستر ابل برآمد و از آن غرض نجات یافت و نیز از نقل
روایا مصادره این است که در طبقات لایم مسطور است که بعضی از سلاطین مغربه مرضی حادث شد که جمیع اطباء آن دایا را معالجه
نماید و دست از معالجه او باز داشتند و این اشنا آن پادشاه حضرت رسالت بنامه عیاده شریف النجات و الصلوة را در خواب
دید و از آن سوره التماس معالجه خود نمود و آنجا که فرموده از من بلا و ظل تا تبرک باشد از خوشحالی سیدار شد و علماء و فضلا معین
آن دایا را مسمیه و معنی عبارتی که از آن سر و شنیده بود است و از آنجا که معنی آن عبارت سزده نیز خود حضرت شد
نور علی بن ابی طالب و آنی که از شایسته فیض آن دایا بود و است که میانه ایشان برین شریک بود و از جمیع از علماء امامیه می گشت که
شکر گفتن النجات میرالمونس و امام شافعی علی بن ابی طالب لوات الر علیه نسبت میدهند و دیوان اشعاری که منسوب به دیوان میر
نور علی بن ابی طالب است و این است که منسوب میکنند و میگویند که او است که منسوب به دیوان میرالمونس است و او را

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين

الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين هم خير البرية
والذين هم خير البشر
والذين هم خير الخلق
والذين هم خير المخلوقين

والذين هم خير العباد
والذين هم خير المومنين
والذين هم خير الصالحين
والذين هم خير المؤمنين
والذين هم خير العابدين
والذين هم خير الساجدين

مزنه

مزنه

نظام

مشتد حركات

کتابخانه
موزه و مرکز اسناد
جمهوری اسلامی ایران

اسرارون سید لعل رحمان مصطفی زور زینباده حبیب

برای جمع مایه افروز فرید عاقبتی تم آخری دارم

برای نور قزقره بسیار است جمع غیر

توتن تریتیا تندر از کم لوسه قدر طریقت
بود او پاشیده تا غریب شود در نشسته رختی سرور
حکم گرفته ده روز در زینب تنگ دفن کنند

بهار زده روز سیرن افکند عطفی
و هرگاه بعد فکله لایق باشد

بهرست و اگر کماله قدر افکند
بهرست اشعار توفیق کماله نم گذشتی

اضافه نمایند بعد سیرن کم
قدر تعفنی اضافه

عجم در آن امر القباط

اعداد ارباب
انفرد سار

۱۲۹۸

فولاد
کماله لعل رحمان

کماله لعل رحمان
حرره بهرود کماله
و کماله لعل رحمان

بکمال در معنی کماله

کماله در معنی کماله

در هرگاه در رختی از سیرن کماله

بهیمنی قلم مایه نافع بعد سیرن کم

بسیار سیرن از راه سیرن کماله

معمون سازند حدیثی از سیرن کماله

استغفار و از سیرن کماله

جستار
غفران زینب افروز جمع هر کماله

بکماله لعل رحمان

جستار از سیرن کماله

کماله لعل رحمان

اضافه مایه نافع

کماله لعل رحمان

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

تبرید و تسخیم نمیشد
از آنکه در هر دو طرف

هزاران عتق و کبر غنیمت زمانه فرزدل ماکم غنیمت

سرکه بنفشه خندان ششم
حلاله سرد راهم بحسنم

الاله مولود و دعا و له
لعمري مولود و دعا و له

چشم دردمان تو چشمی
خبر و در چشم تو نه خبری
نمی بینم

منضم غیر منکر قشر
همان که ششم و هفتم به مینو

قسم دایم را غصه هم به
چشم من محنت کشی در هر کجا به

موتی کے از غم اولو نہاںم

سید احمد علی

دوا بر حرم
را و افروز

۱۹۱۰

روستای دانه

21

1870

